

**ҚР МӘДЕНИЕТ ЖӘНЕ СПОРТ МИНИСТРЛІГІ
ТІЛ САЯСАТЫ КОМИТЕТІ
Ш. Шаяхметов атындағы «Тіл-Қазына» ұлттық ғылыми-
практикалық орталығы**

СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ ТОПОНИМДЕРІ

НҮР-СҰЛТАН, 2021

Қазақстан Республикасы мәдениет және спорт министрлігі
Тіл саясаты комитеті

Жинақ «Тарихи-диахрондық әдісті қолдану арқылы ономастикалық атауларды
жүйелендіру қызметі» ғылыми жоба негізінде орындалды

Жоба жетекшісі: филол. ғыл. докторы, профессор Иманбердиева С.Қ.

Пікір жазғандар: филол. ғыл. докторы
филол. ғыл. докторы

Иманбердиева С.Қ., Тойшыбаев З., Мәлікова С.З. Солтүстік Қазақстан облысы
топонимдері. – Нұр-Сұлтан, 2020. –бет.

ISBN

Бұл жинақта Солтүстік Қазақстан облысының топонимдері бойынша толық ақпарат берілген. Кітаптың ерекшелігі: топоним түрлері, қалыптасу уәжі, құрылымы, диахронды тұрғыдан өзгеруі, рәсімдеу мәселелері қамтылған. Жинақ алты тарау, төрт қосымшадан тұрады. Берілген алғашқы екі қосымшада топонимдердің құрылымы және топонимдердің тілдік қабаттары (субстрат) бойынша ақпарат кестелер түрінде келтірілген. Сонымен бірге, әр тарауда қарастырылатын ономастикалық терминдер жинақтың басында берілген анықтамалықта толық ашылған.

Жинақ филология саласындағы зерттеушілер, жоғары оқу орындарының оқытушылары мен студенттеріне, жалпы оқырман қауымға, ономастикаға қызығушылық танытушыларға арналған.

УДК
ББК

ISBN

**Ш. Шаяхметов атындағы «Тіл-Қазына»
ұлттық ғылыми-практикалық орталығы, 2020**

МАЗМҰНЫ

АЛҒЫСӨЗ (Иманбердиева С.К.).....	4
АНЫҚТАМАЛАР, БЕЛГІЛЕУЛЕР (Иманбердиева С.К.).....	6
КІРІСПЕ (Иманбердиева С.К.).....	7

I ТАРАУ

СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ ТОПОНИМДЕРІНІҢ ТҮРЛЕРІ МЕН ЛЕКСИКА-СЕМАНТИКАЛЫҚ ТҮСІНДІРМЕСІ (Иманбердиева С.К.).....	24
---	----

1.1 Солтүстік Қазақстан облысы топонимдерінің түрлері.....	
1.2 Лексика-семантикалық түсіндірме.....	
1.2.1 Гидронимдердің қалыптасу уәжі.....	
1.2.1.1 Гелионимдердің қалыптасу уәжі.....	
1.2.1.2 Лимнонимдердің қалыптасу уәжі.....	
1.2.1.3 Потамонимдердің қалыптасу уәжі.....	
1.2.2 Дримонимдердің қалыптасу уәжі.....	
1.2.3 Дромонимдердің қалыптасу уәжі.....	
1.2.4 Инсулонимдердің қалыптасу уәжі.....	
1.2.5 Ойконимдердің қалыптасу уәжі.....	
1.2.5.1 Комонимдердің қалыптасу уәжі.....	
1.2.5.2 Астионимдердің қалыптасу уәжі.....	
1.2.6 Некронимдердің қалыптасу уәжі.....	
1.2.7 Оронимдердің қалыптасу уәжі.....	

II ТАРАУ

СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ ТОПОНИМДЕРІНІҢ ҚҰРЫЛЫМДЫҚ ЗЕРТТЕЛУІ (Иманбердиева С.К.).....	
--	--

2.1 Гидронимдердің құрылымы.....	
2.1.1 Гелионимдердің құрылымы.....	
2.1.2 Лимнонимдердің құрылымы.....	
2.1.3 Потамонимдердің құрылымы.....	
2.2 Дримонимдердің құрылымы.....	
2.3 Дромонимдердің құрылымы.....	
2.4 Инсулонимдердің құрылымы.....	
2.5 Ойконимдердің құрылымы.....	
2.5.1 Комонимдердің құрылымы.....	
2.5.2 Астионимдердің құрылымы.....	
2.6 Некронимдердің құрылымы.....	
2.7 Оронимдердің құрылымы.....	

III ТАРАУ

СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ ТОПОНИМДЕРІН РӘСІМДЕУ МӘСЕЛЕСІ (Иманбердиева С.К.).....

- 3.1 Гидронимдердің рәсімделу үлгісі.....
- 3.1.1 Гелионимдердің рәсімделу үлгісі.....
- 3.1.2 Лимнонимдердің рәсімделу үлгісі.....
- 3.1.3 Потамонимдердің рәсімделу үлгісі.....
- 3.2 Дримонимдердің рәсімделу үлгісі.....
- 3.3 Дромонимдердің рәсімделу үлгісі.....
- 3.4 Инсулонимдердің рәсімделу үлгісі.....
- 3.5 Ойконимдердің рәсімделу үлгісі.....
- 3.5.1 Комонимдердің рәсімделу үлгісі.....
- 3.5.2 Астионимдердің рәсімделу үлгісі.....
- 3.6 Некронимдердің рәсімделу үлгісі.....
- 3.7 Оронимдердің рәсімделу үлгісі.....

IV ТАРАУ

СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ ТОПОНИМДЕРІНІҢ ДИАХРОНИЯСЫ: ТӘУЕЛСІЗДІК КЕЗЕҢІ (Иманбердиева С.К.).....

- 4.1 Гидронимдердің өзгеру мәселесі.....
- 4.1.1 Гелионимдердің өзгеру мәселесі.....
- 4.1.2 Лимнонимдердің өзгеру мәселесі.....
- 4.1.3 Потамонимдердің өзгеру мәселесі.....
- 4.2 Дримонимдердің өзгеру мәселесі.....
- 4.3 Дромонимдердің өзгеру мәселесі.....
- 4.4 Инсулонимдердің өзгеру мәселесі.....
- 4.5 Ойконимдердің өзгеру мәселесі.....
- 4.5.1 Комонимдердің өзгеру мәселесі.....
- 4.5.2 Астионимдердің өзгеру мәселесі.....
- 4.5 Некронимдердің өзгеру мәселесі.....
- 4.7 Оронимдердің өзгеру мәселесі.....

V ТАРАУ

СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ ТОПОНИМДЕРІНІҢ ДИАХРОНИЯСЫ: КЕҢЕС ӨКІМЕТІ КЕЗЕҢІ (Мәлікова С.З.).....

- 5.1 Гидронимдердің өзгеру мәселесі.....
- 5.1.1 Гелионимдердің өзгеру мәселесі.....
- 5.1.2 Лимнонимдердің өзгеру мәселесі.....
- 5.1.3 Потамонимдердің өзгеру мәселесі.....
- 5.2 Дримонимдердің өзгеру мәселесі.....
- 5.3 Дромонимдердің өзгеру мәселесі.....
- 5.4 Инсулонимдердің өзгеру мәселесі.....
- 5.5 Ойконимдердің өзгеру мәселесі.....
- 5.5.1 Комонимдердің өзгеру мәселесі.....

- 5.5.2 Астионимдердің өзгеру мәселесі.....
- 5.6 Некронимдердің өзгеру мәселесі.....
- 5.7 Оронимдердің өзгеру мәселесі.....

VI ТАРАУ

СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ ТОПОНИМДЕРІНІҢ ДИАХРОНИЯСЫ: XV-XIX ғғ (Тойшыбаев З.С.).....

- 6.1 Гидронимдердің өзгеру мәселесі.....
- 6.1.1 Гелионимдердің өзгеру мәселесі.....
- 6.1.2 Лимнонимдердің өзгеру мәселесі.....
- 6.1.3 Потамонимдердің өзгеру мәселесі.....
- 6.2 Дримонимдердің өзгеру мәселесі.....
- 6.3 Дромонимдердің өзгеру мәселесі.....
- 6.4 Инсулонимдердің өзгеру мәселесі.....
- 6.5 Ойконимдердің өзгеру мәселесі.....
- 6.5.1 Комонимдердің өзгеру мәселесі.....
- 6.5.2 Астионимдердің өзгеру мәселесі.....
- 6.6 Некронимдердің өзгеру мәселесі.....
- 6.7 Оронимдердің өзгеру мәселесі.....

ҚОРЫТЫНДЫ (Иманбердиева С.К.).....

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ .....

- Қосымша А** Солтүстік Қазақстан облысы топонимдерінің құрылымы (Иманбердиева С.К.).....
- Қосымша Ә** Солтүстік Қазақстан облысы топонимдерінің субстраттық қабаты (Иманбердиева С.К.).....
- Қосымша Б** Солтүстік Қазақстан топонимдерінің диахрониясы: Тәуелсіздік кезеңі (Иманбердиева С.К.).....
- Қосымша В** Солтүстік Қазақстан облысы топонимдерінің диахрониясы: кеңес өкіметі кезеңі (Мәлікова С.З.).....
- Қосымша Г** Солтүстік Қазақстан облысы топонимдерінің диахрониясы: XV-XIX ғғ...

АЛҒЫСӨЗ

Қазіргі уақытта Қазақстан территориясындағы жер-су атаулары халықаралық келісімшарттарда, ресми құжаттарда, шетелдік БАҚ, ғаламторда қолданылу барысы күн өткен сайын өріс алып келеді. Олардың жазылуы, айтылуы, халықаралық деңгейде қолданылуы еліміздегі топонимдердің дұрыс зерттелмеуінен және арнайы ұлттық стандартталған географиялық атаулар болмағандықтан дұрыс жүргізілмеуде.

Географиялық атаулардың кез келген халық үшін маңызы зор. Топонимдер – мемлекет тұтастығының кепілі. Адамзат санасында жер-су атаулары бағыт-бағдар қызметін атқарып келеді.

«Тарихи-диахрондық әдісті қолдану арқылы ономастикалық атауларды жүйелендіру қызметі» ғылыми жоба негізінде орындалған жинақта Солтүстік Қазақстан облысының топонимиясы барынша қамтылған, ондағы басты мақсат – Қазақстан топонимиясының 3D электронды картасын әзірлеу. Бұл уақыт талабы. Осы жоба бойынша топонимдерді жинап, зерделеу барысында қаншама ұлттық танымдағы, жер бедерінен ақпарат беретін атаулардан айрылып қалғанымызға көзіміз жетті. Қолдан жасалған нысандар – елді мекен атауларын негізінен идеологиялық мақсатта өзгертетіні тарихтан белгілі, ал табиғи нысандар – өзен, көл, батпақ, тау т.б. атауларын барынша ұсқынсыз, жер бедері, флорасы мен фаунасынан еш хабар бермейтін, біздің ұлттық танымымызға жат, идеологиялық мәндегі не құйтырқы саясат негізіндегі атаулар – халқымызға, жерімізге, тілімізге қаншалықты қиянат жасалғанының айғағы.

Бұл жоба осыдан 15-20 жыл бұрын орындалып, қазір жемісін көруіміз қажет етеді. Алайда оның реті Тәуелсіздігіміздің 30 – жылдығы қарсаңына сәйкес келіп тұр. Жобаның іске асуына мұрындық болған Тіл саясаты комитетіне алғысымыз шексіз.

Жинақта облыс бойынша барлық топонимдер түрлерге (разрядтарға) бөлініп, олардың салмақ үлесі процент негізінде анықталған. Сонымен бірге атаулар лексика-семантикалық тұрғыда таптастырылып, мүмкіндігінше, этимологиясы ашылған, салмақ үлесі процентпен айқындалған. Мұндағы айта кететін жайт – кісі есімінен қалыптасқан атаулар басым. Оның себебі идеологиялық мәндегі өзге тілді топонимдер санының көптігінде. Белгілі тұлға күзеу, қыстау, жайлау иесі болмаса, қазақ еш уақытта кісі есімін атау ретінде нысандарға таға бермеген, оның орнына жер бедері, судың ащы-тұщылығы, таудың биік/аласалығы, көлдің сұлулығы т.б. жайлы ақпарат беретін атауларды таққан. Әр атау құрылымы жағынан талданып, термин-индикаторлары айқындалды, жасалу тәсілдері анықталды. Облыс топонимдері негізінде рәсімделу мәселесі де қарастырылып, рәсімделуіндегі олқылықтар айқындалды. Жинақтың ең тарихи маңызды тұсы – XVIII ғасырдан бастап қазіргі уақытқа дейінгі диахрониясы зерделенді.

Бұл жинақтағы ақпарат еліміздің тарихынан хабардар етеді, ел, жер тұтастығын айғақтауға дәлел болады, ұрпақ тәрбиесі мен жалпы адамзат

(ауылшаруашылық, фитомедицина, бағыт-бағдар, экология, мәдениет) үшін де маңызды болмақ.

АНЫҚТАМАЛАР, БЕЛГІЛЕУЛЕР МЕН ҚЫСҚАРТУЛАР

Астионим – ойконимнің бір түрі, қала атаулары. Мыс.: *Тараз, Қарағанды, Атырау, Семей, Алматы, Астана*.

Гелионим – гидронимнің түрі; тұзды, батпақты жердің атауы. Мыс.: *Айдарлы, Ақкөл, Ақсу* т.б.

Генетивті атау – өзі жасалған атаудың генетивті формасы сақталған жалқы есім. Мыс.: топонимдер: *Арал өзені, Бұлақ көлі* т.б.

Генотопоним – генонимдердің қатысымен жасалған жер-су атаулары. Мыс.: *Күшпенкөл, Алашакөл, Есен т. б.*

Географиялық термин (ГТ) (детерминатив) – нақты географиялық реалийді (нысанды), ұғымдарды білдіретін сөздер. Ол түрге не типке қатысты болуы мүмкін. Мыс.: *өзен, бұғаз, батпақ, арал, теңіз, шың, шөл, қала, ауыл, көл, тау*, т.б.

Гидроним – топонимнің бір түрі, су объектілерінің жеке атауы. Мыс.: *Жайық, Талас, Шалқар, Ертіс, Балқаш* т. б.

Депроприатив – трансонимдену (қара.) нәтижесінде басқа жалқы есімдерден қалыптасқан атау; мыс. кісі есімі *Мина* – шіркеу атауы *Мина*, кітап атауы *Тора (Тауарат)* – тау атауы *Тор* т.б.

Дримоним – топонимнің түрі; орман, тоғай атаулары. Мыс.: *Роцца Баума, Беловежская пуца, Сосновый бор*.

Дромоним – топоним түрі; кез келген байланыс жолдары: жер үсті, су, жер асты, әуе қатынас атаулары. Мыс.: *Жібек жолы, Қасқа жол*.

Жалқы есім – бір түрге жататын басқа объектілерден аталмыш объектіні ажырататын, жекелейтін сөз, сөз тіркесі немесе сөйлем; соның ішінде жалқы есімнің әр түрлерін құрайтын *антропоним, топоним, гидроним, ороним* т.б.

Индигенді атау – бастапқы (түп-төркін) жалқы есім.

Иррадиация [топонимнің] берілген нысанның географиялық атау негізінің басқа, жақын жатқан нысандарға таралуы. Мыс.: *Арал теңізі, Арал қаласы; Талас өзені, Талас ауданы* т.б.

Комоним – ойконимнің түрі; ауылдық елдімекен атауы. Мыс.: *Кеген, Нарынқол, Қарасу, Жекекөл*.

Лимноним – гидронимнің түрі; көлдер мен тоғандардың атауы. Мыс.: *Балқаш, Сасықкөл, Алакөл, Жалтыркөл*.

Литоним – топоним түрі; жағалаудағы табиғи кез келген объектінің атауы, нақтырақ, шығанақ, тас. Мыс.: *Оқжетпес, Жұмбақ тас*.

Некроним – топонимнің түрі; зират, бейіттер мен молалардың атауы. Мыс.: *Кеңсай, Ваганьковское кладбище*.

Ойконим – топоним түрі; кез келген елді мекен (ауыл, село, кент, қала) атауы; ойконим астионим және комоним болып бөлінеді. Мыс.: *Жекекөл, Кеген, Нарынқол* т.б.

Онимнің қызметі – жалқы есімнің тілде өзінің рөлін, міндетін атқаруы, нақты айтқанда, атау, бірегейлендіру, ерекшелендіру т.б.

Ономастикалық кеңістік – белгілі бір жалқы есімдердің таралу аймағы немесе жалқы есімдердің тобы; ономастикалық кеңістік топонимия, антропонимия, зоонимия, теонимия сияқты топтардан тұрады.

Ономастикалық шек – бұл ең алдымен, «атаудың нақты сәйкестік аясы» деп пайымдайды. Атау семантикалық шек кешеніне кіретін біртұтас ономастикалық кеңістікке енеді. Бұл шек атау мен объект байланысына қарай: ономастикалық кеңістікті аяларға бөлуге сәйкес антропонимдік, топонимдік т.б. болып бөлінеді.

Ороним – топонимнің түрі, тау, қырат, шың атаулары. Мыс.: *Алатау, Хантәңірі, Алтай, Орал, Қаратау т. б.*

Потамоним – топонимнің түрі; өзендердің атауы. Мыс.: *Іле, Талас, Жайық, Шаған т. б.*

Спелеоним – ороним түрі; кез келген табиғи жер асты объектілердің атауы, соның ішінде: үңгір, құдық, жар, лабиринт, сифон, жер асты өзен т. б. атауы.

Термин-индикатор – топонимдердің құрамында келіп, олардың топонимдердің қай түріне жататынын анықтап отыратын географиялық термин; егер топонимдер су, сай, қамыс сөздердің қатысымен жасалса, ондай топонимдер гидронимдер тобына, ал тау, шоқы, қыр, асу сөздерінің көмегімен қалыптасса оронимдер тобына кіреді; термин-индикаторлардың детерминативтер, географиялық терминдер, халықтық терминдер деген атаулары да бар.

Топоним – онимдердің бір түрі; топонимдерді, көбінесе, жер-су атаулары деп те атаймыз; топонимдер — жер бетіндегі табиғи объектілердің және адамдардың табиғатты игеру үрдісі нәтижесінде қалыптасқан объектілердің атаулары; топонимдер өз ішінен ойконимдер, гидронимдер, оронимдер, урбанонимдер, некронимдер т. б. түрлерге бөлінеді.

Трансонимдену – жалқы есім есімдердің; мыс. антропонимдердің ешбір қосымшасыз басқа жалқы есімдерге айналу үрдісі; трансонимдену тәсілі арқылы антропонимдерден жасалған топонимдерді *топоантропонимдер*, антропонимдерден жасалған космонимдерді *антропокосмонимдер* деп атайды.

КІРІСПЕ

Әрбір халықтың болмысы мен дүниетанымы, этникалық мәдениеті мен рухани өмірі қай кезде, қандай жағдайда болсын, белгілі бір географиялық кеңістікте көрініс табады, нақтылы тарихи дәуірлердің жемісі болып саналады. Ал халықтың барлық өмір-тіршілігі, ғасырлар бойы қалыптасқан мәдени, рухани байлығы болса, ең алдымен сол халықтың ана тілінен өз өрнегін табады да, асыл қазына болып қалыптасып, атадан балаға, ұрпақтан ұрпаққа ауысып отырады. Бұл тіл атаулының бәріне тән объективті заңдылық, ортақ қасиет.

Тіл өмірі мен сол тілде сөйлеуші қауымының әлеуметтік өмірін өзара астарлас, бірінсіз бірінің күні жоқ тығыз байланысты дүние деп қарасақ, тілдің де сол халықпен бірге жасап келген мекені, сол халықтың генеологиялық, азаматтық тарихымен бірге туып, біте қайнасқан дәуірлері болатынын жоққа шығара алмаймыз. Осы бір табиғи тұтастықты біз тарихи деректерден гөрі тіл байлығынан көбірек көреміз. Өйткені тарихи деректер әртүрлі объективті себептермен сақталмауы, сақталса да бүгінге жетпеуі мүмкін. Ал тіл болса, ол қаншама дәуірді басынан кешірсе де, толассыз толығып, ғасырлар бойы жаңғырып, жаңарып отырса да, өткен өмірдің куәгері болуы сөзсіз. Оның өзінің тұла бойы толған тарих. Сөз байлығының қат-қабат қойнауларын тереңірек тексеріп, ақтара зерттесек, олардың өткен өміріміз жайлы берер мәліметі, шертер сыры аз болмаса керек.

Қазақ тіліндегі жалқы есімдер қазақ лексикасының белгілі бір жүйесін құрайды, сондай-ақ қазақ жалқы есімдерінің лексикалық жүйесі өзіне тән ерекшеліктерімен сипатталады. Басқа да онимиялық жүйелер сияқты қазақ тілінің ономастикалық кеңістігі бірнеше бөліктерге жіктеледі: антропонимия, топонимия, зоонимия, космонимия, этнонимия т.б. Қазақ онимиясының осындай жіктелуінің негізінде атауыштық процесіне іліккен нысандардың категориялық түрі жатыр деп айтуымызға болады. Басқаша айтатын болсақ, жеке адамды атайтын есімдер – антропонимиялық, табиғи немесе антропогенді нысандарды (тау, өзен, бұлақ, қала, ауыл т.б.) атайтын жалқы есімдер – топонимиялық, аспан, ғарыш денелерін атайтын жалқы есімдер – космонимиялық жүйелерді жіктейді. Түрлі экстарлингвистикалық нысандарды атай отырып, жалқы есімдер сол нысандардың көптеген сипаттарын, қасиеттерін, қызметін, мәнін көрсете біледі, белгілі социумда, қоғамда, этноста жалқы есімдер алуан түрлі қызмет атқарады. Сол себепті жалқы есімдердің сипаты мен құрамына географиялық, идеологиялық, тарихи, дүниетанымдық, әлеуметтік, мәдени экстарлингвистикалық факторлар әсер етеді. Жалқы есімдердің жоғарыда аталған экстарлингвистикалық факторлармен тығыз байланысы жалқы есімдер жүйесінің басты сипаттарының бірі болып саналады. Тілден тыс факторлардың жалқы есімдердің семантикасына, қызметіне жіктелуі сияқты сипаттарына әсері мен ықпалы, мәні зор болғанымен, жалқы есім – тілдік бірлік, сөз. Сол себепті қазақ тіл білімінде жалқы есімдердің түрлі тілдік, лингвистикалық сипаттарын, қасиеттерін айқындайтын зерттеулерге басты назар аударылады.

Әрбір тілдің лексикалық бірліктер жинағы ұзақ тарихи кезеңді қамтитын материалдық және рухани әлемдегі көптеген заттарды, объектілерді, шындықтарды, түсініктерді тілдік номинациялау үрдісінің күрделі өнімі болады. Апеллятивті және ономастикалық номинацияның факторлары, уәждері, жолдары мен механизмдері әр түрлі болып келуі мүмкін, бірақ нақты болмыстағы заттарды сөздік белгілермен белгілеу тұрақты, үздік үрдіс болып келеді.

Қазақ ономастикасының шығу, даму кезеңдері және жасалу жолдары кеңінен зерттеп, ерекше зер салатын мәселелердің негізінен саналады. Бұның өзі сөз тарихымен, тілдің әр дәуірдегі даму, өзгеру күйімен, тіптен қоғамдық құрылымдардың өзгеруімен тікелей байланысты.

Жалқы есімдерінің жасалу, пайда болу, шығу тарихында төтенше орын алатын маңызды мәселенің бірі – тарихи-мәдени жағдаяттар. Халық тарихындағы бұл елеулі оқиғалар, біріншіден, атап айтқанда, түрлі қоғамдық құрылыстағы әртүрлі діни ағымға байланысты болса, екіншіден, көрші елдермен жасаған алуан түрлі мәдени қарым-қатынас, достық байланыстармен ұштасып жатады. Әдетте, бұл тарихи-мәдени байланыстардың тіліміздегі есімдер құрамының молая түсуіне, лексика-мағыналық және функциялық мәнінің жетіле беруіне зор ықпал жасағаны аян.

Қазіргі ономастикада жалқы есімдердің табиғаты мен оның функционалдық ерекшеліктерін ашуда функционалды-прагматикалық аспект өте тиімді болып саналады. Бұл аспект Е.Ә. Керімбаевтың, И.В. Крюкованың, Н.В. Васильеваның, Г.Б. Мәдиеваның еңбектерінде әр тарапынан зерттелген [1-4].

Атау жасауда халықтың рухани және материалды мәдениеті оның дереккөздерін қолдана отырып, оны өздері қалыптасқан, дамыған, әртүрлі ықпал әсерінен өзгеріске ұшыраған себеп болған ұжыммен байланыстырады.

СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ ТОПОНИМДЕРІНІҢ ТҮРЛЕРІ МЕН ЛЕКСИКА-СЕМАНТИКАЛЫҚ ТҮСІНДІРМЕСІ

1.1 Солтүстік Қазақстан облысы топонимдерінің түрлері

Топонимдер – жер бетіндегі кез келген табиғи немесе адам жасаған объектілер атауынан тұратын жалқы есім түрі. Топонимдер *гидроним, ороним, ойконим, урбаноним, спелеоним, дромоним, ареноним, дримоним т.б.* түрлерге бөлінеді. Атауы бар объектілер нақты аймаққа бекітілген. Кез келген топоним атау қызметімен қоса объектіге сілтеу қызметін де атқарады. Сонымен қатар олар объектінің ерекшелігіне, атаудың идеологиялық және эмоционалды бояуына қарай қосымша ақпарат бере алады. Белгілі бір аймақтың топонимиконы тарихи қалыптасады. Онда өткен дәуір топонимдері сақталады, сондықтан топонимдердің әр қабаты тарихи дәуірге, сол аймақта қоныстанған халық тарихына қатысты «қаттамаға» теңейді. Дегенмен барлық топонимдер осы тұрғыдан талдана алмайды. Ең алдымен географиялық объект атаулары (*гидронимдер, оронимдер, ареноттдер*) туралы айту керек. Топонимдік жүйеде тілдік қатынас орын алған. Топонимдерді ономастиканың арнайы бөлімі – *топонимика* зерттейді.

Топонимдердің жалпылық белгілері: Топонимдердің барлық түрлерінің ортақ белгісі – кез келген географиялық объектіні атау.

Топонимдердің жекеленуі аталатын объектке байланысты. Осыған орай келесі аталатын объектілер ажыратылады:

- гидрографиялық (өзендер, көлдер, теңіздер, мұхиттар, бұлақтар, құдықтар, каналдар);
- орфографиялық (жердің үстіңгі қабатының жағымды және жағымсыз рельеф объектілері);
- кез келген жолдар (жер үсті, су, жер асты, әуе);
- кез келген елді мекен (қала, ауыл);
- кез келген қала ішіндегі топографиялық объект;
- ресми, әкімшілік бөліністерінің кез келген объекті (территория, облыс, аудан);
- кез келген табиғи жер асты объектілер (үңгір, жер асты бұлақтары, көл, құдық, сарқырама);
- флористикалық объектілер (орман массивтер, өсімдік әлемінің реалійлері).

Топонимдердің барлық түрлері бір-бірімен белгілі бір жүйелі байланысқан және өзінің семантикалық, сөзжасамдық, морфологиялық құрылымы жағынан сол тілдік жүйеге сай келеді. Сонымен бірге географиялық атаулар ұлттық менталитет, ұлттық таным бойынша ерекшеленеді. Осыған орай топонимдер келесі белгілерге ие:

- әр халықтың географиялық атау жасауында тілдік жүйеге сай келетін белгілі бір заңдылық сақталады;
- атау беруші топтың әлемге көзқарасына сай қоршаған болмыс топонимде

беріледі;

- адамның құндылықтарына сай ақпарат топонимде көрсетіледі;
- топоним мазмұны тарихи, әлеуметтік, географиялық және басқа да экстралингвистикалық факторларға байланысты;
- топонимдер тілдің ұлттық-таңбаланушы белгілері болып табылады;
- топонимдер антропонимдерден кейін ономастикалық кеңістіктің өзегін құрайды (яғни адам санасындағы объектілерді қамтиды және кеңістікте қозғалысының бағыт-бағдары болады);
- ұлттық топонимиконның негізгі қорын көбінесе ана тіліндегі атаулар құрайды;
- топонимдік жүйені жаңа және кірме атаулар толтырады;
- топонимдер макротопонимдер (кеңінен танымал) және микротопонимдер (бір аймақ, бір ауыл көлемінде белгілі) болып бөлінеді.

Семантикалық модельдер: *Топонимдердің* семантикалық модельдері белгілі бір топонимдер жасауда қолданылған лексемаларды, ұлттық топонимдік жүйенің ерекшелігін көрсететін неғұрлым жиі және раритетті, яғни сирек кездесетін негіздерді бөлетін лексика-семантикалық классификация жасауда анықталады. Қалыптасқан топонимдік классификация әртүрлі топонимдік жүйені екі ірі түрге бөледі: *табиғат құбылыстарын атайтын топонимдер* және *«адам-табиғат» байланысын көрсететін топонимдер*. Бірінші түр табиғат құбылысының адам қызметімен байланысын тура көрсетпейді. Екінші түрі адам мен табиғат байланысын тура көрсетеді [27, 12]. Аталмыш таптастыру географиялық объектілер ерекшеліктерін толығымен қамтиды, бірақ ол бірқатар шартты да, себебі топонимнің барлық түрін қамтымайды. Топонимнің әр түрі географиялық объекттің әр түрін атайтынын естен шығармау керек.

1. Табиғат құбылыстарын көрсететін топонимдер келесі семантикалық лексемалардан тұрады:

- объект көлемі (формасы, ұзындығы, кендігі, созылмалылығы);
- кеңістіктегі объекттің орны, бағыты;
- объекттің сапалық ерекшеліктері (температурасы, дәмі, түсі);
- объект орналасқан жердің флорасы мен фаунасы;
- жердің неорганикалық әлемі (пайдалы қазбалар, құрылыс материалдары);
- жер рельефі;
- әртүрлі табиғи құбылыстар т.б.

1. Әлеуметтің (адамның) материалды және рухани мәдениетін білдіретін лексемалар негізін құрайтын географиялық объектілер атауларын біріктіретін «адам-табиғат» байланысын көрсетуші топонимдер:

- адам есімдері (антропонимдер, этнонимдер, генонимдер, әлеуметтік жағдайына қарай адамдарды атау);
- өндіріс-қожайын құндылықтарының атаулары (тұрғындар үйі, бастырмалар, тұрмыс заттары);
- анатомиялық терминдер;

- адамның рухани мәдениетін білдіретін атаулар (анимистік сенім, жергілікті рухты қасиет тұту, діни және мифологиялық көзқарастар);

- әртүрлі тарихи оқиғалар т.б.

Топоним түрлерінің ерекшеліктерін ескерген дұрыс, себебі адам ат тағуда объекттің негізгі белгілерін (табиғи, функционалды, жүйелік) көрсететін ақпаратты қолданады. Сонымен қатар ұлттық мәдениет пен ұлттық нақышқа тән ақпаратқа ие ұлттық тілдік сананы да ескеру керек.

Морфологиялық және сөзжасамдық құрылымы:

Топонимдердің морфологиялық талдау және құрылымдық түрін анықтау классификациясы толығымен жасалған. Әртүрлі топонимдік материалдар және негіздер (сөз таптарын, топоним жасауда қатысушы жеке формаларын анықтау, топоним құрылымындағы компоненттерді, туынды негізді бөлген) бойынша жасалған бірнеше классификация бар.

Көптеген топонимдік зерттеулерде топоним жасауда барлық дерлік сөз таптары (зат есімдер, сын есімдер, сан есімдер, етістік формалары, кей кезде есімдік пен үстеу) қатысады деген қорытынды жасауға мүмкіндік берген бай топонимдік материалдар келтірілген. Топонимдер бір сөзден (дара: туынды және туынды емес, күрделі және құрамды), сөз тіркесінен (басыңқы, бағыныңқы және предикатив қатынастағы құрылымдар), сөйлемнен тұрады. А.В. Суперанская пайымдауынша, үндіеуропа тілдеріне предикативті тіркестер тән емес болса, түркі шығыс тілдеріне аталған үш түр де тән [28, 103].

Көптеген зерттеушілер топоним жасауда географиялық терминдердің көп жағдайда қатысатынын байқаған. Мысалы, гидроним, ороним жасауда географиялық терминдердің сөзжасамдық қызметі жоғары және олар көп компонентті атаулардың соңында беріледі.

Сөзжасам тұрғысынан топонимдер әртүрлі сөзжасам тәсілдерімен жасалады:

- лексика-семантикалық (топонимдік бірнегізді аффиксіз құрылымдар: қаз. Апан, Жыра, Жіңішке; орыс. Маяк, Раздол, Прогресс);

- лексика-синтаксистік (топоним қызметін атқарушы сөз тіркестері, кей кезде тұтас сөйлемдер: қаз. Білезіктің бір айрық басы, Үлкен Ащыбұлақ, Аққолқайың жотасы; орыс. Белый камень. Мокрая Погорелка, Пихтовый ключ);

- морфологиялық (түбірлердің бірігуі: қаз. Қайыңбұлақ, Балтаөзек, Аюқашқан; орыс. Усть- Каменогорск, Красноярка, Двуречье; *аффиксті*: қаз. Қайыңды, Кендірлік, Жайылма; орыс. Таловочка, Быструшка, Песчанка).

Топонимдердің жасалу тәсілдеріне қарай қазақ (кеңінен алғанда түркі) тіліне предикатив конструкциялы болып келетін күрделі топонимдер тән болса (*Таужылаған, Тақиякеткен*), орыс (кеңінен алғанда славян) тілі топонимдерінің жасалу ерекшелігі – жұрнақтың жалғануында.

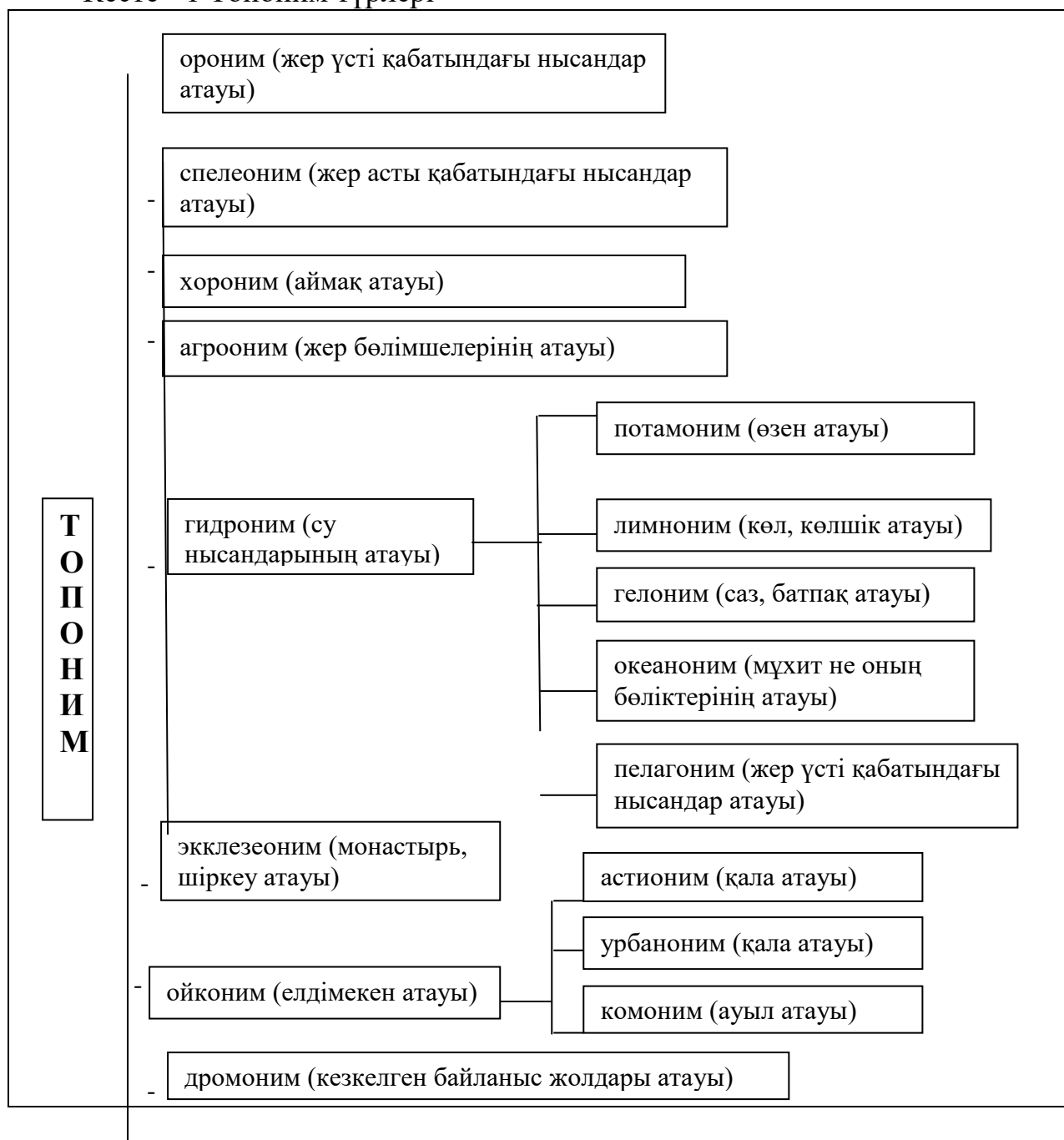
Топонимдердің жасалу жолдарын зерттегенде, ең алдымен қай тілге қатыстылығын анықтау қиындығы туындайды. Топоним – белгілі тілдің сөзжасамдық құралдары және модельдері арқылы жасалатын тілдік бірлік. Белгілі бір тарихи-хронологиялық дәуірде кірме топонимдер қабылданып, толығымен ана тілге бейімделуі мүмкін. Орыс топонимдеріне, егер төмендегі

критерийлерге сай келетін болса, Ресей территориясындағы және басқа да аумақтардағы орыс топожүйесіне кіретін топонимдер жатады:

- орыс тілі түбірі негізінде орыс тілінің сөзжасамдық аффикстері арқылы жасалған (Усть-Каменогорск, Семипалатинск, Быструха);
- орыс тілге жатпайтын түбірлерден орыс тілінің сөзжасамдық модельдері арқылы жасалған (Большенарымское водохранилище, Маралиха);
- шығу тегі бойынша орыс тіліне жатпайтын, бірақ орыс тілінің фонетикалық және грамматикалық жүйесіне бейімделген (қаз. Алматы – орыс. Алма-Ата, қаз. Жіңішке – орыс. Жинишке);
- калька, жартылай калькалар (қаз. Ақсу – орыс. Белая, қаз. Үлкентеректі – орыс. Большая теректы).

Кез келген топонимнің түбірін анықтау үшін экстралингвистикалық деректі қолдану керек.

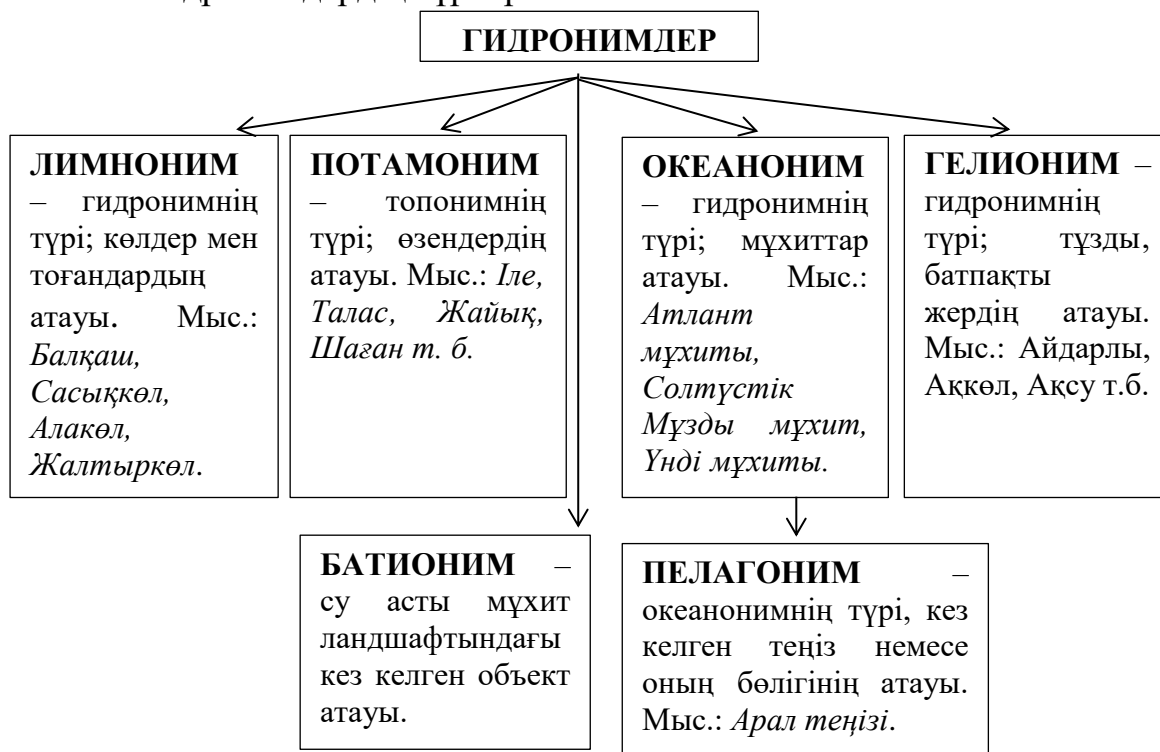
Кесте - 1 Топоним түрлері

- некроним (жерлеу орындары атауы)
- дримоним (орман, алқап, тоғай атауы)

Гидронимдердің өзі іштей бірнеше түрге бөлінеді.

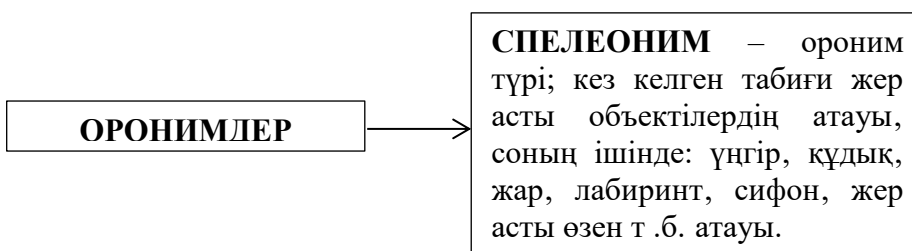
Кесте – 2 Гидронимдердің түрлері

Кесте – 3 Ойконимдердің түрлері

Кесте – 4 Ороним түрлері

Кесте - 5 Гелионимдердің термин-индикаторлары

№	Аудан	Батпақ
1	Айыртау	15
2	Ақжар	1
3	Аққайың	12
4	Ғабит Мүсірепов	9
5	Жамбыл	219
6	Есіл	16
7	Қызылжар	83
8	Мағжан Жұмабаев	42
9	Мамлют	126
10	Тайынша	21
11	Тимирязев	23
12	Уәлиханов	3
13	Шал Ақын	11
14	Аудан аралық шекара	24
	Жалпы:	603

Кестеден көріп тұрғанымыздай, Жамбыл ауданы ең батпақты жер, одан кейін Мамлют, Қызылжар аудандары батпақты болып келеді. Ақжар, Уәлиханов аудандарында батпақты жерлер жоқтың қасы. Осы кесте негізінде қай ауданның жері шаруашылыққа, тұрмысқа, құрылысқа қолайлы екендігін анықтауымызға болады.

Кесте – 6 Лимнонимдердегі термин-индикаторлары

№	Аудан	Жырас ай	Жыра	Бөген	Ескі ана	Сор	Көл	Тоған	Тұзды көл	Ащы-тұзды көл	Құрғақ арна
1	Айыртау	7					71	2	15	2	1
2	Ақжар	1					13		6	3	
3	Аққайың						65		8		
4	Ғабит Мүсірепов						4				
5	Жамбыл					2	524		75	29	
6	Есіл		1				62				
7	Қызылжар	4	1		2		116		4	1	
8	Мағжан Жұмабаев	1					34		17	1	
9	Мамлют	1					318	1	9	5	
10	Тайынша	2					26		9	5	
11	Тимирязев						35		3	1	
12	Уәлиханов	7					29		9	7	

13	Шал ақын			1			75	1	2	1	
	Жалпы: 1618	23	2	1	2	2	1371	4	157	55	1

Берілген кесте негізінде аудан аумағында көлі ең көп орналасқан Жамбыл ауданы екендігін аңғарамыз, одан кейін Мамлют, Қызылжар аудандары. Ақжар, Ғабит Мүсірепов аудандарында көлдің саны өте аз. Жамбыл, Мамлют, Қызылжар аудандарының мал, балық шаруашылықтары әрі егістік үшін қолайлы екендігі анық.

Кесте – 7 Потамонимдердің терминдік-индикаторлары

№	Аудан	Өзен	Тұзды өзен	Ащы тұзды өзен	Жылға	Бұлақ	Бастау
1	Айыртау	17					1
2	Ақжар	9	1	2			
3	Аққайың				1		
4	Ғабит Мүсірепов	21			1		
5	Жамбыл						
6	Есіл	2					
7	Қызылжар	3		1			
8	Мағжан Жұмабаев						
9	Мамлют						
10	Тайынша	7					
11	Тимирязев						
12	Уәлиханов	28				2	
13	Шал Ақын	8					
	Жалпы: 104	95	1	3	2	2	1

Кестеден өзендері ең көп аудандар – Уәлиханов, Ғабит Мүсірепов, Айыртау екендігін аңғарамыз. Жамбыл, Мағжан Жұмабаев, Мамлют, Тимирязев аудандарында потамонимдер мүлде жоқ болып шықты. О бастан қазақтар сулы жердің маңына киіз үйлерін тігіп, тұрмыс-тіршілігін жүргізген. Судың ерекшеліктеріне қарай атау таққан. Мәселен: Қамысты, Бекірелі, Жалтырша т.б.

Гидронимдердің жалпы саны - 2321, соның ішінде: гелионимдер - 605; лимнонимдер - 1615; потамонимдер - 104.

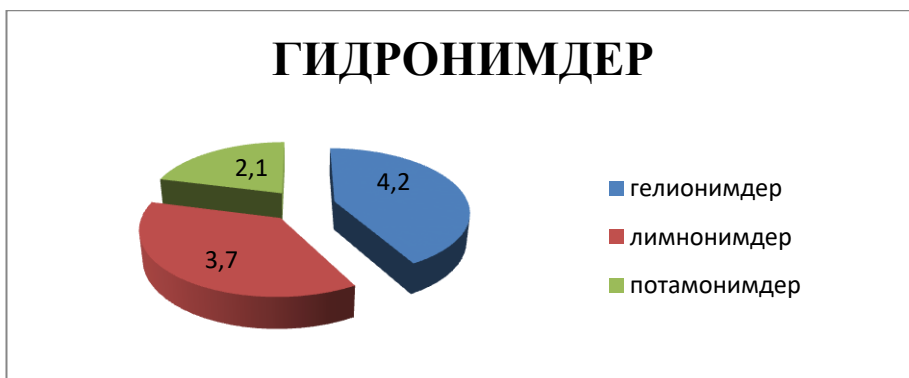

Диаграмма – 1 Гидронимдер

Осы диаграмма негізінде СҚО гидронимдердің ішінде лимнонимдер көп таралғанын байқаймыз. Облыста батпақты жерлер де едәуір аумақты алып жатыр, потамонимдер саны алдыңғы екеуіне қарағанда азырақ. Дегенмен де Солтүстік Қазақстан облысының аумағы 97, 99 мың шаршы км. десек, оның 60% су алып жатыр. Бұл осы облыстың климаты, шаруаға жайлылығы жөнінде мол ақпарат береді.

Кесте – 8 Дримонимдердің терминдік-индикаторлары

№	Аудан	Орман	Орман шаруашылығы
1	Айыртау	3	1
2	Ақжар	-	
3	Аққайың	1	
4	Ғабит Мүсірепов	2	
5	Жамбыл	97	
6	Есіл	55	
7	Қызылжар	8	
8	Мағжан Жұмабаев	4	
9	Мамлют	54	
10	Тайынша	-	
11	Тимирязев	2	
12	Уәлиханов	-	
13	Шал Ақын	12	
	Жалпы: 239	238	1

Кестеден Солтүстік Қазақстан облысының Жамбыл, Есіл, Мамлют аудандарының орманды жерлерге бай екендігін аңғарамыз. Бұл құрылыс, аң өсіру салаларын дамытуға қолайлы аймақ дегенді білдіреді.

Кесте - 9 Дромонимдердің терминдік-индикаторлары

№	Аудан	Станция	Разъезд	Аялдама пункті	Өткел	Басып озу пункті	Тармақ
1	Айыртау	3	3				

2	Ақжар	3					
3	Аққайың	3	5	2			
4	Ғабит Мүсірепов	10	2				
5	Жамбыл	2					
6	Есіл						
7	Қызылжар	2	2	1		1	
8	Мағжан Жұмабаев	11	1	2			
9	Мамлют	1		4			
10	Тайынша	6	3				
11	Тимирязев	2		1			
12	Уәлиханов	2		1	2		1
13	Шал Ақын						
14	Петропавл қаласының аумағы	1		3			
	Жалпы: 80	46	16	14	2	1	1

Кесте негізінде біз коммуникациясы жақсы дамыған Мағжан Жұмабаев, Ғабит Мүсірепов, Тайынша аудандарын атай аламыз. Тимирязев, Шал Ақын аудандарында кестеде көрсетілген қосымша қатынас жолдарының жоқ екендігін аңғарамыз.

Кесте – 10 Инсулонимдердің терминдік-индикаторлары

№	Аудан	Арал
1	Айыртау	1
2	Уәлиханов	2

Айыртау, Уәлиханов аудандарында ғана арал бар екені анықталды.

Кесте – 11 Некронимдердің терминдік-индикаторлары

№	Аудан	Бейіт	Мола	Қорған
1	Айыртау		1	
2	Ақжар		1	
3	Ғабит Мүсірепов ауданы			1
4	Есіл	1		
5	Мағжан Жұмабаев	1		
6	Уәлиханов	18	7	
	Жалпы: 30	20	9	1

Кесте - 12 Астионимдердің терминдік-индикаторлары

№	Орталық		қала
	Аудан	Облыс	
1	Мағжан Жұмабаев		1
2	Мамлют		1
3		СҚО	1
4	Тайынша		1
5	Шал Ақын		1
	Жалпы: 5		

Кесте – 13 Комонимдердің термин-индикаторлары

№	Аудан	Ауыл	Жеке	Жайла	Қоныс	Қордон	Аудан	Ескі	мекен	Кент	Қыстау	Дала	қасы	Село	Совхоз
1	Айыртау	57	6		215	3				1				65	1
2	Ақжар	37	12		102			5		1				15	
3	Аққайың	18	11	1	68			1		1				38	
4	Ғабит Мүсірепов	39	10		58			2		1				62	
5	Жамбыл	26	2		211	2								51	1
6	Есіл	34	3	1	190		1	1				1		38	
7	Қызылжар	17	7	3	119			3						103	3
8	Мағжан Жұмабаев	26	8		179			2				1		76	
9	Мамлют	6	4	2	100									41	
10	Тайынша	38	15		97			1				1		97	
11	Тимирязев	8	4		23			1						35	10
12	Уәлиханов	56	3	5	111			17		1	13			20	2
13	Шал Ақын	25		2	172	1								36	2
	Жалпы: 2888	387	85	14	1645	6	1	33	5	13	3	677	19		

Кестеден

Ойконимдердің жалпы саны - 2893, соның ішінде: астионимдер - 5; комонимдер - 2888.

Диаграмма – 2 Ойконимдер

Ойконимдердің ішінде комонимдер басымдылық танытып тұрғанын осы диаграммадан байқап отырмыз.

Кесте – 14 Оронимдердің термин-индикаторлары

№	Аудан	Жон	Тау	Төбешік	Шоқы	Жота	Қырат
1	Айыртау		16	12	15	2	
2	Ақжар		7	24			
3	Аққайың			5			
4	Ғабит Мүсірепов		8	34	6		
5	Жамбыл	51					
6	Есіл	1		6	1		
7	Қызылжар	6		3			
8	Мағжан Жұмабаев			7			
9	Мамлют	27		2			
10	Тайынша		1	33	1		
11	Тимирязев			10			
12	Уәлиханов		8	59	1		
13	Шал Ақын		1	8			
14	Жалпы:356	85	41	203	24	2	1

Кесте - 15 Спелеонимдердің термин-индикаторлары

№	Аудан	Жар	Құдық	Ор
1	Айыртау		1	
2	Қызылжар			1
3	Мағжан Жұмабаев		1	
4	Уәлиханов		2	
	Жалпы: 5			

Солтүстік Қазақстан облысы бойынша гидронимдер – 2325 (гелионимдер – 603; лимнонимдер – 1618; потамонимдер – 104), дримонимдер – 237, дромонимдер – 73, некронимдер – 30, ойконимдер – 2626, оронимдер – 361 (оронимдер – 356; спелеонимдер – 5).

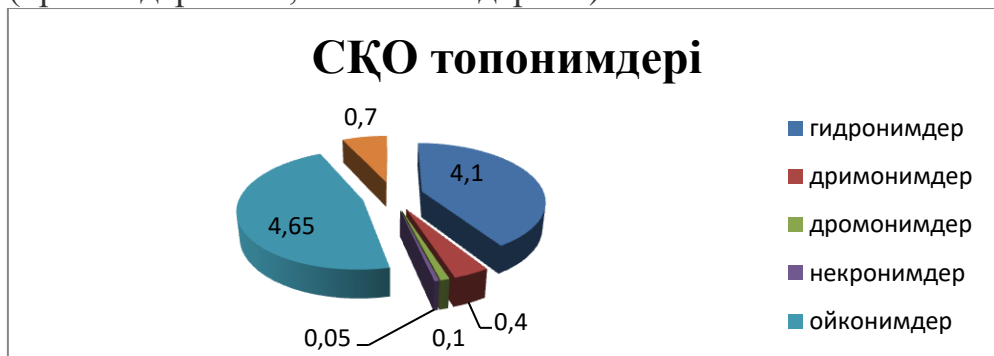

Диаграмма – 3 СҚО топонимдерінің түрлері

Кесте - Топонимдердің тілде рәсімделуі

№	Оним түрі	Қазақ тіліндегі	Орыс тіліндегі
1	гелионим	258	345
2	лимноним	875	743
3	потамоним	89	15
4	дримоним	69	168
5	дромоним	45	28
6	инсулоним		3
7	некроним	29	1
8	астионим	1	4
9	комоним	1537	1356
10	ороним	182	174
11	спелеоним	3	2
	Жалпы:	3088	2839

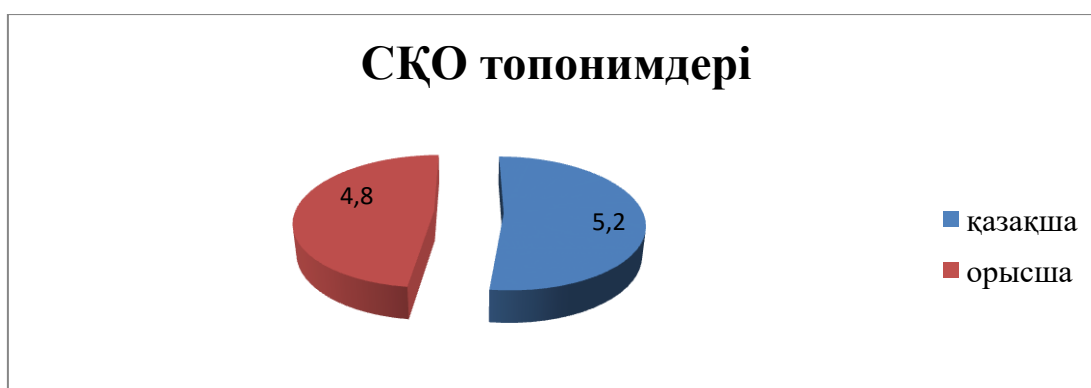

Диаграмма – СҚО топонимдерінің тілде рәсімделуі

1.2 Лексика-семантикалық түсіндірме

Тілде қоғамдық өмірде әрбір зат немесе құбылыстың атауы бар. Ал қоғам тілінде әрбір атау сол тілдің қорында бұрыннан бар сөздердің негізінде пайда болады. Себебі сөз – затқа ат беруге қызмет ететін негізгі тілдік бірлік. Алайда, тілдегі жаңа атаудың пайда болуын тек осымен ғана түсіндіруге болмайды. Себебі тілдегі жаңа атаудың пайда болуы анағұрлым күрделі құбылыс. Сөздерді тақырып жағынан топтастыруда көбінесе тілден тысқары қағидаларға сүйенуге тура келеді. Себебі сөздердің мағыналық топтастырылуы белгілі бір логикалық ұғымдарға негізделеді. Алайда, бұдан лексикадағы тақырып жағынан топтастырылған сөздер тілдік талдаудан тысқары қалады деген түсінік тумаса керек. Қайта тақырып жағынан топтастырылған сөздерді тілдік тұрғыдан талдай отырып, олардың ортақ мағыналық ерекшеліктерін таба білгеніміз жөн [54,190].

Жалқы есімдерді топтастыру тарихына қысқаша тоқталайық. Мәселен, Н.А.Бойко атауларды екі үлкен қарапайым топқа бөлуді ұсынады [55]: өлі табиғатпен сабақтас атаулар және өсімдік, адам, жануар, яғни тірі табиғатпен сабақтас атаулар.

Ал В.П.Тимофеев атаулардың қандай жағдайларда қалыптасқанын, объектілердің ерекшеліктерін ескере отырып, мынандай топтауды ұсынады [58, 109]:

1. кісі есімдерінен туған атаулар;
2. Отан ұғымынан туындаған атаулар;
3. өсімдік-жануар әлемінен алынған атаулар;
4. белгілі бір бағыттағы принциптерден туындаған атаулар;
5. тарихта белгілі кісі есімдерінен қойылған атаулар;
6. мезгілге байланысты қойылған атаулар.

Жалқы есімдерді талдау барысында, олардың этимологиясын ашу, айқындауда жалған, халықтық этимология орын алуы да ұшырасады. Түркі тілдеріндегі жалпы есімдер этимологиясын зерттеу туралы айтылған ой-пікірлер мен пайымдаулар да әр алуан. Бұл ретте В.В. Радлов, Е.Д. Поливанов, В.А. Гордлевский, С.Е. Малов, Н.К. Дмитриев, А.Н.Кононов, Н.А. Баскаков, Э.Р. Тенишев, Э.В. Севортян, В.Г. Егоров, А.А. Юлдашев, Қ.Қ. Жұбанов, І.К. Кеңесбаев, Ғ.Ғ. Мұсабаев, Е.Қойшыбаев, А.Ы. Ысқақов, Ә.Т. Қайдаров, А. Әбдірахманов пікірлеріне сүйенуімізге болады.

Э.В. Севортян пайымдауы бойынша, этимологиялық зерттеудің негізгі мақсаты мен нәтижесі зерттеліп отырған сөздің бастапқы морфо-семантикалық құрамы мен құрылымын анықтау болып табылады. Олар: 1) белгілі бір сөздің не атаудың жасалуындағы айырмашылық белгісін анықтау; 2) сөз не атаудың ішкі мазмұнын яки семантикасын анықтау; 3) негіз сөздің (атаудың) түбір морфемасын анықтаумен тікелей байланысты екендігін көреміз [38]. Қазақ тіл білімінде этимологиялық зерттеудің әдістері, белгі (критерия) мен зерттеу принциптері туралы айтқан акад. Ә.Т. Қайдар пікірлері мен

ұстанымдары; салыстырмалы-тарихи, тарихи-салыстырмалы (типологиялық), фонетикалық, морфологиялық, семантикалық тәсілдер де зерттеу жұмыстарында басшылыққа алыну керек [39]. Этимологиялық зерттеу лексикалық жүйедегі апеллатив пен жалқы есімдерді ажыратудан басталуы тиіс. Себебі этимологиялық ізденіс бағыты үшін ол аса қажетті де нақты уәж болып саналады.

А.П. Дульзон топонимдер этимологиясының негізгі принциптері: «Топонимдер әрқашанда тілдегі ерекше сөз табы болып саналатындықтан, оларды этимологиялық тұрғыдан зерттеудің басты шарты – топоним болған сөздің морфологиялық құрамын анықтап, мағынасын толық ашу болып есептеледі» [40] десе, Б.А. Серебренников: «Түрлі деректерді кешенді түрде сенімді қолданған этимология ғана нақты, сәтті деуге болады» деп түйеді [41].

А. Әбдірахманов бұл екі ғалымның айтысы төңірегінде туындаған өз пікірін айта келіп, екеуінің де «топонимдер тілдің ерекше бөлігі» деген ойларын қуаттай отырып Б.А. Серебренников пікіріне толық жүгінеді. Сөйтіп, топонимдердің жасалу және қалыптасу ерекшеліктерін этимологиялық зерттеулерде мұқият ескеру керек деп қорытады [42].

Лингвистикада кеңінен қолданылып жүрген негізгі әдістер ономастикалық зерттеуде дерлік қолданылады. Олар: 1) дескриптивтік (сипаттама), тарихи-салыстырмалы (компаративтік), тарихи-салғастырмалы (типологиялық), фонетикалық, морфологиялық [43].

Алайда ономастикалық материалдарды зерттеудің әдістері мен тәсілдері бірнеше бағытта болып, талдау тұрғысынан көп қырлы болатыны да белгілі. Олардың ішінде – этимологиялық талдау, сөзжасамдық талдау, тұлғалық (форманттық) талдау, статистикалық талдау, дифференциалдық-генетикалық талдаулардың орны бөлекше [44].

Б.А. Серебренников топонимдерді этимологиялық тұрғыдан зерттеудің ерекшеліктеріне тоқтала келіп: «Түркі тілдеріндегі топонимдер мен гидронимдердің жасалуында құрылымдық типологияны ескеруді, атаудың құрамды бөлігі ретінде қай тілдегі сөздердің басым келетінін анықтау керек» дегенді айтады да фин-угор және түркі тілдерінің материалдарында жиі қолданылатын топонегіз (индикаторларды) (мыс.: Шуваш тілінде *каса* «ауыл», *ял* «хутор», *э* және *ва* «өзен» мәніндегі коми-зырян) келтіреді [41]. Бұл сияқты әдістің топонимдер мен детерминативтерге, субстраттық топонимдер мен көне топонимдерге этимологиялық талдау жасағанда мәні арта түсері даусыз. Реликтік және субстраттық тілдердегі топо және ономо негіздерге сүйенген этимологиялық стратиграфияны пайдалану белгілі бір субстраттың таралу шегін айқындап қана қоймай, кей ретте, оның құрамды бөліктерін анықтауға да септігін тигізеді [Жанұзақ].

Жалқы есімдер халықтың этникалық және элеуметтік тарихымен тығыз байланысты бай экстралингвистикалық ақпарат береді. Әр атаудың сыртында қандай да бір уәж тұрады, соның негізінде атау қалыптасады. «Зерттеушінің мақсаты – топонимдер арқылы адамзаттың тарихын оқып шығу», – дейді белгілі орыс ғалымы Н. Н. Надеждин [17; 168 - 169]. Аталу уәжі, шығу тегі

негізінде топонимдерді лексика-семантикалық таптастыруға болады. Топономист-ғалымдардың бірнеше таптастыру түрлері бар.

Тіліміздегі онимдердің пайда болу, жасалу, қойылуы мен аталу, шығу тегі – этимологиясының бірнеше жолы бары белгілі. Оларды жіктеуі қарағанда:

1) тіліміздің сөздік қорындағы жалпы есім сөздерден – апеллятивтерден жасалғандар;

2) басқа тілдерден енген топонимдер, яғни сол тілдердегі жалпы есімдерден жасалғандар;

3) белгілі бір саладағы атаулардың – онимдердің жер-су аттарына, кісі аттарына ауысу нәтижесінде жасалғандары (трансантропонимизация, транстопонимизация);

4) тілдің сөздік қорындағы сөздерден жасанды түрде жасалған топонимдер. Мәселен, Қызылұйым, Қызылмектеп, Кімасар (Комисаровский тау), с. Бірқалқа – с. Фикалка, с. Алтыауыл – с. Ялта т.б. [Жанұзақов].

Байқап отырғанымыздай, атауларды лексика-семантикалық топқа жіктеудің бірнеше жолы бар. Жиналған материал негізінде біз Солтүстік Қазақстан облысының топонимдерін келесі топтарға жіктеуді жөн көрдік: а) кісі есімінен қалыптасқан; ә) ру-тайпа атауларынан қалыптасқан; б) нысанға немесе маңындағы нысанға байланысты қалыптасқан; в) өсімдік не жануарға байланысты қалыптасқан; г) бейтарап мағынадағы атаулар; ғ) өзге елдің топонимдері негізінде жасалған атау; д) мағынасы күңгірт атаулар; е) нөмірленген нысан атаулары; ж) кеңес өкіметі идеологиясы мәніндегі ескірген атаулар.

1.2.1 ГИДРОНИМДЕР

Топонимдердің басқа түрлеріне қарағанда гидронимдер – экстарлингвистикалық факторлардың әсеріне аз түсетін түрі. Алайда Солтүстік Қазақстан облысы гидронимдері идеологиялық факторлар әсерінен едәуір өзгеріске ұшыраған.

1.2.1.1 ГЕЛИОНИМДЕР

а) кісі есімінен қалыптасқан:

Агафоново, батпақ, Филатово көлінен оңтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Айман, батпақ, Ақсуат көлінен солтүстік-батысқа, Докучаево селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы. Кісі есімінен қалыптасқан, антропогелионим.

Айсары, батпақ, Шолақсор көлінен солтүстік-шығысқа, Айсары ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы. Антропогелионим не этногелионим болуы мүмкін.

Ақжан, батпақ, Алакөл көлінен оңтүстік-батысқа, Новосёловка селосынан оңтүстікке қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. Антропогелионим.

Алинкино, батпақ, Ақыш көлінен оңтүстік-шығысқа, Соколовка селосынан батысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Аманбай, батпақ, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Андреевское, батпақ, Жамбыл ауданы. Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Широкое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қараңыз Андреевское, көл.

Артамоново, батпақ, Ақыш көлінен солтүстік-шығысқа, Никульское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Асташкино, батпақ, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстікке қарай; Мамлют ауданы.

Әлпаш, батпақ, Ақсуат көлінен солтүстікке, Докучаево селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы. Антропогелионим болуы мүмкін.

Бабақан, батпақ, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Байтеліқарақоға, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-шығысқа, Николаевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Антропогелионим.

Байымбет, батпақ, Троебратское селосынан оңтүстік-шығысқа, Макарьевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Балтабай, батпақ, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Новороссийское селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы.

Барково, батпақ, Половинное көлінен солтүстік-батысқа, Булаево қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Берниково, батпақ, Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Бесбай, батпақ, Питное көлінен оңтүстік-батысқа, Тоқушы ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы.

Бикенино, батпақ, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Бримжанкино, батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Боржұбайтомар, батпақ, Красное көлінен оңтүстік-батысқа, Ольговка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Веринкөл, батпақ, Сергеевское бөгенінен батысқа, Ақсуат көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Ганино, батпақ, Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Журавль көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим. Кісі есімі ган – «бак, бақша» діни терминнен қалыптасқан.

Гречкино, батпақ, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антропогелионим.

Гришкино, батпақ, Горько-Солёное көлінен шығысқа, Новодубровное селосынан батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Дауылбай, батпақ, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Дерянкино, батпақ, Становое көлінен шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антропогелионим.

Дос, батпақ, Шошқалы көлінен оңтүстік-шығысқа, Қайраңкөл ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Евтеевское, батпақ, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Боголюбово селосынан солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антропогелионим.

Ермаковское, батпақ, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антропогелионим.

Есаульское, батпақ, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Октябрь селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл және Мамлют аудандарының шекарасында. Антропогелионим.

Елубисоқпа, батпақ, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Жанақ, батпақ, Қалибек көлінен оңтүстік-шығысқа, Кіші Қараой көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы. Антропогелионим. Жанақ Сағындықұлы – ақын. Арғын тайпасының Қаракесек руының Қамбар тармағынан шыққан. 1846 ж. жазда ел аралаған поляк А. Янушкевич ол туралы жазған. Жанақ шығармаларының көпшілігі сақталмаған. «Рүстем төреге» толғауы мен біраз өлеңдері ғана жеткен.

Жанбатыр, батпақ, Шошқалы көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Жанболат, батпақ, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антропогелионим.

Заево, батпақ, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Белое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антропогелионим. Көпес есіміне байланысты қойылған атау болса керек.

Зайково, батпақ, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Семилово көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим. Алайда кейіннен көшіп келгендердің бұрынғы мекен атауын қолданылуы мүмкін.

Игнатъевское, батпақ, Үлкен Жарма көлінен солтүстік-шығысқа, Камышлово көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антропогелионим.

Иголкин Участок, батпақ, Куломзино селосынан шығысқа, Камышлово селосынан солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антропогелионим.

Илюшино, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Илюшинское, батпақ, Петропавл қаласынан солтүстік-шығысқа, Питное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антропогелионим.

Казанцево, батпақ, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антропогелионим.

Калашниково, батпақ, Солёное көлінен солтүстік-батысқа, Булаево қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антропогелионим.

Калинино, батпақ, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антропогелионим.

Катькино, батпақ, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Комарово, батпақ, Половинное көлінен солтүстік-батысқа, Булаево қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антропогелионим, биогелионим болуы мүмкін.

Кондуково, батпақ, Мирное селосынан солтүстікке, Новорыбинка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Алғашқы қоныс аударушылар есімімен байланысты қойылған болуы мүмкін. Антропогелионим.

Конюхово, батпақ, Полвинное көлінен солтүстік-батысқа, Булаево қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Атау алғашқы қоныс аударушы шаруа Конюх есіміне байланысты қойылған. Оның осы жердегі айналысқан кәсібі – балықшы. Антропогелионим.

Королевское, батпақ, Никульское көлінен батысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антропогелионим болуы мүмкін.

Кочубей, батпақ, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Мирное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим. Есім татар тегінен шыққан Кучук бей есімімен байланысты.

Көпберген, батпақ, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Көшімбай, батпақ, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Мирное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Куломзино, батпақ, Солёное көлінен шығысқа, Куломзино селосынан солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Атау коммунист, станса бастығы Куломзин құрметіне аталған. Ресейде осы аттас поселке бар. Алайда ол мемлекеттік кеңестің статс-хатшысы А.Н.Куломзин құрметіне аталған. Қоныс аударушылар бұрынғы мекен атауын қолдануы мүмкін. Қалай болғанда да бұл антропогелионим.

Күнтай, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Қызылағаш ауылынан шығысқа қарай; Есіл ауданы. Антропогелионим болуы мүмкін.

Қабыланбай, батпақ, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Құрымбай, батпақ, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Советское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антропогелионим.

Құтымбай, батпақ, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антропогелионим.

Леканово, батпақ, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Пресноредуть селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Лепехино, батпақ, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Боголюбово селосынан солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антропогелионим. Ресейдің атақты ғалымы, далалық жерлерді зерттеген.

Лобаново, батпақ, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушы шаруаның есімімен аталған. Антропогелионим.

Лукашино, батпақ, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы. Топоним Лукавец, Лукашѐв, Лукаш, Лукашевич кісі есімдерінен қалыптасқан [В.А. Жучкевич. Краткий топонимический словарь Белоруссии. — Мн.: Издательство БГУ им. В.И. Ленина, 1974.]. Антропоним.

Мадияр, батпақ, Горькое көлінен батысқа, Покровка селосынан шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антропоним.

Майбике, батпақ, Шағалалытеңіз көлінен солтүстікке, Қиялы ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. Антропоним.

Малыбай, батпақ, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антропоним.

Малышкино, батпақ, Становое көлінен солтүстікке, Белое селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антропоним.

Матюшино, батпақ, Есіл өзенінің оң жағалауында, Никульское көлінен шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антропоним.

Матюшкино, батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропоним.

Маякское, (*Стёпин Маяк*), батпақ, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антропоним.

Михеево, батпақ, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропоним.

Мишино, батпақ, Есіл өзенінің сол жағалауында, Ақыш көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антропоним.

Мокринское, батпақ, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антропоним.

Мочище, батпақ, Питное көлінен солтүстік-батысқа, Знаменское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. Антропоним. Алғашқы қоныс аударушылардың ішінде мочище – «зығыр мен қарасораны сулаумен» айналысқан адамның тегі не лақап аты.

Мустафино, батпақ, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Мирное селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Антропоним.

Муховинское, батпақ, Горько-Солёное көлінен шығысқа, Михайловка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропоним.

Назарово, батпақ, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Мирное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропоним.

Немчиново, батпақ, Ақыш көлінен батысқа, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антропоним.

Никитинское, батпақ, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антропоним.

Николаево, батпақ, Солёное көлінен оңтүстікке, Камышлово көлінен солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антропоним.

Нұрым, батпақ, Становое көлінен батысқа, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антропоним.

Осипово, батпақ, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антропогелионим.

Павловское, батпақ, Питное көлінен оңтүстікке, Үлкен Жарма көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антропогелионим.

Панкрашка, батпақ, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим. Панкратий есімінің еркелету-қысқарту мәніндегі атау.

Пашкарёво, батпақ, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Пресноредуть селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл (Солтүстік Қазақстан облысы) және Ұзынкөл (Қостанай облысы) аудандарының шекарасында. Антропогелионим.

Першино, батпақ, Пьянково көлінен шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Петково, батпақ, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антропогелионим.

Петровичи, батпақ, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Пильшиково, батпақ, Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Журавль көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Плоцкое, батпақ, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Петровка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Антропогелионим.

Повелихино, батпақ, Становое көлінен оңтүстік-батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антропогелионим.

Потёмкино, батпақ, Семилово көлінен оңтүстік-батысқа, Мирное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Пронькино, батпақ, Камышлово көлінен оңтүстік-шығысқа, Булаево қаласынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антропогелионим.

Пукасово, батпақ, Камышлово көлінен солтүстікке, Булаево қаласынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антропогелионим.

Раписово, батпақ, Семиозёрка селосынан оңтүстік-батысқа, Пресноредуть селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Рапис – үйде өсірілетін пальма ағашы. Пальма ағашы солтүстік өңірде өспейтіндіктен, бұл атауа антропогелионим.

Редькино, батпақ, Никульское көлінен батысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антропогелионим.

Ренёвское, батпақ, Половинное көлінен солтүстік-батысқа, Камышлово көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Омск облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында. Антропогелионим.

Ромашево, батпақ, Семиозёрка селосынан оңтүстік-батысқа, Пресноредуть селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Ручкино, батпақ, Петропавл қаласынан шығысқа, Асанов ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антропогелионим.

Рябцево, батпақ, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Пресноредуть селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Савчино, батпақ, Екатериновское көлінен оңтүстік-батысқа, Ольговка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Садыркөл, батпақ, Новоишимское селосынан солтүстік-батысқа, Червонное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. Антропогелионим.

Сазоновское, батпақ, Питное көлінен солтүстік-батысқа, Знаменское селосынан шығысқа қарай; Аққайың ауданы. Антропогелионим.

Саймулкино, батпақ, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа, Воздвиженка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Сапақ, батпақ, Петропавл қаласынан оңтүстік-батысқа, Широкое көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антропогелионим.

Саушкино, батпақ, Питное көлінен солтүстік-батысқа, Знаменское селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Савва кісі есімінен қалыптасқан антропогелионим.

Сенькино, батпақ, Есіл өзенінің оң жағалауында, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антропогелионим.

Сёмино, батпақ, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антропогелионим.

Сергоулово, батпақ, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Сидорово, батпақ, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Симаково, батпақ, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл және Мамлют аудандарының шекарасында; Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Становое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл және Мамлют аудандарының шекарасында. Антропогелионим.

Соколово, батпақ, Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Станотино, батпақ, Становое көлінен солтүстікке, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антропогелионим.

Степаново, батпақ, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Старое Симаково, батпақ, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл және Мамлют аудандарының шекарасында. Антропогелионим.

Терещуково, батпақ, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. жазушы, Көкшетау қаласының Құрметті азаматы (1995). Антропогелионим.

Толыбай, батпақ, Тробратское селосынан оңтүстік-шығысқа, Макарьевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Томиловское, батпақ, Камышлово көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Жарма көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антропогелионим.

Тришкино, батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Николаевка селосынан шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антропогелионим.

Трушино, батпақ, Меңкесер көлінен батысқа, Ленино селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Тұрым, батпақ, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-батысқа, Жарқайың көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. көнетүркі тілі сөздігінде турум – «өлшем бірлік, бір турум адамның бойына тең құдықтың тереңдігі» деп беріледі [ДТС, 589]. Алайда антропогелионим болуы да ықтимал.

Тұрымбаев, батпақ, Становое көлінен шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антропогелионим.

Тұрымбет, батпақ, Таранкөл көлінен шығысқа, Светлое селосынан оңтүстікке қарай; Айыртау ауданы. Антропогелионим.

Улеево, батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Николаевка селосынан шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антропогелионим.

Уточкино, батпақ, Новоникольское селосынан шығысқа, Бугровое селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антропогелионим.

Үлкен Ақшешей, батпақ, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Ягодное көлінен шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Үлкен Жанболат, батпақ, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антропогелионим.

Үлкен Имаш, батпақ, Булаево қаласынан солтүстік-шығысқа, Конюхово селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антропогелионим.

Үлкен Құрымбай, батпақ, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Советское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антропогелионим.

Фокино, батпақ, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Пресноредуть селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Харитоново, батпақ, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Хохловатик, батпақ, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Атаудың мағынасы: 1. антропогелионим. Кісі есімі Русьта кеңінен таралған; 2. этногелионим – украиндық; 3. «жалбырап қалың өскен шөпке» байланысты болуы мүмкін.

Чабаньково, батпақ, Мамлют ауданы. Қараңыз Шауәли, батпақ. Антропогелионим болуы мүмкін.

Чивилёво, батпақ, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: 1 антропогелионим; 2 чивиль – «торғай, шымшық».

Шадково, батпақ, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антропогелионим.

Шағынбай, батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Бөкен, батпақ, Тақтакөл көлінен шығысқа, Жамбыл ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Бөкенкөл, батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Баймағамбет Ізтөлі ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Волково, батпақ, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстікке қарай; Мамлют ауданы.

ә) ру-тайпа атауларынан, этнонимнен қалыптасқан:

Айту, батпақ, Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-батысқа, Шошқалы көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы. Этногелионим болуы ықтимал.

Ақбас, батпақ, Петропавл қаласынан оңтүстік-шығысқа, Үлкен Жарма көлінен солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Майбалық ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы. В.Н.Попова Павлодар облысының солтүстік аудандарында қыпшақтар тұрғандығын, оның бір атасы айбас-ақбас аталғанын, ал сай атының сол атаумен аталуы мүмкіндігін, олай болса, *Ақбас* «этнотопоним болуы мүмкін» екенін топшылайды. *Ақбас* деген атаудың басқа облыстарда кездесетінін ескерер болсақ, пікір жанасымды сияқты [(В.Попова, 1994, 24 б.)].

Башкирёнок, батпақ, Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Башқұрт, батпақ, Становое көлінен солтүстікке, Мамлютка қаласынан батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Башқұрт Кішкене Шұңқырлары, батпақ, Становое көлінен солтүстікке, Мамлютка қаласынан батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Жабайкөл, батпақ, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-шығысқа, Орлиная тауынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Көне түр. этнонимдері: жаба+ай; бара бара этнонимдік мәні ұмытылып, топонимдік түрлері ғана сақталған [Қойшыбаев].

Мордовское, батпақ, Красное көлінен солтүстік-батысқа, Макарьевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Санжар ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Цыган, батпақ, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Белое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

б) нысанға немесе маңындағы нысанға байланысты қалыптасқан:

Ақсуат, батпақ, Бозарал көлінен оңтүстік-батысқа, Қарасор көлінен солтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы. Атау екі сөздің негізінде жасалған: ақ+суат. Атаудың екінші сыңары –суат сөзіне ҚТТС (8т, 373) «өзеннің, бұлақтың мал суаратын жері» деген анықтама береді. Дұрысы «кез келген су нысанының мал суаруға ыңғайлы жерін» суат деп атай беруге болады. Ол кәдімгі құдықтан бастап, ірі көлдердің мал су ішуге жарамды жағаларына дейін болуы мүмкін. Мал шаруашылығын кәсіп еткен көшпелі қазақ халқына суат ерекше маңызды қызмет атқарған [Бияров].

Ақсықпа, батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Аралкөл, батпақ, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-батысқа, Жарқайың көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Куприяновка селосынан солтүстік-батысқа, Мичурино селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Аралқамыс, батпақ, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Ащыкөл, батпақ, Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-шығысқа, Талдыарал көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы; Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-шығысқа, Кішкенекөл ауылынан солтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы. Атау ащы (сын есім) және көл (зат есім) сөздерінің бірігуінен жасалған. ҚТТС-та «тұзды, тұзы күшті, сор дәмі бар; тұщы емес» деген сын есім екені айтылады (1 т, 534). Ол сын есім «топырағында, суында тұз бар кез келген жер» мағынасында субстантивтеніп, алдымен географиялық терминге, одан соң топонимге айналады. Мысалы: Ащы, Ащысай, Ащылы, Ащыбұлақ, Ащықара, Ащыкөл, Ащықұдық, т.б. [Бияров].

Әулиеоба, батпақ, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «киелі, қасиетті батпақ».

Бабайтомар, батпақ, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Бабалы, батпақ, Бозарал көлінен солтүстік-батысқа, Смирново селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы. Көнетүркі тілі сөздігінде: «ата, әке» мағыналарымен қатар «қарт, қарт адам», «сыйлы адам» мәнін де қолданылған (Ә.В.Севортян, 1978, 11). Мағынасы: «кәрі, көне» тәрізді.

Байкөл, батпақ, Жәркен көлінен солтүстікке, Аманкелді ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Байтомар, батпақ, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Ленино селосынан батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Батан, батпақ, Меңкесер көлінен шығысқа, Андреевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Түр. (ет.) «сіңбе, оппа» мәнін беретін сөз [Қойшыбаев].

Батпақ, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Тауағаш ауылынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы; Камышовое көлінен оңтүстік-шығысқа, Хмельницкое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Сарыкөл (Қостанаай облысы) және Тимирязев (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандарының шекарасында.

Батпақкөл, батпақ, Балықты көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Докучаево селосының оңтүстік-батысында, Тимирязево селосынан солтүстікке қарай; Тимирязев ауданы; Жәркен ауылынан солтүстік-шығысқа, Балуан ауылынан оңтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы.

Бәрікөл, батпақ, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Кантемировское селосынан солтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы.

Бекет, батпақ, Солёное көлінен оңтүстікке, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Горько-Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Бекеткөл, батпақ, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Котовское селосынан оңтүстікке қарай; Тайынша ауданы.

Бестомар, батпақ, Баян көлінен оңтүстік-батысқа, Раисовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Биесойған, батпақ, Жамбыл ауылынан оңтүстікке, Целинное селосынан батысқа қарай; Қарасу (Қостанай облысы) және Ғабит Мүсірепов (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандарының шекарасында. Ғ.Қоңқашпаевтың пікірі бойынша, бұл жерде бие сойылған болса керек []. Алайда Е.Қойшыбаевтың пікіріне сүйенсек, Биесойған көне түр. биэ («бет»), сойған (ет. «жырған») – жыра беткей мағынасына жуық атау [Қойшыбаев].

Биіккөл, батпақ, Меңкесер көлінен батысқа, Троицкое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Большесажинское, батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Камышлово көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Большое, батпақ, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье көлінен шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Большое Моховое, батпақ, Имантау көлінен оңтүстік-шығысқа, Құмдыкөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Большое Филькино, батпақ, Горько-Солёное көлінен оңтүстікке, Кладбинка селосынан шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Большой Лиман, батпақ, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Большой Мальдрикс, батпақ, Камышовое көлінен шығысқа, Докучаево селосынан солтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Бұлақ, батпақ, Есіл өзенінің сол жағалауында, Жаңажол ауылынан солтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы.

Бұрқылдақ, батпақ, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Ленино селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Топонимжасамда -лақ, -лек форманты есім, еліктеуіш сөздерге жалғанып, «табиғи нысанның өзіне тән тұрақты бір ерекшелігін (Былқылдақ), немесе бір нәрсенің мол кездесіп отыруын (Шандақ)» білдіреді [Бияров].

Былқылдақ, батпақ, Екатериновское көлінен оңтүстік-шығысқа, Петровка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Сергеевское бөгенінен оңтүстік-шығысқа, Тораңғылық көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Бүркеу, батпақ, Жарқайың көлінен солтүстік-шығысқа, Макарьевка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. -у қимыл атауы соңғы ғасырлардан бастап белсенді қолданыла бастағаны болмаса, көне жазба ескерткіштерде сирек кездеседі. Оның себебін -у қосымшасының синонимі болып табылатын -қ/-ғ аффиксінің қызметінен іздеген жөн. М.: қыстақ –қыстау, бақ-бау, күзек- күзеу

т.б. Ал топонимжасамға «табиғи нысанның өзіне тән болып келетін қызметін, кимылын атап көрсету» арқылы қатысып, жаңа топонимдер тудырады: Жайлау, Бөгеу, Бастау т.б. [Бияров]. ҚҚТСде 4. Заттың үстіңгі жағын шаң-топырақ, басқа да нәрселер басып, көміп қалу [4 том, 58 бет].

Бұлдақ, батпақ, Камышлово көлінен солтүстік-батысқа, Рязкино селосынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Екі сыңардан тұратын атау: бұлди+ақ. Көне түр. бұлди – сай, жыра; құлдиылды болса [ҚҚТС, 3 том], ақ – су. Мағынасы: «сай жырадан аққан су» болса керек.

Бұлдақты, батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «сай жырадан аққан сулы жер».

Глиняное, батпақ, Есіл өзенінің оң жағалауында, петропавл қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Глубокое, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Становое көлінен оңтүстік-батысқа, Алуа көлінен солтүстікке қарай; Мамлют ауданы.

Гнилое, батпақ, Семиозёрка селосынан оңтүстік-батысқа, Пресноредуть селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Шошқалы көлінен оңтүстік-батысқа, Целинное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Горелое, батпақ, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Мирное селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Алуа көлінен солтүстік-батысқа, Владимировка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы;

Горелое Займище, батпақ, Толыбай көлінен солтүстік-батысқа, Пресноредуть селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Горькое, батпақ, Есіл өзенінің сол жағалауында, Петропавл қаласынан солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Далакөл, батпақ, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Новомихайловка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Дальний Луг, батпақ, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Длинное, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Долгое, батпақ, Толыбай көлінен шығысқа, Макарьевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Рождественка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Мирное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Егіндікөл, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Егіндікөл атауындағы негізгі объект көл болғандықтан, Егінді атауының бірінші сыңарындағы *егін* сөзін «бастау,

өзеннің басы» деп танымыз да, *-ді* топонимдерге жалғанатын кәнігі қосымша деп білеміз. Демек, Егінді «бастаулы, қайнарлы, яғни қайнары көп, бірнеше өзен кеп құятын көл» мәнін білдіргендей [Жанұзақов].

Есілкөл, батпақ, Екатериновское көлінен оңтүстік-батысқа, Чапаевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. А.Әбдірахманов бұл атаудың шығу тәркінін көне түркі тіліндегі, атап айтқанда, Күлтегінге қойылған ескерткіштегі *Йашыл угуз* атауымен түбірлес деп болжайды. «Есіл атауының фонетикалық өзгеріске түсіп, қалыптасуы төмендегідей түрде болған: *Йашыл // йасыл > йешіл // йесіл > Есіл*. Сөйтіп, бұл – *жасыл* (өзен) деген мағынаны беретін көне түркі сөзі. Кейбір түркі тілдерінде *йашыл*, *йешіл* сөзі осы күні де кездеседі» (А.Әбдірахманов, 1975, 95 б.). Алайда ешбір түркі тілдерінде *Йашыл* көл деген атаудың жоқтығын ескеріп, Ақкөл, Сарыкөл, Каракөл, Ақсу, Көксу тәрізді гидронимдік атаулардың мол ұшырайтынын мойындасақ, Есіл атауының тәркіні мен мән-мағынасы әлі де зерттей түсуді қажет етері даусыз. Біздің байқауымызша, құрамындарында *ыл ~ іл ~ ел* формалары бар – *Ойыл*, *Қиыл*, *Қағыл*, *Еміл*, *Елек*, *Іле* сияқты гидронимдік атаулар көне замандардан келе жатқан топонимдер. Олардың құрамдарындағы аталмыш морфемалары әуел баста, орал-алтай тіл бірлестігі кезінде, «өзен, су» мағыналарындағы дербес сөздер болғандығын дәлелдеп отыр. Олай болса, *Есіл* атауының бірінші сыңарындағы *ес* сөзін көне түркі тіліндегі *jasi* «дала» (ДТС, 1969, 251), *jazi* «тегіс, жазық» (МҚ, III, 24) өзбек тілігегі *яш* «жазық», түркімен, әзербайжан тілдеріндегі *язи*, *язын* «дала», «жазық» сөздері ғасырлар бойы айтыла келе тілімізде *ес* тұлғасында қатты дыбыстық өзгеріске түссе, екінші құрамдағы оның *-ыл*, *-іл*, *-ел* сыңарларын морфема деп қарамай, «ылғал», «саз», «су» мәніндегі көне сөз ретінде қабылдап, *Есіл* «кең дала, жазық жердегі суы мол, үлкен өзен» деген мағынада қойылған атау деп білеміз [Жанұзақов]. Сонымен атау үш сыңардан құралған: көне *ес+іл* және көл.

Екінші Қарабие, батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Камышлово көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Күрделі атау. Екінші реттік сан есім және Қарабие көне түрк.-монғ. қара және бәе (бые) сөздерінен қалыптасқан атау. «Биіккемер», «Биік жаға» немесе «Биік қия» мәндеріне жақын атау [Қойшыбаев].

Жақсы Жаркөл, батпақ, Камышовое көлінен оңтүстік-шығысқа, Хмельницкое селосынан батысқа қарай; Сарыкөл (Қостанай облысы) және Тимирязев (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандарының шекарасында. Жақсы сөзі жар биіктігін не көл суының молдығын білдіреді.

Жалғызкөл, батпақ, Меңкесер көлінен батысқа, Орталық ауылынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Атау жалғыз (сын есім) және көл (зат есім) сөздерің бірігуі арқылы жасалған. Мағынасы: «оқшау жатқан көл».

Жалтыр, батпақ, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Ильинка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Рождественка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Жалтыр сын есімі заттың «теп-тегіс, айнадай»; «жарқырап сәуле шағылысатын» сапа

белгілерін анықтайды. Топонимжасамда, көбінесе, «жағасы өсімдіксіз келіп, суы жарқырап жататын көлдерді; «тегіс, тасты» тауларды т.б. атайды [Бияров].

Жалтырсор, батпақ, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «өсімдік өспеген тақыр сор».

Жалтырша, батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Батпақ атауы көл атауынан ауысқан. Мағынасы: «теп-тегіс, суы жарқырап жатқан».

Жаманкөл, батпақ, Алакөл көлінен оңтүстік-батысқа, Новосёловка селосынан оңтүстікке қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Қамысақты өзенінде, Қарабел ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы; Алакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Жыңғылдысор көлінен солтүстікке қарай; Тайынша ауданы. Құрамында «жаман» сөзі келетін жер-су аттары республиканың барлық аймағында кездеседі. Ол «нашар» мағынасында қолданылса, кейде монғол, тәжік тілдеріндегі «чаман» сөзінің дыбыстық тұрғыдан өзгерген күйінде жұмсалады. Біздің байқауымызша, тәжік тіліндегі «чаман» – «көк шалғын», «майса», «жазық алаң» сөзінің өзгерген түрі болуы мүмкін. Оған тәжік тіліндегі «Чаманбұлақ», «Чаманкулы» атаулары толық айғақ. Сөз басындағы ч/ш дыбыстары ж дыбысына алмасқан сияқты [Жанұзақов]. Жаман сын есімі «жақсы» сөзіне қарама-қарсы «нашар» мағынасымен лексикамызда қолданылатын болса, топонимге айналғанда, негізінен, екі мәнде жиі көрініс береді. Ең алдымен, «табиғи нысанның адамға, оның тіршілігіне қолайсыз» болып келуі, екінші, «географиялық нысанның басқа өзі тектес нысандардан «қораш, жатаған, өсімдіксіз, көріксіз» болып келуі жаман сын есімі + зат есім үлгісіндегі күрделі атаулар жасайды [Бияров]. Батпақ атауы көл атауынан ауысқан. Айтылған пікірлерді ескере отырып, біз Жаманкөл атауының мағынасы «жағасы көк шалғынды, майсалы» деген пікірді ұстанамыз.

Жаманқоңыр, батпақ, Жалтыр көлінен солтүстік-батысқа, Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Топоним «жаман» және «қоңыр» сөздерінің бірігуі арқылы жасалған. Атауының екінші сыңары қоңыр: 1) қоңырқай, сұрғылт (түс); 2) ауыс. (дауыс туралы) қоңыр, майда, жұмсақ дауыс, үн; 3) ауыс. (жайлы мінез) таныш, біртоға, жайлы; 4) ауыс. (ауа райы туралы) салқын, қоңыр күз, т.б. «қоңыр» сөзі арқылы жасалған топонимдердің де мағыналарының басқа тілдерде әртүрлі екендігі сөзсіз. Мәселен, монғолша хонхорхой – «шұңқыр, ойпат, үңгір, сай, жыра» (МҚС, 1954, 262 б.). Осы тілдегі *хонгур* – «сарғыш, қоңырқай», *хонор* – «төбе, төбешік, қырат»; «күштілік» мәндегі сөз [Жанұзақов]. Біздің ойымызша, атаудың мағынасы: «өсімдіксіз, сұрғылт тартқан батпақ».

Жаркөл, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Повозочное селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-шығысқа, Бостандық ауылынан оңтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Сілетітеңіз көлінен солтүстік-батысқа, Кішкенекөл ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Мағынасы: «жиектері тік жарлы болып келген жердегі көлді батпақ».

Жоғарғы Балық, батпақ, Становое көлінен оңтүстік-батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Атау «жоғарғы» және «балық» сөздерінің бірігуі арқылы жасалған. Жоғарғы – ол мекен бағытын

білдірсе, көне түркі тілдерінде балық – «су, өзен» деген сөз болғаны тарихи деректерден мәлім. Сол бал – «балшық, батпақ», «су» мәніндегі түбірден өрбіген сөздер: бал + быр, бал + дыр, бал + шық, бал + ық. Жоғарыдағы айтылған бал түбірінің варианттары семит-хамит тілдерінде: b (w) l – «дымқыл, су»; алт. bul (лайлау, былғау), монғ. bul – «балшық, лас, былғаныш», қалм. bula – «кір, балшық», эвенкі тілінде bu (ca) – «батпақ, саз». Ә.Қайдаров пікірінше де: бал [ba] – «сулы, балықты, батпақты, балқаш < бал + қаш – «балшықты жер», «саз», балшық < бал + шық – «сұйық, жабысқақ батпақ, балшық», балжыр < бал - жыр» – «сулы, дымқылданған, былжыраған», салыстыр.: мал // малш [Ә.Қайдаров, 1986, 191]

Займище, батпақ, Есіл өзенінің сол жағалауында, Никульское көлінен оңтүстікке қарай; Қызылжар ауданы. Займище, займка - көктемде су шайып өтетін жер.

Зоркөл, батпақ, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Новороссийское селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. Мағынасы: «үлкен көл».

Кеншалғын, батпақ, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Ысқақ Ыбыраев ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: «кең шалғынды батпақ».

Кладбинское, батпақ, Меңкесер көлінен батысқа, Троицкое селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Нысан маңында молалар болуына байланысты қойылған атау болса керек.

Кладье, батпақ, Бауманское селосынан оңтүстік-шығысқа, Шошқалы көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тимирязев (Солтүстік Қазақстан облысы) және Ұзынкөл (Қостанай облысы) аудандарының шекарасында. Мағынасы: «батпақты жерден тастан не бөренеден жасалған өткел» болуы мүмкін.

Комарино, батпақ, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Комарино атауы славян тілінен шыққан «маса» сөзін білдіруі мүмкін. Алайда А. Ф. Рогалёв бұл топонимнің шығу тегін камар немесе кемер, түркі және иран тілдеріндегі «тау етегі, жаға, жота, тау» немесе, керісінше, «өзен суы шайып кеткен ой» деген мағыналарымен байланыстырады. [Рогалёв А. Ф. Сцежкі ў даўніну: Геагр. назвы Беларус. Палесся. — Мн.: Польша, 1992. — С. 16—17. — 159 с. — ISBN 5-345-00398-X.]. Біз бұл пікірді экспедиция негізінде топоним орналасқан жерін көзбен көріп, анығына жетпейінше, қолдай да, жоққа да шығара алмаймыз. Сондықтан шартты түрде «нысанға немесе маңындағы нысанға байланысты қалыптасқан» топқа жатқызамыз.

Кочкарник, батпақ, Алуа көлінен солтүстік-батысқа, Владимировка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Кочкарник – «төбешікті, ойлы, батпақты жер» [Ефремов сөздігі].

Кочковатое, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Новорыбинка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Баян ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл

ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Камышовое көлінен оңтүстік-шығысқа, Целинное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы. Мағынасы: «ойлы, қырлы тегіс емес жер».

Көкүй, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Атаудың бірінші сыңары көк – түспен байланысты болса, екінші сыңары үй – түр. фонетикалық үй – «саз» мағынасындағы атау [Қойшыбаев]. Мағынасы: «көк түсті саз не өсімдігі мол ескен сазды жер».

Кривая Ляга, батпақ, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Атау екі сөзден тұрады: кривая және ляга. Ляга сөзіне Даль сөздігінде «2. су жиналған шұңқыр» [] деген анықтама берілген. Мағынасы: «тегіс емес, қисық келген су жиналған шұңқыр, батпақ».

Кішкенекөл, батпақ, Алакөл көлінен батысқа, Ұлыкөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстікке, Жарқайың көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «көлемі кішкене көл».

Кішікөл, батпақ, Мағжан Жұмабаев ауданы. Қараңыз Кішікөл, қоныс. Мағынасы: «көлемі жағынан кішірек көл».

Кіші Қайраңкөл, батпақ, Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-батысқа, Шошқалы көлінен шығысқа қарай; Тимирязев ауданы. Атау үш сыңардан тұрады: кіші + қайраң+көл. Атаудағы қайраң географиялық терминінің бір ғана мағанасы бар: «Өзеннің, көлдің және теңіздің жайдауыт таяз жері» (ҚТТС, 5т, 535). Терминнің түбірі қайыр көне түркі. «құм» мағынасын беретін сөз екенін байқау қиын емес. Сонда қайыр + аң «құман», «құмдауыт жер» деген сөз. Қолданылу барысында «таяз су», «өткел» мағыналарына ауысқан. Қайраңның құмы су бетіне жақын немесе көрініп жататыны мәлім [Бияров]. Мағынасы: «құмы су бетіне шығып жатқан кіші көл».

Қапшықкөл, батпақ, Сергеевское бөгенінен батысқа, Ақсуат көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы. Ұқсатық негізінде қойылған атау. Мағынасы: «қапшыққа ұқсас көл».

Қараащы, батпақ, Қалибек көлінен оңтүстік-шығысқа, Кіші Қараой көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы. Мағынасы: «суы өте ащы».

Қарабие, батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Камышлово көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Новорыбинка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен оңтүстікке, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Атаудың мағынасын екі түрлі талдауға болады: 1. Қарабиемен болған оқиғаға байланысты тағылған атау. 2. «Үлкен, ірі беткей». Күрделі атау. Қарабие көне түрк.-монғ. қара және бәе (бые) сөздерінен

калыптасқан атау. «Биіккемер», «Биік жаға» немесе «Биік қия» мәндеріне жақын атау [Қойшыбаев].

Қаракөл, батпақ, Красное көлінен солтүстік-батысқа, Макарьевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Красное көлінен оңтүстік-батысқа, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «үлкен, ірі көл».

Қарасутомар, батпақ, Жалтыр көлінен солтүстік-шығысқа, Николаевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Мағынасы: «түп-түп боп, үсті-үстіне шөп өскен шалшықты, қопалы, сулы жер».

Қаратомар, батпақ, Үлкен Тораңғылық көлінен оңтүстік-батысқа, Жаңажол ауылынан шығысқа қарай; Есіл ауданы; Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «түп-түп боп, үсті-үстіне қалың шөп өскен шалшықты, қопалы жер».

Қойшолақ, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Атау екі сыңардан тұрады: қой+шолақ. Атау құрамындағы *қой* сөзі қырым татарлары мен балкарларда *кой*, түрікше *коу*, каб. *куей* – «тұрақ, елді мекен, селен», «отырықшы ел». Шолақ «қысқа», «келте» мәніндегі сөзден жасалған атау. Атаудың мағынасы: «қысқа ғана тұрақтайтын селен».

Қоржынкөл, батпақ, Красное көлінен оңтүстік-батысқа, Жаңажол ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Жамбыл ауданы. Қараңыз Қоржынкөл, көл. Көлдің көрінісін қоржынға теңеп қойылған атау [Қойшыбаев]. Топонимикада нақ осы «өзара жалғасқан тең екі бөліктен тұратын» белгісі атаулар жасайды. Әуелде «бір есіктен енетін, тең екіге бөлінетін үйлерді» қоржын там атап, соған ұқсас табиғи нысандарды Қоржынкөл, Қоржынтау, атандырған ұлттық менталитет болса керек [Бияров]. Қалай болғанда да мұнда ұқсастық белгілері бойынша атау орын алған.

Қорқылдақ, батпақ, Меңкесер көлінен батысқа, Мирное селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Атау батпақтан шығып жатқан дыбысқа байланысты тағылуы мүмкін.

Қоскөл, батпақ, Шағалалытеңіз көлінен шығысқа, Кирово селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы; Мағжан Жұмабаев ауданы. Қараңыз Қоскөл, қоныс. Мағынасы: іргелес жатқан екі көл».

Қосқара, батпақ, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Котовское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы. Атаудың бірінші сыңары қас сөзінің тура мағынасы «қабактың үстіндегі қыл, түк». Ол кейбір түркі тілдерінде қаш (каш) тұлғасында да айтылады. Осы қас / каш сөздерінің түркі тілдеріндегі топонимдік мағынасы – «төбе, шоқы». Э.М.Мурзаев: «Хара осетин тілінде тас, тасты жер» (1984, 591) дегенді айтады [Жанұзақов]. Мағынасы: «түкті тасты жер» болуы мүмкін.

Қотыр, батпақ, Солёное көлінен шығысқа, Мирное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қотыр сөзінің тура мағынасы «адам мен хайуанның терісіне шығатын жұқпалы қышыма ауру» болса, ауыспалы мәнде «тегіс емес, бұжыр табиғи нысандарды» атауға қатысады. Кейде орыс тілінен енген хутор

сөзі қотыр/күтір тұлғаларында қолданылып келген [Бияров]. Мағынасы: «ойлы-қырлы, шөп өскен, тасты жер».

Қошқар, батпақ, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа, Будённое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Меңкесер көлінен батысқа, Троицкое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Мамлютка қаласынан оңтүстікке, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-шығысқа, Алуа көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Зерттеушілердің пікірінше: алт. кошкар – «жабайы кой», қырғ. кочкар – «койдың піштірілмеген еркегі». Қырғыз топонимісі Д.Исаев (1977, 98) Кочкар атауын монғол тіліндегі хотгор – «еңіс, ой, ойпаң жер» сөзінің фонетикалық тұрғыдан өзгерген (т-ч) түрі деп біледі. Кейбір түркі тілдерінде Қошқар ру аты ретінде де кездеседі. Мәселен, Таулы Алтайда кочкар мундус, қырғызда коткор мундус руы болған. Бұған қарағанда, біздегі тау аты да ру атынан немесе жердің табиғи құбылысы, бедеріне қарай қойылуы мүмкін [Жанұзақов].

Құндақсай, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Атау құндақ+сай сөздерінен жасалған. Құндақ – салбурында, боранды-желді күндерде, ұзақ жол, суыт көштерде асау құсты, жараланған, ұшынып қалған қыран құсты бөлеп алуға арналған бесік [ҚҚТС, 10 том]. Топонимжасамда «баланың бөлеуіне ұқсас сай, қойнауларға» атау бола алады [Бияров]. Мағынасы: «қорап, бесікке ұқсас сай». Дегенмен атау әлі де зерттеуді қажет етеді.

Құржай, батпақ, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Көне түркі тілі сөздігінде: құр – «құрғақ» мәнін береді [ДТС, 467]. Мағынасы: «суы жоқ».

Қызкөл, батпақ, Тактакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Көне түр. «қыз – қыр мағынасындағы сөз, з > р дыбысын алмастырған, бұл дыбыстары ауыспалы дыбыстар деп аталады [Қойшыбаев]. Мағынасы: «созылып жатқан биік жалдағы көл».

Қызтомар, батпақ, Красное көлінен оңтүстік-батысқа, Ольговка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «қырда түп-түп боп, үсті-үстіне қалың шөп өскен шалшықты, қопалы жер».

Лесное, батпақ, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы. Орманды жерлерге қатысты тағылған атау.

Лиман, батпақ, Травное көлінен оңтүстік-батысқа, Вознесенка селосынан шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Лиман (грек. λιμένας – айлақ, мүйіс, шығанақ) – 1. шағын мүйіс, жіңішке құмды мүйіс арқылы бөлініп қалған су айдыны; 2. Негізгі өзенмен қосылғандағы су қоймалары [Большая советская энциклопедия. 1988 год. с. 711].

Майлыкөл, батпақ, Майбалық ауылынан оңтүстік-шығысқа, Золотая Нива селосынан батысқа қарай; Тайынша ауданы. Майлы атауының топонимдік мағынасы «киелі, қасиетті, құдіретті тау» дегенді білдірсе керек [Жанұзақов]. Мағынасы: «суы малға майдай жағатын салқын, таза көл» болуы да ықтимал.

Маленькое, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Троицкое селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Атау нысанның кішірек болуына байланысты тағылса керек.

Малое Кривое, батпақ, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Атау нысанның кішірек әрі қисық болуына байланысты тағылған болу керек.

Нәншалғын, батпақ, Сергеевское бөгенінен батысқа, Ақсуат көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы. Мағынасы: «үлкен шалғын».

Обакөл, батпақ, Новоишимское селосынан солтүстік-батысқа, Червонное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. түркі тіліндегі оба, ова – «қорған, төбе, тас үйіндісі, шекаралық белгі» [Жанұзақов]. Обакөл – «көл маңындағы оба, төбешік, тас үйіндісі» дегенге жуық көне атау.

Омакөл, батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Балуан ауылынан солтүстікке қарай; Жамбыл және Шал Ақын аудандарының шекарасында. Мағынасы: «белгі қойылған көл».

Ортакөл, батпақ, Жамбыл ауданы. Қараңыз Ортакөл, көл. Мағынасы: «ортадағы көл».

Пахотное, батпақ, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Островка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «егістік жер».

Пашенное, батпақ, Половинное көлінен солтүстік-батысқа, Лебяжье селосынан солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Мағынасы: «жыртылған егістік жер».

Перешейки, батпақ, Горько-Солёное көлінен шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: «жан-жағын су қоршаған, екі жерді біріктіретін жолақ жер».

Песчаное, батпақ, Горькое көлінен солтүстік-батысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Боголюбово селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы: «күмдақ жер».

Пикетное, батпақ, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа, Будённое селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Пикёт (фр. *piquet* – қазық) – жолдағы ара-қашықтықты белгілеу нүктесі, негізінен, 100 м. адымға тең. Атаудың мағынасы: «нысандар арасындағы ара-қашықтықты белгілеу нүктесі».

Сағатомар, батпақ, Толыбай көлінен солтүстік-батысқа, Пресноредуть селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Атаудың бірінші сыңарындағы *сага* – «өзеннің көлге не теңізге құйған жерінің қылта тұсы; таудың етек жағы қабысқан, жалғасқан жері». Мағынасы: «өзеннің көлге құятын қылта тұсында қалың шөп өскен батпақ».

Сарыкөл, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстікке, Спасовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Атаудың мағынасы: «үлкен көл».

Сарықызкөл, батпақ, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Котовское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы. Антропогелионим болуы мүмкін немесе «үлкен қыр жиектеген көл».

Сасықкөл, батпақ, Сергеевское бөгенінен солтүстік-батысқа, Жалтыр көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы. Атау көл суының дәміне, иісіне қатысты қойылған.

Сауыткөл, батпақ, Алакөл көлінен оңтүстік-батысқа, Новосёловка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. Сауыт – 2. Этн. көне. Шарайна [ҚҚТС, 13 том]. Шарайна - 2. ауыс. Айнадай тұнық, мөлдір [ҚҚТС, 15 том]. Атаудың мағынасы: «айнадай тұнық, мөлдір көл» болуы мүмкін.

Солёное, (*Қалитекен*), батпақ, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа, Озёрное селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «тұзды батпақ».

Суаткөл, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Октябрь селосынан батысқа қарай; Мамлют ауданы. Түр. «Сулы көл» (суы мол көл) мәніндегі атау [Қойшыбаев].

Сулы, батпақ, Ақсуат көлінен солтүстік-шығысқа, Тимирязево селосынан оңтүстікке қарай; Тимирязев ауданы. Мағынасы: «суы мол».

Табанды, батпақ, Шағалалытеңіз көлінен оңтүстікке, Тайынша қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы. Табан+ды сөзінің негізгі мағынасы «аяқтың жерге тиетін, жер басатын бөлігі» [ҚТТС, 8т, 521] болса, топонимжасамға оның ауыспалы мағынасы: «өзеннің, сайдың, өзектің түбі, арнасы» қатысады [Бияров].

Тақыркөл, батпақ, Алакөл көлінен солтүстік-батысқа, Казанка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. Атау екі компоненттен тұрады: тақыр+көл. Тақыр сөзі «шөл, шөлейтті өңірлерде өсімдік өспейтін қуқыл жер» [ҚТТС, 8т, 554] мағынасын беретін географиялық терминге айналған. Топонимжасамда «мүлде шөп өспейтін жерлер мен шөбі тықыр жерлерді» бірдей тақыр деп атау қалыптасқан []. Атаудың мағынасы: «жағасында шөп өспейтін көл».

Тегішіл, батпақ, Красное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Топонимжасамға да осы мәнде қатысатын -шыл, -шіл форманты «табиғи нысанда бір нәрсенің молдығын (Бағанашыл «бағанасы көп, жиі») және елді мекендегі адамдардың бейім ісін (Еңбекшіл)» мағынасын қалыптастырады [Бияров]. Атаудың мағынасы: «ойлы-қырсыз тегіс жері көп».

Телпек, батпақ, Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. «Төбеге ғана киетін тақия сияқты жұқа бас киім» семантикасын беретін телпек сөзі, ең алдымен, жеңілдігімен ерекшеленеді (М.: «атқа жеңіл Телпекбай»). Телпектің сырт тұлғасын ұқсатып барып, «шағын дөңес, томпақ жерлерге» Телпек топонимі берілуі мүмкін. Алайда топоним түрінде көп тарамған [Бияров].

Тереңкөл, батпақ, Алабота көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. Терең сын есімі «түбіне бойламай

кететін тұңғыық; шыңырау» мағынасына ие болып, дәл осы мәнде топонимжасамға да қатысады. Терең сын есімі өзі бірігетін географиялық термин денотатының салыстырмалы түрдегі «терең көл не терең шұңқыр, ойық» екенін сипаттайды [Бияров].

Томар, батпақ, Жарқайың көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «қалың шөп өскен батпақты, қорысты жер».

Торфяное, батпақ, Становое көлінен батысқа, Санжар ауылынан шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: «шымтезекті жер».

Торыатқайраңкөл, батпақ, Красное көлінен оңтүстікке, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Күрделі атау: торы+ат+қайраң+көл компоненттерінен құралған. Торы ат – «қоңыр түсті жылқы» [ҚТТС, 14т, 304] + қайраң - «өзеннің, көлдің және теңіздің жайдауыт таяз жері» [ҚТТС, 5т, 535]. Терминнің түбірі қайыр көне түркі. «құм» мағынасын беретін сөз екенін байқау қиын емес. Сонда қайыр + аң «құман», «құмдауыт жер» деген сөз [Бияров]. Атаудың мағынасы: «көлдің қоңыр түсті құмдауыт таяз жері».

Тығыз, батпақ, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «1. Батпақ қалыңдығы, жиілігіне»; «2. «бітік өскен шөпке» байланысты.

Тұзды, батпақ, Сергеевское бөгенінен солтүстік-батысқа, Жалтыр көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы. Мағынасы: «тұзды батпақ».

Ұзынкөл, батпақ, Горькое көлінен шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Кирово селосынан солтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы. Мағынасы: «көлдің дөңгелене емес, ұзынырақ созылып жатуына» байланысты.

Ұлы, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Рождественка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Ұлы сын есімі «орасан зор, аса үлкен, ірі; атақты» мағыналарында қолданылатыны мәлім [ҚТТС, 9т, 477]. Топонимжасамда геонисанның «ірі, үлкен көлемін; елге пана болған, ел үйірілген беделін» әйгілейді де, кіші, кішкене, кішкентай сын есімдеріне қарсы мәнді атаулар жасайды [Бияров].

Ұлыкөл, батпақ, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қара.: Ұлы.

Үлкен, батпақ, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Негізгі мағынасы «көлемі жағынан аумақты, зор, дәу» [ҚТТС, 9т, 546] болып келетін үлкен сын есімі нақ осы мәнде жер-су аттарын жасауға қатысады. Мұнда да біріккен атауларға қарағанда, кіші сын есіміне антонимдік қатынастағы тіркесті атаулар мол жасалады. Онда, көбінесе, негізгі тау жүйесін, негізгі өзен арналарын таңбалайды да, салалары, бұтақтары кіші сын есімін иеленеді (Үлкен

Айғай – Кіші Айғай) [Бияров].

Үлкенкөл, батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Екі компоненттен құралған: үлкен+көл. Көлдің ерекшелігіне қатысты қойылған атау.

Үлкен Қайраңкөл, батпақ, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жамбыл ауылынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Үш компонентті күрделі атау: үлкен+қайраң+көл. Мағынасы: «үлкен саяз көл».

Үлкен Қоскөл, батпақ, Қоскөл ауылынан оңтүстікке, Сейфуллин ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Қатар жатқан «екі үлкен көл».

Үлкен Сарыайғыр, батпақ, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа қарай, Советское селосының оңтүстік-батысында; Мағжан Жұмабаев ауданы. Үш компоненттен тұрады: үлкен+сары+айғыр. Мағынасы: 1. «үлкен әрі кең аша»; 2. «үлкен сарыайғырға байланысты оқиға».

Үлкен Сарыкөл, батпақ, Красное көлінен солтүстік-батысқа, Чапаевка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «үлкен әрі кең көл».

Үшкөл, батпақ, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Боголюбово селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Меңкесер көлінен шығысқа, Становое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: «қатар жатқан үш көл».

Шайыр, батпақ, Жарқайың көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Атау шай (зат есім) және йір (зат есім) сөздерінің бірігуі арқылы жасалған. С.Қондыбай: «Түркі тілінің оғыз-селжук диалектісінде «чай, шай» – су, сулы сай, ал йір «жер», атау – «сулы жер» дегенді білдіреді дейді [С.Қондыбай, 1998, 25]. Расында да, Иран топонимиясын зерттеген В.И.Савина: «чай – түркіше «өзен» деп көрсетеді [240]. Ә.Әбдірахманов та: «чай – оғыз тобына жататын түрікмен, азербайжан тілдерінде, өзен» екенін айтқан [А.Абдрахманов, 1984, 126]. Сонда атаудың мағынасы: «сулы жер», «тау өзені бар жер».

Шашмұрын, батпақ, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Белое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Қорған облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында; Қызылжар ауданы. Қараңыз Шашмұрын, көл. Атау екі компоненттен құралған: шаш+мұрын. Бірінші сыңардағы шаш ханты тіліндегі шош – «бұлақ, кішкене, шағын өзен» мәнін білдіретін сөз [Мурзаев, 1984, 671]. Ал көне түркі тілінде чаш «тас». Мұрын сөзінің «адам мен жануарлардың иіс сезу мүшесі» мағынасынан басқа, «тау, судың мұрынға ұқсас мүйісі, тұмсығы» мәніндегі географиялық термин екенін көпшілік біле бермейді [Бияров]. Атаудың мағынасы: «тасты көл мүйісі».

Шоқат, батпақ, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Майбалық ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы. Шоқат – шоқиып-шоқиып тұрған төбешік, қырат, қырқалар [ҚҚТС, 15 т., 385].

Шоқыкөл, батпақ, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Атау шоқы және көл сөздерінің бірігуі арқылы жасалған. Мағынасы: «биік жағалаулы көл».

Шөмішкөл, батпақ, Есіл өзенінің орта ағысының оң жағасында, Новоникольское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Атау шөміш және көл сөздерінің бірігуінен жасалған. Ұқастық белгі негізінде қалыптасқан атау. Шөміш сөзі «ас құятын үлкен ожаудың» аты [ҚТТС, 10т, 269]. Мағынасы: «шөмішке ұқсас дөңгелек, шұңғыл, ойыс көл».

Шұқыр, батпақ, Меңкесер көлінен шығысқа, Андреевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Шұқыр зат есімі «қазылған, ойылған жер; шұңқыр» мәнді географиялық термин болып табылады.

Шұңқыркөл, батпақ, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Мирное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Жарқайың көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Шұңқыр сөзі «қазылған, ойылған жер, шұқыр» мағынасындағы географиялық термин болып табылады [ҚТТС, 10т, 285]. Мағынасы: «терең көл».

Ыссыкөл, батпақ, Есіл өзенінің орта ағысының оң жағасында, Рассвет селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы: «су жылы, жайлы, жұмсақ көл» мәнде қойылған атау болса керек.

Ямка, батпақ, Петропавл қаласынан солтүстік-шығысқа, Питное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы. Шұқыр атауымен мәндес.

Ямистое, батпақ, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Пресноредуть селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «шұңқырлы батпақ».

в) өсімдік не жануарға байланысты қалыптасқан:

Айғыржығылған, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Рождественка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Атау екі сыңардан құралған: айғыр (зат есім)+жығылған (есімше). Осы өңірде болған оқиғаға байланысты болса, керек.

Әупілдек, батпақ, Красное көлінен оңтүстік-батысқа, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Көл атауынан трансонимдену негізінде тағылған атау. Осы аттас, көл бар. Халық аңызы бойынша, «көл астын мекендейтін» жұмбақ құстың «әупілдеуінен (әупілдеу ет.) көл солай аталған. Бірақ орнитологтардың айтуларына қарағанда, ондай құстар (жемсауына су толтырып ататын құстар) құрлықты мекендейтін жануарларға жатады. Дұрысы көл түбінен родонит газының атылуымен байланысты Әупілдек аталуы мүмкін [Қойшыбаев].

Басқоңыр, батпақ, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жамбыл ауылынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоңыр сапалық сын есімі «қара мен қызылдың аралығындағы қою күрең түсті» білдіреді (ҚТТС, 6т, 328). Топонимжасамда қоңыр түсті бұта, қарағаны мол өсетін тау, төбелерді, «шөбі пісіп, сола бастаған» (Ә.Ақкөзов, 2005, 150) табиғи нысандарды белгілейді. Ауыспалы мағынада малға жайлы қоңыр салқын жон, жота, биіктерді атайды [Бияров]. Топоним «бас» және «қоңыр» сөздерінің бірігуі арқылы жасалған. Топонимнің бірінші компоненті бас «басқы, жоғарғы, алдыңғы, бастапқы», «негізгі» мағынасын білдірсе, қоңыр: 1) қоңырқай, сұрғылт (түс); 2) ауыс. (дауыс

туралы) қоңыр, майда, жұмсақ дауыс, үн; 3) ауыс. (жайлы мінез) таныш, біртоға, жайлы; 4) ауыс. (ауа райы туралы) салқын, қоңыр күз, т.б. «Қоңыр» сөзі арқылы жасалған топонимдердің де мағыналарының басқа тілдерде әртүрлі екендігі сөзсіз. Мәселен, монғолша хонхорхой – «шұңқыр, ойпат, үңгір, сай, жыра» (МҚС, 1954, 262 б.). Осы тілдегі *хонгур* – «сарғыш, қоңырқай», *хонор* – «төбе, төбешік, қырат»; «күштілік» мәндегі сөз. Біздің байқауымызша, атау *қоңыр* деген шөп түрімен байланысты аталған болуы керек [Жанұзақов].

Бүркіт, батпақ, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Быково, батпақ, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Михайловка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Гусиное, батпақ, Есіл өзенінің сол жағалауында, Соколовка селосынан батысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Долгенькая Ракита, батпақ, Ольговка селосынан оңтүстікке, Майбалық ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Жалғызқайың, батпақ, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Атау жалғыз (сын есім) және қайың (зат есім) сөздерің бірігуі арқылы жасалған. Мағынасы: «жалғыз қайың өсіп тұрған батпақ».

Жапырақ, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстікке, Николаевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Мағынасы: «қайың, үйеңкі көп өскен».

Жиентал, батпақ, Троебратское селосынан оңтүстік-шығысқа, Макарьевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қаз. жиын және тал сөздерінен жасалған атау. Экстралингвистикалық факторларға байланысты жиын сөзі жиен сөзіне ауысып кеткен. Атаудың мағынасы: «тал көп өскен батпақ».

Журавлиное, батпақ, Половинное көлінен оңтүстік-шығысқа, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Становое көлінен батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: «тырна мекендейтін батпақ».

Жучковое, батпақ, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстікке қарай; Мамлют ауданы.

Закамышное, батпақ, Петропавл қаласынан солтүстік-шығысқа, Питное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы: «қамысты, қамысы көп өскен».

Зарослое, батпақ, Есіл өзенінің сол жағалауында, Соколовка селосынан батысқа қарай; Қызылжар ауданы. «Өсімдігі бітік өскен батпақ» мәнін білдіруі мүмкін.

Заросшее, батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Баймағамбет Ізтөлі ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Баян ауылынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы. «Өсімдігі бітік өскен» деген мәнді білдіреді.

Кабанка, батпақ, Горькое көлінен солтүстік-батысқа, Екатериновка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Атау жабайы қабандардың болуына байланысты қойылуы мүмкін. Не болмаса ер кісі есіміне байланысты болуы да ықтимал.

Кабанчик, батпақ, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Камышлово, батпақ, Половинное көлінен солтүстік-батысқа, Булаево қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Камышное, батпақ, Пьянково көлінен оңтүстікке, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Меңкесер көлінен шығысқа, Андреевка селосынан батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Камышовое, батпақ, Камышовое көлінен солтүстік-шығысқа, Целинное селосынан батысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Коноплёво, батпақ, Становое көлінен оңтүстік-батысқа, Алуа көлінен солтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Қарасора, Cannabis – өсімдік түрі. Антропогелионим болуы да мүмкін.

Конопляное, батпақ, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: «қарасора көп өскен батпақ» болуы мүмкін.

Куликовы Кочки, батпақ, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Атау екі сөзден құралған: кулик және кочка. Кулик сөзінің мағынасы «су маңын мекендейтін Charadrii құс түрі». Кочка – «батпақтың дөңес жері». Атаудың мағынасы: «су маңын мекендейтін құс қонатын батпақтағы дөңес» болуы ықтимал.

Куличье, батпақ, Құсбек көлінен солтүстік-шығысқа, Имантау көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Атаудың мағынасы: «құс мекендейтін су маңы» болуы мүмкін.

Күрті, батпақ, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Е.Қойшыбаев пікірінше: «түр. *күрт* («сең») тұлғасына *ті* қосымшасын жалғау арқылы жасалған атау» (1985, 139 б.). Бірақ та орал-алтай тілдерінде: монғ. хур – «жар», «жартас», манжұрда курд – «биік жота, төбе» екенін көреміз. (Э.Мурзаев, 1984, 320 б.). Бұл салыстыру материалдарына қарағанда және *Күрті* аталатын жердің бедеріне ден қойғанда, Күрті «жарлы, жар тасты» деген мағынаны беретіндей. Ал көне түркі тіліндегі *qurt* – «қасқыр» (МК I, 342) сөзінің біздің тілімізде өзгеріске түсіп, жіңішке түрінде *күрт* боп айтылуын да есте ұстаған дұрыс [Жанұзақов].

Кішкентай Қарақамыс, батпақ, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Озёрное селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «көлемі кішкене, алайда қамысы бітік өскен».

Кіші Бүркіт, батпақ, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Котовское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы. Мағынасы: «бүркітке ұқсас, кішілеу жер» болуы ықтимал.

Кіші Сүлікті, батпақ, Сергеевское бөгенінен батысқа, Ақсуат көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы. Мағынасы: «сүлігі көп кішірек батпақ».

Кіші Шабак, батпақ, Екатериновское көлінен оңтүстік-батысқа, Ольговка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Атау екі сыңардан тұрады: кіші + шабақты. Шабак сөзі «майда балық» мағынасымен топонимжасамға қатысып, «шабақ балығы бар немесе мол» мәнінде гидроним құрамына ене алады [Бияров].

Кіші Шошқалы, батпақ, Шошқалы көлінен оңтүстік-шығысқа, Қайраңкөл ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы. Мағынасы: «жабайы шошқа көп кездесетін кішірек батпақ».

Қамысақтомар, батпақ, Жарқайың көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Қарағайлы, (*Қарағайлы, Клюквенное*), батпақ, Тақтакөл көлінен батысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «қарағайы қалың өскен».

Қарағанкөл, батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Баймағамбет Ізтөлі ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы «көл жағасында қараған өсімдігі қалың өскен».

Қарақамыс, батпақ, Алабота көлінен солтүстік-батысқа, Ақбас көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. Мағынасы: «қамыс қалың өскен».

Қарақау, батпақ, Мамлютка қаласының орталық бөлігінде, Становое көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Атау екі сыңардан тұрады: кара+қау. Қау – астық тұқымдасына жататын көпжылдық мал азықтық шөптесін өсімдік [ҚҚТС; 9 том]. Атаудың мағынасы: «шөптесін өсімдік қалың өскен».

Қарақоға, батпақ, Алакөл көлінен оңтүстік-батысқа, Новосёловка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. Атау қара (сын есім) және қоға (зат есім) сөздерінің бірігуі арқылы жасалған. Қоға – «өзен-көл жағаларында өсетін, ұзын жапырақты, бойшаң өсімдік». Мағынасы: «қоға өсімдігі қалың өскен батпақ».

Қонақайсықпа, батпақ, Красное көлінен оңтүстікке, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Атау үш компоненттен құралған: қонақ+ай+сықпа. Қонақ – астық тұқымдасына жататын біржылдық шөптесін өсімдік [ҚҚТС, 10 том], көне түркі тілінде сық – «кіші, азғантай» [ДТС, 504]. Атаудың мағынасы: «азғантай шөптесін өскен батпақ».

Қурайлы, батпақ, Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан оңтүстікке қарай; Аққайың және Қызылжар аудандарының шекарасында. Қурай – биік болып өсетін шөп тектес ірірек өсімдіктердің жалпы атауы және олардың мал жемейтін қатты сабағы [ҚҚТС, 10 том]. Мағынасы: «қурайы қалың өскен батпақ».

Құлабие, батпақ, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Молодёжное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың және Мағжан Жұмабаев аудандарының шекарасында. Құлабиеге қатысты бір оқиға орын алып, содан атау тағылған болар.

Құндақши, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Атау құндақ+ши сөздерінен жасалған. Мағынасы: «қорап, бесікке ұқсас шиі қалың өскен жер».

Лебедки, батпақ, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Михайловка селосынан оңтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Аққу, ақ сөзімен байланысты. Атаудың мағынасы: «аққулы мекен».

Лебедовское, батпақ, Есіл өзенінің оң жағалауында, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы: «аққу құсы мекендейтін жер».

Лягушачье, батпақ, Лебяжье көлінен шығысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы: «бақасы көп, бақалы».

Лягушье, батпақ, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Рождественка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «бақасы көп, бақалы».

Маларанкөл, батпақ, Меңкесер көлінен батысқа, Мирное селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Атау үш компоненттен құралған: мал+аран+көл. Аран көпмағыналы сөзінің топонимге қатысы бары екеу: 1. Аран «кірпіш пен темірден жасалған қоршау» (ҚТТС, 1т, 312). Көне түркі. аран «мал (ат) қора» [46;53]. Қазақ тіліндегі арандау, аранға түсу «байқаусызда ұрыну, соғылу» (ҚТТС, 1т, 313) сөздеріне қарағанда, аран алғашында аңдарды қуып әкеліп түсіретін ор, тоспа, қоршау ретінде салынған болуы керек. 2. Аран «көкнәр тұқымдасына жататын бір жылдық өсімдіктер туысы» (ҚТТС, 1т, 312); «дымянка – көгілдір, жаманкөк, аран» өсімдігі [Б.Қ.; 26]. Сонда атаудың мағынасы: «көл маңында малды қамайтын қора» не «көл жағасында мал жейтін өсімдіктің қалың өсуі».

Малдыкөл, батпақ, Сергеевское бөгенінен батысқа, Ақсуат көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы. Мағынасы: «малды бағуға қолайлы көл» дегенді білдірсе керек.

Малое Моховое, батпақ, Имантау көлінен оңтүстікке, Жоғарғы Бұрлық ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. Атаудың мағынасы нысанның кішірек әрі мүкті болуына байланысты болса керек.

Моховое, батпақ, Имантау көлінен оңтүстік-батысқа, Құсбек көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы; Үлкен Жарма көлінен солтүстік-батысқа, Тоқушы ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы; Алуа көлінен оңтүстікке, Аманкелді ауылынан батысқа қарай; Есіл ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Мирное селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Санжар ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Троицкое селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен шығысқа, Архангелка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Ақыш көлінен солтүстік-шығысқа, Никульское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Тюмен облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында; Солёное көлінен оңтүстікке, Николаевка

селосынан шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Лебяжье көлінен шығысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Ақыш көлінен оңтүстікке, Горькое көлінен солтүстікке қарай; Қызылжар ауданы; Становое көлінен шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Солёное көлінен солтүстік-батысқа, Булаево қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Октябрьское селосынан солтүстікке, Суворовка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Сергеевское бөгенінен батысқа, Ақсуат көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы. Атаудың мағынасы: «мүк қалың өскен батпақ».

Моховушка, батпақ, Петропавл қаласынан солтүстікке, Горькое көлінен шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Атаудың мағынасы: «мүк қалың өскен батпақ».

Орлиное, батпақ, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Боголюбово селосынан батысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: «бүркіт мекендейтін жер».

Ракитное, батпақ, Жалтыр көлінен солтүстік-батысқа, Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Мағынасы: «талды, шілікті жер».

Раскат, батпақ, Горько-Солёное көлінен шығысқа, Санжар ауылынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Рогозянка, батпақ, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Рогоза – қамыс тектес батпақты жерде өсетін өсімдік.

Рогозяное, батпақ, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы. Рогоза – қамыс тектес батпақты жерде өсетін өсімдік.

Рогозянское, батпақ, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Рогоза – қамыс тектес батпақты жерде өсетін өсімдік.

Рыбалка, батпақ, Есіл өзенінің оң жағалауында, Никульское көлінен шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы: «балығы көп, балық аулауға қолайлы жер» болуы мүмкін.

Рыбное, батпақ, Пресноредуть селосынан солтүстік-шығысқа, Семиозёрка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «балығы көп, балық аулауға қолайлы жер» болуы мүмкін.

Рям, батпақ, Никульское көлінен батысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Ақыш көлінен солтүстік-шығысқа, Никульское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Рям – өсіндісі бар мүкті батпақ [Даль].

Рямовое, батпақ, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қара.: Рям.

Рямское, батпақ, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Қара.: Рям.

Сарыбалық, батпақ, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Топонимдер құрамындағы *сары* сөзі

негізгі («түр, түс» мағынасынан бөлек) «үлкен, ірі, зор» мәнінде қолданылатыны белгілі. Екінші сыңары балық сөзі де екі түрлі мағына беретіні белгілі. Тіліміздің тарихында балық сөзі «қала» жалпы есімін берсе, қазіргі қолданыста бар балық сөзі «суда өмір сүріп, желбезекпен дем алатын, омыртқалылар тобындағы су жануарының» аты [Бияров]. Атаудың мағынасы: «үлкен, ірі балық».

Свинячье, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Новомихайловка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: «шошқалы».

Смородина, батпақ, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Кладбинка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «қарақаты қалың өскен».

Суслиное, батпақ, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «сарышұнақ көп тараған жер».

Сүлікті, батпақ, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Сүлікті ауылының солтүстігінде; Мағжан Жұмабаев ауданы. Мағынасы: «сүлігі көп батпақ».

Сүліктігомар, батпақ, Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «сүлігі көп шөбі қалың өскен батпақ».

Табунное, батпақ, Екатериновское көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «табын жылқыны бағуға қолайлы жер» болуы ықтимал.

Талдыкөл, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Николаевка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы; Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Александровка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы; Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Мирное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Советское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Мағынасы: «жағасында тал өскен көл».

Таран, батпақ, Баян көлінен оңтүстік-батысқа, Раисовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. М.Қашқари сөздігінде тарығ «жалпы егін, тұқым» және «бидай» мағыналарын берсе, көне түркі. тарлақ «егістік» [В.В. Радлов, 1905,3], қалм. таран «астық», «егістік», моңғ. тариалан «егістік», «астық» [Э.М.Мурзаев, 1984,544] мәндерінде кездеседі. Қорыта келгенде, Таран қаз. таран «горец өсімдігі», түркі., моңғ. таран «егістік» сөздерінің бірінен жасалып тұр. Тарығ, таран сөздерінің түбірінде тары фитонимі жатыр. Тары түркі халықтарының ең бірінші өсірген өсімдігі болған себепті, кейін барлық егістік атына ауысқан [].

Телячье, батпақ, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Тетер, батпақ, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Ленино селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Құрдың мекендеуіне байланысты қойылған болуы мүмкін.

Тибек, батпақ, Аманкелді ауылынан солтүстік-шығысқа, Байтақ ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Тибёка «асқабақ, Cucurbita melo» [lexicography.online].

Укуйкины-Кочки, батпақ, Жамбыл ауданы. Қараңыз Үкі, батпақ. Бұрмаланған атау. Екі компоненттен құралған: біріншісі қазақ тіліндегі үкі болса, екіншісі орыс тіліндегі кочки – «қалыңдығы тығыз және аса биіктігімен ерекшеленетін шым». Сонда атаудың мағынасы: «үкі қонатын, мекендейтін биік, тығыз шымды батпақ».

Утиное, батпақ, Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан оңтүстікке қарай; Қызылжар ауданы. Үйрекқазы көп жер.

Үкі, (*Укуйкины-Кочки*), батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Үлкен Бүркіт, батпақ, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Котовское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы. Екі компоненттен тұрады: үлкен+бүркіт. Үлкен сөзіне қатысты алдыңғы гелионим бойынша ақпарат берілген. Бүркітті қолға үйретуге байланысты бүркіт мекендеген жерлерге атау тағу орын алған.

Чаичье, батпақ, Пьянково көлінен оңтүстікке, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «шағалалы».

Шағалалы, батпақ, Таранкөл көлінен шығысқа, Светлое селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Троицкое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: «шағала көп мекендейтін».

Шошқалы, батпақ, Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-батысқа, Қайраңкөл ауылынан батысқа қарай; Тимирязев ауданы; Камышовое көлінен шығысқа, Докучаево селосынан солтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы. Шошқа көп мекендейтіндіктен осылай аталған.

Шөптікөл, батпақ, Салқынкөл көлінен солтүстік-батысқа, Шөптікөл ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстікке, Николаевка селосынан шығысқа қарай; Есіл ауданы; Троебратское селосынан оңтүстік-шығысқа, Макарьевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. «Жағасын қалың шөп басқан көл» мағынасында қолданылған атау.

Шілікөзек, батпақ, Жалтыр көлінен солтүстік-батысқа, Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Атау екі компоненттен тұрады: шілік+өзек. Шілік – сулы жерде өсетін, жіңішке солқылдақ бұта. Өзек сөзі «жауын, қар суынан пайда болған кішірек сай; жыра» мағынасын беретін географиялық термин болып табылады. Сол мәнде және «өзен» мағынасында жер-су аттарын жасауға қатысады. Мағынасы: «жағасында шілік қалың өскен сай не өзен».

Щучье Озеро, (*Щучье*), батпақ, Семилово көлінен оңтүстік-батысқа, Филатово көлінен оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «шортанды көл».

Ячменище, батпақ, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Новорыбинка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «арпалы алқап».

г) бейтарап мағынадағы атаулар:

Армяжное, батпақ, Камышово көлінен оңтүстік-шығысқа, Булаево қаласынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Армянный – армяк – түйе жүнінен тоқылған мата [Даль].

Бабье, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл және Мамлют аудандарының шекарасында.

Безымянное, батпақ, Камышлово көлінен солтүстік-шығысқа, Булаево қаласынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Бесшабашное, батпақ, Толыбай көлінен солтүстік-батысқа, Пресноредуть селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Босявка, батпақ, Есіл өзенінің оң жағалауында, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Бруцеллёзное, батпақ, Становое көлінен оңтүстікке, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Верёвкино, батпақ, Пьянково көлінен солтүстік-шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Весёлое, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Николаевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Вилы, батпақ, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Белое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Второе Перерезное, батпақ, Становое көлінен оңтүстік-батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Екінші, батпақ, Меңкесер көлінен шығысқа, Трудовое селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Жёлтенькое, батпақ, Семилово көлінен оңтүстік-батысқа, Мирное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Жығылған, батпақ, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Котовское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы. Белгілі бір оқиғаға байланысты аталған.

Зелёное, батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл және Мамлют аудандарының шекарасында.

Золотилино, батпақ, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Боголюбово селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Кесер, батпақ, Покровка селосынан батысқа, Петровка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Клики, батпақ, Красное көлінен солтүстік-батысқа, Чапаевка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Кореш, батпақ, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Атаудың шығу тегі белгісіз. Алайда авар тілінде *хор* – «көл», «тоспа» дегенді білдірсе, манси тілінде *хор* – «саз»,

«шалғын шөп», *хори* – «ойпат, ойпан», «төбешікті саз», армиян тілінде *хор* – «сай», «аңғар» екенін көреміз (Э.Мурзаев, 1984, с. 596). Бұған қарғанда, *хор* сөзі – «сай, аңғар», екінші құрамдағы көне түркі сөзі *ас/ес/еш* – «су, өзен», сонда атаудың мағынасы «сай, аңғардағы су» дегенге жуық сияқты [Жанұзақ]. Біз бұл пікірді қолдау не жоққа шығару үшін әлі біраз зерттеуді қажет етер едік.

Короткое, батпақ, Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Нысанның қысқалығына байланысты болуы да ықтимал.

Красная Шапка, батпақ, Меңкесер көлінен шығысқа, Трудовое селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Библионгелионим.

Кривое, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Шошқалы көлінен оңтүстікке, Целинное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Кругленькое, батпақ, Горькое көлінен батысқа, Мамлютка қаласынан шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Дөңгелек.

Круглое, батпақ, Санжар ауылынан оңтүстік-шығысқа, Кладбинка селосынан солтүстік-шығысқа қарай қарай; Жамбыл ауданы; Травное көлінен оңтүстік-батысқа, Леденёво селосынан шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Дөңгелек.

Кукино, батпақ, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Мирное селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Ресейде осы аттас поселкілер бар. Мағынасы күңгірт.

Культиваторское, батпақ, Бугровое селосынан шығысқа, Гаврино селосынан оңтүстікке қарай; Қызылжар ауданы. Қопсытқышты. Жерді өндеуге қатысты қойылған атау болса керек.

Купиеватое, батпақ, Солёное көлінен шығысқа, Архангелка селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы күңгірт.

Күйгенкөл, батпақ, Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «жағалауларын жиі өрт шалатын көл».

Кіші Ақшешей, батпақ, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Ягодное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы күңгірт.

Қияқты, батпақ, Жалтыр көлінен солтүстік-шығысқа, Николаевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Мағынасы: «қияқ шөбінің мол өскен жері».

Лагерное, батпақ, Становое көлінен батысқа, Горько-Солёное көлінен шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Малое Прапорщиково, батпақ, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Малое Троебратное, батпақ, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Троебратское селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Малое Филькино, батпақ, Горько-Солёное көлінен оңтүстікке, Кладбинка селосынан шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Малый Рямок, батпақ, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Атау екі сөзден құралған: малый+рямок. Рямок – «белбеу, тар, ұзын жолақ» дегенді білдіреді [Даль].

Могилка, батпақ, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы. Нысан маңында мола болуы мүмкін.

Наганное, батпақ, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Андреевка селосынан шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Низок, батпақ, Солёное көлінен шығысқа, Архангелка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Низок – «жертөледе орналасқан трактир» [Толковый словарь русского языка. под редакцией Д. Н. Ушакова (1935-1940);].

Неделька, батпақ, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Кондратовка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Обжорное, батпақ, Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Обманное, батпақ, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Белое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Опалиха, батпақ, Есіл өзенінің оң жағалауында, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Опалиха - тәуелді адамға қаһарын төгу, мінеу, жағымсыз теріс көзқараста болу [Даль]. Мағынасы: «жайсыз, қолайсыз мекен».

Палочное, батпақ, Есіл өзенінің оң жағалауында, Никульское көлінен оңтүстікке қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы: «ағашты, таяқты қоршау» болуы ықтимал.

Перерезанное, батпақ, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Трицкое селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: «кесілген: жер, т.б. қандай да бір оқиғаға байланысты» болуы мүмкін.

Пёстрое, батпақ, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы: «ала-құла».

Подползи, батпақ, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Михайловка селосынан оңтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Бір оқиғаға байланысты қойылған атау болса керек.

Половинное, батпақ, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Мирное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Поперечное, батпақ, Питное көлінен солтүстік-батысқа, Краснопёровка селосынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Мамлютка қаласынан солтүстік-батысқа, Белое селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Прилив Красной Шапки, батпақ, Становое көлінен оңтүстікке, Алуа көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Библиогелионим.

Пропашцево, батпақ, Становое көлінен шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Разовое, батпақ, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Белое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Ремок, батпақ, Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Железное селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Семилово көлінен шығысқа, Солёное көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Ремок – ескі тозығы жеткен киім.

Решётное, батпақ, Горькое көлінен шығысқа, Мирное селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «елеуіштен өткен, елеуішпен байланысты».

Рыжее, батпақ, Горько-Солёное көлінен шығысқа, Михайловка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Түбі лайланған, қою сарғыш болуына байланысты аталған болуы мүмкін.

Саманное, батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Меңкесер көлінен батысқа, Ленино селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Саман – сабан араластыра балшық илеп, үлкен қалыппен құйған шикі кірпіш. Мағынасы: «саманнан жасалған қора» болуы ықтимал.

Сапожок, батпақ, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Сарафанчик, батпақ, Горько-Солёное көлінен шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл және Мамлют аудандарының шекарасында.

Сарыала, батпақ, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Кирово селосынан солтүстікке қарай; Тайынша ауданы.

Светлое, батпақ, Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Сладкое, батпақ, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Сметанкино, батпақ, Половинное көлінен солтүстік-батысқа, Камышлово селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Омск облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында.

Снежное, батпақ, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Новорыбинка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Солдатское, батпақ, Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Спорная Чаша, батпақ, Горько-Солёное көлінен оңтүстікке, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Стеколко, батпақ, Никульское көлінен солтүстік-батысқа, Ақыш көлінен шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Стойло, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Сухое, батпақ, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Семиозёрка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Красное көлінен солтүстік-батысқа,

Чапаевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Камышлово көлінің шығыс жағалауында, Булаево қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Белое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Сықпа, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Көнетүркі тілінде сық – «кіші, азғантай» [ДТС, 504]. Мағынасы: «көлемі шағын нысан» дегенді білдіруі мүмкін.

Травяное, батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Атаудың мағынасы: «шөпті, шөбі бітік өскен жер».

Тістемір, батпақ, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Әр түрлі мәнде болуы мүмкін.

Угловое, батпақ, Қызылжар ауданы. Қараңыз Горькое, батпақ; Становое көлінен батысқа, Санжар ауылынан шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен солтүстікке, Мамлютка қаласынан батысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: «бұрыштағы» нысан.

Узкое, батпақ, Становое көлінен солтүстікке, Мамлютка қаласынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: «тар жер».

Чёртово, батпақ, Становое көлінен солтүстікке, Михайловка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Мифтік ұғымға байланысты туындаған атау болуы мүмкін.

Шанюшка, батпақ, Ақыш көлінен солтүстік-шығысқа, Никульское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Шанюшка – орыстың ұннан жасалған тағамы.

Шауэли, (*Чабаньково, Чебаньково*), батпақ, Меңкесер көлінен батысқа, Троицкое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Шауэли – мұсылманша жыл санауда қазіргі мамыр айына тең келеді. Антропоним болуы да мүмкін.

Широкое, батпақ, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Чириковка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы; Есіл өзенінің оң жағалауында Петропавл қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы: «кең жатқан».

Широкое Пёстрое, батпақ, Есіл өзенінің сол жағалауында, Петропавл қаласынан батысқа қарай; Қызылжар ауданы және Петропавл қаласы аумағының шекарасында. Мағынасы: «кең ала, яғни кең алқапта қалың өскен шөп» болуы мүмкін.

Шпагатное, батпақ, Становое көлінен батысқа, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. «кеңдік» мәнді білдіретін атау болса керек.

ғ) өзге елдің топонимдері негізінде жасалған атау:

Бородино, батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Внучково, батпақ, Пресноредуть селосынан солтүстік-шығысқа, Семиозёрка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Горьковское, батпақ, Горько-Солёное көлінің солтүстік-шығыс жағалауында, Михайловка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Земляное, батпақ, Есіл өзенінің оң жағалауында, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Земское, батпақ, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Зыряново, батпақ, Лебяжье көлінен батысқа, Белое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы да, антропогелионим болуы да мүмкін.

Калачик, батпақ, Лебяжье көлінен шығысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Калачик сөзінің бірнеше мағынасы бар: 1) төрт бүктелу; 2) өсімдік түрі (лат. *Pelargonium*), халық арасында калачик деп аталады. Атаудың аталу себебі бірнеше болуы мүмкін: 1) қоныстанушылардың бұрынғы мекен атауы; 2) нысан пішініне байланысты болуы мүмкін.

Калинки, батпақ, Мамлютка қаласынан солтүстік-батысқа, Белое селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Калинки сөзінің бірнеше мағынасы бар: 1) ән атауы; 2) *Leuciscus borysthenicus* – балық түрі; 3) қоныстанушылардың бұрынғы мекен атауы.

Классино, батпақ, Солёное көлінен батысқа, Булаево қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Ресей аумағындағы поселок атауы. Қоныс аударушылар өздері көшіп келген бұрынғы мекен атауын батпақ атауы ретінде қолданған.

Клещёво, батпақ, Мамлютка қаласынан оңтүстікке, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылар өздері көшіп келген бұрынғы мекен атауын батпақ атауы ретінде қолданған.

Лопушное, батпақ, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағалауында, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы. Украинада осы аттас көл, поселке бар.

Морево, батпақ, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауын қолданған.

Осиннички, батпақ, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа, Покровка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Осина – «көктерек орманы немесе орманды алқап, көктерек қопасы» [Ушакова]. Алайда атау қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауын қолданғаны анық. Сібірде осы аттас қала, поселке бар.

Покровское, батпақ, Келтесор көлінен оңтүстік-шығысқа, Алуа ауылынан батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Славян халықтарының діни мейрамына байланысты: 1. Аңыз бойынша әулие Богородица халықты жауып, аман алып қалған; 2. Күзден қысқа ауысу (14 қазан) кезеңі: малды өріске

жаймады, қысқа әзірленеді, алғашқы қар жер бетін жабады. Атаудың мағынасы қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауына байланысты болса керек.

Симбирское, батпақ, Становое көлінен батысқа, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы болуы мүмкін. Оның екі мағынасы бар: 1 Антропогелионим – булғар князі Синбир есімімен байланысты; 2 моңғол тіліндегі сүмбэр – «қасиетті тау».

Сотинское, батпақ, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Тарханово, батпақ, Петропавл қаласынан оңтүстік-шығысқа, Үлкен Жарма көлінен солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы. Тархан – татар князінің есімі. Антропоойконим – ойкогелионим.

Үшінші, батпақ, Питное көлінен солтүстік-батысқа, Краснопёровка селосынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Реті бо йынша үшінші жатқан нысан.

Хреновка, батпақ, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Семилово көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Хреновка – желкек тамырынан жасалған алкогольді ішімдік.

Чашино, батпақ, Семилово көлінен батысқа, Филатово көлінен оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы болуы мүмкін.

Черёмушкино, батпақ, Баян көлінен оңтүстік-батысқа, Малосергеевка селосынан солтүстікке қарай; Айыртау ауданы. Мағынасы: 1 антропогелионим; 2. қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы болуы мүмкін.

Чистенькое, батпақ, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Ленино селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Чистое, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Троицкое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Меңкесер көлінен шығысқа, Андреевка селосынан солтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Чичерово, батпақ, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антропогелионим не қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы болуы мүмкін.

Чугуновское, батпақ, Есіл өзенінің оң жағалауында, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Басында антропотопоним (С.Вознесенскийді халық арасында осылай атап кеткен), кейінірек қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Шалково, батпақ, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антропogелионим не қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Шерстобитово, батпақ, Семилово көлінен шығысқа, Солёное көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропogелионим не қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы. Қазіргі кезде РФ осы аттас поселкелер бар.

Шилино, батпақ, Семилово көлінен шығысқа, Солёное көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропogелионим не қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы болуы мүмкін. РФ осы аттас бірнеше село бар.

Шухово, батпақ, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропogелионим не қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы. РФ осы аттас поселкелер бар.

Юдино, батпақ, Есіл өзенінің сол жағалауында, Ақыш көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Тюмен облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында. РФ бірнеше поселкелер бар. О баста Иуда сөзінен қалыптасқан атау. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

д) мағынасы күңгірт атаулар:

Божан, батпақ, Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-шығысқа, Ивановка селосынан оңтүстікке қарай; Аққайың ауданы. Мағынасы күңгірт.

Қожақоңыр, батпақ, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа, Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропogелионим не этногелионим болуы мүмкін. Мағынасы күңгірт.

Крупашка, батпақ, Никульское көлінен оңтүстікке, Соколовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Ресейде осы аттас көл бар. Мағынасы күңгірт.

Қоспақкөл, батпақ, Тайынша ауданы. Қараңыз Қоспақкөл, қоныс. Атаудың мағынасы күңгірт: 1. Қоспақ – түйешар [ҚҚТС, 10 том] + көл. Мағынасы: «түйеге ұқсас көл» 2. Қоспа – араластыру + көл. Мағынасы: «суы лайланған көл» болуы мүмкін.

Құйынсықпа, батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы күңгірт.

Құтылу, батпақ, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Атаудың мағынасы күңгірт.

Қыртыс, батпақ, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Жер бетінің қыртысын білдіруі мүмкін. Алайда атаудың мағынасы күңгірт, нақтылауды қажет етеді.

Жаркен, батпақ, Алабота көлінен оңтүстік-батысқа, Жолдыбай көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Мағынасы күңгірт, нақтылауды қажет етеді.

Мальдрикс, батпақ, Камышовое көлінен шығысқа, Докучаево селосынан солтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы. Мағынасы күңгірт.

Мүтен, батпақ, Жарқайың көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы күңгірт.

Оппа, батпақ, Жалтыр көлінен солтүстік-шығысқа, Николаевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Мағынасы күңгірт.

Савасянниково, батпақ, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Новорыбинка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы күңгірт.

Сайдар, батпақ, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Мирное селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы күңгірт.

Сарыман, батпақ, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Николаевка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы. Мағынасы күңгірт.

Сәмтік, батпақ, Жалтыр көлінен солтүстік-батысқа, Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Мағынасы күңгірт.

Сикисово, батпақ, Никульское көлінен солтүстік-батысқа, Ақыш көлінен шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы күңгірт.

Сургутское, батпақ, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Ханты тілінен аударғанда Сургут – «балықты жер» десе, бұл пікірді жоққа шығарып, түркі тайпасы саргат атауынан шыққан деген пікірді айтады [Дунин-Горкавич А. А. Тобольский Север. Тобольск, 1910. Т. II; Татарская электронная библиотека: Александр Баяр, Тайная история татар (archive.org); Sürgüt, Büyük Türkçe Sözlük]. Мағынасы күңгірт.

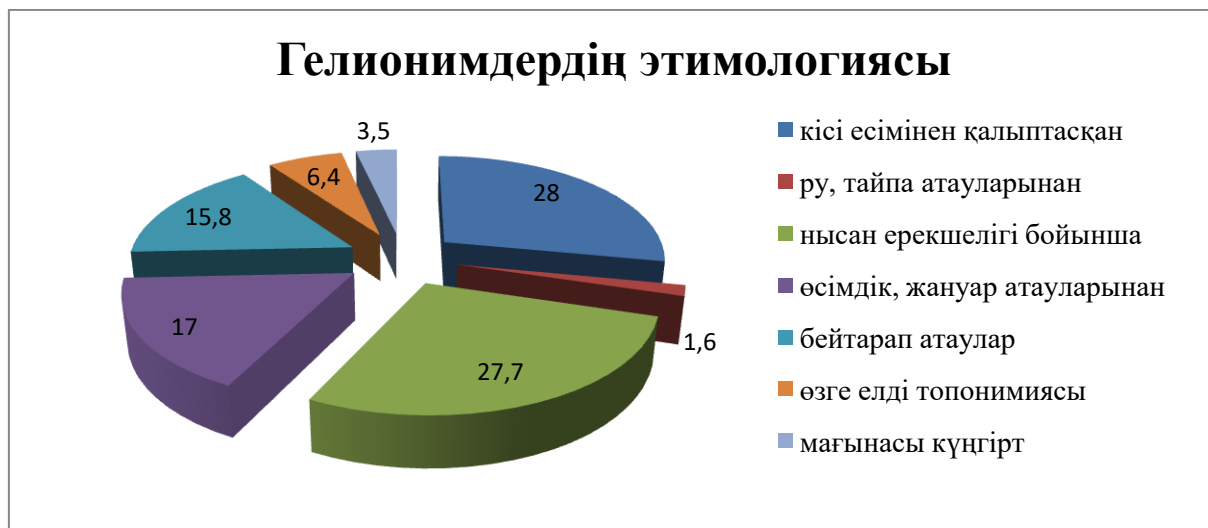

Диаграмма - 6 Гелионимдердің этимологиясы

Гелионимдер: а) кісі есімінен қалыптасқан – 137; ә) ру-тайпа атауларынан, этнонимнен қалыптасқан – 8; б) нысанға немесе маңындағы нысанға байланысты қалыптасқан – 135; в) өсімдік не жануарға байланысты қалыптасқан – 83; г) бейтарап мағынадағы атаулар – 77; ғ) өзге елдің топонимдері негізінде жасалған атау – 30; д) мағынасы күңгірт атаулар – 17.

1.1.2 ЛИМНОНИМДЕР

а) кісі есімінен қалыптасқан:

Абраево, көл, Аққайың ауданы. Қараңыз Ұзынкөл, көл. Абраево/Ибраево – антропогелионим.

Айдана, көл, Жамбыл ауданы. Қараңыз Айдана, қоныс. Антропогелионим.

Айман, көл, Тимирязев ауданы. Қараңыз Айман, батпақ. Антропогелионим.

Айтжан, көл, Сексенбайсор көлінен солтүстік-батысқа, Озёрное селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы. Антропогелионим.

Айымжан, көл, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Ақжан, көл, Ақсуат көлінен солтүстік-шығысқа, Ақжан ауылынан батысқа қарай; Тимирязев ауданы. Антропогелионим.

Алексеево, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Санжар ауылынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимноним.

Алёшино, көл, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Пресноредуть селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропогелионим.

Алёшкино, көл, Горькое көлінен шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимноним.

Алуа, тұзды көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-шығысқа, Становое көлінен оңтүстікке қарай; Есіл ауданы. Антрополимноним.

Альтейкино, көл, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимноним.

Аманжол, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимноним.

Аманкелді, көл, Красное көлінен оңтүстік-батысқа, Толыбай көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимноним.

Андреевское, көл, Меңкесер көлінен батысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Андреевское**, батпақ.

Анисимово, көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимноним.

Анохино, көл, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Макарьевка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимноним.

Антоново, көл, Семилово көлінен батысқа, Филатово көлінен оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Лебяжье көлінен батысқа, Медвежье көлінен шығысқа қарай; Мамлют ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Тюмен облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында. Антрополимноним.

Апталино, көл, Горькое көлінен батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимноним. Аптал – башқұрт кісі есімі.

Архипкино, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимноним.

Асан, көл, Мектеп ауылынан солтүстікке, Бірлік ауылынан оңтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы. Антрополимноним.

Асташкино, көл, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Новомихайловка селосынан батысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Асташкино**, батпақ.

Атанбай, тұзды көл, Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним не этнополимоним.

Афонькино, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Ахитово, көл, Горькое көлінен батысқа, Мамлютка қаласынан шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Әдірбек, көл, Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-шығысқа, Талдыарал көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. Антрополимоним.

Әлия, көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай, Аманкелді ауылының батысында; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Әлпаш, тұзды көл, Тайынша ауданы. **Қара.: Әлпаш**, батпақ.

Бабаш, көл, Петропавл қаласынан солтүстік-батысқа, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимоним.

Баженово, көл, Сергеевское бөгенінен оңтүстік-шығысқа, Садовка селосынан оңтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы. Антрополимоним.

Базарбай, тұзды көл, Үлкен Шабакты көлінен солтүстікке, Жуантөбе тауынан солтүстік-батысқа қарай; Тайынша (Солтүстік Қазақстан облысы) және Бурабай (Ақмола облысы) аудандарының шекарасында. Антрополимоним.

Байболатов, көл, Афанасьевка селосынан оңтүстікке, Рясинка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Антрополимоним.

Байғашқайранкөл, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-батысқа, Шошқалы көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев (Солтүстік Қазақстан облысы) және Ұзынкөл (Қостанай облысы) аудандарының шекарасында. Антрополимоним. Мағынасы: «Байғаштың көлдегі өткелі».

Байжарық, көл, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Ленино селосынан оңтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Баймырза, көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Аманкелді ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Байсал, көл, Знаменское селосынан батысқа, Метлишино селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимоним.

Байсекетомар, көл, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Ленино селосынан шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Байтазасор, тұзды көл, Жарқайың көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Балтабек, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Балуан, көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Балуан ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Антрополимоним.

Бармақ, көл, Белое көлінен солтүстік-батысқа, Кіші Қоскөл көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы; Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Никульское көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай;

Мамлют ауданы. Бармақ Мұхамбетқалиұлы (1703, Солтүстік Қазақстан облысы, бұрынғы Целинный ауданында туған. Өлген жылы белгісіз) – батыр, қолбасшы. Антрополимоним.

Баршын, тұзды көл, Шалқар көлінен оңтүстік-шығысқа, Белое көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. Баршын этимологиясы – «кәрі бүркіт». Антрополимоним болуы да ықтимал.

Бахарево, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Антрополимоним. Даль сөздігі бойынша, бахарь – көп сөйлейтін мылжың адам. Кісі есімі негізінен шаруаларға тағылған.

Баян, көл, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Красное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Баян, тұзды көл, Алакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Имантау көлінен батысқа қарай; Айыртау ауданы. Антрополимоним.

Баяновский Калачик, көл, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Явленка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы. Антрополимоним.

Баянтай, көл, Жетікөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Баян көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. Антрополимоним.

Бәженкөл, көл, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Котовское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы. Антрополимоним.

Бевин, жыра, Есіл өзенінің орта ағысының оң жағасында, Широкое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимоним.

Бекет, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Ягодное көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Ягодное көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Становое көлінен батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним болуы мүмкін.

Бектен, көл, Жамбыл ауданы. **Қара.: Суаткөл**, көл. Антрополимоним.

Беленок, көл, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Белое селосынан солтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Беловский, тоған, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Белогубкино, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Белоново, көл, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Бесбай, көл, Үлкен Жарма көлінен солтүстік-шығысқа, Питное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы; Жамбыл ауданы; Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-батысқа, Шошқалы көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы. **Қара.: Бесбай**, батпақ.

Бикеш, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-батысқа, Макарьевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним болуы ықтимал.

Большое Парамонкино, көл, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Борский, тоған, Сергеевский бөгенінен батысқа, Городецкое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Антрополимоним. Борский – поляк шляхтілердің елтаңбасы.

Борсықбай, көл, Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-батысқа, Қамбайсор көлінен солтүстікке қарай; Ақжар ауданы. Антрополимоним не этнополимоним.

Бөкен, көл, Жамбыл ауданы. **Қара.: Бөкен**, батпақ.

Бугровое, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Ақыш көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Тюмен облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында; Есіл өзенінің оң жағалауында, Бугровое селосының батысында; Қызылжар ауданы. Антрополимоним.

Бугровское, көл, Питное көлінен батысқа, Тоқушы ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы. Антрополимоним.

Валда, көл, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. XVIII ғ. Өмір сүрген, серб тілінде діни әндер шығарған дін қызметкері. Антрополимоним.

Варварино, көл, Ягодное көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Семилово көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Васино, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Веринкөл, көл, Тимирязев ауданы. **Қара.: Веринкөл**, батпақ.

Войтенково, көл, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Волгарёво, көл, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Пресноредуть селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Волково, көл, Лебяжье көлінен оңтүстік-шығысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. **Қара.: Волково**, батпақ.

Володарское, көл, Жетікөл көлінен оңтүстік-батысқа, Баян көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Антрополимоним.

Волоснянково, көл, Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Гайдуково, көл, Ақыш көлінен батысқа, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Гайдук – көтерілісші-қарақшылар атауы; бай-манапқа қызмет көрсетуші құл. Антрополимоним.

Гайдучонок, көл, Ақыш көлінен батысқа, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимоним.

Галкинское, көл, Питное көлінен солтүстікке, Новый Быт селосының батысында; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антрополимоним.

Григорьево, көл, Меңкесер көлінен солтүстікке, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Григорьевское, көл, Есіл өзенінің оң жағалауында, Ұлықөл көлінен оңтүстікке қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. Антрополимноним.

Гурёнок, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимноним.

Давыдово, көл, Семилово көлінен шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимноним.

Дайрабай, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимноним.

Данилово, көл, Горькое көлінен шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Петропавл қаласынан оңтүстік-батысқа, Травное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимноним.

Даниялқабайөзек, жырасай, Шолақсор көлінен солтүстік-шығысқа, Ақбұлақ ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар, Уәлиханов аудандарының шекарасында. Антрополимноним.

Дәтбай, көл, Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа, Балуан ауылынан оңтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы. Антрополимноним.

Дос, көл, Докучаево селосынан солтүстік-батысқа, Қайраңкөл ауылынан оңтүстікке қарай; Тимирязев ауданы. **Қара.: Дос**, батпақ.

Досовское, көл, Жамбыл ауданы. **Қара.: Дос**, батпақ. Қазақ тіліндегі дос сөзіне орыс тілінің қосымшасы жалғануы арқылы жасалып тұр.

Драгункино, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимноним.

Дүйсекшенет, көл, Меңкесер көлінен оңтүстікке, Николаевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Атау екі компоненттен құралған: Дүйсек + шенет. Әзерб. тіл. шен – «елді мекен», «қуанышты», «көңілді» дегенді білдірсе, -ет көптік жалғауының көне көрсеткіші. Сонда Шенет – «елді мекендер» деген мәнде қойылған болуы керек [Жанұзақов]. Мағынасы: «Дүйсектің елді мекені». Антропооиконим – антропооиколимноним.

Дьяченко, көл, Становое көлінен шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимноним.

Евельево, көл, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Боголюбово селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимноним.

Евтюшкино, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимноним.

Егора Андреевича, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимноним.

Егоркино, көл, Горькое көлінен шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимноним.

Екатериновское, көл, Горькое көлінен батысқа, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимноним.

Елисейкино, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимноним.

Еламан, көл, Екатериновское көлінен оңтүстік-батысқа, Чапаевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Ералы, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Есбол, көл, Талдыарал көлінен батысқа, Смирново селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. Антрополимоним.

Есенбай, көл, Питное көлінен батысқа, Знаменское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. Антрополимоним.

Есеней, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-батысқа, Шошқалы көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы. Антрополимоним.

Есенейөлген, көл, Шошқалы көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Есеней деген кісіге байланысты оқиға орын алуына қарай қойылған атау. Антрополимоним.

Есмырза, тұзды көл, Алабота көлінен солтүстік-батысқа, Орлиная тауынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы; Алабота көлінен солтүстік-батысқа, Орлиная тауынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. Антрополимоним.

Ефремово, көл, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Жагрино, көл, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Жақсыбайсор, тұзды көл, Жаңасу өзенінің оң жағалауында, Майлысор көлінен солтүстікке қарай; Ақжар (Солтүстік Қазақстан облысы) және Еңбекшілдер (Ақмола облысы) аудандарының шекарасында. Антрополимоним.

Жамбатыр, көл, Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Жанак, көл, Тайынша ауданы. **Қара.: Жанак**, батпақ.

Жанарстан, көл, Жаңажол ауылынан оңтүстік-батысқа, Қарақамыс ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Жанатқарасу, көл, Жақсытұз көлінен солтүстік-шығысқа, Қызылағаш ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Антрополимоним.

Жансүгір, көл, Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Жантайсор, көл, Қомбайсор көлінен шығысқа, Талшық ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы. Антрополимоним.

Жантөре, көл, Тақтакөл көлінен шығысқа, Жамбыл ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен оңтүстікке, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Желяв, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Жиляково, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Никульское көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимоним.

Жұманғұл, құрғақ арна, Саумалкөл көлінен батысқа, Воскресеновка селосынан шығысқа қарай; Айыртау ауданы. Антрополимоним.

Заимское, көл, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Захарово, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Ақыш көлінен солтүстікке қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимоним.

Захаровское, көл, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Зейнекеш, көл, Талдыарал көлінен шығысқа, Молодёжное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың және Мағжан Жұмабаев аудандарының шекарасында. Антрополимоним.

Зеленино, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Зенково, көл, Петропавл қаласынан батысқа, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы және Петропавл қаласы аумағының шекарасында. Антрополимоним.

Зотово, көл, Караульное көлінен оңтүстік-шығысқа, Пьянково көлінен шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Зукарево, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Иванкино, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан батысқа қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Ивановский, жырасай, Широкое көлінен оңтүстік-шығысқа, Чапаево селосынан солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимоним.

Иващино, көл, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа, Петровка селосының солтүстігінде; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Игнатово, көл, Садовка селосынан солтүстікке, Афанасьевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Антрополимоним.

Илюшкино, көл, Саумалкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Антрополимоним.

Исаково, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Ақыш көлінен солтүстікке қарай; Қызылжар ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Тюмен облысы (Ресей федерациясы) шекарасында. Антрополимоним.

Казанцево, көл, Ақыш көлінен оңтүстік-шығысқа, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Казанцево**, батпақ.

Калинино, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Калинино**, батпақ.

Коваль, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Кожанкино, көл, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Явленка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы. Антрополимоним.

Колонинский, тоған, Горькое көлінен батысқа, Мамлютка қаласынан шығысқа қарай; Мамлют және Қызылжар аудандарының шекарасында. Антрополимноним.

Комарово, көл, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Ягодное көлінен шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Комарово**, батпақ.

Копылово, көл, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Белое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимноним.

Коростылёво, көл, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимноним.

Көбенсай, жырасай, Көбенсай ауылынан оңтүстік-батысқа, Қондыбай ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Антрополимноним.

Көлшібай, көл, Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимноним.

Көшеғұл, көл, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Покровка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. Антрополимноним.

Кравцово, көл, Питное көлінен солтүстік-батысқа, Петропавл қаласынан шығысқа қарай; Аққайың ауданы. Антрополимноним.

Кіші Алуа, көл, Алуа көлінен оңтүстікке, Александровка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. **Қара.: Алуа**, көл.

Қадиман, көл, Жақсытүз көлінен солтүстік-шығысқа, Қызылағаш ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Антрополимноним.

Қаймолда, көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Баймағамбет Ізтөлі ауылынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимноним.

Қалдыаман, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Антрополимноним.

Қалдыбек, көл, Аққанбұрлық өзенінің жоғарғы ағысының оң жағасында, Теңдік ауылынан солтүстікке қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. Антрополимноним.

Қалибек, тұзды көл, Үшсай көлінен оңтүстік-батысқа, Новогречановка селосынан шығысқа қарай; Тайынша ауданы. Антрополимноним.

Қамаш, көл, Ақбас көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Антрополимноним.

Қанабай, көл, Меңкесер көлінен оңтүстікке, Николаевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Антрополимноним.

Қарабол, көл, Советское селосынан шығысқа, Таманское селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антрополимноним.

Қисық Қалдыаман, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстікке қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Қалдыаман**, көл.

Қиыққамыс, көл, Жарқайың көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимноним.

Қиыната, көл, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимноним.

Қожабай, көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимноним.

Қожақонған, көл, Талшық ауылынан шығысқа, Үлгілі ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы. Антрополимоним.

Қойкелді, көл, Есіл өзенінің сол жағасында, Жаңажол ауылынан оңтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы. Антрополимоним.

Қомбайсор, ащы-тұзды көл, Жантайсор көлінен батысқа, Ленинградское селосынан солтүстікке қарай; Ақжар ауданы. Антрополимоним.

Қошқали, көл, Үлкен Таранкөл көлінен оңтүстік-батысқа, Светлое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. Антрополимоним.

Қошқарбай, көл, Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа, Аманкелді ауылынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Құбыш, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағалауында, Николаевка селосының оңтүстігінде; Есіл ауданы. Антрополимоним.

Құдайкөл/Құдайкүл, көл, Чапаевка селосынан оңтүстікке, Ольговка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним [Қойшыбаев].

Құндыбай, көл, Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-шығысқа, Теке көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Антрополимоним.

Құрбай, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Құрғаубай, көл, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Соколовка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимоним.

Құсбек, көл, Имантау көлінен оңтүстік-батысқа, Жақсы Жалғызтау көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Антрополимоним.

Қырғызбай, көл, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа, Украинское селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Қылыш, тұзды көл, Алабота көлінен солтүстікке, Орлиная тауынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. Топонимжасамда «қылыштай имек немесе қырлы табиғи нысанды» ұқсату арқылы атайды [Бияров]. Антрополимоним.

Ледяевское, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Қызыләскер ауылынан солтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Литвиново, көл, Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Лобаново, көл, Имантау көлінен солтүстік-шығысқа, Шалқар көлінен оңтүстікке қарай; Айыртау ауданы. **Қара.: Лобаново**, батпақ.

Лопатковское, көл, Красное көлінен оңтүстік-батысқа, Ольговка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Лопушино, көл, Половинное көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье селосынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антрополимоним.

Лукашино, көл, Становое көлінен оңтүстік-батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Мағай, көл, Торанғылық көлінен оңтүстік-батысқа, Сухорабовка селосынан солтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы. Антрополимоним.

Маймақ, көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Максимка, көл, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополиминим.

Мақай, көл, Меңкесер көлінен батысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополиминим.

Мақыкөл, көл, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Новороссийское селосының батысында; Аққайың ауданы. Антрополиминим.

Малдыбай, тұзды көл, Үлкен Шабқты көлінен солтүстікке, Жуантөбе тауынан солтүстік-батысқа қарай; Тайынша (Солтүстік Қазақстан облысы) және Бурабай (Ақмола облысы) аудандарының шекарасында. Антрополиминим.

Малқар, көл, Москворецкое селосының солтүстігінде, Ақсуат көлінен солтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы. Антрополиминим.

Малое Данилово, көл, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Данилово**, көл.

Малое Парамонкино, көл, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополиминим.

Малое Усачёво, көл, Пьянково көлінен солтүстік-шығысқа, Воздвиженка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополиминим.

Малое Чанкино, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстікке, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополиминим.

Мальцев, жыра, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Покровка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. Антрополиминим.

Мамлютское, көл, Мамлютка қаласының шығысында, Горькое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополиминим.

Маргайка, көл, Петропавл қаласынан оңтүстік-батысқа, Травное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополиминим.

Марков Рям, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Ақыш көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. **Қара.: Рям**, батпақ. Антрополиминим.

Мартыншено, көл, Меңкесер көлінен батысқа, Троицкое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополиминим.

Марушкино, көл, Становое көлінен солтүстікке, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополиминим.

Матвеево, көл, Становое көлінен батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополиминим.

Машок, көл, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополиминим.

Мәмбет, көл, Ақбас көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Антрополиминим.

Мәтсор, тұзды көл, Ахметжансор көлінен шығысқа, Сексенбайсор көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы. Антрополиминим.

Меңді, көл, Жақсытұз көлінен солтүстік-шығысқа, Қулыкөл ауылынан батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Антрополиминим.

Меңкесер, тұзды көл, Меңкесер ауылынан оңтүстікке, Степное селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополиминим.

Метлишино, көл, Питное көлінен солтүстік-батысқа, Метлишино селосынан солтүстікке қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимоним.

Мешалкино, көл, Никульское көлінен батысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимоним.

Миговское, көл, Питное көлінен батысқа, Токушы ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы. Антрополимоним.

Микишкино, көл, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Миронкино, көл, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Белое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Митино, тұзды көл, Ягодное көлінен солтүстік-шығысқа, Островка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Михеево, көл, Горькое көлінен шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Михайличенково, көл, Садовка селосынан батысқа, Афанасьевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Антрополимоним.

Мишино, көл, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Мочище, көл, Питное көлінен солтүстікке, Краснопёровка селосынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. **Қара.: Мочище**, батпақ.

Мочище, тұзды көл, Половинное көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. **Қара.: Мочище**, батпақ.

Мульгино, көл, Горькое көлінен батысқа, Мамлютка қаласынан шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Мусино, көл, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Явленка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Антрополимоним.

Мұқанай, көл, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Рождественка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Мұқылай, көл, Меңкесер көлінен оңтүстікке, Николаевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Антрополимоним.

Мұсабай, көл, Тораңғылық көлінен оңтүстік-батысқа, Сухорабовка селосынан солтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы. Антрополимоним.

Мұсабекаралды, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Ильинка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы. Антрополимоним.

Мұстафакөл, көл, Алакөл көлінен солтүстік-батысқа, Новосёловка селосынан шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. Антрополимоним.

Мықтыбай, көл, Баян ауылынан оңтүстікке, Повозочное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Мырзакелді, көл, Есіл өзенінің оң жағасында, Ысқақ Ыбыраев ауылынан батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Антрополимоним.

Надеждинское, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Широкое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимоним.

Назаркино, көл, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Михайловка селосынан оңтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Накладово, көл, Семилово көлінен батысқа, Филатово көлінен оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Налобино, көл, Никульское көлінен оңтүстік-батысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимоним.

Нашан, көл, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Некрасово, көл, Сергеевское бөгенінен батысқа қарай, Городецкое селосының оңтүстік-шығысында; Шал Ақын ауданы. Антрополимоним.

Никиты Ивановича, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Никульское, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Ақыш көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимоним.

Орынбай, көл, Ақбас көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Антрополимоним.

Өтеп, көл, Красное көлінен оңтүстік-батысқа, Толыбай көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Параскино, көл, Становое көлінен оңтүстік-батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Пашкарёво, көл, Жамбыл (Солтүстік Қазақстан облысы) және Ұзынкөл (Қостанай облысы) аудандарының шекарасында. **Қара.: Пашкарёво**, батпақ.

Перерванское, көл, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Андреевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Петропавловское, көл, Меңкесер көлінен батысқа, Ленино селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Подкорытное, көл, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Подкорытово, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Полонское, көл, Алуа көлінен оңтүстікке, Покровка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы. Антрополимоним.

Пономарёво, көл, Семилово көлінен оңтүстік-батысқа, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Попова Старица, көл, Сергеевский бөгенінің су жайылған зонасында; Сергеевка қаласынан оңтүстікке, Бағанаты ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Антрополимоним.

Попово, көл, Айыртау ауданы; Широкое көлінен оңтүстік-батысқа, Боголюбово селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Становое көлінен оңтүстік-батысқа, Новомихайловка селосынан шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Поповский, жырасай, Қалмақкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жақсы Жалғызтау көлінен батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. Антрополимоним.

Поротиково, көл, Широкое көлінен оңтүстік-батысқа, Новоникольское селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополиминим.

Потапкино, көл, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополиминим.

Правдино, көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Камышлово көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антрополиминим.

Прокопьево, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополиминим.

Пронькино, көл, Мағжан Жұмабаев ауданы. **Қара.: Пронькино**, батпақ.

Романовское, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Қызыләскер ауылынан солтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Антрополиминим.

Ромашкино, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Жамбыл және Мамлют аудандарының шекарасында. Антрополиминим.

Рубашное, көл, Питное көлінен батысқа, Знаменское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы; Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополиминим.

Рявкино, көл, Камышлово көлінен солтүстік-батысқа қарай, Рявкино селосының батысында; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антрополиминим.

Сабаттомар, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополиминим.

Сабыр, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополиминим.

Савенково, көл, Алуа көлінен солтүстікке, Андреевка селосынан оңтүстікке қарай; Мамлют және Есіл аудандарының шекарасында. Антрополиминим.

Сағындық, көл, Екатериновское көлінен оңтүстік-батысқа, Толыбай көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополиминим.

Саморадкино, көл, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Мирное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополиминим.

Саржанқарасу, көл, Ильинка селосынан солтүстікке, Петровка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. Антрополиминим.

Сарман, көл, Кішкенекөл ауылынан оңтүстік-шығысқа, Телжан ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Сарман атауының топонимдік мағынасы «тау басы, жоғарғы жақтағы тау» дегенді білдірсе керек [Жанұзақ]. Антропоним не этнолиминим.

Сары, тұзды көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жамбыл ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. «Жиегі кең көл» мәнін білдіруі ықтимал не антрополиминим.

Сатыпалды, көл, Красное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополиминим.

Сатай, жырасай, Теке көлінен шығысқа, Аманкелді ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Антрополиминим.

Сэтбай, тұзды көл, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Рождественка селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Севрюгино, көл, Есіл өзенінің оң жағалауында, Новогеоргиевка селосының солтүстігінде; Қызылжар ауданы. Антрополимоним.

Седельниково, көл, Троебратское селосынан солтүстік-шығысқа, Пресноредуть селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Сексенбай, көл, Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Сексенбайсор, тұзды көл, Ахметжансор көлінен солтүстік-шығысқа, Жыңғылдысор көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы. Антрополимоним.

Семёново, көл, Ақыш көлінен батысқа, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимоним.

Сергеевское, бөген, Жалтыр көлінен оңтүстік-шығысқа, Горькое селосынан батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Антрополимоним.

Сергино, көл, Ақыш көлінен оңтүстікке, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимоним.

Серебряково, көл, Становое көлінен солтүстікке, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Серебряковское, көл, Никульское көлінен оңтүстік-батысқа, Большая Малышка селосынан шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимоним.

Серёжино, көл, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Сивково, көл, Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Никульское көлінен оңтүстік-батысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимоним.

Сидорово, көл, Солёное көлінен солтүстікке, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Скобчиков, көл, Питное көлінен солтүстік-батысқа, Токушы ауылынан солтүстікке қарай; Аққайың ауданы. Антрополимоним.

Смирновское, көл, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимоним.

Степнёнок, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Студёное, (*Мордовское*), көл, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Сұлтан, көл, Ақсуат көлінен солтүстікке, Тимирязево селосынан батысқа қарай; Тимирязев ауданы. Антрополимоним.

Тайлақ, көл, Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Таймас, көл, Тақтакөл көлінен солтүстікке, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Таймассор, көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жамбыл ауылынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Таласбай, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Повозочное селосынан солтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы. Антрополимоним.

Тананкөл, көл, Таранкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Светлое селосынан батысқа қарай; Айыртау ауданы. Антрополимоним.

Таңатбай, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Танатұзынкөл, көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Тарлышево, көл, Становое көлінен солтүстікке, Мамлютка қаласынан батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Тасебек, көл, Толыбай көлінен оңтүстік-шығысқа, Жаңажол ауылынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Текесары, көл, Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа, Аманкелді ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Тетёркино, көл, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Горькое көлінен батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимоним.

Тоқбай, көл, Ягодное көлінен шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Тоқсанбай, көл, Троебратское селосынан оңтүстік-шығысқа, Макарьевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Толыбай, көл, Троебратское селосынан шығысқа, Макарьевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Ақбалық ауылынан солтүстік-батысқа, Троебратское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Тоқпан, көл, Горькое көлінен батысқа, Мамлютка қаласынан шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимоним.

Тонконогово, көл, Питное көлінен солтүстік-батысқа, Знаменское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. Антрополимоним.

Тұржан, көл, Таранкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Светлое селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Антрополимоним.

Тұлымбай, тұзды көл, Солёное көлінен солтүстікке, Рождественка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Тіленші, көл, Келтесор көлінен солтүстікке, Қарағанды ауылынан шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антрополимоним.

Тіленшіөлгенсор, тұзды көл, Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним.

Үлкен Ақшешей, көл, Жамбыл ауданы. **Қара.:** Үлкен Ақшешей, батпақ.

Үлкен Жамбатыр, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-батысқа, Шошқалы көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы. Антрополимоним.

Үлкен Тайтансор, көл, Қарасор көлінен шығысқа, Жамантұз көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. Антрополимоним.

Федотово, көл, Питное көлінен солтүстік-батысқа, Знаменское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы; Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Фильково, көл, Становое көлінен оңтүстік-батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Фролово, көл, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Ханкелді, көл, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-батысқа, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. Антрополимноним.

Фунтиково, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимноним.

Харитоново, көл, Семилово көлінен оңтүстік-батысқа, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимноним.

Худиковое, көл, Меңкесер көлінен батысқа, Троицкое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл және Мамлют аудандарының шекарасында. Антрополимноним.

Чивилёво, көл, Становое көлінен батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимноним.

Чиликово, көл, Никульское көлінен солтүстік-шығысқа, Долматово селосынан оңтүстікке қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимноним.

Чистоково, көл, Петропавл қаласынан батысқа, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимноним.

Чуклино, көл, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимноним.

Шағатай, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Қызыләскер ауылынан солтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Антрополимноним.

Шалқыбай, көл, Тақтакөл көлінен батысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимноним.

Шамған, көл, Атансор көлінен солтүстік-шығысқа, Көксеңгірсор көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Еңбекшілдер (Ақмола облысы) және Уәлиханов (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандарының шекарасында. Антрополимноним.

Шанабай, көл, Жарқайың көлінен шығысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимноним.

Шашай, көл, Жақсытұз көлінен солтүстік-шығысқа, Қараағаш ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Антрополимноним.

Шәкенақсу, көл, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Антрополимноним.

Шеген, көл, Ягодное көлінен оңтүстік-батысқа, Солёное көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимноним.

Ширкалово, көл, Становое көлінен солтүстікке, Мамлютка қаласынан батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антрополимноним.

Шляпкино, көл, Новоникольское селосынан оңтүстікке, Рассвет селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антрополимноним.

Шоңай, көл, Питное көлінен батысқа, Токушы ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы. Антрополиминим.

Шорман, тұзды көл, Көксеңгірсор көлінен солтүстік-шығысқа, Шолақсор көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Ақжар және Уәлиханов аудандарының шекарасында. Антрополиминим.

Шұрбай, көл, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Майбалық ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы. Антрополиминим.

Ізбасар, көл, Красное көлінен оңтүстік-батысқа, Ольговка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Інжімбай, (*Кенжебайсор*), тұзды көл, Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Энгельский, жырасай, Широкое көлінен оңтүстік-шығысқа, Чапаево селосынан солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Шынтемір, тұзды көл, Жәркен көлінен солтүстікке, Аманкелді ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополиминим.

ә) ру-тайпа атауларынан, этнонимнен қалыптасқан:

Ақбас, көл, Жетікөл көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. **Қара.: Ақбас**, батпақ.

Ақбасты, көл, Горькое көлінен шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Украинское селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Баян ауылынан оңтүстік-батысқа, Повозочное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Ақбасты, тұзды көл, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Жәркен көлінен солтүстік-батысқа, Жамбыл ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Ақбастыкөл, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-батысқа, Макарьевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Атығай, көл, Жақсытұз көлінен шығысқа, Қулықөл ауылынан оңтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы. Этнолимним.

Байғазы, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Ысқақ Ыбыраев ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Этнолимним.

Байсары, көл, Имантау көлінен солтүстік-шығысқа, Шалқар көлінен оңтүстікке қарай; Айыртау ауданы. Этнолимним.

Байтоқ, көл, Тақтакөл көлінен солтүстікке, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Этнолимним не антрополиминим («Алаша Байтоқ» деген жырау өмір сүрген) болуы мүмкін.

Батайкөл, көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Этнолимним, антрополиминим.

Башкирёнок, көл, Жамбыл ауданы. **Қара.: Башкирёнок**, батпақ.

Башкирцев, құдық, Құсбек көлінен оңтүстік-шығысқа, Жақсы Жалғызтау көлінен солтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Башқұрт, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Архангельское селосының шығысында; Қызылжар ауданы; Питное көлінен солтүстік-батысқа, Токушы ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы; Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Горько-Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Пьянково көлінен оңтүстікке, Макарьевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Башқұрт**, батпақ.

Казачье, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Пьянково көлінен шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушыларға байланысты қойылған атау. Этно-элеуметтік қауым.

Корчажка, көл, Алабота көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. Орыстардың ескі ғұрыпты ұстанған тобы. Этнолимноним.

Күшіккөл, көл, Талдыарал көлінен шығысқа, Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жер-су атын қалыптастыруда «үлкен нысанның қасындағы кіші, шағын табиғи нысанды күшікке теңеп» атайды [Бияров]. Этнолимноним.

Қазалғы, көл, Жалаулы көлінен оңтүстік-батысқа, Қулықөл ауылынан солтүстікке қарай; Ертіс (Павлодар облысы) және Уәлиханов (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандарының шекарасында. Қазалы атауында қаз тайпасының аты сақталғанын көреміз. Оның екінші құрамындағы алы тұлғасы түркі тілдеріндегі «биік», «шоқы, жота» сөзінің қысқарған түрі деп қарасақ, Қазалы – «қаз шоқысы, жотасы» деген мәндегі атау болуы мүмкін [Жанұзақ]. Атаудың мағынасы: «қаз жотасындағы көл». Этнолимноним.

Қазалы, көл, Тақтакөл көлінен солтүстікке, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Қазалғы**, көл. Этнолимноним.

Қалмақкөл, тұзды көл, Аққанбұрлық өзенінің сол жағалауында, Салқынкөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов (Солтүстік Қазақстан облысы) және Жақсы (Ақмола облысы) аудандарының шекарасында. Этнолимноним.

Қарабалық, көл, Пьянково көлінен оңтүстікке, Макарьевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Горькое көлінен батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Этнолимноним.

Қарпықсор, тұзды көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. «Қарпық – арғын ішіндегі ру - мекендеген тұзды көл». Этнолимноним.

Қырғыз, көл, Екатериновское көлінен оңтүстік-батысқа, Толыбай көлінен шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Толыбай көлінен шығысқа, Жаңажол ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Травное көлінен солтүстікке, Архангельское селосынан оңтүстікке қарай; Қызылжар ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай;

Мамлют ауданы; Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа, Балуан ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл және Шал Ақын аудандарының шекарасында. Жамбыл ауданы. Қараңыз Рогозовое, көл. Этнолимноним.

Мордовское, көл, Мамлют ауданы. Қараңыз Студёное, көл. Этнолимноним.

Өзбектоғай, көл, Есіл өзенінің оң жағасында, Ысқақ Ыбыраев ауылынан солтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы. Этнолимноним.

Русское, көл, Становое көлінен оңтүстік-батысқа қарай, Новомихайловка селосының солтүстік-батысында; Мамлют ауданы. Этнолимноним.

Сарымантай, көл, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Семилово көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Этнолимноним.

Татар, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Торғай, көл, Баян көлінен оңтүстік-шығысқа, Имантау көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Этнолимноним.

Төре, көл, Жақсытүз көлінен солтүстік-шығысқа, Қызылағаш ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Этнолимноним не антрополимноним.

Үлкен Сіргелі, көл, Становое көлінен батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Этнолимноним.

б) нысанға немесе маңындағы нысанға байланысты қалыптасқан:

Ағынкөл, көл, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-шығысқа, Алабота көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Айыртау, көл, Имантау көлінен солтүстік-шығысқа, Шалқар көлінен оңтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Ақбалық, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстікке, Троебратское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Атау «ақ» және «балық» сөздерінің бірігуі арқылы жасалған. Ақ көнетүркі тілінде – «су, өзен» дегенді білдірсе, көне түркі тілдерінде балық – «су, өзен» деген сөз болғаны тарихи деректерден мәлім. Сол бал – «балшық, батпақ», «су» мәніндегі түбірден өрбіген сөздер: бал + быр, бал + дыр, бал + шық, бал + ық. Жоғарыдағы айтылған бал түбірінің варианттары семит-хамит тілдерінде: b (w) 1 – «дымқыл, су»; алт. bul (лайлау, былғау), монғ. bul – «балшық, лас, былғаныш», қалм. bula – «кір, балшық», эвенкі тілінде bu (ca) – «батпақ, саз». Ә.Қайдаров пікірінше де: бал [ba] – «сулы, балықты, батпақты, балқаш < бал + қаш – «балшықты жер», «саз», балшық < бал + шық – «сұйық, жабысқақ батпақ, балшық», балжыр < бал - жыр» – «сулы, дымқылданған, былжыраған», салыстыр.: мал // малш [Ә.Қайдаров, 1986, 191]

Жанұзақов. Сонда бұл плеоназм негізінде қалыптасқан атау. Мағынасы: «суы мол көл».

Ақкөл, көл, Питное көлінен оңтүстік-батысқа, тоқушы ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы; Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жамбыл ауылынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Аққошқар, көл, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Новоалександровка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. Атау «ақ» және «қошқар»

сөздерінен қалыптасқан. Кочкар атауын монғол тіліндегі хотгор – «еңіс, ой, ойпаң жер» сөзінің фонетикалық тұрғыдан өзгерген (т-ч) түрі деп біледі. Атаудың мағынасы: «еңіс ойпаң жермен аққан су».

Ақсу, көл, Ұлыкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Шұңқыркөл ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Ақсуат көлінен оңтүстік-шығысқа, Сергеевское бөгенінен оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Ақсу, тоған, Алабота көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстікке қарай; Айыртау ауданы. Плеоназм

Ақсуат, ескі арна, Жамантүз көлінен оңтүстік-шығысқа, Қулыкөл ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. **Қара.: Ақсуат**, батпақ.

Ақсуат, көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Новоалександровка селосынан оңтүстікке қарай; Қызылжар ауданы; Қақ көлінен солтүстік-шығысқа, Держинское селосынан солтүстікке қарай; Тайынша ауданы. **Қара.: Ақсуат**, батпақ.

Абыройкөл, көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл және Шал Ақын аудандарының шекарасында. Абырой және көл сөздерінің бірігуі негізінде жасалған атау. Абырой – араб. аб – су, руй – жүз (бет), сөзбе-сөз «судың беті». Мағынасы: «көл бетінің тұнық, таза болуы».

Алакөл, көл, Баян көлінен солтүстік-батысқа, Беспаловка селосынан солтүстікке қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Қалибек көлінен оңтүстік-батысқа, Жыңғылдысор көлінен солтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы. Алакөл атаудың мағынасы жайлы Е.Қойшыбаевтың: «Ала + көл» (түр. монғ.) – «Ұлы көл» немесе (сөзбе-сөз) одан көнелеу «тау көлі» [Е.Қойшыбаев]. Ала сапалық сын есімі «ақ және басқа түстердің араласып келген түрі екені мәлім (ҚҚТС, 1т, 178). Ала сапалық сын есімінің алуан түрлі ауыспалы мағынасы болғанмен, жер-су атын жасарда үнемі дерлік өзінің түр-түсті білдіру мағынасында жұмсалады [Бияров]. Атау көл түсіне байланысты тағылған.

Алқакөл, көл, Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-батысқа, Қамбайсор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы. Араб тілі негізінде алқа – «дөңгелек» деген мәнді білдіреді. Мағынасы: «дөңгелек көл» деп нысанның пішінін білдіреді.

Алқасор, ащы-тұзды көл, Үлкен Қарақамыс көлінен шығысқа, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «дөңгелек тұзды көл» деп нысанның пішінін білдіреді.

Алқасор, тұзды көл, Красное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Алқасор**, ащы-тұзды көл.

Алтықайраңкөл, көл, Шошқалы көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Үш компонентті күрделі атау: алты+қайраң+көл. Мағынасы: «алты қатар жатқан саяз көл».

Аралкөл, көл, Жамбыл ауданы; Тайынша ауданы. **Қара.: Аралкөл**, батпақ.

Аралькино, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Травное көлінен оңтүстікке қарай; Қызылжар ауданы. Қазақтың арал сөзінен – «екі аралықтағы құрғақ жер».

Арғанаты, көл, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Санжар ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Атаудың шығу төркінін талдаған ғалымдар халық этимологиясындағы: 1) «арғын ата»; 2) «арыған ат» сияқты болжамдарды көрсетеді де, ғылыми этимология бойынша: «монғол тілі негізіндегі *арга* // *аргалын* тұлғасына түркі тілінің *ты* (*ту*<-*ту*<*тау*) морфемасының қосылу нәтижесінде жасалған «арқартау» мағынасындағы атау» ретінде пайымдайды [Қойшыбаев, 1985, 50]. А.Әбдірахманов: «Атаудың түбірі *аргана* көне алтай заманында «арқар», «тау ешкі» ұғымын білдіріп, кейін монғол тілінде «арғал», ал түркі тілінде «арқар» түріне көшсе керек. Ал *-ты* жұрнағы – осы заттың бар екендігін білдіретін, Алматы, Бұғыты, Ырғайты тәрізді атауларда сақталған туынды сын есім жасайтын көне жұрнақ», – деген еді [А.Әбдірахманов, 1975, 64]. Тау аты арқар сөзімен байланысты да болуы мүмкін. Бірақта тау атының, оның табиғи құбылысына, көрік-кескініне де байланысты аталу жиі кездесетін жайт екенін ескеру қажет сияқты. Мәселен, Алатау, Қаратау. Біздіңше, атаудың *арган* сыңарының түп төркіні – «арқа». Оның тура мағынасы – «ту сырт, арқа» болса, географиялық термин ретінде түркі тілдерінде: *арга*, *арқа*, *аркан* тұлғаларында келіп, бірнеше мағынаны білдіретінін көреміз. Мысалы: тува, хакас тілдерінде: *арга* – «тау орманы», «тайга», «көлбей созылған қыр, қырат, жота», алт. *арка* – «тау етегі», «орманның терістік жағы», ноғай, құмықша *арка* – «қорған», «шың», «таудың ұшар басы», «тау тізбегі», «таулар», башқ. *арка* – «тау жылы», «биікті», эвен. *аркан* – «арқа», «иін». Бұл дәлелдерге сүйенгенімізде, Арғанаты – «тоғай ішіндегі көл» болуы мүмкін.

Атантай, көл, Шошқалы көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Атау атан+тай сөздерінен құралған. Атан – «үлкен, зор» ауыспалы мағынасы қатысып, геонысанның басқалардан гөрі «ірі, биік» көлемін әйгілейді. Тай/тағ/тау. Мағынасы: «Биік тау маңындағы көл» болуы ықтимал. Өлі де болса зерттеуді қажет етеді. Үлкен тайға қатысты оқиға орын алуы да мүмкін.

Атанүлкен, көл, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Атау атан+үлкен сөздерінен құралған. Атан – «үлкен, зор» ауыспалы мағынасы қатысып, геонысанның басқалардан гөрі «ірі, биік» көлемін әйгілейді. Плеоназм негізінде қалыптасқан атау.

Ашалыкөл, көл, Горькое көлінен шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Э.В.Севортянның сөздігінде «Аша – аш етістігіне -а жұрнағының жалғануы арқылы жасалған атау, таудан асуға қолайлы төмен жер, жол» деп берілген [Э.В.Севортян, 1974, 214]. Аша зат есімі «екі не одан да көп тармаққа айырылып шыққан ағаш» [ҚТТС, 1т, 511] мәнімен де, осыдан шығатын «сайдың, өзеннің саласы» мағынасымен де жер-су атын жасай береді. Атаудың мағынасы: «көл саласы».

Ашамай, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Ашамай – балаға арнап жасалған ер. Мағынасы көлдің пішініне байланысты болса керек.

Ашықкөл, көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Балуан ауылынан шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. «Жан-жағы ашық тегіс жердегі көл».

Ащы, тұзды көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Көл суының ащылығын сипаттайтын атау.

Ащыкөл, көл, Ащысу және Қара Шат өзендерінің аралығында, Ащыкөл ауылынан батысқа қарай; Ақжар ауданы; Жарқайың көлінен шығысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Көл суының ащылығын сипаттайтын атау.

Ащыкөл, тұзды көл, Солёное көлінен шығысқа, Рождественка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Жарқайың көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Красное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Көл суының ащылығын сипаттайтын атау.

Ащылыкөл, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-батысқа, Макарьевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-шығысқа, Кішкенекөл ауылынан шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Көл суының ащылығын сипаттайтын атау.

Аяқкөл, көл, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Жамбыл ауданы. Қара.: Мұқанай, көл. Мекенін, орнын, бағытын көрсету мәндегі атау.

Аяқкөл, тұзды көл, Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-шығысқа, Полтавка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. **Қара.: Аяқкөл**, көл.

Әулиеоба, көл, Жамбыл ауданы. **Қара.: Әулиеоба**, батпақ.

Байкөл, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстікке, Троебратское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Көл суының молдығын білдіретін атау.

Байқошқар, көл, Жақсытұз көлінен солтүстік-шығысқа, Қызылағаш ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. «Терең, суы мол көл» мәнінде тағылған ату.

Байтақ, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Александровка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы. Байтақ – ұшы-қиыры жоқ, кең [ҚТТС, 2 т., 605 б.]. Мағынасы: «терең әрі көлемді көл».

Баскөл, көл, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы; Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-батысқа, Қамбайсор көлінен солтүстікке қарай; Ақжар ауданы; Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа, Балуан ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Топонимнің бірінші компоненті бас «басқы, жоғарғы, алдыңғы, бастапқы», «негізгі» мағынасын білдірсе, атаудың мағынасы: «басқы, жоғарғы жақтағы көл».

Басқаракөл, көл, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Кантемировское селосынан солтүстік-батысқа қарай; Аққайың және Тайынша аудандарының шекарасында. Атаудың мағынасы: «басқы, жоғарғы жақтағы үлкен көл».

Батпақ, көл, Сарыкөл (Қостанаай облысы) және Тимирязев (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандарының шекарасында. **Қара.: Батпақ**, батпақ.

Батпақкөл, көл, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Покровка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. Тимирязев ауданы. **Қара.: Батпақкөл**, батпақ.

Белескөл, көл, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Атау белес+көл сөздерінен тұрады. Белес – ұзынша дөңестеу болып жатқан белең, бел, жон, жота [ҚТТС, 3 т., 252 б.]. Атаудың мағынасы: «ұзынша созылып жатқан көл».

Бескөл, тұзды көл, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа, Аққұдық ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Қатар жатқан бес көл болуына байланысты тағылған болса керек.

Бесіншікөл, көл, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Черкасское селосынан солтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы. Орналасу реті бойынша тағылған атау болса керек.

Биіктас, көл, Питное көлінен солтүстік-батысқа, Знаменское селосынан оңтүстікке қарай; Аққайың және Қызылжар аудандарының шекарасында. Көл жағасында биік тастардың болуына байланысты тағылса керек.

Бозарал, көл, Талдыарал көлінен оңтүстік-батысқа, Смирново селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. Мағынасы: «көлдің екі аралығындағы жыртылмаған, тың жер».

Бозарал, тұзды көл, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-батысқа, Смирново селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы.

Большое, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Толыбай көлінен солтүстік-батысқа, Пресноредуть селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Садовка селосынан оңтүстікке, Крещенка селосынан шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Қара.: Большое, батпақ.

Большое Солёное, тұзды көл, Камышлово көлінен шығысқа, Булаево қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Үлкен тұзды.

Борлы, тұзды көл, Үлкен Шабакты көлінен солтүстік-шығысқа, Жуантөбе тауынан солтүстік-батысқа қарай; Тайынша (Солтүстік Қазақстан облысы) және Бурабай (Ақмола облысы) аудандарының шекарасында. «Жағасында боры көп, топырақ түсі ақ болып келген көл» мәніндегі атау.

Бурылкөл, тұзды көл, Қалибек көлінен оңтүстік-шығысқа, Кіші Қараой көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы. Жер-су атын жасарда, жылқы малына ұқсатудан туғандарынан басқалары, тікелей бурыл түсті табиғи нысандарды белгілейді. Көлдің түсіне байланысты тағылған атау.

Бұзау, көл, Белое көлінен солтүстікке, Шалқар көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. «Сиырдың алты айға толмаған жас төлі» [ҚТТС, 2т, 484] мағыналы бұзау зат есімі топонимжасамға екі түрлі мағынада араласады: 1) «шағын, кішілеу нысан (баспақ сөзіне ұқсас)» атауларын жасайды; 2) «бұзаулар жеке бағылатын жер» мәніндегі атаулар тудырады [Бияров]. Атау көл пішініне байланысты болса керек.

Бұқақарасу, көл, Есіл өзенінің оң жағасында, Ысқақ Ыбыраев ауылынан батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Плеоназм негізінде жасалған атау. «Үлкен су» мәніндегі атау.

Бұлақ, көл, Таранкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Светлое селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы; Таранкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Светлое селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Бұлақтан бастау алатын көл. **Қара.: Бұлақ**, батпақ.

Бүркеу, көл, Жамбыл ауданы. **Қара.: Бүркеу**, батпақ.

Былқылдақ, көл, Ягодное көлінен шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Тақтакөл көлінен оңтүстік-батысқа, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Тақтакөл көлінен солтүстікке, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Былқылдақ**, батпақ.

Біріншікөл, көл, Талдыарал көлінен шығысқа, Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. Нысанның орналасу реіне байланысты тағылса керек.

1-ші Тасты, көл, Петропавл қаласынан оңтүстік-батысқа, Травное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Орналасқан реті мен жағасы тасты болуына байланысты тағылса керек.

Вырезанные Кочки, көл, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Святодуховка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Кесіліп алынған шым-тезек.

Глиняное, көл, Ягодное көлінен оңтүстік-батысқа, Солёное көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Қызылжар ауданы. **Қара.: Глиняное**, батпақ.

Глубокое, көл, Үлкен Жарма көлінен батысқа, Смирново селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы; Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Лебязье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Никульское көлінен батысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Широкое көлінен оңтүстік-батысқа, Новоникольское селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Новоникольское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Становое көлінен солтүстікке, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Горько-Солёное көлінен шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы; Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Глубокое**, батпақ.

Глубокое, тұзды көл, Половинное көлінен оңтүстік-батысқа, Лебязье селосынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Глубокое**, батпақ.

Глухое, көл, Имантау көлінен солтүстік-шығысқа, Шалқар көлінен оңтүстікке қарай; Айыртау ауданы; Широкое көлінен оңтүстік-батысқа, Новоникольское селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Алыс батпақты жерде орналасқан көл болғандықтан аталса керек.

Гнилое, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Есіл өзенінің оң жағалауында, Ильинка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. **Қара.: Гнилое**, батпақ.

Гнилое, тұзды көл, Ягодное көлінен оңтүстікке, Красное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Гнилое**, батпақ.

Горелое, көл, Ақбас көлінен оңтүстікке, Қаратал ауылынан шығысқа қарай; Айыртау ауданы; Троебратское селосынан шығысқа, Макарьевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Толыбай көлінен солтүстік-шығысқа, Семиозёрка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Есіл өзенінің сол жағалауында, Никульское көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Горелое**, батпақ.

Горькое, ащы-тұзды көл, Белое көлінен солтүстік-батысқа, Кіші Қоскөл көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы; Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа, Караульное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Қорған облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында; Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Пресноредуть селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Ягодное көлінен солтүстік-шығысқа, Островка селосының солтүстік-шығысында; Жамбыл ауданы; Ягодное көлінен солтүстік-шығысқа, Екатериновское көлінен шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Мамлютка қаласынан шығысқа, Петропавл қаласынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют және Қызылжар аудандарының шекарасында. **Қара.: Горькое**, батпақ.

Горькое, көл, Пьянково көлінен шығысқа, Семилово көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Қызылжар ауданы. **Қара.: Горькое**, батпақ.

Горькое, тұзды көл, Питное көлінен батысқа, Тоқушы ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы; Семилово көлінен оңтүстікке, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа, Рождественка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен оңтүстікке, Благовещенка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Мағжан Жұмабаев ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Омск облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында; Мамлют ауданы. **Қара.: Горькое**, батпақ.

Горько-Солёное, ащы-тұзды көл, Пьянково көлінен шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Горько-Солёное, көл, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Далакөл, тұзды көл, Красное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. «Тегіс жерде орналасқан көл мәніндегі атау.

Длинное, көл, Алуа көлінен шығысқа, Явленка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы. **Қара.: Длинное**, батпақ.

Доғалақ, көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жамбыл ауылынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним не этнополимоним болуы мүмкін. Сондай-ақ нысан пішініне байланысты тағылуы да мүмкін.

Долгое, ащы-тұзды көл, Становое көлінен шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Долгое**, батпақ.

Долгое, көл, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Становое көлінен батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Лебязье көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстікке қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Долгое**, батпақ.

Ескі Есіл, көл, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Явленка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы; Сергеевский бөгенінің су жайылған зонасында; Сергеевка қаласынан оңтүстікке, Бағанаты ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Атау ескі+есіл сөздерінен тұрады. А.Әбдірахманов бұл атаудың шығу төркінін көне түркі тіліндегі, атап айтқанда, Күлтегінге қойылған ескерткіштегі Йашыл угуз атауымен түбірлес деп болжайды. «Есіл атауының фонетикалық өзгеріске түсіп, қалыптасуы төмендегідей түрде болған: Йашыл // йасыл > йешіл // йесіл > Есіл. Сөйтіп, бұл – жасыл (өзен) деген мағынаны беретін көне түркі сөзі. Кейбір түркі тілдерінде йашыл, йешіл сөзі осы күні де кездеседі» [А.Әбдірахманов, 1975, 95 б.]. Алайда ешбір түркі тілдерінде Йашыл көл деген атаудың жоқтығын ескеріп, Ақкөл, Сарыкөл, Каракөл, Ақсу, Көксу тәрізді гидронимдік атаулардың мол ұшырайтынын мойындасақ, Есіл атауының төркіні мен мән-мағынасы әлі де зерттей түсуді қажет етері даусыз. Біздің байқауымызша, құрамындарында ыл ~ іл ~ ел формалары бар – Ойыл, Қиыл, Қағыл, Еміл, Елек, Іле сияқты гидронимдік атаулар көне замандардан келе жатқан топонимдер. Олардың құрамдарындағы аталмыш морфемалары әуел баста, орал-алтай тіл бірлестігі кезінде, «өзен, су» мағыналарындағы дербес сөздер болғандығын дәлелдеп отыр. Олай болса, Есіл атауының бірінші сыңарындағы ес сөзін көне түркі тіліндегі jasi «дала» [ДТС, 1969, 251], jazi «тегіс, жазық» [МҚ, III, 24] өзбек тілігегі яш «жазық», түркімен, әзербайжан тілдеріндегі язи, язын «дала», «жазық» сөздері ғасырлар бойы айтыла келе тілімізде ес тұлғасында қатты дыбыстық өзгеріске түссе, екінші құрамдағы оның -ыл, -іл, -ел сыңарларын морфема деп қарамай, «ылғал», «саз», «су» мәніндегі көне сөз ретінде қабылдап, Есіл «кең дала, жазық жердегі суы мол, үлкен өзен» деген мағынада қойылған атау деп білеміз [Жанұзақов]. Атаудың мағынасы: «жазық жердегі үлкен көнеден келе жтақан көл».

Есперлі, көл, Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «ақпалы, сусымалы».

Есіл, өзен, [Ресей Федерациясының аумағында – Ишим өзені]; бастауы Ерейментау тауларынан оңтүстікке қарай, Ертіс өзенінің сол саласы; Осакаров (Қарағанды облысы), Аршалы, Целиноград, Астрахан, Атбасар, Жақсы, Жарқайың, Есіл (Ақмола облысы), Ғабит Мүсірепов, Шал Ақын, Қызылжар, Есіл (Солтүстік Қазақстан облысы), Тюмен, Омск (Ресей Федерациясы) облыстары. **Қара.: Ескі Есіл**, көл, батпақ.

Жақсы Жалғызтау, көл, Құсбек көлінен оңтүстік-шығысқа, Қалмақкөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. Маңайда биіктігімен ерекше көзге көрініп тұрған тау. Орoлимноним.

Жақсыжаркөл, көл, Сарыкөл (Қостанай облысы) және Тимирязев (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандарының шекарасында. **Қара.: Жақсы Жаркөл**, батпақ.

Жақсықарасу, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Мектеп ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. «Суы мол көл» мәніндегі атау.

Жақсытұз, ащы-тұзды көл, Сілеті өзенінің сол жағалауында, Жамантұз көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Ерейментау (Ақмола облысы) және Уәлиханов (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандарының шекарасында. Көл суының өте ащылығына байланысты тағылса керек.

Жалпақсу, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Кеңес ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Көл пішініне байланысты тағылса керек.

Жалтыр, ащы-тұзды көл, Ахметжансор көлінен солтүстікке, Сексенбайсор көлінен солтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы; Сергеевское бөгенінен солтүстік-батысқа, Семиполка селосынан оңтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы.

Қара.: Жалтыр, батпақ.

Жалтыр, көл, Алабота көлінен оңтүстік-батысқа, Карасёвка селосының солтүстігінде; Айыртау ауданы; Үлкен Жарма көлінен батысқа, Смирново селосынан солтүстікке қарай; Аққайың ауданы; Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-батысқа, Талдыарал көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы; Есіл өзенінің орта ағысының оң жағасында, Бозарал көлінен солтүстік-батысқа қарай; Аққайың, Қызылжар аудандарының шекарасында; Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Жақсытұз көлінен солтүстік-шығысқа, Қулықөл ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы; Сергеевское бөгенінен оңтүстікке, Рясинка селосынан солтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы. **Қара.: Жалтыр**, батпақ.

Жалтыркөл, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Жалтыр**, батпақ. Атау жалтыр + көл сыңарларынан құралған.

Жалтырсор, ащы-тұзды көл, Жамбыл ауданы. **Қара.: Жалтырсор**, батпақ.

Жалтыртомар, көл, Есіл өзенінің жоғарғы ағысының оң жағасында, Новосёловка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. Жағасында шөбі қалың өскен беті жалтырап жатқан көл ерекшелігіне байланысты болса керек.

Жалтырша, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-батысқа, Троебратское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Жалтыр көлінен солтүстік-шығысқа, Баян ауылынан оңтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы. **Қара.: Жалтырша**, батпақ.

Жалтырша, тұзды көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстікке, Троебратское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Жалтырша**, батпақ.

Жаманкөл, көл, Имантау көлінен оңтүстік-шығысқа, Құмдыкөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы; Баян көлінен оңтүстік-батысқа, Раисовка селосынан шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Красное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Жарқайың көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Есіл ауданы. **Қара.: Жаманкөл**, батпақ.

Жаманкөл, тұзды көл, Орлиная тауынан солтүстік-шығысқа, Заградовка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы. **Қара.: Жаманкөл**, батпақ.

Жамантүз, ащы-тұзды көл, Қарасор көлінен оңтүстікке, Кішкенесор көлінен батысқа қарай; Тайынша ауданы. Көл суының ащылығына байланысты тағылса керек.

Жамантүз, тұзды көл, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа, Жақсытүз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Жаркөл, ащы-тұзды көл, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа, Жамантүз көлінен солтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы. **Қара.: Жаркөл**, батпақ.

Жаркөл, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Жарқайың көлінен шығысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Жаркөл**, батпақ.

Жаркент, көл, Таранкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Светлое селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Атаудың шығу тегі мен мән-мағынасы жайлы түрлі пікір бар. Жалпы халықтың атауы бойынша, Жаркент < жар + кент – «қала», яғни «жар бойындағы қала». Зерттеушілер атауды иран тілінен қойылған деген пікір айтады. Э.М.Мурзаев: «Яркент < ир. Каркан Кар» – «тас + кан» – «канал», «река» > Яркент – «тас канал», «тасты өзен». Өзен аты бойынша – «қала аты», – деген пікірге келеді [Э.М.Мурзаев, 1996, с. 302]. В.А.Никонов болса: «Яркент < ир. Яркент «тау тарамындағы қала» немесе «бейбіт қала», – дегенді айтады [В.А.Никонов, 1966, с. 483]. Мағынасы: «тасты көл».

Жартыкөл, көл, Красное көлінен батысқа, Чапаевка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Жарты сөзі «бір бүтін нәрсені тең екіге бөлгендегі бір бөлігі, екіден бірі» мағынасымен сан есімге жуық қолданылады. Топонимжасамда «толық емес, жарым-жарты нысандарды» атауға қатысады [Бияров].

Жарық, жырасай, Қалибек көлінен оңтүстік-шығысқа, Алакөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы; Алакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жыңғылдысор көлінен солтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Жарық сын есімінің бірнеше лексикалық мағынасы бар: 1) Жарық «ашық, сәулелі, нұрлы» [108;249]; 2) жарық «бөлінген, айырылған» (тастың, мұздың жарығы); 3) жарық «тесік, жыртық» (ыдыстың жарығы). Жарық сын есімі + зат есім үлгісі бойынша жасалған біріккен топонимдер осы үш мағынаны да қамтитыны байқалады [Бияров]. Мағынасы көл бетіне ай сәулесінің нұрлана түсуіне байланысты болса керек.

Жарықкөл, көл, Алакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Жыңғылдысор көлінен солтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы. **Қара.: Жарық**, көл.

Жекекөл, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-шығысқа, Алуа көлінен солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы; Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай, Благовещенка селосының оңтүстігінде; Жамбыл ауданы. Нысанның жеке тұруына байланысты тағылған атау.

Желдікөл, көл, Ягодное көлінен оңтүстік-батысқа, Екатериновское көлінен оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Маңында ағашы жоқ желді көл.

Желқалқан, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Атау екі компоненттен құралған: жел+қалқан. Көл маңында ағаш қалың өсуіне байланысты тағылса керек.

Жеңкөл, көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Жең сөзінің негізгі мағынасы «киімнің иықтан қолдың білезігіне дейін жетіп тұратын бөлігі» болса, топонимжасамда метафоралық жол-мен «киімнің жеңіне ұқсас тармақ, салаларды» атап көрсетеді. Жең, балақ сөздері географиялық терминге айналған десе де болады [Бияров].

Жерлікөл, көл, Толыбай көлінен оңтүстік-шығысқа, Жанажол ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Жер сөзі өзінің негізгі мағынасы («планета») арқылы емес, «сол планетаның үстіңгі қабаты, сыртқы қыртысы; құрлық» мағынасы арқылы топонимжасамға қатыса алады. Онда «табиғи нысанның тікелей жерден шығып, не кіріп жатқан қалпын» суреттейді [Бияров]. Жерден шығып жатқан бұлақ негізінде қалыптасқан көл болуына орай тағылса керек.

Жетікөл, көл, Ақбас көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Қатар жатқан жеті көл негізінде орналасқан ретін көрсету негізінде тағылса керек.

Жолдыөзек, көл, Бозарал көлінен солтүстік-шығысқа, Смирново селосынан оңтүстікке қарай; Аққайың ауданы. Жол сөзінің тура мағынасы – «ерсілі-қарсылы жүруге арналған тапталған жер жолағы; сүрлеу». Осы мәнде топоним жасауға кірісіп, «жол бойындағы; жол өтетін нысандарды» атап көрсетеді. Өзек сөзі «жауын, қар суынан пайда болған кішірек сай; жыра» мағынасын беретін географиялық термин болып табылады [Бияров]. Көнетүркі тілінде жул – «жылға, бұлақ» [ДТС, 227]. Мағынасы: «жылғалы, бұлақты көл».

Жолтомар, көл, Алакөл көлінен оңтүстікке, Баян көлінен батысқа қарай; Айыртау ауданы. Көнетүркі тілінде жул – «жылға, бұлақ» [ДТС, 227]. Мағынасы: «жылғалы, «шалшықты, қопалы жер»».

Жолтомарсай, жырасай, Алакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Баян көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Мағынасы: «жылғалы, «шалшықты, қопалы сай».

Жосаалған, көл, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Жоса «суға езіп бояу жасайтын қызыл-сары түсті топырақ» мәніндегі ГТ. Жосалы топырақ қазақтың бұрынғы өмірінде табиғи бояу ретінде маңызды орын алған [Бияров].

Жосалысор, ащы-тұзды көл, Жақсытұз көлінен оңтүстік-шығысқа, Шолақсор көлінен солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. **Қара.: Жосаалған**, көл.

Жылымды, көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «суы жылы көл».

Жылымды, тұзды көл, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Жылымды**, көл.

Займище, көл, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Займище**, батпақ.

Зоркөл, тұзды көл, Жетікөл көлінен оңтүстік-батысқа, Баян көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. **Қара.: Зоркөл**, батпақ.

Иірсайкөл, көл, Жетікөл көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Қоскөл көлінен батысқа қарай; Айыртау ауданы. Иір көнетүркі тілінде Йир (жер) дегенді білдіреді. Мағынасы: «жердің сайындағы көл не суы иіріліп жиналған көл».

Исток, көл, Широкое көлінен оңтүстік-батысқа, Боголюбово селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Бастау.

Итекеаралды, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Ильинка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы. Мағынасы: «жүруге ыңғайсыз екі аралықты құрғақ жері бар көл».

Канава, көл, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қазылған арық.

Карьер, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-шығысқа, Алуа көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Карьер – пайдалы қазбаларды өндіретін жер.

Каучук, көл, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Каучук – көк сағыз және тау сағызының сүтті шырыны.

Келтесор, ащы-тұзды көл, Қарағанды ауылынан оңтүстік-шығысқа, Александровка селосынан солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Екі сөзден құралған: келте (қысқа) + сор. Мағынасы: «қысқа тұзды көл».

Кемпір, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Тастары арса-арса болып тозып тұрған көл болған соң тағылған болар.

Кеңқара, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «кең, суы мол көл».

Кислое, ащы-тұзды көл, Становое көлінен шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Суының тұщылығына байланысты.

Кишень, жырасай, Лебяжье көлінен оңтүстікке, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Нысанды қалтаға, қапқа ұқсату мәнде тағылған атау. Кишень – қалта, қап, дорба.

Кладье, көл, Тимирязев (Солтүстік Қазақстан облысы) және Ұзынкөл (Қостанай облысы) аудандарының шекарасында. **Қара.: Кладье**, батпақ.

Козявочное, көл, Горькое көлінен шығысқа, Островка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай, Ольговка селосының солтүстігінде; Жамбыл ауданы; Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. «Кішірек» мәнде нысанның көлеміне қатысты болса керек.

Кочковатое, көл, Пьянково көлінен шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Тимирязев ауданы.

Қара.: Кочковатое, батпақ.

Көшерсай, жырасай, Баян көлінен оңтүстік-батысқа, Матвеевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Мағынасы: «Көш жолындағы сайдағы көл».

Крутое, көл, Питное көлінен солтүстік-батысқа, Петропавл қаласынан шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Жағасы биік, жар қабақты.

Крутояр, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы. Көл маңындағы жарға байланысты болса керек.

Крутоярое, көл, Пьянково көлінен оңтүстікке, Макарьевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Крутояр**, көл.

Крутоярчик, тұзды көл, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Крутояр**, көл.

Кіндікті, көл, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Петровка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. Мағынасы: «ортадағы көл».

Кішкене Жарма, көл, Үлкен Жарма көлінен солтүстік-шығысқа, Питное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы. Көлемі кішірек, бірақ терең көл.

Кішкенекөл, көл, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-батысқа, Талдыарал көлінен оңтүстікке қарай; Аққайың ауданы; Салқынкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Қазбақұрақ көлінен шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Аманкелді ауылынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы; Есіл өзенінің орта ағысының сол жағалауында, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Меңкесер көлінен батысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Жәркен көлінен солтүстік-батысқа, Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Жәркен көлінен солтүстікке, Жамбыл ауылынан оңтүстік-

шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-шығысқа қарай, Кішкенекөл кентінің шығыс бөлігінде; Уәлиханов ауданы; Жақсытұз көлінен солтүстік-шығысқа, Қулықөл ауылынан оңтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы. Көлемі кішірек көл.

Кішкенекөл, тұзды көл, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Рождественка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа, Озёрное селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Көлемі кішірек көл.

Кішкенекөпа, тұзды көл, Бозарал көлінен солтүстік-шығысқа, Смирново селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы. Мағынасы: «қамыс, құрақ, қоға немесе басқа өсімдіктер өскен кішкене көл».

Кішкенесай, жырасай, Теке көлінен оңтүстікке, Сілетітеңіз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Көлемі кішірек жырсай.

Кішкенесор, ащы-тұзды көл, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа, Жамбыл ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Қарасор көлінен оңтүстік-шығысқа, Жамантұз көлінен шығысқа қарай; Тайынша ауданы. Көлемі кішірек тұзды көл.

Кішкенесор, сор, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жамбыл ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Көлемі кішірек тұзды жер.

Кішкенесор, тұзды көл, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Жәркен көлінен солтүстікке, Суаткөл ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Ахметжансор көлінен солтүстікке, Жамбыл ауылынан шығысқа қарай; Зеренді (Ақмола облысы) және Тайынша (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандарының шекарасында. Көлемі кішірек тұзды көл.

Кіші Ащыкөл, көл, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Көл көлемі мен дәміне қарай аталған

Кіші Көлтабан, көл, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Леденёво селосынан солтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: «кішкене көлдің түбі».

Кіші Қайраңкөл, көл, Жамбыл ауданы. Мағынасы: «кішірек саяз көл».

Кіші Қараой, ащы-тұзды көл, Киевское селосынан оңтүстікке, Кеңащы ауылынан шығысқа қарай; Ақжар ауданы. Мағынасы: «кішірек терең көл».

Кіші Қоржынкөл, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы. **Қара.: Қоржынкөл**, батпақ.

Кіші Қоскөл, көл, Жалтыр көлінен солтүстік-шығысқа, Ступинка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Қатар жатқан екі кішкене көл.

Кіші Қоскөл, тұзды көл, Шалқар көлінен солтүстікке, Саумалкөл көлінен шығысқа қарай; Айыртау ауданы. **Қара.: Кіші Қоскөл**, көл.

Кіші Сарыкөл, көл, Толыбай көлінен шығысқа, Жаңажол ауылынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «кішірек ені кең көл».

Кіші Таранкөл, көл, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Чириковка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. **Қара.: Таран**, батпақ.

Қабаккөл, көл, Таранкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Светлое селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы; Ақбас көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Қабак сөзінің тура мағынасы «қас пен көздің арасы» болса, ауыспалы мағынасы «жар мен сайдың, не жыраның үстіңгі жиегіне жақын жері» [ҚТТС, 5т, 454] екені әйгілі. Жер-су атын жасауға осы ауыспалы мағынасы қатысып, ГТ дәрежесіне жеткен [Бияров]. Суы жағасына жақын, суы мол көл болғандықтан аталса керек.

Қайран, тұзды көл, Сергеевское бөгенінен солтүстік-батысқа, Жалтыр көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы. Мағынасы: «жағасы құмдауыт болып келген суы саяз көл».

Қайранкөл, көл, Екатериновское көлінен оңтүстік-батысқа, Макарьевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Красное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Баймағамбет Ізтөлі ауылынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Шошқалы көлінен шығысқа, Тақтакөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа, Балуан ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Қара.: Қайран, көл.

Қақ, ащы-тұзды көл, Ақсуат көлінен оңтүстік-батысқа, Ленинское селосынан солтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы. Қақ – «жауын-шашыннан соң тақыр жерге іркілген су» [ҚТТС, 5т, 563].

Қаксор, ащы-тұзды көл, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Қақ**, көл.

Қалғыркөл, көл, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа, Украинское селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Қалғыр/қалдыр қырғыз тілінде «сарқырау, күркіреу» мәнін білдіреді [Қойшыбаев].

Қандықарасу, көл, Есіл өзенінің оң жағасында, Ысқақ Ыбыраев ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Атаудағы қан – өзбек, тәжік тілдерінде «өзеннің ескі арнасы», «тарамы», «канал» мәніндегі термин ретінде қолданылса, парсы тілінде хане – «бұлақ», ханы – «қайнар», «бастау», «құдық», «көл» мағынсын береді. Кәріс тілінде қан, ганг (г) – «өзен», түрікменше хана – «арна», «тарам», цахур тілінде хан, хван – «су» деген мағынаны білдіретін көреміз [Э.Мурзаев, 1984, с. 251.]. Атаудың мағынасы: «арнасы кең үлкен көл».

Қапшықкөл, көл, Тимирязев ауданы. **Қара.: Қапшықкөл**, батпақ.

Қаракөл, көл, Алакөл көлінен батысқа, Новосёловка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Қаракөл**, батпақ.

Қарақой, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Түркі тілінде *qoi* «жазықтың түбі» [ДТС, 1969, 453] дегенді білдіреді, яғни «көлі көп мекен» дегенді білдірсе керек.

Қарамола, жырасай, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-шығысқа, Жуантөбе ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Көл маңында моланың көп болуына байланысты аталса керек.

Қарамұз, көл, Есіл өзенінің оң жағалауында, Жаңаталап ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. «Қалың мұз» қататын болғандықтан аталса керек.

Қаранкөл, көл, Сергеевский бөгенінен оңтүстік-батысқа, Ақсуат көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы. «Суы аз көл» мәнінде берілген атау.

Қарасор, ащы-тұзды көл, Бозарал көлінен оңтүстік-батысқа, Жамантұз көлінен солтүстікке қарай; Тайынша ауданы. Сор – бір жерлерде «жазда құрғап сорға айналатын ұсақ тұзды көлдер» [Э.Мурзаев, 1984, 516], яғни «саны көп ұсақ тұзды көлдер» дегенді білдіреді.

Қарасор, көл, Үлкен Таранкөл көлінен оңтүстікке, Бұлақ ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. **Қара.: Қарасор**, ащы-тұзды көл.

Қарасу, көл, Қараоба қорғанынан оңтүстік-батысқа, Володарское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Николаевка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы. «Суы мол көл» мәніндегі атау.

Қаратау, көл, Есіл өзенінің орта ағысының оң жағасында, Алуа көлінен шығысқа қарай; Есіл ауданы. Алыстан қарайып көрініп жататын тау етегіндегі көл.

Қаратомар, көл, Жалаулы көлінен солтүстік-батысқа, Сілеті ауылынан оңтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы. **Қара.: Қаратомар**, батпақ.

Қарқаралы, көл, Айыртау ауданы. атау құрамындағы қар (гар, гер) – «тау», «тау жоталары» дегенді білдірсе, ал қара (ғара, гара) – «биік», «алып», «ұлы» деген мағынада тілімізде бүгінге дейін қолданылып келеді» деген түйінге келген [Ана тілі. № 32, 1993]. «Тау етегіндегі үлкен көл» деген мәнді білдіруі ықтимал.

Қонаққонған, көл, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Котовское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы. Жолаушы жағасына тоқтауға ыңғайлы болғандықтан аталған болса керек не ойколимноним.

Қондыкөл, көл, Үлкен Қараой көлінен оңтүстікке, Қулықөл ауылының оңтүстік-шығысында; Ақжар ауданы. «Көлемі үлкен көл» мәндегі атау болса керек.

Қоныскөл, көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс зат есімі «малды ауылдың жылда қонып жүрген жері» мағынасынан «елді мекен», «ата қоныс» семаларына дейін дамыған [Бияров].

Қонащы, тұзды көл, Алабота көлінен солтүстікке, Орлиная тауынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. Топонимжасамда «табиғи нысанның сауыр

тұсын белгілеуі немесе құнарлы, қоңды жерді атап көрсетуі» мүмкін [Бияров].
Қонды Қарасу, көл, Есіл өзенінің орта ағысының оң жағасында, Ысқақ Ыбыраев ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. «Жағасы құнарлы үлкен көл» мәндегі атау.

Қоңыркөл, көл, Меңкесер көлінен оңтүстікке, Николаевка селосынан шығысқа қарай; Есіл ауданы. Атаудың бірінші құрамындағы қоңыр сөзі көне түркі тілінде «нәрлі отты шөптің түрі», монғол тілінде хонхор «төбе, жота», «дөң». Атаудың мағынасы: «жағасы нәрлі отты көл».

Қопа, көл, Үлкен Қараой көлінен солтүстік-батысқа, Горьковское селосынан батысқа қарай; Ақжар ауданы; Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа, Аманкелді ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қопа сөзінің негізгі мағынасы – «қамыс, құрақ, қоға немесе басқа өсімдіктер өскен көл».

Қопа, тұзды көл, Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа, Балуан ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл және Шал Ақын аудандарының шекарасында.

Қара.: Қопа, көл.

Қорғанкөл, көл, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Ленино селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай, Бексейіт ауылының солтүстік-батысында; Мамлют ауданы; Жамантұз көлінен оңтүстік-шығысқа, Қайрат ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Қараңыз Моховое, көл. Топонимжасамда «қолдан соққан қорғаннан басқа табиғи нысанның қорғанға ұқсас тұлғасын» да атап көрсетеді [Бияров]. Мұнда көл белгілі бір нысанды (ауылды) қоршап жатуына байланысты тағылса керек не жанында моласы көп көл.

Қоржынкөл, көл, Красное көлінен оңтүстік-батысқа, Тақтакөл көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Жәркен көлінен солтүстік-батысқа, Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Қоржынкөл**, батпақ.

Қосағаш, көл, Становое көлінен оңтүстік-батысқа қарай, Новомихайловка селосының оңтүстік-батысында; Мамлют ауданы. «Қос тігілген жер» [Қойшыбаев].

Қоскөл, көл, Алакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Баян көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы; Жәркен көлінен солтүстік-батысқа, Жамбыл ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Камышлово көлінен оңтүстік-шығысқа, Булаево қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. **Қара.: Қоскөл**, батпақ.

Қосөрен, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-батысқа, Шошқалы көлінен шығысқа қарай; Тимирязев ауданы. Қосөрен көлі «бір жерден су қорегін алатын туыс көлдер» мәнін бермек [Бияров].

Қостомар, көл, Алуа көлінен солтүстік-батысқа, Владимировка селосынан шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: «жерден шыққан суы бар қос көл».

Қотыр, көл, Горькое көлінен оңтүстікке, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Қотыр**, батпақ.

Қошқар, көл, Алуа көлінен шығысқа, Явленка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы; Сергеевское бөгенінен солтүстік-батысқа, Жалтыр көлінен

оңтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы; Сергеевский бөгенінен батысқа, Городецкое селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. **Қара.: Қошқар**, батпақ.

Құдықкөл, көл, Красное көлінен оңтүстік-батысқа, Ольговка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. «Терең көл» мәндегі атау.

Құдықтыкөл, көл, Аққайың ауданы. Қараңыз Глубокое, көл. **Қара.: Құдықкөл**, көл.

Құйғанкөл, көл, Ягодное көлінен оңтүстік-батысқа, Екатериновское көлінен оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. «Өзеннің көлге құйған тұсы» мағынасында тағылса керек.

Құмбұлақ, көл, Алабота көлінен солтүстік-батысқа, Светлое селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. Мағынасы: «құмды жердегі бұлақтан шыққан судың көл суына қосылуы».

Құмдыкөл, көл, Ақбас көлінен оңтүстік-шығысқа, Жетікөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы; Малқара ауылынан шығысқа, Күрлеуіт ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов (Солтүстік Қазақстан облысы) және Омск облысы (Ресей Федерациясы) аудандарының шекарасында; Тимирязев ауданы. Жағасы құмды болып келген көл болса керек.

Құртыңкөл, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосының батысында; Есіл ауданы. Түркі құрдым – «лай», яғни «суы таза емес, лайланған көл мәнінде болуы мүмкін».

Қыздыкөл, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. **Қара.: Қызкөл**, батпақ.

Қызкөл, көл, Жамбыл ауданы. **Қара.: Қызкөл**, батпақ.

Қызыл, көл, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Бұл атаудың нақты мақсаты белгісіз, негізі түсті де, кеңестік идеологияны да білдіруі мүмкін.

Қызылсор, тұзды көл, Бозарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Қарасор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың және Тайынша аудандарының шекарасында. Жағасындағы топырағы қызыл түсті болып жататын тұзды көл болғандықтан аталса керек.

Қыртаға, тұзды көл, Ащысу және Қара Шат өзендерінің аралығында, Алқатерек ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы. «Қырдағы тағаға ұқсас көл» мәндегі атау.

Қысанкөл, көл, Солёное көлінен солтүстік-батысқа, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. «Сағасы тар көл» мәніндегі атау.

Қыстауытсай, жырасай, Ұлыкөл көлінен оңтүстік-батысқа, Ломоносовка селосынан солтүстікке қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. «Қыстауға қолайлы сай» мәніндегі атау.

Ляга, көл, Есіл өзенінің орта ағысының оң жағасында, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Ляга – тегіс көл түбіндегі шұңқыр.

Майкүмбез, көл, Есіл өзенінің оң жағасында, Ысқақ Ыбыраев ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. «Қасиетті күмбезге ұқсас көл» мәнінде болса керек.

Малое, көл, Питное көлінен оңтүстік-батысқа, Знаменское селосынан оңтүстікке қарай; Аққайың және Қызылжар аудандарының шекарасында. «Кішірек көл» мәніндегі атау.

Малое Долгое, көл, Питное көлінен батысқа, Тоқушы ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы. **Қара.: Долгое**, батпақ.

Маясай, жырасай, Жалтыр көлінен солтүстік-шығысқа, Николаевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Мағынасы: «үлкен сай».

Мұздықөл, тұзды көл, Жамантұз көлінен оңтүстік-шығысқа, Жақсытұз көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Қыста мұз қатып жататын көл болғандықтан аталса керек.

Мықтыкөл, көл, Үлкен Жарма көлінен батысқа, Смирново селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. «Суы мол, тартылмайтын көл» мәндегі атау.

Мыңшұқыр, көл, Есіл өзенінің орта ағысының оң жағасында, Ысқақ Ыбыраев ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Мағынасы: «шұңқыры көп көл».

Нюншалған, көл, Тимирязев ауданы. **Қара.: Нәншалғын**, батпақ.

Обалы, көл, Смирново селосынан солтүстік-шығысқа қарай, Григорьевка селосының батысында; Аққайың ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Повозочное селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Повозочное селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Жалтыр көлінен солтүстік-шығысқа, Николаевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Оба зат есімі «тау асулары мен өзен өткелдерінен аман-есен өткен соң, тасталатынтас, не топырақ үйінділері» мағынасында географиялық терминге ауысқан. Обалардың діни мәнімен бірге «меже, белгілік» қызметі де бар [Бияров].

Обалыкөл, көл, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Новороссийское селосынан солтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Балуан ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. **Қара.: Обалы**, көл

Омакөл, көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа, Озёрное селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Ома – су ішіндегі кішкене құрғақ жер [ҚТТС; 11 т., 672 б.], яғни «құрғақ жері бар көл» мәніндегі атау.

Ортакөл, көл, Ақбас көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы; Баян ауылынан оңтүстік-батысқа, Повозочное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы, Қараңыз Угловое, көл.; Баян ауылынан оңтүстікке, Семиполка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. **Қара.: Ортакөл**, батпақ.

Ортакөл, тұзды көл, Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-шығысқа, Полтавка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. **Қара.: Ортакөл**, батпақ.

Өгізкөл, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстікке, Троебратское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа, Озёрное селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «суы мол көл».

Өгізкөл, тұзды көл, Жамантүз көлінен оңтүстік-шығысқа, Қайрат ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы. **Қара.: Өгізкөл**, көл

Өзек, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. «Қар суынан қалыптасқан көл» мәніндегі атау.

Пахотное, көл, Жамбыл ауданы. **Қара.: Пахотное**, батпақ.

Песковое, көл, Меңкесер көлінен батысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. «Құмды көл» мәніндегі атау.

Пикетное, көл, Жамбыл ауданы. **Қара.: Пикетное**, батпақ.

Пикетское, көл, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Питное, көл, Пьянково көлінен шығысқа, Семилово көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Семилово көлінен оңтүстікке, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Пьянково көлінен оңтүстікке, Макарьевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Екатериновское көлінен солтүстік-шығысқа қарай, Екатериновка селосының батысында; Жамбыл ауданы; Ягодное көлінен солтүстік-шығысқа қарай, Островка селосының оңтүстік-шығысында; Жамбыл ауданы; Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа қарай, Новорыбинка селосының солтүстік-батысында; Жамбыл ауданы; Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Журавль көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Суы тұщы, ішуге жарамды болғандықтан аталса керек.

Питное, тұзды көл, Камышлово көлінен оңтүстік-батысқа қарай, Полудино селосының оңтүстігінде; Аққайың және Мағжан Жұмабаев аудандарының шекарасында. **Қара.: Питное**, көл.

Питьевое, көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. **Қара.: Питное**, көл.

Подвысокое Займище, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Займище**, батпақ.

Подгорное, тұзды көл, Половинное көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье селосынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. «Тау етегіндегі көл» мәніндегі атау. Дегенмен нақтылауды қажет етеді.

Подковка, көл, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Явленка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы. «Тағаға ұқсас көл» мәніндегі атау.

Под Увалом, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Увал – шошайған ұшы сүйірленген төбе етегіндегі көл» мәніндегі атау.

Подувальное, көл, Питное көлінен батысқа, Знаменское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Акқайың ауданы; Петропавл қаласынан оңтүстік-батысқа, Травное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. **Қара.: Под Увалом**, көл.

Пресное, көл, Пресноредуть селосының батысында, Троебратское селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Рождественка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Камышлово көлінен шығысқа, Булаево қаласынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Солёное көлінен оңтүстікке, Медвежье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Становое көлінен шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. «Тұщы көл» мәніндегі атау.

Сағыр, көл, Солёное көлінен солтүстік-батысқа, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. М.Қашқаридің сөздігінде: «сағыр – «түбі тар, аузы кең ыдыс» [М.Қашқари,1997, 466] деп беріледі. Соған байланысты атаудың мағынасы: «суы аз көл» немесе «аузы кең, түбі тар көл» немесе «суы тұщы, ауызсуы бар көл» дегенді білдіреді.

Саздысор, тұзды көл, Красное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Красное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. «Бір жерлері құрғап, дымқыл, сулы жерде шөп өскен ұсақ тұзды көл» мәніндегі атау.

Сазкөл, көл, Ягодное көлінен оңтүстік-батысқа, Солёное көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Саздысор**, тұзды көл.

Сазқарасу, көл, Бірлік ауылынан оңтүстік-батысқа, Кеңес ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Мағынасы: «жағасын шым басқан үлкен көл».

Салқынкөл, ащы-тұзды көл, Қалмақкөл көлінен оңтүстік-батысқа, Қазбақұрақ көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. Суы салқын, таза көл».

Саманкөл, көл, Таранкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Светлое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Мағынасы: «лай, батпақты көл».

Сарғылтсай, жырасай, Ломоносовка селосынан оңтүстік-батысқа, Целинное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. Нысанның түсіне қатысты тағылған атау.» Топырағы сарғылт тартқан сайдағы жырасай» мәнін білдіруі мүмкін.

Сарыкөл, жырасай, Балықты көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Таранкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Волошинка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы; Алабота көлінен солтүстік-батысқа, Үкілі Ыбырай ауылынан оңтүстікке қарай; Айыртау ауданы; Балықты көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Жарқайың көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-

батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Прекрасное селосынан батысқа, Садовка селосынан оңтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы. **Қара.: Сарыкөл**, батпақ.

Сарыкөл, тұзды көл, Алабота көлінен солтүстік-батысқа, Орлиная тауынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы; Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа, Жамантүз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. **Қара.: Сарыкөл**, батпақ.

Сарықасқа, көл, Жарқайың көлінен шығысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Қасқа – «табиғи нысанның маңдай тұсынан қасқалана біткен екінші нысанды» атайды [Бияров]. Мағынасы: «басқа нысан маңындағы үлкен көл» болуы мүмкін, алайда нақтылауды қажет етеді.

Сарысембесор, тұзды көл, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. «Құрғап жатқан үлкен тұзды көл» мәніндегі атау.

Сарысай, жырасай, Алакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Баян көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. «Үлкен сай, топырағы сарғыш тартқан жырасай» мәніндегі атау.

Сарысай, тоған, Алакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Баян көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. **Қара.: Сарысай**, жырасай.

Сасықкөл, көл, Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-шығысқа, Кішкенекөл ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы. **Қара.: Сасықкөл**, батпақ.

Сасықкөл, тұзды көл, Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-шығысқа, Молодёжное селосынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. **Қара.: Сасықкөл**, батпақ.

Сәндікөл, көл, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа қарай, Кирово селосының оңтүстігінде; Тайынша ауданы. Көлдің көркемдігіне орай аталса керек.

Седельное, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: 1 ер-тоқымға ұқсас нысан; 2. Ер-тоқым жасаушы шебер мекені.

Сегіз, көл, Жалтыр көлінен оңтүстік-батысқа, Дмитриевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы. Оқшау жатқан сегіз нысанды білдіреді.

Семиозёрное, көл, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Семиозёрка селосының оңтүстігінде; Жамбыл ауданы. «Қатар жатқан жеті көл» мәніндегі атау.

Сельское, көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Муромское селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Көл маңында ауыл болуы мүмкін.

Солёненькое, тұзды көл, Ягодное көлінен солтүстік-шығысқа, Островка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Солёное, (*Бұғұмбай*), ащы-тұзды көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Семилово көлінен оңтүстік-батысқа, Филатово көлінен оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Семиозёрка селосының солтүстік-шығысында; Жамбыл ауданы; Ягодное көлінен шығысқа, Горькое

көлінен оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Горькое көлінен шығысқа, Семилово көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Меңкесер көлінен батысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. (*Қалмашор*), Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Солёное**, батпақ.

Солёное, көл, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Черкасское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы; Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Покровка селосының шығысында; Есіл ауданы; Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Горько-Солёное көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен шығысқа, Рождественка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Ягодное көлінен оңтүстікке, Святодуховка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай, Петровка селосының солтүстік-батысында; Жамбыл ауданы; Ягодное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Мирное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан оңтүстікке қарай; Қызылжар ауданы және Петропавл қаласының аумағы шекарасында; Есіл өзенінің сол жағалауында, Никульское көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Становое көлінен шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Драгомировка селосынан оңтүстікке, Обуховка селосынан солтүстікке қарай; Тайынша ауданы. **Қара.: Солёное**, батпақ.

Солёное, тұзды көл, Семилово көлінен оңтүстікке, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Троебратское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-батысқа, Макарьевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Екатериновское көлінен оңтүстік-батысқа, Макарьевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Ягодное көлінен оңтүстікке, Красное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Благовещенка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Новорыбинка селосының оңтүстігінде; Жамбыл ауданы; Меңкесер көлінен батысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Рождественка селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Жарқайың көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Аманкелді ауылынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Благовещенка селосынан оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа, Аманкелді ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл және Шал Ақын аудандарының шекарасында; Камышлово көлінен шығысқа, Булаево қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Половинное көлінен

оңтүстік-батысқа, Қарақоға ауылынан солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-батысқа, Шошқалы көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы. **Қара.: Солёное**, батпақ.

Сор, ащы-тұзды көл, Красное көлінен оңтүстік-батысқа, Толыбай көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Сор – «тұзды, батпақты, жазда құрғап арнаға айналатын тұзды көл» дегенді білдіреді.

Сор, тұзды көл, Жалтыр көлінен оңтүстік-батысқа, Дмитриевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы. **Қара.: Сор**, ащы-тұзды көл.

Су, көл, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Николаевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. Нысан суының молдығына меңзейді.

Суат, көл, Үлкен Жарма көлінен шығысқа, Питное көлінен оңтүстікке қарай; Аққайың ауданы. **Қара.: Суаткөл**, батпақ.

Суаткөл, көл, Ақбас көлінен батысқа, Сухорабовка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. (*Бектен*), Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Айтуар ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Рождественка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Ленино селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жамбыл ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Аманкелді ауылынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Аманкелді ауылынан оңтүстік-шығысқа, Балуан ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Повозочное селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Қарақамыс ауылынан солтүстікке, Жанажол ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Красное көлінен батысқа, Чапаевка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-батысқа, Озёрное көлінен шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Ленино селосының солтүстігінде; Мамлют ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Қызыләскер ауылының солтүстік-батысында; Мамлют ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Новомихайловка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Андреевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Суаткөл**, батпақ.

Суаткөл, тұзды көл, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Суаткөл**, батпақ.

Суатсоқпа, көл, Солёное көлінен солтүстік-батысқа, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Малды әркез суаруға әкелетін, оралып соғатын көл болғандықтан тағылса керек.

Сулы, көл, Тимирязев ауданы. **Қара.: Сулы**, батпақ.

Сұлукөл, көл, Ақбас көлінен батысқа, Жетікөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Көл көрінісінің, табиғатының әдемілігіне байланысты тағылған атау.

Таған, көл, Үлкен Жарма көлінен солтүстік-шығысқа, Камышлово көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Топонимжасамда «тағандана, салаласа біткен табиғи нысандарды» атап көрсетуге қатысады [Бияров].

Тақтакөл, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-шығысқа, Украинское селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Топонимжасамда «пішіні төртбұрыш болып келетін тегіс табиғи нысандарды» атауға қатысады [Бияров].

Такыркөл, көл, Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-шығысқа, Кішкенекөл ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Топонимжасамда «мүлде шөп өспейтін жерлер мен шөбі тықыр жерлерді» бірдей такыр деп атау қалыптасқан [Бияров].

Такырсор, тұзды көл, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Таланкөл, көл, Горькое көлінен шығысқа, Солёное көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Талан – бақ, несібе, тағдырдың жазуы [ҚТТС, 13 т., 650 б.]. Мағынасы: «ырысты, балығы, суы мол көл».

Таласкөл, көл, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Тақтакөл көлінен солтүстікке, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Талас топонимін қазақ халқына тән тал және ас сөздерінің бірігуінен жасалған көне атау деп санаймыз. Оның бірінші сыңарындағы тал «шоқы», «шың», «тау» болса, екінші сыңарындағы ас орал-алтай тілдеріндегі «су», «өзен» [Жанұзақ]. Демек, Таласкөл «тау етегіндегі көл» мәнінде қойылған атау болар деп ойлаймыз.

Тар Бескөл, көл, Петропавл қаласынан оңтүстік-батысқа, Травное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. «Қатар жатқан кішігірм бес көл» мәніндегі атау болса керек.

Тастақ, көл, Есіл өзенінің оң жағасында, Ысқақ Ыбыраев ауылынан батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Көлдің түбі, жағасы тасты болғандықтан аталса керек.

Тегішіл, көл, Жамбыл ауданы. **Қара.: Тегішіл**, батпақ.

Тереңкөл, көл, Светлое көлінен батысқа, Қарақамыс ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы; Бозарал көлінен солтүстік-батысқа, Смирново селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы.

Тереңкөл, тұзды көл, Алабота көлінен оңтүстік-батысқа, Жолдыбай көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Тереңсай, тұзды көл, Жамантүз көлінен оңтүстік-шығысқа, Қайрат ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Тереңге, көл, Екатериновское көлінен батысқа, Толыбай көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Нысанның терең екендігін не суының иол екендігін білдіреді.

Теспек, көл, Таранкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жаңасу ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Суы жердеі тесіп шыққан бұлақ суымен толығатын көл болғандықтан аталса керек.

Тоғызкөл, көл, Жалтыр көлінен солтүстік-шығысқа, Повозочное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Қатар жатқан тоғыз көл болғандықтан аталса керек.

Толастар, ащы-тұзды көл, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. «Суы құрғай бастаған тұзды көл мәніндегі атау.

Томарқарасу, (*Каменное*), көл, Меңкесер көлінен оңтүстікке, Николаевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. «Саяз үлкен көл» мәніндегі атау.

Торфяное, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Торфяное**, батпақ.

Торыатқайраңкөл, көл, Жамбыл ауданы. **Қара.: Торыатқайраңкөл**, батпақ.

Түбікенсай, жырасай, Теке көлінен солтүстікке, Өндіріс ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Түзкөл, көл, Талдыарал көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы.

Түзкөл, тұзды көл, Таранкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Светлое селосынан батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Тұлкөл, тұзды көл, Ягодное көлінен оңтүстік-батысқа, Екатериновское көлінен оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. «Жалғыз тұрған не суы тартыла бастаған көл» мәніндегі атау.

Умакөл, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Омакөл**, көл.

Ұзынкөл, ащы-тұзды көл, Жәркен көлінен солтүстікке, Аманкелді ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Ұзынкөл**, батпақ.

Ұзынкөл, көл, Үлкен Жарма көлінен шығысқа, Талдыарал көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. (*Абраево*), Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-шығысқа, Полтавка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы; Қарасор көлінен оңтүстік-батысқа, Жамантұз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Аққайың және Тайынша аудандарының шекарасында; Есіл өзенінің сол жағалауында, Червонное селосынан батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жамбыл ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Жәркен көлінен солтүстікке, Суаткөл ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Мирное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Придорожное селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Сергеевское бөгенінен солтүстік-батысқа, Жалтыр көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы. Тайынша ауданы. **Қара.: Ұзынкөл**, батпақ.

Ұзын Қарасу, көл, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Явленка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Ұзынсу, көл, Меңкесер көлінен оңтүстікке, Николаевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Ұлықөл, көл, Есіл өзенінің оң жағалауында, Рузаевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Ягодное көлінен оңтүстік-батысқа, Екатериновское көлінен оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Қара.: Ұлы, батпақ.

Ұялы, көл, Меңкесер көлінен оңтүстікке, Николаевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Трудовое селосының батысында; Мамлют ауданы. Мағынасы: «ұясы көп, ұя салынған көл». Бұл көлді көптеген құстың мекендейтінін білдіреді.

Үлкен Ащыкөл, көл, Меңкесер көлінен батысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Ащыкөл**, батпақ.

Үлкен Жарма, тұзды көл, Питное көлінен оңтүстік-батысқа, Талдыарал көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. **Қара.: Кішкене Жарма**, көл.

Үлкенкөл, көл, Алакөл көлінен солтүстік-батысқа, Шұңқыркөл ауылынан солтүстікке қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Екатериновское көлінен оңтүстік-батысқа, Толыбай көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. **Қара.: Үлкенкөл**, батпақ.

Үлкенкөл, тұзды көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Үлкенкөл**, батпақ.

Үлкен Көлтабан, көл, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстікке қарай; Мамлют ауданы. «Үлкен көлдің түбі» мәніндегі атау.

Үлкен Қайраңкөл, көл, Жамбыл ауданы. **Қара.: Үлкен Қайраңкөл**, батпақ.

Үлкен Қарамай, көл, Горькое көлінен оңтүстікке, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. «Көл жағасындағы қайыңдардан алынатын қарамайдың молдығын» білдіреді.

Үлкен Қараой, тұзды көл, Теке көлінен батысқа, Сілетітеңіз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы. Үлкен Қоржынкөл, көл, Есіл ауданы; Кіші Қараой көлінен шығысқа, Горьковское селосынан оңтүстікке қарай; Ақжар ауданы; Кіші Қараой көлінен оңтүстік-шығысқа, Қалибек көлінен шығысқа қарай; Ақжар ауданы. Қараңыз Құртыңкөл, көл. **Қара.: Кіші Қараой**, көл.

Үлкен Қоскөл, ащы-тұзды көл, Саумалкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Кіші Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. **Үлкен Қоскөл**, батпақ.

Үлкен Сағыр, көл, Горькое көлінен оңтүстікке, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Сағыр**, көл.

Үлкенсор, тұзды көл, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Сор**, көл.

Үлкен Төбелескөл, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. «Қатар жатқан, көршілес үлкен көлдер» мәніндегі атау.

Үлкен Шарпылы, көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Аманкелді ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Шар угор. – «өзен саласы», яғни көлге құятын тұсы.

Үшкөл, көл, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Қаратал ауылынан шығысқа қарай; Есіл ауданы. Тайынша ауданы. **Қара.: Үшкөл**, батпақ.

Үшсай, (*Тақыр-Шақсор*), тұзды көл, Қалибек көлінен солтүстік-шығысқа, Тихоокеанское селосынан батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Чистое Озеро, (*Сор*), сор, Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Шаған, көл, Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа, Аманкелді ауылынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Ақсуат көлінен солтүстікке, Тимирязево селосынан батысқа қарай; Тимирязев ауданы. Мағынасы: «көл жағасындағы ақ шағыл (кұм), ақ құм».

Шағырай, көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Уәлиханов ауданы. Қараңыз Қарақожа, көл. Шайтан, көл, Становое көлінен батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. «Қиыршық ақ тасы көп көл» дегенді білдіреді.

Шақпақ, көл, Салқынкөл көлінен солтүстік-батысқа, Қараоба қорғанынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. Шақпақ сын есімі тілімізде «төрт бұрышты, тор көзді» мағынасында қолданылады [ҚТТС, 10т, 99]. Жер-су атын жасауға табиғи нысанның «төртбұрышты, төртпақ» тұлғасын анықтау арқылы қатысады [Бияров]. Атаудың мағынасы: «төртбұрышты төртпақ көл».

Шалқар, тұзды көл, Саумалкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Имантау көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. «Көлемді әрі терең көл» мәніндегі атау.

Шат, (*Жағалқұймасы*), жырасай, Қамбайсор көлінен оңтүстік-батысқа, Алқатерек ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы. «Көлдің, өзеннің салалары, екі арнасы» дегенді білдіреді.

Шашмұрын, көл, Никульское көлінен батысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен шығысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Шашмұрын**, батпақ.

Шоғыркөл, көл, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Котовское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы. «Бір жерге шоғырланған бірнеше көл» мәніндегі атау.

Шоқат, көл, Тайынша ауданы. **Қара.: Шоқат**, батпақ.

Шоқы, көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа, Озёрное селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Шоқыкөл**, батпақ.

Шолақ Қарасу, көл, Есіл өзенінің орта ағысының оң жағасында, Ысқақ Ыбыраев ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. «Қысқа, келте су» мәніндегі атау. Потамолимноним.

Шолақсор, ащы-тұзды көл, Көксеңгірсор көлінен солтүстікке, Айсары ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы. **Қара.: Шолақ Қарасу**, көл.

Шұқыркөл, көл, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа, Ақбас көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы; Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жамбыл ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Алабота көлінен солтүстікке, Мәдениет ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы; Алакөл көлінен батысқа, Шұңқыркөл ауылынан оңтүстікке қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Жарқайың көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Аманкелді ауылынан солтүстікке, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Жәркен көлінен солтүстік-батысқа, Украинское селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Шүмектікөл, ащы-тұзды көл, Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-шығысқа, Кішкенекөл ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Шыған, көл, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Шыған сөзі «алыс, шалғай жер; шет, қиян» [ҚТТС, 10т, 307] мәнінде қолданылады. Көне түркіде «шынтақ» мағынасын берген. Топонимжасамға осы мәнде қатысып «алыс, шет, шығыңқы жерлерді» атап көрсетеді [Бияров].

Ықтыкөл, көл, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Қаратал ауылынан шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Ірімтік, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Қызыләскер ауылынан солтүстікке қарай; Мамлют ауданы.

Ішкіот Қарасу, көл, Есіл өзенінің орта ағысының оң жағасында, Ысқақ Ыбыраев ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

в) өсімдік не жануарға байланысты қалыптасқан:

Ағашбит, көл, Мичурино селосынан солтүстік-шығысқа, Куприяновка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Ағаштыкөл, көл, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Ағашүйкөл, көл, Красное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Ақтайынша, көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Атау «ақ» және «тайынша» сөздерінің бірігуі арқылы жасалған. Ақ – түсті білдірсе, тайынша - Бір жасқа толып, екі жасқа жетпеген торпақ [ҚТТС, 13 т., 630 б]. Мағынасы: «Ірілігі тайыншадай анық көрініп жатқан көл».

Алабота, ащы-тұзды көл, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жолдыбай көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау және Тайынша аудандарының шекарасында. Мағынасы: «жағасында алабота шөбі қалың өскен».

Арланкөл, тұзды көл, Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Қорған облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында. Мағынасы: «көл маңында қасқыр арланының мекендеуіне» байланысты болса керек.

Арықбалық, көл, Имантау көлінен оңтүстік-батысқа, Құсбек көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы; (*Алықбалық*), Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Трудовое селосынан солтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Қазіргі қазақ тілінде арық сөзі екі мағынада қолданылады: 1) арық «су ағызу үшін арнайы қазылған су жолы»; 2) арық «семіз емес, еті қашқан, жүдеу» [ҚТТС, 1т, 358]. Бұлардан басқа қазір қолданыста жоқ, бірақ көне түркі тілінде болған арығ, моңғ. ариг «таза, мөлдір, кіршіксіз» сөзі жалқы есімдер құрамында сақталған. Арықбалық гидронимінің екінші сыңары балық сөзі де екі түрлі мағына беретіні белгілі. Тіліміздің тарихында балық сөзі «қала» жалпы есімін берсе, қазіргі қолданыста бар балық сөзі «суда өмір сүріп, желбезекпен дем алатын, омыртқалылар тобындағы су жануарының» аты. Соған орай Арықбалық атауы екі түрлі ұғым туғызады. Арықбалық тек қана көлге тән гидроним болса, онда «балығы етсіз, семірмейтін көл» семасын тудырады [Бияров].

Астықкөл, көл, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа, Суаткөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «жағасында дәнді дақылдар өсетін көл» болуы мүмкін.

Бақшалар, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағалауында, Николаевка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы. Маңында өсімдігі көп өскен көл болуы мүмкін. Трансонимдену негізінде қалыптасқан ата да болуы ықтимал. Ойконим – лимноним.

Балықкөл, көл, Светлое селосынан оңтүстік-батысқа, Дәуқара ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Мағынасы: «балығы көп көл».

Балықты, көл, Есіл өзенінің оң жағалауында, Ұлықөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Есіл өзенінің сол жағалауында, Жаңажол ауылынан оңтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы. **Қара.: Балықкөл**, көл.

Балықты, тұзды көл, Бозарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Қарасор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың және Тайынша аудандарының шекарасында. Қарасор көлінен солтүстік-батысқа, Димитровка селосынан солтүстікке қарай; Есіл және Тайынша аудандарының шекарасында. **Қара.: Балықкөл**, көл.

Балықтыкөл, көл, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. **Қара.: Балықкөл**, көл.

Басшикөл, көл, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Майбалық ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы. «Жағасында қалың ши өскен жоғарғы жақтағы көл».

Бауырқамыс, тұзды көл, Ащысу және Қара Шат өзендерінің аралығында, Ащыкөл ауылынан оңтүстікке қарай; Ақжар ауданы. «Ықта өскен қамысы қалың көл».

Белестал, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Атау белес+тал сөздерінен жасалған. Тал зат есімі «майысқақ бұтақты, жіңішке жапырақты өсімдіктің» аты, фитоним. Топонимжасамда «тал ағашы өсетін жерлерді» атауға атсалысады. Мағынасы: «жағасында ұзыннан өскен тал ағашы бар көл».

Берёзовое, көл, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Явленка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы. Көл жағалауында аққайың өсуіне байланысты аталған болса керек.

Бескамышное, көл, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Жағасында қамыс өспеген көл. Бескамышное/Безкамышное.

Бидайық, көл, Жалаулы көлінен оңтүстік-батысқа, Құлықөл ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Бидайық (пырей) «көп жылдық астық тұқымдас жабайы өсімдіктің» аты және ол қазақ даласында мол өседі. Жер-су атын жасауға ол түбір күйінде белсенді қатысады да, күрделі атау ретінде сирек кездеседі. Бидайық, сонымен бірге, сұңқар тектес жыртқыш құстың аты екенін де ұмытпауымыз керек [Бияров]. Көл жағасында бидайықтың қалың өсуіне байланысты тағылса керек.

Бобровое, көл, Жалтыр көлінен солтүстік-шығысқа, Николаевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Құндыз мекендеуіне байланысты тағылса керек.

Бозой/Базай, көл, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Меңкесер ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен батысқа, Меңкесер көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: «бетегелі, изенді, селеулі ой».

Боқбасар, көл, Кішкенекөл ауылынан оңтүстік-шығысқа, Телжан ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Боқ зат есімі «ұлы дәрет, нәжіс»; «қи, тезек, көң» мағыналарын береді [ҚТТС, 2т, 339]. Топонимжасамда жақсы, құнарлы жерлерге тіл, көз тимесін деген ырыммен немесе «мал үйездеп, қилап тастайтын жерлерге» қойылып отырған. Моңғ. бог «үйін, үйінді»; бохь «сүттіген өсімдігі» сөздерінің де жер-су аттарында сақталып қалуы ғажап емес [Бияров]. Осыған орай, мағынасы: «жағасында сүттіген өсімдігі қалың басып өскен көл» болуы мүмкін.

Большое Волчье, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Үлкен қасқырлы. Қасқырдың көп болуына байланысты тағылса керек.

Большое Журавлиное, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Үлкен тырналы. Көл маңында тырна мекендеуіне байланысты тағылса керек.

Большое Камышное, көл, Семилово көлінен оңтүстік-батысқа, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Үлкен қамысты.

Большое Кобылье, көл, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа, Караульное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Қорған облысы (Ресей Федерациясы) аудандарының шекарасында. Үлкен биелі.

Большое Тинное, көл, Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан оңтүстікке қарай; Қызылжар ауданы. Үлкен балдырлы көл.

Большой Кабан, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Үлкен Кабан.

Большой Чирок, көл, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Михайловка селосынан солтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Чирок – кішігірім үйрек тұқымдас құс.

Буковое, көл, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Көп жылдық шамшаттар тұқымдасына жататын өсімдік қалың өсуіне байланысты тағылса керек.

Буланое, тұзды көл, Мамлют ауданы. Қараңыз Меңкесер, тұзды көл. Жылқы түсіне байланысты тағылса керек.

Бұлғынтал, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Жаңажол ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Бұлғын зат есімі «қылқан жапырақты орманда мекендейтін, дене тұрқы 40-55 см-дей, терісі аса бағалы, кішірек жыртқыш аңның» аты, зооним. «Бұлғын мекендейтін жерлерді» атап көрсету арқылы топонимжасамға қатысады [Бияров]. Бұлғын мекендейтін көл жағасында өскен тал.

1-ші Құстыбас, көл, Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан солтүстікке қарай; Қызылжар ауданы. Орналасқан реті мен құстың басына ұқсату мәнде тағылған атау.

Волчонок, көл, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Волчье, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстікке қарай; Мамлют ауданы; Горькое көлінен батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Глистоватое, көл, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Михайловка селосының оңтүстігінде; Мамлют ауданы. Құртты балығы бар көл.

Головастик, көл, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Михайловка селосынан оңтүстікке қарай; Мамлют ауданы; Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Суда мекендейтін қосмекенді.

Головастое, көл, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Пресноредуть селосынан шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Грачиное, көл, Меңкесер көлінен батысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Становое көлінен шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қарға тектес таған құсының мекендеуіне байланысты тағылса керек.

Гусиное, көл, Питное көлінен батысқа, Знаменское селосынан оңтүстікке қарай; Аққайың және Қызылжар аудандарының шекарасында; Есіл өзенінің сол жағалауында, Никульское көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан оңтүстікке қарай; Қызылжар ауданы; Ақыш көлінен оңтүстікке, Горькое көлінен солтүстікке қарай; Қызылжар ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Камышлово көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Қаз мекендейтін көл.

Ебей, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Троицкое селосының батысында; Жамбыл ауданы. Ебей – көпжылдық шөп атауы. Жағасында ебей шөбі қалың өскен көл осылай аталса керек.

2-ші Құстыбас, көл, Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан солтүстікке қарай; Қызылжар ауданы. **Қара.: 1-ші Құстыбас**, көл.

Жабағыт, көл, Есіл өзенінің орта ағысының оң жағасында, Широкое көлінен оңтүстікке қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы: «көл маңында қасқыр ұйысқан жүнінің көп кездесуіне» орай аталса керек.

Жақсыан, көл, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Көл маңында аңның көп болуына байланысты аталған болса керек.

Жалғызқайың, көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Есіл өзенінің орта ағысының оң жағасында, Ысқақ Ыбыраев ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. **Қара.: Жалғызқайың**, батпақ.

Жалманқұлақ/Жалманқұлақ, көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Майда жапырақты, сортаңды жерде өсетін дәмі ащы шөп. Көл маңында шөптің қалың өсуіне байланысты аталса керек.

Жарағаш, көл, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай, Благовещенка селосының солтүстігінде; Жамбыл ауданы. Жар зат есімі «өзеннің опырылып, мұжылып құлаған тік жағасы» мағынасымен географиялық терминге айналады. Біріккен атау құрамында келгенде, «жары бар; жар маңындағы нысандарды» сипаттайды [Бияров].

Жарағаш, тұзды көл, Жарқайың көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Жарқайың, көл, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Калиновка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы; Красное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Есіл өзенінің оң жағасында, Ысқақ Ыбыраев ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Жасылкөл, көл, Меңкесер көлінен солтүстікке, Санжар ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Көл түбінде балдырдың көп болып, көл түсінің жасыл болуына байланысты.

Жыланды, көл, Балықты көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Жыланның көп болуына байланысты тағылған атау.

Жыландыкөл, көл, Талдыарал көлінен шығысқа, Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы; Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Украинское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Жыланды**, көл.

Жыңғылдысор, тұзды көл, Алакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Сексенбайсор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы. Мағынасы: Жыңғыл қалың өскен көлдің саяз тұсы».

За Высокой Дубравой, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Биік, қалың өскен еменді орман сыртындағы көл.

Зарослое, көл, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Соколовка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Камышлово көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. **Қара.:** Зарослое, батпақ.

Зверобойное, көл, Лебяжье көлінен шығысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы: «жағасында шайқурайы көп өскен көл».

Имантау, көл, Шалқар көлінен оңтүстік-батысқа, Белое көлінен батысқа қарай; Айыртау ауданы. «Қазақ топонимиясындағы иман сөзімен келетін атаулардың бәрін кісі есімінен шығаратын үрдіс бар. Сонда әр облыста Иман атты кісіге жер-су аттары таңылып отырған ба? Кездейсоқтықтың да өзіндік алғышарттары болады, ендеше мұндағы иман сөзі анротопоним емес. Ол діни мағына беретін ар. иман сөзі де емес. Біздің ойымызша, көне түркі. йаман «жа-ман» сөзі, не моңғ. иман «қызылшілік өсімдігі» немесе моңғ. ямаа(н) «ешкі, ешкілі» сөздерінің бірінен шығатындай» [Бияров]. Атаудың мағынасы: «қызылшілік өсімдігі өсетін не ешкі мекендейтін тау». Оролимноним.

Итбалық, көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қара суларда кездесетін бақабас ұсақ балық [ҚТТС, 7 т., 372 б].

Кабаны, көл, Становое көлінен оңтүстікке, Новомихайловка селосынан шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: «жабайы шошқалы көл».

Кабанье, көл, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «жабайы шошқалы көл».

Камышевитое, көл, Становое көлінен батысқа, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: «қамысты көл».

Камышино, көл, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Рождественка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «қамысты көл».

Камышиное, көл, Становое көлінен солтүстікке, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: «қамысты көл».

Камышлово, көл, Половинное көлінен солтүстік-батысқа, Булаево қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы. Екі сөзден құралған: камыш+лов; ұсталғандарды қамыс арасынан қуып ұстауға байланысты қойылған атау екен. РФ осы аттас село, көл бар.

Камышлово, тұзды көл, Питное көлінен солтүстік-шығысқа, Булаево қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. **Қара.:**

Камышлово, көл.

Камышиное, көл, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Петровка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы; Алуа көлінен оңтүстікке, Покровка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы; Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Явленка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы; Пьянково көлінен солтүстік-шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстікке қарай;

Жамбыл ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Қорған облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында; Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Баймағамбет Ізтөлі ауылынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Питное көлінен солтүстік-батысқа, Метлишино селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Новоникольское селосынан оңтүстікке, Рассвет селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Новомихайловка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен оңтүстікке, Андреевка селосынан шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Мамлютка қаласынан шығысқа, Горькое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Камышное**, батпақ.

Камышное, тұзды көл, Теке көлінен шығысқа, Аманкелді ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы. **Қара.: Камышное**, батпақ.

Камышовое, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы Становое көлінен оңтүстік-батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Камышовое**, батпақ.

Карасёво, көл, Широкое көлінен оңтүстік-батысқа, Новоникольское селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы: «мөңке балығы көп көл».

Карасёнок, көл, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: «мөңке балығы көп көл».

Карасиное, көл, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Явленка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы. Мағынасы: «мөңке балығы көп көл».

Карасинское, көл, Петропавл қаласынан солтүстік-батысқа, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы: «мөңке балығы көп көл».

Карасье, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан батысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: «мөңке балығы көп көл».

Кенесай, жырасай, Теке көлінен шығысқа, Көбенсай ауылынан солтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы. Мағынасы: «кенесі көп жырасай».

Клюквенное, көл, Жамбыл ауданы. **Қара.: Қарағайлы**, батпақ.

Комарье, көл, Пьянково көлінен шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Масаның көп болуына байланысты тағылса керек.

Коновязкино, көл, Красное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Жылқы малын баққанға қолайлы көл маңы.

Конопляник, көл, Петропавл қаласынан оңтүстік-батысқа, Травное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қарасорасы қалың өскен көл жағасы.

Конопляное, көл, Шалқар көлінен солтүстік-батысқа, Саумалкөл көлінен шығысқа қарай; Айыртау ауданы; Есіл өзенінің оң жағалауында, Бірлік ауылынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Троицкое селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қарасорасы қалың өскен көл жағасы.

Конские Могилки, жырасай, Есіл өзенінің орта ағысының оң жағасында, Широкое оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Жылқы малының қырылуына байланысты тағылса керек.

Конюховское, көл, Полвинное көлінен солтүстік-батысқа, Булаево қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Көл маңында жылқы шаруашылығы болуы мүмкін.

Коровье, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Сиыр жағасында жайылуына қолайлы болғандықтан аталса керек.

Көк, көл, Жалаулы көлінен оңтүстік-батысқа, Қулықөл ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Қазақ өсімдіктің жасыл түсін көк деп атай береді. Бұл жасыл мен көк түстердің кейін ажыратылғанын көрсетеді. Моңғол тілінде екі түсті де хөх деп атайтыны бар және хөхе «жасыл» тұлғасында бірігеді (хохедаваа > Көкідаба) [Бияров]. Мағынасы: «шөбі қалың өскен көл».

Көкайғыр, көл, Үлкен Жарма көлінен батысқа, Смирново селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. Жағасын қалың шөп басқан көлдің екі саласы мәнде тағылса керек.

Көкбиесай, жырасай, Теке көлінен оңтүстік-шығысқа, Сілетітеңіз көлінен солтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы. «Шөбі қалың беттегі сай» мәнінде тағылуы мүмкін.

Көксеңгірсор, ащы-тұзды көл, Шолақсор көлінен оңтүстікке, Жарыққопа ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Мағынасы: «басын шөп басқан жар түбіндегі тұзды көл».

Көлтерек, көл, Питное көлінен батысқа, Тоқушы ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы. Көл жағасында терек ағашының өсуіне байланысты тағылған атау.

Куропаткино, көл, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: «кекілігі көп көл».

Кустовое, көл, Есіл өзенінің сол жағасында, Никульское көлінен оңтүстікке қарай; Қызылжар ауданы; Лебяжье көлінен шығысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы: «бұталы өсімдік жағасында қалың өскен».

Күреңбие, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен шығысқа, Тақтакөл көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.:** **Атантай**, көл. Күрең – орамжапырақ тұқымдасына жататын көп жылдық шөптесін өсімдіктер туысы, ал бие – «жар». Мағынасы: «көл жағасындағы жарда өскен шөп».

Кішкенешүрегей, көл, Шошқалы көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Шүрегей мекендейтін кішкене көл.

Кіші Қарақамыс, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстікке, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қалың қамыс кішірек көл жағасында өскендіктен осылай аталған.

Кіші Қарақоға, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қалың қарақоға кішірек көл жағасында өскендіктен осылай аталған.

Кіші Сүлікті, көл, Тақтакөл көлінен батысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Тимирязев ауданы. **Қара.: Кіші Сүлікті**, батпақ.

Кіші Шабак, көл, Жамбыл ауданы. **Қара.: Кіші Шабак**, батпақ.

Кіші Шошқалы, көл, Тимирязев ауданы. **Қара.: Кіші Шошқалы**, батпақ.

Қабан, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан батысқа қарай; Мамлют ауданы. Жабай шошқа – қабандардың мекендеуіне байланысты тағылса керек.

Қабанқарасу, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Кеңес ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. **Қара.: Қабан**, көл.

Қамысақ, көл, Жамантүз көлінен оңтүстік-шығысқа, Қайрат ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы. «Қамысы қалың өскен көл» мәнінде тағылған атау.

Қамысақты, жырасай, Ясновка көлінен оңтүстік-батысқа, Светлое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Айыртау және Есіл аудандарының шекарасында.

Қара.: Қамысақ, көл.

Қамысақты, көл, Светлое көлінен оңтүстік-шығысқа, Құмтөккен ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. **Қара.: Қамысақ**, көл.

Қамыскөл, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Повозочное селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. **Қара.: Қамысақ**, көл.

Қамыстыкөл, көл, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Ильинка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Андреевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Қамысақ**, көл.

Қамыстықарасу, көл, Есіл өзенінің оң жағасында, Ысқақ Ыбыраев ауылынан батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Қамысы қалың өскен үлкен көл болуына байланысты тағылған атау.

Қандыөлең, көл, Жақсытүз көлінен солтүстік-шығысқа, Қызылағаш ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. «Сулы жерде өскен өлең шөп» мәніндегі атау.

Қарағайлы, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Қарағайлы**, батпақ.

Қарағайсай, жырасай, Баян көлінен оңтүстік-батысқа, Раисовка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. **Қара.: Қарағайлы**, батпақ.

Қарағанды, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қараған шөбінің қалың өсуіне байланысты тағылған атау.

Қарақамыс, тұзды көл, Жақсытұз көлінен солтүстік-шығысқа, Қызылағаш ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Қамыстың көл жиегінде қалың өсуіне байланысты тағылған атау.

Қарақоға, көл, Ақбас көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы; Бұлақ ауылынан оңтүстік-батысқа, Қарақамыс ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы; Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Қалибек көлінен оңтүстік-шығысқа, Жыңғылдысор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы; Жалтыр көлінен оңтүстік-батысқа, Дмитриевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы. Қарақожа, көл, Сілетітеңіз көлінен батысқа, Көксеңгірсор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Қоғаның қалың өсуіне байланысты тағылған атау.

Қарамойыл, көл, Петровка селосынан оңтүстікке, Александровка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Есіл өзенінің оң жағасында, Ысқақ Ыбыраев ауылынан батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Мойыл – раушангүлдер тұқымдасына жататын ағаштар және бұталар. Мойылдың көл жағасында қалың өсуіне байланысты тағылған атау.

Қасқыркөл, көл, Становое көлінен батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. «Қасқыр мекендеген көл» мәніндегі атау.

Қоға, көл, Петропавл қаласынан оңтүстік-батысқа, Травное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. «Қоға қалың өскен көл» мәніндегі атау.

Қойтікен, көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Тікен шөбінің қалың өсуіне орай аталса керек.

Қонақай, көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Қонақайсықпа**, батпақ.

Қонақайсықпа, көл, Жамбыл ауданы. **Қара.: Қонақайсықпа**, батпақ.

Қонақтысор, тұзды көл, Красное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қонақ – астық тұқымдасына жататын бір жылдық шөптесін өсімдіктің тұзды көл жағасында қалың өсуіне орай аталса керек.

Қуқамыс, көл, Сексенбайсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Жыңғылдысор көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы. Мағынасы: «қуарып кеткен қамыс өскен көл».

Қулықөл, көл, Талшық ауылынан оңтүстік-шығысқа, Үлгілі ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы; Жақсытұз көлінен солтүстік-шығысқа, Қулықөл ауылынан оңтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы. **Қара.: Қуқамыс**, көл.

Құлабие, көл, Аққайың және Мағжан Жұмабаев аудандарының шекарасында. **Қара.: Құлабие**, батпақ.

Құлан, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Құрақтыкөл, көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Аманкелді ауылынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Құрақ сөзі – фитоним. «Көл яки су жиегіне жайқалып өсетін балғын да балауса шөптің, қамыстың жас, балауса кезінің» аталуы [ҚТТС, бт, 495]. Жағасында құрақ қалың өскен көлге тағылған атау.

Құржай, көл, Меңкесер көлінен солтүстікке, Санжар ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Жағасында құр мекендейтін көл болса керек.

Құрсай, жырасай, Ұлыкөл көлінен оңтүстік-батысқа, Урожайное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. Құр мекендейтін жырасай.

Құрттыкөл, көл, Жарқайың көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Суының құртты болуына орай көл осылай аталса керек.

Құскөл, көл, Есіл өзенінің жоғарғы ағысының оң жағасында, Новосёловка селосынан солтүстікке қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. «Құстар мекендейтін көл» мәніндегі атау.

Лебедёнок, тұзды көл, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Медвежье көлінен шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Лебеденок – аққы балапаны. Аққу мекендейтін көл болғандықтан аталса керек.

Лебязье, көл, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Горько-Солёное көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Есіл өзенінің сол жағасында, Никульское көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы: «аққулы көл».

Лебязье, тұзды көл, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Медвежье көлінен шығысқа қарай; Қызылжар ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Тюмен облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында. **Қара.: Лебязье**, көл.

Лиственное, көл, Шағалалытеңіз көлінен оңтүстік-шығысқа, Тайынша қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы. Көл маңында орман болуына байланысты тағылса керек.

Лягушье, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Широкое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. **Қара.: Лягушье**, батпақ.

Майбалық, көл, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа қарай, Майбалық ауылының батысында; Мағжан Жұмабаев ауданы; Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-батысқа, Шошқалы көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы. Көне түрк. «берекелі, балыққа толы көл» мәніндегі атау.

Майбалық, тұзды көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Майбалық**, көл.

Майқамыс, көл, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Петровка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. «жағасында қалың қамыс өскен көл» мәніндегі атау.

Майқан, көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жамбыл ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Көлде қызыл балық көп болғандықтан солай аталса керек.

Малдыкөл, көл, Тимирязев ауданы. **Қара.: Малдыкөл**, батпақ.

Малое Волчье, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Большое Волчье**, көл.

Малое Журавлиное, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Журавлиное**, көл.

Малое Камышное, көл, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. **Қара.: Камышное**, көл.

Малое Рыбное, көл, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Мирное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Рыбное**, батпақ.

Малое Тинное, көл, Петропавл қаласынан оңтүстікке, Травное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. **Қара.: Большое Тинное**, көл.

Малые Пасынки, көл, Семилово көлінен солтүстік-батысқа, Филатово көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Пасынки – 1. өгей бала; 2. өсімдіктің қосымша, артық өсіндісі; 3. қисық орналасқан (сәулет).

Малый Кабан, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Большой Кабан**, көл.

Малый Чирок, көл, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа қарай, Михайловка селосының солтүстігінде; Мамлют ауданы. **Қара.: Большой Чирок**, көл.

Масакөл, көл, Баян ауылының оңтүстігінде, Повозочное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Масасы көп көл.

Моховичок, көл, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Мүкте өсетін саңырауқұлақ түрі жағасында өсетін көл болғандықтан аталса керек.

Моховое, көл, Питное көлінен солтүстік-батысқа, Тоқушы ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы; Пьянково көлінен шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Семилово көлінен оңтүстік-батысқа, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстікке, Троебратское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-батысқа, Макарьевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Семилово көлінен шығысқа, Богатое селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Толыбай көлінен солтүстік-батысқа, Пресноредуть селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Никульское көлінен оңтүстік-батысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Травное көлінен оңтүстік-батысқа, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Михайловка селосынан оңтүстікке қарай; Мамлют

ауданы; Становое көлінен батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы; (*Қорғанкөл*), Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Новомихайловка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Боголюбово селосынан батысқа қарай; Мамлют ауданы; Лебязье көлінен оңтүстік-батысқа, Белое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Лебязье көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстікке қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен солтүстік-батысқа, Михайловка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Сергеевский бөгенінен батысқа, Городецкое селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. **Қара.: Моховое**, батпақ.

Мүктікөл, көл, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-батысқа, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. Жағасын мүк басқан болғандықтан осылай аталған.

Найзакөл, көл, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа, Жамбыл ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Көл жағасында найзабас өсімдігінің өсуіне байланысты аталса керек.

Найзатомар, көл, Үлкен Қараой көлінен солтүстік-шығысқа, Ұялы ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы. **Қара.: Найзакөл**, көл.

Окунево, көл, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Алабұғасы көп көл болғандықтан осылай аталса керек.

Окунево, көл, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Явленка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы. **Қара.: Окунево**, көл.

Ортақамыс, көл, Қалибек көлінен оңтүстік-шығысқа, Кіші Қараой көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы. «Орта тұсындағы қамыс өскен көл» мәніндегі атау.

Осинки, көл, Широкое көлінен оңтүстікке, Боголюбово селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Жағасында терек тал қалың өскендіктен аталса керек.

Осиновое, көл, Широкое көлінен батысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют және Қызылжар аудандарының шекарасында. **Қара.: Осинки**, көл.

Өгізбалық, көл, Красное көлінен оңтүстік-батысқа, Ольговка селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Өгіз көне түрк. тілінде «су, ағынды су, өзен» дегенді білдіреді, сонда «көл балығы» мәнін білдіреді.

Өгізөлген, көл, Үлкен Тораңғылық көлінен оңтүстікке, Бұлақ ауылынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы. Белгілі бір оқиғаға байланысты тағылған атау.

Пасынки, көл, Семилово көлінен солтүстік-батысқа, Филатово көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Малые Пасынки**, көл.

Песчанка, көл, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Макарьевка көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Кеміргіштер тұқымына жататын ерекше тобы.

Пивочное, көл, Никульское көлінен оңтүстік-батысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Лебязье

көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Диалект. Пивка/пиявка – сүлік. «Сүлікті көл» дегенді білдіреді.

Поганник, көл, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы. Поганник – жеуге болмайтын саңырауқұлақ түрі. Көл маңында осы саңырауқұлақ түрінің көп өсуіне байланысты тағылса керек.

Поганное, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағалауында, Николаевка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы. **Қара.: Поганник**, көл.

Поганное, тұзды көл, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Поганник**, көл.

Поганый, жырасай, Горькое көлінен оңтүстікке, Травное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. **Қара.: Поганник**, көл.

Пчелино, көл, Становое көлінен батысқа, Санжар ауылынан шығысқа қарай; Мамлют ауданы. «Аралы» мәніндегі атау.

Рогозовое, (*Қырғыз*), көл, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Рогозянское**, батпақ.

Рыбнёнок, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстікке қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Рыбное**, батпақ.

Рыбное, көл, Сергеевское бөгенінен оңтүстік-шығысқа, Садовка селосынан оңтүстікке қарай; Айыртау ауданы; Горько-Солёное көлінен оңтүстікке, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Ягодное көлінен оңтүстік-батысқа, Красное көлінен шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Ягодное көлінен оңтүстікке, Красное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Рождественка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Екатериновское көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Травное көлінен батысқа, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Становое көлінен батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстікке қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен батысқа, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Рыбное**, батпақ.

Сарыағаш, ащы-тұзды көл, Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа, Аманкелді ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. «Көл» маңында қалың өскен ағаш» мәнін білдіруі ықтимал.

Сарыағаш, көл, Жәркен көлінен солтүстікке, Жамбыл ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Сарыағаш**, ащы-тұзды көл.

Сарыбалық, көл, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Майбалық ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев және Тайынша аудандарының шекарасында; Горько-Солёное көлінен оңтүстікке, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. «Суда балығы көпкөл» мәніндегі атау болса керек.

Сарықамыс, көл, Сілетітеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Қызылқақ көлінен батысқа қарай; Уәлиханов ауданы; Жалтыр көлінен солтүстік-шығысқа, Николаевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Көл жағасында сары қамыс қаулап өсуі негізінде көлге атау ретінде тағылған.

Сарыөлең, көл, Красное көлінен оңтүстік-батысқа, Ольговка селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. «Көл жағасында қалың өскен өлең шөп» мәніндегі атау.

Сарытал, көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жамбыл ауылынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «көл жағасында өскен тал».

Саумалкөл, тұзды көл, Шалқар көлінен солтүстік-батысқа, Үлкен Қоскөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Атау саумалдық өсімдігінің көл жағасында өсуіне байланысты аталуы мүмкін.

Свиное, көл, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстікке қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Шошқалы**, батпақ.

Свинячье, көл, Есіл өзенінің оң жағалауында, Бірлік ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. **Қара.: Шошқалы**, батпақ.

Семізбалық, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Троицкое селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Көлдің балығының көптігіне меңзейді.

Скозарь/Скосарь, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы. Скосарь (*Otiorhynchus ligustici* L.) – зиянды жәндік. Көл маңында өсімдіктерге зиянын тигізетін жәндіктің көп болуына байланысты тағылса керек.

Солодка, тұзды көл, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Қарақоға ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. «Жағасын мия басқан көл» мәніндегі атау.

Сорбалық, көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Көлде балықтың көптігін білдіретін атау.

Суатқамыс, көл, Алабота көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. Суат маңында қалың қамыс өсуіне байланысты тағылған атау.

Табунное, көл, Семилово көлінен оңтүстікке, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Жылқы табынын көл маңында бағуға ыңғайлы болса керек.

Тайынша, көл, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Кирово селосынан батысқа қарай; Тайынша ауданы. Тайыншадай шағын нысан болғандықтан аталуы мүмкін.

Талдыарал, тұзды көл, Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-батысқа, Смирново селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. «Талды құрғақ жерлері бар көл»

Талдыкөл, көл, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Новороссийское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы; Салқынкөл көлінен оңтүстік-батысқа, Разгульное селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Николаевка селосынан солтүстік-шығысқа, Қаратал ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Мағжан Жұмабаев ауданы.

Қара.: Талдыкөл, батпақ.

Талдыкөл, тұзды көл, Алакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Сексенбайсор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы. **Қара.: Талдыкөл**, батпақ.

Таранкөл, көл, Есіл өзенінің орта ағысының оң жағасында, Алуа көлінен шығысқа қарай; Есіл ауданы. Есіл ауданы. Қараңыз Үлкен Тораңғылық, көл.

Қара.: Таран, батпақ.

Тарбағай, көл, Алуа көлінен шығысқа, Чириковка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы. Башқұрт тілінде тарбағай – «бақа» мәнін білдіреді, атау: «бақалы көл».

Тастыағаш, көл, Сергеевский бөгенінің су жайылған зонасында; Сергеевка қаласынан оңтүстік-батысқа, Городецкое селосынан шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. «Көл маңындағы тасты жерде өскен ағаш» мәніндегі атау.

Теке, ащы-тұзды көл, Үлкен Қараой көлінен шығысқа, Сілетітеңіз көлінен солтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы. Топонимжасамда, көбінесе, «жабайы тау ешкісін теке, таутеке түрінде атап барып, олар мекендейтін жерлерді де солай атау қалыптасқан» [Бияров]. Атау «тау етегіндегі көл маңындағы текенің мекені» дегенді білдірсе керек.

Теке, көл, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-батысқа, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. **Қара.: Теке**, ащы-тұзды көл

Терексай, жырасай, Баян көлінен оңтүстік-батысқа, Матвеевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. «Сайда өскен терек» мәніндегі атау.

Тоғайқарасу, көл, Есіл өзенінің оң жағасында, Жаңажол ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. «Суы мол көл жағасында қалың өскен үлкен жапырақты ағаштар» мәнін білдіреді.

Тойқонақ, көл, Ягодное көлінен оңтүстікке, Красное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Топонимжасамда «ел есінде сақталған ірі той болған жерлерді» атауға қатысады [Бияров]. Той/тай – «тау» мәнін білдірсе, атаудың мағынасы: «тау етегіндегі көл маңында өскен қалың қонақ атты шөптесін өсімдік» болуы да мүмкін.

Токқамыс, ащы-тұзды көл, Үлкен Шабакты көлінен солтүстік-шығысқа, Сексенбайсор көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы. «Көл жағасында өскен қалың қамыс».

Тораңғыл, көл, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Чириковка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. Топонимжасамда «тораңғы ағашы өсетін табиғи нысандарды» атап көрсетеді [Бияров].

Тораңғылық, көл, Есіл өзенінің орта ағысының оң жағасында, Алуа көлінен шығысқа қарай; Есіл ауданы. **Қара.: Тораңғыл**, көл.

Тораңғылық, тұзды көл, Есіл өзенінің орта ағысының оң жағасында, Сергеевское бөгенінен шығысқа қарай, Ақбас көлінен солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. **Қара.: Тораңғыл**, көл.

Травное, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Никульское көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Есіл өзенінің сол жағалауында, Горькое көлінен оңтүстікке қарай; Қызылжар ауданы. **Қара.: Травяное**, батпақ.

Травяное, көл, Меңкесер көлінен батысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Широкое көлінен оңтүстік-батысқа, Боголюбово селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. **Қара.: Травяное**, батпақ.

Уаққамысты, көл, Жетікөл көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Қоскөл көлінен батысқа қарай; Айыртау ауданы. «Ұсақ, майда қамысты көл» мәніндегі атау.

Утиное, көл, Пьянково көлінен шығысқа, Семилово көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Докучаево көлінен солтүстік-батысқа, Қайраңкөл ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы. «Көлді мекендеген үйректер» мәніндегі атау.

Ұзынқамыс, көл, Жалаулы көлінен оңтүстік-батысқа, Қулықөл ауылынан солтүстікке қарай; Ертіс (Павлодар облысы) және Уәлиханов (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандарының шекарасында.

Үлкен Қарақамыс, көл, Жарқайың көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Жарқайың көлінен оңтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Үлкен Қарақоға, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Троицкое селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Үлкен Сүлікті, көл, Тақтакөл көлінен батысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Сергеевское бөгенінен батысқа, Тимирязево селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы. **Қара.: Сұлтан**, батпақ.

Үлкен Тораңғылық, көл, Есіл өзенінің орта ағысының оң жағалауында, Корнеевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. **Қара.: Тораңғыл**, көл.

Үлкен Шабак, көл, Екатериновское көлінен оңтүстік-батысқа, Чапаевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. «Шабак балығы көп үлкен көл» мәніндегі атау.

Үлкен Шүрегей, тұзды көл, Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Кішкенешүрегей**, көл.

Үшқамыс, көл, Мұқырөзен өзенінің оң жағалауында, Шолақсор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

3-ші Құстыбас, көл, Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан солтүстікке қарай; Қызылжар ауданы.

Чайка, көл, Горькое көлінен батысқа, Покровка селосынан шығысқа қарай; Мамлют ауданы. «Шағалалы көл».

Чепыж, көл, Горькое көлінен батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Чепыж - «көл жағасындағы жас қалың орман».

Чирок, көл, Лебяжье көлінен оңтүстікке, Медвежье көлінен шығысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Большой Чирок**, көл.

Шабакты, көл, Имантау көлінен шығысқа, Шалқар көлінен оңтүстікке қарай; Айыртау ауданы. **Қара.: Кіші Шабак**, батпақ.

Шағалалы, (*Құндыкөл*), көл, Сілетітеңіз көлінен батысқа, Көксеңгірсор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы; Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-шығысқа, Жасқайрат ауылынан батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Айыртау ауданы. **Қара.: Шағалалы**, батпақ.

Шағалалытеңіз, көл, Аққайың және Тайынша аудандарының шекарасында. **Қара.: Шағалалы**, батпақ.

Шортанды, көл, Меңкесер көлінен оңтүстікке, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы; Жалтыр көлінен солтүстік-шығысқа, Николаевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Шошқалы, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-батысқа, Қайраңкөл ауылынан батысқа қарай; Тимирязев (Солтүстік Қазақстан облысы) және Ұзынкөл (Қостанай облысы) аудандарының шекарасында. **Қара.: Шошқалы**, батпақ.

Шөптікөл, көл, Солёное көлінен шығысқа, Рождественка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Тоқтыкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Украинское селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Шөптікөл**, батпақ.

Шүрегейсор, тұзды көл, Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Шірікмая, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстікке, Троебратское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Жарқайың көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Щучье, көл, Жамбыл ауданы; Есіл өзенінің сол жағалауында, Ақыш көлінен солтүстікке қарай; Қызылжар ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Тюмен облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында; Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Петропавл қаласынан оңтүстік-батысқа, Травное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Широкое көлінен оңтүстік-батысқа, Новоникольское селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Медвежье көлінен шығысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Щучье Озеро**, батпақ.

Ягодное, тұзды көл, Екатериновское көлінен оңтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Ястребиное, көл, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Пресноредуть селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Ячменное, көл, Пресновка селосынан шығысқа, Железное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

г) бейтарап мағынадағы атаулар:

Ақырыстыкөл, көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жамбыл ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Атау үш компоненттен құралған: ақ+ырысты+көл. Мағынасы: «бай, балығы мол көл».

Алыпқаш, көл, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Санжар ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Атау екі компоненттен құралған: алып+қаш. Мағынасы: «көл суының толығып, азайып отыруына байланысты» болуы мүмкін.

Армяжное, көл, Мағжан Жұмабаев ауданы. **Қара.: Армяжное**, батпақ.

Атаманово, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Горько-Солёное көлінен шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударған казактардың басшысы. Негізінде түркі сөзі: ата+ман (адам), қазақша айтқанда – ақсақалы.

Атаманское, көл, Троебратское селосынан солтүстік-шығысқа, Макарьевка селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Становое көлінен оңтүстік-батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Атаманово**, көл.

Әуке, көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Әуке – мүйізді ірі қара малдың мойны мен төсі тұтасқан тұсы. Мағынасы: «көлдiң мойын тұсы» болуы ықтимал.

Байса, көл, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Бозарал көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. үкімет адамдарына берілетін арнайы құқықтық белгі. Байса көбінде алтын, күміс секілді бағалы металдан жасалып, оған иесінің шеніне сәйкес әртүрлі хайуанаттардың (лашын, жолбарыс т.б.) суреттері салынатын болған. Байса - қытай- манжур тілінде белгі деген сөз. «Арнайы (аңға, құсқа ұқсас) белгісі бар көл». Байса – желкелік, шөгежек [ҚТТС, 2 т., 602б.].

Байсалы, көл, Жалтыр көлінен солтүстік-шығысқа, Николаевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Байса+лы – «белгілері» мәнде болуы мүмкін. **Қара.: Байса**, көл. Байсал – дел-сал, самарқау, енжар [ҚТТС, 2 т., 602б.]. Атаудың мағынасы: «көл суының саяз тұсы» болуы ықтимал.

Баспақталы, көл, Меңкесер көлінен оңтүстікке, Қаратал ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Мағынасы: «сығымдалған, ықшамдалған көл».

Башенное, көл, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Макарьевка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Екатериновское селосынан солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мұнараға байланысты қойылған атау.

Безымянное, көл, Лебяжье көлінен оңтүстік-шығысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. **Қара.: Безымянное**, батпақ.

Бессонное, көл, Горькое көлінен шығысқа, Островка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Ұйқысыз. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы болуы мүмкін.

Ближнедолгое, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Горько-Солёное көлінен шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Ұзақ-жақынды.

Богатое, көл, Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Нысан бір нәрсеге бай: суы, балығы, жағасында өсімдігі.

Большая Пузыриха, көл, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Үлкен көпіршік. Көлдің беті көпіршітеніп жатуына қарай аталса керек.

Большие Сливки, көл, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Үлкен кілегей. Көлдің беті қаймақтануына байланысты болуы мүмкін.

Большое Белое, көл, Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласының солтүстік-шығыс бөлігінде; Петропавл қаласының аумағы. Үлкен ақ.

Большое Долгое, көл, Питное көлінен батысқа, Знаменское селосынан оңтүстікке қарай; Аққайың, Қызылжар аудандарының шекарасында. Үлкен ұзақ. Көл көлеміне байланысты болса керек. Атау екіұшты, сондықтан нысан туралы еш ақпарат бере алмайды.

Большое Кривое, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағалауында, Николаевка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы; Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Үлкен қисық. Нысан пішініне байланысты тағылса керек.

Большое Круглое, көл, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Пресноредуть селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Үлкен дөңгелек. Нысан пішініне байланысты тағылса керек.

Большое Прапорщиково, көл, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Кладбинка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл және Мамлют аудандарының шекарасында.

Большое Сливное, көл, Пьянково көлінен шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Үлкен ағызбалы.

Большое Сухорёброе, көл, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Михайловка селосынан оңтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Үлкен арық, ырсиған.

Большое Троебратное, көл, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Троебратское селосынан солтүстігінде; Жамбыл (Солтүстік Қазақстан облысы) және Ұзынкөл (Қостанай облысы) аудандарының шекарасында. Үлкен үш ағайынды.

Букетное, көл, Алуа көлінен шығысқа, Чириковка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы. Бір нәрсенің жиынтығы.

Бұқпа, көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Ықтасын, қалқанда орналасқан көл.

1-ші Подсобное, көл, Петропавл қаласынан оңтүстік-батысқа, Травное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Великое, көл, Салқынкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Ялты селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. Ұлы.

Вонючее, ащы-тұзды көл, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Нысанның иісіне байланысты тағылса керек.

Вонючее, көл, Екатериновское көлінен батысқа, Толыбай көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Воровское, көл, Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Голенькое, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Травное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Суы тартылуына байланысты тағылған атау болса керек.

Голышнонок, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Горбатое, көл, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Явленка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы; Алуа көлінен шығысқа, Явленка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы; Есіл өзенінің сол жағалауында, Покровка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Дальнедолгое, көл, Становое көлінен батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Ұзақ алыс жердегі көл.

Двоеденное, көл, Ақыш көлінен батысқа, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Ашалы көл.

Детдомовское, көл, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Толыбай көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Домашнее, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Горько-Солёное көлінен шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Екінші, жырасай, Половинное көлінен батысқа, Лебяжье селосынан солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Орналасу ретіне қарай аталса керек.

Екінші, көл, Екатериновское көлінен батысқа, Макарьевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Екінші, тұзды көл, Половинное көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье селосынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Жалынды, көл, Ұлыкөл көлінен солтүстік-батысқа, Новоишимское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. Жалын сөзінің тура мағынасы «оттың жалыны» болса, ауыспалы мағынада «жігер екпін, қызу» мәнінде қолданылады [108;238]. Осы, екінші мағынасы «жасампаз коммунистік қоғамның жігерлі, қызулы адамдары, көбінесе жастары» мәнінде ойконим жасауға қатысқан [Бияров].

Жёлтое, көл, Ақыш көлінен оңтүстікке, Горькое көлінен солтүстікке қарай; Қызылжар ауданы; Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Новоникольское селосынан солтүстікке қарай; Қызылжар ауданы; Горько-Солёное көлінен шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстікке қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Жирнай, тұзды көл, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Жирное, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстікке, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

За Бугром, көл, Становое көлінен солтүстікке, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: 1 Жат жұртта; 2. Меженің сыртында; шетелде.

Заднее, көл, Становое көлінен батысқа, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Нысан реті негізінде аталуы мүмкін.

Запосёлково, көл, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Поселке сыртындағы.

Золотое, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Балығы не басқа да пайдасы көп нысан болуына байланысты тағылуы мүмкін.

Капральское, көл, Мамлют ауданы. **Қара.: Байжарық**, көл.

Качалки, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: «әткеншек».

Кенесоба, көл, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа, Суаткөл ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Кисельное, көл, Питное көлінен солтүстік-батысқа, Петропавл қаласынан шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Суының тұнықтығына байланысты аталса керек.

Клавищное, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Клики, көл, Жамбыл ауданы. Қараңыз Клики, батпақ.

Конечное, көл, Половинное көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье селосынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Соңғы, нысанның орналасу ретіне байланысты тағылса керек.

Кононерское, көл, Питное көлінен солтүстік-батысқа, Знаменское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы. Кононир – Петр кезіндегі пушкадан атқыштар швед тілінде осылай аталған.

Косматое, көл, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Жағасын қалың шөп басқан көл болғандықтан осылай аталуы мүмкін.

Косое, көл, Никульское көлінен оңтүстік-батысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Нысанның пішініне байланысты тағылуы мүмкін.

Костылёк, көл, Есіл өзенінің сол жағасында, Травное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Котелок, көл, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Покровка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Крайнее, көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Баян ауылынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Соңғы мәнінде, нысанның орналасу ретіне байланысты тағылуы мүмкін.

Кривое, көл, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Явленка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Есіл өзенінің орта ағысының оң жағасында, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Есіл және Қызылжар аудандарының шекарасында; Алуа көлінен шығысқа, Чириковка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы; Горько-Солёное көлінен шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Красное көлінен оңтүстікке, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Меңкесер көлінен батысқа, Архангелка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Красное көлінен оңтүстікке, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Есіл өзенінің сол жағалауында, Ақыш көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Есіл өзенінің сол жағалауында, Никульское көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Есіл өзенінің орта ағысының оң жағасында, Боголюбово селосынан оңтүстікке қарай; Қызылжар ауданы; Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Петропавл қаласынан батысқа, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Мамлютка қаласының солтүстігінде, Горькое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Сергеевский бөгенінің су жайылған зонасында; Сергеевка қаласынан оңтүстік-батысқа, Бағанаты ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы; Афанасьевка селосынан оңтүстікке, Рясинка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Қара.: Кривое, батпақ.

Кривое, тұзды көл, Меңкесер көлінен батысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Становое көлінен шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Кривое**, батпақ.

Кривое Болото, көл, Тораңғылық көлінен солтүстікке, Кривощёково селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Кругленькое, көл, Ягодное көлінен шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Екатериновское көлінен оңтүстік-батысқа, Чапаевка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Кругленькое**, батпақ.

Круглое, көл, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстікке, Алабота көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы; Балықты көлінен солтүстік-шығысқа, Бозарал көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы; Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Троебратское селосынан солтүстік-шығысқа, Макарьевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Екатериновка селосынан солтүстік-шығысқа, Островка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Екатериновское көлінен оңтүстік-батысқа, Чапаевка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Ягодное көлінен оңтүстікке, Красное

көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Есіл өзенінің сол жағалауында, Ақыш көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Широкое көлінен оңтүстік-батысқа, Новоникольское селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Широкое көлінен оңтүстікке, Боголюбово селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Становое көлінен солтүстік-батысқа, Горько-Солёное көлінен шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен солтүстікке, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Шал Ақын ауданы. **Қара.: Соловьёво**, көл. **Қара.: Круглое**, батпақ.

Культурное, көл, Горько-Солёное көлінен шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Купальное, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағалауында, Николаевка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы. Шомылуға қолайлы көл мәнінде.

Кіші Сұлтан, көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Баймағамбет Ізтөлі ауылынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Топонимжасамда екі түрлі мәнде қолданылады: 1) Әлдебір сұлтан мекендеген жерді білдіреді; 2) «Жердің сұлтаны; жақсы жер» мағынасында қолданылады [Бияров].

Кіші Тоқушы, көл, Питное көлінен солтүстік-батысқа, Петропавл қаласынан шығысқа қарай; Аққайың ауданы.

Кіші Шарпылы, көл, Аманкелді көлінен оңтүстік-шығысқа, Баян ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Қымызды, көл, Красное көлінен шығысқа, Благовещенка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Меңкесер көлінен батысқа, Мирное селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Топонимжасамда «қымыз өндірілетін мекендерді» атауға қатысуы мүмкін не көл суының жұмсақ, жылы болуына байланысты болуы мүмкін.

Лагерное, көл, Семилово көлінен оңтүстікке, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Горькое көлінен батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Лагерное**, батпақ.

Майорское, көл, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Пресноредуть селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Еш ақпарат бермейтін бейтарап атау.

Маковка, көл, Горькое көлінен батысқа, Мамлютка қаласынан шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Маковка – 1. көкнәр дәнегі; шіркеудің басы.

Малая Пузыриха, көл, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Лебязье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. **Қара.: Большая Пузыриха**, көл.

Малое Кривое, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағалауында, Николаевка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы. **Қара.: Кривое**, батпақ.

Малое Круглое, көл, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Толыбай көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Круглое**, батпақ.

Малое Сливное, көл, Пьянково көлінен шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Көлге бірнеше арнадан қосылатын болғандықтан осылай аталған болар.

Малое Становое, көл, Становое көлінен солтүстікке, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Көл маңында тұрақ болуына орай аталса керек.

Малое Сухорёброе, көл, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Михайловка селосынан оңтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Сухорёброе – арық, қабырғасы ырсиған.

Малое Троебратное, көл, Жамбыл ауданы. **Қара.: Малое Троебратное**, батпақ.

Малое Чёрненькое, көл, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Боголюбово селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Батпақты жерде болуына байланысты болса керек.

Малые Сливки, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Большие Сливки**, көл.

Мамкино, көл, Половинное көлінен оңтүстік-батысқа, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Мелкое, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Боголюбово селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. «Саяз көл» мәніндегі атау.

Могильное, көл, Питное көлінен солтүстік-батысқа, Знаменское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы; Троебратское селосынан солтүстік-шығысқа, Макарьевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Горькое көлінен шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Маңында молалар болуы мүмкін.

Молакөл, көл, Ақбас көлінен батысқа, Сухорабовка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. Маңында моласы бар көл.

Молалы, көл, Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Украинское селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Маңында моласы бар көл

Молалыкөл, көл, Орталық ауылынан оңтүстікке, Архангелка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Маңында моласы бар көл.

Молдакөл, тұзды көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Красное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Маңындағы ауылда молада мекендеуіне байланысты не киелі мәнде тағылған болар.

Мураш, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Муравей сөзінен – кішірек құмырсқа сияқты.

Мұжық, көл, Жарқайың көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Орыстың шаруасын қазақтар осылай атаған.

Мысли, көл, Питное көлінен батысқа, Тоқушы ауылынан оңтүстікке қарай; Аққайың ауданы.

Наземное, көл, Кладбинка селосынан солтүстік-шығысқа, Санжар ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Новое, көл, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье көлінен шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Новое Межевое, көл, Алуа көлінен шығысқа, Явленка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Палочное, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстікке, Троебратское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Ақыш көлінен оңтүстікке, Лебяжье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Жарма көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. **Қара.: Палочное**, батпақ.

Паровое, көл, Жамбыл ауданы. Қараңыз Гусево, көл.

Пеньковатое, көл, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Семиозёрка селосының шығысында; Жамбыл ауданы; Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Первое, тұзды көл, Половинное көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье селосынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Первое Парничное, көл, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Первое Перерезное, көл, Становое көлінен оңтүстік-батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Переднее, көл, Становое көлінен батысқа, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Пёстрое, көл, Питное көлінен батысқа, Тоқушы ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы; Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласының оңтүстік-батысында; Петропавл қаласының аумағы.

Пёстрое, тұзды көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Плотское, көл, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Победа, көл, Целинное селосының батысында, Камышовое көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Подушка, көл, Становое көлінен батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Половинки, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Половинное**, батпақ.

Половинное, көл, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Екатериновское көлінен оңтүстік-батысқа, Чапаевка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Камышлово көлінен батысқа, Питное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Қара.: Половинное, батпақ.

Половинное, тұзды көл, Есіл өзенінің оң жағалауында, Булаево қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Омск облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында. Мағжан Жұмабаев ауданы. Қараңыз Медвежье, тұзды көл. **Қара.: Половинное**, батпақ.

Полтинное, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Пригородное, көл, Горькое көлінен батысқа, Мамлютка қаласынан шығысқа қарай; Мамлют және Қызылжар аудандарының шекарасында. Қала маңында орналасуы негіз болса керек.

Прирезное, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Қызыләскер ауылынан солтүстікке қарай; Мамлют ауданы. «Суы үзік-үзік қосылған көл» мәніндегі атау.

Пустое, көл, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Пьяное, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Разрезное, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Николаевка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы. «Бөлінген, кесілген» дегенді білдіреді.

Распятое, көл, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Красное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Сарыала, көл, Тайынша ауданы. **Қара.: Сарыала**, батпақ.

Светленькое, көл, Травное көлінен солтүстік-батысқа, Становое көлінен шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. **Қара.: Светлое**, батпақ.

Светлое, көл, Екатерининское көлінен батысқа, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Никульское көлінен батысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Афанасьевка селосынан оңтүстік-шығысқа, Садовка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Қара.: Светлое, батпақ.

Сладкое, көл, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Пьянково көлінен оңтүстікке, Макарьевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Макарьевка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. **Қара.: Сладкое**, батпақ.

Сливное, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Қара.: Малое Сливное, көл.

Солдаткөл, көл, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Рождественка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Солдатское, көл, Жамбыл ауданы. **Қара.: Солдатское**, батпақ.

Среднее, көл, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл және Мамлют аудандарының шекарасында;

Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Баян ауылынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Среднее Парничное, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Стадное, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Становое, (*Солёное*), ащы-тұзды көл, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Старина, көл, Ақыш көлінен оңтүстікке, Лебязье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Старинка, көл, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Старица, көл, Петропавл қаласынан оңтүстік-батысқа, Травное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Старово, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Старое, көл, Красное көлінен оңтүстікке, Ольговка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Камышлово көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Старое Межевое, көл, Алуа көлінен шығысқа, Явленка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Старое Четвёртое, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Қызыләскер ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Стеколко, көл, Никульское көлінен солтүстік-батысқа, Ақыш көлінен шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Ақыш көлінен шығысқа, Никульское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. **Қара:** Стеколко, батпақ.

Степное, көл, Алуа көлінен шығысқа, Чириковка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы; Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Горькое көлінен батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Далалы.

Страшное, көл, Семилово көлінен солтүстік-батысқа, Филатово көлінен шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Стрелецкое, көл, Красное көлінен оңтүстік-батысқа, Ольговка селосынан шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың қызметі негізінде қалыптасқан атау.

Стриженое, көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Сумки, көл, Алуа көлінен шығысқа, Чириковка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы.

Сумное, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Ақыш көлінен шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Сургутское Займище, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қара.: **Сургутское**, батпақ, **Займище**, батпақ.

Сухое, көл, Үлкен Жарма көлінен шығысқа, Питное көлінен оңтүстікке қарай; Аққайың ауданы; Алуа көлінен шығысқа, Чириковка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы; Троебратское селосынан оңтүстік-шығысқа, Макарьевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Ақыш көлінен батысқа, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қара.: **Сухое**, батпақ.

Сухонькое, көл, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Қара.: **Сухое**, батпақ.

Таний, көл, Ұлыкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Шұңқыркөл ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. Таний – еврейлердің діни танымы.

Тёмненькое, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Тёмное, көл, Пьянково көлінен оңтүстікке, Макарьевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Становое көлінен батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Треугольник, көл, Петропавл қаласынан оңтүстік-батысқа, Травное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Түп, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Убенное, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Убиенное, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Широкое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Угловое, (*Ортакөл*), көл, Меңкесер көлінен батысқа, Ленино селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Есіл өзенінің сол жағалауында, Никульское көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. **Қара.:** **Угловое**, батпақ.

Уделёнок, көл, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Уделово, көл, Лебяжье көлінен оңтүстікке, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Умывальное, көл, Семилово көлінен солтүстік-батысқа, Филатово көлінен шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Усталое, көл, Ақыш көлінен оңтүстікке, Горькое көлінен солтүстікке қарай; Қызылжар ауданы.

Утопшее, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағалауында, Николаевка селосынан шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Үлкен Сұлтан, көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Баймағамбет Ізтөлі ауылынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.:** **Сұлтан**, көл.

Үлкен Қосқұр, көл, Жалтыр көлінен солтүстік-шығысқа, Николаевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. Құр – 1. босап қалған; 2. құстың түрі; 3. мінілмеген ат. Сонда атаудың мағынасы: «суы тартыла бастаған екі үлкен көл» болуы мүмкін.

Үлкен Тоқушы, көл, Питное көлінен солтүстік-батысқа, Петропавл қаласынан шығысқа қарай; Аққайың ауданы. **Қара.: Кіші Тоқушы**, көл.

Үшінші, көл, Екатериновское көлінен батысқа, Макарьевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Қорған облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында. **Қара.: Үшінші**, батпақ.

Харчевое, көл, Широкое көлінен оңтүстікке, Боголюбово селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Хлебное, көл, Горькое көлінен батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Холодное, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Боголюбово селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Широкое көлінен оңтүстікке, Боголюбово селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Хомутик, көл, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Новоникольское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Хомутино, көл, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Солёное көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Хомуток, көл, Петропавл қаласынан оңтүстік-батысқа, Травное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Хохлёнок, көл, Лебязье көлінен оңтүстікке, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Хохловатое, көл, Екатериновское көлінен оңтүстік-батысқа, Чапаевка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Семилово көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Церковное, көл, Макарьевка селосынан солтүстікке, Семиозёрка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Чашное, көл, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Лебязье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Чайное, көл, Ақыш көлінен оңтүстікке, Горькое көлінен солтүстікке қарай; Қызылжар ауданы; Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Часовое, көл, Ягодное көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Чёрное, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Ақыш көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Ольгинка селосынан батысқа, Двойники селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Чистое, ащы-тұзды көл, Становое көлінен шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Чистое**, батпақ.

Чистое, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстікке қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен оңтүстік-батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Прекрасное селосынан батысқа, Садовка селосынан оңтүстікке қарай; Айыртау ауданы; Есіл өзенінің сол жағалауында, Бірлік ауылынан шығысқа қарай; Есіл ауданы; Екатерининское көлінен оңтүстік-батысқа, Чапаевка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Питное көлінен солтүстік-батысқа, Метлишино селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Андреевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-шығысқа, Алуа көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Ольгинка селосынан батысқа, Двойники селосынан оңтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы. **Қара.: Чистое**, батпақ.

Чистое, тұзды көл, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Булаево қаласынан шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. **Қара.: Чистое**, батпақ.

Шанцы, көл, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Әскери термин, қорғаныс үшін салынған құрылыс.

Шарбақты, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа қарай, Повозочное селосының солтүстік-батысында; Шал Ақын ауданы. «Жан-жағы қоршалған» дегенді білдіреді.

Широкое, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Есіл өзенінің оң жағалауында, Никульское көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Есіл өзенінің сол жағалауында, Травное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Медвежье көлінен шығысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Широкое**, батпақ.

Шоқынды, көл, Горькое көлінен шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың өз дініне қарату үшін уағыздар жүргізуіне байланысты аталса керек. Маңында шіркеу болуы да мүмкін.

Шопан, көл, Становое көлінен батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. «көл суына малын суаруға әкелетін қойшының көлі» дегенді білдіреді.

Шороховое, көл, Меңкесер көлінен батысқа, Архангелка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Штаны, көл, Алуа көлінен шығысқа, Чириковка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы.

Шубное, көл, Троебратское селосынан солтүстік-шығысқа, Макарьевка селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Шустрое, көл, Үлкен Жарма көлінен солтүстік-батысқа, Григорьевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы.

Ямистое, көл, Троебратское селосынан солтүстік-шығысқа, Пресноредуть селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл (Солтүстік Қазақстан облысы) және Ұзынкөл (Қостанай облысы) аудандарының шекарасында; Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Ямка, көл, Новоникольское селосының оңтүстігінде, Рассвет селосынан солтүстікке қарай; Қызылжар ауданы; Становое көлінен оңтүстік-батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Ямки, көл, Алуа көлінен шығысқа, Явленка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Яркое, көл, Горькое көлінен батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

ғ) өзге елдің топонимдері негізінде жасалған атау:

Байкал, тұзды көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Никульское көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Балашово, көл, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың кісі есімі негізінде қалыптасқан бұрынғы мекен атауы.

Бараново, тұзды көл, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Булаево қаласынан шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Қоныс аударушылардың кісі есімі негізінде қалыптасқан бұрынғы мекен атауы.

Беленькое, көл, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Андреевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы. РФ 1730 ж. негізі қаланған осы аттас село және өзен бар.

Белое, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Ақш көлінің солтүстік-шығыс жағасында; Қызылжар ауданы; Солёное көлінен оңтүстікке, Камышлово көлінен солтүстікке қарай; Қызылжар ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Камышлово көлінен солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Белое, тұзды көл, Имантау көлінен шығысқа, Шалқар көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. **Қара.:** Белое, көл.

Бодрово, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Боголюбово селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы болса керек.

Большой Пеган, көл, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Михайловка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. РФ өзен атауы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Большое Пеньково, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Ақыш көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Большое Усачёво, көл, Пьянково көлінен шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Большое Чанкино, көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Горько-Солёное көлінен оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың мекен атауы.

Большое Чёрненькое, көл, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Боголюбово селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Борки, көл, Толыбай көлінен солтүстікке, Пресноредуть селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Бородавкино, көл, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы. «Жазық жердегі сүйел сияқты жатқан көл» мәнін береді.

Бородино, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Бородино**, батпақ.

Будаково, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Буканское, көл, Мамлют ауданы. **Қара.: Курганка**, көл. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Бычьё, көл, Екатериновское көлінен оңтүстік-батысқа, Красное көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Верхозино, көл, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Медвежье көлінен шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Винное, көл, Питное көлінен солтүстікке, Новый Быт селосынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Қоныс аударушылар бұрынғы мекен атауы. РФ, ШҚО осы ататс елді мекендер бар.

Воеводское, көл, Никульское көлінен батысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Голубево, көл, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Горбуново, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Грачёвка, көл, Питное көлінен солтүстік-батысқа, Метлишино селосынан оңтүстікке қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Грязное, көл, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Явленка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы; Горько-Солёное көлінен шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы. Алғашында суы таза емес болғандықтан аталса керек. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Гурино, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Гусево, көл, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Рождественка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Денисово, көл, Горькое көлінен шығысқа, Мирное селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Дёмкино, көл, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Долбилово, көл, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Долганово, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Долматово, көл, Есіл өзенінің оң жағасында, Никульское көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Доронино, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Евтенское, көл, Горько-Солёное көлінен шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Ежово, көл, Горько-Солёное көлінен шығысқа, Михайловка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл және Мамлют аудандарының шекарасында. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Елгино, көл, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Елисево, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Ерилово, көл, Горько-Солёное көлінен шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Железное, көл, Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Журавлёво, көл, Никульское көлінен оңтүстік-батысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы не көлді мекендеген тырнарларға байланысты тағылса керек.

Забочное, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Никульское көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Завьялово, көл, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Боголюбово селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы. РФ осы аттас топонимдер көптеп кездеседі.

Земляное, көл, Есіл өзенінің оң жағалауында, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Есіл өзенінің оң жағалауында, Метлишино селосынан солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. **Қара.: Земляное**, батпақ.

Зоринское, көл, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Калач, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағалауында, Николаевка селосынан шығысқа қарай; Есіл ауданы. **Қара.: Калачик**, батпақ.

Калачик, ескі арна, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Петровка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы. **Қара.: Калачик**, батпақ.

Калачик, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағалауында, Николаевка селосының оңтүстігінде; Есіл ауданы; Есіл өзенінің орта ағысының оң жағасында, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Петропавл қаласынан оңтүстік-батысқа, Травное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. **Қара.: Калачик**, батпақ.

Калачики, көл, Широкое көлінен оңтүстік-батысқа, Новоникольское селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. **Қара.: Калачик**, батпақ.

Калиново, көл, Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы болуы мүмкін.

Калмыково, көл, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Становое көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Калугинский, тоған, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Калужское, көл, Сергеевское бөгенінен батысқа, Городецкое селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Каменка, көл, Петропавл қаласының батысында, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Петропавл қаласының аумағы. Атаудың бірнеше мағынасы болуы мүмкін: 1. «Кáменка (лат. Oenanthe, көне грек οἰνάθη) – шыбын-шіркеймен қоректенетін шымшық тепктес құс»; 2. «тасты көл»; 3. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы. Біздің ойымызша, қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауына байланысты қойылған.

Каменное, көл, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Явленка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы; Ақыш көлінен оңтүстікке, лебязье көлінен шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Есіл өзенінің сол жағасында, Никульское көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Горькое көлінен батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы: 1. «тасты көл»; 2 қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Камылово, көл, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы. РФ осы аттас өзен бар.

Каркино, көл, Никульское көлінен батысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Коврово, көл, Красное көлінен оңтүстік-шығысқа, Ольговка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Козловка, көл, Сергеевское бөгенінің солтүстік-шығыс жағалауында, Қаратал ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Козово, көл, Шошқалы көлінен оңтүстік-шығысқа, Целинное селосынан шығысқа қарай; Тимирязев ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Колково, көл, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Новоникольское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Красное, көл, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Новомихайловка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Красное, тұзды көл, Ягодное көлінен оңтүстік-батысқа, Екатериновское көлінен оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Крестовое, көл, Сергеевский бөгенінің су жайылған зонасында; Сергеевка қаласынан оңтүстік-шығысқа, Бағанаты ауылынан солтүстік-шығысқа қарай;

Шал Ақын ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы болуы мүмкін.

Кресты, көл, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Явленка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы болуы мүмкін.

Кривинское, көл, Горько-Солёное көлінен шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Куклино, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Курганка, көл, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Андреевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Курганское, көл, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Курейное, көл, Ақыш көлінен батысқа, Лебязье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Лагуново, көл, Ақыш көлінен оңтүстік-шығысқа, Соколовка селосынан батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Ленёво, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағалауында, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Соколовка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Лёнъкино, көл, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Покровка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Линёво, көл, Екатериновское көлінен оңтүстік-батысқа, Чапаевка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Сергеевское бөгенінің солтүстік-шығысында, Ысқақ Ыбыраев ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Лобзоватое, көл, Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Ложок, көл, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-шығысқа, Алабота көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Ложок – 1. Лог сөзінен – созылып жатқан құрғақ арна; 2. Еврейлердің 6 жұмыртқаға тең өлшем бірлігі; 3. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы. Нақытауды қажет етеді.

Лопарёво, көл, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Лукиное, көл, Пьянково көлінен шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Малое Белое, көл, Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. **Қара.: Белое**, көл.

Малое Бородавкино, көл, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Бородавкино**, көл.

Малое Пеньково, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Ақыш көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. **Қара.: Большое Пеньково**, көл.

Малое Ситово, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Боголюбово селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Малый Пеган, көл, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Михайловка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Большой Пеган**, көл.

Мартышкино, көл, Горько-Солёное көлінен шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Фин бұғазында өмір сүретін шағала тектес құсқа байланысты. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Медвежье, тұзды көл, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Булаево қаласынан шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы болса керек.

Молоково, көл, Становое көлінен солтүстікке, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Мохнатое, көл, Горько-Солёное көлінен шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Мүк, шөп жағасында қалың өсуіне байланысты аталуы мүмкін. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Орёл, көл, Становое көлінен солтүстікке, Мамлютка қаласынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Орлёнок, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен шығысқа қарай; Мамлют ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Қорған облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында; Становое көлінен солтүстікке, Мамлютка қаласынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Орловик, көл, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Островное, көл, Мағжан Жұмабаев ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Парничное, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Пеньково, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Никульское көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Никульское көлінен шығысқа, Красноярка

селосынан батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Широкое көлінен оңтүстік-батысқа, Новоникольское селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Лебязье көлінен оңтүстік-батысқа, Белое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Пеньковское, көл, Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Пески, көл, Петровка селосынан шығысқа, Покровка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Песчаное, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Пьянково көлінен шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Троебратское селосынан солтүстік-шығысқа, Пресноредуть селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Пьянково көлінен оңтүстікке, Макарьевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Сергеевский бөгенінен батысқа, Городецкое селосынан оңтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Питерово, тұзды көл, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Плешково, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Плоское, көл, Ақыш көлінен оңтүстікке, Лебязье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Есіл өзенінің сол жағалауында, Никульское көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Питное көлінен батысқа, Петропавл қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Горькое көлінен батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Пнёво, көл, Лебязье көлінен оңтүстік-шығысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Горькое көлінен батысқа, Мамлютка қаласынан шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Поварихино, көл, Горько-Солёное көлінен шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Подворное, көл, Питное көлінен солтүстік-батысқа, Знаменское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. Әр ауладан алынатын алым негізінде қалыптасқан атау. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Подогородная, ескі арна, Есіл өзенінің сол жағасында, Вагулино селосынан оңтүстікке қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Подсопочное, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Широкое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Покровское, көл, Мағжан Жұмабаев ауданы. **Қара.: Покровское**, батпақ.

Полковниково, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Никульское көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Полковницкое, көл, Алуа көлінен шығысқа, Чириковка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы. **Қара.: Полковниково**, көл.

Прудок, көл, Есіл өзенінің оң жағалауында, Никульское көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы не тоған дегенді білдіреді.

Пьянково, тұзды көл, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа, Караульное көлінен оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Қорған облысы (Ресей Федерациясы) аудандарының шекарасында. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Раскатово, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Ақыш көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Речкино, көл, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Речково, көл, Троебратское селосынан солтүстік-шығысқа, Макарьевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Решетниково, көл, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Рожнево, көл, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Новоникольское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Сафонково, көл, Есіл өзенінің оң жағалауында, Никульское көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Сахарова, ескі арна, Есіл өзенінің сол жағасында, Никульское көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Селиверстово, көл, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Семилово, ащы-тұзды көл, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Филатово көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аудауршылардың бұрынғы мекен атауы.

Сетово, көл, Питное көлінен солтүстік-батысқа, Тоқушы ауылынан солтүстікке қарай; Аққайың ауданы. Қоныс аудауршылардың бұрынғы мекен атауы.

Сиваш, тұзды көл, Бозарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Қарасор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. Қырым-татар сөзінен «батпақ, лай» дегенді білдіреді. Қоныс аудауршылардың бұрынғы мекен атауы.

Сиверга, ащы-тұзды көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Ақыш көлінен солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Тюмен облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында. Фр. Сиверга – коммунна. Қоныс аудауршылардың бұрынғы мекен атауы.

Ситово, көл, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Боголюбово селосының оңтүстігінде; Қызылжар ауданы. Қоныс аудауршылардың бұрынғы мекен атауы.

Соловьёво, (*Круглое*), көл, Сергеевское бөгенінен оңтүстік-шығысқа, Рясинка селосынан солтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы; Афанасьевка селосынан оңтүстікке, Рясинка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Қоныс аудауршылардың бұрынғы мекен атауы.

Сосёново, көл, Екатериновское көлінен оңтүстік-батысқа, Чапаевка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аудауршылардың бұрынғы мекен атауы.

Сосново, көл, Семилово көлінен солтүстік-батысқа, Филатово көлінен оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аудауршылардың бұрынғы мекен атауы.

Сотницкое, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аудауршылардың бұрынғы мекен атауы.

Сотняк, көл, Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аудауршылардың бұрынғы мекен атауы.

Спасское, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Муромское селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аудауршылардың бұрынғы мекен атауы.

Суркино, көл, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Семиозёрка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антрополимоним. Қоныс аудауршылардың бұрынғы мекен атауы.

Таловое, көл, Горькое көлінен батысқа, Мамлютка қаласынан шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аудауршылардың бұрынғы мекен атауы.

Телячье, көл, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аудауршылардың бұрынғы мекен атауы.

Темниково, көл, Ақыш көлінен батысқа, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аудауршылардың бұрынғы мекен атауы.

Тукаево, тұзды көл, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Красное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Усолеццево, көл, Лебяжье көлінен оңтүстік-шығысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Утробинский Калачик, көл, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Явленка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Ханово, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Харьковское, көл, Питное көлінен оңтүстік-батысқа, Знаменское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың және Қызылжар аудандарының шекарасында.

Херсонское, көл, Становое көлінен батысқа, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Хлыново, көл, Ақыш көлінен батысқа, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Черепково, көл, Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Черёмушкино, көл, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Явленка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Чернухино, көл, Становое көлінен солтүстікке, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Чернышево, көл, Ақыш көлінен батысқа, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Чистый Сарапул, көл, Горько-Солёное көлінен шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Шелегино, көл, Солёное көлінен оңтүстікке, Николаевка селосынан солтүстікке қарай; Қызылжар ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Шепелево, көл, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Красное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Шерстобитово, көл, Жамбыл ауданы. **Қара.: Шерстобитово**, батпақ.

Шильцово, көл, Становое көлінен батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Шитово, тұзды көл, Семилово көлінен оңтүстікке, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Шмаково, көл, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Юдино, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Ақыш көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Тюмен облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында. **Қара.: Юдино**, батпақ.

Юртово, көл, Становое көлінен оңтүстік-батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Яковлево, көл, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

д) мағынасы күңгірт атаулар:

Ақыш/Ақұш, тұзды көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Тюмен облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында. Мағынасы күңгірт, ізденуді қажет етеді.

Беккөл, көл, Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-батысқа, Смирново селосынан солтүстікке қарай; Аққайың ауданы. Мағынасы күңгірт атау.

Бесқазоба, көл, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Бес+қаз+оба сөздерінен құралуы мүмкін. Мағынасы күңгірт, зерттеуді қажет ететін атау. Этноним болуы мүмкін.

Большой Мальдрикс, көл, Тимирязев ауданы. **Қара.: Большой Мальдрикс**, батпақ.

Буканы, көл, Южное көлінен оңтүстікке, Андреевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Букан – 1. кішірек жәндік; 2. Тұйық, аз сөзді адам. Мағынасы күңгірт.

Бутарышкино, көл, Становое көлінен батысқа, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы күңгірт атау.

Бұлтыкер, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Жаңажол ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Мағынасы күңгірт атау.

Голозубка, көл, Никульское көлінен батысқа, Ақыш көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы күңгірт атау.

Дошеничок, көл, Широкое көлінен оңтүстік-батысқа, Новоникольское селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы күңгірт атау.

Жанғай, көл, Қалмақкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Қырымбет ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. Мағынасы күңгірт атау.

Жаркен, көл, Айыртау ауданы; Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Жалтыр көлінен солтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы. **Қара.: Жаркен**, батпақ.

Жарсал, ащы-тұзды көл, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа, Жамантүз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Мағынасы күңгірт.

Жиндино, көл, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Новоникольское селосынан оңтүстікке қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы күңгірт.

Иделькино, көл, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Новоникольское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Идель – Еділ – Волга атауы. Дегенмен де мағынасы күңгірт атау.

Казота, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Жаңажол ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Мағынасы күңгірт атау.

Керке, көл, Солёное көлінен шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы күңгірт атау.

Кірпіш, көл, Становое көлінен шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Қызылэскер ауылынан солтүстікке қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы күңгірт.

Кірпішкөл, көл, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы күңгірт.

Кіші Ақшешей, көл, Жамбыл ауданы. **Қара.: Кіші Ақшешей**, батпақ.

Қалитекен, ащы-тұзды көл, Жамбыл ауданы. Қараңыз Солёное, батпақ. Мағынасы күңгірт.

Қап, көл, Үлкен Жарма көлінен солтүстік-батысқа, Григорьевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. Мағынасы күңгірт.

Қойжуған, көл, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Мағынасы күңгірт.

Қоқаң, көл, Камышлово көлінен оңтүстік-батысқа, Питное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Мағынасы күңгірт.

Қолдар, көл, Есіл ауданы. Қараңыз Көлдер, қоныс. Мағынасы күңгірт.

Құжы, көл, Толыбай көлінен солтүстік-шығысқа, Чапаевка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы күңгірт.

Құндыкөл, көл, Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-шығысқа, Талдыарал көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы; Ащысу өзенінің бастауынан оңтүстікке, Жыңғылдысор көлінен шығысқа қарай; Тайынша ауданы. Уәлиханов ауданы. Қараңыз Шағалалы, көл. Мағынасы күңгірт.

Құндыкөл, тұзды көл, Қомбайсор көлінен солтүстік-шығысқа, Жантайсор көлінен солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы. Мағынасы күңгірт.

Лапушки, көл, Филатово көлінен шығысқа, Журавль көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы күңгірт.

Ломиное, көл, Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы күңгірт атау.

Мачище, көл, Семилово көлінен оңтүстікке, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы күңгірт атау.

Мирсанозо, көл, Троебратское селосынан солтүстікке, Пресноредуть селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы күңгірт атау.

Муляное, көл, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы күңгірт.

Неперепасово, көл, Становое көлінен солтүстікке, Михайловка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы күңгірт.

Оглачи, көл, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Санжар ауылынан оңтүстікке қарай; Жамбыл және Мамлют аудандарының шекарасында. Мағынасы күңгірт.

Плавущее, көл, Горько-Солёное көлінен шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы күңгірт.

Подполосное, көл, Питное көлінен солтүстік-батысқа, Знаменское селосынан шығысқа қарай; Аққайың ауданы. Мағынасы күңгірт атау.

Притычное, көл, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы күңгірт.

Сандырақ, көл, Ақбалық ауылынан солтүстік-шығысқа, Жаңажол ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы күңгірт атау.

Саныраукөл, көл, Горькое көлінен шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы күңгірт атау.

Сарышық, көл, Красное көлінен оңтүстік-батысқа, Ольговка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы күңгірт атау.

Семипалатное, көл, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Семипалатное селосының батысында; Қызылжар ауданы. Мағынасы күңгірт.

Слоновое, көл, Становое көлінен оңтүстік-шығысқа, Новоникольское селосынан солтүстікке қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы күңгірт.

Собачье, көл, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Пресноредуть селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Новомихайловка селосынан батысқа қарай; Мамлют ауданы. Көл маңын мекендеген ит-құсқа қатысты аталуы да мүмкін. Мағынасы күңгірт.

Стерхово, көл, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье көлінен шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы күңгірт атау.

Торенок, көл, Никульское көлінен оңтүстік-батысқа, Соколовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Мағынасы күңгірт.

Утюскино, көл, Питное көлінен батысқа, Знаменское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. Мағынасы күңгірт атау. Бұрмаланған атау болуы мүмкін.

Чумеково, көл, Пьянково көлінен шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы күңгірт.

Шабалты, көл, Алабота көлінен солтүстік-батысқа, Құмтөккен ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Мағынасы күңгірт.

Шалдық, көл, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Андреевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы күңгірт.

Шелкино, көл, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Мағынасы күңгірт.

Шөлеңке, көл, Тоқтыкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Украинское селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы күңгірт атау.

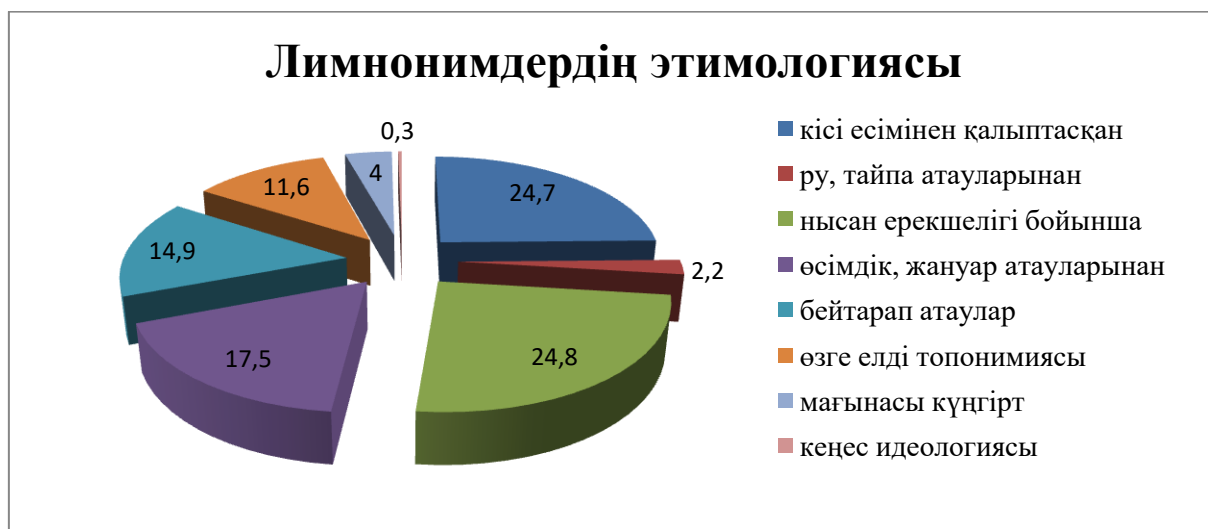
е) ескірген кеңес өкіметінің идеологиясы мәніндегі атаулар:

Комсомольское, көл, Целинное селосының оңтүстік-батысында, Камышовое көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы. Ескірген идеологиялық мәндегі атау.

Кондино, көл, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Семилово көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Идеологиялық мәнде ескірген. Кондино – Италияның коммунасы.

Қызылшопан, көл, Ахметжансор көлінен шығысқа, Сексенбайсор көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы. Кеңестік идеологияны дәріптеу мәндегі атау.

Первомайское, көл, Мамлют ауданы. Қараңыз Евельево, көл.

Лимнонимдер: а) кісі есімінен қалыптасқан – 322; ә) ру-тайпа атауларынан, этнонимнен қалыптасқан – 29; б) нысанға немесе маңындағы нысанға байланысты қалыптасқан – 324; в) өсімдік не жануарға байланысты қалыптасқан – 228; г) бейтарап мағынадағы атаулар – 194; ғ) өзге елдің топонимдері негізінде жасалған атау – 152; д) мағынасы күңгірт атаулар – 51; е) ескірген кеңес өкіметінің идеологиясы мәніндегі атаулар – 4.

1.1.3 ПОТАМОНИМДЕР

а) кісі есімінен қалыптасқан:

Айназар, бұлақ, Жамантұз көлінен оңтүстік-батысқа, Жақсытұз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Антропопотамоним.

Бонделеева, жылға, басын Мұқыр ауылының солтүстігінен алады, Есіл өзенінің оң саласы; Ғабит Мүсірепов ауданы. Антропопотамоним.

Борсықбай, өзен, бастауы Ақжарқын ауылынан солтүстік-шығысқа қарай, Ащысу өзенінің сол саласы, Қарасу өзенінің сол саласы, Үлкен Қараой көлінің оңтүстік-шығысындағы сорда жоғалады; Ақжар ауданы.

Бұқарбай, өзен, бастауы Қараоба қорғанынан оңтүстік-батысқа қарай, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Қараменді, өзен, бастауы Баян көлінен оңтүстік-батысқа қарай, Иманбұрлық өзенінің сол саласы, Сергеевское бөгеніне шығысынан құяды; Айыртау ауданы.

Қаржаубай, өзен, басын Жақсытұз көлінің шығысындағы атыжоқ арнадан алады, Байшығыр өзенінің сол құраушысы, Бұқпа өзенінің сол құраушысы, Сілеті өзенінің сол саласы, Сілетітеңіз көлінің оңтүстік-шығысындағы сорда жоғалады; Уәлиханов ауданы. Антропопотамоним.

Қашырбай, өзен, Аққұдық ауылының солтүстік-шығысында Сарым өзені атыжоқ арнасымен құралады да, Сілетітеңіз көліне батысынан құяды; Уәлиханов ауданы.

Никулиха, өзен, басын Никульское көлінен алады, Есіл өзенінің сол саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Қызылжар ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Тюмен облысы (Ресей Федерациясы) аудандарының шекарасында.

Бабықбұрлық, өзен, бастауы Имантау көлінен оңтүстік-шығысқа қарай, Аққанбұрлық өзенінің оң саласы, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Айыртау, Ғабит Мүсірепов аудандары. **Қара.:** **Аққанбұрлық**, өзен.

Байтүгел, өзен, бастауы Князевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай, Аққанбұрлық өзенінің оң саласы, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Байшағыр, өзен, Қошбайкөл және Қаржаубай өзендерінің қосылуынан құралады, Бұқпа өзенінің сол құраушысы, Сілеті өзенінің сол саласы, Сілетітеңіз көлінің оңтүстік-шығысындағы сорда жоғалады; Уәлиханов ауданы. Антропопотамоним.

Битеке, өзен, бастауы Қарағаш ауылынан солтүстікке қарай, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Ғабит Мүсірепов ауданы. Антропопотамоним.

Жолан, өзен, бастауы Аққұдық ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай, Сілетітеңіз көлінің оңтүстік-батысындағы сорда жоғалады; Уәлиханов ауданы. Антропопотамоним не көне – мықты, мырза, береген [ҚТТС, 6 т., 469 б.], сонда мағынасы: «суы да, балығы да мол өзен».

Иманбұрлық, өзен, бастауы Имантау көлінің солтүстік-батыс бөлігінде, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Айыртау, Шал Ақын аудандары. **Қара.:** **Аққанбұрлық**, өзен.

Қошбайкөл, өзен, бастауы Жақсытұз көлінен оңтүстік-шығысқа қарай, Байшығыр өзенінің оң құраушысы, Бұқпа өзенінің сол құраушысы, Сілеті өзенінің сол саласы, Сілетітеңіз көлінің оңтүстік-шығысындағы сорда жоғалады; Уәлиханов ауданы. Антропопотамоним.

Тілеусай, өзен, бастауы Хлебодаровка селосынан оңтүстік-батысқа қарай, Теке көліне оңтүстік-шығысынан құяды; Уәлиханов ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Омск облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында. Антропопотамоним.

Шақай, өзен, Тамсор көлінен солтүстікке қарай ағынсыз арна, Жақсытұз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Еңбекшілдер (Ақмола облысы), Уәлиханов (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандары. Антропопотамоним.

Шөбеке, өзен, бастауы Аққұдық ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай, Жарқайың өзенінің оң саласы, Сілетітеңіз көлінің оңтүстік-батысындағы сорда жоғалады; Уәлиханов ауданы. Антропотапоним.

ә) ру-тайпа атауларынан, этнонимнен қалыптасқан:

Қырғыз, өзен, бастауы Константиновка селосынан солтүстікке қарай, Ащықарасу өзенінің оң саласы, Қалибек көліне оңтүстігінен құяды; Тайынша ауданы.

б) нысанға немесе маңындағы нысанға байланысты қалыптасқан:

Ақбұяқ, өзен, Ғабит Мүсірепов (Солтүстік Қазақстан облысы), Сандықтау, Атбасар (Ақмола облысы) аудандары. Бұрмаланған атау, Ақбұлақ болса керек.

Аққанбұрлық, өзен, басын Жақсы Жалғызтау көлінен алады, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Ғабит Мүсірепов ауданы. Көне түрк. «бұрылып аққан өзен» мәніндегі атау.

Ақсай, өзен, бастауы Ақтүйесай ауылынан солтүстікке қарай, Теке көліне солтүстік-батысынан құяды; Уәлиханов ауданы. Сай дегеніміз – «үлкен жыра, аңғар». Мағынасы: «үлкен аңғармен аққан өзен».

Ақсоран, өзен, бастауы Жыланды тауларының оңтүстік бөлігінде, Жыланды өзенінің оң саласы, Жабай өзенінің оң саласы, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Айыртау (Солтүстік Қазақстан облысы), Сандықтау (Ақмола облысы) аудандары. Кейде ағарып тұзы шыққан жердің бәрін сор, сортаң, соран деп атай береді. «Жағасында ағарып тұзы шығып жатқан өзен» дегенді білдіреді.

Аралтөбе, өзен, бастауы Баян көлінен оңтүстік-батысқа қарай, Иман-бұрлық өзенінің сол саласы, Сергеевское бөгеніне шығысынан құяды; Айыртау ауданы. «Екі өзен аралығындағы төбе» мәніндегі атау.

Ашықбұлақ, бұлақ, Жалаулы көлінен оңтүстік-батысқа, Қулықөл ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы. «Көзі ашылған бұлақтан нәр алатын өзен» мәніндегі атау.

Ащыкен, өзен, бастауы Кіші Қараой көлінен солтүстік-шығысқа қарай, Үлкен Қараой көліне солтүстік-шығысынан құяды; Ақжар ауданы. «Арнасы кең суы ащы өзен» мәніндегі атау.

Ащықарасу, өзен, бастауы Константиновка селосынан солтүстікке қарай, Қалибек көліне оңтүстігінен құяды; Тайынша ауданы. «Суы мол, ащы үлкен өзен» дегенді білдірсе керек.

Ащысу, тұзды өзен, бастауы Ащыкөл ауылынан батысқа қарай, Қарасу өзенінің сол саласы, Үлкен Қараой көлінің оңтүстік-шығысындағы сорда жоғалады; Ақжар ауданы. «Суы ащы тұзды өзен» мәніндегі атау.

Басқарасу, өзен, бастауы Жаңалық ауылынан оңтүстікке қарай, Балықты көлінің оңтүстік-батысында Жыланды көліне шығысынан құяды; Есіл ауданы. Өңірдегі бас үлкен өзкен болғандықтан аталса керек.

Белая Глина, өзен, бастауы Береславка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай, Тайсары өзенінің оң саласы, Аққанбұрлық өзенінің оң саласы, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Айыртау, Ғабит Мүсірепов аудандары. Өзен

жағасындағы топырақтың сортаң тартып ағарып жатуына байланысты тағылса керек.

Бестамақ, өзен, бастауы Төтекүз тауынан солтүстік-батысқа қарай, Жембарак өзенінің сол саласы, Шарық өзенінің сол саласы, Аққанбұрлық өзенінің оң саласы, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Ғабит Мүсірепов ауданы. Түркі тілдеріндегі тамақ сөзінің топонимдік термин ретінде мағынасы – «өзен сағасы, сай аңғары, кішігірім сайлар» [Мурзаев, 1984, 542]. Бұған қарағанда, Бестамақ топонимінің «кішігірім бес сай, бес аңғар» деген мағынаны білдіретінін көреміз [Жанұзақ].

Борлы, өзен, бастауы Неждановка селосынан солтүстікке қарай, Таранкөл көліне оңтүстік-батысынан құяды; Шал Ақын ауданы. **Қара.: Борлы**, тұзды көл.

Бұқпа, өзен, Береке ауылының шығысында белгісіз арнамен Байшағыр өзенінің қосылуынан құралады, Сілетітеңіз көлінің оңтүстік-шығысындағы сорда жоғалады; Уәлиханов ауданы. **Қара.: Бұқпа**, көл.

Жаман Жырасай, өзен, бастауы Ольгинка селосынан солтүстік-батысқа қарай, Иманбұрлық өзенінің сол саласы, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Шал Ақын ауданы. «Онша терең емес өзен» мәніндегі атау.

Жаңасу, өзен, ағынсыз арна, бастауы Айғабақ ауылынан солтүстікке қарай; Бурабай (Ақмола облысы), Тайынша (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандары; Аққұдық ауылынан солтүстік-шығысқа қарай, Қалибек көлінің оңтүстік-шығысында Алабота қонысындағы сорда жоғалады; Тайынша ауданы. «Суы толығып, жараңарып отыратын өзен» мәніндегі атау.

Жарық, өзен, бастауы Қалибек көлінен оңтүстік-шығысқа қарай, Жаңасу өзенінің батысында Алабота қонысындағы сорда жоғалады; Тайынша ауданы.

Қара.: Жарық, көл.

Жекебұлақ, өзен, бастауы Шаңтөбе кентінен оңтүстік-батысқа қарай, Жыланды өзенінің оң саласы, Жабай өзенінің оң саласы, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Ғабит Мүсірепов (Солтүстік Қазақстан облысы), Сандықтау, Атбасар (Ақмола облысы) аудандары. Өзен суы жеке тұрған бұлақтан толығып отыруы мүмкін болғандықтан аталса керек.

Жембарак, өзен, бастауы Төтекүз тауынан солтүстікке қарай, Шарық өзенінің сол саласы, Аққанбұрлық өзенінің оң саласы, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Ғабит Мүсірепов ауданы. Тува тілінде Кем / Хем – «өзен», барак сөзі «жүндес, жүні ұзын, сабалақ» мәнін береді. Сонда атаудың мағынасы: «жағасын шөп басқан өзен».

Күзеусай, өзен, бастауы Жамбыл ауылынан солтүстік-батысқа қарай, Теке көліне солтүстік-шығысынан құяды; Уәлиханов ауданы. Мағынасы: «Күзеу сайдағы өзен».

Қараөзек, өзен, бастауы Сейфуллин ауылынан солтүстік-батысқа қарай, Жаңақұйған көліне құяды; Тайынша (Солтүстік Қазақстан облысы), Зеренді (Ақмола облысы). **Қара.: Өзек**, көл. «Қар суынан толығып отыратын үлкен өзен» мәніндегі атау.

Қарасу, ащы-тұзды өзен, бастауы Кішкенекөл ауылынан оңтүстік-батысқа қарай, Үлкен Қараой көлінің оңтүстігіндегі сорда жоғалады; Ақжар ауданы.

Қара.: **Қарасу**, көл.

Қарасу, өзен, бастауы Жыланды тауларынан оңтүстік-батысқа қарай, Жақсы Жалғызтау көліне құяды; Айыртау (Солтүстік Қазақстан облысы), Сандықтау (Ақмола облысы) аудандары; Дәуіт ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай, Қамбайсор көліне батысынан құяды; Ақжар ауданы; Шайтантөбе тауынан оңтүстік-шығысқа қарай, Көксенгірсор көліне оңтүстігінен құяды; Ақкөл, Еңбекшілдер (Ақмола облысы), Уәлиханов (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандары; Қалмақкөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай, Салқынкөл көліне оңтүстік-шығысынан құяды; Жақсы (Ақмола облысы), Ғабит Мүсірепов (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандары; Ахметжансор көлінен шығысқа қарай, Сексенбайсор көліне оңтүстік-батысынан құяды; Тайынша ауданы; Сілетітеңіз көлінің оңтүстік-шығысының жағасындағы ағынсыз арна; Уәлиханов ауданы. Қарасу – «жерден шығатын үлкен өзен» мәнін білдіреді.

Қара.: **Қарасу**, көл.

Қарамола, өзен, ағынсыз арна, бастауы Жуантөбе ауылынан солтүстік-шығысқа қарай, Сілетітеңіз көлінің оңтүстік-шығысындағы сорда жоғалады; Уәлиханов ауданы. **Қара.:** **Қарамола**, жырасай.

Қарашат, өзен, бастауы Заозёрное селосынан солтүстікке қарай, Шат өзенінің жоғарғы оң саласы, Талшық ауылының оңтүстік-батысындағы Құндыкөл көліне құяды; Еңбекшілдер (Ақмола облысы), Ақжар (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандары. **Қара.:** **Шат**, (*Жағалқұймасы*), жырасай.

Қарғасай, өзен, бастауы Құсбек көлінен батысқа қарай, Бабықбұрлық өзенінің сол саласы, Аққанбұрлық өзенінің оң саласы, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Айыртау ауданы. «Қойтастары көп сайдағы өзен» мәнін білдіреді.

Қоңырсу, өзен, бастауы Салқынкөл көлінен оңтүстікке қарай, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Жақсы, Есіл (Ақмола облысы), Ғабит Мүсірепов (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандары. **Қара.:** **Қоңыркөл**, көл.

Қопа, өзен, бастауы Жақсытұз көлінен солтүстік-шығысқа қарай, Сілеті өзенінің сол саласы, Сілетітеңіз көлінің оңтүстігіндегі сорда жоғалады; Уәлиханов ауданы. **Қара.:** **Қопа**, көл.

Қосжарық, өзен, бастауы Восходское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай, Үлкен Қараой көліне солтүстік-батысынан құяды; Ақжар ауданы. **Қара.:** **Жарық**, көл.

Құлаайғыр, өзен, бастауы Қалмақкөл көлінен оңтүстікке қарай, Аққанбұрлық өзенінің сол саласы, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Жақсы (Ақмола облысы), Ғабит Мүсірепов (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандары. Мәндес атаулар – **Қара.:** **Көкайғыр**, көл.

Құрсай, өзен, бастауы Жаңатұрмыс ауылынан оңтүстік-батысқа қарай, Үлкен Қараой көліне солтүстігінен құяды; Ақжар ауданы. **Қара.:** **Құрсай**, жырасай.

Қыздарсай, өзен, бастауы Қараоба қорғанынан оңтүстік-шығысқа қарай, Үшқарасу өзенінің сол саласы, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Ғабит Мүсірепов ауданы. **Қара.: Қызкөл**, батпақ.

Қыздың Қарасуы, өзен, ағынсыз арна, бастауы Прожектор селосының солтүстік-шығысында, Сілетітеңіз көлінің оңтүстік-батыс жағалауындағы сорда жоғалады; Еңбекшілдер (Ақмола облысы), Уәлиханов (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандары. **Қара.: Қызкөл**, батпақ. Немесе этнопотамоним.

Қыземшек, өзен, бастауы Қыздың Қарасуы өзенінің сол жағалауында, Сілетітеңіз көлінің оңтүстік-батысында Сарыкөл көліне құяды; Уәлиханов ауданы. Қыз – «қыр». Мағынасы: «созылып жатқан жалды екі қырдағы өзен».

Мұқыр, өзен, бастауы Казанка селосынан оңтүстік-батысқа қарай, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Ғабит Мүсірепов ауданы. «Қысқа, келте өзен» мәніндегі атау.

Мұқырөзен, өзен, бастауы Шолақсор көлінен солтүстікке қарай, Қарасу өзенінің сол саласы, Үлкен Қараой көлінің оңтүстігіндегі сорда жоғалады; Ақжар ауданы. **Қара.: Мұқыр**, өзен.

Ойжайылма, ащы-тұзды өзен, бастауы Талшық ауылынан солтүстік-шығысқа қарай, Ащысу өзенінің оң саласы, Қарасу өзенінің сол саласы, Үлкен Қараой көлінің оңтүстігіндегі сорда жоғалады; Ақжар ауданы. Мағынасы: «жайылып ағатын өзен».

Саға, өзен, бастауы Құсбек көлінен солтүстік-шығысқа қарай, Бабықбұрлық өзенінің оң саласы, Аққанбұрлық өзенінің оң саласы, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Айыртау ауданы; Қатаркөл көлінен солтүстікке қарай, Көксеңгірсор көліне батысынан құяды; Еңбекшілдер (Ақмола облысы), Уәлиханов (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандары. Саға – «өзеннің көлге не теңізге құйған жерінің қылта тұсы; таудың етек жағы қабысқан, жалғасқан жері». Мағынасы: «өзеннің көлге құятын қылта тұсы».

Сайкөпакты, өзен, ағынсыз арна бастауымен Жасқайрат ауылынан солтүстік-шығысқа қарай, Сілетітеңіз көлінің оңтүстік-шығысындағы сорда жоғалады; Уәлиханов ауданы. «Сай-саланы қуып ағатын өзен» мәніндегі атау.

Сарыөзек, өзен, бастауы Шалқар көлінен шығысқа қарай, Жолдыбай көліне құяды; Айыртау (Солтүстік Қазақстан облысы), Зеренді (Ақмола облысы) аудандары; Новоукраинка селосынан солтүстікке қарай, Шүкірлік ауылының солтүстігінде Зоркөл көліне құяды; Айыртау ауданы; Жетікөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай, Иманбұрлық өзенінің оң саласы, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Айыртау, Шал Ақын аудандары. **Қара.: Өзек**, көл.

Үшқарасу, өзен, бастауы Қараоба қорғанынан оңтүстік-шығысқа қарай, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Ғабит Мүсірепов ауданы. **Қара.: Қарасу**, көл.

Шарық, өзен, бастауы Сарыбұлақ ауылынан шығысқа қарай, Аққанбұрлық өзенінің оң саласы, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Ғабит Мүсірепов ауданы. Топонимжасамда «шарыққа, қайраққа жарайтын тасы бар жерлерді» атауға араласады. Мағынасы: «жағасында қайраққа жарайтын тастары бар өзен».

Шат, (*Жағалқұймасы*), өзен, басын Қамбайсор көлінің оңтүстік-батысындағы Шат жырасайынан алады, Талшық ауылының оңтүстік-батысында Құндыкөл көліне құяды; Ақжар ауданы; Ворошилово селосынан оңтүстікке қарай, Семізбай өзенінің оң саласы, Жамантұз көліне құяды; Еңбекшілдер (Ақмола облысы), Уәлиханов (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандары. **Қара.:** Шат, (*Жағалқұймасы*), жырасай.

Шолақсай, өзен, бастауы Аққұдық ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай, Сілетітеңіз көлінің оңтүстік-батысындағы сорда жоғалады; Уәлиханов ауданы. «Сайдағы қысқа өзен» мәніндегі атау болса керек.

Шудасай, өзен, бастауы Куприяновка селосынан солтүстікке қарай, Есіл өзенінің сол саласы, Ертiс өзенінің сол саласы; Шал Ақын ауданы. Мағынасы: «шудадай желкілдеген өсімдік өсетін сайдағы өзен».

Шырпылысай, өзен, бастауы Көбенсай ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай, Теке көліне оңтүстік-батысынан құяды; Уәлиханов ауданы. Мағынасы: «жаппай кураған немесе өрт шалған орман, тоғайы бар, отындық шырпысы мол сайдағы өзен» болуы мүмкін.

в) өсімдік не жануарға байланысты қалыптасқан:

Богатка, өзен, бастауы Городецкое селосынан шығысқа қарай, Сергеевское бөгеніне батысынан құяды; Шал Ақын ауданы. Богатка (кониза) – кішілеу келген бұталы өсімдік. Өзен жағасында өсуіне байланысты осылай аталса керек. Орыс халқының діни сенімі бойынша арнайы күні жұлып, үйге әкеліп тығып қойса, байлық әкеледі-міс.

Борсық, өзен, бастауы Имантау көлінен оңтүстік-батысқа қарай, Бабықбұрлық өзенінің оң саласы, Аққанбұрлық өзенінің оң саласы, Есіл өзенінің оң саласы, Ертiс өзенінің сол саласы; Айыртау ауданы. Өзенді ос аңның мекендеуінен туған атау болса керек.

Жарқайың, өзен, бастауы Зелёный Гай селосынан шығысқа қарай, Қалибек көліне солтүстігінен құяды; Тайынша ауданы; Аққұдық ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай, Сілетітеңіз көлінің оңтүстік-батысындағы сорда жоғалады; Уәлиханов ауданы. **Қара.:** Жарқайың, көл.

Змейка, өзен, бастауы Цуриковка селосынан солтүстік-батысқа қарай, Имантау көліне оңтүстік-шығысынан құяды; Айыртау ауданы. Ирeңдеп ағып жататын өзен болғандықтан аталған.

Қамысақты, өзен, бастауы Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай, Тораңғылық көліне құяды; Айыртау, Есіл аудандары. **Қара.:** Қамысақ, көл.

Қарақоға, өзен, бастауы Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа қарай, Жамантұз көліне солтүстік-батысынан құяды; Уәлиханов ауданы. **Қара.:** Қарақоға, көл.

Қаратал, өзен, бастауы Шолақсор ауылынан шығысқа қарай, Сілеті өзенінің сол саласы, Сілетітеңіз көлінің оңтүстік-шығысындағы сорда жоғалады; Уәлиханов ауданы. Қаратал атауында «қалың, ну өскен тал» мағынасы бар. Өзен жағасында талдың көп, қалың болуы да бұған дәлел.

Құрқарағай, өзен, бастауы Төтекүз тауынан солтүстік-шығысқа қарай, Бабықбұрлық өзенінің оң саласы, Аққанбұрлық өзенінің оң саласы, Есіл өзенінің оң саласы, Ертiс өзенінің сол саласы; Айыртау және Ғабит Мүсірепов

аудандарының шекарасында. Өзен жағасында қарағайдың басқа талдарға қарағанда қалың өсуіне байланысты болса керек.

Тайсары, өзен, бастауы Төтекүз тауынан оңтүстік-шығысқа қарай, Аққанбұрлық өзенінің оң саласы, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Айыртау, Ғабит Мүсірепов аудандары. Этнотопоним.

Талдысай, өзен, бастауы Байтақ ауылынан солтүстік-шығысқа қарай, Теке көліне шығысынан құяды; Уәлиханов ауданы. Өзен маңындағы сайда талдың қалың өсуіне байланысты атау.

Талсай, өзен, бастауы Салқынкөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Ғабит Мүсірепов ауданы. Өзен маңындағы сайда талдың өсуіне байланысты атау.

Тікенек, өзен, бастауы Жыланды тауларынан солтүстік-батысқа қарай, Шағалалы өзенінің сол саласы, Шағалалытеңіз көліне құяды; Айыртау (Солтүстік Қазақстан облысы), Зеренді (Ақмола облысы) аудандары. Өзен жағасында тікенектің қалың өсуіне байланысты аталған.

Шағалалы, жылға, Шағалалытеңіз көлінің солтүстік жағалауында ағынсыз арна; Аққайың ауданы. **Қара.: Шағалалы**, батпақ.

Шағалалы, өзен, бастауы Жыланды тауларынан оңтүстік-батысқа қарай, Шағалалытеңіз көліне құяды; Айыртау, Тайынша (Солтүстік Қазақстан облысы), Зеренді (Ақмола облысы) аудандары. **Қара.: Шағалалы**, батпақ.

г) бейтарап мағынадағы атаулар:

Белый, бастау, Құсбек көлінен оңтүстік-шығысқа, Жақсы Жалғызтау көлінен солтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Горькая, өзен, бастауы Имантау көлінен оңтүстік-батысқа қарай, Иманбұрлық өзенінің сол саласы, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Айыртау ауданы.

Ключ, өзен, бастауы Ильинка селосынан шығысқа қарай, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Есіл ауданы.

Косогляд, өзен, бастауы Сарыбұлақ ауылынан солтүстікке қарай, Шарық өзенінің сол саласы, Аққанбұрлық өзенінің оң саласы, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Омутки, өзен, бастауы Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай, Солоновочка өзенінің оң құраушысы, Соколовка селосының оңтүстік-батысындағы Есіл өзенінің сол жағалауында жоғалады; Қызылжар ауданы.

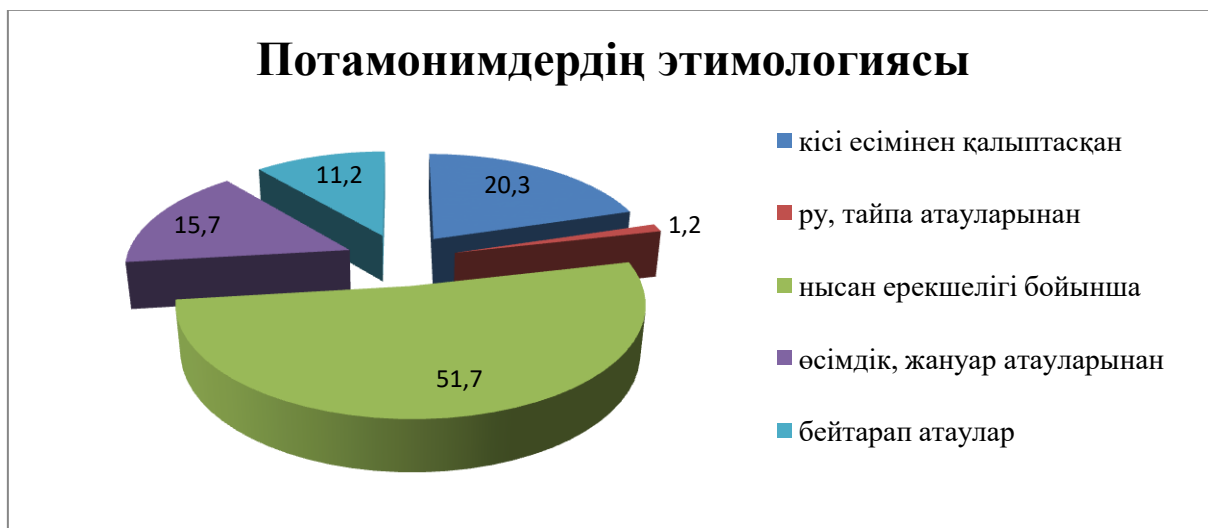
Поперечная, өзен, бастауы Төтекүз тауынан солтүстікке қарай, Жембарақ өзенінің сол саласы, Шарық өзенінің сол саласы, Аққанбұрлық өзенінің оң саласы, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Солянка, өзен, бастауы Құсбек көлінен оңтүстік-батысқа қарай, Аққан-бұрлық өзенінің оң саласы, Есіл өзенінің оң саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Айыртау ауданы.

Сухая, өзен, бастауы Ұзынжар ауылынан солтүстікке қарай, Есіл өзенінің сол саласы, Ертіс өзенінің сол саласы; Шал Ақын ауданы.

Курья, өзен, Таранкөл көлінің шығыс жағалауындағы ағынсыз арна; Шал Ақын ауданы. «Өзеннің ескі арнасы» мағынасын береді.

Талшық, өзен, бастауы Жантайсор көлінен солтүстікке қарай, Талшық ауылының шығысында жоғалады; Ақжар ауданы. «Қорек беретін өзен» деген мәнде болса керек.

Потамонимдер: а) кісі есімінен қалыптасқан – 18; ә) ру-тайпа атауларынан, этнонимнен қалыптасқан – 1; б) нысанға немесе маңындағы нысанға байланысты қалыптасқан – 46; в) өсімдік не жануарға байланысты қалыптасқан – 14; г) бейтарап мағынадағы атаулар – 10.

1.2 ДРИМОНИМДЕР

а) кісі есімінен қалыптасқан:

Аблогина, орман, Мамлют ауданы. Қараңыз Облогина, орман. Антроподримоним.

Андреевский, орман, Меңкесер көлінен шығысқа, Алуа көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антроподримоним.

Анацкий, орман, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Покровка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. Антроподримоним.

Аникин, орман, Үлкен Тораңғылық көлінен батысқа, Ильинка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы. Антроподримоним.

Апретовский, орман, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Арсеновы, ормандар, Казанка селосынан солтүстікке, Неверовское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Әшім, орман, Меңкесер көлінен шығысқа, Становое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антроподримоним.

Базановские, ормандар, Кабань селосынан оңтүстікке, Макарьевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Бандуровский, орман, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Толыбай көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Бекшибай, орман, Меңкесер көлінен оңтүстікке, Сарыман ауылынан шығысқа қарай; Есіл ауданы. Антроподримоним.

Божков, орман, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Буканский, орман, Становое көлінен оңтүстікке, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Буранова Дубрава, орман, Екатериновское көлінен солтүстік-шығысқа, Казанка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Быков, орман, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

1-ші Көлембетов, орман, Пресновка селосынан шығысқа, Железное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Вагинова Дубрава, орман, Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Журавль көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Варавина Дубрава, орман, Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Железное селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Волковский, орман, Есіл өзенінің орта ағысының оң жағасында, Широкое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Галкин, орман, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Петровка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Гоголь, орман, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Мирное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Гончаров, орман, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Петровка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы. Антроподримоним.

Дәсе, орман, Баян ауылынан оңтүстік-шығысқа, Повозочное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Добрынин, орман, Меңкесер көлінен оңтүстік-шығысқа, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. Антроподримоним.

Дубецков Колок, орман, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа, Усердное селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Дурнева Дубрава, орман, Горькое көлінен солтүстікке, Семилово көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Дурневский Колок, орман, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Кабань селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Духнин, орман, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антроподримоним.

Евдокимовский, орман, Семилово көлінен батысқа, Филатово көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

2-ші Көлембетов, орман, Пресновка селосынан шығысқа, Железное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Емельянов, орман, Меңкесер көлінен шығысқа, Становое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антроподримоним.

Ерёмин Колок, орман, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антроподримоним.

Елтынжол, орман, Красное көлінен оңтүстік-батысқа, Ольговка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Еселгал, орман, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Николаевка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы. Антроподримоним.

Ескене, орман, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Журин, орман, Покровка селосынан оңтүстік-батысқа, Алабие ауылынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы. Антроподримоним.

Завадский, орман, Лузинка селосынан оңтүстік-шығысқа, Волошинка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы. Антроподримоним.

Зотовы Кусты, орман, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа, Кабань селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Кабушев Колок, орман, Сергеевское бөгенінен солтүстікке, Жалтыр көлінен шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Казанский, орман, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Белое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Калинов, орман, Бесқұдық ауылынан батысқа, Ильинка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы. Антроподримоним.

Карецкий, орман, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Ильинка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Антроподримоним.

Катин, орман, Саумалкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Шалқар көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Антроподримоним.

Катышков, орман, Широкое көлінен оңтүстікке, Боголюбово селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антроподримоним.

Козлов, орман, Горько-Солёное көлінен шығысқа, Новодубровное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антроподримоним.

Комаровский, орман, Ақыш көлінен батысқа, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антроподримоним.

Қадыр, орман, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антроподримоним.

Қадыров, орман, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Концеберов, орман, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. Иван Грозный кезінде ерекше қызметі үшін берілген тек. Кеңінен таралмаған. Антроподримоним.

Михалкино Болото, орман, Становое көлінен шығысқа, Архангелка селосынан батысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Молдабайқыстау, орман, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Моложенков, орман, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Аманкелді ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. Антроподримоним.

Момыштал, орман, Горько-Солёное көлінен оңтүстікке, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антроподримоним.

Морозовский Колок, орман, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Ильинка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Антроподримоним.

Мұратов, орман, Үлкен Тораңғылық көлінен батысқа, Ильинка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы. Антроподримоним.

Мячин, орман, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Найманов, орман, Горько-Солёное көлінен оңтүстікке, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антроподримоним.

Наумов, орман, Екатериновское көлінен солтүстік-шығысқа, Казанка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Немировский, орман, Сергеевское бөгенінен солтүстікке, Жалтыр көлінен шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Антроподримоним.

Немцов, орман, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Антроподримоним.

Нұрқан, орман, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Новоалександровка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антроподримоним.

Облогина, орман, Становое көлінен шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстікке қарай; Мамлют ауданы.

Өмейтал, орман, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Платонов, орман, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антроподримоним.

Попова Дубрава, орман, Семилово көлінен оңтүстік-батысқа, Пресновка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Поповский, орман, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Михайловка селосынан батысқа қарай; Мамлют ауданы; Лебязье көлінен оңтүстік-батысқа, Белое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антроподримоним.

Прохоров, орман, Солёное көлінен батысқа, Богатое селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Прудковский, орман, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антроподримоним.

Пыльнев, орман, Явленка селосынан оңтүстікке, Покровка селосынан шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Рогачевский, орман, Становое көлінен оңтүстікке, Новомихайловка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Антроподримоним.

Рогачёвы Колки, орман, Екатериновское көлінен солтүстік-шығысқа, Островка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Рожневы Колки, орман, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Рожнов, орман, Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа, Явленка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. Антроподримоним.

Савелихин, орман, Становое көлінен шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антроподримоним.

Сағындық, орман, Красное көлінен оңтүстік-батысқа, Чапаевка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Самарский, орман, Лузинка селосынан оңтүстік-шығысқа, Волошинка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы; Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Антроподримоним.

Самойлов, орман, Двойники селосынан оңтүстікке, Афанасьевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Антроподримоним.

Сафроновские, ормандар, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антроподримоним.

Севостьянов, орман, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Седовы Колки, орман, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Семиозёрка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Соловьёв, орман, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Покровка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. Антроподримоним.

Суровцев, орман, Жалтыр көлінен шығысқа, Кеңес ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Сухановский, орман, Ягодное көлінен шығысқа, Петровка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Сыбанбайқыстау, орман, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Сыздықов, орман, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Такбай, орман, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Тихонов, орман, Ивановка селосынан шығысқа, Молодёжное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы. Антроподримоним.

Тихонов Колок, орман, Травное көлінен батысқа, Архангельское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антроподримоним.

Струков, орман, Лебязье көлінен оңтүстік-батысқа, Белое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Суржиков, орман, Екатериновское көлінен солтүстік-шығысқа, Казанка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Томский, орман, Екатериновское көлінен солтүстікке, Будённое селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Топоровский, орман, Горькое көлінен солтүстікке, Филатово көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антроподримоним.

Төлемісов, орман, Сарымаң ауылынан шығысқа, Николаевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Антроподримоним.

Цивинский, орман, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Троицкое селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Чайкин, орман, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Чапаевка, орман, Горько-Солёное көлінен оңтүстікке, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Чичеров, орман, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Шағынбай, орман, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Шатохина Дубрава, орман, Горькое көлінен солтүстікке, Казанка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Шатурин, орман, Двойники селосынан оңтүстік-батысқа, Афанасьевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Шведов, орман, Лузинка селосынан оңтүстік-батысқа, Волошинка селосынан батысқа қарай; Есіл және Шал Ақын аудандарының шекарасында.

Шегебай, орман, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Шишкин, орман, Екатериновское көлінен солтүстік-шығысқа, Казанка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Яровой, орман, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Покровка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

ә) ру-тайпа атауларынан, этнонимнен қалыптасқан:

Жаңбыршы, орман, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Этнодримоним.

Казачий, орман, Семилово көлінен оңтүстікке, Пресновка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың басым легі казак-шаруалары болған.

Қойсары, орман, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Покровка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. Этнодримоним.

Цыганский, орман, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Шүршіт, орман, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Рождественка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

б) нысанға немесе маңындағы нысанға байланысты қалыптасқан:

Алтынсай, орман, Алуа көлінен солтүстік-батысқа, Владимировка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. Мағынасы: «Сайдағы бай орман» болуы мүмкін не антроподримоним.

Атан, орман, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Мирное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «Қалың орман».

Аяқ, орман, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Мирное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мәндес атаулар – **Қара.: Аяқкөл**, көл.

Батпақкөл, орман, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. **Қара.:** **Батпақкөл**, батпақ.

Горелое Болото, орман, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Октябрь селосынан батысқа қарай; Мамлют ауданы. Батпақты жердегі орманның өртенуіне байланысты тағылған атау.

Дөңқызыл, орман, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Ильинка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Мағынасы: «топырағының түсі қызыл доғалдана біткен дөңі бар орман».

Елек, орман, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Покровка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. Елек (Ілек) атауының бірінші сыңарындағы ел (іл) сөзінің мағынасы да «су, өзен» дегенге саяды, ал екінші сыңарындағы ек – бұл жерде топоним жасаушы қосымша [Жанұзақ]. Мағынасы: «өзен бойындағы (көл жағасындағы) орман».

Ескі Бекет, орман, Горькое көлінен солтүстікке, Екатериновское көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. «Орман маңындағы ескі станса, тұрақ» мәніндегі атау.

Жалпаққызыл, орман, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Меңкесер көлінен оңтүстікке қарай; Есіл ауданы. Жалпақ сын есімі «жалпиған, тапталған, тегіс, кең» ұғымдарымен мәндес келеді және осы мағынада топонимжасамға қатысады. Табиғи нысанның «жалпия біткен сыртқы тұлғасын», «нысанның көлденең алғандағы көлемін (жалпағын)» анықтайды [Бияров]. Мағынасы: «топырағы қызыл түсті жалпақ орман».

Жаманшолақ, орман, Горькое көлінен оңтүстікке, Святодуховка селосынан шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Сирек, қысқа орман болғандықтан осылай аталса керек.

Қарашоқ, орман, Сергеевское бөгенінен солтүстік-батысқа, Жалтыр көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы. «Қалың өскен, шоқтанып өскен орман» мәніндегі атау.

Құдықты, орман, Меңкесер көлінен оңтүстікке, Николаевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. «Маңында құдығы бар орман» мәніндегі атау болса керек.

Плоская Роцца, орман, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Баймағамбет Ізтөлі ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Жалпақ тоғай.

Пограничный Колок, орман, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Чулошное селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. «Басқа нысанмен шектесіп жатқан орман» мәніндегі атау болса керек.

Просечные Колки, орман, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Пьяная Роцца, орман, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиозёрка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Резвая Дубрава, орман, Семилово көлінен оңтүстікке, Пресновка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Шолақөзек, орман, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. «Қысқа, келте өзек» мәніндегі атау.

Қара.: **Өзек**, көл.

в) өсімдік не жануарға байланысты қалыптасқан:

Аралағаш, орман, Балықты көлінен батысқа, Қараағаш ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы; Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «Екі өзен не өзен сағалары арасында өскен ағаш».

Арықбалық, орман шаруашылығы, Айыртау ауданы. Қара.: Горное, село. **Қара.: Арықбалық**, көл.

Басқараағаш, орман, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Николаевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Мағынасы: «негізінен қарағаш өскен орман».

Бастерек, орман, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мағынасы: «негізінен терек өскен орман».

Борсық, орман, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа, Покровка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. **Қара.: Борсық**, өзен.

Бөлтірік, орман, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Грачатник, орман, Меңкесер көлінен шығысқа, Становое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Таған құсының көктемде көп ұшып келуіне байланысты аталған. Сол арқылы егін салу үшін көктемнің келер басын анықтайтын болған шаруалар. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Грачевник, орман, Горькое көлінен оңтүстікке, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мәндес атау – **Қара.: Грачатник**, орман.

Грачевский Колок, орман, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Филиппово селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Колок – кішігірім орман, мағынасы: «таған орманы».

Грачиная Дубрава, орман, Горькое көлінен солтүстікке, Казанка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Дубрава – негізінен емен ағашы басым орман, мағынасы: «таған мекендейтін еменді орман».

Грачиный, орман, Горько-Солёное көлінен батысқа, Солёное көлінен шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мәндес атау – **Қара.: Грачатник**, орман.

Груздяной, орман, Покровка селосынан оңтүстік-батысқа, Александровка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Жеуге жарамды саңырауқұлақ түрі өсетін болғандықтан осылай аталған.

Дегтярный, орман, Солёное көлінен солтүстік-батысқа, Булаево қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. «Ағаш шайыры көп орман» мәніндегі атау.

Долгая Дубрава, орман, Филатово көлінен оңтүстікке, Пресновка селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мәндес атау – **Қара.: Грачиная Дубрава**, орман.

Долгие Лозы, орман, Солёное көлінен солтүстікке, Петровка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Лоза – жабайы жүзім, тал

текстестердің жіңішке сабағы, бұтағы. Мағынасы: «созылып жатқан талды орман».

Долгий Колок, орман, Караульное көлінен оңтүстік-батысқа, Семиозёрка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Филатово көлінен шығысқа, Журавль көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мәндес атау – **Қара.: Грачевский Колок**, орман.

Дубровка, орман, Санжар ауылынан солтүстік-шығысқа, Михайловка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. Мәндес атау – **Қара.: Грачиная Дубрава**, орман.

Заячий Колок, орман, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Мәндес атау – **Қара.: Грачевский Колок**, орман.

Итқара, орман, Меңкесер көлінен оңтүстікке, Николаевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. «ит-құс, яғни қасқыр сияқты жыртқыштар мекендейтін орман» мәнін білдіруі ықтимал.

Кобыльевский Колок, орман, Пьянково көлінен батысқа, Семиозёрка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Жылқыны жаюға қолайлы орман болғандықтан осылай аталса керек.

Коровья Дубрава, орман, Филатово көлінен оңтүстікке, Островка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Мәндес атау – **Қара.: Кобыльевский Колок**, орман.

Қараағаш, орман, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Николаевка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы; Благовещенка селосынан солтүстікке, Петровка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Қарағайлы, орман, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Мирное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Қаратал, орман, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Қаратерек, орман, Меңкесер көлінен оңтүстікке, Николаевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Моховой, орман, Солёное көлінен оңтүстікке, Аманкелді ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Муравьиный, орман, Алакөл көлінен шығысқа, Баян көлінен солтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Осиновый Колок, орман, Мамлютка қаласынан солтүстік-батысқа, Белое селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Отынағаш, орман, Сарымаң ауылынан шығысқа, Николаевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Тауағаш, орман, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Қызыләскер ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Томарлы, орман, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Покровка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Ұзынағаш, орман, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Ұзын Қызылағаш, орман, Балықты көлінен солтүстік-шығысқа, Қараағаш ауылынан шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Колок, орман, Становое көлінен шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы.

г) бейтарап мағынадағы атаулар:

Банковский, орман, Балықты көлінен солтүстік-батысқа, Чириковка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Барачный, орман, Үлкен Тораңғылық көлінен оңтүстік-батысқа, Ивано-Петровка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Ближний, орман, Алакөл көлінен оңтүстікке, Каменный Брод селосынан батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Богатырский, орман, Балықты көлінен солтүстік-батысқа, Чириковка селосынан шығысқа қарай; Есіл және Қызылжар аудандарының шекарасында.

Большой, орман, Балықты көлінен солтүстік-батысқа, Чириковка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Бірінші, орман, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Ильинка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Бірінші Кордон, орман, Меңкесер көлінен оңтүстік-шығысқа, Алуа көлінен солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Весёлые Куртинки, орман, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Николаевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Высокий, орман, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Горелый, орман, Алабие ауылынан батысқа, Тамамбай ауылынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы; Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Камышлово көлінен оңтүстік-шығысқа, Полтавка селосынан батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Солёное көлінен батысқа, Булаево қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Ысқақ Ыбыраев ауылынан оңтүстік-шығысқа, Лузинка селосынан батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Гүлстан, орман, Жалтыр көлінен шығысқа, Сергеевка қаласынан солтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы.

Дастарқан, орман, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Длинный, орман, Иманбұрлық өзенінің сол жағалауында, Садовка селосынан оңтүстікке қарай; Айыртау ауданы; Становое көлінен батысқа, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Становое көлінен оңтүстікке, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Шал Ақын ауданы. Қараңыз Длинный Лес, қоныс.

Долгенький, орман, Ольговка селосынан оңтүстікке, Майбалық ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Долгий, орман, Таранкөл көлінен батысқа, Черуновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы; Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Ильинка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Үлкен Таранкөл көлінен оңтүстік-батысқа, Светлое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Жалмауыз, орман, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа, Мирное селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы. «Ұсқынсыз, ағаштары сирек, қорқынышты орман» мәнінде тағылған атау сияқты.

Жаңажол Шаппа Орыны, орман, Красное көлінен оңтүстік-батысқа, Ольговка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. «Қураған аштарын отынға шабуға арналған ормандағы қатар»м мәніндегі атау болса керек.

Жёлтый, орман, Сергеевское бөгенінен солтүстік-батысқа, Жалтыр көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тимирязев және Шал Ақын аудандарының шекарасында.

Заколдованные Колки, орман, Балықты көлінен солтүстік-батысқа, Чириковка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. «Сиқырлы орман» мәніндегі атау.

Круглый, орман, Саумалкөл көлінен шығысқа, Шалқар көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы; Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Кабань селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Становое көлінен батысқа, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы; Соколовка селосынан оңтүстік-батысқа, Двойники селосынан шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Кендала, орман, Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Жәркен ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Қопан, орман, Семиполка селосынан солтүстік-шығысқа, Баян ауылынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Мелкий, орман, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Мёртвый, орман, Балықты көлінен солтүстік-батысқа, Покровка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Могильный, орман, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Перерезной, орман, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы; Становое көлінен оңтүстік-батысқа, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Подьяманный, орман, Меңкесер көлінен шығысқа, Становое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Пожарник, орман, Ақыш көлінен оңтүстікке, Лебязье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Поперечный, орман, Горькое көлінен солтүстікке, Островка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Продольный, орман, Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Проездной, орман, Становое көлінен оңтүстікке, Новомихайловка селосынан шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Пропашев, орман, Становое көлінен шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Прорезной, орман, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Аманкелді ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Санковский, орман, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Тұрғын, орман, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Шайтан, орман, Үлкен Тораңғылық көлінен батысқа, Ильинка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Шуылдақ, орман, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Юдина Дача, орман, Семиозёрка селосынан оңтүстік-батысқа, Пресноредуть селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

ғ) өзге елдің топонимдері негізінде жасалған атау:

Белый Колок, орман, Филатово көлінен шығысқа, Журавль көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Борки, орман, Жаңажол ауылынан оңтүстік-батысқа, Ақбалық ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Борки**, көл.

Левая Орловка, орман, Горько-Солёное көлінен оңтүстікке, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Мещанский, орман, Петропавл қаласының солтүстігінде, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Петропавл қаласының аумағы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Перемышинский, орман, Үлкен Тораңғылық көлінен оңтүстік-батысқа, Ивано-Петровка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Пироговские, ормандар, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Правая Орловка, орман, Горько-Солёное көлінен оңтүстікке, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Чигарак, орман, Горькое көлінен солтүстікке, Островка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

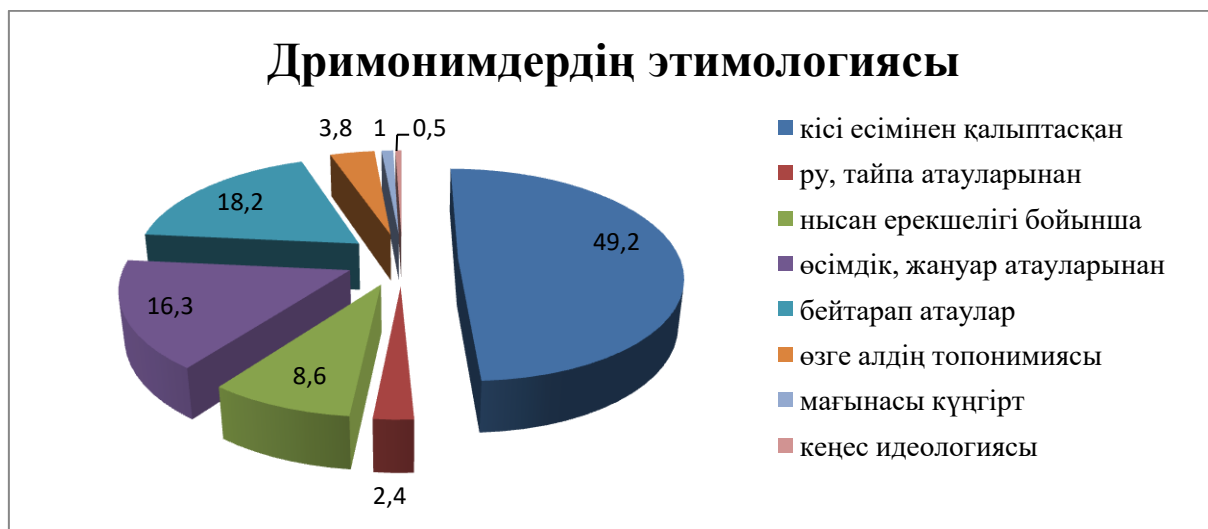
д) мағынасы күңгірт атаулар:

Имтюгеновский, орман, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Муромское селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Таиский, орман, Екатериновское көлінен солтүстікке, Будённое селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

е) ескі кеңес өкіметінің идеологиясы мәніндегі атаулар:

Жаңақызыл, орман, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Дримонимдер: а) кісі есімінен қалыптасқан – 103; ә) ру-тайпа атауларынан, этнонимнен қалыптасқан – 5; б) нысанға немесе маңындағы нысанға байланысты қалыптасқан – 18; в) өсімдік не жануарға байланысты қалыптасқан – 34; г) бейтарап мағынадағы атаулар – 38; ғ) өзге елдің топонимдері негізінде жасалған атау – 8; д) мағынасы күңгірт атаулар – 2; е) ескірген кеңес өкіметінің идеологиясы мәніндегі атаулар – 1.

1.3 ДРОМОНИМДЕР

а) кісі есімінен қалыптасқан:

Асанов, басып озу пункті, Оңтүстік Орал темір жолы; Қызылжар ауданы.

Баянтай, разъезд, әрекетсіз; Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Айыртау ауданы.

Ботай, разъезд, әрекетсіз, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Айыртау ауданы.

Дәуіт, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Ақжар ауданы.

Булаево, станция, Оңтүстік Орал темір жолы; Мағжан Жұмабаев ауданы. Алғашқы қоныс аударушы есімімен аталған.

Комаровский, разъезд, әрекетсіз, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Айыртау ауданы.

Қараэнтай, өткел, Қайрат ауылының оңтүстік-шығысында Сілеті өзенінде; Уәлиханов ауданы.

Ломоносовская, станция, әрекетсіз, Қазақстан темір жолының Қостанай бөлімі; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Мамлютка, станция, Оңтүстік Орал темір жолы; Мамлют ауданы. Антроподромим.

Петропавл, станция, Оңтүстік Орал темір жолы; Петропавл қаласының аумағы. Антроподромим.

Садыркөл, станция, әрекетсіз, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Смирново, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Аққайың ауданы.

Чкалово, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Тайынша ауданы.

Шаховский, разъезд, әрекетсіз, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Қызылжар ауданы.

Янко, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Айыртау ауданы.

ә) ру-тайпа атауларынан, этнонимнен қалыптасқан:

Қалмақкөл, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі, Краснознаменская-Тоқтыөткел тар табанды темір жолының тармағы; Ғабит Мүсірепов ауданы.

б) нысанға немесе маңындағы нысанға байланысты қалыптасқан:

Ақсуат, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Тайынша ауданы.

Қара.: Ақсуат, батпақ.

Аша, тармақ, Сілеті өзенінің сағасында, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Мәндес атау – **Қара.:** Ашалыкөл, көл.

Ащыкөл, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Ақжар ауданы.

Қара.: Ащыкөл, көл.

Биесойған, станция, әрекетсіз; Қазақстан темір жолының Қостанай бөлімі; Ғабит Мүсірепов ауданы. **Қара.:** Биесойған, батпақ.

Бозарал, разъезд, әрекетсіз; Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Аққайың ауданы. **Қара.:** Бозарал, көл.

Жаркөл, станция, әрекетсіз, Қазақстан темір жолының Қостанай бөлімі; Ғабит Мүсірепов ауданы. **Қара.:** Жаркөл, батпақ.

Қайранкөл, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Жамбыл ауданы. **Қара.:** Қайран, көл.

Қараөткел, өткел, Сілеті өзенінде, Қайрат ауылынан солтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы. «Үлкен өткел» мәніндегі атау.

Қиялы, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Аққайың ауданы. «Биік жартасты жер» мәніндегі атау.

Сулы, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Тимирязев ауданы. **Қара.:** Сулы, батпақ.

Тоқтыөткел/Тақтаөткел, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі, Краснознаменская-Тахтаброд тар табанды темір жолының тармағы; Ғабит Мүсірепов ауданы. Қараңыз Тахтаброд, станция. Тақтаөткел – тақта – «тегіс жер» + өткел. Мағынасы: «тегіс жердегі өткел».

Ұзынкөл, разъезд, Оңтүстік Орал темір жолы, Булаево-Молодогвардейская тар табанды темір жолының тармағы; Мағжан Жұмабаев ауданы. **Қара.: Ұзынкөл**, батпақ.

в) өсімдік не жануарға байланысты қалыптасқан:

Қарақоға, станция, Оңтүстік Орал темір жолы; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Қауданды, разъезд, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Аққайың ауданы. Қаудан – 1. қау тұқымдасына жататын далалы жерде өсетін ұзын ақ шөп; 2. өткен жылғы ескі шөп [ҚТТС, 9 т., 490 б.]. Мағынасы: «қаудан қалың өскен жер».

Тайынша, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Тайынша ауданы. **Қара.: Тайынша**, көл.

г) бейтарап мәнді атаулар:

Балға, аялдама пункті, әрекетсіз, Батыс Сібір темір жолы; Уәлиханов ауданы.

Возвышенка, станция, Оңтүстік Орал темір жолы, Булаево-Молодогвардейская тар табанды темір жолының тармағы; Мағжан Жұмабаев ауданы. Қырда орналасқан село атауына байланысты.

Заишимский, разъезд, әрекетсіз, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Зарослое, станция, Оңтүстік Орал темір жолы; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Затон, станция, Оңтүстік Орал темір жолы; Қызылжар ауданы.

Золоторунная, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Тайынша ауданы.

Новоишимская, (*Пески-Целинные*), станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Приречная, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Тайынша ауданы.

Талшық, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Ақжар ауданы.

Қара.: Талшық, өзен.

Теңіз, разъезд, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Тайынша ауданы.

Тоқушы, станция, Оңтүстік Орал темір жолы; Аққайың ауданы. **Қара.: Кіші Тоқушы**, көл.

Толбухинская, станция, әрекетсіз, Батыс Сібір темір жолы; Уәлиханов ауданы.

Уголки, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Айыртау ауданы.

Шағалалы, разъезд, әрекетсіз, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Аққайың ауданы. **Қара.: Шағалалы**, батпақ.

Ярмы, станция, Оңтүстік Орал темір жолы; Мағжан Жұмабаев ауданы. Ярма – жер айдауда пайдаланатын ірі қара малға салынатын қамыт.

ғ) өзге елдің топонимдері негізінде жасалған атау:

Бауманская, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Жамбыл ауданы. РФ аумағындағы көптеген станциялардың атауы.

Белоградовка, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Тимирязев ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы.

Володарское, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Айыртау ауданы.

Ганькино, станция, Оңтүстік Урал темір жолы; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Докучаево, аялдама пункті, әрекетсіз, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Тимирязев ауданы.

Кондратовка-Сибирская, станция, Оңтүстік Орал темір жолы; Қызылжар ауданы.

Писаревка, станция, Оңтүстік Орал темір жолы, Булаево-Молодогвардейская тар табанды темір жолының тармағы; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Успенка, станция, Оңтүстік Орал темір жолы, Булаево-Молодогвардейская тар табанды темір жолының тармағы; Мағжан Жұмабаев ауданы.

д) идеологиялық тұрғыдан ескірген атаулар:

Қызылту, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Уәлиханов ауданы.

Молодогвардейская, станция, Оңтүстік Орал темір жолы, Булаево-Молодогвардейская тар табанды темір жолының тармағы; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Октябрь, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Тайынша ауданы.

Совет, разъезд, әрекетсіз, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Аққайың ауданы.

Совхоз-Жданово, станция, Оңтүстік Орал темір жолы, Булаево-Молодогвардейская тар табанды темір жолының тармағы; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Достық, разъезд, әрекетсіз, Қазақстан темір жолының Қостанай бөлімі; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Жаңажол, разъезд, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Аққайың ауданы.

Жанатұрмыс, разъезд, әрекетсіз, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Қызылжар ауданы.

Орлёнок, аялдама пункті, Оңтүстік Орал темір жолы; Мамлют ауданы.

Первая Целинная, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Пески-Целинные, станция, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Ғабит Мүсірепов ауданы. Қараңыз Новоишимская, станция.

е) нөмірленген нысан атаулары:

2564 км аялдама пункті, аялдама пункті, Оңтүстік Орал темір жолы; Мамлют ауданы.

2586 км аялдама пункті, аялдама пункті, Оңтүстік Орал темір жолы; Мамлют ауданы.

2603 км аялдама пункті, аялдама пункті, Оңтүстік Орал темір жолы; Мамлют ауданы.

2629 км аялдама пункті, аялдама пункті, Оңтүстік Орал темір жолы; Петропавл қаласының аумағы.

2632 км аялдама пункті, аялдама пункті, Оңтүстік Орал темір жолы; Петропавл қаласының аумағы.

2648 км аялдама пункті, аялдама пункті, Оңтүстік Орал темір жолы; Қызылжар ауданы.

2651 аялдама пункті, аялдама пункті, Оңтүстік Орал темір жолы; Аққайың ауданы.

2664 км аялдама пункті, аялдама пункті, Оңтүстік Орал темір жолы; Аққайың ауданы.

2696 км аялдама пункті, аялдама пункті, Оңтүстік Орал темір жолы; Мағжан Жұмабаев ауданы.

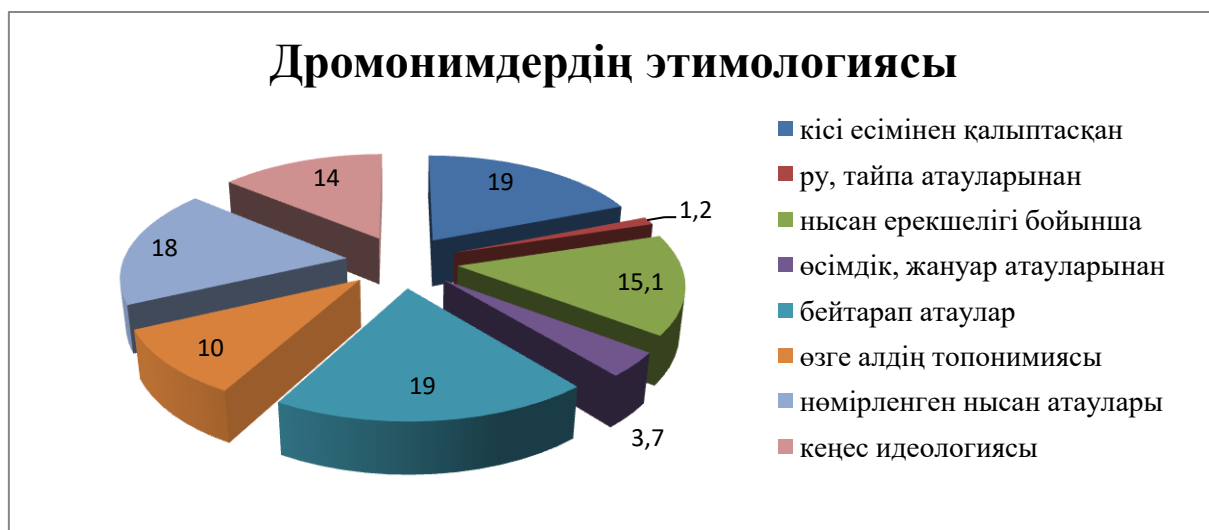
2703 км аялдама пункті, аялдама пункті, Оңтүстік Орал темір жолы; Мағжан Жұмабаев ауданы.

II Булаево, станция, Булаево-Молодогвардейская тар табанды темір жолының тармағы; Мағжан Жұмабаев ауданы.

131 км аялдама пункті, аялдама пункті, Оңтүстік Орал темір жолы; Петропавл қаласының аумағы.

№9 разъезд, разъезд, әрекетсіз, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Тайынша ауданы.

№10 разъезд, разъезд, әрекетсіз, Қазақстан темір жолының Ақмола бөлімі; Тайынша ауданы.

Диаграмма Дромонимдердің этимологиясы

Дромонимдер: а) кісі есімінен қалыптасқан – 15; ә) ру-тайпа атауларынан, этнонимнен қалыптасқан – 1; б) нысанға немесе маңындағы нысанға байланысты қалыптасқан – 12; в) өсімдік не жануарға байланысты қалыптасқан – 3; г) бейтарап мағынадағы атаулар – 15; ғ) өзге елдің топонимдері негізінде жасалған атау – 8; д) ескірген кеңес өкіметінің идеологиясы мәніндегі атаулар – 11; е) нөмірленген нысан атаулары – 14.

1.4 ИНСУЛОНИМДЕР

а) нысанға немесе маңындағы нысанға байланысты қалыптасқан:

Малая Шишка, арал, Шалқар көлінің солтүстік бөлігінде; Айыртау ауданы.
Трудный, арал, Сілетітеңіз көлінің солтүстік-батыс бөлігінде; Уәлиханов ауданы. «жекеленіп тұрған кішкене арал» мәнінде болуы ықтимал.
Солёный, арал, Теке көлінің солтүстік-батыс бөлігінде; Уәлиханов ауданы. «Тұзды арал».

1.5 НЕКРОНИМДЕР

а) кісі есімінен қалыптасқан:

Ақбай, бейіт, Уәлиханов ауданы.
Ақбай, мола, Уәлиханов ауданы.
Әлеке, бейіт, Уәлиханов ауданы.
Байғазы, бейіт, Уәлиханов ауданы.
Бақбасар, бейіт, Уәлиханов ауданы.
Итжан, мола, Уәлиханов ауданы.
Қазыбек, бейіт, Уәлиханов ауданы.
Қапар, мола, Айыртау ауданы.
Құлмәмбет, бейіт, Уәлиханов ауданы.
Қыстаубай, мола, Уәлиханов ауданы.
Молдабай, бейіт, Уәлиханов ауданы.
Ойтоғыраз, мола, Уәлиханов ауданы.
Оразбай, бейіт, Уәлиханов ауданы.
Сарман, мола, Уәлиханов ауданы.
Сарықыз, бейіт, Уәлиханов ауданы.
Тасыбек, бейіт, Уәлиханов ауданы.
Тұрлыбек, бейіт, Уәлиханов ауданы.
Хасен, бейіт, Уәлиханов ауданы.
Шабар, мола, Ақжар ауданы.
Шакет, бейіт, Мағжан Жұмабаев ауданы.
Шәйкүс, бейіт, Уәлиханов ауданы.

б) нысанға немесе маңындағы нысанға байланысты қалыптасқан:

Ақбейіт, бейіт, Уәлиханов ауданы.
Ақоба, бейіт, Есіл ауданы.
Жартоғай, мола, Уәлиханов ауданы.
Қараоба, қорған, Володарское селосынан оңтүстік-шығысқа, Симоновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.
Қатым, бейіт, Уәлиханов ауданы.

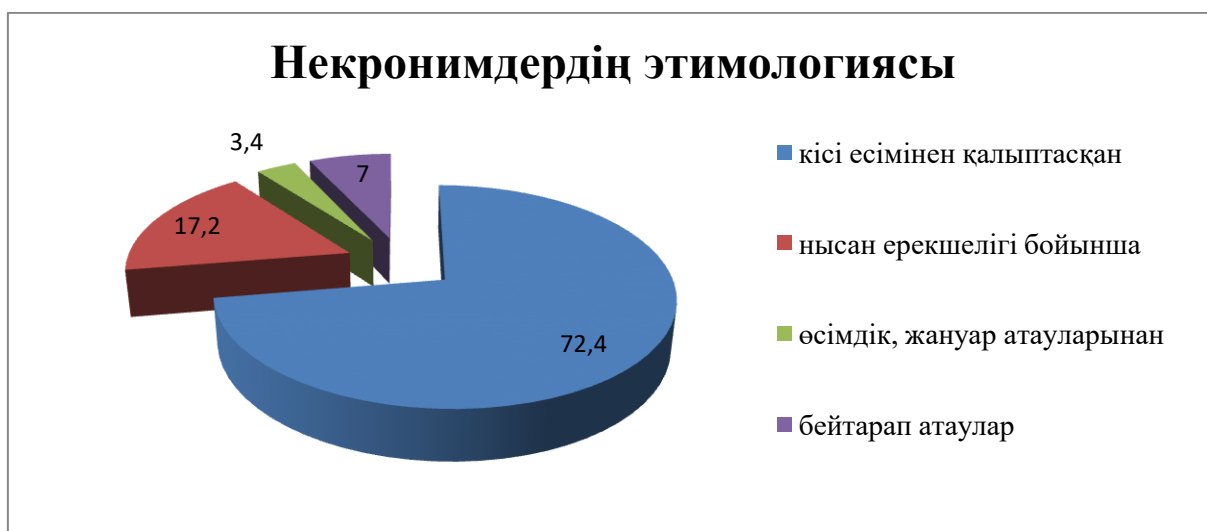
в) өсімдік не жануарға байланысты қалыптасқан:

Талды, мола, Уәлиханов ауданы.

г) бейтарап мағынадағы атаулар:

Алғыс, бейіт, Уәлиханов ауданы.

Далигор, бейіт, Уәлиханов ауданы.

Некронимдер: а) кісі есімінен қалыптасқан – 21; ә) нысанға немесе маңындағы нысанға байланысты қалыптасқан – 5; б) өсімдік не жануарға байланысты қалыптасқан – 1; в) бейтарап мағынадағы атаулар – 2.

1.6 ОЙКОНИМДЕР

Ойконимдердің қалыптасуы тарихи себептермен тығыз байланысты: Олардың ішінде бірнешеуін бөліп көрсетуге болады: идеологиялық мәселелер, ірі өнеркәсіп дамуының (мәселен, Хромтау, Шахтинск т.б.) ірі қалалар мен ірі елді мекендердің қалыптасуына әсері т.б. Ойконимдер халық тұрмысымен тығыз байланысты жасанды болса, гидроним, ороним сияқты топоним түрлері табиғи географиялық нысан болып келеді. Топоним түрлерінің ішінде ойконимдердің ерекшеленуі қоғам дамуымен байланысты: ауыл, қоныс, елді мекендер өсе келе аудан, қала, мегаполистерге айналады. Сол арқылы елді мекен атаулары қоғамның экономикалық, мәдени дамуын көрсетеді.

1.6.1 АСТИОНИМДЕР

а) кісі есімдерінен қалыптасқан атау:

Булаево, қала, Мағжан Жұмабаев ауданының орталығы.

Мамлютка, қала, Мамлют ауданының орталығы.

Сергеевка, қала, Шал Ақын ауданының орталығы.

Петропавл, қала, облыстық бағыныста; Солтүстік Қазақстан облысының орталығы.

ә) өсімдік не жануарға байланысты қалыптасқан:

Тайынша, қала, Тайынша ауданының орталығы. **Қара.:** Тайынша, көл.

1.6.2 Комонимдер

а) кісі есімінен қалыптасқан:

Абайауыл, қоныс, Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-шығысқа, Советское селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антропокомоним.

Абартинская База, қоныс, Бұлақ ауылынан оңтүстік-батысқа, Қарақамыс ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы Қоныс аударушылардың бұрынғы атауы

Ағынтай Батыр, (*Златогорка, Манчжурка*), ауыл, Айыртау ауданы. Антропокомоним

Айдана, қоныс, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа, Украинское селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропокомоним

Айдар, қоныс, Теке көлінен оңтүстік-батысқа, Кішкенекөл ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Антропокомоним

Айбас, қоныс, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Полтавка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы; Келтесор көлінен солтүстік-шығысқа, Қарағанды ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Көксеңгірсор көлінен солтүстік-шығысқа, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Айдарағаш, қоныс, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Айдаршоқ, қоныс, Жаңасу ауылынан солтүстікке, Волошинка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Айтбай, ауыл, Уәлиханов ауданы. Қараңыз Айтбай, қоныс. Антропокомоним

Айтбай, қоныс, Сілетітеңіз көлінен солтүстікке, Теке көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Антропокомоним

Айтқұлов Ауылы, қоныс, Таранкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Ақбас көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Антропокомоним

Айтуар, ауыл, Жамбыл ауданы. Антропокомоним

Айымжан, ауыл, Жамбыл ауданы. Антропокомоним

Айымжан, қоныс, Бастомар ауылынан солтүстік-шығысқа, Келтесор көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Антропокомоним

Ақан Сері, (*Кеңашы, Кеңаши*), ауыл, Айыртау ауданы. Антропокомоним

Ақбала, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Баян ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропокомоним

Ақамбет, қоныс, Қаратерек ауылынан солтүстік-шығысқа, Малқара ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Ақанбарақ, ауыл **Айбас**, қоныс, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Полтавка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы; Келтесор көлінен солтүстік-шығысқа, Қарағанды ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Көксеңгірсор көлінен солтүстік-шығысқа, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Ақанбет, қоныс, Алабота көлінен батысқа, Қаратерек ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Ақжан, ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы; Тайынша ауданы. Антропокомоним
Ақжан, жеке аулалар, Ғабит Мүсірепов ауданы. **Қара.:** **Ақжан**, ауыл. Антропокомоним

Ақсақбай, қоныс, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-батысқа, Талдыарал көлінен оңтүстікке қарай; Аққайың ауданы.

Ақтан, қоныс, Қомбайсор көлінен оңтүстік-батысқа, Алқатерек ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы. **Ақберді**, қоныс, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Александровка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. Антропокомоним

Ақжар, (*Ленинский*), аудан, орталығы – Талшық кенті. Антропокомоним

Ақжарқын, (*Совхозное*), ауыл, Ақжар ауданы. Антропокомоним

Ақанов Қашары, қоныс, Повозочное селосынан солтүстікке, Муромское селосынан оңтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы. Антропокомоним

Алуа, ауыл, Мағжан Жұмабаев ауданы.

Алуа Моласы, қоныс, Алуа көлінен шығысқа, Явленка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы. **Алыбай**, қоныс, Жалтыр көлінен батысқа, Дмитриевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Алтын, қоныс, Сілетітеңіз көлінен батысқа, Шолақсор көлінен шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Алтынбай, қоныс, Қарақамыс ауылынан оңтүстік-шығысқа, Карасёвка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы; Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Аманбай, қоныс, Питное көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Жарма көлінен солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы. Антропокомоним

Амангелді, ауыл, Уәлиханов ауданы. Қараңыз Қыстауағаш, ауыл.

Аманкелді, ауыл, Ақжар ауданы; Аққайың ауданы; (*Аққозы*) Есіл ауданы; Жамбыл ауданы; (*Майлыағаш*), Уәлиханов ауданы.

Аманкелді, ескі мекен, Ақжар ауданы.

Аманкелді, жеке аулалар, Ақжар ауданы.

Амандық, (*2-ші Октябрь*), ауыл, Тайынша ауданы.

Амантай, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Николаевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Анастың Көлі, қоныс, Таранкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жаңасу ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Андабай, ескі мекен, Уәлиханов ауданы.

Андабай, қыстау, Уәлиханов ауданы.

Андағұл, ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы. Қараңыз Шұңқыркөл, ауыл.

Арахимов Ауылы, қоныс, Таранкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Ақбас көлінен солтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Асанай, қоныс, Ягодное көлінен батысқа, Екатериновское көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Асанов, (*Тоқушы совхозының №4 бөлімі (ет-сүтті)*), ауыл, Қызылжар ауданы.

Ахметжан, ауыл, Мағжан Жұмабаев ауданы. Қараңыз Ахметжан, жеке аулалар.
Ахметжан, жеке аулалар, Мағжан Жұмабаев ауданы.
Аяғанкөл, қоныс, Тораңғылық көлінен шығысқа, Еңбек ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.
Әбусыздық, қоныс, Сексенбайсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Наурызбай Батыр ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.
Әбікай, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстікке, Тауағаш ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.
Әбілда, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Булаево қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.
Әжікөл, қоныс, Үлкен Қараой көлінен оңтүстікке, Жантайсор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.
Әзімбай, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.
Әйтенов Ауылы, қоныс, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Ақбас көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.
Әлжан, ауыл, Айыртау ауданы.
Әлімбай, қоныс, Талдыарал көлінен шығысқа, Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы.
Әміре, ескі мекен, Мағжан Жұмабаев ауданы. Қараңыз Әміре, қоныс.
Әміре, қоныс, Половинное көлінен батысқа, Конюхово селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы
Әшекей, қоныс, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.
Бабыров Лог қоныс, Солёное көлінен солтүстік-батысқа, Лебяжье селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев аудан
Бабасан, қоныс, Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Ысқақ Ыбыраев ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.
Бабеке, ауыл, Уәлиханов ауданы. Қараңыз Бабеке, жеке аулалар.
Бабеке, жеке аулалар, Уәлиханов ауданы.
Байболат, қоныс, Қалибек көлінен шығысқа, Шұңқыркөл ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы **Байғұлы**, қоныс, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-батысқа, Талдыарал көлінен оңтүстікке қарай; Аққайың ауданы.
Байзабол, қоныс, Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан оңтүстікке қарай; Қызылжар ауданы.
Байқара, қоныс, Есіл өзенінің сол жағалауында, Ысқақ Ыбыраев ауылынан батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.
Байқожа, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Булаево қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.
Байқожакөл, қоныс, Үлкен Жарма көлінен шығысқа, Молодежное селосынан солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.
Баймағамбет Ізтөлин, (*Кировка*), ауыл, Жамбыл ауданы.
Баймырза, қоныс, Үлкен Қараой көлінен солтүстік-батысқа, Коммунизм селосынан шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Байсақал, қоныс, Құмтөккен ауылынан оңтүстікке, Үкілі Ыбырай ауылынан солтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Байсал, ауыл, Қызылжар ауданы.

Байсалкөл, қоныс, Алабота көлінен солтүстік-шығысқа, Краснокаменка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Байсары, қоныс, Алабота көлінен солтүстік-батысқа, Карасёвнка селосынан солтүстікке қарай; Айыртау ауданы; Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-батысқа, Казанское селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Байсымақ, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Аманкелді ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Байтас, қоныс, Возвышенка селосынан оңтүстік-батысқа, Золотая Нива селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Байтен, қоныс, Светлое селосынан оңтүстік-шығысқа, Бұлақ ауылынан оңтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Байтөле, қоныс, Жалтыр көлінен солтүстік-батысқа, Жәркен көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Байтөлен, қоныс, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Островка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Байтүс, ауыл, Ақжар ауданы.

Байымбек, қоныс, Алабота көлінен солтүстік-батысқа, Құмтөккен ауылынан шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Балғабек, ауыл, Уәлиханов ауданы. Қараңыз Балғабек, жеке аулалар.

Балғабек, (*Кирово*), жеке аулалар, Уәлиханов ауданы.

Балғажан, қоныс, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Полтавка селосынан оңтүстікке қарай; Аққайың ауданы.

Балдыбай, қоныс, Орлиная тауынан оңтүстік-батысқа, Құмтөккен ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Балатайсор, қоныс, Сексенбайсор көлінен солтүстік-батысқа, Ахметжансор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Балтабай, қоныс, Светлое селосынан оңтүстік-шығысқа, Қарақамыс ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Баян, (*Наследниковка, Саженка*), ауыл, Айыртау ауданы.

Баян, ауыл, Жамбыл ауданы.

Баянбай, ауыл, Аққұдық ауылының құрамына кірді; Уәлиханов ауданы.

Баян Басқамыс, қоныс, Көксеңгірсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Аққұдық ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Башекөл, қоныс, Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-батысқа, Смирново селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы.

Баянды, ауыл, Аққайың ауданы. Қараңыз Баянды, жайлау.

Баянды, жайлау, Аққайың ауданы.

Баянды, қоныс, Үлкен Қараой көлінен солтүстік-шығысқа, Жаңатұрмыс ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы; Жантайсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Тұғыржан ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Бәтикөл, қоныс, Пулемётовка селосынан солтүстік-батысқа, Молодёжное селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Бейіс, қоныс, Жалтыр көлінен батысқа, Жәркен көлінен оңтүстікке қарай; Тимирязев ауданы.

Бейсенбай, қоныс, Алабота көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. Антропокомоним

Бек, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Николаевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Бекауыл, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Николаевка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Бекет, қоныс, Травное көлінен шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Бекеткөл, қоныс, Қалибек көлінен оңтүстік-шығысқа, Алабота ауылынан солтүстікке қарай; Тайынша ауданы.

Бексейіт, ауыл, Мамлют ауданы.

Бексейіт, қоныс, Жалтыр көлінен солтүстік-шығысқа, Николаевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Бесбай, қоныс, Тақтакөл көлінен оңтүстік-батысқа, Қайраңкөл ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Бекболат, қоныс, Есіл өзенінің оң жағалауында, Ысқақ Ыбыраев ауылынан батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Бимұса, қоныс, Ақбас көлінен солтүстік-шығысқа, Дәуқара ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Бинаш, (*Беняш*), ауыл, Мағжан Жұмабаев ауданы.

Борсықбай, қоныс, Қомбайсор көлінен солтүстік-батысқа, Қызылту ауылынан оңтүстікке қарай; Ақжар ауданы.

Ботай, ауыл, Айыртау ауданы.

Бұланбай, ауыл, кісі тұрмайтын; Ақжар ауданы.

Бұланбайауыл, қоныс, Таранкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Ақбас көлінен солтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Бүркітбай, қоныс, Есіл өзенінің оң жағалауында, Петровка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Бірбай, ескі мекен, Уәлиханов ауданы.

Ғабит Мүсірепов, (*Куйбышевский, Целинный*), аудан, орталығы – Новоишимское селосы.

Дайрабай, қоныс, Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа, Волошинка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Далабай, қоныс, Үлкен Бүркітті тауынан солтүстік-шығысқа, Жуантөбе тауынан батысқа қарай; Тайынша (Солтүстік Қазақстан облысы) және Бурабай (Ақмола облысы) шекарасында.

Далабайқоңыр, қоныс, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Дауымбай, ауыл, Есіл ауданы. Қараңыз Мектеп, ауыл.

Дәуқара, ауыл, Айыртау ауданы.

Дәуіт, (*Куйбышевское*), ауыл, Ақжар ауданы.
Дәуіт, қоныс, Қомбайсор көлінен шығысқа, Жантайсор көлінен батысқа қарай; Ақжар ауданы.
Дәметкен, қоныс, Есіл өзенінің оң жағалауында, Ұлыкөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.
Дәниярауыл, қоныс, Үлкен Жарма көлінен шығысқа, Молодёжное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы.
Дәулет, қоныс, Қарақамыс ауылынан солтүстікке, Светлое селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы; Светлое селосынан шығысқа, Бұлақ ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.
Дәулетбай, қоныс, Мұқырөзен өзенінің оң жағалауында, Айсары ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.
Дос, (*Докучаевский совхозының №2 бөлімі (астықты)*), ауыл, кісі тұрмайтын; Тимирязев ауданы.
Досанбек, қоныс, Сілетітеңіз көлінен оңтүстікке, Жамантұз көлінен шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.
Дұшман, қоныс, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.
Дүйсеке, ауыл, Мағжан Жұмабаев ауданы.
Дүйсеке, қоныс, Келтесор көлінен солтүстік-батысқа, Дүйсеке ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.
Дүйсен, қоныс, Қарақамыс ауылынан солтүстікке, Светлое селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.
Дүйсенбай, қоныс, Теке көлінен солтүстікке, Өндіріс ауылынан оңтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы.
Дүрдік, қоныс, Кіші Қараой көлінен оңтүстік-батысқа, Қалибек көлінен шығысқа қарай; Ақжар ауданы.
Ділдә, қоныс, Бұлақ ауылынан оңтүстік-батысқа, Қарақамыс ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.
Елтай, қоныс, Үлкен Жарма көлінен батысқа, Астраханка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы; Төтекүз тауынан солтүстік-шығысқа, Раисовка селосынан оңтүстікке қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.
Ерке, қоныс, Есіл өзенінің оң жағасында, Ысқақ Ыбыраев ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.
Ермек, қоныс, Бұлақ ауылынан оңтүстік-батысқа, Светлое селосынан шығысқа қарай; Айыртау ауданы.
Ермек, қоныс, Үлкен Таранкөл көлінен оңтүстікке, Светлое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.
Ертай, қоныс, Сергеевское бөгенінен солтүстік-батысқа, Жалтыр көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.
Ертөре, қоныс, Южное көлінен оңтүстікке, Булаево қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.
Есалы, қоныс, Майбалық ауылынан оңтүстікке, Кирово селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Есдәулет, қоныс, Сілетітеңіз көлінен батысқа, Шолақсор көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Есенкелді, қоныс, Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-шығысқа, Ивановка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы.

Ескене, қоныс, Алабота көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Есмағамбет, қоныс, Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-шығысқа, Кішкенекөл ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Ескі Қантай, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Надежка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Ескі Сартай, қоныс, Майбалық ауылынан оңтүстік-шығысқа, Золотая Нива селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Ескі Сатан, қоныс, Теке көлінен оңтүстік-шығысқа, Тілеусай ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Есілбайқоңыр, қоныс, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Есімбайқопарма, қоныс, Таранкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жаңасу ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Жайылбайымбет, қоныс, Үлкен Қараой көлінен батысқа, Ақсай ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Жақсымбетауыл, қоныс, Таранкөл көлінен шығысқа, Светлое селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Жақып, қоныс, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Жамбыл, аудан, орталығы – Пресновка селосы.

Жамбыл, (*Горное*), ауыл, Есіл ауданы; (*Жамбыл совхозы (астықты)*), Жамбыл ауданы; кісі тұрмайтын; Қызылжар ауданы; (*Талдысай*), Уәлиханов ауданы.

Жамбыл (астықты), совхоз, Жамбыл ауданы.

Жамбыл совхозының №2 бөлімі (астықты), ауыл, Жамбыл ауданы. Қараңыз Суаткөл, ауыл.

Жамбыл совхозының №5 бөлімі (астықты), ауыл, Жамбыл ауданы. Қараңыз Қараағаш, ауыл.

Жамбыл, қоныс, Жалтыр көлінен батысқа, Дмитриевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Жанболат, қоныс, Алабота көлінен солтүстік-батысқа, Ақбас көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Жаманов Батпағы, қоныс, Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Жанақ, қоныс, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстікке, Покровка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Жанбатыр, қоныс, Ақбас көлінен солтүстік-шығысқа, Алабота көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Жандықара, қоныс, Светлое селосынан оңтүстік-шығысқа, Заградовка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Жанқара, қоныс, Ақбас көлінен солтүстік-батысқа, Сухорабовка селосынан шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Жантұр, қоныс, Жасқайрат ауылынан оңтүстік-шығысқа, Жуантөбе ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Жантыққоңыр, қоныс, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа, Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Жантілей, қоныс, Таранкөл көлінен солтүстік-батысқа, Алқаағаш ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Жаңаберген, қоныс, Повозочное селосынан солтүстік-шығысқа, Сарыман ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Жаңағұл, қоныс, Сергеевское бөгенінен солтүстік-батысқа, Жалтыр көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Жаңа Қантай, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Надежка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Жарқын, ауыл, Ақжар ауданы.

Жауар, қоныс, Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-батысқа, Казанское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Жәкейтоғай, қоныс, Есіл өзенінің оң жағалауында, Жаңажол ауылынан батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Жоламан, ескі мекен, Уәлиханов ауданы. Қараңыз Жоламан, қоныс.

Жоламан, қоныс, Теке көлінен солтүстік-шығысқа, Алабота көлінен солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Жолымбет, қоныс, Жетікөл көлінен солтүстік-батысқа, Сергеевское бөгенінен оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Жораауыл, қоныс, Үлкен Таранкөл көлінен оңтүстік-батысқа, Светлое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Жылқыбайауыл, қоныс, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Сырымбет ауылынан солтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Жылқыбайкөл, қоныс, Таранкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Еңбек ауылынан оңтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Жұмабай, қоныс, Ақсары ауылынан оңтүстік-батысқа, Ұялы ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Жібек, қоныс, Балықты көлінен солтүстік-шығысқа, Қараағаш ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Зейнекеш, қоныс, Талдыарал көлінен шығысқа, Молодёжное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Игілік, қоныс, Бозарал көлінен солтүстік-батысқа, Смирново селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы.

Имайтомар, қоныс, Мамлютка қаласынан оңтүстікке, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Иманжал, қоныс, Құсбек көлінен оңтүстік-батысқа, Гусаковка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Имантау, ауыл, Айыртау ауданы.

Иманөзек, қоныс, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Явленка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Кемей, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Надежка селосынан солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Кенже, қоныс, Горькое көлінен оңтүстікке, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Кенжебай, қоныс, Алабота көлінен солтүстік-батысқа, Қарақамыс ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы; Үлкен Қараой көлінен оңтүстікке, Қарашілік ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Кенжеғалы, ауыл, Аққайың ауданы.

Кенжеқожа, қоныс, Сергеевский бөгенінен шығысқа, Тораңғылық көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Кешейбай, қоныс, Толыбай көлінен оңтүстікке, Ақбалық ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Көбенсай, ауыл, Уәлиханов ауданы.

Қайрат, ауыл, Уәлиханов ауданы.

Қаби Қыстауы, қоныс, Меңкесер көлінен шығысқа, Становое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Қабыл, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Дүйсеке ауылынан солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Қабылқоңыр, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Дүйсеке ауылынан солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Қадыр, қоныс, Светлое селосынан оңтүстік-шығысқа, Бұлақ ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы; Үлкен Жарма көлінен шығысқа, Молодёжное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы.

Қазанқап, (*Золотая Нива совхозының №2 бөлімі (астықты)*), ауыл, Золотая Нива селосының құрамына кірді; Уәлиханов ауданы.

Қайрақбай, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Надежка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Қайсаөлген, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Қалдыаман, қоныс, Светлое көлінен оңтүстік-шығысқа, Заградовка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы; Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Қалитас Кордоны, қоныс, Баян көлінен оңтүстік-батысқа, Красный Кордон селосынан солтүстікке қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы

Қамбет, қоныс, Кіші Қараой көлінен оңтүстік-батысқа, Қалибек көлінен шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Қамқакөл, қоныс, Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-шығысқа, Кішкенекөл ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қаңтарбай, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Қараабзал, қоныс, Алабота көлінен солтүстік-шығысқа, Краснокаменка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Қарзағұл, ауыл, Есіл ауданы. Қараңыз Қаратал, ауыл.
Қарлыға, ауыл, Қызылжар ауданы.
Қатанай, ауыл, Мамлют ауданы.
Қашқынбай, қоныс, Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа, Волошинка селосынан оңтүстікке қарай; Айыртау ауданы.
Қожагелді, ауыл, Ақжар ауданы. Қараңыз Жаңатұрмыс, жеке аулалар.
Қожан, қоныс, Кіші Қараой көлінен оңтүстікке, Бостандық ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.
Қозыбай, қоныс, Теке көлінен оңтүстік-шығысқа, Сілетітеңіз көлінен солтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы.
Қоқан, қоныс, Бозарал көлінен оңтүстік-батысқа, Балықты көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың және Есіл аудандарының шекарасында.
Қондәулет, қоныс, Сексебайсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Жыңғылдысор көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.
Қондыбай, (*Черниговское*), ауыл, Уәлиханов ауданы.
Қонысбай, қоныс, Троебратское селосынан оңтүстік-шығысқа, Макарьевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.
Қошан, қоныс, Үлкен Қараой көлінен оңтүстікке, Қарашілік ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.
Құдайберген, қоныс, Ақбас көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.
Құдияр, ескі мекен, Уәлиханов ауданы.
Құдияр, қоныс, Жақсытұз көлінен солтүстік-шығысқа, Береке ауылынан батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.
Құдияр, қыстау, Уәлиханов ауданы. Қараңыз Құдияр, қоныс.
Құлқай, қоныс, Үлкен Қараой көлінен шығысқа, Теке көлінен солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы; Теке көлінен шығысқа, Қондыбай ауылынан солтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы.
Құлұмбай, қоныс, Ысқақ Ыбыраев ауылынан оңтүстікке, Кривощёково селосынан солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы. **Қырғызбай**, қоныс, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.
Құнбайағаш, қоныс, Қақ көлінен оңтүстік-шығысқа, Новоишимское селосынан солтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы.
Құндыбай, ауыл, Уәлиханов ауданы. Қараңыз Алғабас, ауыл.
Құндыбай, қоныс, Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-шығысқа, Кішкенекөл ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы; Қаратерек ауылынан оңтүстік-шығысқа, Күрлеуіт ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы; Алабота көлінен оңтүстік-батысқа, Қаратерек ауылынан шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.
Құралай, (*Бесағаш*), ауыл, Мағжан Жұмабаев ауданы.
Қырымбай Қараағаш, қоныс, Таранкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Ақбас көлінен солтүстікке қарай; Айыртау ауданы.
Қырымбет, ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы.

Құнанбай, қоныс, Ысқақ Ыбыраев ауылынан оңтүстік-шығысқа, Кривошёрково селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Құрманбай, қоныс, Жалтыр көлінен оңтүстік-батысқа, Дмитриевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Мағжан Жұмабаев, (*Булаевский*), аудан, орталығы – Булаево қаласы.

Малдыбайталы, қоныс, Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Ысқақ Ыбыраев ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Мамай, ескі мекен, Уәлиханов ауданы.

Мамай, қыстау, Уәлиханов ауданы.

Мамлют, аудан, орталығы – Мамлют қаласы.

Мансұртомар, қоныс, Сексенбайсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Жыңғылдысор көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы. **Молдағұл**, қоныс, Рошино селосынан оңтүстік-батысқа, Молодёжное селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Қызылқак көлінен батысқа, Сілетітеңіз көлінен шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Марқабай, жайлау, Уәлиханов ауданы.

Мәтен, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Архангелка селосынан оңтүстік-батысқа; Жамбыл ауданы.

Мұрат, қоныс, Жантайсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Айсары ауылынан солтүстікке қарай; Ақжар ауданы; Шолақсор көлінен солтүстік-шығысқа, Айсары ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Мыңбай, қоныс, Таранкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Волошинка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Мырзағұл, қоныс, Теке көлінен шығысқа, Аманкелді ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Мырзакелді, қоныс, Половинное көлінен оңтүстік-батысқа, Солёное көлінен солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Махамбетов Батпағы, қоныс, Ильинка селосынан шығысқа, Александровка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Мәжіт, қоныс, Сілетітеңіз көлінен шығысқа, Қызылқак көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Мәмбетов, қоныс, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Новоалександровка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Мөңке, ауыл, Тұрар Рысқұлов ауданы.

Мұратбек Батпағы, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-шығысқа, Алуа көлінен батысқа қарай; Есіл ауданы.

Мұстафа, қоныс, Жалтыр көлінен оңтүстік-батысқа, Дмитриевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Нұржантомар, қоныс, Жәркен көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Тимирязев және Шал Ақын аудандарының шекарасында.

Нұрпейіс, қоныс, Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Нұрымбет, (*Западное*), ауыл, Жамбыл ауданы.

Нұрымбет, қоныс, Троебратское селосынан оңтүстік-шығысқа, Макарьевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Олжабай, қоныс, Балықты көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Тораңғылық көлінен шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Омар, қоныс, Қарақамыс ауылынан солтүстік-шығысқа, Светлое селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Омар, қоныс, Жамбыл ауылынан оңтүстікке, Целинное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Орысбай, қоныс, Құсбек көлінен оңтүстік-шығысқа, Жақсы Жалғызтау көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Оспантал, қоныс, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жамбыл ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Өзайдар, қоныс, Бозарал көлінен оңтүстік-батысқа, Балықты көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы.

Өмекен, қоныс, Толыбай көлінен оңтүстік-батысқа, Ақбалық ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Өсербай, қоныс, Петропавл қаласынан оңтүстік-шығысқа, Үлкен Жарма көлінен солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Өскен, ауыл, Айыртау ауданы. Қараңыз Үкілі Ыбырай, ауыл.

Өтебай, қоныс, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Өтеген, қоныс, Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-шығысқа, Кішкенекөл ауылынан солтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы.

Өтетілеу, қоныс, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Сабыр, қоныс, Тораңғылық көлінен батысқа, Кривощёково селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Сағынайауыл, қоныс, Таранкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Ақбас көлінен солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Садыркөл, ауыл, кісі тұрмайтын; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Сақтан, қоныс, Жалтыр көлінен солтүстік-батысқа, Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Самамбет, ауыл, Ильинка селосының құрамына кірді; Есіл ауданы. Қараңыз Өндіріс, ауыл

Санжар, ауыл, Жамбыл ауданы.

Сартбек, қоныс, Жетікөл көлінен солтүстік-батысқа, Неждановка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Сарыбай, ауыл, Тайынша ауданы.

Сарын, ауыл, Уәлиханов ауданы. Қараңыз Өндіріс, ауыл.

Сарыман, ауыл, Есіл ауданы. **Сартай**, ауыл, Тайынша ауданы. Қараңыз Сартай, дала қосы.

Сартай, дала қосы, Тайынша ауданы.

Сартықов Шоқ Бұталары, қоныс, Тораңғылық көлінен солтүстікке, Волошинка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Сарымбет (астықты), совхоз, Айыртау ауданы. Қараңыз Сырымбет, ауыл.

Сатай, қоныс, Теке көлінен шығысқа, Аманкелді ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Сатыпалды, ескі мекен, Уәлиханов ауданы.

Сатыпалды, қоныс, Теке көлінен солтүстікке, Өндіріс ауылынан оңтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы.

Сәбит, ауыл, Жамбыл ауданы.

Сәбит Мұқановтың әкесі Мұқанның бейіті, қоныс, Докучаево селосынан оңтүстік-батысқа, Тимирязево селосынан солтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Сәбит Мукановтың Моласы, қоныс, Тимирязев ауданы. Қараңыз Сәбит Мұқановтың әкесі Мұқанның бейіті, қоныс.

Сәнкi, қоныс, Жақсытұз көлінен солтүстік-шығысқа, Береке ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Сәруар, қоныс, Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-батысқа, Шошқалы көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Сәуле, қоныс, Қалибек көлінен оңтүстік-батысқа, Донецкое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Сейфолла, (*Сейфулино*), ауыл, Мағжан Жұмабаев ауданы.

Сейітқұлауыл, қоныс, Таранкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Светлое селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Сенкібай, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Сыздықов Орманы, қоныс, Тораңғылық көлінен солтүстікке, Ысқақ Ыбыраев ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Сырымбет, (*Казгородок, Сарымбет совхозы (астықты)*), ауыл, Айыртау ауданы.

Сырымбет Шоққарағайы, қоныс, Саумалкөл көлінен солтүстікке, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Сұлтанқазы, қоныс, Ақбас көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Сүгірбай, ауыл, Тайынша ауданы.

Сүлейменов Ауыл, қоныс, Таранкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Ақбас көлінен солтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Таубай, қоныс, Алабота көлінен солтүстік-батысқа, Құмтөккен ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Тәнтiкөл, қоныс, Бозарал көлінен солтүстік-шығысқа, Смирново селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы.

Телжан, (*Толбухинское*), ауыл, Уәлиханов ауданы.

Тiленшi, қоныс, Келтесор көлінен солтүстік-шығысқа, Қарағанды ауылынан шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Тiлеуберген, қоныс, Бұлақ ауылынан оңтүстік-батысқа, Светлое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Төлегенауыл, қоныс, Жетікөл көлінен солтүстік-батысқа, Неждановка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Төленшілік, қоныс, Шағалалытеңіз көлінен оңтүстік-шығысқа, Тайынша қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Тұрсын, қоныс, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан

Тұғыржан, ауыл, Ақжар ауданы батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Тұрсынбай, қыстау, Уәлиханов ауданы.

Уәлиханов, (*Қызылту*), аудан, орталығы – Кішкенекөл ауылы.

Үкілі Ыбырай, (*Үскен, Өскен*), ауыл, Айыртау ауданы.

Үлкен Алуа, қоныс, Келтесор көлінен оңтүстік-шығысқа, Алуа ауылынан солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Үлкен Баян, қоныс, Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа, Волошинка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Үсен, қоныс, Келтесор көлінен солтүстік-батысқа, Дүйсеке ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Шалаев Табор, қоныс, Шағалалытеңіз көлінен оңтүстік-шығысқа, Теңдік ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Шал Ақын, аудан, орталығы – Сергеевка қаласы.

Шаяманшәріп, ескі мекен, Уәлиханов ауданы.

Шәкей, қоныс, Жыңғылдысор көлінен оңтүстік-шығысқа, Алқатерек ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Шекен, қоныс, Кіші Қараой көлінен солтүстікке, Киевское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Ширапай, қоныс, Қамбайсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Жантайсор көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Шолақ Досақ, қоныс, Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-батысқа, Талдыарал көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы.

Шортай, ауыл, кісі тұрмайтын; Шал Ақын ауданы.

Шотмандай, қоныс, Жамбыл ауылынан оңтүстікке, Целинное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Қарасу (Қостанай облысы) және Ғабит Мүсірепов (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандарының шекарасында.

Ысқақ, қоныс, Қарақамыс ауылынан солтүстікке, Светлое селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Ысқақ Ыбыраев, (*Ленино*), ауыл, Шал Ақын ауданы.

Ысмайылқора, қоныс, Жамантүз көлінен оңтүстік-батысқа, Жақсытүз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

ә) ру-тайпа атауларынан, этнонимнен қалыптасқан:

Айсары, ауыл, Ақжар ауданы.

Ақби, қоныс,

Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Ақлақ, қоныс, Бастомар ауылынан солтүстік-шығысқа, Келтесор көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Ақсары, (*Найдорф*), ауыл, Ақжар ауданы.

Ақсары, қоныс, Үлкен Қараой көлінен батысқа, Ақсай ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Арғын, қоныс, Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-батысқа, Казанское селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Атығай, ауыл, Екібастұз қалалық әкімшілігінің аумағы.

Атығай, қоныс, Половинное көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье селосынан шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Бағанаты, ауыл, Шал Ақын ауданы

Балтакөл, қоныс, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Ленино селосынан шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Бесата, қоныс, Алабота көлінен солтүстік-батысқа, Ақбас көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Бесатаауыл, қоныс, Таранкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Светлое селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Жабай, қоныс, Үлкен Тораңғылық көлінен батысқа, Николаевка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Жанай, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Керейқалқан, қоныс, Келтесор көлінен оңтүстік-батысқа, Бастомар ауылынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Күшік, қоныс, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Полтавка селосынан оңтүстікке қарай; Аққайың ауданы.

Қалмақкөл, ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы; темір жол бойындағы; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Қалмақкөл, жеке аулалар, темір жол бойындағы; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Қалмақкөл, (*Добромысловка*), қоныс, Баян көлінен оңтүстік-батысқа, Раисовка селосынан шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Қазақ Қисық Орманы, қоныс, Сергеевское бөгенінен оңтүстікке, Крещенка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Қазақ Қызылшіліктері, қоныс, Үлкен Тораңғылық көлінен батысқа, Николаевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Қазақ Молалары, қоныс, Ақсуат көлінен солтүстікке, Докучаево селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Қантай, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Надежка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Қожа, қоныс, Талшық ауылынан оңтүстік-шығысқа, Үлгілі ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Құлболды, қоныс, Шолақсор көлінен солтүстік-шығысқа, Айсары ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Қырғыз Батпағы, қоныс, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Қырғыз Жерлері, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Қырғыз Құдықтары, қоныс, Ивано-Петровка селосынан солтүстікке, Ясновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Қырғыз Шоққайыңы, қоныс, Есіл өзенінің сол жағасында, Никульское көлінен солтүстікке қарай; Қызылжар ауданы.

Манчжурка, село, Айыртау ауданы. Қараңыз Ағынтай Батыр, ауыл.

Маңғұл, қоныс, Бозарал көлінен солтүстік-шығысқа, Талдыарал көлінен батысқа қарай; Аққайың ауданы.

Сақтар Қорасы, ескі мекен, Уәлиханов ауданы.

Салбек, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Сарман, қоныс, Үлкен Қараой көлінен солтүстік-шығысқа, Майское селосынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Сіргелі, қоныс, Келтесор көлінен оңтүстік-батысқа, Бастомар ауылынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. **Төлеңгіт**, қоныс, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Тастемір, қоныс, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Темір, қоныс, Тақтакөл көлінен шығысқа, Жамбыл ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Тоғызак, қоныс, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Торғай, қоныс, Баян көлінен оңтүстікке, Константиновка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. **Қара.: Торғай**, көл.

Уақ, қоныс, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Троицкое селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Уақарай, ауыл, Айыртау ауданы. Қараңыз Уақарай, қоныс.

Уақарай, қоныс, Жетікөл көлінен оңтүстік-батысқа, Сергеевское бөгенінен оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

б) нысанға немесе маңындағы нысанға байланысты қалыптасқан:

Аймақ, (*Октябрьское*), ауыл, Тайынша ауданы.

Аймақ, қоныс, Сексенбайсор көлінен солтүстік-батысқа, Ахметжансор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы. **Қара.: Аймақ**, ауыл. **Айыртау**, аудан, орталығы – Саумалкөл ауылы.

Айыртау, (*Айыртау орман шаруашылығы*), ауыл, Айыртау ауданы. **Ақбұлақ**, ауыл, Айыртау ауданы. (*Чехово*), Уәлиханов ауданы.

Ақбұлақ, қоныс, Белое көлінен оңтүстікке, Құмдыкөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. **Қара.: Ақбұлақ**, ауыл.

Ақбалшық, қоныс, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа, Озёрное селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Ақкөл, қоныс, Питное көлінен оңтүстік-батысқа, Токушы ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы.

Аққанбұрлық, ауыл, Айыртау ауданы.

Аққұдық, ауыл, Тайынша ауданы. (*Комсомольское*), Уәлиханов ауданы.

Аққұдық, қоныс, Көксеңгірсор көлінен солтүстік-шығысқа, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. **Қара.: Аққұдық**, ауыл.

Ақмола, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Келтесор көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Үлкен Жарма көлінен солтүстік-шығысқа, Молодёжное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Үлкен Жарма көлінен солтүстік-шығысқа, Булаево қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Ақойкөл, қоныс, Келтесор көлінен солтүстікке, Надежка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Омск облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында.

Ақсай, (*Кузбасское*), ауыл, Ақжар ауданы.

Ақсу, (*Мичуринский совхозының №3 бөлімі (астықты)*), ауыл, Тайынша ауданы; Шал Ақын ауданы.

Ақсу, қоныс, Жантайсор көлінен оңтүстікке, Ленинградское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы; Шағалалытеңіз көлінен оңтүстік-шығысқа, Тайынша қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы. **Қара.: Ақсу**, ауыл.

Ақтай, қоныс, Қомбайсор көлінен солтүстік-шығысқа, Жантайсор көлінен солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы. Тай/тағ – тау мәнін білдіруі мүмкін. Мағынасы: «алыстан ағарып көрінетін тау етегіндегі ауыл».

Ақтас, ауыл, Есіл ауданы.

Ақтас, қоныс, Үлкен Таранкөл көлінен оңтүстік-батысқа, Светлое селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы. **Қара.: Ақтас**, ауыл.

Ақтөбе, ескі мекен, Уәлиханов ауданы.

Ақтөбе, қоныс, Калиновка селосынан оңтүстік-батысқа, Қараағаш ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Ақтүйесай, ауыл, Уәлиханов ауданы.

Ақшоқы, ауыл, Айыртау ауданы.

Ақшығанақ, қоныс, Есіл өзенінің оң жағалауында, Ұлықөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Алқа, ауыл, Есіл ауданы.

Алқа, қоныс, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Ильинка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Алтынбұлақ, (*Заготскот*), ауыл, Айыртау ауданы.

Арал, қоныс, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-шығысқа, Жамантұз көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы; Жамантұз көлінен оңтүстік-шығысқа, Қайрат ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Арал, қыстау, Уәлиханов ауданы.

Аралкөл, (*Мичуринский совхозының №2 бөлімі (астықты)*), жеке аулалар, Тайынша ауданы.

Аралкөл, ауыл, Тайынша ауданы. Қараңыз Аралкөл, жеке аулалар.

Астаукөл, қоныс, Дружба селосынан оңтүстік-батысқа, Разгульное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Ашыкөл, ауыл, Ақжар ауданы.

Басұзынкөл, қоныс, Балықты көлінен оңтүстік-шығысқа, Қарасор көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Батпақ, қоныс, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Молодёжное селосынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Батпақкөл, қоныс, Таманское селосынан оңтүстікке, Сейфолла ауылынан солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Малқара ауылынан шығысқа, Күрлеуіт ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Баластный Карьер, жеке аулалар, Тайынша ауданы.

Баластный Карьер, село, Тайынша ауданы. Қараңыз Баластный Карьер, жеке аулалар.

Баскөл, қоныс, Майбалық ауылынан оңтүстік-шығысқа, Золотая Нива селосынан батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Басқаракөл, қоныс, Кантемировское селосынан солтүстікке, Котовское селосынан оңтүстікке қарай; Тайынша ауданы.

Басөзек, қоныс, Сексенбайсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Жыңғылдысор көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Бастомар, ауыл, Мағжан Жұмабаев ауданы.

Бәрікөл, ауыл, Аққайың ауданы.

Бергіқыстау, қоныс, Алуа көлінен солтүстікке, Андреевка селосынан оңтүстікке қарай; Мамлют ауданы.

Бескөл, аудан, орталығы – Бескөл ауылы. Қараңыз Қызылжар, аудан.

Бескөл, (*Зелёная Роща, Бескөл тәжірибе жасау шаруашылығының №1 бөлімі (мал шаруашылығы)*), ауыл, Қызылжар ауданының орталығы.

Бескөл тәжірибе жасау фермасы (мал шаруашылығы), село, Қызылжар ауданы. Қараңыз Подгорное, село. Қараңыз Бәйтерек, ауыл.

Бескөл тәжірибе жасауының №1 бөлімі (мал шаруашылығы), село, Қызылжар ауданының орталығы. Қараңыз Бескөл, ауыл.

Бесқұдық, ауыл, Есіл ауданы.

Бестамақсай, қоныс, Кіші Қараой көлінен батысқа, Кеңащы ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Биебоған, қоныс, Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Қайраңкөл ауылынан шығысқа қарай; Тимирязев ауданы. **Босаға**, қоныс, Таранкөл көлінен батысқа, Кривошёково селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Бозарал, ауыл, Аққайың ауданы. Қараңыз Көктерек, ауыл.

Бокшасор, қоныс, Шолақсор көлінен солтүстік-шығысқа, Ақбұлақ ауылынан оңтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы.

Болқұдық, қоныс, Молодёжное селосынан оңтүстік-шығысқа, Придорожное селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Босағақызыл, қоныс, Екатериновское көлінен оңтүстік-батысқа, Чапаевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Бөгет, қоныс, Кіші Қараой көлінен оңтүстік-батысқа, Ақжарқын ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Бұлақ, ауыл, Ақжар ауданы; Есіл ауданы.

Бұлақ, (*Чистяковский совхозының №2 бөлімі*), жеке аулалар, Ақжар ауданы.

Бұлақ, қоныс, Есіл өзенінің оң жағалауында, Дәуіт ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы; Алакөл көлінен оңтүстік-батысқа, Шұңқыркөл көлінен оңтүстікке қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Жақсы Жалғызтау, ауыл, Айыртау ауданы.

Жалағаш, қоныс, Сергеевский бөгенінен шығысқа, Тораңғылық көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Жалаңаш, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Баян ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Лузинка селосынан солтүстік-батысқа, Көктерек ауылынан шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Егізкөл, қоныс, Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа, Волошинка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Екіойпат, қоныс, Золотая Нива селосынан солтүстік-шығысқа, Возвышенка селосынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Екішоқ, қоныс, Үлкен Қоскөл көлінен батысқа, Саумалкөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы; Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Ентүскен, қоныс, Ысқақ Ыбыраев ауылынан солтүстік-шығысқа, Көктерек ауылынан оңтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы.

Есперлі, (*Украинский совхозының №4 бөлімі (астықты)*), ауыл, Жамбыл ауданы. Мағынасы: «сай бойындағы көзі қайраңнан шығатын тайыз құдықты ауыл» болса керек.

Есперлі, қоныс, Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Есіл, (*Ленинский*), аудан, орталығы – Явленка селосы. **Қара.: Ескі Есіл**, көл, батпақ.

Есіл, ауыл, Есіл ауданы; (*Ишимский совхозы (астықты)*), Тимирязев ауданы.

Қара.: Ескі Есіл, көл, батпақ.

Жалғызқұдық, қоныс, Жантайсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Тұғыржан ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы; Сексенбайсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Наурызбай Батыр ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Жалпақшоқ, қоныс, Есіл өзенінің сол жағалауында, Жаңажол ауылынан батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Жалтыр, (*Энтельды*), ауыл, Шал Ақын ауданы. **Қара.: Жалтыр**, батпақ.

Жалтыр, қоныс, Үлкен Жарма көлінен батысқа, Смирново селосынан солтүстікке қарай; Аққайың, Қызылжар аудандарының шекарасында; Қалмақкөл көлінен солтүстік-батысқа, Чистополье селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Широкое көлінен оңтүстік-шығысқа, Қызылжұлдыз ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Становое көлінен оңтүстікке, Андреевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы. **Қара.: Жалтыр**, батпақ.

Жалтыркөл, қоныс, Белое көлінен солтүстікке, Жолдыбай көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы; Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа,

Николаевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-шығысқа, Молодёжное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы. Мәндес атау – **Қара.: Жалтыр**, батпақ.

Жалтырша, ауыл, Жамбыл ауданы. Мәндес атау – **Қара.: Жалтыр**, батпақ.

Жаманкөл, қоныс, Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа, Аманкелді ауылынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Жаманкөл**, батпақ.

Жаманқопа, қоныс, Теке көлінен оңтүстік-батысқа, Кішкенекөл ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Жаманшал, қоныс, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Жаманшұңқыр, қоныс, Алуа көлінен солтүстік-батысқа, Владимировка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Жаңакөл, қоныс, Қарағанды ауылынан солтүстік-батысқа, Надежка селосынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Жаңаөзен, ауыл, Есіл ауданы.

Жаңасу, (*Фрунзе*), ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы; Шал Ақын ауданы.

Жаркент, ауыл, Айыртау ауданы. **Қара.: Жаркент**, көл.

Жаркент, қоныс, Светлое селосынан оңтүстік-шығысқа, Қарақамыс ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Жаркөл, ауыл, Мағжан Жұмабаев ауданы; Ғабит Мүсірепов ауданы; Жамбыл ауданы. Қараңыз Бауманское, село. **Қара.: Жаркөл**, батпақ.

Жаркөл, қоныс, Алабота көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. **Қара.: Жаркөл**, батпақ.

Жаркөл, қоныс, Дружба селосынан оңтүстік-батысқа, Дружинское селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Қыземшек тауынан солтүстік-батысқа, Қараоба тауынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Кіші Қараой көлінен батысқа, Молодогвардейское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Калиновка селосынан оңтүстікке, Константиновка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы. **Қара.: Жаркөл**, батпақ.

Жарықкөл, қоныс, Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-шығысқа, Кішкенекөл ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы; Қалибек көлінен солтүстік-шығысқа, Молодогвардейское селосынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Жарыққопа, (*Простор*), ауыл, Аққұдық ауылының құрамына кірді; Уәлиханов ауданы.

Жекекөл, ауыл, Есіл ауданы.

Жекекөл, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Николаевка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы.

Желдіөзек, қоныс, Балықты көлінен оңтүстік-батысқа, Покровка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Жоғарғы Бұрлық, ауыл, Айыртау ауданы. «Жоғары жақтасы бұрылыста жатқан ауыл» мәнін білдіруі мүмкін.

Жолдыөзек, қоныс, Талдыарал көлінен оңтүстік-батысқа, Смирново селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. **Қара.: Жолдыөзек**, көл.

Жолтомар, қоныс, Алакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Баян көлінен батысқа қарай; Айыртау ауданы. **Қара.: Жолтомар**, көл.

Жота, ескі мекен, Уәлиханов ауданы.

Жуантөбе, (*Қазақстанның 15 жылдығы*), ауыл, кісі тұрмайтын; Уәлиханов ауданы.

Жуантөбе, қоныс, Жантайсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Тұғыржан ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы; Жамантүз көлінен оңтүстікке, Жақсытүз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Келтеқыстау, қоныс, Меңкесер көлінен шығысқа, Становое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Кемер, қоныс, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Александровка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Кеңаша, қоныс, Алабота көлінен солтүстік-шығысқа, Краснокаменка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Кеңашы, ауыл, Айыртау ауданы. Қараңыз Ақан Сері, ауыл; (*Менжинское*), Ақжар ауданы.

Кеңашы, жеке аулалар, Ақжар ауданы.

Кеңашы, қоныс, Кіші Қараой көлінен батысқа, Молодогвардейское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы; Кіші Қараой көлінен батысқа, Кеңашы ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы; Үлкен Тораңғылық көлінен оңтүстік-батысқа, Бұлақ ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Кеңкөл, қоныс, Көксеңгірсор көлінен шығысқа, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Кеңөзек, қоныс, Тораңғылық көлінен солтүстікке, Жаңажол ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Кентүбек, қоныс, Алабота көлінен солтүстік-шығысқа, Краснокаменка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Кеншалғын, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Қызылағаш ауылынан шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Керкепе, қоныс, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Кепе зат есімі «жартылай жерден қазып жасаған уақытша баспана, лашық» мағынасын беретіні айқын. Топонимжасамда «кепеге ұқсас немесе кепе үйлер салынған жер» мағыналарымен жер-су атын жасайды [Бияров]. «тар лашықты ауыл» мағынасындағы атау болса керек.

Көкалажар, (*Гавриловка*), ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы.

Көкқой, қоныс, Семиполка селосынан солтүстік-шығысқа, Баян ауылынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Көлденеңсай, қоныс, Үлкен Қараой көлінен оңтүстікке, Қарашілік ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Көлдер, қоныс, Үлкен Таранкөл көлінен оңтүстік-батысқа, Светлое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Көлдер Кішкене Жырасайы, қоныс, Үлкен Таранкөл көлінен оңтүстік-батысқа, Светлое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Көлдібаян, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Николаевка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Көлқұдық, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Көшен, қоныс, Солёное көлінен оңтүстікке, Успенка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Күнкөл, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Николаевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Күншығыс, ауыл, Тайынша ауданы. Қараңыз Күншығыс, қоныс.

Күншығыс, қоныс, Шағалалытеңіз көлінен шығысқа, Ясная Поляна селосынан солтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Күрлеуіт, (*Квин*), ауыл, Қаратерек ауылының құрамына кірді; Уәлиханов ауданы.

Кірпіш Зауыты, шағын аудан, Петропавл қаласының аумағы.

Кішкенекөл, (*Қызылту*), ауыл, Уәлиханов ауданының орталығы.

Кішкенекөл, қоныс, Ұлыкөл көлінен батысқа, Ломоносовка селосынан солтүстікке қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Ломоносовка селосынан оңтүстік-батысқа, Целинное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Майбалық ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы; Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-шығысқа, Кішкенекөл ауылынан солтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы.

Кішкенекөл Батпағы, қоныс, Балықты көлінен оңтүстік-батысқа, Покровка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Кішкенекөңыр, қоныс, Солёное көлінен оңтүстікке, Булаево қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Кішкенекөпа, ауыл, Тайынша ауданы. Қараңыз Көзашар, ауыл. **Қара.:** **Кішкенекөпа**, тұзды көл.

Кіші Жайылма, қоныс, Келлеровка селосынан оңтүстік-батысқа, Драгомировка селосынан батысқа қарай; Тайынша ауданы. Ауыл маңындағы жайылып ағатын өзенге байланысты аталған болса керек.

Кішікөл, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Ұзынкөл ауылынан солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Кіші Қайраңкөл, қоныс, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жамбыл ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Кіші Қоскөл, қоныс, Меңкесер көлінен батысқа, Троицкое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Ұзынкөл көлінен оңтүстік-батысқа, Таманское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Кіші Қостомар, қоныс, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Аманкелді ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Кіші Сарыкөл, қоныс, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстікке, Покровка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Кіші Сүйрік, қоныс, Шағалалытеңіз көлінен солтүстікке, Қиялы ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы.

Қабак, жайлау, Уәлиханов ауданы.

Қабак, қоныс, Семилово көлінен шығысқа, Солёное көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Қабырғакөл, қоныс, Алабота көлінен солтүстік-шығысқа, Талап ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Қайранкөл, ауыл, Жамбыл ауданы.

Қамысбазы, ауыл, Ақжар ауданы. Қараңыз Қамысбазы, жеке аулалар.

Қамысбазы, жеке аулалар, Ақжар ауданы.

Қамыстыкөл, қоныс, Теке көлінен оңтүстік-батысқа, Кішкенекөл ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қамысты Орман Саяжайы, қоныс, Жетікөл көлінен оңтүстік-батысқа, Бұрлық ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Қандыкөл, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Келтесор көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Қарабұлақ, дала қосы, Есіл ауданы.

Қарабұраң, қоныс, Семиполка селосынан солтүстік-шығысқа, Баян ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Қаракөл, ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы. Қараңыз Қаракөл, қоныс.

Қаракөл, қоныс, Қалмақкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Қырымбет ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Салқынкөл көлінен оңтүстік-батысқа, Разгульное селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-шығысқа, Кішкенекөл ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қаракөң, қоныс, Келтесор көлінен батысқа, Дүйсеке ауылынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Қаратау, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Николаевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Қарашоқ, ауыл, кісі тұрмайтын; Шал Ақын ауданы.

Қарашоқ, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Надежка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Қарашоқы, қоныс, Үлкен Таранкөл көлінен оңтүстікке, Светлое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Қарбекет, қоныс, Сілетітеңіз көлінен солтүстік-батысқа, Молодая Гвардия селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қашакөл, қоныс, Мағжан Жұмабаев ауданы. Қараңыз Кішікөл, қоныс.

Қиыналап Кордоны, қоныс, Құмдыкөл көлінен батысқа, Имантау көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Қоймақойған, қоныс, Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа, Балуан ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Қойнауқыр, ескі мекен, Ғабит Мүсірепов ауданы.

Қоныстоған, қоныс, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Андреевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Қоңырсиыр, қоныс, Жақсытұз көлінен солтүстік-шығысқа, Қулықөл ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қоңырсу, ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы.

Қопа, ауыл, Айыртау ауданы.

Қопа, қоныс, Жантайсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлгілі ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы. Есіл ауданы. Қараңыз Құркөл, қоныс. Солёное көлінен шығысқа, Рождественка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Көксеңгірсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Аққұдық ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қорғантас, ауыл, вахталық; Шал Ақын ауданы.

Қосаяқ Батпағы, қоныс, Ақбас көлінен солтүстік-шығысқа, Таранкөл көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Қосбақкөл, қоныс, Тайынша ауданы. Қараңыз Қоспақкөл, қоныс.

Қосбармақ, қоныс, Балықты көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Қосжарық, қоныс, Сілетітеңіз көлінен солтүстік-батысқа, Кішкенекөл ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қосирек, қоныс, Жамантұз көлінен оңтүстік-шығысқа, Қайрат ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қоскөл, ауыл, Айыртау ауданы.

Қоскөл, ауыл, Мағжан Жұмабаев ауданы.

Қоскөл, қоныс, Солёное көлінен солтүстік-батысқа, Ягодное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Ұзынкөл ауылынан солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Шағалалытеңіз көлінен шығысқа, Кирово селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы; Жалтыр көлінен солтүстікке қарай, Семиполка селосының батысында; Шал Ақын ауданы.

Қоскөлөзек, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Спасовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Қосқонған, қоныс, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Андреевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Мағынасы: 1 ауыл тоқтаған жер; қатар жатқан қос ауыл болуы мүмкін.

Қосмола, қоныс, Жалтыр көлінен батысқа, Жалтыр ауылынан солтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы.

Қоспақкөл, қоныс, Майбалық ауылынан оңтүстік-шығысқа, Золотая Нива селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Қоссор, қоныс, Жалаулы көлінен батысқа, Қулықөл ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қостомар, қоныс, Үлкен Қараой көлінен оңтүстікке, Қарашілік ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Қосшілік, қоныс, Кіші Қараой көлінен оңтүстікке, Үлкен Қараой көлінен батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Қошалы, қоныс, Кіші Қараой көлінен солтүстік-шығысқа, Коммунизм селосынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Қошқар, қоныс, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Санжар ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.:** **Қошқар**, батпақ.

Құба, ауыл, Тимирязев ауданы. Қараңыз Құба, жеке аулалар.

Құба, жеке аулалар, Тимирязев ауданы.

Құдық, қоныс, Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Шағалалытеңіз көлінен батысқа, Южное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Құйған, ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы.

Құлақшырпы, қоныс, Шолақсор көлінен солтүстік-шығысқа, Ақбұлақ ауылынан батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Құлантомар, қоныс, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Құмдыкөл, қоныс, Балықты көлінен оңтүстік-шығысқа, Жамантұз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы; Целинное селосынан оңтүстік-шығысқа, Докучаево селосынан солтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы; Жалтыр көлінен солтүстік-шығысқа, Николаевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Құмел, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Надежка селосынан солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Құмкөл, қоныс, Семізбай өзенінің оң жағалауында, Жамантұз көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Еңбекшілдер (Ақмола облысы) және Уәлиханов (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандарының шекарасында.

Құндыкөл, қоныс, Сілетітеңіз көлінен батысқа, Шолақсор көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Құрғақкөл, қоныс, Меңкесер көлінен батысқа, Мирное селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Құркөл, (*Қона*), қоныс, Балықты көлінен солтүстік-батысқа, Қараағаш ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы; Пулемётовка селосынан солтүстік-шығысқа, Веселовка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Көксеңгірсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Золотая Нива селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қызылқайнар, ауыл, Зеренді ауданы. Қараңыз Қызылқайнар, жеке аулалар.

Қызылжар, (*Бескөл*), аудан, орталығы – Бескөл ауылы.

Қызылоба, ауыл, Уәлиханов ауданы. Қараңыз Береке, ауыл.

Қызылоба, қоныс, Жақсытұз көлінен оңтүстік-шығысқа, Шолақсор ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы; Жақсытұз көлінен оңтүстік-шығысқа, Шолақсор көлінен солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қызылөлке, қоныс, Есіл өзенінің сол жағалауында, Жанажол ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Қызылсор, қоныс, Көксеңгірсор көлінен солтүстік-шығысқа, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы; Көксеңгірсор көлінен солтүстік-шығысқа, Аққұдық ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қызылтомар, қоныс, Бозарал көлінен оңтүстік-батысқа, Аралағаш ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы; Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Украинское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Қыстау, ауыл, Уәлиханов ауданы. Қараңыз Қыстауағаш, ауыл.

Қулықөл, (*Жаңаауыл*), ауыл, Ақжар ауданы; (*Чапаевское*), Уәлиханов ауданы.

Қушолақ, қоныс, Екатеринославка селосынан батысқа, Ақсары ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Майкөткөл, қоныс, Жыңғылдысор көлінен оңтүстік-батысқа, Сексенбайсор көлінен шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Ортакөл, ауыл, Шал Ақын ауданы.

Ортақұдық, қоныс, Веселовка селосынан солтүстік-батысқа, Бай-шілік ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Өзек, қоныс, Алуа көлінен шығысқа, Явленка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы; Жалтыр көлінен солтүстік-шығысқа, Николаевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Өзексай, ауыл, Уәлиханов ауданы. Қараңыз Күзексай, ауыл.

Өзекшым, қоныс, Ақбас көлінен солтүстік-батысқа, Таранкөл көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Өрнек Шабындығы, қоныс, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Явленка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Саға, ауыл, Тілеусай ауылының құрамына кірді; Уәлиханов ауданы. **Қара.:** Саға, өзен.

Саға, ескі мекен, Ақжар ауданы. Қараңыз Саға, қоныс.

Саға, қоныс, Құсбек көлінен солтүстік-батысқа, Имантау көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы; Үлкен Қараой көлінен солтүстікке, Ұялы ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Сазсай, қоныс, Молодёжное селосынан оңтүстік-шығысқа, Придорожное селосынан солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Салқынкөл, ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы.

Сарыадыр, ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы.

Сарыбауыр, қоныс, Ақбас көлінен солтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Сарыбел, қоныс, Ысқақ Ыбыраев ауылынан оңтүстік-шығысқа, Көктерек ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Сарыбұлақ, ауыл, Айыртау ауданы; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Сарыкөл, ауыл, Есіл ауданы.

Сарыкөл, қоныс, Таранкөл көлінен батысқа, Черуновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы; Жаңажол ауылынан шығысқа, Ивано-Петровка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Булаево қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Қақ көлінен оңтүстік-шығысқа, Ақсуат көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы; Қақ көлінен оңтүстік-шығысқа, Новоишимское селосынан солтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы; Сілетітеңіз көлінен

оңтүстік-батысқа, Жамантұз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Сарыкөл-Қыстау, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстікке, Спасовка селосынан шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Сарықияқ, ескі мекен, Уәлиханов ауданы.

Сарықопа, қыстау, Уәлиханов ауданы.

Сарыөзек, ауыл, Айыртау ауданы.

Сарыөзек, қоныс, Жетікөл көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Сарыманақ, қоныс, Жетікөл көлінен солтүстік-батысқа, Сергеевское бөгенінен оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. Атаудың құрамындағы манақ сыңары моңғ. мана-х «күзету, қарауылдау» сөзінен шығады [Базылхан Б. Моңғол-казах толь (Моңғолша-қазақша сөздік). Улаанбаатар-Өлгий, 1984. – 885 бет]. Сонда Сарыманақ «көп, қалың күзет, қарауыл бекеті бар, немесе шекарада жатқан ауыл» мәнін береді.

Сарыөлке, қоныс, Ұлықөл көлінен оңтүстік-батысқа, Ломоносовка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Сарысай, (*Наурус*), ауыл, Айыртау ауданы.

Сарытүбек, (*Акмалыш*), ауыл, Айыртау ауданы.

Сарышақар, қоныс, Торанғылық көлінен солтүстік-шығысқа, Волошинка селосынан оңтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Сасықкөл, қоныс, Таранкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Волошинка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау, Есіл, Шал Ақын аудандарының шекарасында; Малиновка селосынан оңтүстік-шығысқа, Озёрное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл және Тайынша аудандарының шекарасында.

Саумалколь, (*Володарское*), ауыл, Айыртау ауданы.

Сықпа, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Сықпа**, батпақ.

Сықтомар, қоныс, Бозарал көлінен солтүстік-батысқа, Красная Горка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Сұлукөл, ауыл, Айыртау ауданы. **Қара.: Сұлукөл**, көл.

Сулытомар, қоныс, Жалтыр көлінен оңтүстік-батысқа, Дмитриевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Сулышоқ, ауыл, Мағжан Жұмабаев ауданы.

Сулы, ауыл, Тимирязево селосының құрамына кірді; Тимирязев ауданы.

Сулықамыс, қоныс, Қамбайсор көлінен солтүстікке, Дәуіт ауылынан шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Сулытомар, қоныс, Ивановка селосынан солтүстік-шығысқа, Сарытомар ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Су, қоныс, Ахметжансор көлінен солтүстік-шығысқа, Сексенбайсор көлінен солтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Суаткөл, ауыл, Айыртау ауданы. Қараңыз Чапаево, село.

Суаткөл, (*Жамбыл совхозының №2 бөлімі (астықты)*), ауыл, Жамбыл ауданы.

Суаткөл, қоныс, Үлкен Жарма көлінен шығысқа, Молодёжное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Солтүстік телім, село, Тайынша ауданы. Қараңыз Берёзовка, жеке аулалар.

Саз, қоныс, Шолақсор көлінен солтүстік-батысқа, Қызылағаш ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Тақыршақсай, қоныс, Үшсай көлінен шығысқа, Тихоокеанское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Тамаққыстау, қоныс, Тораңғылық көлінен солтүстікке, Волошинка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Тарашкөл, қоныс, Шағалалытеңіз көлінен солтүстікке, Қиялы ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы.

Тасарал, қоныс, Қыздың Қарасуы өзенінің орта ағысының сол жағасында, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Тасқұдық, қоныс, Қызылқақ көлінен оңтүстік-батысқа, Сілетітеңіз көлінен шығысқа қарай; Железин (Павлодар облысы) және Уәлиханов (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандарының шекарасында.

Тастыбұлақ, қоныс, Ұлыкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Алакөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Тастыкөл, қоныс, Сілетітеңіз көлінен солтүстік-батысқа, Молодая Гвардия селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Тезқұдық, қоныс, Сілетітеңіз көлінен батысқа, Ақбұлақ ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Тезқұдық, қыстау, Уәлиханов ауданы. Қараңыз Тезқұдық, қоныс.

Таранкөл Бақшалары, қоныс, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа, Тораңғылық ауылынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы. **Қара.: Таран**, батпақ.

Теңіз, (*№8 Разъезд*), ауыл, Тайынша ауданы.

Тереңкөл, ауыл, Айыртау ауданы.

Тереңкөл, қоныс, Ақсары ауылынан оңтүстік-батысқа, Ұялы ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Тереңкөл, қоныс, Үлкен Таранкөл көлінен оңтүстікке, Светлое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Теке көлінен оңтүстік-батысқа, Кішкенекөл ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Тереңқұдық, қоныс, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Николаевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Тереңсай, қоныс, Кіші Қараой көлінен солтүстік-батысқа, Кеңащы ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы; Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Николаевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Көктерек ауылынан оңтүстік-шығысқа, Ысқақ Ыбыраев ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Тереңтомар, қоныс, Сексенбайсор көлінен шығысқа, Жыңғылдысор көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Төменгі Ауылдар, қоныс, Толыбай көлінен шығысқа, Жаңажол ауылынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Төменгі Бұрлық, ауыл, Айыртау ауданы.

Төрткүдық, қоныс, Құсбек көлінен оңтүстік-батысқа, Гусаковка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Тікирек, қоныс, Новоникольское селосынан шығысқа, Гаврино селосынан оңтүстікке қарай; Қызылжар ауданы; Камышлово көлінен солтүстік-шығысқа, Октябрьское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Түзкөл, қоныс, Есіл өзенінің орта ағысының оң жағасында, Широкое көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Ұзынжал, қоныс, Екатериновское көлінен оңтүстік-батысқа, Ольговка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Ұзынжар, (*Октябрьское, Октябрьский совхозы*), ауыл, Шал Ақын ауданы.

Ұзынкөл, ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы; (*Комсомольское*), Жамбыл ауданы; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Ұзынкөл, қоныс, Тұғыржан ауылынан оңтүстік-шығысқа, Үлгілі ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы; Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа, Мирное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Майбалық ауылынан солтүстік-шығысқа, Золотая Нива селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Новомихайловка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Теке көлінен оңтүстік-батысқа, Молодая Гвардия селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы; Жалтыр көлінен солтүстік-шығысқа, Николаевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Ұзынқызыл, қоныс, Бозарал көлінен солтүстік-батысқа, Смирново селосынан батысқа қарай; Аққайың ауданы; Тораңғылық көлінен солтүстікке, Ақсу ауылынан батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Ұзынтомар, қоныс, Алабота көлінен солтүстік-шығысқа, Заградовка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы; Таранкөл көлінен шығысқа, Еңбек ауылынан оңтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы.

Ұлықөл Кішкене Шұңқырлары, қоныс, Есіл өзенінің орта ағысының сол жағасында, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Ұялықөл, қоныс, Жалтыр көлінен солтүстік-шығысқа, Николаевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Үйікқыстау, қоныс, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Новоалександровка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Үлкен Жайылма, қоныс, Келлеровка селосынан оңтүстік-батысқа, Обуховка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Үлкен Қоскөл, қоныс, Советское селосынан оңтүстік-шығысқа, Сүлікті ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Үлкен Қоскөл, қоныс, Қоскөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Ұзынкөл ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Үлкен Қоскөл, қоныс, Меңкесер көлінен солтүстік-

Үлкен Костомар, қоныс, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Аманкелді ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Үлкен Сарыкөл, қоныс, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстікке, Покровка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Үскен, ауыл, Айыртау ауданы. Қараңыз Үкілі Ыбырай, ауыл.

Үшкөл, қоныс, Меңкесер көлінен шығысқа, Андреевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы; Жалаулы көлінен батысқа, Қулықөл ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Үшкөл Көлі, қоныс, Подлесное селосынан оңтүстік-шығысқа, Любимовка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Үшкүңгір, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Үшқара, қоныс, Сексенбайсор көлінен солтүстік-шығысқа, Жыңғылдысор көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Үшқұдық, қоныс, Смирново селосынан солтүстік-батысқа, Дайындық ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Повозочное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Үшқызыл, ескі мекен, Мағжан Жұмабаев ауданы. Қараңыз Үшқызыл, қоныс.

Үшқызыл, қоныс, Бозарал көлінен солтүстік-батысқа, Смирново селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы; Келтесор көлінен солтүстік-шығысқа, Қарағанды ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Шалқар, ауыл, Айыртау ауданы.

Шалсүрінкөл, қоныс, Үлкен Қараой көлінен шығысқа, Теке көлінен солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Шарбақкөл, қоныс, Жыңғылдысор көлінен оңтүстік-шығысқа, Сүгірбай ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Шарық, ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы. Қараңыз Мәдениет, ауыл. «Мал қоралы» мәніндегі атау болса керек.

Шарықты, қоныс, Алабота көлінен солтүстік-шығысқа, Талап ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы. **Қара.: Шарық**, ауыл.

Шолақжал, қоныс, Ягодное көлінен оңтүстік-батысқа, Красное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Шолаққора, қоныс, Алабота көлінен солтүстік-шығысқа, Талап ауылынан оңтүстікке қарай; Тайынша ауданы.

Шолақөзек, ауыл, Айыртау ауданы.

Шолақөзек, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Жетікөл көлінен солтүстік-батысқа, Сухорабовка селосынан шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Шолақсай, қоныс, Теке көлінен солтүстік-батысқа, Ақтүйесай ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы; Сілетітеңіз көлінен солтүстік-батысқа, Молодая Гвардия селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Шұбартау, қоныс, Саумалкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Шалқар көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Ықтүбек, қоныс, Жамбыл ауылынан оңтүстікке, Целинное селосынан батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

в) өсімдік не жануарға байланысты қалыптасқан:

Ағашбит, қоныс, Куприяновка селосынан солтүстік-батысқа, Мичурино селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Ақбалық, (*Озёрный совхозының №1 бөлімі (астықты)*), ауыл, Жамбыл ауданы.

Ақбас, ауыл, кісі тұрмайтын; Қызылжар ауданы.

Ақбас, (*Никитино*), қоныс, Смирново селосынан солтүстік-батысқа, Астраханка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы. (*Шаховский совхозының бөлімі (ет-сүтті)*) Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа, Майбалық ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Аққайың, (*Советский*), аудан, орталығы – Смирново селосы. (*Овцеферма*), ауыл, кісі тұрмайтын; Уәлиханов ауданы.

Аққозы, ауыл, Есіл ауданы. Қараңыз Аманкелді, ауыл.

Аққуөлген, қоныс, Ысқақ Ыбыраев ауылынан оңтүстік-шығысқа, Жаңажол ауылынан оңтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы.

Аққутек, ауыл, Тайынша ауданы.

Аққутек, жеке аулалар, Тайынша ауданы. **Қара.: Аққутек**, ауыл.

Ақөгіз, қоныс, Шағалалытеңіз көлінен солтүстікке, Қиялы ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы.

Алаат, қоныс, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Алабие, ауыл, Есіл ауданы.

Алабие, қоныс, Есіл өзенінің сол жағасында, Жаңажол ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Алабота, ауыл, Тайынша ауданы.

Алабота, қоныс, Дружба селосынан оңтүстік-батысқа, Разгульное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Қалибек көлінен оңтүстік-шығысқа, Алакөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Алабота Кордоны, қоныс, Алабота көлінен солтүстік-батысқа, Құмтөккен ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Алакөл, ауыл, кісі тұрмайтын; Тайынша ауданы.

Алакөл, қоныс, Жолдыбай көлінен солтүстік-шығысқа, Обуховка селосынан батысқа қарай; Зеренды (Ақмола облысы) және Тайынша (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандарының шекарасында.

Аласиыр, қоныс, Алакөл көлінен солтүстік-батысқа, Шұңқыркөл ауылынан солтүстікке қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Алқаағаш, ауыл, Шал Ақын ауданы.

Алқаағаш, қоныс, Алқаағаш ауылынан оңтүстік-батысқа, Кривощёково селосынан солтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы.

Алқатал, қоныс, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жамбыл ауылынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Алқатерек, (*Чистяковское*), ауыл, Ақжар ауданы.

Аралағаш, (*Төңкеріс*), ауыл, Аққайың ауданы; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Аралағаш, қоныс, Бозарал көлінен оңтүстік-батысқа, Қарасор көлінен солтүстікке қарай; Аққайың ауданы; (*Стахановка*), Келтесор көлінен солтүстік-шығысқа, Қарағанды ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Арықбалық, ауыл, Айыртау ауданы.

Асау, қоныс, Возвышенка селосынан оңтүстік-батысқа, Золотая Нива селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Атан, қоныс, Светлое селосынан шығысқа, Бұлақ ауылынан оңтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Ащылытал, қоныс, Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа, Волошинка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Балықты, жайлау, Уәлиханов ауданы.

Бақаойнақ, қоныс, Қарашілік ауылынан оңтүстік-батысқа, Құлыкөл ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Бақтар, қоныс, Ысқақ Ыбыраев ауылынан оңтүстік-батысқа, Сергеевка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Байшілік, (*Ленино*), ауыл, Мағжан Жұмабаев ауданы.

Байшілік, қоныс, Писаревка селосынан батысқа, Веселовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Теке көлінен оңтүстік-шығысқа, Сілетітеңіз көлінен солтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы.

Барашки, село, Мағжан Жұмабаев ауданы

Басқамыс, қоныс, Таранкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Ақсу ауылынан оңтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы.

Бастал, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Бастерек, жайлау, Есіл ауданы.

Батыс Орман Саяжайы, қоныс, Сергеевское бөгенінен оңтүстікке, Казанка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы; Афанасьевка селосынан оңтүстік-шығысқа, Прекрасное селосынан батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Бауырқамыс, ауыл, Ақжар ауданы. Қараңыз Бауырқамыс, жеке аулалар.

Бауырқамыс, (*Чистяковский совхозының №3 бөлімі*), жеке аулалар, Ақжар ауданы.

Бауыртал, қоныс, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Бәйтерек, (*Элитное, Бескөл тәжірибе жасау фермасы (мал шаруашылығы)*), ауыл, Қызылжар ауданы; (*Фурмановка*), Мағжан Жұмабаев ауданы.

Белағаш, қоныс, Шолақсор көлінен солтүстік-батысқа, Қызылағаш ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы; Жыңғылдысор көлінен оңтүстік-шығысқа, Майлысор көлінен солтүстікке қарай; Ақжар ауданы; Таранкөл көлінен батысқа, Кривощёково селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Беріқарағай, қоныс, Ұлықөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Андреевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Бесағаш, ауыл, Мағжан Жұмабаев ауданы. Қараңыз Құралай, ауыл.

Бесағаш, қоныс, Солёное көлінен оңтүстікке, Камышлово көлінен солтүстікке қарай; Қызылжар ауданы.

Бестерек, қоныс, Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-батысқа, Үлгілі ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы; Есіл өзенінің оң жағалауында, Ысқақ Ыбыраев ауылынан батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Бестерек Шағын Ормандары, қоныс, Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-шығысқа, Талдыарал көлдерінен солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы.

Бетағаш, қоныс, Володарское селосынан оңтүстік-шығысқа, Симоновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Бидайық, ауыл, Уәлиханов ауданы

Бояуағаш, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Николаевка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Бөріктал, қоныс, Келтесор көлінен оңтүстік-батысқа, Бастомар ауылынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Бұғықамаған, қоныс, Есіл өзенінің оң жағалауында, Ысқақ Ыбыраев ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Бұзауқырған, қоныс, Алакөл көлінен оңтүстік-батысқа, Андреевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Бұқаөлген, қоныс, Алабота көлінен солтүстік-шығысқа, Мәдениет ауылынан солтүстікке қарай; Тайынша ауданы.

Бұршақ, қоныс, Үлкен Таранкөл көлінен оңтүстікке, Светлое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Бүйірағаш, қоныс, Шолақсор көлінен солтүстік-батысқа, Қызылағаш ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Бүркітті, қоныс, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы

Дәндіөзек, ауыл, Ақжар ауданы. Қараңыз Дәндіөзек, жеке аулалар.

Дәндіөзек, жеке аулалар, Ақжар ауданы.

Дөнағаш, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Егінді, қоныс, Жалаулы көлінен батысқа, Қулықөл ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Егіндіағаш, (*Восточное*), ауыл, Айыртау ауданы.

Егіндіағаш, қоныс, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Жалғызқарағай, қоныс, Жолдыбай көлінен солтүстік-батысқа, Алабота көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау (Солтүстік Қазақстан облысы) және Зеренді (Ақмола облысы) аудандарының шекарасында; Жыңғылдысор көлінен оңтүстік-шығысқа, Алқатерек ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы; Қарасу өзенінің оң жағалауында, Қыздың Қарасуы өзенінің бастауынан

солтүстік-батысқа қарай; Еңбекшілдер (Ақмола облысы) және Уәлиханов (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандарының шекарасында.

Жалқамыс, қоныс, Шағалалытеңіз көлінен оңтүстік-шығысқа, Тендік ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Жалпаққарағай, қоныс, Орлиная тауынан оңтүстік-батысқа, Құмтөккен ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Жалпақтал, қоныс, Ақбас көлінен солтүстік-батысқа, Таранкөл көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Николаевка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы; Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Повозочное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Жаманағаш, қоныс, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жамбыл ауылынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Жамантал, қоныс, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Мирное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Жарағаш, ауыл, Айыртау ауданы. Қараңыз Жарағаш, қоныс.

Жарағаш, қоныс, Алакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Кирилловка селосынан батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Жарқайын, ауыл, Есіл ауданы; Тайынша ауданы.

Жарқайың, қоныс, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Троицкое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа, Жамантүз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Жарқоға, қоныс, Қалибек көлінен оңтүстік-шығысқа, Жыңғылдысор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Желағаш, қоныс, Алабота көлінен батысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Жиренат, қоныс, Жетікөл көлінен солтүстік-батысқа, Сухорабовка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы; Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-шығысқа, Кішкенекөл ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы; Сілетітеңіз көлінен солтүстік-батысқа, Кішкенекөл ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы; Тораңғылық көлінен солтүстікке, Ақсу ауылынан шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы. Топонимжасамда табиғи нысанның қызыл, қызғылт түстерін атап көрсетеді және жирен (жайран) киіктері мекендеген жерді меңзеуі де мүмкін [Бияров]. Е.Қойшыбаев жирен – жайран, ат – түркі тілінің көптік мәнді білдіретін қосымшасы санайды []. Атау нақтылауды қажет етеді.

Жыланды, ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы. Қараңыз Жыланды, жеке аулалар.

Жыланды, жеке аулалар, Ғабит Мүсірепов ауданы.

Жылқыайдартоғай, қоныс, Есіл өзенінің оң жағалауында, Ысқақ Ыбыраев ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Көжек, ауыл, Ақжар ауданы. Қараңыз Көжек, жеке аулалар.

Көжек, жеке аулалар, Ақжар ауданы.

Көкпек, қоныс, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-шығысқа, Жасқайрат ауылынан оңтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы. Көкпек сөзі «шөлді жерде өсетін ащы,

катты шөптің» аты [ҚТТС, 5т, 128]. «Көкпек шөбі мол өсетін ауыл» мәніндегі атау.

Көкпекті, қоныс, Есіл мен Қоңырсу өзендерінің аралығында, Красногорский кентінен солтүстік-шығысқа қарай; **Есіл** (Ақмола облысы) және Ғабит Мүсірепов (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандарының шекарасында.

Көктерек, (*Бозарал*), ауыл, Аққайың ауданы; Уәлиханов ауданы; Шал Ақын ауданы.

Көктерек, қоныс, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Көкшетал, қоныс, Сарыман ауылынан оңтүстік-шығысқа, Николаевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Көмейтал, қоныс, Николаевка селосынан солтүстікке, Сарымаң ауылынан батысқа қарай; Есіл ауданы.

Кішкене Балықбай, қоныс, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Кіші Бозат, қоныс, Лузинка селосынан солтүстік-шығысқа, Ивано-Петровка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Кіші Талсай, ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы. Қараңыз Кіші Талсай, қоныс.

Кіші Талсай, қоныс, Қыземшек тауынан солтүстік-шығысқа, Шөптікөл ауылынан оңтүстікке қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Кіші Үйірлі, қоныс, Үлкен Таранкөл көлінен оңтүстік-батысқа, Жетікөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Қабан, қоныс, Орлиная тауынан оңтүстік-шығысқа, Құмтөккен ауылынан батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Қадақағаш, қоныс, Есіл өзенінің сол жағалауында, Жаңажол ауылынан батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Қамысақты Орман Саяжайы, қоныс, Орлиная тауынан оңтүстік-батысқа, Қарақамыс ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Қандыөлең, жайлау, Уәлиханов ауданы.

Қараағаш, (*Қабай*), ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы; Есіл ауданы; (*Жамбыл совхозының №5 бөлімі (астықты.)*), Жамбыл ауданы; Тайынша ауданы.

Қараағаш, қоныс, Светлое селосынан солтүстік-шығысқа, Заградовка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы; Қарашат өзенінің сол жағалауында, Ленинградское селосынан оңтүстікке қарай; Ақжар ауданы; Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Полтавка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы; Алакөл көлінен оңтүстік-батысқа, Андреевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Талап ауылынан солтүстік-шығысқа, Славянка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы; Сергеевский бөгенінен шығысқа, Тораңғылық көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы; Сергеевский бөгенінен шығысқа, Двойники селосынан солтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы.

Қараайғыр, қоныс, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-шығысқа, Жамантұз көлінен шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қарабиеыққан, қоныс, Докучаево селосынан солтүстікке, Қайраңкөл ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Қарағай, ауыл, Есіл ауданы.

Қарағай, қоныс, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Ақбас көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы; Үлкен Қоскөл көлінен оңтүстік-батысқа, Саумалкөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы; Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-шығысқа, Қызылағаш ауылынан солтүстікке қарай; Ертіс (Павлодар облысы) және Уәлиханов (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандарының шекарасында.

Қарағайлы, қоныс, Көксеңгірсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Аққұдық ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қарағайтерек, қоныс, Кіші Қараой көлінен оңтүстікке, Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Қарағанды, ауыл, Мағжан Жұмабаев ауданы.

Қаратал, ауыл, Айыртау ауданы; (*Қарзағұл*), Есіл ауданы; Қызылжар ауданы; Уәлиханов ауданы; Шал Ақын ауданы.

Қаратал, қоныс, Алакөл көлінен солтүстік-батысқа, Казанка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Екатериновское көлінен оңтүстікке, Святодуховка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; (*Ақбас совхозының бөлімі (мал жемдейтін)*), Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан оңтүстікке қарай; Қызылжар ауданы.

Қаратал, қыстау, Уәлиханов ауданы.

Қаратерек, (*Херсонское, Херсонский совхозы (астықты)*), ауыл, Уәлиханов ауданы.

Қаратерек, қоныс, Үлкен Қарақамыс көлінен солтүстік-шығысқа, Тақтакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Сергеевский бөгенінен шығысқа, Тораңғылық көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы; Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Ысқақ Ыбыраев ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы; Тораңғылық көлінен солтүстікке, Волошинка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Қаратомар, ауыл, Аққайың ауданы.

Қаратомар, қоныс, Жантайсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлгілі ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-шығысқа, Алуа көлінен солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы; Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа, Жалтыр көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Қалибек көлінен оңтүстік-шығысқа, Кіші Қараой көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Қаратомар Шағын Ормандары, қоныс, Бозарал көлінен солтүстік-батысқа, Талдыарал көлдерінен батысқа қарай; Аққайың ауданы.

Қарашілік, ауыл, Ақжар ауданы; (*Молодая Гвардия совхозының №2 бөлімі*), Уәлиханов ауданы.

Қарашілік, қоныс, Бозарал көлінен солтүстік-батысқа, Смирново селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы; Мортқық ауылынан оңтүстік-батысқа, Молодая Гвардия селосынан солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы; Теке

көлінен оңтүстік-шығысқа, Сілетітеңіз көлінен солтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы; Сілетітеңіз көлінен батысқа, Шолақсор көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қарғалы, ауыл, Тайынша ауданы; Шал Ақын ауданы. Қараңыз Еңбек, ауыл.

Қарғалы, қоныс, Бозарал көлінен оңтүстік-батысқа, Аралағаш ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы; Қалибек көлінен оңтүстік-батысқа, Алакөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы; Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа, Еңбек ауылынан батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Қарсақ, ауыл, Айыртау ауданы.

Қашар, қоныс, Таранкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Ақсу ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Қойжуған Батпақтары, қоныс, Алабота көлінен солтүстік-шығысқа, Славянка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Қойшілік, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстікке, Спасовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Қолан Қаратерек, қоныс, Жақсытүз көлінен оңтүстік-шығысқа, Шолақсор көлінен солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қорғантал, қоныс, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Қоршілік, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Дүйсеке ауылынан солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Қосағаш, ауыл, Айыртау ауданы. Қараңыз Қарасай Батыр, ауыл.

Қосағаш, қоныс, Көктерек көлінен оңтүстік-шығысқа, Лузинка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл және Шал Ақын аудандарының шекарасында.

Қосқоға, қоныс, Мұқырөзен өзенінің оң жағалауында, Үлгілі ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Қошағаш, қоныс, Қарашат өзенінің сол жағалауында, Алқатерек ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Қошқарлы, қоныс, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Қоянағаш, қоныс, Теке көлінен шығысқа, Қаратерек ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қоянды, қоныс, Үлкен Тораңғылық көлінен батысқа, Бесқұдық ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Балықты көлінен солтүстік-батысқа, Покровка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы; Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа, Волошинка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл және Шал Ақын аудандарының шекарасында; Қызылқак көлінен батысқа, Сілетітеңіз көлінен солтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы.

Қутышқан, қоныс, Үлкен Жарма көлінен солтүстік-шығысқа, Булаево қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Құдықағаш, қоныс, Тораңғылық көлінен шығысқа, Еңбек ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Құдықшілік, қоныс, Байшілік ауылынан оңтүстікке, Веселовка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Құлаатты, ескі мекен, Тайынша ауданы.

Құлаатты, қоныс, Молодогвардейское селосынан солтүстік-батысқа, Ильич селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Құлатай, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстікке, Қызыләскер ауылынан шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Құмтал, қоныс, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Александровка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Құндықарағаш, қоныс, Таранкөл көлінен оңтүстікке, Ақбас көлінен солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Құрақты, қоныс, Волошинка селосынан оңтүстік-батысқа, Жаңасу ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Қызылтоғай, қоныс, Есіл өзенінің сол жағасында, Жаңажол ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Қыстауағаш, (*Қыстау, Амангелді*), ауыл, кісі тұрмайтын; Уәлиханов ауданы.

Майбалық, (*Благовещенский совхозының №4 бөлімі (астықты)*), 158 ауыл, Жамбыл ауданы; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Майлыағаш, ауыл, Аманкелді ауылының құрамын кірді; Уәлиханов ауданы. Қараңыз Аманкелді, ауыл.

Малбағар, қоныс, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Малемдеген, қоныс, Алабота көлінен солтүстікке, Құмтөккен ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау және Тайынша аудандарының шекарасында. Маликовская Кошара, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Маяшапқан, қоныс, Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Мәстек, қоныс, Құмтөккен ауылынан оңтүстік-батысқа, Үкілі Ыбырай ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Ортақши, ауыл, Мағжан Жұмабаев ауданы. Қараңыз Ортақши, қоныс.

Ортақши, қоныс, Солёное көлінен солтүстік-батысқа, Мичурино селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Отынағаш, қоныс, Келтесор көлінен солтүстік-батысқа, Писаревка селосынан шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Тораңғылық көлінен солтүстікке, Ақсу ауылынан шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Өлеңті, қоныс, Таранкөл көлінен солтүстік-батысқа, Алқаағаш ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Саздыағаш, қоныс, Тораңғылық көлінен шығысқа, Еңбек ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы; Ысқақ Ыбыраев ауылынан оңтүстік-батысқа, Сергеевка қаласынан шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Сазтоған, қоныс, Байшілік ауылынан оңтүстік-шығысқа, Веселовка селосынан солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Сайағаш, қоныс, Кіші Қараой көлінен батысқа, Кеңашы ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы; Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Троицкое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Сарыайғыр, ауыл, Мағжан Жұмабаев ауданы. Қараңыз Придорожное, село.

Сарыбие, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Бинәш ауылынан батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Сарықамыс, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстікке, Николаевка селосынан шығысқа қарай; Есіл ауданы; Теке көлінен солтүстік-батысқа, Ақтүйесай ауылынан шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы; Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Ысқақ Ыбыраев ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Сарыөлең, қоныс, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Чириковка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Сарытомар, ауыл, Мағжан Жұмабаев ауданы.

Салпыағаш, қоныс, Үлкен Қоскөл көлінен батысқа, Саумалкөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы; Алакөл көлінен оңтүстік-батысқа, Шұңқыркөл ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Салихағаш, қоныс, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Сыздыағаш, қоныс, Төтекүз тауынан солтүстік-шығысқа, Раисов-ка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Тайқалған, қоныс, Таранкөл көлінен шығысқа, Еңбек ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Тайқұлаққыстау, қоныс, Жыңғылдысор көлінен оңтүстік-шығысқа, Майлысор көлінен солтүстік-батысқа қарай; Ақжар (Солтүстік Қазақстан облысы) және Еңбекшілдер (Ақмола облысы) аудандарының шекарасында.

Тайқұлан, қоныс, Тақтакөл көлінен оңтүстік-батысқа, Қайраңкөл ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Тайынша, (*Красноармейский*), аудан, орталығы – Тайынша қаласы.

Тал, ауыл, Ақжар ауданы. Қараңыз Тал, жеке аулалар.

Тал, жеке аулалар, Ақжар ауданы.

Талды, қоныс, Жақсытұз көлінен солтүстік-шығысқа, Береке ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Талдыағаш, қоныс, Теке көлінен оңтүстік-батысқа, Мортық ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Талдыкөл, ауыл, Тайынша ауданы.

Талдыкөл, қоныс, Алакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Жыңғылдысор көлінен батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Талдық, қоныс, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Ленино селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Талдысай, ауыл, Уәлиханов ауданы. Қараңыз Жамбыл, ауыл.

Талшілік, қоныс, Ұлыкөл көлінен оңтүстік-батысқа, Ломоносовка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Тастыағаш, қоныс, Сергеевский бөгенінен шығысқа, Тораңғылық көлінен батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Тауағаш, ауыл, Есіл ауданы.

Тоғай, қоныс, Алуа көлінен шығысқа, Чириковка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы; Горько-Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Кладбинка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Есіл өзенінің сол жағалауында, Жаңажол ауылынан шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Тоғызбалауса, қоныс, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Ленино селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Тоғызқамыс, қоныс, Қамбайсор көлінен солтүстік-шығысқа, Казанское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Тораңғыл, (*Азия*), ауыл, Есіл ауданы. **Қара.: Тораңғыл**, көл.

Түтінтал, қоныс, Петровка селосынан солтүстікке, Островка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Шағалалы, ауыл, кісі тұрмайтын; Аққайың ауданы.

Шағалалы, жеке аулалар, Ғабит Мүсірепов ауданы.

Шағалалы, қоныс, Балықты көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Тораңғылық көлінен шығысқа қарай; Есіл ауданы; Есіл өзенінің оң жағасында, Никульское көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Шағалалытеңіз, қоныс, Кішкенесор көлінен солтүстік-шығысқа, Тайынша қаласынан солтүстікке қарай; Аққайың және Тайынша аудандарының шекарасында; Шағалалытеңіз көлінен шығысқа, Кантемировское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Аққайың және Тайынша аудандарының шекарасында; Шағалалытеңіз көлінен шығысқа, Кантемировское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Шалқар Шоққарағайы, қоныс, Айыртау тауынан оңтүстік-батысқа, Шалқар көлінен оңтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Шоққарағай, ауыл, Айыртау ауданы.

Шоқшаауыл, ескі мекен, Уәлиханов ауданы.

Шоқытораңғы, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Николаевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Шолаққайың, қоныс, Новодворовка селосынан оңтүстікке, Белояровка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Шөпкөл, қоныс, Шандық ауылынан оңтүстікке, Возвышенка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Шөптікөл, (*Жданово*), ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы.

Шұбарағаш, қоныс, Теке көлінен оңтүстік-батысқа, Көбенсай ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Шұбарайғыр, қоныс, Үлгілі ауылынан оңтүстікке, Ақбұлақ ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Шұңқыркөл, (*Андағұл*), ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы.

Шұңқыркөл, ауыл, Тайынша ауданы.

Шұңқыркөл, қоныс, Алабота көлінен солтүстік-шығысқа, Краснокаменка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы; Жыңғылдысор көлінен

оңтүстік-шығысқа, Сүгірбай ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Шұңқыршілік, қоныс, Талдыарал көлінен шығысқа, Молодежное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Теке көлінен оңтүстік-шығысқа, Сілетітеңіз көлінен солтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы.

Шырпы, қоныс, Жантайсор көлінен оңтүстік-батысқа, Ленинградское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Шілік, қоныс, Кіші Қараой көлінен оңтүстікке, Қалибек көлінен шығысқа қарай; Ақжар ауданы; Петропавл қаласынан солтүстік-шығысқа, Новоникольское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы; Сексенбайсор көлінен оңтүстікке, Наурызбай Батыр ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Ұзақ, қоныс, Семиполка селосынан солтүстік-шығысқа, Баян ауылынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Ұзынағаш, қоныс, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Үлкен Балықбай, қоныс, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа, Айымжан ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Үлкен Бозат, қоныс, Лузинка селосынан солтүстік-шығысқа, Ивано-Петровка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Үлкен Талсай, ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы.

Үлкен терек, қоныс, Байшілік ауылынан батысқа, Веселовка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Үлкен тоғай, (*Үлкенкөгір*), қоныс, Байшілік ауылынан солтүстікке, Сулышоқ ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

г) бейтарап мағынадағы атаулар:

Агроном, село, Тайынша ауданы.

Азия, ауыл, Есіл ауданы. Қараңыз Тораңғыл, ауыл.

Айғай, қоныс, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Покровка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Аймандай, қоныс, Теке көлінен оңтүстік-батысқа, Молодая Гвардия селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Айрық, қоныс, Мұқырөзен өзенінің оң жағалауында, Үлгілі ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Ақбас совхозының бөлімі (мал жемдейтін), ауыл, Қызылжар ауданы. Қараңыз Қаратал, қоныс.

Ақмалыш, ауыл, Айыртау ауданы. Қараңыз Сарытүбек, ауыл.

Ақсақал, қоныс, Екатериновское көлінен оңтүстікке, Святодуховка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Ақүйтіккен, қоныс, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа, Ақбас көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Амалдық, қоныс, Питное көлінен оңтүстік-батысқа, Тоқушы ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы.

Амалы, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Николаевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Апанды, ескі мекен, Уәлиханов ауданы.

Арқалық, қоныс, Алуа көлінен солтүстік-батысқа, Владимировка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Атанжез, қоныс, Горькое көлінен шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Балуан, ауыл, Шал Ақын ауданы.

Бағалы, қоныс, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы; Жалаулы көлінен батысқа, Қулықөл ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Бажегуткины, қоныс, Камышлово көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Жарма көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Байауыл, қоныс, Бұлақ ауылынан оңтүстік-батысқа, Светлое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Байжол, қоныс, Сексенбайсор көлінен оңтүстік-батысқа, Ахметжансор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Байқызыл, қоныс, Сергеевский бөгенінен шығысқа, Двойники селосынан солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Байтақ, (*Херсонский совхозының фермасы*), ауыл, кісі тұрмайтын; Уәлиханов ауданы.

Басқызыл, қоныс, Тақтакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жамбыл ауылынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Басулы, қоныс, Балықты көлінен оңтүстік-шығысқа, Қарасор көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Береке, (*Қызылоба, Пятое Декабря*), ауыл, Уәлиханов ауданы.

Бесшошақ, қоныс, Семиполка селосынан солтүстік-шығысқа, Баян ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

5-ші Шабындық, қоныс, Есіл өзенінің сол жағалауында, Крещенка селосынан оңтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы.

Билеген, қоныс, Повозочное селосынан оңтүстікке, Бірлік ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Бұрлық, ауыл, Айыртау ауданы.

Бұрлық, ауыл, Айыртау ауданы.

Бұрлық Орман Саяжайы, қоныс, Иманбұрлық өзенінің оң жағалауында, Прекрасное селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Былқылдақ, қоныс, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Мирное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Бірлестік, ауыл, Айыртау ауданы.

Бірлестік, кент, Айыртау ауданы. Қараңыз Бірлестік, ауыл.

Бірлік, ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы; Есіл ауданы; Тайынша ауданы; Шал Ақын ауданы.

Бірлік, қоныс, Кіші Қараой көлінен оңтүстік-батысқа, Үшсай көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы; Ұлықөл көлінен солтүстік-шығысқа, Новоишимское селосынан оңтүстікке қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

1-ші Алматы, қоныс, Шолақсор көлінен солтүстік-батысқа, Қызылағаш ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

1-ші Қамысты, кордон, Айыртау ауданы. Қараңыз 1-ші Қамысты Кордоны, қоныс.

1-ші Қамысты Кордоны, қоныс, Жетікөл көлінен оңтүстік-батысқа, Сергеевское бөгенінен оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Дайындық, (*Олгагар*), ауыл, Аққайың ауданы.

Дәнекер, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Архангелка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Домбыралы, ауыл, Уәлиханов ауданы. Қараңыз Домбыралы, жеке аулалар.

Домбыралы, (*Золотая Нива совхозының №1 бөлімі*), жеке аулалар, Уәлиханов ауданы.

Домбыралы, қоныс, Көксеңгірсор көлінен шығысқа, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Еңбек, ауыл, Есіл ауданы; Тайынша ауданы; (*Қарғалы, Новопокровский совхозының №2 бөлімі (астықты)*), Шал Ақын ауданы.

Еңбек, (*Ауызышілік*), жеке аулалар, Тайынша ауданы.

Еңбек, қоныс, Пулемётовка селосынан солтүстік-батысқа, Молодёжное селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Жағар, қоныс, Баян көлінен оңтүстік-батысқа, Раисовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Жақсыбет, қоныс, Жәркен көлінен солтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Жала, қоныс, Сергеевское бөгенінен солтүстік-батысқа, Жалтыр көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Жалаулы, ауыл, Уәлиханов ауданы. Қараңыз Жалаулы, жайлау.

Жалаулы, жайлау, Уәлиханов ауданы.

Жан, қоныс, Жалтыр көлінен батысқа, Жалтыр ауылынан солтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы.

Жаңа, қоныс, Надежка селосынан оңтүстік-шығысқа, Қарағанды ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Жаңаауыл, ауыл, Ақжар ауданы. Қараңыз Қулықөл, ауыл.

Жаңаауыл, ескі мекен, Ақжар ауданы. Қараңыз Жаңаауыл, қоныс.

Жаңаауыл, қоныс, Кіші Қараой көлінен шығысқа, Восходское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы; Үлкен Қараой көлінен солтүстік-батысқа, Коммунизм селосынан солтүстікке қарай; Ақжар ауданы; Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Жаңа Қазақ, қоныс, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Жаңалық, ауыл, Есіл ауданы.

Жаңалық, қоныс, Үлкен Тораңғылық көлінен батысқа, Николаевка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Жаңаталап, ауыл, Шал Ақын ауданы.

Жаңатұрмыс, ауыл, Ақжар ауданы; кісі тұрмайтын; Қызылжар ауданы.

Жаңатұрмыс, (*Кожаселді*), жеке аулалар, Ақжар ауданы.

Жаңатілек, (*Қызылту совхозының №2 бөлімі*), ауыл, кісі тұрмайтын; Ақжар ауданы; Қызылжар ауданы; кісі тұрмайтын; Тайынша ауданы.

Жаңатілек, қоныс, Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Молодёжное селосынан солтүстік-шығысқа, Веселовка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы; Сексенбайсор көлінен солтүстік-батысқа, Қараағаш ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Жасқайрат, (*Чапаевский совхозының №2 бөлімі (астықты)*), ауыл, Уәлиханов ауданы.

Кедей, ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы. Қараңыз Тоқты, ауыл.

Кенес, ауыл, Тайынша ауданы.

Кенес, ауыл, Шал Ақын ауданы.

Кеңқуыс, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстікке, Спасовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Керексің, қоныс, Есіл өзенінің оң жағалауында, Никульское көлінен шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Кешен, қоныс, Лебяжье көлінен оңтүстікке, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Көсеміс, ескі мекен, Ақжар ауданы. Қараңыз Көсеміс, қоныс.

Көсеміс, қоныс, Үлкен Қараой көлінен батысқа, Кіші Қараой көлінен шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Кіндікті, қоныс, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Осёдлое селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Кірпіш, қоныс, Подлесное селосынан батысқа, Талап ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Кіші Айтқылған, қоныс, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Александровка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Көделі, ауыл, Жамбыл ауданы. Қараңыз Көделі, жеке аулалар.

Көзашар, (*Кішкенеқона*), ауыл, Тайынша ауданы.

Көк, қыстау, Уәлиханов ауданы.

Қазақстанның 15 жылдығы, (*Басентин*), ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы.

Қазақстанның 15 жылдығы, ауыл, Уәлиханов ауданы. Қараңыз Жуантөбе, ауыл.

Қазан, қоныс, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Қазанкөмген, қоныс, Золотая Нива селосынан солтүстік-шығысқа, Григорьевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Қақ, қоныс, Сергеевское бөгенінен батысқа, Ақсуат көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Қаксауық, ауыл, Мамлют ауданы. Қараңыз Октябрь, село.

Қамытиген, қоныс, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа, Мирное селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Қартоспа, қоныс, Қызылқақ көлінен батысқа, Сілетітеңіз көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қатарқоңыр, қоныс, Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Украинское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Қарабалаған, қоныс, Смирново селосынан солтүстік-батысқа, Дайындық ауылынан солтүстікке қарай; Аққайың және Қызылжар аудандарының шекарасында.

Қаражас, қоныс, Теке көлінен солтүстікке, Өндіріс ауылынан шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қарғын, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Қарғынтірек, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиполка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Қашқын, қоныс, Жарылдыкөл көлінен батысқа, Қаратерек ауылынан шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қималы, қоныс, Қомбайсор көлінен шығысқа, Жантайсор көлінен батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Қималы, қоныс, Көксеңгірсор көлінен солтүстік-шығысқа, Шолақсор көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қиялы, (*Махоровка*), ауыл, Аққайың ауданы.

Қожалақ, қоныс, Теке көлінен солтүстік-шығысқа, Аманкелді ауылынан солтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы.

Қоғамқоңыр, қоныс, Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Қопас, қоныс, Қалибек көлінен шығысқа, Шұңқыркөл ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Қорабас, қыстау, Уәлиханов ауданы.

Қорамүз, қоныс, Тақтакөл көлінен шығысқа, Жәркен ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Құлқын, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-шығысқа, Алуа көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Құмды, қоныс, Балықты көлінен оңтүстікке, Қарасор көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Құмтөккен, (*Қызыләскер*), ауыл, Айыртау ауданы.

Қызылмолда, қоныс, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Қылыш, қоныс, Ұлыкөл көлінен солтүстік-батысқа, Новоишимское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Қымызды, қоныс, Алуа көлінен солтүстік-батысқа, Владимировка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Мәдениет, ауыл, Айыртау ауданы. Қараңыз Қарасай Батыр, ауыл. (*Шарық*), Ғабит Мүсірепов ауданы; Есіл ауданы; Тайынша ауданы.

Мектеп, (*Дауымбай*), ауыл, Есіл ауданы. (*Чапаяевское*), Шал Ақын ауданы.

Мереке, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-шығысқа, Алуа көлінен солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Мұздықөл, қоныс, Жамантүз көлінен оңтүстік-шығысқа, Қайрат ауылынан оңтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы.

Мұздықұдық, қоныс, Қалибек көлінен оңтүстік-шығысқа, Жыңғылдысор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Оңтүстік, село, Тайынша ауданы. Қараңыз Трудовое, село.

Ортакерге, қоныс, Алуа көлінен солтүстікке, Андреевка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Ортақшыл, қоныс, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Рождественка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Орталық, ауыл, Есіл ауданы; Жамбыл ауданы.

Өндіріс, (*Самамбет*), ауыл, Ильинка селосының құрамына кірді; Есіл ауданы.

Өндіріс, (*Сарын*), ауыл, Уәлиханов ауданы.

Өрнек, ауыл, Есіл ауданы.

Өрнек, қоныс, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Новоалександровка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Сандық, қоныс, Светлое селосынан оңтүстік-шығысқа, Заградовка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Сараңкөл, қоныс, Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-шығысқа, Кішкенекөл ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Сарылық, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстікке, Спасовка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Сатышапқан, қоныс, Ақбас көлінен солтүстік-батысқа, Сухорабовка селосынан шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Салпы, қоныс, Бұлақ ауылынан оңтүстік-батысқа, Светлое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Солтүстік, қоныс, Питное көлінен оңтүстік-батысқа, Тоқушы ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы.

Солтүстік, село, Тайынша ауданы.

Спыршы, қоныс, Ақжарқын ауылынан солтүстік-шығысқа, Қызылту ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Талпын, ауыл, Жамбыл ауданы.

Талшық, ауыл, Ақжар ауданының орталығы. **Қара.:** Талшық, өзен.

Талшық, кент, Ақжар ауданының орталығы. **Қара.:** Талшық, өзен.

Тұғұржап, ауыл, Ақжар ауданы. Қараңыз Үлгілі, ауыл.

4-ші **Шабындық**, қоныс, Есіл өзенінің сол жағалауында, Прекрасное селосынан батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Ташкентка, село, Қызылжар ауданы.

Телпек, қоныс, Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Телпекқоңыр, қоныс, Тақтакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Жәркен көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Тұңғиық, қоныс, Үлкен Таранкөл көлінен оңтүстік-батысқа, Светлое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Туұтқан, қоныс, Көктерек ауылынан шығысқа, Лузинка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл және Шал Ақын аудандарының шекарасында.

Шандақ, ауыл, Мағжан Жұмабаев ауданы.

Шәкірт, қоныс, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстікке, Алабота көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Шеткергі, қоныс, Алуа көлінен солтүстікке, Андреевка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Шеткеріске, қоныс, Есіл ауданы. Қараңыз Шеткергі, қоныс.

Шолақ, қоныс, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Шолақ, қоныс, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа, Новомихайловка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Шұбыра, қоныс, Теке көлінен оңтүстікке, Сілетітеңіз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Шүкірлік, ауыл, Айыртау ауданы.

Шымыр, қоныс, Қарақамыс ауылынан оңтүстік-шығысқа, Карасёвка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Ыдырыс, қоныс, Малқара ауылынан солтүстік-шығысқа, Күрлеуіт ауылынан солтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы; Алабота көлінен батысқа, Қаратерек ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Ынталы, жеке аулалар, Тайынша ауданы.

Ынтымақ, ауыл, Тимирязев ауданы.

Ұртоқпан, қоныс, Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа, Еңбек ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Ұстаған, ауыл, Шал Ақын ауданы.

Ұялы, ауыл, Ақжар ауданы.

Ұялы, қоныс, Ақбас көлінен солтүстік-батысқа, Неждановка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Үлгі, ауыл, Аққайың ауданы; Жамбыл ауданы.

Үлкен Айтқылған, қоныс, Алуа көлінен оңтүстік-батысқа, Александровка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Үміткер, ескі мекен, Аққайың ауданы.

Үрпек, қоныс, Белое көлінен оңтүстікке, Құмдыкөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

3-ші колония, кент, Петропавл қаласының аумағы. Қараңыз Заречный, шағын аудан.

ғ) өзге елдің топонимдері негізінде жасалған атау:

Абрамово, қоныс, Солёное көлінен оңтүстікке, Урожайное селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы

Авдеево Поле, қоныс, Половинное көлінен оңтүстікке, Лебязье селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Аверьяновка, қоныс, Корнеевка селосынан оңтүстік-шығысқа, Заградовка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Акимово, қоныс, Саумалкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Шалқар көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы атауы

Аксёновка, село, Айыртау ауданы. Қоныс аударушылардың бұрынғы атауы **Александровка**, село, Тоқушы ауылының құрамына кірді; Аққайың ауданы; Есіл ауданы; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Алексеевка, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Қарақоға ауылынан шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Ананьевка, (*Хмельницкий совхозының №3 бөлімі (астықты)*), село, кісі тұрмайтын; Тимирязев ауданы.

Андреевка, қоныс, Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Шағалалытеңіз көлінен оңтүстік-шығысқа, Кирово селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Андреевка, село, Ғабит Мүсірепов ауданы; Қызылжар ауданы; Мамлют ауданы.

Андреевское, қоныс, Становое көлінен оңтүстікке, Новомихайловка селосынан шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Антоновка, село, Айыртау ауданы; Мағжан Жұмабаев ауданы. Қараңыз Григорьевка, жеке аулалар.

Антоновское, қоныс, Келтесор көлінен оңтүстік-батысқа, Григорьевка селосының солтүстік-батысында; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Балашово, қоныс, Солёное көлінен солтүстік-батысқа, Мичурино селосынан шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Байкал, қоныс, Жалтыр көлінен солтүстік-шығысқа, Баян ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Жданово, село, Ғабит Мүсірепов ауданы. Қараңыз Шөптікөл, ауыл. Мағжан Жұмабаев ауданы. Қараңыз Золотая Нива, село.

Ефимовка, село, Ғабит Мүсірепов ауданы.

Жагрино, қоныс, Лебязье көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Екатериновка, село, Мағжан Жұмабаев ауданы.

Екатериново, қоныс, Үлкен Тораңғылық көлінен батысқа, Черуновка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Елецкое, село, Айыртау ауданы.

Елизаветинка, қоныс, Шағалалытеңіз көлінен батысқа, Кішкенесор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы.

Елизаветинка, село, Аққайың ауданы. Қараңыз Елизаветинка, қоныс.

Еремеевка, село, Мағжан Жұмабаев ауданы.

Ерёмино Болото, қоныс, Горькое көлінен солтүстік-батысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Ермоловка, село, Айыртау ауданы. Қараңыз Малосергеевка, жеке аулалар.

Ерушин Бор, қоныс, Имантау көлінен оңтүстік-батысқа, Құсбек көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы

Жиляково, село, Қызылжар ауданы.

Жинделевы Ракиты, қоныс, Тораңғылық көлінен солтүстікке, Ысқақ Ыбыраев ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Давыденков Лес, қоныс, Надежка селосынан оңтүстік-шығысқа, Қарағанды ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Давыдовка, қоныс, Аққанбұрлық өзенінің сол жағалауында, Рузаевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Питное көлінен солтүстікке, Краснопёровка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Завьяловка, қоныс, Есіл өзенінің сол жағасында, Никульское көлінен солтүстікке қарай; Қызылжар ауданы.

Завьяловка, село, Қызылжар ауданы. Қараңыз Завьяловка, қоныс.

Завьялово, қоныс, Пресновка селосынан шығысқа, Железное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Ивангород, село, Тайынша ауданы.

Ивановка, жеке аулалар, Қызылжар ауданы.

Ивановка, село, Аққайың ауданы; Қызылжар ауданы.

Иваново, қоныс, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Ивано-Павловка, ескі мекен, Есіл ауданы. Қараңыз Ивано-Павловка, қоныс.

Ивано-Павловка, қоныс, Көктерек ауылынан шығысқа, Ивано-Петровка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Ивано-Петровка, село, Есіл ауданы.

Иверск, село, Есіл ауданы.

Игнатъевское, қоныс, Камышлово көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Жарма көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Иголкин Участок, қоныс, Половинное көлінен солтүстік-батысқа, Камышлово селосынан солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Ирклеевка, қоныс, Баян көлінен оңтүстікке, Құсбек көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Исаакиевская Веселовка, қоныс, Үлкен Тораңғылық көлінен батысқа, Ильинка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Исаковка, жеке аулалар, Қызылжар ауданы.

Исаковка, село, Қызылжар ауданы.

Исаковская Мочажина, қоныс, Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Өрнек ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Ишимский (астықты), совхоз, Тимирязев ауданы. Қараңыз Есіл, ауыл. Шал Ақын ауданы. Қараңыз Тельманово, село.

Ишимский совхозының №1 бөлімі (астықты), село, Тимирязев ауданы. Қараңыз Нарынгүл, ауыл.

Ишимский, совхоз, Тимирязев ауданы. Қараңыз Прудовое, село.

Калиновка, қоныс, Ұлықөл көлінен оңтүстікке, Берёзовка селосынан батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Михайловка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Калиновка, село, Есіл ауданы; Жамбыл ауданы; Тайынша ауданы.

Калиновый Лог, қоныс, Жақсы Жалғызтау көлінен оңтүстікке, Шаңтөбе кентінен солтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Калугино, село, Мамлют ауданы.

Каменный Брод, қоныс, Есіл өзенінің сол жағалауында, Жаңажол ауылынан оңтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы.

Каменный Брод, село, Айыртау ауданы.

Камышлово, село, Аққайың ауданы; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Камышловский Лог, қоныс, Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл, Мамлют, Аққайың, Мағжан Жұмабаев аудандары (Солтүстік Қазақстан облысы), Омск облысы (Ресей Федерациясы).

Камышное, қоныс, Ахметжансор көлінен солтүстік-шығысқа, Сексенбайсор көлінен солтүстік-батысқа қарай; Зеренді (Ақмола облысы) және Тайынша (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандарының шекарасында.

Камышовая Ракита, қоныс, Сарытомар ауылынан батысқа, Ивановка селосынан шығысқа қарай; Аққайың ауданы.

Кантемировец совхозының №2 фермасы, село, Тайынша ауданы. Қараңыз Дорожное, жеке аулалар.

Карабеловка, жеке аулалар, Есіл ауданы.

Карасёвка, село, Айыртау ауданы.

Каратеево, қоныс, Горькое көлінен солтүстікке, Казанка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Карловка, село, Айыртау ауданы.

Кантемировское, село, Тайынша ауданы.

Качиловка, село, Айыртау ауданы.

Квашенка, қоныс, Петровка селосынан оңтүстік-шығысқа, Александровка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Келлеровка, село, Тайынша ауданы.

Кирилловка, село, Айыртау ауданы.

Константиновка, село, Айыртау ауданы; Тайынша ауданы.

Константиновская Дача, қоныс, Еремеевка селосынан солтүстік-шығысқа, Ақсары ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Омск облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында.

Конюхово, село, Мағжан Жұмабаев ауданы.

Копыловка, село, кісі тұрмайтын; Қызылжар ауданы.

Кордон, ескі мекен, Қызылжар ауданы.

Кордон, қоныс, Алуа көлінен батысқа, Владимировка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Корнеевка, село, Есіл ауданы.

Корнеевская Заимка, қоныс, Үлкен Таранкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Бұлақ ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Коровин Лес, қоныс, Тораңғылық көлінен солтүстікке, Ысқақ Ыбыраев ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Кучковка, село, Аққайың ауданы.

Куяново Поле, қоныс, Кабань селосынан оңтүстікке, Макарьевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Леонидовка, село, Есіл ауданы.

Леонидовка, село, Тайынша ауданы.

Лёвушкино, қоныс, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Островка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Лиманное, қоныс, Белое көлінен солтүстікке, Кіші Қоскөл көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Липовка, село, Тайынша ауданы.

Липунова Заимка, қоныс, Үлкен Тораңғылық көлінен оңтүстік-батысқа, Жаңажол ауылынан шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Литвиновка, қоныс, Питное көлінен оңтүстік-батысқа, Тоқушы ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Аққайың ауданы.

Литвиновка, село, Ғабит Мүсірепов ауданы.

Литер, қоныс, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстікке қарай; Мамлют ауданы.

Лобаново, село, Айыртау ауданы

Ломоносовка, село, Ғабит Мүсірепов ауданы.

Ломоносовское, село, Ғабит Мүсірепов ауданы.

Луганский, ескі мекен, Ғабит Мүсірепов ауданы. Қараңыз Луганское, қоныс.

Луганское, қоныс, Қыземшек тауынан солтүстік-батысқа, Володарское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Луговое, қоныс, Солёное көлінен батысқа, Никульское көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Есіл өзенінің оң жағалауында, Никульское көлінен шығысқа қарай; Қызылжар ауданы; Есіл ауданы.

Майоров Лес, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Дүйсеке ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Майорское, қоныс, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Майское, село, Ақжар ауданы.

Макарьевка, село, Жамбыл ауданы.

Макашевка, ауыл, Тайынша ауданы.

Максимкин Колок, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Надежка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Малахов Остров, қоныс, Есіл өзенінің сол жағалауында, Ақыш көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Маношкина Ляга, қоныс, Семилово көлінен шығысқа, Солёное көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Маркел, қоныс, Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа, Волошинка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Малышева Ракита, жайлау, Мамлют ауданы.

Мальцевка, қоныс, Камышное көлінен солтүстік-батысқа, Питное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Мальцевка, село, Мағжан Жұмабаев ауданы. Қараңыз Мальцевка, қоныс.

Мальцево, село, Есіл ауданы.

Мальцев, жыра, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Покровка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Марьевка, қоныс, Сергеевское бөгенінің солтүстік-батыс жағасында, Городецкое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Марьевка, село, Шал Ақын ауданы. Қараңыз Марьевка, қоныс.

Масаловка, қоныс, Есіл өзенінің оң жағалауында, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Масеевы Ракиты, қоныс, Тораңғылық көлінен солтүстікке, Лузинка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Матвеевка, село, Айыртау ауданы.

Матвеевские Кусты, қоныс, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Матросово, село, Жамбыл ауданы.

Матюшкино, қоныс, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Троицкое селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы

Махоровка, село, Аққайың ауданы. Қараңыз Қиялы, ауыл.

Маяковский Участок, қоныс, Ақш көлінен оңтүстікке, Лебяжье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Митрофанов Колок, қоныс, Лузинка селосынан шығысқа, Ивано-Петровка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы.

Митрошино Займище, қоныс, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстікке қарай; Мамлют ауданы.

Михайлин Лес, қоныс, Тораңғылық көлінен солтүстікке, Жаңажол ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Михайловка, (*Тоқушы совхозының №4 бөлімі (ет-сүтті)*), село, Қызылжар ауданы.

Михайловка, село, Мамлют ауданы.

Мирошниченко, село, Қызылжар ауданы. Қараңыз Стахановка, қоныс.

Миртюки, қоныс, Гаврино селосынан солтүстік-батысқа, Кустовое селосынан шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Мичурин атындағы совхоздың №3 бөлімі, село, Тимирязев ауданы. Қараңыз Дальнее, жеке аулалар.

Мичурин атындағы, совхоз, Қызылжар ауданы. Қараңыз Тепличное, село.

Мичурин атындағы (астықты), совхоз, Тимирязев ауданы. Қараңыз Целинное, село.

Мичурино, село, Мағжан Жұмабаев ауданы.

Мичурино, (*Мичуринский совхозы (астықты)*), село, Тимирязев ауданы.

Мичуринский, совхоз, Тимирязев ауданы. Қараңыз Донское, село.

Мичуринский (астықты), совхоз, Тимирязев ауданы. Қараңыз Мичурино, село.

Мичуринский совхозының №2 бөлімі (астықты), село, Тайынша ауданы. Қараңыз Аралкөл, жеке аулалар.

Мичуринский совхозының №3 бөлімі (астықты), село, Тайынша ауданы. Қараңыз Ақсу, ауыл.

Мишенькин Ложок, қоныс, Лебяжье көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстікке қарай; Мамлют ауданы.

Мишкино, қоныс, Горькое көлінен солтүстік-батысқа, Семилово көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Филатово көлінен оңтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Мищенка, жеке аулалар, Ғабит Мүсірепов ауданы.

Мищенка, село, Ғабит Мүсірепов ауданы. Қараңыз Мищенка, жеке аулалар.

Самодуровка, село, Қызылжар ауданы. Қараңыз Новогеоргиевка, село.

Самойлов Лес, қоныс, Сергеевский бөгенінен оңтүстік-шығысқа, Двойники селосынан оңтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы.

Самофаловка, қоныс, Балықты көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Самсоновка, село, кісі тұрмайтын; Айыртау ауданы.

Самарский Лес, қоныс, Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа, Лузинка селосынан батысқа қарай; Есіл ауданы.

Самарский Лес, қоныс, Ивано-Петровка селосынан оңтүстікке, Волошинка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Саратовы Кусты, қоныс, Журавль көлінен оңтүстікке қарай, Железное селосының солтүстігінде; Жамбыл ауданы.

Сардонниково, қоныс, Таранкөл көлінен солтүстікке, Сергеевское бөгенінен солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Сардонниково, (*Сардонников Саяжайы*), село, кісі тұрмайтын; Шал Ақын ауданы.

Сардонников Саяжайы, кордон, Шал Ақын ауданы. Қараңыз Сардонниково, село.

Сафонов Куст, қоныс, Бозарал көлінен оңтүстік-батысқа, Қарасор көлінен солтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы.

Сафроново, қоныс, Таранкөл көлінен батысқа, Кривощёково селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Сахалин, қоныс, Алабота көлінен батысқа, Үлкен Қоскөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы; Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстікке қарай; Мамлют ауданы.

Сахарово, қоныс, Тораңғылық көлінен батысқа, Кривощёково селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Семёново, қоныс, Мамлютка қаласынан солтүстік-батысқа, Белое селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Сергеевка, жеке аулалар, Аққайың ауданы.

Сергеевка, село, Аққайың ауданы. Қараңыз Сергеевка, жеке аулалар.

Сергеевский, аудан, орталығы – Сергеевка қаласы. Қараңыз Шал Ақын, аудан.

Сергино, село, Қызылжар ауданы. Қараңыз Сергино, жеке аулалар.

Сергино, жеке аулалар, Қызылжар ауданы.

Сечкино, қоныс, Гаврино селосынан оңтүстік-батысқа, Бугровое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Сивковка, село, Ғабит Мүсірепов ауданы.

Сивково, село, Виноградовка селосының құрамына кірді; Қызылжар ауданы.

Сидоровка, қоныс, Үлкен Тораңғылық көлінен батысқа, Черуновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Сидоров Лес ес, қоныс, Ысқақ Ыбыраев ауылынан оңтүстік-батысқа, Алқаағаш ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Симоновка, село, Ғабит Мүсірепов ауданы.

Симоновы Кусты, қоныс, Пресновка селосынан солтүстік-шығысқа, Мирлюбово селосынан батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Смирновка, қоныс, Становое көлінен батысқа, Меңкесер көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Смирново, кент, Аққайың ауданының орталығы. Қараңыз Смирново, село.

Смирново, село, Аққайың ауданының орталығы.

Смолино, қоныс, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа, Покровка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Соболева Берёзка, қоныс, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Соколовка, село, Қызылжар ауданы.

Соколовка, село, Шал Ақын ауданы.

Сокологоровка, село, Ғабит Мүсірепов ауданы

Софиевское, қоныс, Камышлово көлінен солтүстікке, Булаево қаласынан батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Стрельниковка, село, Есіл ауданы.

Стрепетовка, қоныс, Шағалалытеңіз көлінен батысқа, Сенное селосынан оңтүстікке қарай; Аққайың ауданы.

Тельманово, село, Мағжан Жұмабаев ауданы.

Тельманово, (*Ишимский совхозы (астықты)*), село, Шал Ақын ауданы.

Тимирязев, аудан, орталығы – Тимирязев селосы.

Тимирязево, (*Целинный, Тимирязевский совхозы (астықты)*), село, Тимирязев ауданының орталығы.

Тимирязевский (астықты), совхоз, Тимирязев ауданының орталығы. Қараңыз Тимирязево, село.

Тимирязевский совхозының №1 бөлімі (астықты), село, Тимирязев ауданы. Қараңыз Моховое, село.

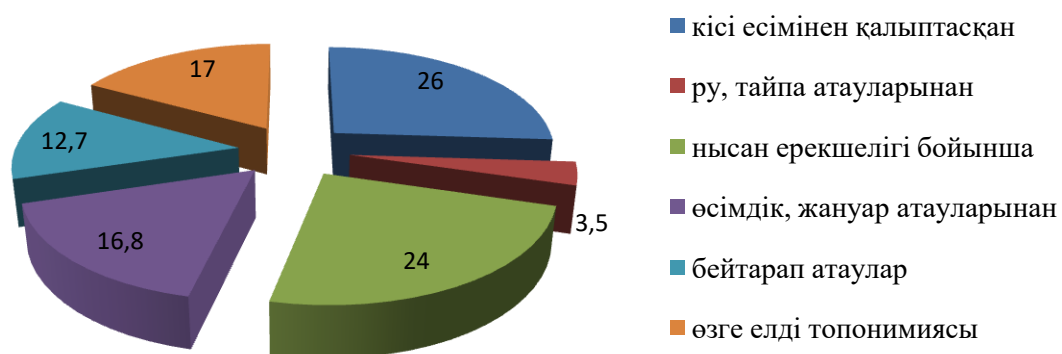
Тимирязевский совхозының №2 бөлімі, село, Тимирязев ауданы. Қараңыз Рассвет, село.

Толбухинское, село, Уәлиханов ауданы. Қараңыз Телжан, ауыл.

Толмачёвка, (*Тоқушы совхозының №4 бөлімі (ет-сүтті)*), село, Қызылжар ауданы.

Токаревка, село, Мамлют ауданы.
Тонкошуровка, село, Есіл ауданы.
Хайрулла, қоныс, Үлкен Қараой көлінен оңтүстік-шығысқа, Қарашілік ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.
Харьковское, қоныс, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Успенка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.
Шаталово, қоныс, Тораңғылық көлінен батысқа, Кривощёково селосынан оңтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы.
Шатурин Лес, қоныс, Афанасьевка селосынан солтүстікке, Двойники селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.
Шахметьев Ауыл, қоныс, Питное көлінен оңтүстік-шығысқа, Молодёжное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы.
Шаховский, (*№2 Разъезд*), жеке аулалар, Қызылжар ауданы.
Шаховское, село, Қызылжар ауданы.
Шевченков Лес, қоныс, Тораңғылық көлінен солтүстікке, Ысқақ Ыбыраев ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.
Шевченковское, қоныс, Питное көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Жарма көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.
Шелегино, қоныс, Солёное көлінен оңтүстікке, Зарослое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы.
Шелухинское, қоныс, Есіл өзенінің оң жағалауында, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы.
Шершнёва Заимка, қоныс, Балықты көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.
Штыровка, қоныс, Балықты көлінен оңтүстік-батысқа, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.
Шульженовка, қоныс, Обуховка селосынан шығысқа, Большой Изюм селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.
Шустов, ауыл, Қызылжар ауданы. Қараңыз Шустово, қоныс.
Шустово, қоныс, Есіл өзенінің оң жағалауында, Петропавл қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.
Щедринка, село, Чермошнянка селосының құрамына кірді; Тайынша ауданы
Явленка, село, Есіл ауданы
Яковлевка, қоныс, Питное көлінен солтүстікке, Новый Быт селосынан оңтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.
Яковлевка, село, Мағжан Жұмабаев ауданы. Қараңыз Яковлевка, қоныс.
Шалково, қоныс, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Новоникольское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Комонимдердің этимологиясы

Комонимдер: а) кісі есімінен қалыптасқан – 327; ә) ру-тайпа атауларынан, этнонимнен қалыптасқан – 44; б) нысанға немесе маңындағы нысанға байланысты қалыптасқан – 302; в) өсімдік не жануарға байланысты қалыптасқан – 211; г) бейтарап мағынадағы атаулар – 159; ғ) өзге елдің топонимдері негізінде жасалған атау – 212.

1.7 ОРОНИМДЕР

а) кісі есімінен қалыптасқан:

Азатков, жон, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Айбас, төбешік, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Черкасское селосынан солтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы.

Айбасар, төбешік, Қалибек көлінен солтүстікке, Золотая Нива селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Ақан, төбешік, Құсбек көлінен солтүстікке, Баян көлінен оңтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Андреевский, төбешік, Шағалалытеңіз көлінен оңтүстік-шығысқа, Қалибек көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Антонов, жон, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Әкімбет, шоқы, Орлиная тауынан оңтүстік-шығысқа, Летовочное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Әлнісоба, төбешік, Жыңғылдысор көлінен оңтүстікке, Сексенбайсор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Байсерке, тау, Жаксытұз көлінен солтүстік-шығысқа, Қайрат ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Балобанов, жон, Ягодное көлінен оңтүстікке, Красное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропоороним.

Балтабай, төбешік, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы. Антропоороним.

Бандуровский, жон, Пьянково көлінен оңтүстік-батысқа, Толыбай көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы. Антропоороним.

Бейіс, төбешік, Жәркен көлінен оңтүстік-батысқа, Степное селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Бердібек, төбешік, Ұлыкөл көлінен солтүстік-батысқа, Ленинградское селосынан оңтүстікке қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Бұлымбай, төбешік, Үлкен Қараой көлінен солтүстік-шығысқа, Ұялы ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Власовский, жон, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Высоковский, жон, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Глинка, жон, Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Голубевский, жон, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Давыдовский, жон, Семилово көлінен шығысқа, Железное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Дәуқара, төбешік, Светлое селосынан оңтүстік-батысқа, Дәуқара ауылынан солтүстікке қарай; Айыртау ауданы. **Қара.:** Дәуқара, ауыл.

Докучаев, төбешік, Жәркен көлінен оңтүстік-батысқа, Рассвет селосынан солтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Ивановский, жон, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстікке қарай; Мамлют ауданы.

Иманбұрлық, төбешік, Баян көлінен солтүстікке, Кирилловка селосынан шығысқа қарай; Айыртау ауданы. Мәндес атау – **Қара.:** Аққанбұрлық, өзен.

Иманжал, шоқылар, Құсбек көлінен оңтүстік-батысқа, Гусаковка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. «Иманның жалы» мәніндегі тау.

Имантау, тау, Имантау көлінен оңтүстікке, Құсбек көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Кабановский, жон, Екатериновка селосынан солтүстік-шығысқа, Усердное селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Катъкинский, жон, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Кашин, жон, Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Кенбай, төбешік, Үлкен Қараой көлінен оңтүстікке, Казанское селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Киселёва, шоқы, Қалмақкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жақсы Жалғызтау көлінен батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Колпаковский, жон, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл және Мамлют аудандарының шекарасында.

Конев, жон, Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Көбенсай, төбешік, Теке көлінен батысқа, Қондыбай ауылынан шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Кременчугский Стан, төбешік, Кішкенесор көлінен солтүстікке, Қарасор көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Кузьминский Остров, жон, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Лебязье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Қадыров, төбешік, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Ақбас көлінен солтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Бостан, төбешік, Кіші Қараой көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қараой көлінен батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Дүкен, шоқы, Алакөл көлінен шығысқа, Баян көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Ескі Сатан, төбешік, Теке көлінен шығысқа, Аманкелді ауылынан батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Жаңа Құлақшәріп, төбешік, Үлгілі ауылынан оңтүстік-шығысқа, Ақбұлақ ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Жаулыбай, тау, Жамантұз көлінен оңтүстік-шығысқа, Жақсытұз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Жунева, шоқы, Салқынкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Қалмақкөл көлінен батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Кунгурцев, жон, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Островка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Қаумен, төбешік, Крещенка селосынан оңтүстік-шығысқа, Мұқыр ауылынан солтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы.

Құлақшәріп, төбешік, Үлгілі ауылынан оңтүстік-шығысқа, Ақбұлақ ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар және Уәлиханов аудандарының шекарасында.

Құмтөккен, тау, Заградовка селосынан оңтүстік-батысқа, Құмтөккен ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Құтымбай, жон, Меңкесер көлінен солтүстік-батысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Лукинский, жон, Пьянково көлінен шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Маношкин, жон, Семилово көлінің шығыс жағалауында, Пресновка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Махамбет, төбешік, Баян көлінен оңтүстік-шығысқа, Арықбалық ауылынан батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Маяковский, жон, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Марьевский Грейдер, төбешік, Сергеевский бөгенінен батысқа, Городецкое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Мищенко, төбешік, Қалмақкөл көлінен шығысқа, Жақсы Жалғызтау көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Могильный, жон, Горькое көлінен шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Мұрат, төбешік, Шолақсор көлінен солтүстік-шығысқа, Айсары ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Островской, жон, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Өселей, тау, Алакөл көлінен оңтүстік-батысқа, Андреевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Павловский, төбешік, Ленинградское селосынан оңтүстік-батысқа, Жамбыл ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Парфёнов, жон, Горькое көлінен шығысқа, Островка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Першинский, жон, Пьянково көлінен шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Плешков, жон, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Потехина, шоқы, Баян көлінен оңтүстік-батысқа, Раисовка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Прокопьев, жон, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Сабыр, жон, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Самсонов, шоқы, Имантау көлінен оңтүстік-шығысқа, Құмдыкөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Сартай, тау, Қомбайсор көлінен оңтүстік-батысқа, Алқатерек ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Сатай, төбешік, Теке көлінен шығысқа, Аманкелді ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Сатыпалды, төбешік, Көксеңгірсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Қарасу ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Семилов Остров, жон, Семилово көлінен оңтүстікке, Пресновка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Сеньки, жон, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Сергеевский, жон, Михайловское селосынан солтүстік-шығысқа, Медвежье көлінен оңтүстікке қарай; Мамлют ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Қорған облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында.

Сарын, төбешік, Бидайық ауылынан шығысқа, Өндіріс ауылынан солтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы.

Сладковский, жон, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Соболев, жон, Пьянково көлінен солтүстік-шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Сырымбет, тау, Жетікөл көлінен шығысқа, Ақбас көлінен оңтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Тагунов, жон, Семилово көлінен солтүстік-шығысқа, Солёное көлінен батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Ткачёва, шоқы, Салқынкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Қалмақкөл көлінен батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Тұғыржан, төбешік, Жантайсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Талшық ауылынан оңтүстікке қарай; Ақжар ауданы.

Федотовский, жон, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Черненская Сопка, тау, Ұлыкөл көлінен шығысқа, Андреевка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Чириков, жон, Семилово көлінен шығысқа, Журавль көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Чкалово, төбешік, Сексенбайсор көлінен солтүстік-шығысқа, Қалибек көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Шамған, төбешік, Көксеңгірсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Жамбайсор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Шуховский, жон, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Юдинский Стан, төбешік, Тораңғылық көлінен оңтүстік-шығысқа, Ақбас көлінен солтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

ә) ру-тайпа атауларынан, этнонимнен қалыптасқан:

Қарақожа, төбешік, Сілетітеңіз көлінен батысқа, Шолақсор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қырғыз, жон, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Меңкесер көлінен солтүстікке қарай; Жамбыл және Мамлют аудандарының шекарасында.

Славянка, төбешік, Заградовка селосынан оңтүстік-шығысқа, Славянка селосынан солтүстікке қарай; Тайынша ауданы.

б) нысанға немесе маңындағы нысанға байланысты қалыптасқан:

Адыр, төбешік, Үлкен Тораңғылық көлінен оңтүстік-батысқа, Светлое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. «Бір біріне ұштасып жатқан дөңестер мен белестер» [ҚТТС, 1т, 68].

Айдарлы, тау, Алабота көлінен солтүстік-батысқа, Орлиная тауынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. Атауға негіз болған айдар сөзінің негізгі мағынасы «төбедегі тұлым шаш», атаудың мағынасы: «шоқ төбе».

Айрық, төбешік, Жантайсор көлінен шығысқа, Кішкенекөл ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы. «Екі айыр, екі бел, екі ашалы төбешік» мәніндегі атау.

Айыртау, тау, Шалқар көлінен оңтүстікке, Имантау көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы. «Екі айыр, екі бел, екі ашалы тау» мәніндегі атау.

Ақбет, төбешік, Алакөл көлінен солтүстік-батысқа, Краснокиевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы. Төбешіктің алыстан ағарып жататын тұсы болғандықтан аталса керек.

Ақжар, төбешік, Сілетітеңіз көлінен оңтүстікке, Жамантүз көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Атау «жардың тасы мен топырағының ақ түсіне, алыстан қарағанда ағарып көрінуіне» байланысты қойылған.

Ақсоран, жота, Белое көлінен солтүстікке, Имантау көлінен шығысқа қарай; Айыртау ауданы. Төбесінде өсімдік өспеген, сор топырағы ағарып алыстан көрініп жататын жота болғандықтан аталса керек.

Ақтас, төбешік, Жамантүз көлінен оңтүстік-шығысқа, Қайрат ауылынан солтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы. Мағынасы: «ақ тасты төбешік».

Ақтөбе, тау, Қомбайсор көлінен оңтүстік-батысқа, Алқатерек ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы; Шолақсор көлінен солтүстікке, Айсары ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы. Мағынасы: «алыстан аппақ боп көрінетін, ақ топырағы, ақ тас шығып жатқан биік тау» болса керек.

Ақтөбе, төбешік, Тайынша қаласынан оңтүстік-шығысқа, Константиновка селосынан батысқа қарай; Тайынша ауданы. **Қара.: Ақтөбе**, тау.

Ақтөбе, шоқы, Жақсытүз көлінен солтүстік-шығысқа, Қулыкөл ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. **Қара.: Ақтөбе**, тау.

Ақтүбек, төбешік, Қыземшек тауынан солтүстік-батысқа, Қарамырза ауылынан шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. Түбек сөзі «суға сұғына еніп жатқан құрлықтың шеті» мағынасымен географиялық терминге айналады. Сол мәнде топонимжасамға қатысады [Бияров]. Атаудың мағынасы: «түбі суға тиіп тұрған ағарып алыстан көрініп жатқан төбешік».

Алпысоба, төбешік, Жыңғылдысор көлінен оңтүстікке, Жаңадәуір ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Аралауыл, төбешік, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа, Көксеңгірсор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Арық, шоқылар, Қалмақкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жақсы Жалғызтау көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Астаукөл, төбешік, Қыземшек тауынан солтүстік-батысқа, Қараоба қорғанынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Ауыл, төбешік, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа, Көксеңгірсор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Төбешік маңында орналасқан нысанға байланысты тағылған атау.

Ащыкен, төбешік, Үлкен Қараой көлінен солтүстікке, Горьковское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Әулие, шоқы, Бұлақ ауылынан оңтүстік-шығысқа, Светлое селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Бестау, төбешік, Кіші Қараой көлінен оңтүстік-батысқа, Үшсай көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы. Бір біріне жалғасып жатқан тау тізбегі.

Болотный, төбешік, Жетікөл көлінен солтүстік-батысқа, Сухорабовка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Борлы, тау, Алакөл көлінен оңтүстік-батысқа, Андреевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. **Қара.: Борлы**, көл.

Борлы, төбешік, Шағалалытеңіз көлінен батысқа, Қиялы ауылынан оңтүстікке қарай; Аққайың және Тайынша аудандарының шекарасында. **Қара.: Борлы**, көл.

Бұлақ, тау, Алакөл көлінен оңтүстік-батысқа, Андреевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Бұлақ, төбешік, Алқатерек ауылынан солтүстік-шығысқа, Дәуіт ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Бірқара, төбешік, Жамантүз көлінен оңтүстік-батысқа, Жақсытүз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. «Жалғыз тұрған төбешік» мәніндегі атау.

Горка, төбешік, Қалибек көлінен оңтүстікке, Алакөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Жақсы Жалғызтау, тау, Жақсы Жалғызтау көлінен оңтүстік-батысқа, Приозёрное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Жалтыр, төбешік, Жалтыр көлінен солтүстікке, Семиполка селосынан оңтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы.

Жаман Жалғызтау, тау, Жақсы Жалғызтау көлінен оңтүстікке, Приозёрное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Жаманкөл, төбешік, Сілетітеңіз көлінен батысқа, Молодая Гвардия селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Жаңа Құлытөбе, төбешік, Көксеңгірсор көлінен солтүстік-шығысқа, Аққұдық ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Жаңа Қырыққұдық, төбешік, Жамантүз көлінен оңтүстік-шығысқа, Тайынша қаласынан солтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Жаркөл Телімі, төбешік, Қараоба қорғанынан солтүстік-батысқа, Володарское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Жарсал, тау, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа, Жамантүз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Жарыққопа, төбешік, Көксеңгірсор көлінен солтүстік-шығысқа, Жарыққопа ауылынан оңтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы.

Жуантөбе, төбешік, Жамантүз көлінен оңтүстікке, Жақсытүз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Кенкөл, төбешік, Көксеңгірсор көлінен солтүстік-шығысқа, Аққұдық ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Кескентөбе, тау, Есіл өзенінің сол жағалауында, Дәуіт ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Көкқұдық, төбешік, Сілетітеңіз көлінен батысқа, Аққұдық ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Көкөзек, төбешік, Сілетітеңіз көлінен оңтүстікке, Жамантүз көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Көксор, төбешік, Сілетітеңіз көлінен батысқа, Молодая Гвардия селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Көктөбе, тау, Саға мен Қарасу өзендерінің аралығында, Көксеңгірсор көлінен оңтүстікке қарай; Еңбекшілдер (Ақмола облысы) және Уәлиханов (Солтүстік Қазақстан облысы) аудандарының шекарасында.

Көкшетау, қырат, Сарыарқаның солтүстік-батыс бөлігінде, Торғай үстіртінен шығысқа қарай; Ақмола, Солтүстік Қазақстан облыстары.

Көкшетау, төбешік, Қақ көлінен оңтүстік-шығысқа, Червонное селосынан солтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы. **Қара.: Көкшетау**, қырат.

Көмірден, төбешік, Жамантұз көлінен батысқа, Үлкен Тораңғылық көлінен шығысқа қарай; Есіл ауданы.

Краснояр, жон, Петропавл қаласынан оңтүстік-батысқа, Травное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Күзеусай, төбешік, Теке көлінен солтүстікке, Жұмысшы ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Кішкенесай, төбешік, Теке көлінен оңтүстікке, Аманкелді ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қазанқап, төбешік, Көксеңгірсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Золотая Нива селосынан солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қараоба, төбешік, Үлкен Қараой көлінен солтүстік-шығысқа, Жаңатұрмыс ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Қарасай, төбешік, Кіші Қараой көлінен солтүстік-батысқа, Молодогвардейское селосынан шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Қарасерек, таулар, Жамантұз көлінен оңтүстік-батысқа, Жақсытұз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қарашат, шоқы, Салқынкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Чистополье селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Қималы, төбешік, Шолақсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Көксеңгірсор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қиыналап, тау, Белое көлінен оңтүстікке, Құсбек көлінен шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Қорған, төбешік, Мичурино селосынан солтүстік-шығысқа, Куприяновка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Қорғантас, тау, Соколовка селосынан батысқа, Афанасьевка селосынан солтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы.

Қосжарық, төбешік, Қызылқақ көлінен батысқа, Молодая Гвардия селосынан солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қушит, төбешік, Қалибек көлінен шығысқа, Шұңқыркөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Құлаайғыр, шоқы, Салқынкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Қалмақкөл көлінен батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Құмшық, төбешік, Қалибек көлінен оңтүстік-шығысқа, Алабота ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы; Қалибек көлінен шығысқа, Шұңқыркөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Қыземшек, тау, Қазбақұрақ көлінен солтүстік-батысқа, Разгульное селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Қызылсор, төбешік, Көксеңгірсор көлінен солтүстік-шығысқа, Аққұдық ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қыртаға, тау, Жыңғылдысор көлінен оңтүстік-шығысқа, Сүгірбай ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Летовка, төбешік, Салқынкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Қазбақұрақ көлінен шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. «Жайлау» мәніндегі атау.

Мыңшұңқыр, төбешік, Сілетітеңіз көлінен оңтүстікке, Жамантұз көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Оңтүстік Ұзынкөл, төбешік, Майбалық ауылынан шығысқа, Золотая Нива селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Осопсор, төбешік, Сілетітеңіз көлінен батысқа, Жамантұз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы. Бұрмаланған атау, дұрысы: **Оспасор**. «Кесілген, айырылған сор» мәніндегі атау болса керек.

Песчаный, жон, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа, Макарьевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы Екатериновское көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Плакун, жота, Шалқар көлінен оңтүстікке, Имантау көлінен шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Плакун-Гора, тау, Құндыкөл көлінен солтүстік-батысқа, Белое көлінен оңтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Плато, төбешік, Сілетітеңіз көлінен шығысқа, Үлкен Қоскөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Салпық, тау, Алакөл көлінен оңтүстік-батысқа, Шұңқыркөл ауылдан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. «Онша биік емес, салпыйы, ілініп тұрған тау» мәніндегі атау болса керек.

Сарыадыр, тау, Сексенбайсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Наурызбай Батыр ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы; Жамантұз көлінен оңтүстік-шығысқа, Жақсытұз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Сарыарқа, *(Қазақтың ұсақ шоқылары, Қазақтың қатпарлы елі, Орталық Қазақстанның ұсақ шоқылары)*, қыратты, ұсақ шоқылы және аласа төбешікті жазығы, Торғай үстіртінен оңтүстік-шығысқа, Бетпақдаладан солтүстікке, Солтүстік-Қазақ жазығынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақмола, Шығыс Қазақстан, Қарағанды, Қостанай, Павлодар, Солтүстік Қазақстан облыстары.

Сарытау, төбешік, Сілетітеңіз көлінен батысқа, Аққұдық ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Сарытау, шоқы, Жақсы Жалғызтау көлінен оңтүстік-батысқа, Қалмақкөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы; Қалмақкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жақсы Жалғызтау көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Сарытөбе, тау, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа, Аққұдық ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Сухая Речка, төбешік, Коноваловка селосынан оңтүстік-батысқа, Ұзынжар ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Табакбұлақ, төбешік, Сілетітеңіз көлінен батысқа, Жамантүз көлінен солтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы.

Тасжарған, төбешік, Алакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жыңғылдысор көлінен солтүстікке қарай; Тайынша ауданы; Алакөл көлінен солтүстік-шығысқа, Аққұдық ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Тасқұдық, төбешік, Сілетітеңіз көлінен батысқа, Аққұдық ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Тасшоқы, таулар, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа, Аққұдық ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Тасшоқы, төбешік, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа, Жамантүз көлінен батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Төреадыр, төбешік, Қалмақкөл көлінен солтүстік-батысқа, Чистополье селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Төтекүз, тау, Береславка селосынан солтүстік-батысқа, Золотоноша селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Ұзынкөл, төбешік, Қарасор көлінен батысқа, Жамантүз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Ұзынтөмар, төбешік, Тораңғылық көлінен шығысқа, Қарақамыс ауылынан батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Үлкен Қараой, төбешік, Үлкен Қараой көлінен батысқа, Қарашілік ауылынан солтүстікке қарай; Ақжар ауданы.

Үрпек, шоқы, Имантау көлінен оңтүстік-шығысқа, Құмдыкөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Үшқарасу, төбешік, Салқынкөл көлінен солтүстік-батысқа, Қараоба қорғанынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Үштөбе, төбешік, Сілетітеңіз көлінен батысқа, Аққұдық ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Шақпақ, төбешік, Салқынкөл көлінен солтүстік-батысқа, Қараоба қорғанынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Шоқшаауыл, төбешік, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа, Аққұдық ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Шұңқыркөл, төбешік, Қалибек көлінен шығысқа, Кіші Қараой көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

в) өсімдік не жануарға байланысты қалыптасқан:

Белқарағай, төбешік, Қалмақкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Барақбай ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Бескене Бастауы, төбешік, Ломоносовка селосынан оңтүстік-батысқа, Жаркөл ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Большой Изюм, төбешік, Тайынша қаласынан оңтүстік-батысқа, Многоцветное селосынан оңтүстікке қарай; Тайынша ауданы.

Бүйірағаш, төбешік, Шолақсор көлінен солтүстік-батысқа, Қосат шоқысынан солтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Бүркіт, төбешік, Котовское селосынан шығысқа, Кирово селосынан солтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Виноградовка, төбешік, Ақыш көлінен оңтүстік-шығысқа, Никульское көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Волчья Дубрава, жон, Горькое көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы. **Қара.: Волчья Дубрава**, орман.

Дубровка, төбешік, Салқынкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Төтекүз тауынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. **Қара.: Дубровка**, орман.

Егіншілік, төбешік, Кіші Қараой көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қараой көлінен батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Жалғызқарағай, төбешік, Көксеңгірсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Аққұдық ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Заячий, жон, Пьянково көлінен солтүстік-шығысқа, Неверовское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Змеиная, шоқы, Төтекүз тауынан оңтүстік-шығысқа, Новосветловка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Кабаний, жон, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиозёрка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Ковыльное, төбешік, Қалмаккөл көлінен солтүстік-шығысқа, Жақсы Жалғызтау көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Конферма, төбешік, Талдыарал көлінен оңтүстік-шығысқа, Шағалалытеңіз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Аққайың ауданы.

Красный Коваль, төбешік, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа, Көксеңгірсор көлінен шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Кустарник, төбешік, Салқынкөл көлінен солтүстік-батысқа, Қараоба қорғанынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Кусты, төбешік, Тимирязево селосынан батысқа, Хмельницкое селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Қараағаш, төбешік, Балықты көлінен солтүстікке, Чириковка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Есіл ауданы. Мәндес атау – **Қара.: Басқараағаш**, орман.

Қарақоға, төбешік, Ұлыкөл көлінен солтүстік-батысқа, Ленинградское селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. **Қара.: Қарақоға**, батпақ.

Қошағаш, тау, Қамбайсор көлінен оңтүстік-батысқа, Алқатерек ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Қурайбел, төбешік, Сілетітеңіз көлінен батысқа, Аққұдық ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Лань, тау, Саумалкөл көлінен шығысқа, Шалқар көлінен солтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Лебедки, төбешік, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Лесной, төбешік, Белое көлінен солтүстік-шығысқа, Жылымды ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Лисий, төбешік, Кіші Қараой көлінен солтүстік-батысқа, Золотая Нива селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Маймұқыр, төбешік, Алакөл көлінен солтүстік-батысқа, Куприяновка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. Мәндес атау – **Қара.: Мұқыр**, өзен.

Маяжал, шоқы, Володарское селосынан оңтүстік-шығысқа, Симоновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы. Мағынасы: «үлкен мая сияқты пішінді шоқы».

Оңтүстік Алабота, төбешік, Қалибек көлінен оңтүстік-шығысқа, Жыңғылдысор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Орлиная, тау, Заградовка селосынан оңтүстік-батысқа, Құмтөккен ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Рыбный, жон, Екатериновское көлінен батысқа, Будённое селосынан оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Кабань селосынан оңтүстікке, Макарьевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы; Екатериновка селосынан шығысқа, Островка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы; Красное көлінен солтүстік-шығысқа, Ягодное көлінен оңтүстікке қарай; Жамбыл ауданы; Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Сарықамыс, төбешік, Теке көлінен батысқа, Ақтүйесай ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Сурковский, төбешік, Қараоба қорғанынан оңтүстік-батысқа, Қарамырза ауылынан шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Сурчинная, төбешік, Кіші Қараой көлінен оңтүстікке, Қомбайсор көлінен солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Суслиный, жон, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа, Будённое селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Сүңгуір, жон, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Тайынша, төбешік, Шағалалытеңіз көлінен шығысқа, Кирово селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Талдыағаш, төбешік, Сілетітеңіз көлінен солтүстік-батысқа, Теке көлінен оңтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы.

Талдыдомбақ, жон, Сарымаң ауылынан оңтүстікке, Николаевка селосынан солтүстікке қарай; Есіл ауданы.

Тачерган, төбешік, Қалибек көлінен оңтүстікке, Жыңғылдысор көлінен солтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы. Бурят тілінде тачерган – бір аңның түрі.

Теке, төбешік, Теке көлінен батысқа, Қондыбай ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Травянистый, төбешік, Ұлыкөл көлінен солтүстік-батысқа, Новоишимское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Тұяқ, тау, Алакөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Баян көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Тұмсық, төбешік, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа, Акқұдық ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Үшқамыс, төбешік, Мұқыр өзенінің сол жағалауында, Жантайсор көлінен оңтүстікке қарай; Ақжар ауданы.

Шабакты, шоқы, Шалқар көлінен оңтүстікке, Имантау көлінен шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Шағалалы, төбешік, Кішкенесор көлінен солтүстік-шығысқа, Власовка селосынан оңтүстікке қарай; Аққайың ауданы; Қыземшек тауынан солтүстік-батысқа, Қарамырза ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Шоққарағай, тау, Төтекүз тауынан оңтүстік-батысқа, Князевка селосынан батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Шырпылысай, төбешік, Теке көлінен оңтүстікке, Көбенсай ауылынан шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Шілік, төбешік, Теке көлінен батысқа, Қондыбай ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Ягодный, жон, Ягодное көлінен оңтүстікке, Святодуховка селосынан солтүстікке қарай; Жамбыл ауданы.

Ячменный, жон, Пьянково көлінен шығысқа, Екатериновское көлінен солтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

г) бейтарап мағынадағы атаулар:

61-ші Клетка, төбешік, Кішкенекөл ауылынан оңтүстік-шығысқа, Қарашілік ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Безводный, төбешік, Қыземшек тауынан солтүстік-батысқа, Қарамырза ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Востанинский, жон, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Безымянный, төбешік, Жалтыр көлінен оңтүстік-батысқа, Городецкое селосынан солтүстікке қарай; Шал Ақын ауданы.

Бекет, жон, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа, Становое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Бесінші Бригада, төбешік, Степное селосынан батысқа, Ақжан ауылынан солтүстікке қарай; Тимирязев ауданы.

Большой Остров, жон, Ақыш көлінен батысқа, Лебяжье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Вонючий, жон, Макарьевка селосынан солтүстік-шығысқа, Кабань селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Голая, шоқы, Шалқар көлінен оңтүстік-батысқа, Имантау көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы; Құсбек көлінен оңтүстік-шығысқа, Жақсы Жалғызтау көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Граница, төбешік, Қалмақкөл көлінен солтүстік-батысқа, Чистополье селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Ленинградское

селосынан шығысқа, Новоишимское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Двойная, төбешік, Никульское көлінен оңтүстік-шығысқа, Бугровое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Долгий, жон, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Домашняя, тау, Жақсы Жалғызтау көлінен солтүстік-шығысқа, Құсбек көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Дөнгелек, төбешік, Кіші Қараой көлінен оңтүстік-шығысқа, Үлкен Қараой көлінен батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Дружба, төбешік, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа, Көксеңгірсор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Дружба Северная, төбешік, Сілетітеңіз көлінен батысқа, Көксеңгірсор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Жақсы, төбешік, Жақсы Жалғызтау көлінен солтүстік-шығысқа, Михайловка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

21-ші Клетка, төбешік, Үлгілі ауылынан оңтүстік-шығысқа, Ақбұлақ ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

24-ші Жазық, төбешік, Бидайық ауылынан солтүстікке, Славгородка селосынан батысқа қарай; Уәлиханов ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Омбы облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында.

Жуантөбе, тау, Қомбайсор көлінен оңтүстік-батысқа, Алқатерек ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Звезда, төбешік, Шолақсор көлінен солтүстік-шығысқа, Айсары ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ақжар ауданы.

Золотая Нива, төбешік, Көксеңгірсор көлінен оңтүстік-шығысқа, Золотая Нива селосынан солтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы.

Золотоноша, төбешік, Золотоноша селосынан солтүстікке, Чернобаевка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Иісерген, төбешік, Теке көлінен солтүстік-шығысқа, Өндіріс ауылынан шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Омбы облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында.

Ишимский, төбешік, Ақсуат көлінен оңтүстік-шығысқа, Есіл ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Казённый, жон, Екатериновское көлінен солтүстік-шығысқа, Усердное селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Карьер, төбешік, Қалмақкөл көлінен солтүстікке, Тахтаброд селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Королевский Остров, жон, Ақыш көлінен батысқа, Лебязье көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Котёл, тау, Имантау көлінен оңтүстікке, Имантау тауынан солтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Крестьянский, жон, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Крещенка, төбешік, Есіл өзенінің сол жағалауында, Крещенка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Кривошеевка, төбешік, Тайынша қаласынан оңтүстік-шығысқа, Большой Изюм селосынан шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Кірпіш, жон, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Қарбекет, төбешік, Сілетітеңіз көлінен солтүстік-батысқа, Мортық ауылынан оңтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы.

Межобластная, төбешік, Кіші Қараой көлінен оңтүстік-батысқа, Үшсай көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Мағжан Жұмабаев және Тайынша аудандарының шекарасында.

Межсовхозный, төбешік, Есіл ауылынан солтүстікке, Дружба селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Мельничный, жон, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Могила, жон, Становое көлінен солтүстікке, Михайловка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

№2 Бригада, төбешік, Қыземшек тауынан солтүстік-батысқа, Қарамырза ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

№3 Бригада, төбешік, Дмитриевка селосынан оңтүстікке, Городецкое селосынан солтүстік-батысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

№4 Бөлімше, төбешік, Сүлікті ауылынан оңтүстік-батысқа, Кирово селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Одиссей, төбешік, Сілетітеңіз көлінен батысқа, Көксеңгірсор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

10-шы Клетка, төбешік, Сілетітеңіз көлінен солтүстік-батысқа, Кішкенекөл ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Өрнек, төбешік, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Новоалександровка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Падающий, төбешік, Сілетітеңіз көлінен батысқа, Көксеңгірсор көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Перекрест, төбешік, Ұлыкөл көлінен солтүстік-батысқа, Нежинка селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Плоский, жон, Мамлютка қаласынан оңтүстікке, Горькое көлінен батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Развалины, төбешік, Сілетітеңіз көлінен солтүстік-батысқа, Теке көлінен оңтүстікке қарай; Уәлиханов ауданы.

Раздолье, төбешік, Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Гаврино селосынан солтүстік-батысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Раскат, жон, Травное көлінен оңтүстік-шығысқа, Широкое көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Расколотая, шоқы, Шалқар көлінен оңтүстік-батысқа, Имантау көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Руга, жон, Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы. Руга – бұрынғы кезде Ресейде діни адамдарға төленетін ақы.

Сарай, төбешік, Салқынкөл көлінен солтүстік-шығысқа, Қалмаккөл көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы; Тораңғылық көлінен солтүстік-батысқа, Алқаағаш ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Шал Ақын ауданы.

Сливной Остров, жон, Есіл өзенінің сол жағалауында, Медвежье көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Қорған облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында.

Солёный, жон, Ягодное көлінен оңтүстікке, Красное көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Солтүстік, төбешік, Тақтакөл көлінен оңтүстік-батысқа, Қайраңкөл ауылынан шығысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Солтүстік Талапкер, төбешік, Алуа көлінен солтүстік-шығысқа, Новоалександровка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Есіл ауданы.

Сотницкий, жон, Становое көлінен солтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Средний, төбешік, Салқынкөл көлінен оңтүстік-шығысқа, Новокиенка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Таборный, төбешік, Қалибек көлінен солтүстік-шығысқа, Молодогвардейское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Ферма, төбешік, Сілетітеңіз көлінен батысқа, Аққұдық ауылынан солтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Чельщки, төбешік, Үлкен Тораңғылық көлінен солтүстікке, Покровка селосынан оңтүстікке қарай; Есіл ауданы. Чельщки – көкірек тұстағы ет тілімі.

Черченый, жон, Солёное көлінен батысқа, Железное селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Школьный, жон, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

ғ) өзге елдің топонимдері негізінде жасалған атау:

Володарское, төбешік, Саумалкөл көлінен оңтүстікке, Шалқар көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

Груздевский, жон, Пьянково көлінен оңтүстік-шығысқа, Семиозёрка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Қорған облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында. **Долговский Остров**, жон, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Лебяжье көлінен солтүстікке қарай; Қызылжар ауданы (Солтүстік Қазақстан облысы) және Тюмен облысы (Ресей Федерациясы) шекарасында.

Евсеевский, жон, Горько-Солёное көлінен оңтүстік-батысқа, Солёное көлінен оңтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Екатериновский, жон, Екатериновское көлінен оңтүстік-батысқа, Чапаевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Ефимовка, төбешік, Ұлықөл көлінен солтүстік-шығысқа, Новосёловка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Ефимовка Новая, төбешік, Ұлықөл көлінен солтүстік-батысқа, Новоишимское селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Ждановский, төбешік, Майбалық ауылынан оңтүстік-шығысқа, Золотая Нива селосынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Железненский, жон, Семилово көлінен оңтүстік-шығысқа, Пресновка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Заринский, жон, Ягодное көлінен солтүстік-батысқа, Макарьевка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Изосимовский, жон, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Кирилловская, шоқы, Жетікөл көлінен оңтүстік-батысқа, Алакөл көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Казанский Западный, төбешік, Кіші Қараой көлінен оңтүстік-шығысқа, Казанское селосынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Лабановские, шоқылар, Шалқар көлінен оңтүстікке, Имантау көлінен солтүстік-шығысқа қарай; Айыртау ауданы.

Ленинградский Южный, төбешік, Есіл өзенінің сол жағалауында, Дәуіт ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Лысая, тау, Имантау көлінен оңтүстікке, Имантау тауынан солтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Макашевка, төбешік, Жамантүз көлінен батысқа, Мақаш ауылынан оңтүстікке қарай; Тайынша ауданы.

Межевой, төбешік, Степное селосынан батысқа, Рассвет селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Тимирязев ауданы.

Никополь, төбешік, Үлкен Қараой көлінен солтүстік-батысқа, Коммунизм селосынан оңтүстікке қарай; Ақжар ауданы.

Новоалексеевка, төбешік, Алексеевка кентінен солтүстік-батысқа, Горькое селосынан оңтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Обухово Новое, төбешік, Алексеевка кентінен солтүстік-батысқа, Обуховка селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Тайынша ауданы.

Парничный, жон, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Подольское, төбешік, Шағалалытеңіз көлінен оңтүстік-шығысқа, Подольское селосынан солтүстікке қарай; Тайынша ауданы.

Преградный, төбешік, Ленинградское селосынан солтүстік-шығысқа, Червонное селосынан оңтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Приозёрный, төбешік, Қыземшек тауынан оңтүстік-батысқа, Красногорский кентінен солтүстік-шығысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Прудки, төбешік, Ақыш көлінен оңтүстік-батысқа, Мамлютка қаласынан солтүстік-шығысқа қарай; Мамлют ауданы.

Розовка, төбешік, Нагорное селосынан оңтүстікке, Келлеровка селосынан солтүстік-шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Серебряковский, жон, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Мамлютка қаласынан оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Соколовка, төбешік, Келтесор көлінен оңтүстікке, Александровка селосынан солтүстікке қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Стрепетовка, төбешік, Шағалалытеңіз көлінен батысқа, Жамантұз көлінен шығысқа қарай; Аққайың ауданы.

Субботинка, төбешік, Кременчуг селосынан солтүстікке, Доброжановка селосынан шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Сыромолотовский, жон, Горько-Солёное көлінен солтүстік-шығысқа, Становое көлінен солтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Филоново, төбешік, Үлкен Қараой көлінен солтүстік-шығысқа, Ұялы ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Ақжар ауданы.

Шығыс Веселовка, төбешік, Веселовка селосынан оңтүстік-шығысқа, Бастомар ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

д) мағынасы күңгірт атаулар:

Кинатинский, жон, Становое көлінен солтүстік-шығысқа, Горькое көлінен оңтүстік-батысқа қарай; Мамлют ауданы.

Добаво, төбешік, Кіші Қараой көлінен оңтүстік-батысқа, Қалибек көлінен шығысқа қарай; Тайынша ауданы.

Қапандұм, жон, Горькое көлінен оңтүстік-шығысқа, Айымжан ауылынан оңтүстік-батысқа қарай; Жамбыл ауданы.

Қарама, тау, Алакөл көлінен оңтүстік-батысқа, Андреевка селосынан солтүстік-батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

Лисмакурга, төбешік, Имантау көлінен оңтүстік-шығысқа, Құмдыкөл көлінен солтүстік-батысқа қарай; Айыртау ауданы.

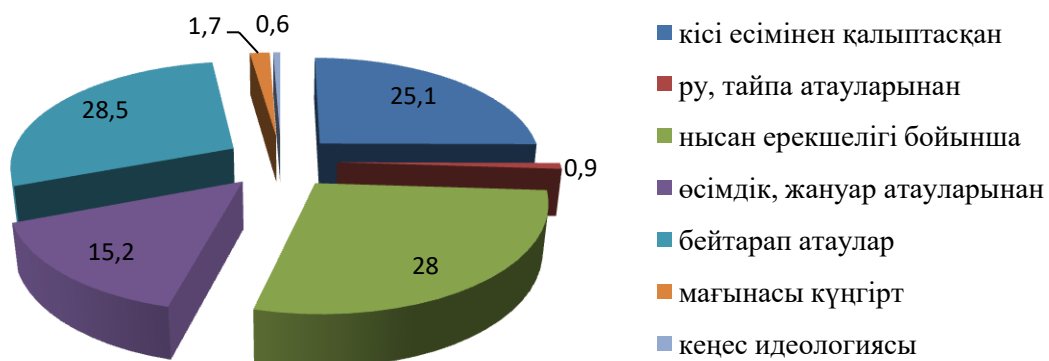
Рухловка, төбешік, Қалмақкөл көлінен солтүстікке, Рухловка селосынан батысқа қарай; Ғабит Мүсірепов ауданы.

е) кеңес өкіметінің идеологиясын білдіретін атаулар:

Бірлік, төбешік, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа, Аққұдық ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Қызылту, төбешік, Кішкенекөл ауылынан оңтүстікке, Үлгілі ауылынан оңтүстік-шығысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

Оронимдердің этимологиясы

Оронимдер: а) кісі есімінен қалыптасқан – 86; ә) ру-тайпа атауларынан, этнонимнен қалыптасқан – 3; б) нысанға немесе маңындағы нысанға байланысты қалыптасқан – 96; в) өсімдік не жануарға байланысты қалыптасқан – 52; г) бейтарап мағынадағы атаулар – 98; ғ) мағынасы күңгірт атаулар – 6; е) ескірген кеңес өкіметінің идеологиясы мәніндегі атаулар – 2.

1.7.1 СПЕЛЕОНИМ

а) кісі есімінен қалыптасқан:

Башкирцев, құдық, Құсбек көлінен оңтүстік-шығысқа, Жақсы Жалғызтау көлінен солтүстікке қарай; Айыртау ауданы.

Королевская, ор, Ақыш көлінен оңтүстік-шығысқа, Никульское көлінен батысқа қарай; Қызылжар ауданы.

Қожамжар, құдық, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа, Балғабек ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

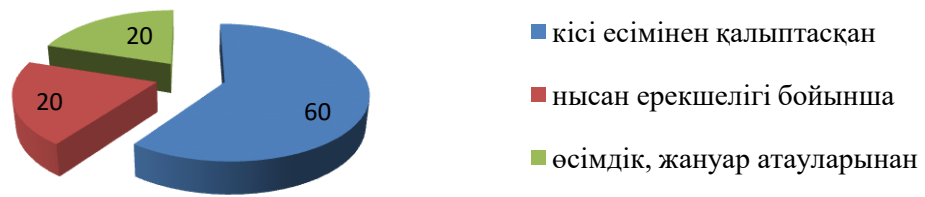
ә) нысанға немесе маңындағы нысанға байланысты қалыптасқан:

Шолақөзек, құдық, Сілетітеңіз көлінен оңтүстік-батысқа, Жамантүз көлінен солтүстік-батысқа қарай; Уәлиханов ауданы.

б) өсімдік не жануарға байланысты қалыптасқан:

Қостерек, құдық, Солёное көлінен оңтүстікке, Дүйсеке ауылынан солтүстік-батысқа қарай; Мағжан Жұмабаев ауданы.

Спелеонимдердің этимологиясы

Спелеонимдер: а) кісі есімінен қалыптасқан – 3; ә) нысанға немесе маңындағы нысанға байланысты қалыптасқан – 1; б) өсімдік не жануарға байланысты қалыптасқан – 1.

ІІІ ҚҰРЫЛЫМДЫҚ ЗЕРТТЕУ

Жалқы есімдерді құрылымына қарай топтастырудың түркі және славян ономастикаларында бірнеше жолдары қалыптасқан. Т. Жанұзақов жалқы есімдерді (антропонимдер, топонимдер, космонимдер) құрылымына қарай: а) негізгі; ә) туынды; б) екі компонентті; в) көп компонентті деп бөледі [149, 166.]. Қазіргі қазақ тілінде кеңінен тараған құрылымға, Т. Жанұзақовтың айтуынша, әртүрлі сөз табының бірігуінен жасалған екі компоненттілер жатады.

О.А. Сұлтаньяев күрделі жалқы есімдерді екі құрылымдық типке бөледі: а) есімдерден жасалған атаулар; ә) етістіктен жасалған атаулар [150, 30].

Атаулардың құрамында түбір сөзді саны жағынан топтастыру компоненттер арасында синтаксистік қатынасын анықтауға мүмкіндік береді. Х.Ф. Искакованың сұрыптауында мұндай талдау кездеседі. Ғалым күрделі жалқы есімдерді анықтаушты және предикативті деп бөледі. Ал анықтаушысы бар құрылымның өзін тәуелдік, сандық және бейімделуші компоненттеріне жіктеген [151, 163-171]. Қазақстан өлкесін зерттеген ғалымдар топонимдерді компонент санына қарай бірнегізді, екінегізді, үшнегізді, төртнегізді атаулар деп топтайды. Зоонимдерді талдаған Т.В. Линко атауларды жай және күрделі сөздерге бөледі [152, 120]. Ғалымның мұндай құрылымдық топтастыруы екі және одан да көп сыңарлы сөздердің қай сөз таптар қатынасынан жасалғанын анықтауға мүмкіндік береді.

Демек, түркі ономастикасында жалқы есімдердің құрылымдық типін анықтауға көп көңіл аударылған. Түркі ономастикасында кеңінен тарағаны бірнегізді және екінегізді атаулар.

Ғалым О.Т. Молчанованың пікірінше: «Түркі тілдерінде топонимдер компоненттері арасында белгілі бір байланысқа негізделген бірнегізді, екінегізді, үшнегізді, кей жағдайда ғана одан да көпнегізді құрылымнан тұрады», деп есептеген [153]. Ол зерттеу материалы негізінде келесі тұжырымды жасайды: «Күрделі немесе біріккен тұлғалы түркі географиялық атаулардың синтаксистік құрылымы мыналардан тұрады: 1) элементтердің қатынастық құрылымда келуі; 2) сөйленіс мәтінде бар сөздерден басқа сөздерді қолдану мүмкіндігінің болмауы; 3) компонент арасындағы синтаксистік байланыстың әлсіреуінен морфема біріккен жерінде гаплоглогия, ассимиляция мен диссимиляцияның орын алуы».

Н. Охунов, О. Бозоров сынды ғалымдар түркі тілдер тобына кіретін өзбек және әзірбайжан тілдеріндегі топонимдердің жасалу жолдарын зерттей отырып, олардың екі тілдегі жасалу жолдары бойынша ұқсастықтарын анықтай отырып, келесі пікірге тоқталған: «Жиналған материал негізінде «субъект + қимыл» дегенді білдіретін атау септігінде тұрған зат есімнің (Отучған) және «объект + қимыл» дегенді білдіретін табыс септігінде тұрған зат есімнің (Бедабосған, Олтинтопған) негізінде жасалған атаулар екі тілде де кездескен» [154].

Орыс ғалымдары жалқы есімдердің құрылымына көңіл бөле отырып, оларды бірнеше негіздерге қарай сұрыптайды. Н.В. Подольская жалқы

есімдерді талдай отырып, үш негізгі топқа бөлген: 1) бірнегізді атаулар; 2) екінегізді атаулар; 3) туынды [120, 72]. А.В. Суперанская жалқы есімдерді зат есімді атаулар, сын есімді атаулар деп екіге бөлген. Ғалым зат есімді атауларды дара, күрделі, зат есім қызметін атқарушы тіркестер, ал сын есімді атауларды дара, күрделі, адъективті тіркестер деп топтастырған [155, 72]. В.Н. Попова, О.А. Сұлтаньяев жалқы есімдерді келесі құрылымдық типтерге жіктейді [156; 150]:

- 1) аффиксті тип;
- 2) аффиксіз тип;
- 3) сөз тіркестерінен құрылған атау;
- 4) сөздердің бірігуі арқылы құрылған атау.

Барлық ғалымдар жалқы есімдерде көптеп қолданылатын қазақ және орыс тілдеріне тән сөзжасам, құрылымдық типтер мен аффикстерін көрсеткен. Демек, әрбір ономастикалық түрге тән өзіндік сөзжасам элементтері бар және олар бәрі бірдей қолданысқа түспейді.

Жалқы есімдерді құрылымына жіктеу түркі ономастикасында анықтаушы қатынастағы екінегізді атаулардың, ал орыс тілінде аффиксті типтердің басым екендігін жоғарыда келтірілген жалқы есімдерді құрылымына топтастыру тарихына шолу ашып берді.

Ономастикалық кеңістіктің құрылысын және сөзжасам ерекшеліктерін талдау әр онимдердің зерттеуіне біртұтас бөлігі ретінде енеді.

Р.И. Козлов дифференциатор қалыптасуындағы қолданылған сөзжасам түрлерін көрсеткен [161]:

1. уәжделмеген туынды белгінің қолданылуы;
2. тілде бар элементтерді қолдануымен, олардың өзін бірнеше топқа бөлген: а) іштей уәжделген лексика-синтаксистік трансформация; ә) метафоралық семантикалық деривация; б) метонимиялық семантикалық деривация; в) іштей уәжделмеген; семантика-синтаксистік трансформация;
3. жаңа атау бірлігін қалыптастыру.

Онимдердің жасалуының бірнеше тәсілі бар. Олар: трансонимдену, онимдену, метафора негізінде екіншілік атау.

Барлық ономастикалық разрядтар әркез өзара байланыста болады. В.И. Супрун өз бірліктерін басқаға беретін күшті разрядтар және өз атау тізімін басқа разрядтар бірлігі арқылы қалыптастыратын әлсіз разрядтар деп бөледі. Антропонимдер үнемі топонимдерге ауысып отырады және, керісінше, топонимдер антропонимдерге ауысып отырады [79].

Трансонимдену – жаңа жалқы есімдерді белгілі атаудың басқа онимдік разрядқа көшу арқылы жасалу жолының түрі. Трансонимдену үдерісі үзіліссіз болып жатады, атау берушілер оған көңіл бөліп жатпауы да мүмкін.

Мысалы, табиғи ауысу: Алматы қаласы → Үлкен / Кіші Алматы өзені; жасанды ауысуы, мысалы: «Көкжиек» ықшамауданы → «Көкжиек» дүкені → «Көкжиек» кафесі.

Бір нысаннан екінші бір нысанға атаудың жеңіл ауысуы кез келген оним түрін зерттегенде, ең алдымен, онимдік бірліктерден жаңа атау жасау

болатынын дәлеледейді, тек содан кейін ғана жалпы есімдерге назар аудару керек, себебі жалқы есімдердің жалпы есімдерден қалыптасуы – онимдік қордың толықтырылуының бір жолы ғана. Жалқы есімдерден жалқы есімдердің жасалуы маңызды тәсіл болып саналады.

Әр атау объектілерді атап қоймай, сонымен бірге оны танытады. Атау беруде әртүрлі ажыратқыш белгілер: халықтың наным-сенімі, тәжірибесі, мәдениеті, т.б. уәждік рөл атқарады.

Уәж (мотив) – тілдік құбылыс ретінде бір белгінің атау арқылы көрсететін акті, атау берер алдында қолданылатын ең маңызды сатысы. Уәждену – лексикологияның сөз бен ұғымның атау беру кезіндегі байланысын, сонымен қатар, сөздердің уәждену қалпын қарастыратын белгісі [162, 11]. Сонымен, уәж – атауда көрсетілген бір заттың ерекшелік белгісі. Ат қоюда өмір шындығы мен тұрмыс тіршілігімен сабақтасып жатқан белгілі бір затты танып-білуде ажыратқыш белгілерді қолдануы жайында Ж.А. Манкеева былай атап көрсеткен: «Қандай да болмасын заттың атауы тек атап қана қоймай, сонымен қатар, оны танытады. Ал тану, я анықтау белгілі бір халықтың тарихи даму жағдайы аясында іске асқандықтан, ол тілдік ұжым өмір сүретін нақты жағдайларға байланысты әртүрлі болады» [163].

Н.В. Подольскаяның анықтауынша, уәжделген деп кез келген жалқы есімдердің атау берудегі уәжді ашуға мүмкіндік беретін негізі бар, кішкене де болса елең беретін мағынасы бар атауларды айтады. Атаудың уәжі объектіге атау таңдаудағы экстралингвистикалық себептері болып табылады. Ономастикалық материалдың уәжді және уәжделмеген деп бөлінуі дәстүрлі. Бұл қатынастардың дамуы жайында лингвистикада, сонымен қатар, ономастикада жазылған еңбектер көп. Олар В.Т. Топоров, А.Н. Яценко және т.б. ғалымдардың еңбектерінде бейнеленген [164; 165].

Әртүрлі ұжым бір затты өзінің күнделікті тәжірбиесінде кездесіп қолданылатын жағынан танылып, оны өзіне таныс құбылыстармен байланыстыратыны белгілі. Яғни ат қоюда (номинацияда) өмір шындығы мен тұрмыс болмысы тіл фактілеріне айналып, халықтың тұрмыс тіршілігі, тәжірбиесі, салт-дәстүрі, наным-сенімі әртүрлі заттар түрінде тілде сөзбен аталып бейнеленеді. Осының негізінде ол затты танып, біліп, оны басқалардан ажыратып танығаннан кейін барып ат қояды. Мұндай ажыратқыш белгілер әртүрлі болуы мүмкін. Мысалы, түрі-түсі, қызметі, көлемі, орналасқан орны, басқа затқа қатысы, т.б. әртүрлі ішкі және сыртқы қасиеттер. Тіл білімінде ол белгілерді уәждер (мотивтер) деп атайды. Уақыт өте келе ол белгілердің көбі өзгеріп, көмескіленіп, әртүрлі тарихи, әлеуметтік, экономикалық жағдайларға байланысты ұмытылуы да мүмкін. Бірақ атау тілде өмір сүре береді [166, 248]. Атаулардың қалыптасуы туралы тұжырымдар лингвистикадан басқа философиялық, логикалық, тарихи, т.б. материалдар негізінде құрылуы тиіс. Ж.А. Манкееваның жоғарыда айтылған атаулардың қалыптасуы жөніндегі пікірі О.Т. Молчанованың зерттеуіндегі жалқы есімдердің қалыптасуына негіз болатын факторларды анықтауымен сабақтасып жатыр [163]. Олар:

Тәжірбие. Объектінің өз ерекшелігі, орналасқан жері, т.б. Адам санасында объектінің сапасын, ұсынылатын өнімін көрсету барысында объектінің бейнесі пайда болады.

Жеке және жалпы психология. Атау беру үдерісінде адамдардың жеке және жалпы психологиясының орны ерекше.

Қоғамның маңызы. Атаулардың қалыптасып бекітілуіне қоғамның тигізер әсері мол.

Сыртқы жағдай. Сыртқы жағдай атауларға әсерін тигізіп отырады.

А.С. Рамазанова атаулар объектілердің белгілі бір қажеттерімен байланысы бар ма, жоқ па, олардың қоғамдық даму процесімен тығыз байланыстылығын, адамзаттың болмысына қатынасын білдіретін құбылыс екендігін айтқан болатын [167].

Ат қою (номинация) – тіл біліміндегі ең күрделісі және қиыны. Ол адам санасы мен қоршаған заттық құбылыстың байланысын және дүние таным мен ұғымдарды белгілеу жүйесін қарастырады. Екіншілік атау – барлық тілдерде, соның ішінде қазақ және орыс тілдерінде тараған күрделі құбылыс. А.Ф. Журавлеваның анықтамасы бойынша, біріншілік атау - атауы жоқ затқа ат қою акті, ал екіншілік атау – жаңа затқа қолданылып жүрген атауды беру [168, 50]. Екіншілік атау – жаңа атауды тілде бұрыннан қалыптасқан атау арқылы жасайтын тілдік құбылыс. Бұрынырақта қолданған атауды жаңа атау ретінде қолдану механизмін зерттеу екіншілік атаудың көп аспектілі, көп қырлы тілдік құбылыс екендігін көрсетеді. Тілдегі бұрынан қалыптасқан номинативті бірлікті жаңа семантикалық қызмет атқарушы ретінде қолдану жаңа және бастапқы мағынасының ішкі байланысының болуы мүмкінділігін тудырады. Алайда екіншілік атау бастапқы мағынасынан тәуелсіз болуы да мүмкін. Атау беруші субъект объектінің сипаттарын талдай отырып, басқа да белгілі объектілердің атауларымен байланыстырады. Ол жаңадан ескіге оралады. Олардың ұқсастықтарын белгілей отырып, таныс үйреншіктіге арқа сүйеп, жаңа атау береді. Ұқсастық белгілерін салыстыра отырып, объектінің басқа объектілерден бөлек бір белгісіне тоқталады. Екіншілік атау процесін зерттеу осындай ұқсастық белгілерін іздестіру арқылы іске асады. Ұғымдардың бір-біріне ықпалын белгілеу төмендегідей жасалады:

1) екі объектінің белгілі бір сипатына қарай ұқсастықтары арқылы;

2) екіншілік атау негізіндегі объектілердің ұқсастық белгілері атау ретінде бұрынырақ қолдануы арқылы жасалады.

Қолданылып жүрген сөздің мағынасында объектінің сипатынан хабар көбірек болса, сол сөзді объектінің атауы ретінде қолдану мүмкіндігі артық. Дайын сөзді объектінің атауы ретінде қолдану – уәжін таңдау осымен түсіндіріледі.

А.В. Суперанская өзінің «Общая теория имени собственного» атты монографиясында атау берудің екі түрі қолданылады деп көрсеткен. Біріншісі – объектінің орнын, атқаратын қызметін көрсетуші нақты атаулар. Екіншісі – аталмыш объектінің атқаратын қызметін жанамалап сілтейтін символдық атаулар [35, 194].

Уәж түрлерін екіге бөлуге болады:

1. Бағалау уәжі. Белгілі бір объектінің атауы оны анықтайтын сипатымен уәжденеді. Уәжді қолдану адамның атау берілетін объектіге қатынасын көрсетеді. Сондықтан атау сөздер өздерінің атаушы қызметін атқарып, жасырын (имплицитті) немесе ашық (эксплицитті) бағасын көрсетеді.

2. Ономастикалық уәж. Жалқы есім мен жалпы есім арасында бір-біріне ықпал және ауысу болып тұрады. Көп жағдайда жалқы есім мен жалпы есімнен қалыптасқан. Бірақ жалқы есімнің жалқы есімнен қалыптасқан түрлері де кездеседі.

Жалқы есімдерді құрылымына қарай топтастырудың түркі және славян ономастикаларында бірнеше жолдары қалыптасқан. Т. Жанұзақов жалқы есімдерді (антропонимдер, топонимдер, космонимдер) құрылымына қарай: а) негізгі; ә) туынды; б) екі компонентті; в) көп компонентті деп бөледі [1, 61б.]. Қазіргі қазақ тілінде кеңінен тараған құрылымға, Т. Жанұзақовтың айтуынша, әртүрлі сөз табының бірігуінен жасалған екі компоненттілер жатады.

О.А. Сұлтаньяев күрделі жалқы есімдерді екі құрылымдық типке бөледі: а) есімдерден жасалған атаулар; ә) етістіктен жасалған атаулар [2, 30].

Атаулардың құрамында түбір сөзді саны жағынан топтастыру компоненттер арасында синтаксистік қатынасын анықтауға мүмкіндік береді. Х.Ф. Искакованың сұрыптауында мұндай талдау кездеседі. Ғалым күрделі жалқы есімдерді анықтаушы және предикативті деп бөледі. Ал анықтаушысы бар құрылымның өзін тәуелдік, сандық және бейімделуші компоненттеріне жіктеген [3, 163-171]. Қазақстан өлкесін зерттеген ғалымдар топонимдерді компонент санына қарай бірнегізді, екінегізді, үшнегізді, төртнегізді атаулар деп топтайды. Зоонимдерді талдаған Т.В. Линко атауларды жай және күрделі сөздерге бөледі [4, 120]. Ғалымның мұндай құрылымдық топтастыруы екі және одан да көп сыңарлы сөздердің қай сөз таптар қатынасынан жасалғанын анықтауға мүмкіндік береді.

Демек, түркі ономастикасында жалқы есімдердің құрылымдық типін анықтауға көп көңіл аударылған. Түркі ономастикасында кеңінен тарағаны бірнегізді және екінегізді атаулар.

Біз қарастырып отырған СҚО топонимдерінде бірнегізді, екінегізді, үш және одан да көпнегізді типтері анықталды.

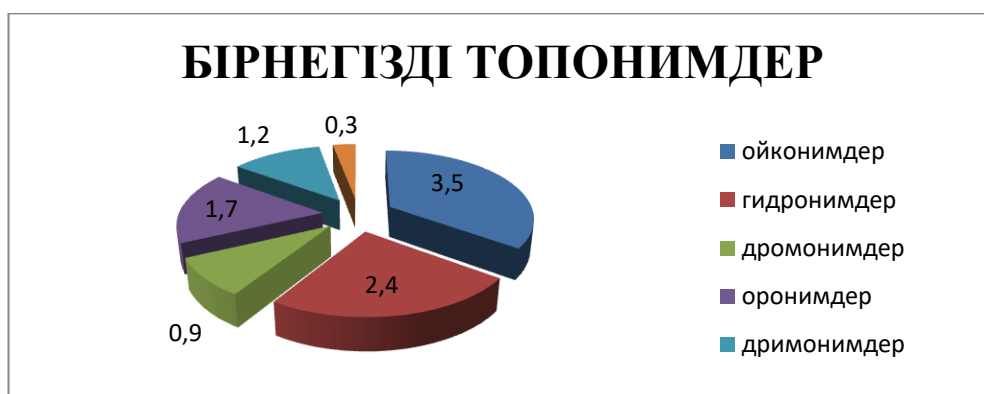

Диаграмма – 1 Бірнегізді топонимдер

Диаграмма – 2 Екінегізді топонимдер

Диаграмма – 3 Үш және одан да көпнегізді топонимдер

Диаграммдан көріп тұрғанымыздай, бірнегізді, екінегізді, үш және одан да көпнегізді топонимдер ішінде ойконимдер саны басым, бұл жалпы ойконимдер санының басым болуына байланысты болса керек. Сонымен бірге ойконимдерде кісі есімдерден, яғни антропоойконимдер саны көбірек.

Жиналған материалдар бойынша екіншілік атауды екіге бөліп қарастыруға болады: 1. Семантикалық екіншілік атау. Сөзжасам - ат қоюдың негізгі элементі. Бірақ сөзжасамнан ат қою үдерісі кең: сөзжасам ат беру қызметін атқарады, ал атау беру тек қана сөзжасам арқылы жасалмайды. Атау беру тілде бар сөздің трансформациялануы немесе лексикалық бірлікті қолдану арқылы жасалады. Бір объекті атауының екінші бір объектіге ауысуы ұқсастықтарымен немесе уәждерінің бірдей болуымен түсіндіріледі.

Семантикалық екіншілік атауда бірнеше сөз тіркестері анықталды. Оларды мынадай жүйемен көрсетуге болады.

Кесте 1 – Семантикалық екіншілік атаудағы сөз тіркестері

№	Қабылдау аспектілері	Біріншілік атау	Екіншілік атау
1.	Үдеріс нәтижесі (жағымсыз)	Бұқаөлген	комоним
2.	Бағыт пен термин-индикатор	Ортакөл	лимноним
3.	Бастау орны	Басқаракөл	лимноним

4.	Сапасы	Қараашы	гелионим
6.	Заттық бірлік	Сүліктітомар	гелионим
7.	Кісі аты мен термин-индикатор	Абайауыл	комоним
8.	Бағыт пен пішін және термин-индикатор	Оңтүстік Ұзынкөл	ороним
9.	Жер рельефі (/түс) мен географиялық термин	Сарыадыр	ороним

Біз бұл жүйе арқылы сөз тіркестері түріндегі біріншілік атау мен екіншілік атау арасында тоқтатуға келмейтін (қайтарымсыз, жағымсыз) үдеріс, түс және пішін, бастау орны аспектілері болатынын сөз тіркестерінен анықтадық.

2. Морфологиялық екіншілік атау. Жаңа атаудың белгілі бір аффикстер, біріккен сөздер арқылы жасалуын морфологиялық екіншілік атау дейміз. Мұндай атауды төмендегідей жүйемен көрсетуге болады.

Кесте 2 – Морфологиялық екіншілік атау

№	Жасалу жолдары	Біріншілік атау	Екіншілік атау
1.	Жалғау	Айтқұл+ов + Ауыл+ы	комоним
2.	Жұрнақ	Арқа+лық	комоним
3.	Біріккен сөздер	Бұқа+қара+су (зат есім + сын есім+зат есім)	лимноним
4.	Біріккен сөздер	Бие+сойған (зат есім+ есімше)	гелионим
5.	Жұрнақ	Мал+ды+көл	гелионим
6.	Біріккен сөздер	Түркі + стан	топоним
7.	Жұрнақ	Былқыл+дақ	лимноним
8.	Жұрнақ	Шағала+лы	комоним
9.	Біріккен сөздер	Жалғыз+көл	гелионим
10	Эпентеза	Нәншалған	Нюншалған
11	Эпентеза	Әупілдек	Аупільдек

Морфологиялық екіншілік атау жалғау, жұрнақ, біріккен сөздер, эпентеза арқылы қалыптасатынын анықтадық.

Түркі, соның ішінде қазақ топонимиясына аналитикалық және синтетикалық екі негізгі құрылымдық модельдер өнімді болып келетін жеке сөзжасам тәсілі тән [5].

Аналитикалық топонимдердің қалыптасуы келесіге негізделеді:

а) қарапайым детерминативті анықтауыш тіркестері: *Ақсықпа, Әулиеоба, Жозарғы Балық* т.б.;

ә) анықтауыш – қосымша: *Байтомар, Жаманқоңыр, Кіші Ақшешей* т.б.

б) тәуелдік тіркес: *Алуа Моласы, Қыздың Қарасуы, Жаңажол Шаппа Орыны, Айтқұлов ауылы, Анастың көлі* т.б.;

в) есімшелі және етістікті тіркестер: *Есенейөлген, Өгізөлген, Тіленшіөлгенсор, Бұзауөлген, Аққуөлген, Айғыржығылған* т.б.

Синтетикалық модельдерге есімді және етістікті сөзжасамдар жатады.

1. Солтүстік Қазақстан облысы топонимиясы үшін есімді сөзжасам моделіне келесі аффикстер тән:

- дақ/дық – етістіктен сын есім жасайтын аффикс: *Бұрқыл+дақ, Былқыл+дақ, Шуыл+дақ* т.б.;

- лы/лі/ды/ді/ты/ті – көптік мәнді реликтік аффикс: *Қарағайлы, Қамысты, Қиялы, Сулы* т.б.;

- ған/ген/қан/ген – есімше аффиксі: *Биесойған, Бұзауөлген* т.б.;

- ша - зат есімнің рең мәнін жасайтын аффикс: *Тайынша* т.б.

Зерттеу барысында Солтүстік Қазақстан облысы топонимдердің келесі құрылымы анықталған: термин-индикаторлық компонент: *Бұлақ, Жота, Батпақ, Бекет* т.б.; термин-индикаторлық компонент + аффикс: *Су + лы;* т.б.; термин-индикаторлық компонент + термин-индикаторлық компонент: *Арал+көл, Дала+көл, Батпақ+көл, Шоқы+көл, Жар+кент, Жар+көл, Жер+лі+көл, Арал+ауыл, Арал+төбе* т.б.

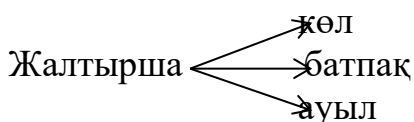
Реттік форма+термин-индикатор: *Бірінші+көл;*

Көптік жалғаулы: *Бақша+лар, т.б.*

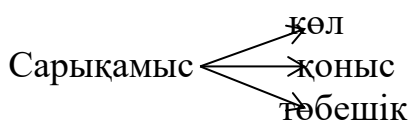
Синтаксистік тәсіл: төлсипатты: *Жалтыркөл, Ұзынкөл, Ұлыкөл* т.б.; комплетивті: *Қалдыаман, Қисық Қалдыаман, Қожақонған, Қонаққонған, Айғыржығылған, Алыпқаш* предикативті байланыс байқалады.

Сонымен бірге, СҚО топонимдері иррадиация (берілген нысанның географиялық атау негізінің басқа, жақын жатқан нысандарға таралуы) және антитеза (қарама-қайшылық) негізінде қалыптасқаны айқындалды.

Иррадиация негізінде қалыптасқан атаулар:

Жалтырша атауы көл бетінің жалтырап жатқан, суы мөлдір таза екенін аңғартатын болса, көл маңында жатқан батпақ пен ауылға иррадиация негізінде атау ретінде таралғаны анық.

Сол сияқты Сарықамыс атауы көл жағасының сары қамыс қаулап өсуі негізінде көлге атау ретінде тағылып, көл маңындағы қоныс пен төбешікке иррадиация негізінде атау ретінде таралғаны анық.

Антитеза: кіші (14) – үлкен (58), жақсы (13) – жаман (23), ақ (76) – қара (132), жаңа (33) – ескі (8), бас (19) – аяқ (9):

Кіші Сүлікті – Үлкен Қоскөл

Кіші Шабәк – Үлкен Жарма

Жақсыжаркөл - Жаманкөл

Жақсы Жалғызтау – Жамантұз

*Ақтүбек – Қараөзек
Ақбұлақ - Қарабұлақ*

*Жаңатілек – Ескі Бекет
Жаңатұрмыс – Ескі Алғабас*

*Баскөл – Аяққона
Басқамыс – Аяқшілік*

Тілді антропология тұрғысынан зерттеу – маңызды. Тілді сөйлеушінің іс-әрекеті (психоллингвистика), қоршаған ортаны тану, қабылдау, қорыту және тілдік белгілермен көрініс табуы (когнитивті лингвистика), оның қоғамдағы рөлі мен сөйлеу әрекеті (әлеуметтік лингвистика) арқылы тану – біршама ғылым салаларын туғызып қана қоймай, іргелі зерттеулерге негіз болды.

Жоғарыда аталған антитеза негізіндегі бинарлық атаулардың қалыптасуында тілді тұтынушының мақсаттары қандай болды деген мәселені қарастыру да қызығушылығымызды тудырды. Мәселен, профессор Т.Жанұзақтың Жаманқара атауын талдау нәтижесінде ой қорытуын дұрыс деп қабылдауға болады: «Жаман» сөзі топонимдер құрамында келгенде, «нашар, кішігірім» мағынасын білдіреді» [6].

Алайда «Құрамында «жаман» сөзі келетін жер-су аттары республиканың барлық аймағында кездеседі. Ол «нашар» мағынасында қолданылса, кейде монғол, тәжік тілдеріндегі «чаман» сөзінің дыбыстық тұрғыдан өзгерген күйінде жұмсалады. Біздің байқауымызша, тәжік тіліндегі «чаман» – «көк шалғын», «майса», «жазық алаң» сөзінің өзгерген түрі болуы мүмкін. Оған тәжік тіліндегі «Чаманбұлақ», «Чаманкулы» атаулары толық айғақ. Сөз басындағы *ч/ш* дыбыстары *ж* дыбысына алмасқан сияқты» деген нұсқалары да кездеседі [6]. Демек, топоним құрамындағы «жаман» сөзінің мағынасы екінші компонентке байланысты болуы мүмкін.

Ғалым Е.Қойшыбаев «жақсы/жаман» бинарлы оппозициялы сөздердің семасиологиялық мәнінен басқа ономасиологиялық мәні болатынын да айта келе, этнонимдер құрамында ерекше мәнге ие болатынын білдірген [7]. Сонымен бірге Жақсы атауы жеке келсе, ертедегі ру атауына байланысты дегенді білдіреді. Ал жаман сөзі топоним құрамында «кіші» деген мәнге де ие бола алады [7].

Сол сияқты топонимдер құрамындағы «ақ/қара» бинарлы ұғымдар да түс мағынасын ғана емес, сонымен бірге «ағу, таза, ірі, үлкен, жер» т.б. мәндерге ие болатыны және «аяқ/бас» бинарлы ұғымдардағы «аяқ» сөзі – төменгі жақтағы, соңғы мәнін білдірсе, «бас» сөзі – «жоғары жақтағы», «алғашқы, бастапқы» деген ұғымдарды білдіретіні жайлы ономаст-ғалымдар айтып кеткен.

Б.Бияров «жаңа/ескі» бинарлық ұғымдарға қатысты мынадай деректерді келтіреді: «Жаңа сын есімі тіркесті топонимдер де жасайды және өзен, судың «жаңа арнаға аунауын»; елді мекеннің «жаңа орынға көшірілуін»; «жаңа өмірге,

қоғамдық құрылысқа ауысқанын» т.б. білдіреді» және «Ескі сын есімі «көне, ескірген» мағынасын беріп, жаңа сын есіміне бинарлық позицияда болады. Сонымен бірге «тозған, бұрынғы, дағдылы» сияқты семалық реңктері де бар» [8].

Сонымен бірге «үлкен/кіші» бинарлық ұғымдарға қатысты: «Кіші сын есімі «кішкентай, шағын, азғантай» көлемдік мәндері арқылы жер-су атын жасауға қатысады. Алайда біріккен атауларға қарағанда, үлкен сын есіміне қарсы мәнде қолданылатын тіркесті атаулар басым болып келеді» деген пікірі де көңілге қонымды [8].

Диаграмма – 4 Термин-индикатор негізінде қалыптасқан топонимдер

Диаграмма негізінде «көл» термин-индикаторы компонент ретінде жиі қолданысқа түскен. Бұл облыс аумағында көлдердің көп болуына қарай, көл ерекшелігін нақыштайтын атаулардың басым болуына байланысты болса керек. Сонымен бірге көл атауынан иррадиация негізінде таралған атауларға да байланысты.

Солтүстік Қазақстан облысы топонимдерінің қалыптасуында көптеген ономотүзуші тәсілдер қолданылғаны анық. Қарапайым халық атау түзуде қай тәсіл арқылы қалыптастыруын ойлап жатпайтыны анық, алайда уәж негізінде қалыптасқан атау қазіргі қазақ тілінің нормаларына сай келетіні халық даналығының айғағы. Сонымен, облыс топонимдерін қалыптастыруда халық саналы/санасыз түрде аналитикалық, синтетикалық, иррадиация, антитеза тәсілдерін қолданған. Сонымен бірге топонимдердің құрылымы басқа түркі тілдеріндегідей бірнегізді, екінегізді, үш және одан да көпнегізді болып келеді. Алайда екінегізді топонимдер басым екені зерттеу барысында айқындалды.

Құрамында термин-индикаторлары бар топонимдердің разряд түрлері негізінде «көл» термин-индикаторы компонент ретінде жиі қолданылғаны айқындалды. Мұның жауабы облыстың жер-рельефтік ерекшелігінде болса керек. Топоним құрылымының неліктен тап осындай болатыны, неліктен осы компоненттер қолданылды деген сұрақтардың психологиялық жауабын іздеу мақсатында да зерттеу жүргізуге болады.

3.1 ГИДРОНИМДЕР

3.1.1 ГЕЛИОНИМДЕР

Кесте 13 – Морфологиялық екіншілік атау

№	Жасалу жолдары	Біріншілік атау	Екіншілік атау
1.	Жалғау	Башқұрт+ Кішкене+ Шұңқыр+лар+ы	гелионим
2.	Жұрнақ	Бұрқыл+дақ	гелионим
3.	Біріккен сөздер	Жабай+көл	гелионим
4.	Біріккен сөздер	Қыз+томар	гелионим
5.	Жұрнақ	Былқыл+дақ	гелионим
6.	Біріккен сөздер	Сары+қыз+көл	гелионим
7.	Жұрнақ	Екі+нші	гелионим
9.	Жұрнақ	Жығыл+ған	гелионим
10.	Біріккен сөздер	Айғыр+жығылған	гелионим
11.	Эпентеза	Аупльдек - Әупілдек	гелионим

Кесте -3 Термин-индикатор негізінде қалыптасқан гелионимдер

№	гелионим	компонент			саны
		бір	бірінші	екінші	
1	Ақсуат			суат	
2	Аралкөл		арал	көл	
3	Аралқамыс		арал		
4	Ащыкөл			көл	10
5	Әулиеоба			оба	
6	Батпақ	батпақ			
7	Батпақкөл		батпақ	көл	
8	Бекет	бекет			
9	Бекеткөл		бекет	көл	
10	Бұлақ	бұлақ			
11	Далакөл		дала	көл	
12	Жақсы Жаркөл		жар	көл	
13	Жалтырсор			сор	

3.1.2 ЛИМНОНИМДЕР

Кесте 13 – Морфологиялық екіншілік атау

№	Жасалу жолдары	Біріншілік атау	Екіншілік атау
1.	Жалғау	Бақша+лар	лимноним
2.	Жұрнақ	Балық+ты	лимноним
3.	Біріккен сөздер	Сор+балық	лимноним

4.	Біріккен сөздер	Ома+көл	лимноним
5.	Жұрнақ	Жалтыр+ша	лимноним
6.	Біріккен сөздер	Арланкөл	лимноним
7.	Жұрнақ	Су+лы	лимноним
9.	Жұрнақ	Шабақ+ты	лимноним
10.	Біріккен сөздер	Ағаш+ты+көл	лимноним
11.	Эпентеза	Нюншалған – Нәншалған	лимноним

3.1.3 ПОТАМОНИМДЕР

Кесте 13 – Морфологиялық екіншілік атау

№	Жасалу жолдары	Біріншілік атау	Екіншілік атау
1.	Жалғау	Бақша+лар	потамоним
2.	Жұрнақ	Балық+ты	потамоним
3.	Біріккен сөздер	Сор+балық	потамоним
4.	Біріккен сөздер	Ома+көл	потамоним
5.	Жұрнақ	Жалтыр+ша	потамоним
6.	Біріккен сөздер	Арланкөл	потамоним
7.	Жұрнақ	Су+лы	потамоним
9.	Жұрнақ	Шабақ+ты	потамоним
10.	Біріккен сөздер	Ағаш+ты+көл	потамоним

3.2 ДРИМОНИМДЕР

Кесте 13 – Морфологиялық екіншілік атау

№	Жасалу жолдары	Біріншілік атау	Екіншілік атау
1.	Жалғау	Бақша+лар	дримоним
2.	Жұрнақ	Балық+ты	дримоним
3.	Біріккен сөздер	Сор+балық	дримоним
4.	Біріккен сөздер	Ома+көл	дримоним
5.	Жұрнақ	Жалтыр+ша	дримоним
6.	Біріккен сөздер	Арланкөл	дримоним
7.	Жұрнақ	Су+лы	дримоним
9.	Жұрнақ	Шабақ+ты	дримоним
10.	Біріккен сөздер	Ағаш+ты+көл	дримоним

3.3 ДРОМОНИМДЕР

Кесте 13 – Морфологиялық екіншілік атау

№	Жасалу жолдары	Біріншілік атау	Екіншілік атау
1.	Жалғау	Бақша+лар	дромоним
2.	Жұрнақ	Балық+ты	дромоним
3.	Біріккен сөздер	Сор+балық	дромоним
4.	Біріккен сөздер	Ома+көл	дромоним
5.	Жұрнақ	Жалтыр+ша	дромоним
6.	Біріккен сөздер	Арланкөл	дромоним
7.	Жұрнақ	Су+лы	дромоним
9.	Жұрнақ	Шабак+ты	дромоним
10.	Біріккен сөздер	Ағаш+ты+көл	дромоним

3.4 ИНСУЛОНИМДЕР

Кесте 13 – Морфологиялық екіншілік атау

№	Жасалу жолдары	Біріншілік атау	Екіншілік атау
1.	Жалғау	Бақша+лар	инсулоним
2.	Жұрнақ	Балық+ты	инсулоним
3.	Біріккен сөздер	Сор+балық	инсулоним

3.5 НЕКРОНИМДЕР

Кесте 13 – Морфологиялық екіншілік атау

№	Жасалу жолдары	Біріншілік атау	Екіншілік атау
1.	Жалғау	Бақша+лар	некроним
2.	Жұрнақ	Балық+ты	некроним
3.	Біріккен сөздер	Сор+балық	некроним
4.	Біріккен сөздер	Ома+көл	некроним
5.	Жұрнақ	Жалтыр+ша	некроним
6.	Біріккен сөздер	Арланкөл	некроним
7.	Жұрнақ	Су+лы	некроним
9.	Жұрнақ	Шабак+ты	некроним
10.	Біріккен сөздер	Ағаш+ты+көл	некроним

3.6 ОЙКОНИМДЕР

3.6.1 АСТИОНИМДЕР

Кесте 13 – Морфологиялық екіншілік атау

№	Жасалу жолдары	Біріншілік атау	Екіншілік атау
1.	Жұрнақ	Мамлют+ка	астионим
2.	Жұрнақ	Тайын+ша	астионим
3.	Жұрнақ	Булаев+о	астионим
4.	Біріккен сөздер	Петр+о+павл	астионим
5.	Жұрнақ	Сергеев+ка	астионим

3.6.2 КОМОНИМДЕР

Кесте 13 – Морфологиялық екіншілік атау

№	Жасалу жолдары	Біріншілік атау	Екіншілік атау
1.	Жалғау	Бақша+лар	комоним
2.	Жұрнақ	Балық+ты	комоним
3.	Біріккен сөздер	Сор+балық	комоним
4.	Біріккен сөздер	Ома+көл	комоним
5.	Жұрнақ	Жалтыр+ша	комоним
6.	Біріккен сөздер	Арланкөл	комоним
7.	Жұрнақ	Су+лы	комоним
9.	Жұрнақ	Шабақ+ты	комоним
10.	Біріккен сөздер	Ағаш+ты+көл	комоним

3.7 ОРОНИМДЕР

Кесте 13 – Морфологиялық екіншілік атау

№	Жасалу жолдары	Біріншілік атау	Екіншілік атау
1.	Жалғау	Бақша+лар	ороним
2.	Жұрнақ	Балық+ты	ороним
3.	Біріккен сөздер	Сор+балық	ороним
4.	Біріккен сөздер	Ома+көл	ороним
5.	Жұрнақ	Жалтыр+ша	ороним
6.	Біріккен сөздер	Арланкөл	ороним
7.	Жұрнақ	Су+лы	ороним
9.	Жұрнақ	Шабақ+ты	ороним
10.	Біріккен сөздер	Ағаш+ты+көл	ороним

3.7.1 СПЕЛЕОНИМДЕР

Кесте 13 – Морфологиялық екіншілік атау

№	Жасалу жолдары	Біріншілік атау	Екіншілік атау
1.	Біріккен сөздер	Шолақ+өзек	ороним
2.	Жұрнақ	Башкирц+ев	ороним
3.	Біріккен сөздер	Қос+терек	ороним
4.	Біріккен сөздер	Қожам+жар	ороним
5.	Жалғау	Королев+ск+ая	ороним

IV ТАРАУ СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ ТОПОНИМДЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ МЕН РӘСІМДЕУ МӘСЕЛЕСІ

Географиялық атаулардың кез келген халық үшін маңызы зор. Топонимдер – мемлекет тұтастығының кепілі. Адамзат санасында жер-су атаулары бағыт-бағдар қызметін атқарып келеді.

Топонимдерді рәсімдеуде маңызды бірнеше бағытты анықтап көрсету қажет:

1. барлық ономаст-ғалымның түпкі мақсаты – нысандарға ерекшелігін көрсететін, адрестік қызмет атқаратын, ұлттық нақыштағы атауларды тағу. Мәселен, ;

2. кісі есімінен қалыптасқан атаулар бұрыннан бар: олар алғашында қыстау, жайлау не күзеудің иесі кім екендігін аңғартатын болса, кейінірек идеологиялық мәндегі атаулар, бертін келе елдің дамуына айтарлықтай қызмет еткен қоғам, мәдени қайраткерлерінің есімі тағылатын болды. Осындағы басты мәселе – кісі есімінен қалыптасқан топонимдердің санын барынша азайту қажет;

3. кісі есімін атау ретінде қолдану бойынша ескеретін нәрсе: тарихта есімі қалған тек ұлы тұлғалардың есімін беру. Мәселен, Шал ақын, Төле би сынды;

4. белгілі бір нысан, айталық, тау атауын маңындағы көлге, елді мекенге, орманға, батпаққа тағу белгілі бір шектеуді қажет етеді, яғни тау атауы елді мекен, көлге тағылса, батпақ, өзен, орман атауы тек нысанның өз ерекшелігі негізінде қалыптасуы қажет;

5. нысандарға өзге мемлекеттердегі топонимдерді атау ретінде қолдану шектелуі қажет, себебі, біріншіден, мемлекетіміздің тұтастығына нұқсан келтіреді, екіншіден, жер бедері, флорасы мен фаунасы т.б. нысан ерекшелігі бойынша еш ақпарат бермейді, үшіншіден, ұлттық танымға сай келмейді;

6. совхоз, село сияқты денотаттарды тек қазақ тілінде қоныс, елді мекен, ауыл түрінде берген жөн;

7. қонысқа тағылған кісі есімін батпаққа тағып, қайта тағы бір қонысқа тағуға шектеу жасау қажет және ондай атауларды өзгерту қажет. Мәселен, Попово қонысы, Попово Болото қонысы т.б.;

8. бейтарап, еш мағынасыз атауларды өзгерту қажет. Мәселен, Стеколко, Солдатское, Сладкое, Сметанкино, Сарафанчик, Обжорное, Обманное т.б.

II. 1.

4.1 Гидронимдер

4.1.1 Гелионимдер

1. Әртүрлі анықтағыштар *үлкен, ұлы, ұзын, кіші, кішкене, бала, жақсы, жаман, шет, қара, сары, бас, аяқ, төменгі, жоғарғы, орта, орталық, жаңа, ескі* т.б. географиялық атаулардың екі компоненті де бас әріппен әрі бөлек жазылады.

Башқұрт Кішкене Шұңқырлары, Жоғарғы Балық, Сарықызкөл емес, Сары Қызкөл

2. Екі, үш, төрт компонентті ұлттық топонимдер, географиялық терминдер мен жалпы атаулар (апеллятивтер) бірге жазылады.

Қызтомар, Майлықөл,

3. Нысанның атауын білдіретін географиялық терминдер, күрделі жалқы есімдер ілік септігінің қосымшасынсыз беріледі.

4. 1.2 Лимнонимдер

1. Өртүрлі анықтағыштар *үлкен, ұлы, ұзын, кіші, кішкене, бала, жақсы, жаман, шет, қара, сары, бас, аяқ, төменгі, жоғарғы, орта, орталық, жаңа, ескі* т.б. географиялық атаулардың екі компоненті де бас әріппен әрі бөлек жазылады.

2. Екі, үш, төрт компонентті ұлттық топонимдер, географиялық терминдер мен жалпы атаулар (апеллятивтер) бірге жазылады.

3. Нысанның атауын білдіретін географиялық терминдер, күрделі жалқы есімдер ілік септігінің қосымшасынсыз беріледі.

4. 1.3 Потамонимдер

1. Өртүрлі анықтағыштар *үлкен, ұлы, ұзын, кіші, кішкене, бала, жақсы, жаман, шет, қара, сары, бас, аяқ, төменгі, жоғарғы, орта, орталық, жаңа, ескі* т.б. географиялық атаулардың екі компоненті де бас әріппен әрі бөлек жазылады.

2. Екі, үш, төрт компонентті ұлттық топонимдер, географиялық терминдер мен жалпы атаулар (апеллятивтер) бірге жазылады.

3. Нысанның атауын білдіретін географиялық терминдер, күрделі жалқы есімдер ілік септігінің қосымшасынсыз беріледі.

4. 2 Дримонимдер

1. Өртүрлі анықтағыштар *үлкен, ұлы, ұзын, кіші, кішкене, бала, жақсы, жаман, шет, қара, сары, бас, аяқ, төменгі, жоғарғы, орта, орталық, жаңа, ескі* т.б. географиялық атаулардың екі компоненті де бас әріппен әрі бөлек жазылады.

2. Екі, үш, төрт компонентті ұлттық топонимдер, географиялық терминдер мен жалпы атаулар (апеллятивтер) бірге жазылады.

3. Нысанның атауын білдіретін географиялық терминдер, күрделі жалқы есімдер ілік септігінің қосымшасынсыз беріледі.

4. 3 Дромонимдер

1. Әртүрлі анықтағыштар *үлкен, ұлы, ұзын, кіші, кішкене, бала, жақсы, жаман, шет, қара, сары, бас, аяқ, төменгі, жоғарғы, орта, орталық, жаңа, ескі* т.б. географиялық атаулардың екі компоненті де бас әріппен әрі бөлек жазылады.

2. Екі, үш, төрт компонентті ұлттық топонимдер, географиялық терминдер мен жалпы атаулар (аппелятивтер) бірге жазылады.

3. Нысанның атауын білдіретін географиялық терминдер, күрделі жалқы есімдер ілік септігінің қосымшасынсыз беріледі.

4.4 Инсулонимдер

1. Әртүрлі анықтағыштар *үлкен, ұлы, ұзын, кіші, кішкене, бала, жақсы, жаман, шет, қара, сары, бас, аяқ, төменгі, жоғарғы, орта, орталық, жаңа, ескі* т.б. географиялық атаулардың екі компоненті де бас әріппен әрі бөлек жазылады.

2. Екі, үш, төрт компонентті ұлттық топонимдер, географиялық терминдер мен жалпы атаулар (аппелятивтер) бірге жазылады.

3. Нысанның атауын білдіретін географиялық терминдер, күрделі жалқы есімдер ілік септігінің қосымшасынсыз беріледі.

4.5 Некронимдер

1. Әртүрлі анықтағыштар *үлкен, ұлы, ұзын, кіші, кішкене, бала, жақсы, жаман, шет, қара, сары, бас, аяқ, төменгі, жоғарғы, орта, орталық, жаңа, ескі* т.б. географиялық атаулардың екі компоненті де бас әріппен әрі бөлек жазылады.

2. Екі, үш, төрт компонентті ұлттық топонимдер, географиялық терминдер мен жалпы атаулар (аппелятивтер) бірге жазылады.

3. Нысанның атауын білдіретін географиялық терминдер, күрделі жалқы есімдер ілік септігінің қосымшасынсыз беріледі.

4.6 Ойконимдер

4.6.1. Астимнонимдер

1. Әртүрлі анықтағыштар *үлкен, ұлы, ұзын, кіші, кішкене, бала, жақсы, жаман, шет, қара, сары, бас, аяқ, төменгі, жоғарғы, орта, орталық, жаңа, ескі* т.б. географиялық атаулардың екі компоненті де бас әріппен әрі бөлек жазылады.

2. Екі, үш, төрт компонентті ұлттық топонимдер, географиялық терминдер мен жалпы атаулар (апеллятивтер) бірге жазылады.

3. Нысанның атауын білдіретін географиялық терминдер, күрделі жалқы есімдер ілік септігінің қосымшасынсыз беріледі.

4. 6.2 Комонимдер

1. Әртүрлі анықтағыштар *үлкен, ұлы, ұзын, кіші, кішкене, бала, жақсы, жаман, шет, қара, сары, бас, аяқ, төменгі, жоғарғы, орта, орталық, жаңа, ескі* т.б. географиялық атаулардың екі компоненті де бас әріппен әрі бөлек жазылады.

2. Екі, үш, төрт компонентті ұлттық топонимдер, географиялық терминдер мен жалпы атаулар (апеллятивтер) бірге жазылады.

3. Нысанның атауын білдіретін географиялық терминдер, күрделі жалқы есімдер ілік септігінің қосымшасынсыз беріледі.

Анастың Көлі емес, Анас Көлі

4. 7 Оронимдер

1. Әртүрлі анықтағыштар *үлкен, ұлы, ұзын, кіші, кішкене, бала, жақсы, жаман, шет, қара, сары, бас, аяқ, төменгі, жоғарғы, орта, орталық, жаңа, ескі* т.б. географиялық атаулардың екі компоненті де бас әріппен әрі бөлек жазылады.

2. Екі, үш, төрт компонентті ұлттық топонимдер, географиялық терминдер мен жалпы атаулар (апеллятивтер) бірге жазылады.

3. Нысанның атауын білдіретін географиялық терминдер, күрделі жалқы есімдер ілік септігінің қосымшасынсыз беріледі.

4. 7.1 Спелеонимдер

1. Әртүрлі анықтағыштар *үлкен, ұлы, ұзын, кіші, кішкене, бала, жақсы, жаман, шет, қара, сары, бас, аяқ, төменгі, жоғарғы, орта, орталық, жаңа, ескі* т.б. географиялық атаулардың екі компоненті де бас әріппен әрі бөлек жазылады.

2. Екі, үш, төрт компонентті ұлттық топонимдер, географиялық терминдер мен жалпы атаулар (апеллятивтер) бірге жазылады.

3. Нысанның атауын білдіретін географиялық терминдер, күрделі жалқы есімдер ілік септігінің қосымшасынсыз беріледі.

V ТАРАУ СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ ТОПОНИМДЕРІНІҢ ДИАХРОНИЯСЫ: ТӘУЕЛСІЗДІК КЕЗЕҢІ

Ономастикалық лексиканың ерекшелігі оның тек объектілермен тығыз байланысынан ғана емес, экстралингвистикалық факторлар арқылы көрінетіні белгілі. Әр атаудың тағылу уәжі тарихи өтпелі кезеңнің куәсі, ал оларға лингвистикалық талдау жүргізіп, бір жүйеге келтіру – уақыт талабы. Тіл тарихы халық тарихымен қоян-қолтық тығыз, берік байланыста болатынын, тіл барлық қоғамдық құбылыс сияқты әрбір қоғамдық формацияға сай өзгеріп отыратынын, олардың шығу, даму кезеңдерінде әлеуметтік, тұрмыстық негіздердің әсерін тигізгенін, ондай тарихи ономастиканың халық тарихымен байланысына сай өзіндік ерекшеліктері барын айта келіп ғалым Т.Жанұзақов былай дейді: «Бұл ретте ономастика ең алдымен тіл тарихына тән лингвистикалық ғылым. Өйткені оның грамматикалық, әрі фонетикалық заңдылығы халық тіліне тән. Олар халықтың бай тілінен жасалады. Сондықтан да құрамында әр дәуірге тән сөздер кездеседі» [1,9].

Халықтың бастан кешкен оқиғаларының куәсі болатын да тіл. Тілдің атау жүйесі өмірге, затқа, құбылысқа өз үлесін қосып отырады. Жалқы есімдер жалпы есімдерге қарағанда тарихи кезең, сол уақытта өткен оқиғалар жайлы нақты, көп дерек бере алады. Бұл жөнінде А.М.Эмирова былай дейді: «Жалқы есім (атау) лингво-мәдени феномен, бұл бір жағынан тілдік категорияға жататын жүйенің ерекшелігін көрсететін белгі, екінші жағынан, халықтың тұрмысын, нанымын, дінін, тарихын білдіретін спецификалық лингво-мәдени белгі» [2,300]. Қазақ ономастикасының дамуы құнды әрі бай материалдарды мұқият жинауға байланысты екендігін академик Ә.Т.Қайдаров пен профессор Т.Ж.Жанұзақов: «Ең бірінші талаптардың бірі – барлық бірліктерді жинау және қағаз бетіне түсіру», - деп атап көрсетеді [3,198].

Ресей империясы қазақ жерінде қалыптасқан дәстүрлі билеу институттарын жою мақсатында Орта жүздің хандық билігін 1822 жылы таратты. Осының нәтижесінде Солтүстік қазақстанды екіге бөліп билік жүргізді. 1822-1844 жылдары Көкшетау, Ақмола, Қарқаралы, Баянауыл, Атбасар, Аягөз, Көкпекті, Алатау округтері құрылды [4,198]. Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысының аудандары мен ауылдары Ақмола, Қарағанды облыстарымен тығыз байланысты, себебі бір біріне ауыстырылып, біріктіру жұмыстары патша өкіметінен бастап, кеңес өкіметі кезінде де жалғасын тапты. Сондықтан облыс топонимиясы бойынша тарихи дерек алу үшін бірнеше облыстарды қамту қажет болып тұр. Бұл оңай шаруа емес, көп күш пен уақытты қажет етеді.

Еліміз Тәуелсіздік алған жылдардан бері тарихи атауларды қайтару не ұлттық танымға тән атауларды беру жұмыстары жергілікті ономастикалық комиссия тарапынан жүргізіліп келеді.

Солтүстік Қазақстан облысы бойынша ірілі-кішілі 5 қала бар: Булаево, Мамлютка, Сергеевка, Петропавл, Тайынша. Тәуелсіздік алғаннан бері тек Красноармейск қаласы 1997 жылы Тайынша атауына өзгертіліпті.

Булаево қаласының іргесі 1894 жылы Транссібір темір жол магистралін салуға байланысты темір жол станциясы ретінде қаланған, 1936 жылдан аудан орталығы. Ол «Қамыстысай» деп аталатын ұзын, кең сайда, орманды белдемде орналасқан екен, сондықтан да Булаево қаласын *Қамыстысай* деп ауыстырса да болатын екен, себебі уәжі анық.

Мамлютка қаласы 1814 жылы қаланған Мамлютово ауылы негізінде қалыптасқан. Бұл ауылдың атауы оның негізін қалаған шаруа – Мавлют Валгузинге арнап қойылған екен. 1969 жылы Мамлютка ауылы қала дәрежесін иеленген. Архив материалдары қолжетімсіз болғандықтан, атауды өзгерту бойынша әзірге ақпарат жеткіліксіз.

Сергеевка қаласының іргесі 1900 жылы қаланған Сергеевка ауылы негізінде қаланған. Ресейден көшіп келген шаруа Сергей Мисюрин есімі ауылға берілген. 1969 жылғы 21 мамырдан қала дәрежесін иеленген. Бұрынғы кезде бұл аумақ Күлеке батыр руына тиесілі жер болған, сондықтан да *Күлеке батыр* немесе Уәли ханның жесірі – *Айғаным*, не *Аютас* деп атауға тарихи дерек мүмкіндік береді.

Петропавл қаласының іргесі 1752 жылы патшалық Ресейдің қазақ жерін отарлау саясатында әскери бекініс ретінде қаланған. Қазақша кеңінен қолданылып жүрген атауы – Қызылжар, себебі қала орналасқан жар қабақтың топырағы қызыл болған. І.Есенберлиннің «Көшпенділер» романында [4] қала атауы Қызылжар ретінде берілген.

«Қызылжар көп қазаққа арман жерсің,

Талайдан біз секілді қалған жерсің.

Керейде Толыбай сыншы туын тігіп,

Найзасын қанға бояп алған жерсің.

Атыңды «Қызылжар» деп бабам қойған

Қондырып саған қосын көңілі тойған...»,

деп Сегіз Сері жырлаған. Ал Толыбай сыншының XVII ғасырда өмір сүрген адам екені белгілі. Бертінірек Қызылжар қонысын Атығайдың Дәулетәлі деген байы мекен еткенін Сәбит Мұқанов жазды. «Әулие Петр» (Петропавлдың алғашқы атауы) қорғаны болса тек XVIII ғасырдың екінші жартысында салына бастап, 1770 жылы ғана аяқталған [5].

Сонымен бірге қала атауы о баста Қызылжар болғанына Абылайдың Қытай боғдыханына жазған хатындағы мынадай сөздері дәлел:

Россия халқыменен салһы қылып,

Шартнама қағаз жазып, елші жүріп:

Ортада саудахана салып қойдық,

«Қызылжар» атты қала біз салдырып... [6].

Келтірілген деректерді назарға ала отырып, қаланың Петропавл атауы Қызылжар атауына өзгертілгені жөн болар еді.

Облыста 13 аудан бар, соның ішінде 2 аудан орыс тілінде: Мамлют және Тимирязев.

СҚО топонимдерінің (аудан бойынша) қазақ тілінде рәсімделуі

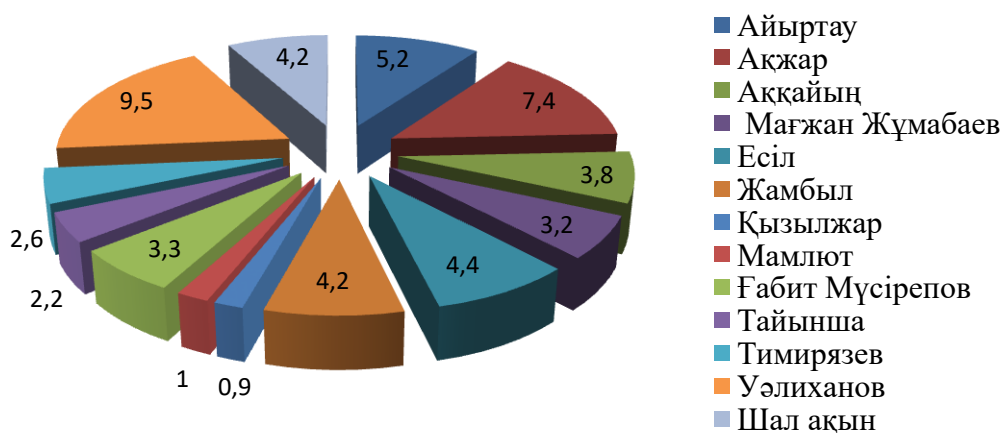

Диаграмма – СҚО топонимдерінің (аудан бойынша) қазақ тілінде рәсімделуі

Айыртау ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 95 болса, соның ішінде 8 ауылдық округ және 41 ауылдық елді мекен қазақ тілінде. Ақжар ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 35 болса, соның ішінде 8 ауылдық округ және 18 ауылдық елді мекен қазақ тілінде. Аққайың ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 43 болса, соның ішінде 4 ауылдық округ және 12 ауылдық елді мекен қазақ тілінде. Мағжан Жұмабаев ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 93 болса, соның ішінде 46 ауылдық округ және 23 ауылдық елді мекен қазақ тілінде. Есіл ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 72 болса, соның ішінде 5 ауылдық округ және 26 ауылдық елді мекен қазақ тілінде. Жамбыл ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 67 болса, соның ішінде 4 ауылдық округ және 24 ауылдық елді мекен қазақ тілінде. Қызылжар ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 92 болса, соның ішінде 3 ауылдық округ және 5 ауылдық елді мекен қазақ тілінде. Мамлют ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 50 болса, соның ішінде 1 ауылдық округ (бұл атаудың өзі дәстүрлі танымға жат, кеңес үкіметінің идеологиясын байқатады – Қызыләскер) және 4 ауылдық елді мекен қазақ тілінде. Ғабит Мүсірепов ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 86 болса, соның ішінде 6 ауылдық округ және 22 ауылдық елді мекен қазақ тілінде. Тайынша ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 104 болса, соның ішінде 5 ауылдық округ және 17 ауылдық елді мекен қазақ тілінде. Тимирязев ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 39 болса, соның ішінде 3 ауылдық округ және 7 ауылдық елді мекен қазақ тілінде. Уәлиханов ауданы бойынша

ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 38 болса, соның ішінде 11 (барлығы) ауылдық округ және 25 ауылдық елді мекен қазақ тілінде. Шал ақын ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 55 болса, соның ішінде 2 ауылдық округ және 21 ауылдық елді мекен қазақ тілінде.

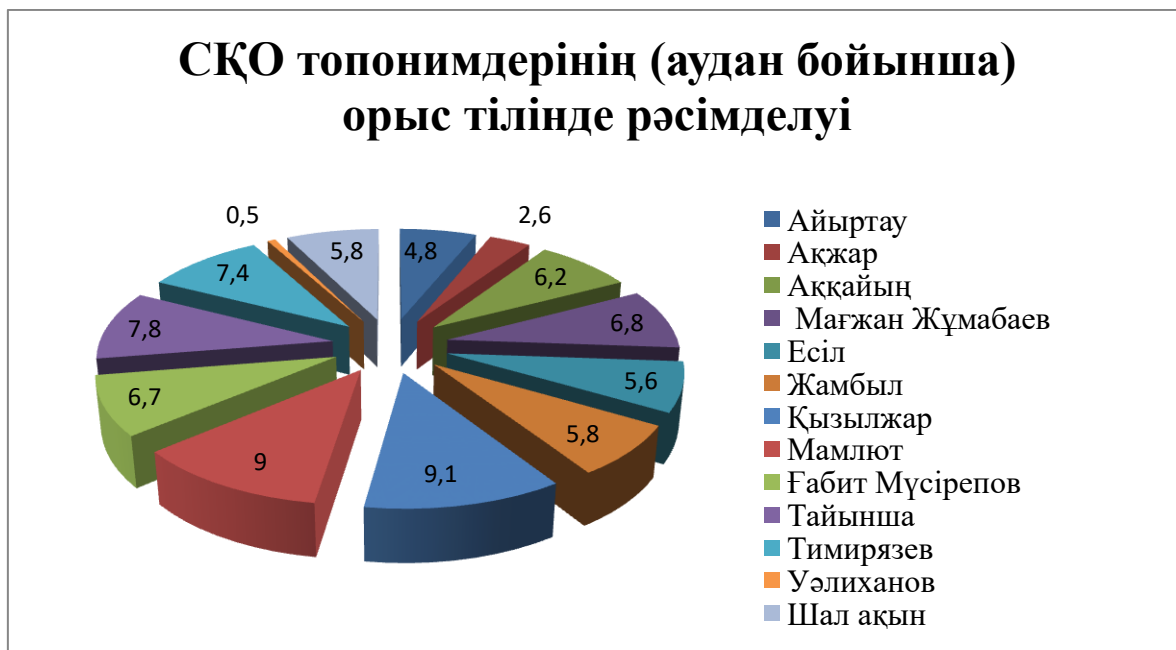

Диаграмма – СҚО топонимдерінің (аудан бойынша) орыс тілінде рәсімделуі

Айыртау ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 92 болса, соның ішінде 7 ауылдық округ және 39 ауылдық елді мекен орыс тілінде. Ақжар ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 35 болса, соның ішінде 3 ауылдық округ және 6 ауылдық елді мекен орыс тілінде. Аққайың ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 43 болса, соның ішінде 7 ауылдық округ және 20 ауылдық елді мекен орыс тілінде. Мағжан Жұмабаев ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 93 болса, соның ішінде 16 ауылдық округ және 48 ауылдық елді мекен орыс тілінде. Есіл ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 72 болса, соның ішінде 11 ауылдық округ және 30 ауылдық елді мекен орыс тілінде. Жамбыл ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 67 болса, соның ішінде 11 ауылдық округ және 28 ауылдық елді мекен орыс тілінде. Қызылжар ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 92 болса, соның ішінде 17 ауылдық округ және 67 ауылдық елді мекен орыс тілінде. Мамлют ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 50 болса, соның ішінде 10 ауылдық округ және 35 ауылдық елді мекен орыс тілінде. Ғабит Мүсірепов ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 86 болса, соның ішінде 13 ауылдық округ және 45 ауылдық елді мекен орыс тілінде.

Тайынша ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 104 болса, соның ішінде 14 ауылдық округ және 68 ауылдық елді мекен орыс тілінде. Тимирязев ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 39 болса, соның ішінде 12 ауылдық округ және 17 ауылдық елді мекен орыс тілінде. Уәлиханов ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 38 болса, соның ішінде 2 ауылдық елді мекен орыс тілінде. Шал ақын ауданы бойынша ауылдық округ, ауылдық елді мекендердің жалпы саны – 55 болса, соның ішінде 9 ауылдық округ және 23 ауылдық елді мекен орыс тілінде.

Жоғарыда келтірілген диаграммалардағы ақпараттар бойынша ұлттық топонимиканың жағдайы Қызылжар, Мамлют аудандарында өте нашар десек, Уәлиханов пен Ақжар аудандарында біршама тәуір.

СҚО орыс тіліндегі атаулардың біршамасы кісі аттарынан қойылған, патша саясаты негізінде отарлау мақсатымен көшіп келген шаруалардың немесе кеңес үкіметі кезінде төңкеріс басшылары атымен аталған: Антоновка, Володар, Гусаков, Елец, Константинов, Лобанов, Галицино, Гусаковка т.б.

Сонымен бірге, өзге мемлекет атауымен не этнониммен аталған: Украина, Башкирец, Русский, Новоукраинка т.б.

СҚО ойконимдерінің ішінде бейтарап атаулар да баршылық: Заря, Прекрасное, Светлое, Уголки, Восход т.б.

Көріп отырғанымыздай, орыс тіліндегі ойконимдер, ең алдымен, жер бедері фаунасы, флорасы жайлы ешқандай ақпарат бермейді, сонымен бірге ұлттық танымға да сәйкес емес. Сондықтан да мұндай атауларды өзгерту талабы дау тудырмаса керек.

Диаграмма – СҚО топонимдерінің динамикасы: Тәуелсіздік кезеңі

СҚО қала саны – 5, оның ішінде өзгертілгені – 1; аудан саны – 13, оның ішінде өзгертілгені – 11; ауылдық округ саны – 195, оның ішінде өзгертілгені – 15; ауылдық елді мекен – 706, оның өзгертілгені – 36, транскрипциясы өзгертілгені – 26.

Диаграммадан көріп тұрғанымыздай, аудан атауын ұлттық танымға сай беру жұмыстары біршама атқарылған, тек Тимирязев және Мамлют атаулары өзге тілде.

Облыстың ұлттық топонимикасын дұрыс жолға қою мәселесі кезек күттірмес шаруа, сондықтан мониторинг, ғылыми, тарихи дерек негізінде бұрынғы жергілікті халық қойған атау қайтарылуы немесе ұлттық танымға сай атау берілуі қажет.

VI ТАРАУ СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ ТОПОНИМДЕРІНІҢ ДИАХРОНИЯСЫ: КЕҢЕС ӨКІМЕТІ КЕЗЕҢІ

Кеңестік дәуірде колхоздастыру, тың игеру науқандарына байланысты өңірдің байырғы елді мекендерінің атаулары аяусыз өзгертілгенін айтып жеткізу мүмкін емес. Оған қоса қызыл империяның саясатына сай, идеология мүддесіне орай ешқандай мәні жоқ, даңғаза қазақша атаулар енгізілді. «Жаңа тұрмыс», «Алғабас», «Жаңа талап», «Жаңалық», «Орталық», «Бірлік», «Мәдениет» т.б. атаулар бұрынғы тарихи топонимиканы ел санасынан өшірді, басқасы жаппай орысша болып кетті.

Сонымен бірге коммунистік партия мен үкіметтің басшыларының аттары мәңгі есте қалдыруға лайық деп танылғанын білеміз. Олардың арасында, тіпті ақылға сыймайтындары да бар. Бір ғана мысал, Петропавлдан 40 шақырым жерде Смирнов елді мекенінің бұрынғы аты «Дәрмен», яғни станцияның аты да солай аталмақ екен. 1921-22 жылдары Қазақстаннан тартып алынған астық пен етті Ресейдің орталық аймақтарына жедел жеткізу үшін Көкшетауға теміржол тарту жұмысын азық-түлік халық комиссарының орынбасары Смирнов деген басқарыпты. «Дәрмен» атын өзгертіп, Смирновтың атын беруді «еңбекшілер жалынып сұраған соң» оның аты қойылыпты.

Қазіргі **Айыртау ауданы** әуелде Арықбалық ауданы (орталығы – Арықбалық селосы) болып . ССРО Бүкілодақтық атқару комитетінің (ВЦИК) Қаулысымен Қызылжар (Петропавл) округінің құрамында 1928 жылғы 3 қыркүйекте құрылған. 1936 жылы 29 шілдеде Солтүстік Қазақстан облысы құрылғанда, осы облыс құрамында болды. 1939 жылы 14 қазанда жаңадан құрылған Ақмола облысының құрамына қосылды да, 1944 жылы 15 наурызда Көкшетау облысының құрамына берілді. Қазақстан Президентінің 1997 жылғы 2 мамырдағы №3482 жарлығына сәйкес, Арықбалық ауданы таратылып, оның аумағы Көкшетау облысындағы Айыртау ауданына қосылды. Қазір **Айыртау ауданы** Солтүстік Қазақстан облысының құрамында.

Бейнетқор ауданы (орталығы –Шолақ Досжан селосы). Алғаш рет бул аудан ССРО Бүкілодақтық атқару комитетінің (ВЦИК) Қаулысымен Қызылжар (Петропавл) округінің құрамында 1928 жылғы 3 қыркүйекте құрылған. 1936 жылы 29 шілдеде Солтүстік Қазақстан облысы құрылғанда, осы облыс құрамында болды. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1940 жылғы 31 шілдедегі жарлығымен Бейнетқор ауданының аты Совет ауданы болып өзгертілді. Ал, 1941 жылғы 23 мамырдағы Жарлық бойынша, Шолақ Досжан селосы Смирнов елді мекені болып өзгертілді. Қазақ ССР жоғарғы Советі Президиумының 1999 жылғы 11 наурыздағы шілдедегі жарлығымен Совет ауданының атау **Аққайың ауданы** болып қайта аталды.

Бескөл ауданы Қазақ ССР Жоғарғы Советінің 1967 жылғы наурыздағы қаңтардағы жарлығымен құрылған. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1999 жылғы 11 наурыздағы шілдедегі жарлығымен Бескөл ауданы **Қызылжар ауданы** болып қайта аталды.

Булаев ауданы (орталығы – Булаев селосы) ССРО Бүкілодақтық атқару комитетінің (ВЦИК) Қаулысымен Қызылжар (Петропавл) округінің құрамында 1928 жылғы 3 қыркүйекте құрылған. 1936 жылы 29 шілдеде Солтүстік Қазақстан облысы құрылғанда, осы облыс құрамында болды. Қазақстан Президентінің 2000 жылғы 23 қарашадағы жарлығымен **Мағжан Жұмабаев ауданы** болып қайта аталды.

Уәлиханов ауданы орталығы Авангард селосы болып Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1970 жылғы 4 желтоқсандағы жарлығымен құрылды. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1970 жылғы 4 желтоқсандағы жарлығымен Авангард деп аталған аудан орталығы 1971 жылы 29 наурызда Уәлиханов селосы деп өзгертілді.

Жамбыл ауданы (орталығы Благовещенка селосы) Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1970 жылғы 4 желтоқсандағы жарлығымен Солтүстік Қазақстан облысының құрамында құрылды. Қазақстан Президентінің 1997 жылғы 23 мамырдағы жарлығымен таратылған көрші Преснов ауданының есебінен іріленіп, орталығы Преснов селосына көшірілді.

Калинин ауданы орталығы Журавлевка селосы, ССРО Бүкілодақтық атқару комитетінің (ВЦИК) Қаулысымен 1936 жылы 29 шілдеде Солтүстік 14. Келлер ауданы (орталығы Келлеровка селосы) ССРО Бүкілодақтық атқару комитетінің (ВЦИК) Қаулысымен 1936 жылы 29 шілдеде Солтүстік Қазақстан облысы құрылғанда, осы облыс құрамында болды. 1944 жылы 15 наурызда жаңадан құрылған Көкшетау облысының құрамына қосылды. Қазақстан Президентінің 1997 жылғы 2 мамырдағы жарлығымен таратылды да, оның аумағы Көкшетау облысы Тайынша ауданының (03.05. 1997 ж. бастап- Солтүстік Қазақстан облысы) құрамына берілді.

Қызылту ауданы, орталығына Қызылту ауылы белгіленіп, ССРО Бүкілодақтық атқару комитетінің (ВЦИК) Қаулысымен Қызылжар (Петропавл) округінің құрамында 1928 жылғы 3 қыркүйекте құрылған. 1936 жылы 29 шілдеде Солтүстік Қазақстан облысы құрылғанда, осы облыстың құрамында болды. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1944 жылғы 15 наурыздағы жарлығымен Қызылту ауданы жаңа құрылған Көкшетау облысының құрамына өтті. Қазақстан Президентінің 1997 жылғы 2 мамырдағы жарлығымен **Уәлиханов ауданы** деп қайта аталды. Көкшетау облыстық мәслихаты мен облыс әкімінің шешімімен Қызылту ауданының орталығы Кішкенекөл кенті деп өзгертілді.

Красноармейск ауданы (орталығы Ново-Сухотино селосы) 1928 жылы 3 қарашада Қызылжар (Петропавл) округінің құрамында құрылған. жылы 29 шілдеде Солтүстік Қазақстан облысы құрылғанда, осы облыстың құрамында болды. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1944 жылғы 15 наурыздағы

жарлығымен Көкшетау ауданы жаңа құрылған Көкшетау облысының құрамына өтті. Қазақстан Президентінің 1997 жылғы 2 мамырдағы 3482-жарлығымен Тайынша ауданы деп аталатын болды. Аудан орталығы Красноармейск Тайынша қаласы болып өзгертілді. 1997 жылғы 3 мамырдан бастап, **Тайынша ауданы** Солтүстік Қазақстан облысына қарайды.

Конюхов ауданы (орталығы Конюхов селосы) Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1944 жылғы 8 мамырдағы жарлығымен құрылған, Қазақ ССР Жоғарғы Советінің 1952 жылғы 3 сәуірдегі жарлығымен аудан орталығының атауы Қарақоға болып өзгертілді, қазір ол жерлер **Мағжан Жұмабаев** ауданына қарайды.

Куйбышев ауданы (орталығы Куйбышев кенті) Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1969 жылғы 28 мамырдағы жарлығымен құрылған, 1997 жылы 2 мамырда аудан атауы Целинный болып өзгерді. Қазақстан Президентінің 2002 жылғы 11 маусымдағы 890-жарлығымен **Ғабит Мүсрепов** ауданы деп қайта аталды.

Ленин ауданы, орталығына Явленка селосы белгіленіп, ССРО Бүкілодақтық атқару комитетінің (ВЦИК) Қаулысымен Қызылжар (Петропавл) округінің құрамында 1928 жылғы 3 қыркүйекте құрылған. 1936 жылы 29 шілдеде Солтүстік Қазақстан облысы құрылғанда, осы облыстың құрамында болды. Қазақстан Президентінің 1997 жылғы 18 сәуірдегі жарлығымен Солтүстік Қазақстан облысы Ленин ауданының атауы **Есіл ауданы** болып өзгертілді.

Ленин ауданы (орталығы Талшық кенті) Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1973 жылғы 25 желтоқсандағы жарлығымен Көкшетау облысының құрамында құрылды. Қазақстан Президентінің 1997 жылғы 2 мамырдағы жарлығымен Көкшетау облысы **Ақжар ауданы** болып өзгертілді.

Мәскеу ауданы (орталығы Корнеев селосы) Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1942 жылғы 19 наурыздағы жарлығымен құрылған. Қазақстан Президентінің 1997 жылғы 18 сәуірдегі жарлығымен таратылып, жер аумағы Солтүстік Қазақстан облысы Ленин ауданының (қазіргі Есіл ауданы) құрамына берілді.

Орталығы Полудин селосы болған Полудин ауданы ССРО Бүкілодақтық атқару комитетінің (ВЦИК) Қаулысымен 1936 жылы 29 шілдеде Солтүстік Қазақстан облысы құрылғанда, осы облыстың құрамында саналды. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің 1963 жылғы 2 қаңтардағы жарлығымен таратылды. Бұл аумақ қазір **Мағжан Жұмабаев ауданына** қарайды.

Преснов ауданы (орталығы – Пресновка селосы) ССРО Бүкілодақтық атқару комитетінің (ВЦИК) Қаулысымен Қызылжар (Петропавл) округінің құрамында 1928 жылғы 3 қыркүйекте құрылған. 1936 жылы 29 шілдеде Солтүстік Қазақстан облысы құрылғанда, осы облыстың құрамында. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1997 жылғы 23 мамырдағы 865-қаулысымен таратылып, аумағы **Жамбыл ауданының** (орталығы Преснов селосы) қарамағына қосылды.

Приишим ауданы (орталығы Боголюбов селосы) Қарағанды облысы болып тұрған кезде 1935 жылғы 31 қаңтарда құрылған. ССРО Бүкілодақтық атқару

комитетінің (ВЦИК) Қаулысымен 1936 жылы 29 шілдеде Солтүстік Қазақстан облысы құрылғанда, осы облыстың құрамында болды. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1963 жылғы 2 қаңтардағы жарлығымен таратылды. Ауданның аумағы Солтүстік Қазақстан облысының Совет және Мамлют аудандарының құрамына қосылды.

Рузаев ауданы (орталығы – Рузаев селосы) ССРО Бүкілодақтық атқару комитетінің (ВЦИК) Қаулысымен Қызылжар (Петропавл) округінің құрамында 1928 жылғы 3 қыркүйекте құрылған. 1936 жылы 29 шілдеде Солтүстік Қазақстан облысы құрылғанда, осы облыстың құрамында. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1944 жылғы 16 наурыздағы жарлығымен жаңадан құрылған Көкшетау облысының құрамына берілді. Қазақстан Президентінің 1997 жылғы 2 мамырдағы 3482-жарлығымен таратылды. Аумағы Солтүстік Қазақстан облысының **Ғабит Мүсрепов атындағы ауданның** құрамына қосылды.

Соколов ауданы (орталығы Соколовка селосы) 1936 жылы 29 шілдеде Солтүстік Қазақстан облысы құрылғанда, осы облыстың құрамында ұйымдастырылған. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1963 жылғы 2 қаңтардағы жарлығы бойынша таратылды. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1964 жылғы 31 желтоқсандағы жарлығымен қайта құрылды. Қазақстан Президентінің 1997 жылғы 18 сәуірдегі 3461-жарлығымен таратылды. бойынша таратылды. Ауданның аумағы **Қызылжар ауданының** құрамына берілді.

Төңкеріс ауданы (орталығы Майбалық елді мекені) ССРО Бүкілодақтық атқару комитетінің (ВЦИК) Қаулысымен Қызылжар (Петропавл) округінің құрамында 1928 жылғы 3 қыркүйекте құрылған. 1936 жылы 29 шілдеде Солтүстік Қазақстан облысы құрылғанда, осы облыстың құрамында болды. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1940 жылғы 21 мамырдағы жарлығымен Солтүстік Қазақстан облысы Төңкеріс ауданының атауы Октябрь ауданы болып өзгертілді. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1963 жылғы 2 қаңтардағы жарлығымен Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданының атауы Сергеев ауданы болып қайта аталды. Қазақстан Президентінің 1999 жылғы 14 желтоқсандағы 294-жарлығымен Солтүстік Қазақстан облысы Сергеев ауданының атауы **Шал ақын ауданы** болып өзгертілді.

Целинный ауданы (орталығы – Ақсуат стансасы) Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1980 жылғы 17 қазандағы жарлығымен Солтүстік Қазақстан облысының құрамында құрылды. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1988 жылғы 9 шілдедегі жарлығымен таратылды. Аумағы Сергеев және **Тимирязев аудандарының** құрамына қосылды.

ПЕТРОПАВЛ - ҚАРАҒАНДЫ ОБЛЫСЫНЫҢ ОРТАЛЫҒЫ

Ақмола губерниясының Петропавл уезінен және Атбасар мен Көкшетау уездері кейбір болыстарынан, барлығы 21 ауданнан Петропавл (Қызылжар) округін құру туралы ҚазАССР Орталық Атқару комитетінің 1928 жылы 17

қаңтарда өткен 2-сессиясында бекітілген шешім, Бүкілодақтық ОАК «Болыстық бөліністерді жойып, аудандар жүйесін енгізу туралы» қаулысы бойынша қолдау тапты.

1928 жылдың басында Қазақ АССР-ы Орталық Атқару комитеті Қызылжар округі деген атауды «Петропавл округі» деп өзгертті.

1930 жылдың соңын ала, дәлірек айтқанда 17 желтоқсанда Петропавл округін жаңадан аудандастыру туралы Қазақ АССР Орталық атқару комитеті мен Халық комиссарлары Советінің қаулысы жарық көруіне байланысты Ақмола губерниясында жаңа аудандар құрыла бастады. Петропавл округін жаңадан аудандастыру туралы Қазақ АССР ОАК және ХКК қаулысы.

Солардың алғашқыларының бірі -Қарағанды ауданының аты Тельман ауданы деп өзгертіліп, орталығына қазіргі Қарағанды қаласынан оңтүстікке қарай 40 шақырым жерде, бұрын Спас зауыты тұрған елді мекен белгіленуі 1931 жылғы наурыздың 20 жұлдызы еді. Демек, Солтүстік Қазақстан облысының тарихында еліміздің маңызды өнеркәсіп орталығы Қарағанды көмір ошағының дамуына тигізген тікелей ықпалы жарқырап көрінеді.

Болашақ ірі қала мен Сарыарқа кіндігіндегі әлуеті зор облыстың алғашқы қазықтарын қағу туралы кесімді шешімдер біздің Петропавл қаласында қабылданғанын ұрпақтарымыз білуі тиіс. 1931 жылғы 22 мамырда Октябрь ауданының орталығын Көктал ауылы, Тельман ауданының орталығын Токаревка селосы және Еңбекшілдер ауданының орталығын Қазгородок кенті етніп бекіту туралы Қазақ АССР ОАК қаулысы мәлім болды. Қазақстанның әкімшілік-аумақтық бөлінісі 1931 жылғы шілденің 3 жұлдызында Бейнетқор ауданынан ауысқан сегізінші ауылдың атауы Первомай деп өзгертіліп, Булаев аудандық атқару комитетінің шешімімен бекітілді.(1920 ж. тамыз-1936 ж. желтоқсан) туралы Анықтамалық. А.-1959 ж. 212-251-беттер. А. 1959. 216-бет.)Күзге қарай Булаев, Ленин, Совет және Төңкеріс аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу туралы ҚазОАК Төралқасының қаулысы шығарылып, аудандардың бас-аяғы бүтінделе берді.

1932 жыл басталысымен, қазір өзіміз көріп жүрген аудандар қалыптасты. Ленин ауданының орталығы Явленск селосынан Мәуліт (өкінішке қарай орысша Мамлют деп қате жазылып, осы уақытқа дейін түзетілмей кеткен. -авт.) селосына көшірілді. Ал, Бейнетқор ауданының орталығы Шолақ Досжан ауылынан (қазіргі Смирнов стансасы) Қиялы станциясына қоныс аударды.

Бір айға жетер-жетпес мерзімде Петропавл ауданы таратылып, оның бір бөлігінен Мамлют ауданы құрылды. Осы өзгерістердің соңы Солтүстік Қазақстанда тұңғыш рет облыс құру қажеттігіне алып келді. Қазақ АССР Орталық атқару комитетінің **1932 жылы 20 ақпандағы қаулысымен Республикада құрылған алты облыстың біреуі 10 наурызда шаңырақ көтерген Қарағанды облысы** деп аталды, орталығы – Петропавл қаласы.

Тарихтан мәлім, бұл бір ел басына нәубет түскен қиын жылдар болатын. Халқы ашаршылыққа ұшырап, көрші мемлекеттерге босып кеткен, оларды бұрынғы мекеніне қайтармақ болып әлек болған үкімет орындары өз басымен

өзі әлек, үркіншілік заман еді. Ауыртпалықтың беті қайтты-ау деп, шет елден Қазақстанға мал әкеліп, шаруаларға үлестіріп болған кезде облыстағы аудандардың орталық мекендерін ретке келтіру, әкімшілік-аумақтық бөліністі тиянақтау шаралары жасалды. 1935 жылдың алғашқы күндері мен апталарында мынадай шешімдер қабылданды:

Арықбалық ауданының орталығы Арықбалық селосы, Бейнетқор ауданының орталығы Шолақ Досжан селосы болып еді, көп ұзамай, бұл шешім өзгертіліп, аудандық мекемелер Қиялы станциясына көше бастады.. Есіл ауданының әкімшілік орталығына Қима селосы, Қызылту ауданы – Қызылту селосы лайық танылды. Көкшетау ауданы – Көкшетау селосы, Қорғалжың ауданы – Казгородок кентін орталық қылатын болды. Еркіншілік ауданының орталығына Благодатное селосы таңдалды.

Қазақстанның солтүстігінде облыс құрылуына дайындық шараларының бірі ретінде солтүстіктегі Ресеймен екі арадағы шекара жігіне байланысты айқындалмаған мәселелер бірте-бірте шешіле бастады. Батыс Сібір өлкесінің Есілкөл ауданынан: Бар (кейін Октябрь аталған), Березняк, Зарослый, Камышлов, Куломзин, Суворов селолық советтерін алып, Булаев ауданына беру және Есілкөл ауданына Первотар сельсоветін беру туралы Бүкілодақтық атқару комитетінің арнайы қаулысы 1932 жылғы 2 наурызда жария көрді. Бір аптадан кейін, 10 наурыз күні орталығы Петропавл қаласы болатын Қарағанды облысын құру туралы Мәскеудегі ең жоғары биліктің шешімі Қазақстанның экономикалық дамуында жаңа қадам болды.

1935 жылдың басында орталығы Петропавл қаласы болған Қарағанды облысы құрамында мына аудандары бар жаңа әкімшілік аумақтық бірлік болып қалыптасқаны жария етілді: Ақмола, Айыртау, Арықбалық, Атбасар, Бейнетқор, Булаев, Вишневский, Есіл, Зеренді, Калинин, Қарағанды, Қызылту, Көкшетау, Красноармейский, Қорғалжың, Ленин, Макинский, Мамлют, Молотов, Нұра, Петропавл, Преснов, Пресногорьков, Приишим, Полудин, Рузаев, Сталин, Тельман, Төңкеріс, Щучье, Еңбекшілдер және Еркіншілік ауданы. Бұл, сөз жоқ, облыс тұрғындары өмірінде есте қалғандай тарихи оқиғалар еді.

Облыстың ішкі аумақтық бөлінісі де өз жөнін тауып, тәртіпке келе бастауы заңды құбылыс. Айталық, № 13, № 20 ауылдар мен Александровский, Вишневский, Волгодонский, Вячеславский, Михайловский, Николаевский, Ново-Владимировский, Ново-Георгиевский, Ольгинский, Сарыоба, Харьков селолық советтері Ақмола ауданынан алынып, Вишневский ауданына беру туралы Қарағанды облыстық атқару комитеті 1935 жылғы 10 ақпанда маңызды шешім қабылдады. Сол жолы № 3 ауыл, Бірлік және Сұлукөл селолық советтері Ақмола ауданынан шығарылып, Қорғалжың ауданына берілді.

Ол кезде кейін, 1939 жылы, жеке облыс болған Ақмола аймағы да осы Петропавлға жүгінетін. Мысалы, Ақмола қаласы орталығы болған Ақмола ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамда көзге елестетіңіз: № 1, № 2, № 4, № 5, № 6, № 10, № 12 ауылсоветтері, Воздвижен, Елизаветград,

Елизавета, Красноярский, Максимов, Мирзоян, Приречное, Рождественский, Романов, Семенов, Софиев, Шалқар селолық советтері.

Немесе, орталығы Володар селосы болған Айыртау ауданына мына Айыртау, Ақсу, Володар Горноозёрный, Ерназар, Жаңасу, Жетікөл, Интернациональный, Каменноброд, Қамсақты, Қарамсыл, Камышный, Қаратал, Қоскөл, Краснозёрный, Красный, Луначарский, Октябрьский, Терезкөл, Трудовой, Украинский, Шалқар селолық советтері қарады.

Арықбалық ауданына тән Балкашин, Балкашин совхоз, Бастримов, Богородский, Богословский, Васильев, Веселов, Владимиров, Дорогинский, Қалмақкөл, Каменский, Максимов Михайлов, Ново-Городский, Ново-Дубровинский, Ново-Кронштадтский, Ново-Никольский, Ново-Романовский, Преображенский, Сандықтау, Тучнинский селолық советтері Молотов ауданына берілді де, Арықбалық селосы болатын Арықбалық ауданының жана әкімшілік-аумақтық бөлісін мына құрамда бекіді: Аққанбүрлік, Гусаков, Имантау, Константинов, Лобанов, Матвеев, Мищенский, Төменгі Бүрлік, Проньков, Привольный, Светлов, Тахтоброд, Цуриков, Жақсы Жаңғызтау селолық советтері.

Орталығы Атбасар қаласы болған Атбасар ауданы да Қарағанды облысының аумағына кірді. Бейнетқор ауданының орталығы Шолақ Досжан ауылы болатын. Бұл ауданға жер ыңғайы және қарым-қатынасқа оңтайлы болуы себепті мына селолық советтердің елді мекендері бағынатын: Аралағаш, Аяқкөл, Голощёкин, Григорьев, Иванов, Исаев, Қиялы, Көктерек, Кучков, Молотов, Полтава, Сарытомар, Санный, Шағалалы.

Тәуелсіздік алғаннан кейін туған ауылының атын иеленген қазақтың ұлы ақыны, Алаш көсемдерінің бірі Мағжан Жұмабаев атындағы ауданның әкімшілік-аумақтық құрылымы алғаш рет орталығы Булаев селосы болған Булаев ауданы болып, 1935 жылғы 10 ақпанда мына нұсқада бекітілген болатын. Березняк, Булаев, Веселов, Возвышенский, Ворошилов, Воскресенье, Екатерина, Зарослинский, 2-Камышлов, Колосов, Конюхов, Куломзин, Лебяжинский, Медвежинский, Надежда, Ново-Успенский, Октябрь, Первомай, Писарев, Полтава, Пролетарский, Суворов, Успенс, Чистов, Чистянский селолық советтері. Ресейдің Омбы облысымен шектес бұл аудан ертеректе Полудин болысы деп аталған. Полудин дегеніміз батыс дегенге мегзейді, яғни Қызылжар бекінісінің батысы деген сөз.

1935 жылғы 10 ақпанда Орталығы Полудин селосы болатын Полудин ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамда бекіту туралы. Бугров, Ганькин, 1-Камышлов, Ленин, Метлишин, Николаев, Ново-Бытовский, Ново-Георгиевский, Ново-Никольский, Полудин, Раевский, Рявкинский, Скворцов, Совет, Тоқушы, Тоқушы совхоз, Еңбекшілдер селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитетінің қаулысы. [44]

Осы ауданмен бір кезде, орталығы Қима селосы болатын Есіл ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамда бекітіліп, заңдастырылды. Братолюбово, Бузулук, Дальный, Дон, Елтай, Еркіндік, Есіл селолық, Есіл совхоз, Жирен, Запорожье, Ишимский, Қызылсу, Қызылту, Красивый, Қумақ, Савинков, Талдыкөл, Талдысай, Таңқан, Тасоба, Тассуат, Таубасар, Терісаққан,

Үлгілі, Шұрымсай, Ярославль селолық советтері. Содан бері өткен уақыт ішінде, бірде Көкшетау, бірде Солтүстік Қазақстан облыстанының қарауына өтіп, өзгеріске ұшыраған тағы бір ауданымыз

Сол 1935 жылғы 10 ақпанда Орталығы Зеренді селосы болатын Зеренді ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісіне назар салсақ, оның өзі басқа аудандардан ауыстыру, алық-берік жолымен құрылғаны байқалады. Айталық, Көкшетау ауданының Виктор, Дорогов, Зеренді, Ленин, Лосев, Олжай, Тарағай, Темірбеков, Троицк, Шындәулет селолық советтері Зеренді ауданына берілді. Сол сияқты Молотов ауданының Красилов селолық советі мен Щучье ауданының Исаков селолық советі Зеренді ауданына қосылды

Облыстың шығысындағы қиырда жатқан Шоқан Уәлиханов атындағы ауданның тұрғындары да сексен жыл ішінде бірнеше әкімшілік-аумақтық бөліністерге куә боды. Әуелде Қызылту селосын орталық етіп, Қызылту ауданы деген атаумен құрылғандағы құрамы мынау: Алабота, Борсықбай, Жарқын, Карағаш, Қаратерек, Қаудантал, Кішкенекөл, Құлыкөл, Кішіқарой, Мартын, Сағын, Сарыкөл, Теке, Үлкен Қарой селолық советтері. Селолық советтер кей жылдары ауылдық деп те аталды.

Орталығы Ново-Сухотино селосы болатын Красноармейск ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамда бекіту туралы. Андреев, Богодуховка, Блюхер, Большеизюм, Виноградов, Драгомировка, Қаратомар, Келлер, Кременчуг, Многоцветный, Ново-Дворовский, Ново-Приреченский, Ново-Сухотинский, Тернов, Чермошнян селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитетінің қаулысы 1935 жылғы 10 ақпанда шықты. [45] Солтүстік Қазақстан облысы болып құрылғаннан кейін, Красноармейск ауданындағы Омбы теміржолына қарасты Тайынша станциясы маңындағы елді мекендерді жұмысшы поселкелері қатарына жатқызып, Тайынша жұмысшы поселкесі деп атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 8 сәуірдегі 1940 жылғы Жарлығы шыққан соң, аудан орталығы осылай атала бастады.

ҚазОАК Төралқасының 1936 жылғы 23 қазандағы қаулысы бойынша Волынск, Богодуховка, Глубокое, Горький, Драгомиров, Келлер, Краснодольск, Краснополянк, Краснокаменск, Кремечуг, Летовка, Нагорный, Озерный, Подлесный, Ростов, Степной, Чернигов және Южный сельсоветтерін Красноармейск ауданынан Келлер ауданына берілді. 46

Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1939 жылғы 16 қазандағы «Қазақ ССР-нда жаңа аудандар құру туралы» Жарлығына іштей өзгерту енгізіп, Солтүстік Қазақстан облысының Красноармейск ауданына үш колхоздан тұратын (Чкалов ауданына қосылған Сәуле, Жаңаталап колхоздарынан басқа) беру туралы Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1939 жылғы 28 қазандағы Жарлығы күшіне кірді. [47]

XIX ғасырдағы географиялық картада «Новоявленное» деген атаумен таңбаланған қазіргі Явленка селосының тарихына түсінік бере кеткен артық болмас. Әуелде, жаңа қоныстанушы келімсектер болашақ мекеніне ат қойғанда, ырым көріп христиан дінінің Библия аңыздарын басшылыққа алғаны мәлім.

Сол аңыздың бірінде Ғайса пайғамбар қайта тіріліп келіп, үмметерімен қауышқан сәт қасиетті саналған. Сондықтан да қазақ даласының бір пұшпағында, ерке Есілдің жағасынан ойып алған құтты мекенін қазақша «Ғайса пайғамбардың қайта оралуы», немесе орысша «Новое явление Иусуса Христа» деген төрт сөзді ықшамдай қысқарта беріп, тіпті сол діни түсініктің қасиетті астарын түсінбей, әуелгі маңызын ұмытқан ұрпақтар немкеттілеу етіп «Явленка» атай салғанын еске саламыз. Білетіндердің айтуынша бұл мекен Байтоқа, одан Жылғара болса, сол Жылғараның Мұса деген ұлының қыстауы, не күзегі боса керек. Сондықтан кей уақытта орысша «Мусин» дегенді қазақшалап, «Мүсін» деп атапты дегенді құлақ шалды. Жері құтты, орналасу жағдайы тыныс-тіршілікке қолайлы осы ббббір тұста Солтүстік Қазақстан облысының Ленин атымен иеленген, кейін Есіл өзенінің атымен аталған аудан құрылғалы да не заман.

1936 жылғы 23 қазанда Вогулин, Глубокое, Долматов, 1-Дубровин, Красноярск, Кустовск, Лебедков, Налобин, Сивков, Соколов, Сумский сельсоветтерін Мамлют ауданынан алынып, Соколов ауданының құрамына беру туралы. ҚазОАК Төралқасының қаулысы жарық көрді. 48]. 1937 жылғы 25 маусымда Сталин сельсоветін тарату туралы Мамлют ауаткомының шешімі қабылданды. 49]. 9 маусым 1940 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Мамлют ауданындағы Омбы теміржолына қарасты Мамлют станциясы маңындағы елді мекендерді жұмысшы поселкелері қатарына жатқызып, Мамлют селолық советін Мамлют жұмысшы-поселкелік советі етіп қайта құру және оны Мамлют аудандық советіне бағындыру туралы.

10 ақпан 1935 жылғы ақпанның 10-жұлдызында Қарағанды облыстық атқару комитеті орталығы Явленка селосы болатын Ленин ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін өзінің қаулысымен мына құрамда бекіту туралы. Александров, Бірлік, Заградов, Ивано-Павлов, Ивано-Петров, Ильинский, Қарағаш, Красноармейск, Леонидов, Летовока, Малиновка, Жаңаөзен, Петров, Покров, Совет, Тарангульский, Тұңғиық, Явленка, Яснгов селолық советтері. Осы тізімдегі «Тарангул» көл атауы екен.

Зер сала қарап, байыппен көңіл аударған адам, Қазақстанның теріскейінде тораңғы ағашының өспейтінен білсе керек. Жерсінбеген, өспейтін өсімдіктің аты жер-су атына қойылмайды. Демек, бұл көлдің, тиісінше елді мекеннің аты сол жердегі көлге тікелей қатысты «Тереңкөл» дегенді білдірсе керек. Келімсектердің тілі келмеген соң, шұбарланып, тіпті мүлде түсініксіз болып өзгерген гидронимнің тағдыры осындай. Айта берсе, уақыт өткен сайын шатысып-бытысып жүрген топонимдер жалғыз бұл емес. Тәуелсіздік алып, ес жиып, осындай орынсыз бұрмалауларды дұрыстау қажеттігі туды. Халықтың қазынасы, ғасырлар бойы сақталған зердесі болып табылатын жер-су атауын құрметтеп, таза сақтай білсек, қандай жақсы. Қазақстан Президенті Н. Назарбаев, қазақ үкіметі бұл шаруаны естен шығарған емес. Осы облыстағы топонимдерге байланысты ағаттықтар бірнеше мәрте түзетілді және ібұл іс тоқтамауға тиіс.

Облыс орталығымен қанаттасып, сабақтасып жатқан елді мекендерді бұзып айту, қате жазуға байланысты байланысты әкімшілік-аумақтық өзгерістер жиі болып жататыны байқалады. Бұл турасында орталығы Мәуліт селосы болып отырған Мәуліт ауданын мысалға келтіруге болады. Бұл топонимнің Мамлют емес, ХҮІІІ ғасырда өмір сүрген жерлесіміз, Мәуліт Усманов деген адамның атымен байланысты екені тарихи-танымдық дерек түрінде осы кітапта арнайы айтылғандықтан, оған тоқталмауға болады. Алайда, бүкіл құжаттарға жазылып, ұрпақтар санасына сіңіп кеткен орысша қалпында «Мамлютка», қазақша Мамлют атауы ресми түрде түзетілмегендіктен, орысша-қазақша жазылуын сол күйінде қалдырудан басқа лаж жоқ. Әр нәрсе, өз кезегінде ретін таппақ. Олай болса, Мамлют ауданының сол 1935 жылғы жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісі мына құрамда болғанын хабарлаумен шектелу керек.

Орталығы – Мамлют селосы, немесе ауылы. Оның қарауында Белово, Вагулинский, Воскресенов, Глубокое, 1-Дубровинский, 2-Дубровинский, Долматов, Калугин, Коваль, Кустов, Красноярск, Лебедков, Мамлют, Михайлов, Налобин, Сенжар, Сивков, Сливнинский, Соколов, Становой совхоз, Сумский, Щучинский селолық советтері.

Орталығы Балкашин селосы болатын Молотов ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамда бекіту туралы. Балкашин, Балкашин совхоз, Бастремов, Богородский, Богословский, Васильев, Веселов, Владимиров, Дорогин, Каменский, Қалмақкөл, Ленин, Михайлов, Максимов, Новогородский, Ново-Романовский, Ново-Дубровинский, Ново-Никольский, Ново-Кронштадтский, Преображенский, Сандықтау, Тучнин селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитетінің қаулысы 1935 жылы 10 ақпанда жарық көрді.

Сол күні Петропавл ауданы да құрылып, жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамда бекітілді: Орталығы Петропавл қаласы, оған қарайтындар Архангельск, Бескөл, Кривозёрный, Ново-Каменский, Ново-Павловский, Петерфельд, Плоский селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитетінің қаулысы. [50]

Орталығы Полудин селосы болатын Полудин ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамда 1935 жылғы 10 ақпанда бекітілген: Бугров, Ганькин, 1-Камышлов, Ленин, Метлишин, Николаев, Ново-Бытовский, Ново-Георгиевский, Ново-Никольский, Полудин, Раевский, Рявкинский, Скворцов, Совет, Тоқушы, Тоқушы совхоз, Еңбекшілдер селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитетінің қаулысы. [51]

Облыстың өзінің, оның аудандары мен салолық, ауылдық советтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісінің тарихына қарап, отырсақ, олардың әкімшілік-аумақтық бірлік ретінде 1935 жыл бойы тоқтамай, бірінен кейін бірі қалыптасқанын байқауға болады.

Айталық, 10 ақпанда Айымжан, Баян, Жарқын, Қарақамыс, Майбалық, Николаев, Орман, Спас сельсоветтерін из Төңкеріс ауданынан алып, Преснов ауданына беру туралы Қарағанды облыстық атқару комитетінің қаулысы шықты.

Сол жылдың басында орталығына Преснов селосы белгіленіп құрылған Преснов ауданына көрші Төңкеріс ауданынан сегіз селолық және ауылдық совет қосылып, жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісі былайша бекітілді: Айымжан, Архангельск, Баян, Благовещенка, Екатериновка, Жарқын, Железин, Казанск, Қарақамыс, Кладбинск, Лапушин, Майбалық, Николаев, Новорыбинск, Ольга, Орман, Островский, Петровка, Преснов, Рождественский, Святодуховка, Спас, Троицк сельсоветтері. Тиісінше жер жағдайына, халықтың әлеуметтік тұрмысы мен халық шаруашылығының мүддесіне қарай, Преснов ауданынан 11 селолық советті бөліп алып,

Пресногорьков ауданына беру туралы Қарағанды облыстық атқару комитетінің қаулысы шықты. Сондай-ақ, Төңкеріс ауданының бес сельауылсоветі Пресногорьков ауданына қосылды. 1940 жылғы 30 қарашада Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының жарғысы бойынша Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданындағы Буденный ет-сүт совхозын Островский сельсоветінің әкімшілік қамтуына беру туралы. Жарлығы шықты. [53]

Нәтижесінде орталығы Пресногорьков селосы болатын Пресногорьков ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына тәртіпте бекітілгені байқалады: Евгеньев, Елтай, Исаев, Кабан, Казанск, Камышловский, Ксеньевский, Крутояр, Макарьев, Марков, Песчан, Петропавлов совхоз, Починов, Пресногорьков, Пресноредут, Рясский, Сибирь, Сретен, Фёдоров сельсоветтері. [54]

Қостанай және Солтүстік Қазақстан облыстарын құру және Қарқаралы округін тарату туралы БО ОАК 1936 жылғы 20 шілдедегі қаулысы бойынша Қостанай облысына берілген Усерденск және Екатерина сельсоветтерін Қостанай облысы Пресногорьков ауданынан алып, Солтүстік Қазақстан облысының Преснов ауданына беру туралы. Преснов ауданының Қарақамыс ауылсоветін Қостанай облысының Пресногорьков ауданына беру туралы. ҚазОАК қаулысы шықты. [55]

1935 жылғы 10 ақпанда орталығы Боголюбов селосы болатын Приишим ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамда бекіту туралы. Боголюбов, Бостандық, Верхне-Чириков, Владимир, Вознесенский, Калинов, Қызыләскер совхоз, Надежда, Ново-Михайловский, Ново-Никольский, Өрнек сельсоветтері. Қарағанды облыстық атқару комитетінің қаулысы қабылданып, тиісті Республикалық деңгейде қолдау тапты. [56]

10 ақпан 1935 жыл. Орталығы Алексеев селосы болатын Сталин ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамда бекіту туралы Богдан, Боярский, Ворошилов, Голощёкин, Гуляйполе, Елтай, Интернационал, Каз.ЦИК атындағы совхоз, Калинин, Канкринский, Кеңес, Қосқарағай, Көшкін, Наумов, Никольский, Ново-Рыбинский, Өрнек, Приозёрный, Трудовой, Еңбек сельсоветтері. Қарағанды облыстық атқару комитетінің қаулысы шыққан күн. [57]

10 ақпан 1935 ж. Орталығы Токарев селосы болатын Тельман ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамда бекіту туралы. Ақтөбе,

Арбайтер, Астахов, Вольный, Долинка, Жаңаауыл, Колхоз, Красно-Кутский, Покорный, Ростов, Сенокос, Токарев сельсоветтері болып Қарағанды облыстық атқару комитетінің қаулысымен қалыптасты. [58]

Орталығы Марьевка селосы болатын Төңкеріс ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамда бекіту туралы. Голощёкин, Городец, Дмитриев, Есіл, Жалтыр, Исаев, Кеңес, Коновалов, Крещенский, Марьевска, Төменгі Бүрлік, Семиполка, Сергеев, Степной сельсоветтері. Қарағанды облыстық атқару комитетінің қаулысы шыққан күні -10 ақпан 1935 ж. [59]

Бұл күнде Ақмола облысына қарайтын Еңбекшілдер ауданы, орталығы Казгородок селосы болып, 1935 жылғы 10 қаңтарда жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісі мына құрамда бекіту туралы Қарағанды облыстық атқару комитеті қаулы алды: Амандық, Беккер, Восточного совхоз, Жаңарқа, Заурал, Исаев, Макин, Маркс, Мирзоян, Шошқалы совхоз сельсоветтері. Орталығы Благовещенко селосы болған Еркіншілік ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісі сол күні мына құрамда бекітілген болатын: Благодатный, Бестоғай, Еремін, Звенигород, Каратал, Қарғалы, Қызылағаш, Көкшалғын, Қоржынкөл, Нецветаев, Ново-Марковский, Павлов, Сілеті сельсоветтері. Қарағанды облыстық атқару комитетінің қаулысы.

СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ ОРТАЛЫҒЫ - ПЕТРОПАВЛ

1936 жылғы 29 шілдеде Қостанай және Солтүстік Қазақстан облыстарын құру және Қарқаралы округін тарату туралы Мәскеудегі Бүкілодақтық Орталық Атқару Комитеті, яғни Кеңестер Одағының ең жоғарғы өкімет билігі сол жылы қабылданған ССРО жаңа Конституциясына сәйкес қаулы қабылдады. [62]

Және дәл сол құжат бойынша Солтүстік Қазақстан облысында Келлер және Соколов аудандары құрылған болатын. Осыған дейін Қарағанды облысына қарап келген Пресногорьков ауданын Қарағанды облысынан алып, жаңадан құрылған Қостанай облысына беру туралы. БО ОАК қаулысы шықты.

10 ақпан 1935 жыл. Орталығы Алексеев селосы болатын Сталин ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамда бекіту туралы Богдан, Боярский, Ворошилов, Голощёкин, Гуляйполе, Елтай, Интернационал, Каз.ЦИК атындағы совхоз, Калинин, Канкринский, Кеңес, Қосқарағай, Көшкін, Наумов, Никольский, Ново-Рыбинский, Өрнек, Приозёрный, Трудовой, Еңбек сельсоветтері. Қарағанды облыстық атқару комитетінің қаулысы шыққан күн. [63]

10 ақпан 1935 ж. Орталығы Токарев селосы болатын Тельман ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамда бекіту туралы. Ақтөбе, Арбайтер, Астахов, Вольный, Долинка, Жаңаауыл, Колхоз, Красно-Кутский, Покорный, Ростов, Сенокос, Токарев сельсоветтері болып Қарағанды облыстық атқару комитетінің қаулысымен қалыптасты. [64]

Орталығы Марьевка селосы болатын Төңкеріс ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамда бекіту туралы. Голощёкин, Городец, Дмитриев, Есіл, Жалтыр, Исаев, Кеңес, Коновалов, Крещенский, Марьевска, Төменгі Бүрлік,

Семиполка, Сергеев, Степной сельсоветтері. Қарағанды облыстық атқару комитетінің қаулысы шыққан күні -10 ақпан 1935 ж.. [65]

9 жылғы 20 сәуірде Солтүстік Қазақстан облысы Приишим ауданындағы Рыков селосының атауы Луговое селосы болып өзгеруі Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығымен заңдастырылды. [66]

. Айта кету керек, Алексей Иванович Рыков орыс революционері, Лениннің серіктерінің бірі, төңкерістен кейін Кеңес үкіметінің төрағасы қызметіне дейін өскен болатын. Алайда, Компартияның ең жоғарғы тобының өз ішінде алауыздық туып, И. Сталинге жақпай қалғаннан кейін жалалы болған. Бір кездеаты шыққан қайраткердің есімін ел жадынан өшіру салты бойынша, оның атымен аталған Қазақстанның Солтүстігіндегі түкпірде орналасқан кішкене ғана селоның атауы да өзгертілгені сол кездің саяси «ойындарының» бірі екендігін ескертеміз. Жаңадан құрылған кәсіпорындарға, елді мекендерге Кеңес үкіметінің , Коммунистік партияның жетекші қызметкерлерінің есімін беру, әсіресе, ХХ ғасырдың алғашқы ширегінде салтқа айналған болатын. Сонда ол адамдардың кісілік қасиеті, халқына, немесе сол маңайға сіңірген еңбегі үшін, айта қалғандай, жанқиярлық еңбегі үшін емес, жаңа биліктің биік сатысындағы лауазымы үшін ұлықтайтын. Осылайша, өкімет билігін мойындату, билікке бағындыра отырып «силату» дегеніміз идеологиялық тәрбие құралы ретінде санаға сіңірілді. Керісінше, жоғарғы билікке жақпай, «жазықты» болып қалса, ондай тұлғалардың есімі ел санасынан жедел өшірілетін. Осындай «антропонимдермен ойнау» үрдісінің мысалдары солтүстік Қазақстанда да жеткілікті.

Жоғарыда айтылғандай, Компартия көсемдерін антропонимдер арқылы дәріптеу 1925 жылдары-ақ басталғанда, Қазақстанда Қазақ әр жылдары автономиясы Орталық атқару комитетінің төрағасы болған Сейітқали Меңдешев, Әліби Жангелдин, Жалау Мыңбаев, Елтай Ерназаровтың, үкімет басқарған Сәкен Сейфуллин, Ораз Жандосов, Ораз Исаев, Ұзақбай Құлымбетов есімдері, Республика компартиясының Голощекин, Мирзоян сияқты көсемдері Ленин, Троцкий, Держинский, Цурюпа, Сталин, Молотов, Ворошилов, Каганович, Ежов сияқты лауазымды қызметкерлермен иық тіресіп, өз аттарымен байырғы қазақ жеріне «көрік беріп» тұрған дәуір болған. Тарих дөңгелегі алға айналған сайын, табиғи іріктеу үдерісінің нәтижесі деуге тұрарлықтай өзгерістер болып жатты. 1937 жылы басталып, бірден күшейіп берген саяси қуғын-сүргін науқанында «халық жауы» атанып, ұсталық кеткен кешегі қайраткерлердің есімдерін жаппай өшіру науқаны қоса жүрді.

Солтүстік Қазақстан облысының әкімшілік-аумақтық бөлініс тарихын қарап отырсаңыз, мемлекеттік құрылыс ісінде орын алған талай орынсыздық пен көпе-көрнеу бұрмалаушылықты көресіз, Мысалы, 1935-36 жылдары Солтүстік Қазақстан облысындағы 6 сельсоветке Ораз Исаевтің аты берілген екен де, 1937 жылы ол тұтқындалған соң, сол татауларды жойып, тиісінше, Ленин, Совет, Октябрь т.с.с. «тепекбай» атаулар жеделдетіп қойылған. НКВД «қарақшысы» атанған Ежов, СҚО обком хатшысы Беккер, Құлымбетов, Тухачевский, Блюхер атындағы елді мекендердің атауы

1936 жылғы 29 шілдеде Қостанай және Солтүстік Қазақстан облыстарын құру және Қарқаралы округін тарату туралы Мәскеудегі Бүкілодақтық Орталық Атқару Комитеті, яғни Кеңестер Одағының ең жоғарғы өкімет билігі сол жылы қабылданған ССРО жаңа Конституциясына сәйкес қаулы қабылдады. (Қазақстанның әкімшілік-аумақтық бөлісі туралы (1920 ж. тамыз-1936 ж. желтоқсан) анықтамалық. А. 1959 ж. 235,253-беттер). Облыстың аумағы 25 ауданнан құралып, былайша сипатталды:

Рет саны	Ауданның атауы	Орталығы	Советтер саны
1	Айыртау	Володар селосы	22
2	Арықбалық	Арықбалық селосы	17
3	Атбасар	Атбасар қаласы	19
4	Бейнетқор	Шолақ Досжан с.	14
5	Булаев	Булаев селосы	25
6	Есіл	Қима селосы	26
7	Зеренді	Зеренді селосы	12
8	Калинин	Журавлевка селосы	16
9	Келлер	Келлер селосы	18
10	Қызылту	Қызылту селосы	14
11	Көкшетау	Көкшетау қаласы	14
12	Красноармейск	Новосухотин селосы	22
13	Ленин	Явленка селосы	19
14	Макин	Вознесенка селосы	14
15	Мамлют	Мамлют селосы	12
16	Молотов	Балкашино селосы	22
17	Полудин	Полудин селосы	17
18	Преснов	Преснов селосы	13
19	Приишим	Боголюбово селосы	11
20	Рузаев	Рузаев селосы	16
21	Соколов	Соколов селосы	11
22	Сталин	Алексеев селосы	21
23	Төңкеріс	Марьев селосы	15
24	Щучинск	Щучье селосы	12
25	Еңбекшілдер	Казгородок кеенті	10

Және дәл сол құжат бойынша Солтүстік Қазақстан облысында Келлер және Соколов аудандары құрылған болатын. Солтүстік Қазақстан облысына бұл аудандармен қатар, облысқа бағынатын қала санатындағы Степняк қаласы да қарады.

Облыс құрамынан жаңа құрылған Келлер ауданын нығайту мақсатында ҚазОАК Төралқасының 1936 жылғы 23 қазандағы қаулысымен Волынск, Богодуховка, Глубокое, Горький, Драгомиров, Келлер, Краснодольск, Краснополянк, Краснокаменск, Кремечуг, Летовка, Нагорный, Озерный, Подлесный, Ростов, Степной, Чернигов және Южный сельсоветтерін Красноармейск ауданынан Келлер ауданына берілді. Осы қаулымен Соколов ауданының аумағы Мамлют ауданынан Вагулин, Глубокое, Долматов, 1-Дубровин, Красноярск, Кустовск, Лебедков, Налобин, Сивков, Соколов, Сумский сельсоветтерін Мамлют ауданынан алып беру арқылы толықты. [67]

1936 жылы ССРО-ның жаңа Конституциясының қабылдануы Қазақстан мемлекеттілігі тарихындағы тағы бір елеулі кезең болды. Қазақстан РСФСР құрамынан шығып, одақтық республика санатында Советтік Социалистік Республикалар Одағының толық құқылы мүшесі болды. 1937 жылы Қазақ ССР советтерінің кезектен тыс V съезінің шешімімен бекітілген Қазақ ССР Конституциясына сәйкес Қазақстанның Орталық және жергілікті билік органдары жаңаша түзілді. Барлық деңгейдегі өкілетті органдар жұмысшы, шаруа және қызыләскер депутаттарының Советтері деп аталатын болды. Тиісінше, Солтүстік Қазақстан облысының ең жоғарғы билік және өкілетті органы облыстық атқару комитетінің төралқасы болды да, ол 1939 жылғы сайлаудан кейін о

23 қазан 1936 ж. Вагулин, Глубокое, Долматов, 1-Дубровин, Красноярск, Кустовск, Лебедков, Налобин, Сивков, Соколов, Сумский сельсоветтерін Мамлют ауданынан Соколов ауданына беру туралы. ҚазОАК Төралқасының қаулысы. [68]

1937 жылдың көктемінде басталған саяси қуғын-сүргін науқанының жаппай сипат алуына байланысты Кеңес Одағының ең жоғарғы үкімет және партия билігіндегі басмшы қызметкерлерге «халық жауы» деген атақ тағылып, түрмеге қамалды. Демек, бұрын елді мекендерге аттары берілген кеңес қайраткерлерінің аттарын өшіру науқанына байланысты Солтүстік Қазақстан облысының топонимикасына да көптеген өзгерістер енгізілді. жағдайларға байланысты өзгерген атаулар толықтырылады. Мысалы, Беккер (Шығыс Қазақстан, Қарағанды және Солтүстік Қазақстан облыстық комитеттерін басқарған) атындағы үш селолық совет, Құлымбетов, Елтай Ерназаров (Қазақстан Жоғары Совет атқару комитетінің бұрынғы төрағалары) атындағы екі селолық совет, Блюхер, Қазақстан Үкіметінің төрағасы болған Ораз Исаев атындағы төрт селолық совет, Филипп Исаұлы Голощекин (Қазақстанды 1925-32 жылдары басқарған) атындағы екі селолық совет, Мирзоян (Қазақстанды 1933-37 жылдары басқарған) Голощекин т. б. аттары өшіріліп, жедел түрде басқаша атала бастағанын көреміз.

31 наурыз 1937 ж. Жарсуат аулсоветін Солтүстік Қазақстан облысы Калинин (ССРО Жоғарғы Советінің төрағасы болған) ауданынан Қарағанды облысының Ново-Черкасск ауданына беру туралы. ҚазОАК қаулысы. [69]

1938 жылғы 28 шілдеде Усерденск және Екатерина сельсоветтерін Қостанай облысы Пресногорьков ауданынан алып, Солтүстік Қазақстан облысының Преснов ауданына беру туралы. Преснов ауданының Қарақамыс ауылсоветін Қостанай облысының Пресногорьков ауданына беру туралы. ҚазОАК қаулысы жарық көрді. [70]

1938 жылғы 3 тамызда Рузаев ауданы Исаев ауылсоветін Каганович (ССРО сауда министрі болған) аулсоветі деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облаткомы төралқасының қаулысы. 71. Октябрь ауданы Исаеваулсоветін Ленин аулсоветі деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облаткомы төралқасының қаулысы. [72]

«Халық жауы» атанғандардың соты болып, тиісті жаза тағайындапқан соң, олардың есімі берілген елді мекендердің атын өзгерту туралы мынадай құжаттар қабылданған:

14-15 қараша 1938 ж. Ленин ауданындағы Исаев ауылсоветін Ежов (ССРО Ішкі істер министршім болған) аулсоветі деп, Бейнетқор ауданындағы Исаев селсоветін Каганович сельсоветі деп қайта атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының қаулысы. [73]

13 қаңтар 1939 ж. Бейнетқор ауданы Голощекин ауылсельсоветін Амангелді (азамат соғысының батыры деп дәріптелген) ауылсельсоветі деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитеті төралқасының қаулысы. [74]

20 сәуір 1939 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Приишим ауданындағы Рыков(ССРО үкіметін басқарған) селосын Луговое селосы деп қайта атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [75]

29 қыркүйек 1939 ж. Солтүстік Қазақстан облысындағы бұрынғы Красноармейск совхозынан Дмитриев, Октябрь, Комсомол және Ворошилов (ССРО қорғаныс министрі болған) сельсоветтерін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [76]

1939 жылғы 14 қазанда Қазақ ССР-ның құрамында Семей, Ақмола, Жамбыл облыстарын құру туралы жарлыққа сәйкес, Солтүстік Қазақстан облысының Степняк қаласы мен Арықбалық, Атбасар, Есіл, Зеренді, Калинин, Макинский, Молотов, Рузаев (төңкеріс қайраткері), Сталин, Щучинск,Еңбекшілдер аудандары Ақмола облысының құрамына берілді. ССРО Жоғарғы Советі Президиумының Указы. ССРО Жоғарғы Советі Президиумының 1939 жылғы 14 қазандағы Жарлығы бойынша Қазақ ССР-ның құрамында Семей, Ақмола, Жамбыл облыстары құрылды. Солардың ішінде жаңадан құрылған Ақмола облысының құрамына Солтүстік Қазақстан облысының Степняк қаласы мен Арықбалық, Атбасар, Есіл, Зеренді, Калинин, Макинский, Молотов, Рузаев, Сталин, Щучинск,Еңбекшілдер аудандары берілді. ССРО Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [77]

Содан екі күннен соң, Солтүстік Қазақстан облысының Қызылту, Көкшетау, Красноармейск және Еңбекшілдер аудандары есебінен орталығы Чкалов селосы болатын Чкалов ауданы құрылып, оның құрамына Қызылту ауданының Алабота, Көкшетау ауданының Аймақ; Красноармейск ауданының

Андреев, Белояр, Вишневка, Дон, Зеленогай, Калинин, Қаратомар, Константинов, Краснокиевск, Новодворовск, Новогречановск, Ново-Березовск, Петров, Подольск, Чкалов (Кеңес Одағының батыры болған ұшқыш) и Яснополянк; Еңбекшілдер ауданының Амандық ауылдық-селолық советтері берілді. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [78]

28 қазан 1939 ж. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1939 жылғы 16 қазандағы «Қазақ ССР-нда жаңа аудандар құру туралы» Жарлығына іштей өзгерту енгізіп, Солтүстік Қазақстан облысының Красноармейск ауданына үш колхоздан тұратын (Чкалов ауданына қосылған Сәуле, Жаңаталап колхоздарынан басқа) беру туралы.. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [79]

1940 жылдың басында ССРО ішкі Істер министрі болған Ежовтың өзі тұтқындалып, одан кейін ату жазасына бұйырылған соң, Ленин ауданындағы бұрынғы Ежов ауылсоветі Арал аулсоветі болып қайта аталатын болды.

Облыстың әкімшілік-аумақтық бөлісін ретке келтіру 1940 жыл бойы одан әрі жалғасты. Мысалы, 8 сәуірде Солтүстік Қазақстан облысы Красноармейск ауданындағы Омбы теміржолына қарасты Тайынша станциясы маңындағы елді мекендерді жұмысшы поселкелері қатарына жатқызып, Тайынша жұмысшы поселкесі деп атау туралы Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы жарыққа шықты. [80]

Келесі жылы 10 наурызда Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданында Смирнов жұмысшы поссоветін құру туралы Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитеті шешімі қабылдады. Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданы Смирнов елді мекенін жұмысшы поселкелері қатарына жатқызып, Смирнов жұмысшы поселкесі деп атау туралы. . Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [81]

21 мамырда Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының тиісті Жарлығы бойынша Солтүстік Қазақстан облысы Төңкеріс ауданының аты Октябрь ауданы болып өзгерді.

31 шілде 1940 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Бейнетқор ауданын Совет ауданы деп қайта атау туралы Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы жарияланды [82]

30 қараша 1940 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданындағы Буденный (азамат соғысының батыры деп дәріптелген) ет-сүт совхозын Островский сельсоветінің әкімшілік қамтуына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [83]

Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1942 жылғы 23 наурыздағы Жарлығы бойынша Солтүстік Қазақстан облысы Петропавл селолық ауданы мына құрамда құрылды: орталығы Петропавл қаласы. Архангельск, Бескөл, Кривозерск, Ново-Каменска, Ново-Павлов, Петерфельд және Плоское селолық советтері.[84]

Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1942 жылғы 23 наурыздағы жарлығы бойынша Совет ауданының орталығын Шолақ Досжан ауылынан Смирнов селосына көшірілді. 1944 жылғы 15 наурызда орталығы Көкшетау

қаласы болатын Көкшетау облысы құрылып, оның құрамына: Солтүстік Қазақстан облысының Айыртау, Келлер, Қызылту, Көкшетау, Красноармейск, Чкалов аудандары және Ақмола облысы құрамынан Арықбалық, Зеренді, Рузаев, Щучинск, Еңбекшілдер аудандары берілетін болды. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.[85]

Сол 1944 жылы 8 мамырда Солтүстік Қазақстан облысында орталығы Конюхов елді мекені болатын Конюхов ауданы құрылып, жаңа ауданның құрамына Булаев (кім екені белгісіз. Теміржол тартылғанда сол жерде Бұлай деген ауыл болыпты-мыс) ауданының Березняки, Воскресен, Заросленский, Камышлово, Колосов, Конюхов, Куломзин (кім екендері белгісіз) , Лебяжье, Ново-Успенск, Октябрь, Пролетар, Суворов (орыстың әскери қолуасы) , Чистянк сельсоветтері берілді. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [86]

Көкшетау облысы Көкшетау ауданының орталығы 1945 жылғы 24 шілдеде Көкшетау қаласынан Красный Яр селосына көшіру туралы Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы жарық көрді [87]. 1948 жылғы 16 наурызда Солтүстік Қазақстан облысы, орталығы Совет ауданындағы Совет астық совхозы болған селолық совет Булаев ауданының әкімшілік қамтуына берілді. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы бойынша Петропавл қаласындағы Железнодорожный, Промышленный, Центральный аудандары 1948 жылғы 7 шілдеде тарату туралы Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы күшіне енді. [88]

1950 жылғы 18 наурызда Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданындағы Есіл ауыл советін «Өрнек» колхозымен бірге Солтүстік Қазақстан облысы Ленин ауданындағы Арал ауылсоветіне беру туралы Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы шықты. [89]

Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданындағы Совет астық совхозының орталық мекенінде 1950 жылғы 29 сәуірде селолық советтің құқындағы Селекті поссоветін құру туралы. Оған Совет астық совхозының бөлімшелеріндегі Селекті, Сарыайғыр, Сейфуллин (төңкеріс қайраткері деп дәріптелген) және Литовка елді мекендері қосылды. 1950 жылғы 14 маусымда Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданындағы Дубровский елді мекені «Жылқызыл» колхозымен бірге Кеңес сельсоветінен алынып, Көкшетау облысы Айыртау ауданындағы Красный селолық советіне берілді. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы бойынша Солтүстік Қазақстан облысы Конюхов ауданындағы Қарақоға теміржол станциясы жанындағы елді мекен 1952 жылғы 29 қаңтардан бастап құрылған Қарақоға поссоветіне қарайтын болды. [90]

1952 жылғы 6 сәуірде Солтүстік Қазақстан облысы Конюхов ауданының орталығы Конюхов селосынан Қарақоға селосына көшіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [91] Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданының Ынтымақ елді мекені 1952 жылдың 3 мамырында Жалтыр ауылсоветінің құрамынан Октябрь ауданының Дмитриев сельсоветіне ауыстырылды. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [92]

Дәл сол күні Солтүстік Қазақстан облысы Ақкөл елді мекенін Еңбекшілдер ауылсоветінен алынып, Солтүстік Қазақстан облысы Полудин (оңтүстіктегі аудан дегенді білдірсе керек) ауданының Камышловский сельсоветіне берілді. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы бойынша Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданы Көктерек, Амангелді, Каганович және Аралағаш ауылсоветтерінің шегаралары ішінара өзгертілді. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Солтүстік Қазақстан облысы Соколов ауданы Красноярск, Кустов, Долматов, Сивков және Дубровин (бұлардың кім екені белгісіз. Жер ауған орыс шаруалары болса керек) сельсоветтерінің шегарасы өзгерту туралы Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы 1952 жылғы 3 мамырда шықты. [93]

Солтүстік Қазақстан облысы Соколов ауданының Лебедков сельсоветін таратып, оның аумағын Налобин сельсоветіне беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1952 жылғы 6 мамырдағы Жарлығы шықты.

Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1952 жылғы 6 мамырдағы Жарлығымен Солтүстік Қазақстан облысы Ленин ауданы Явленск ет совхозының орталығынан селолық совет құқындағы Бескұдық поссоветі құрылды.

Солтүстік Қазақстан облысы Конюхов ауданының «Свет» және «Красное» елді мекендерін Ново-Успен сельсоветінен алып, Ново-Успенского сельсовета Конюховского Чистян сельсоветіне беру туралы Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы 1952 жылғы 10 мамырда шықты.[93]

1952 жылғы 3 маусым күні Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданындағы Приишим совхозының орталық мекенінде сельсовет құқындағы поссовет ұйымдастырылып, ол Приишим поссоветі деп аталатын болды. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

Сол құжат бойынша Солтүстік Қазақстан облысы Мамлют ауданының Токарев, Смирнов және Новый Свет елді мекендерін Дубровин сельсоветінің құрамынан алынып, Становой сельсоветіне берілді. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [94]

Солтүстік Қазақстан облысы Мамлют ауданы құрамында Покровка сельсоветі 1952 жылғы 3 шілдеде құрылды. Орталығы Покровка селосы болып белгіленді де, оған Покровка, Окуневка, орман шаруашылығы мен теміржолдың 99,101,104,106 және шақырым құжыралары; Зорино және Кондратов орман питомнигі мен Зорино елді мекені қаратылды. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [95].

Бүкіл Қазақстандағы сияқты, 1954 жылдың көктемінен басталған «Тың және тынайған жерлерді игеру» деген мемлекеттік деңгейдегі саяси-шаруашылық науқанға байланысты Солтүстік Қазақстан облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісі де түбірімен өзгеріп, елді мекендердің аты өзгертіліп, жаңадан құрылғандарына идеологиялық тұрғыда «жағымды» атаулар қойыла бастады. Сол кезеңдегі біраз совхоздың атаулары: «Агроном», «Александров», «Баррикады», Ворошилов, «Восточный», «Восход», «Заря», «Золотаянива», Ильич, «Ишимский», «Коммунизм», Краснофлотский, «Кузбасс»,

«Ленинград» ,«Мичурин», «Молодая Гвардия»,«Молодежь», «Раздольный», «Ялта», Невский, «Озерный»,«Парижская Коммуна»,Рублев,«Тихоокеанский», Толбухин,Щорс атындағы т.с.

Өлке топонимиясына өшпес із қалдырған бұл кезеңнің тарихы біршама зерттелгенімен, ономастикалық тұрғыда тұңғыш рет қарастырылып отыр.

Марксизм-ленинизм деп аталған саяси ағымға сай, бүкіл мемлекеттік істер, бала тәрбиесінен күрделі шаруашылықтарға дейін, экономиканың түйінді мәселелері жаппай бақылауға алынған заманды бұл күнді «тоталитаризм дәуірі» деп атайды. Сол дәуірдегі мемлекеттік билікке тән ерекшелік, «пролетарлық интернационализм» дегенұранды басшылыққа алып, дүниетаным түсінігі «таптық көзқарас» деген қағидаға бағындырылған. Бұдан туатын негізгі және бұлжымас ұстаным – «пролетариатта ұлт болмайды» немесе қоғамның сипаты «өндіргіш күштердің кімнің қолында екеніне қарай айқындалады» деген тұғырнама болатын. Міне, осы таптық көзқарас, коммунистік партиялық идеология дегендердің зардабы, қалдырып кеткен мұрасы, осы уақытқа дейін жеріміздің бетіндегі топонимдер түрінде таңбаланып қалды.

Және де бұл таңбаның солтүстік өңірде ерекше көзге түсетін, бедерлі таңба екендігіне негізі себеп, әлбетте, жеріміздің құнары болатын. Осынау ұшы-қиырына көз шеткісіз құнарлы далаға осыдан 300 жыл бұрын көз тіккендер аз болған жоқ, осы құнарлы аймақтан азақ іздеп, пана тауып, тіршілік етіп келе жатқан ұрпақтардың әрқайсының ізі қалған бұл топырақта.

Міне, мына құжат соның айғағы десе болғандай.

1954 жылғы 4 маусымда Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлық шығарып, Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданы Хрущев атындағы совхоздың орталығында сельсовет құқындағы Комсомол поссоветін құруды ұйғарады [96]

6

Осы құжатта аты аталған Хрущев деген азаматтың кім екенін қазіргі шәкірттер білмес. Тарих сабағында естігені болмаса... Никита Хрущев деген адам бұрынғы кеңес одағының бірінші басшысы, яғни патшасы болған. Жаңағы «Тың игеру» науқанын мен бастадым, деп кеудесін соққанға иланып қалған жағымпаздар «Тың игерудің немен. Қалай аяқталатынына көз жеткізбей тұрып-ақ, патшаның атын егін шаруашылығына беріп-ақ жіберген. Басқасын айтпағанда, сол Хрущевтің Кеңес одағына, оның ішінде Қазақстанға қандай жақсылық әкелгенін. Жақсылық әкелген жоқ, көп дүниені бүлдіріп кетті. Бірақ, айтарымыз ол емес, осы 1954-1960 жылдар арасында облыстың, оның аудандары мен төменгі бөліністерінің қайта-қайта тынымсыз өзгеріске түскендігіне назар аударамыз. Сол өзгерістерді тізіп, мазмұндағандағы жағдай мынадай.

1954 жылғы маусым айының төртінші жұлдызыСолтүстік Қазақстан облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне көптеген өзгерістер әкелген күн ретінде есте қалғаны шындық. Олар: Булаев ауданында сельсовет құқындағы Жаркөл поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

Октябрь ауданы «Тимирязевский» астық совхозының орталығында Целинный поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [97]

Булаев ауданы «Ждановский» астық совхозының орталығында Жданов (Ленинград облысынн басқарған) поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

Октябрь ауданы «Октябрьский» совхозының орталығында Октябрь поссоветін құру және оның әкімшілік-аумақтық қамтуына «Ишимский» совхозын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

Пресновауданындағы «Украинский» астық совхозының орталық мекені болып табылатын кентте селолық совет құқындағы поссовет құрылып, ол Украинский поссовет аталды.. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Октябрь ауданы «Докучаевский» совхозының орталығында Северный поссоветі құрылғаны да сол күн. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [98]

Октябрь ауданы «Дзержинский» совхозының орталығында сельсовет құқындағы Ақсуат поссоветі шаңырақ көтерді. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

Булаев ауданы «Булаевский» астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Майбалық поссоветін құру туралы Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы да сол күні шықты.

Октябрь ауданы «Москворецкий» совхозының орталығында сельсовет құқындағы Москворецкий поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы жарияланды. [99]

Октябрь ауданы «Степной» совхозының орталығында сельсовет құқындағы Дос поссоветін құру және оның әкімшілік-аумақтық қамтуына «Интернациональный» астық совхозын беру туралы Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығына қол қоңйылды.

1954 жылғы 26 маусымда Солтүстік Қазақстан облысы Қызылту ауданы «Сталинградский» совхозының орталығында сельсовет құқындағы Сталинград поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

Сол күні Көкшетау облысы Рузаев ауданы «Западный» астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Западный поссоветі құрылған болатын. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [100]

Көкшетау облысы Қызылту ауданы «Степной» астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Степной поссоветін құру туралы Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы шыққан күн де 26 маусым 1954 жыл.

Көкшетау облысы Айыртау ауданы «Айыртау» совхозының орталығында сельсовет құқындағы Жаркент поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы шыққан күн де сол. [101]

Қарап отырсаңыз, жаңадан құрылған мемлекеттік шаруашылықтар шоғырланған мекенде кеңес мекемелерін құру ісінің тездетілгені соншалық, бір күнде Қазақ ССР Жоғарғы Советінің бірнеше Жарлығына қатарынан қол

қойылған тәртіпті байқайсыз. Бұл да біздің бастан кешкен тарихымыз. Енді сол өзгерістер елді мекен атаулары түрінде жерімізде таңбаланып қалды. Мысалы:

30 маусым 1954 ж. Көкшетау облысы Қызылту ауданы «Майский» совхозының орталығында сельсовет құқындағы Май поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

30 маусым 1954 ж. Көкшетау облысы Қызылту ауданы «Горьковский» астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Горький (орыс совет жазушысы) поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [102]

30 маусым 1954 ж. Көкшетау облысы Рузаев ауданы «Жаркульский» астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Жаркөл поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

30 маусым 1954 ж. Көкшетау облысы Рузаев ауданы «Целинный» астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Целинный поссоветін құру және оның әкімшілік-аумақтық қамтуына «Дружба» астық совхозын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

30 маусым 1954 ж. Көкшетау облысы Қызылту ауданы «Қызылту» астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Целинный поссоветін құру және оның әкімшілік-аумақтық қамтуына «Ленинград» астық совхозын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [103]

30 маусым 1954 ж. Көкшетау облысы Рузаев ауданы «Ломоносов» астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Ломоносов поссоветін құру және оның әкімшілік-аумақтық қамтуына «Урожайный» астық совхозын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

30 маусым 1954 ж. Көкшетау облысы Рузаев ауданы «Ленин» астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Ленин поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [104]

Осы қарқын бәсеңдемейді, дүрбелең 1954 жылғы 5 маусымда одан әрі жалғаса береді: Булаев ауданындағы селолық және ауылдық светтерді ірілендіріп, олардың шегараларын ішінара өзгерту және аудан аумағында жаңа сельсовет құру туралы. (Сельсоветті тарату, елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. [105]

Солтүстік Қазақстан облысының Ленин ауданындағы ауылсоветтерді ірілендіру туралы. (Ауылсоветтерді таратып, елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 1954 жылғы 5 шілдедегі шешіміне қабаттаса, іркестіркес бірнеше елді мекеннің жағдайын өзгерткен шешімдер шыққанын төмендегі мысалдардан көреміз. Мамлют ауданындағы сельсоветтердің аумағын қарауындағы колхоздардың жер жағдайына қарай реттеу туралы. (Елді мекендерді беру).Сливнин сельсоветін Чистов сельсоветі деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі.[106]

5 шілде 1954 ж. Октябрь ауданының сельсоветтерін ірілендіріп, олардың шегараларын ретке келтіру туралы. (Ауыл советтерді тарату, елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі.[107]

5 шілде 1954 ж. Петропавл ауданының кейбір сельсоветтерін ірілендіріп, аудан аумағында жаңа сельсоветтер құру туралы. (Сельсоветтер құру, атауын өзгерту, елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. [108]

5 шілде 1954 ж. Полудин ауданының сельсоветтерін ірілендіру, жекелеген сельсоветтердің шегарасын ретке келтіру. (Сельсоветтер құру, атауын өзгерту, елді мекендерді беру).. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. [109]

5 шілде 1954 ж. Преснов ауданының сельсоветтерін ірілендіру, жекелеген сельсоветтердің шегарасын ретке келтіру. (Сельсоветтер құру, атауын өзгерту, елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі.

5 шілде 1954 ж. Приишим ауданының сельсоветтерін ірілендіру, жекелеген сельсоветтердің шегарасын ретке келтіру. (Сельсоветтер құру, атауын өзгерту, елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі.

5 шілде 1954 ж. Совет ауданының сельауылсоветтерін ірілендіру, жаңадан Қиялы сельсоветін құру туралы. (Сельсоветтер құру, атауын өзгерту, елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі.

5 шілде 1954 ж. Соколов ауданы сельсоветтерін ірілендіру туралы. (Сельсоветтер құру, атауын өзгерту, елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі.

Көкшетау облысы Рузаев ауданы Червонный совхозының орталығында сельсовет құқындағы Червонный поссоветін құру және оның әкімшілік-аумақтық қамтуына Мичурин совхозын беру туралы Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1954 жылғы 14 шілдедегі Жарлығына қоса тағы бірнеше жарлық шықты. [110]

14 шілде 1954 ж. Солтүстік Қазақстан облысының сельауылсоветтерін ірілендіруге байланысты олардың әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерту енгізу туралы. (Сельсоветтер құру, атауын өзгерту, елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 111

14 шілде 1954 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Петропавл қалалық советінің карауындағы ДорУРС (жолшыларды азық-түлікпен қамтамасыз етуші) совхозының орталығы елді мекенін Петропавл ауданы Бескөл сельсоветінің карауына беру туралы района. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданының құрамында Қиялы селолық советі 1954 жылғы 4 тамызда құрылды. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. [112]

1954 жылғы 17 желтоқсанда Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданының Киров поссоветі мен Киров совхозы Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығымен Көкшетау облысы Чкалов ауданының әкімшілік-аумақтық қамтуына берілді. [113]

Көкшетау және Солтүстік Қазақстан облыстары аудандары мен селолық советтерінің аумақтық-әкімшілік бөлінісін өзгерту 1955 жылдың басынан басталды:

14 ақпан 1955 ж. Көкшетау облысы Айыртау және Қазан аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерту енгізу туралы. (елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

2 наурыз 1955 ж. Көкшетау облысы Рузаев ауданы «Путь к свету» колхозының аумағын Чистопольский ауданы Октябрь сельсоветінен алып, Көкшетау облысы Рузаев ауданы Рузаев сельсоветіне беру туралы.

Чистопольский ауданы Октябрь сельсоветінің орталығын Золотноша селосынан Борисов селосына көшіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [114]

1955 жылғы 17 сәуір күні Солтүстік Қазақстағы облысы Булаев, Совет, Преснов, Приишим және Октябрь аудандарының шегараларына ішінара өзгеріс енгізу туралы Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы шықты.

Көкшетау облысы Еңбекшілдер ауданы Еңбекшілдер астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Еңбекшілдер поссоветін құру туралы 1955 жылғы 31 шілдеде жарияланған Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы бойынша осы облыстың тағы бірнеше елді мекені өзгертілді. Олар қазір Солтүстік Қазақстан облысының аумағында болғандықтан тізімге алып отырмыз. [115]

Көкшетау облысы Щучье ауданы Щорс (азамат соғысының батыры деп дәріптелген) атындағы астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Щорс поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

Көкшетау облысы Ленинград ауданы «Кузбасс» астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Кузбасс (Ресейдің Кузнецк көмір кеніші дегенді білдіреді) поссоветін құру және оның құрамына «Восход» совхозының аумағын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [116]

Көкшетау облысы Ленинград ауданы Менжинский атындағы астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Менжинский поссоветін құру туралы Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

31 шілде 1955 ж. Көкшетау облысы Чистопольский ауданы «Баррикады» (азамат соғысында көше бекітетін күл-қоқыс, қираған-шіріген заттар) астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Қалмақкөл поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

31 шілде 1955 ж. Көкшетау облысы Қызылту ауданы Елтай астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Елтай поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [117]

31 шілде 1955 ж. Көкшетау облысы Қызылту ауданы Чехов атындағы астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Чехов поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [118]

31 шілде 1955 ж. Көкшетау облысы Рузаев ауданы «Боровской» астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Бурабай поссоветін құру туралы. Оның құрамына Володарский «төңкеріс қайраткері деп дәріптелген)

атындағы астық совхозын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

31 шілде 1955 ж. Көкшетау облысы Чкалов ауданы Котовский атындағы астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Котовский поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

31 шілде 1955 ж. Көкшетау облысы Қызылту ауданы Ильич (В. Лениннің әкесінің аты) атындағы астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Ильич поссоветін құру туралы. Оның құрамына «Агроном» (егін шаруашылығының маманы) астық совхозын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

31 шілде 1955 ж. Көкшетау облысы Еңбекшілдер ауданы «Краснофлотский» (әскери-теңіз флоты) астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Краснофлотский поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [119]

31 шілде 1955 жыл. Көкшетау облысы Еңбекшілдер ауданы «Золотая нива» астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Қарасу поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

27 сәуір 1955 ж. Солтүстік Қазақстагн облысы Булаев, Совет, Преснов, Приишим және Октябрь аудандарының шегараларына ішінара өзгеріс енгізу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [120]

31 шілде 1955 ж. Көкшетау облысы Қызылту ауданы Толбухин (екінші дүниежүзілік соғысының батыры) астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Толбухин поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

31 шілде 1955 ж. Көкшетау облысы Қызылту ауданы Елтай астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Елтай поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

21 қазан 1955 ж. Көкшетау облысы Щорс астық совхозының аумағын Еңбекшілдер ауданынан алып, Щучье ауданына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

21 қазан 1955 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданының Молодежный астық совхозы аумағын Булаев ауданының құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [121]

21 қазан 1955 ж. Көкшетау облысының құрамында Қазан, Чистопольский және Ленинград аудандарын құру туралы. (Сельсоветтер мен поссоветерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

22 қараша 1955ж. Көкшетау облысы Рузаев ауданы «Заречный» астық совхозының аумағын Ақмола облысы Есіл ауданының құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [122]

14 ақпан 1956 ж.

27 желтоқсан 1956 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданы «Молодежный»

совхозының орталығында сельсовет құқындағы Молодежный поссоветін құру және оның құрамына Полтава сельсоветінің Симерда елді мекенін беру туралы.

Сондай-ақ, облысы Мамлют ауданының Орёл, Тұрсын, «Орлёнок» разъезі және 77, 87, 91-

шақырымдағы теміржол құжыраларын Мамлют ауданы Ковальский сельсоветінен

алып, Солтүстік Қазақстан облысы Мамлют ауданының Становой сельсоветіне

беру туралы.[123]

27 желтоқсан 1956 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданы «Заря» астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Кривощекковский поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1957. № 1.). Сол күні Октябрь ауданы «Ишимский» астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Ишимский поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы шықты..[124]

27 желтоқсан 1956 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Приишим ауданы Амангелді астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Амангелді поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы .[125].

Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1957 жылғы 5 қаңтардағы Жарлығымен Көкшетау облысы Арықбалық ауданы «Арықбалық» астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Целинный поссоветін құрылды, Көкшетау облысы рузаев ауданы «Мичурин» астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Мичурин поссоветі дүниеге келді. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

Сол Жарлықпен Көкшетау облысы Көкшетау ауданында орталығы Куропаткин селосы болатын Раздольный сельсоветін құрылып, оның құрамына Алексеев сельсоветінің аумағындағы «Раздольный» астық совхозының, Жданов атындағы колхоздың, №12 разъезд, 156- шақырымдағы жартылай казарма және су құбыры елді мекендерін беру ұйғарылды.

5 қаңтар 1957 ж. Көкшетау облысы Көкшетау ауданы «Александров» астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Самарбай поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. .[126]

1957 жылғы 11 қаңтарда қол қойылған Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы бойынша облыс аумағындағы, сондай-ақ көрші Көкшетау облысының әкімшілік бөлініске көптеген өзгерістер енгізілді. Бұл өзгерістер облыстың қазіргі жер жағдайын анықтайтын маңызды жағдайлар болып табылатындықтан, сол құжаттар туралы да айту қажет.

Мысалы: Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданы «Қарағанды» астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Қарағанды поссоветін құру туралы. .[127]. Солтүстік Қазақстан облысы Ленин ауданы Аралағаш ауылсоветінің Аралағаш және Үшқызыл елді мекендерін Көктерек сельсоветіне беру және Аралағаш сельсоветін Рублев сельсоветі деп қайта атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

Солтүстік Қазақстан облысы Ворошилов ауданы Ворошилов ауылсоветінің Беньш, Қантай және Қарашоқы елді мекендерін Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданы Чистов поссоветінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Солтүстік Қазақстан облысы Ленин ауданы Тереңкөл поселкелік және Қарағаш селолық советтерін біріктіріп, Тереңкөл поссоветі деп атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [128]

Көкшетау облысы Ленинград ауданы құрамында Ленинград сельсоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы..

Көкшетау облысы Қызылту ауданы «Молодая Гвардия» (екінші дүниежүзі соғысында Украина жастарынан құралған партизан жасақтарының ортақ атауы болса керек) астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Сілеті поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

Көкшетау облысы Ленинград ауданы Қазан астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Қазан поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Көкшетау облысы Қызылту ауданы «Восход» астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Восход поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [129]

Көкшетау облысы Чистопольский ауданы Приишим астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Приишимский поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

Көкшетау облысы Чистопольский ауданы Салқынкөл астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Салқынкөл поссоветін құру және оған «Ялтинский» астық совхозын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

Осындай өзгерістер толқыны үш ай өтпей жатып, қайта басталды. 1957 жылғы 23 наурызда және 30 шілдеде қатарынан бірнеше жарлық қабылданды. Айта кету керек, мұндай орынды-орынсыз сапырыстырулар сол кезде-ақ айыпталып, Совет Одағының бірінші басшысы Никита Хрущевтің атына айып болып тағылған болатын.

Олар:

Көкшетау облысы Ленинград ауданы «Коммунизм» астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Новоселовский поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [130]

23 наурыз 1957 ж. Көкшетау облысы Ленинград ауданы «Ленинград» астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Совхозный поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

23 наурыз 1957 ж. Көкшетау облысы Қазан ауданы «Парижская Коммуна» (19 ғасырда француз елінде болған төңкерістен кейі құрылған үкіметтің уақытша атауы) астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Новосельский поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

23 наурыз 1957 ж. Көкшетау облысы Келлер ауданы Ворошилов сельсоветінің Клеверное және Краматоровка елді мекендерін Көкшетау облысы Келлер ауданы Богодуховка сельсоветіне беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

30 шілде 1957 ж. Көкшетау облысы Қызылту ауданы Бидайық астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Бидайық поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [131]

30 шілде 1957 ж. Көкшетау облысы Қызылту ауданы Озерный астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Озерный поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

30 шілде 1957 ж. Көкшетау облысы Қызылту ауданындағы Жаркен және Сағын ауылсоветтерін біріктіріп, орталығы Ұялы елді мекені болатын Жаркен ауылсоветі деп атау туралы. Жанатұрмыс және Коминтерн (коммунистердің дүниежүзілік ұйымы деген саяси бірлік болған) елді мекендерін Жаркен (Жарқын деген сөзді бұзып атайтын боған) сельсоветінен алып, Май (1-май деген коммунистік мейрам) поселкелік советіне беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

30 шілде 1957 ж. Көкшетау облысы Қызылту ауданы Қаудантал ауылдық және Толбухин поселкелік Советтерін біріктіріп, сельсовет құқындағы Толбухин поссоветі деп атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [1132]

30 шілде 1957 ж. Көкшетау облысы Қызылту ауданы Қаудантал ауылдық және Толбухин поселкелік Советтерін біріктіріп, сельсовет құқындағы Толбухин поссоветі деп атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

30 шілде 1957 ж. Көкшетау облысы Чкалов ауданы Кировского и Котовского поссоветтерін Көкшетау облысы Красноармейский ауданының құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

30 шілде 1957 ж. Көкшетау облысы Чистопольский ауданының Ковыльненский және Тахтаброд сельсоветтерін біріктіріп, Тахтаброд сельсоветі деп атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

30 шілде 1957 ж. Көкшетау облысы Чистопольский ауданының Октябрь және Чистопольский сельсоветтерін біріктіріп, Чистопольский сельсоветі деп атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [133]

30 шілде 1957 ж. Көкшетау облысы Чистопольский ауданының Бүрлік сельсоветін таратып, Рыбинка и Симоновка елді мекендерін Жаркөл поссоветінің қарауына; Дубровка, Гаршино Ясновка елді мекендерін Чистопольский сельсоветіне беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

30 шілде 1957 ж. Көкшетау облысы Чистопольский ауданының Ялта астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Ялта поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

30 шілде 1957 ж. Көкшетау облысының Щучье қаласын облысқа бағынатын қалалар санатына жатқызу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

30 шілде 1957 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданы сельауылсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерту енгізу туралы. (Сельсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [134]

30 шілде 1957 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Конюхов ауданының Образец, Красное, Свет және Амбарное елді мекендерін Қарақоға поссоветінің құрамынан алып, Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданының Надежда сельсоветіне беру туралы.. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы [135]

1957 жылғы 30 шілде. Солтүстік Қазақстан облысы Ленин ауданының сельауылсоветтерін біріктіру туралы. (Сельауылсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.[136]

1957 жылғы 30 шілде. Солтүстік Қазақстан облысы Соколов ауданы Преснов и Соколов елді мекендерін Соколов ауданы Соколов сельсоветінің құрамынан алып, Солтүстік Қазақстан облысы Петропавл ауданы Якорь поссоветінің құрамына беру туралы.. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

1957 жылғы 30 шілде. Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерту егізу туралы. (Сельсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

1957 жылғы 30 шілде. Солтүстік Қазақстан облысы Приишим ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерту егізу туралы. (Сельсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

1957 жылғы 30 шілде. Солтүстік Қазақстан облысы Петропавл ауданы Надежда сельсоветі Ново-Каменка, Красный Восток және Подгорный елді мекендерін және Приишим ауданының Қарлыға, Приишимка және Красный луч елді мекендерін Солтүстік Қазақстан облысы Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [137]

1957 жылғы 30 шілде. Солтүстік Қазақстан облысы Полудин ауданы Камышловский және Ленин сельсоветтерін, Полудин ауданы Еңбекшілдер ауылсоветін қосып, орталығы Тоқушы совхозының орталығы болатын бір ғана сельсовет құқындағы Ленин поссоветіне біріктіру туралы. Солтүстік Қазақстан облысы Полудин ауданының Малиновое, Раздолье, Пеньков және Луговое елді мекендерін Бугров сельсоветінің, ал Совет және Гаврино елді мекендерін Ленин поссоветінің құрамына беру туралы.

1957 жылғы 30 шілде. Солтүстік Қазақстан облысы Полудин ауданы Камышловский, Ленин селолық және Еңбекшілдер ауылдық советтерін қосу және Солтүстік Қазақстан облысы Полудин ауданы Совет сельсоветін тарату туралы. (Сельсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). [138]

1957 жылғы 30 шілде. Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерту егізу туралы. (Сельсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [139]

11 тамыз 1957 ж. Көкшетау облысы Рузаев ауданы Бірлік совхозының орталығында сельсовет құқындағы Бірлік поссоветін құру туралы. Көкшетау облысы Рузаев ауданы Сталин сельсоветінің Ставрополка елді мекенін Көкшетау облысы Рузаев ауданы Западный поссоветінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы [140]

14 қыркүйек 1957 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Петропавл ауданын тарату туралы. (Сельсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [141]

13 қазан 1957 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь, Преснов және Ленин аудандарының шегарасына ішінара өзгерту енгізу туралы. (Сельсоветтерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.[142]

3 қазан 1957 ж.«Долгие рощи» мемлекеттік орман қорығын Совет ауданынан алып, Солтүстік Қазақстан облысы Полудин ауданы Скворцов сельсоветінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [143]

12 қазан 1957 ж. Көкшетау облысы Келлер ауданы Ворошилов, Краснодольский, Кременчуг (Қырым түбегіндегі бір елді мекеннің атауы, түп-нұсқасы түрікше Кермен-бекініс деген сөзден) және Краснополянский сельсоветтерінің шегараларын өзгерту туралы. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [144].

18 қазан 1957 ж. Көкшетау облысы Щучинск ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерту енгізу туралы. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

18 қазан 1957 ж.Көкшетау облысы Чкалов ауданы Аймақ ауылсоветі «Ортақ» колхозының аумағын Көкшетау облысы Көкшетау ауданы Раздольный сельсоветінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [145]

24 қазан 1957 ж.Көкшетау облысы кейбір поссельсоветтерінің атауын өзгерту туралы:

Ленинград ауданы Молотов поссоветін Тихоокеанский поссоветі;

Рузаев ауданы Молотов поссоветін Нежин поссоветі;

Рузаев ауданы Каганович сельсоветін Уәлиханов (Шоқан Уәлиханов деген кісі атының ықшамдалған түрі болса керек) сельсоветі;

Келлер ауданы Ворошилов сельсоветін Макашев сельсоветі.

Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [146]

10 қаңтар 1958 ж. Елді мекендері Виноградов сельсоветіне берілуіне байланысты Көкшетау облысы Красноармейск (Қызыл әскер, яғни совет әскері дегенді білдіреді) ауданы Қаратомар ауылсоветін тарату туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [147]

5 ақпан 1958 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданы Будённый поссоветі Первомайский поссоветі болып қайта аталсын. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

14 сәуір 1958 ж. Қостанай облысы Пресногорьков ауданы Сәбит елді мекені Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданы Первомай поссоветінің құрамына берілсін. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [148]

24 сәуір 1958 ж. Көкшетау облысы Қызылту ауданы «Черниговский» астық совхозының орталығында сельсовет құқындағы Черниговского поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [149]

24 сәуір 1958 ж. Көкшетау облысы Көкшетау ауданы Ақшасор ауылсоветін тарату туралы. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [150]

1958 жылғы 30 мамыр. Көкшетау облысы Көкшетау ауданы Желтау ауылсоветі тарату туралы. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [151]

1958 жылғы 30 мамыр. Көкшетау облысы Еңбекшілдер ауданы Ақсу және Еңбек ауылсоветтерін Көкшетау облысы Еңбекшілдер ауданы Ақсу ауылсоветіне біріктіру туралы. «Восточный совхозының орталығында сельсовет құқындағы Бірсуат поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [152]

1958 жылғы 30 мамыр. Солтүстік Қазақстан облысы Мамлют ауданы Дубровин поссоветіндегі Токаревка елді мекенін 3598 га жерімен Мамлют ауданы Дубровин поссоветінен алып, Солтүстік Қазақстан облысы Приишим ауданы Новомихайловский сельсоветінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [153]

1958 жылғы 4 маусым. Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданында Қайранкөл поссоветін құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. [154]

1958 жылғы 28 шілде. Көкшетау облысы Красноармейск ауданы Линевка селосын Большеизюмовск сельсоветінен алып, Көкшетау облысы Красноармейск ауданы Раздольный сельсоветінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [155]

1958 жылғы 28 шілде. Солтүстік Қазақстан облысы Конюхов ауданының Суворовка, Правдино, Рязанка және Райтопелді мекендерін Конюхов ауданы Зарослинский сельсоветінен алып, Солтүстік Қазақстан облысы Конюхов ауданының Октябрь сельсоветіне беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [156]

1958 жылғы 28 шілде. Солтүстік Қазақстан облысы Ленин ауданының Петров поссоветін тарату туралы. (Елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 1958 жылғы 4 маусымдағы шешіміне сәйкес. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [157]

30 қыркүйек 1958 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданы №1 №2 разьездер мен 17-шақырым елді мекендерін Солтүстік Қазақстан облысы

Совет ауданы Асанов селолық советінен алып, Смирнов поссоветінің әкімшілік-аумақтық қамтуына беру туралы Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1958 жылғы 30 қыркүйектегі Жарлығы бойынша осы жылғы өзгертулер аяқталды.. [158]

30 қыркүйек 1958 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Соколов ауданы Борки елді мекенін Петропавл қалалық советінің әкімшілік-аумақтық қамтуына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [159]

1958 жылғы 30 қыркүйек. Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданы Коновалов поссоветін тарату туралы. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [160]

1958 жылғы 30 қыркүйек күні Көкшетау облысы Ленинград ауданынан орталығы Дәуіт поселкесі болатын Куйбышев сельсоветін құру және Дәуіт поселкесін Куйбышев поселкесі деп қайта аталды. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [161]

1958 жылғы 30 қыркүйек. Солтүстік Қазақстан облысы Мамлют ауданының Орёл, Тұрсын, «Орлёнок» разъезі және 77, 87, 91-шақырымдағы теміржол құжыраларын Мамлют ауданы Ковальский сельсоветінен алып, Солтүстік Қазақстан облысы Мамлют ауданының Становой сельсоветінің құрамына беру туралы. (Сельсоветтердің атауын өзгерту). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [162]

1958 жылғы 30 қыркүйек. Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданы Интернациональный совхозының орталығында Интернациональный поссоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [163]

1958 жылғы 30 қыркүйек. Солтүстік Қазақстан облысы Приишим ауданы № 1 ДорУРС совхозын Петропавл қалалық советінің әкімшілік-аумақтық қамтуына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 10 маусым 1959 ж. Қазақ теміржолының Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданының аумағында орналасқан номерлі разъездеріне атау беру туралы: разъезд № 1 – Жаңатұрмыс, разъезд № 2 – Шаховской, разъезд № 3 – Қауданды, разъезд № 4 – Бозарал, разъезд № 5 – Жаңажол, разъезд № 6 – Совет, разъезд № 7 – Шағалалы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі.[164]

14 тамыз 1959 ж. Көкшетау облысы Айыртау ауданы Ақсу ауылсоветін тарату туралы. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [165]

14 тамыз 1959 ж. Көкшетау облысы Көкшетау ауданы Бұлақ және Елтай ауылсоветтерін қосып, сельсовет құқындағы Симферопольский поссоветі деп атау туралы.). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [166]

23 қыркүйек 1959 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Полудин ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерту егізу туралы. (Сельсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешім. [167]

6 қазан 1959 ж. Көкшетау облысы Красноармейск ауданы Кантемиров және Котов поссоветтерін қосып, Кантемиров поссоветі деп атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [168]

6 қазан 1959 ж. Көкшетау облысы Арықбалық ауданы Имантау және Цуриковского сельсоветтерін қосып, Имантау сельсоветі деп атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [169]

16 желтоқсан 1959 ж. Көкшетау облысы Айыртау ауданы Гороноозерный және Жеткөл ауылсоветтерін Жеткөл сельсоветіне, Ерназар (Қазақстан Жоғарғы кеңесінің төрағасы болған Елтай Ерназаровтың есімін қысқартып пайдаланған болса керек) және Шалқар сельсоветтерін Ерназар сельсоветіне біріктіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [170]

16 желтоқсан 1959 ж. Көкшетау облысы Келлер ауданы Макашев және Димитров (болгар коммунистерінің көсемі саналады) сельсоветтерін қосып, Макашев сельсоветі деп атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [171]

16 желтоқсан 1959 ж. Көкшетау облысы Ленинград ауданынан орталығы Дәуіт поселкесі болатын Куйбышев сельсоветін құру және Дәуіт поселкесін Куйбышев поселкесі деп қайта атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [172]

1959 жылғы 16 желтоқсанда Көкшетау облысы Келлер ауданы Макашев және Димитров сельсоветтерін қосып, Макашев сельсоветі деп атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы шықты. [173]

16 желтоқсан 1959 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданы «Жаңа Есперлі» Преснов ауданы Жарқын поссоветінің құрамынан алып, Солтүстік Қазақстан облысы Украина поссоветінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [174]

16 ақпан 1960 ж. Көкшетау облысы Қызылту ауданынан орталығы Талшық поселкесі болатын Талшық сельсоветін құру туралы. [175]

16 ақпан 1960 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданы Григорьев сельсоветі «Қаратал» елді мекенін Полудин ауданы Асанов поссоветінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [176]

27 мамыр 1960 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданы Булаев совхозының 600 гектар жерін Көкшетау облысы Красноармейск ауданы Киров совхозына, ал Киров совхозының 400 га жерін Булаев совхозына, 200 гектар жерін Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданының Совет совхозына беру арқылы Солтүстік Қазақстан және Көкшетау облыстарының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне ішінара өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [177]

6 шілде 1960 г Көкшетау облысы Красноармейск ауданының орталығын Ново-Сухотино селосынан Тайынша жұмысшы поселкесіне көшіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

6 шілде 1960 ж. Көкшетау облысы Арықбалық ауданының Матвеев және Константинов сельсоветтерін қосып, Константинов сельсоветі деп атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

6 июля 1960 г Көкшетау облысы Зеренді ауданының Зеренді және Олжай ауылсоветтерін қосып, Зеренді сельсоветі деп атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [178]

6 шілде 1960 ж Көкшетау облысы Келлер ауданы Богодуховский сельсоветінің Клевер және Краматоровка елді мекендерін Макашев сельсоветінің құрамына; Нагорный сельсоветінің Леонидов елді мекенін Красноармейск ауданы Многоцветинский сельсоветіне беру турал. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [179]

. 6 шілде 1960 ж. Көкшетау облысы Көкшетау ауданы Павлов сельсоветі Сталин атындағы колхоздың аумағын Көкшетау облысы Арықбалық ауданы Лобанов сельсоветінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.[180]

6 шілде 1960 ж Көкшетау облысы Ленинград ауданы Восход және Кузбасс поссоветтерін қосып, Кузбасс поссоветі деп атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [181] Сол күні Көкшетау облысы Красноармейск ауданы Ново-Сухотинский сельсоветін тарату туралы. Красноармейск ауданының орталығын Ново-Сухотино селосынан Тайынша елді мекеніне көшіру туралы. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [182]

6 шілде 1960 ж. Көкшетау облысы Рузаев ауданында поселкелік советтер құру туралы: Володарский поссоветі Володар совхозының орталығында; Дружба поссоветі «Дружба» совхозының орталығында; Ишимский поссоветі Нежин совхозының орталығында; Урожайный поссоветі Урожайного совхозының орталығында. (Сельсоветтер ман поссоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [183]

8 қазан 1960 ж. Көкшетау облысы Зеренді ауданында Басентин елді мекенін Үлкенкөл сельсоветінен алып, Красный поссоветінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [184]

26 желтоқсан 1960 ж. Қазақ ССР-ның құрамында Тың өлкесін құру туралы.

Тың өлкесін құрамына Ақмола, Көкшетау, Қостанай, Павлодар және Солтүстік Қазақстан облыстарын беру туралы. Ақмола қаласын Тың өлкесінің орталығы етіп бекіту туралы.

Ақмола облысын таратып, оның аудандарын өлкелік органдарға тікелей бағындыру туралы.. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [185]

26 желтоқсан 1960 ж. Орталығы Ақмола қаласы болып, Көкшетау, Қостанай, Павлодар және Солтүстік Қазақстан облыстарының, сондай-ақ таратылған Ақмола облысының өнеркәсібі мен құрылысын біріктіретін Тың экономикалық әкімшілік аймағын құру туралы.

Қостанай және Солтүстік Қазақстан экономикалық әкімшілік аймақтарын тарату туралы.

Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [186]

14 қаңтар 1961 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданы Семипольский сельсоветінің Алатай, Байгел және Шоқат елді мекендерін Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданы Марьев сельсоветінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [187]

6 наурыз 1961 ж. Қазақ ССР елді мекендерін қалалар мен қалалық поселкелер санатына жатқызу тәртібі туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [188.]

24 сәуір 1961 ж. Тың өлкесінің құрамында орталығы Целиноград қаласы болатын Ақмола облысын құру туралы. (Аудандарды беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [189]

29 сәуір 1961 ж. Көкшетау облысы Коасноармейск ауданы Новоприреченский және Большеизюмовский сельсоветтерін қосып, Большеизюмовский сельсоветін құру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. [190]

29 сәуір 1961 ж. Көкшетау облысы Ленинград ауданында Айсары сельсоветін құру туралы. (Елді мекендерді беру). [191]

31 тамыз 1961 ж. Преснов ауданындағы Баян ауылсоветін тарату туралы. (Елді мекендерді беру). (Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі [192]

31 тамыз 1961 ж. Соколов ауданындағы Сивков (кім екендері белгісіз) ауылсоветін тарату туралы. (Елді мекендерді беру). (Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. [193]

28 қыркүйек 1961 ж. Көкшетау облысы Щучинск ауданында Дорофеев сельсоветін Щучинский сельсовет деп қайта атау туралы. (Елді мекендерді беру). Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. [194]

28 қыркүйек 1961 ж. Көкшетау облысы Рузаев ауданында Алғабас сельсоветін Привольненский сельсовет деп қайта атау туралы. [195]

30 желтоқсан 1961 жыл. Көкшетау облысы Ленинград ауданында Сталинград сельсоветін Киев (Украинаның астанасы) сельсоветі деп атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [196]

31 наурыз 1962 ж. Тың өлкесі Көкшетау облысы Красноармейск ауданының Тайынша қалалық поселкесін ауданға бағынатын қалалар санатына жатқызып, Красноармейск қаласы деп атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [197]

11 сәуір 1962 ж. Булаев ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеру енгізу туралы. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. [198]

11 сәуір 1962 ж. Конюхов ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеру енгізу туралы. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. [199]

11 сәуір 1962 ж. Ленин ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеру енгізу туралы. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі.[200]

11 сәуір 1962 ж. Мамлют ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеру енгізу туралы. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. [201] Октябрь ауданында орталығы Сергеев селосы болатын Сергеев сельсоветін құру туралы.

Марьев (Мария патшайымның есімі) сельсоветінің Аққан-Барак, Алатай, Байгел, Бағанаты, Жалтыр, Сергеев, Чапаев (азамат соғысының батыры деп дәріптеледі) , Шоқат және Марьев совхозының орталығы елді мекендерін Сергеев сельсоветіне беру туралы. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі.[202]

11 сәуір 1962 ж. Полудин ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеру енгізу туралы. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. [203]

Преснов ауданы Архангельск және Троицк (христиан шіркеулерінің аттары) сельсоветтерін біріктіріп Преснов сельсоветі деп атау туралы. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚО Приишим ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеру енгізу туралы. (Сельсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. [204]

Совет ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеру енгізу туралы. (Елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі.[205]

Соколов ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеру енгізу туралы. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. [206]

Рузаев ауданындағы Ашанин (кім екені белгісіз) селосын қалалық поселкелер санатына жатқызып, Трудовой поселкесі деп атау туралы. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. [207]

8 тамыз 1962 ж. Ленин ауданында орталығы Петровка селосы болатын Петров сельсоветін құру туралы. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі.[208]

Октябрь ауданында орталығы Городецкое селосы болатын Городецкий сельсоветін құру туралы. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. [209]

Приишим ауданы орталығы Ново-Никольское селосы болатын Ново-Никольский сельсоветін құру туралы. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі.[210]

14 қараша 1962 ж. Көкшетау ауданы Алексеев (кім екені белгісіз) селосын қалалық поселкелер санатына жатқызу туралы. (Елді мекендерді беру). Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі.[211]

11 желтоқсан 1962 жыл. Полудин ауданы Ленин сельсоветін Светлопольский сельсоветі деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. [212]

22 желтоқсан 1962 ж. Арықбалық ауданының Аққан Бүрлік сельсоветінің орталығын Құсбек селосына көшіріп, Аққан Бүрлік сельсоветін Құсбек сельсоветі деп қайта атау туралы. . Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. [213]

1963 жылы «селолық аудандарды ірілендіру» деген желеумен елді мекендерді бірін-біріне бағындырып, атауларын өзгерту деген науқан басталып кеткен еді. Соның салдарынан жыл басталысымен, 2 қаңтар 1963 ж. Көкшетау облысындағы аудандардың орнына селолық аудандар құрылды.

Мысалы, Володар (ішкі Ресейдегі бір ояздың атауы) селолық ауданы, орталығы Володар селосы; Қызылту селолық ауданы, орталығы Қызылту селосы; Көкшетау селолық ауданы, орталығы Красный яр селосы; Красноармейский селолық ауданы, орталығы Красноармейск қаласы; Ленинград селолық ауданы, орталығы Ленинград селосы; Рузаев селолық ауданы, орталығы Рузаев селосы; Чистопольского сельского района, центр с. Чистополье; Щучинский селолық ауданы, орталығы Щучинск қаласы; Еңбекшілдер селолық ауданы, орталығы Степняк қаласы. (Сельсоветтерді беру туралы). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының жарлығы. [214]

Одан әрі, 2 қаңтар 1963 жылы Қазақ ССР-ның әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізіліп, Солтүстік Қазақстан облысының Конюхов, Полудин, Приишим, Соколов аудандарын таратылды. Тимирязев ауданы құрылды, Октябрь ауданын Сергеев деп қайта аталатын болды.

Солтүстік Қазақстан облысындағы бұрынғы аудандардың орнына тағы да мынадай селолық аудандар құрыла бастады: Булаев селолық ауданы, орталығы Булаев қалалық поселкесі. Ленин селолық ауданы, орталығы Явленка (Ғайса пайғамбардың тіріліп келуі деген халық аңызына сәйкес қойылған атау. Орысшасы «Явление Иусуса Христа») қалалық поселкесі; Мамлют селолық ауданы, орталығы Мамлют қалалық поселкесі.; Преснов селолық ауданы, орталығы Преснов селосы. Сергеев селолық ауданы, орталығы Сергеев селосы; Совет селолық ауданы, орталығы Смирнов жұмысшы поселкесі, Тимирязев селолық ауданы, орталығы Сулы селосы болып белгіленді. Преснов ауданы Приишим сельсоветін Сергеев ауданының құрамына беру туралы .

Тимирязев селолық ауданына мына сельсоветтерді беру туралы: Қостанай облысы бұрынғы Пресногорьков ауданынан Мичурин (башқұрт бағбаны) және Хмельницкий (Богдан Хмельницкий - украин жұртының халық батыры саналады) ; Солтүстік Қазақстан облысы бұрынғы Октябрь ауданынан; Ақсуат, Дос, Интернациональный (ұлтсыз-тексіздер дегенді білдіретін саяси термин) , Ишимский, Комсомол, Москворецкий, Целинный; Преснов ауданынан

Северный; Көкшетау облысы Рузаев ауданынан Ленин және Мичурин. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының жарлығы. [215]

3 мамыр 1963 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданының Гавринск сельсоветін Булаев ауданының құрамына беру туралы Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі шықты [216].

Ленин ауданының құрамында орталығы Бұлақ селосы болатын, Бұлақ сельсоветін құру және оның мына құрамы туралы: Бұрын Заградов сельсоветіне қараған Бұлақ, Ақтас, Қарағай елді мекендері. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. [217]

Ленин, Преснов, Сергеев және Совет аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерту енгізу туралы. (Сельауылсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. [218].

31 мамыр 1963 ж. Булаев және Мамлют, 14 маусымда Арықбалық, Имантау, Лобанов сельсоветтерін Чистопольский ауданының құрамынан алынып, Володар селолық ауданына берілді. Приишим сельсоветін Рузаев селолық ауданының құрамынан алынып, Чистопольский ауданына беру туралы Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. [219].

24 шілде 1963 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Булаев және Тимирязев аудандары жекелеген сельсоветтерінің атауын өзгерту туралы Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының жарлығы жарық көрді [210].

1963 жылғы 26 тамыз. Қостанай облысы Демьянов ауданы Қарақамыс сельсоветін Тың өлкесі Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданының құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының жарлығы. [211].

1963 жылғы 18 қыркүйек. Көкшетау облысы Красноармейск ауданы Богодуховка селосын Роцинское деп қайта атау туралы. (сельсоветтің атауын өзгерту). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының жарлығы. [222].

1963 жылғы 16 қарашада Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданы Ортақшыл ауылын Мирный сельсоветінен алып, Благовещенск сельсоветіне беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі шықты. [223].

19 ақпан 1964 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданы Пресноредут сельсоветі Қабан ауылын Преснов ауданы Первомай сельсоветіне беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. [224].

1964 жылғы 27 ақпан күні «Шарыкский» және «Парижская коммуна» совхоздарын Володар ауданынан алып, Рузаев ауданына; «Арықбалық», «Правда» газеті ат. совхоздарды Чистопольский ауданынан алып, Володар ауданына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. 1964 жылғы 17 наурыз. Володар ауданы Украин сельсоветіне қарасты Бүрлік мал бордақылау совхозын Ерназар сельсоветіне беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. 1964 жылғы 20 сәуір. Володар ауданы Никольско-Бурлукская теміржол станциясын М.Е. Янко атындағы станция деп қайта атау туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі және 1964 жылғы 4

мамырда Октябрь елді мекенін Ленинград ауданы Железнодорожный сельсоветінің құрамынан алып, Красноармейск ауданы Абай сельсоветіне беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі қабылданды [225].

1964 жылғы 20 мамыр. Тың өлкесі Көкшетау облысы Қызылту селолық ауданы Қызылту селосын қалалық поселке санатына жатқызу туралы. Кішкенекөл сельсоветін Қызылту поссоветі етіп қайта құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [226].

1964 жылғы 11 маусым.

Стрельников селосын Корнеев сельсоветінен алып, Ленин ауданы Бұлақ сельсоветі құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі [227].

1964 жылғы 11 маусым. Тың өлкесі Көкшетау облысы Қызылту селолық ауданы Талшық селосын қалалық поселке санатына жатқызу туралы. Тың өлкелік және Көкшетау облыстық советтері атқару комитеттерінің шешімдері. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1964)

1964 жылғы 31 шілде. Жаңажол, Жаңалап, Кеңес ауылдарын Сергеев сельсоветінің құрамынан алып, Теренсай селдсоветінің әкімшілік қамтуына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 228
1964 жылғы 21 тамыз. Көкшетау облысы Чкалов ауданы Севастополь совхозының орталығында сельсовет құқындағы Севастополь поссоветін құру туралы. (сельсоветтерді тарату, елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 229

1964 жылғы 4 қараша. Солтүстік Қазақстан облысы Булаев, Ленин және Сергеев аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерту енгізу туралы Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі шықты. 230

Жоғарыда келтірілген шағын мысалдардың өзі кеңестік-компартия заманында ұлт, жер, этностың құқы, отаншылдық намыс, тіпті жердің иесі кім деген түсініктердәң бәрі аяққа басылғанын көреміз. Кісі аттарының, кейбір атауларының сырын ашып көрсетіп, жақша ішінде бергенде, бүгінгі және келер ұрпақтарға бағыт сілтеп, қазақ жерлерінің байырғы атаулары ойыншыққа айналып, кім ойына не келсе, соны жасағанын біз, авторлар көрсеткіміз келді. Адам санасына жат, қисынсыз атауларды әкеліп жапсыра салғанда, сол кездегі аталарымыз «мұнысы қалай» деп ойланбаған сияқты. Бір кезде қырып-жойып, қорқытып-үркітіп бағындырған халықтың азаматтық намысын, ұлттық жігерін аяққа басудың мұндай скөріністері келешекке сабақ болуға тиіс. Айтқанға көніп, айдағанға жүре беретін халықтың туған жерге деген иелігінен қалай айырылғанын осындай мысалдармен көрсету керек.

Топонимиканы, оның тарихы мен мағналарын зерттегенде, түп-негізіне үңілгенде, барды тіркеп қана өте беруге болмайды. Ғылым дейтін болсақ, ғылым адамға қызмет етіп, оның көзін ашып, жол сілтейтін болуға тиіс. Әйтпесе, адамнан, оның мүддесі мен мақсатынан аулақ жатқан «ғылым тәріздестердің» бір тиындық құны болмайды.

Солтүстік Қазақстанның топонимикасы дегенде, алдымен, осы зерттеулердің тәрбиелік мәніне назар аударған жөн. Әрісі 300 жыл, берісі кешегі 70-80 жылдың мысалдарын ақтарып-теңкергенде, Ұлы даланың бетіне жазып кеткен ата-бабаларымыздың әруағы алдында бас иіп, олардың аманаттарын орындауға ниет еттік.

Мемлекеттік билік басшыларына шексіз табынған, коммунистік идеологияға шын берілген, шын берілмесе де жанынан қорыққан қалың қауым Мәскеу, Кремль не айтса, «бәрі дұрыс, бұлжытпай орындаймыз!» деп бас шұлғығаннан басқа тәртіп, жөн-жоба болады-ау дегенді қаперге алмайтын. Тоталитарлық тәртіп дегеніміздің өзі осы болатын.

Істеген ісің түгілі, ойлаған ойың, қиялың да қалтқысыз, қатаң бақылауда болды. Сталин өмірден озған соң, мемлекет билігін басып алған Никита Хрущев заманы он жылға жалғасты. Бұл дәуірдің халық өмірінде қандай орын алғаны – жеке тақырып. Екі ауыз сөзбен бағамдасақ, Никита Хрущев Сталин заманындағы өрескел қателіктерді «Жеке басқа табынудың зардаптары» деген атпен таңбалап, әсіресе 19637 жылғы жаппай қуғын-сүргінге «әділетсіздік» деген баға беріп, әшкереледі. Жазықсыз жапа шеккен, ажал құшқан мыңдаған тұлғалар ақталды. «Жылымық» деп тарихқа кірген саяси науқан осылай аяқталып, елдің бойы кеңіп, демократияға жол ашылғандай тарихи жаңа дәуір басталмай жатып, қайта қыса бастады. Елдің экономикасын көтеруді «Тың игеру» сияқты шұғыл әрі орынсыз кең көлемді шаралар мемлекеттің берекесін алды.

Сол кездегі апта сайын, ай сайын болып жатқан «жаңалықтарға» еті үйреніп кеткен халық, бүгін бір ауданда ұйықтаса, ертең басқа ауданда оянуға көндігіп кеткен еді. Билік басындағылардың тағы бір тобы бұған көне қоймай, Никита Хрущевтің кеудемсоқ, ойсыз саясатына батыл қарсы шығып, 1964 жылғы 13 қарашада оны тақтан тайдырды. Мемлекеттің кең құзырлы бірінші басшысы Леонид Брежнев бастаған топ, әдеттегіше, бұрынғы патшаның «бұзып, бүлдірген» шаруаларын теріске шығарып, қайтадан жаңа өзгерістер бастады. Бұл өзгерістер, ең алдымен, ССРО-ның, оның ішінде Қазақстанның аумақтық-әкімшілік бөліністерін бұрынғы қалпына екелтіру әрекетінен басталды.

Демек, әуелі Тың өлкесін тартып, одан кейін 1965 жылдың басында басталған іркес-тіркес өзгерістер, әрине Солтүстік Қазақстан облысын, оның елді мекендетінің атауларын да айналып өткен жоқ.

Никита Хрущевті орнынан алып, Леонид Брежневті сайлаған КПСС Орталық Комитетінің 13 қарашадағы Пленумынан кейін, іле-шала 1964 жылғы 17 желтоқсанда Мәскеудегі ең жоғарғы билік деңгейінде аумақтық-әкімшілік бөлістерді өзгерту, тиісінше олардың атауларын өзгерту науқаны басталып, мынадай құжаттар қабылдана бастады. Олар:

Қазақ ССР-нда еңбекшілер депутаттары кейбір «өнеркәсіптік және селолық) советтердің атқару комитеттерін біріктіру, кейбір қалалардың, қалалық поселкелердің басқа да елді мекендердің әкімшілік бағыныштылығын өзгерту туралы. Еңбекшілер депутаттары Көкшетау және Солтүстік Қазақстан селолық

облыстық атқару комитеттерін еңбекшілер депутаттары Көкшетау және Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитеттері деп қайта атау туралы.

Тиісінше, облыстар мен аудандардың өз ішінде бір жыл ішінде осыншама құжат негізінде жасалған өзгерістерге таң қалуға болмайды.

Көкшетау облысының Көкшетау және Щучинск қалаларын, Солтүстік Қазақстан облысының Петропавл қаласын өлкелік бағыныштылықтан облысқа бағыныштылыққа ауыстыру туралы. Макинск қаласын ауданға бағынатын қалалар санатына жатқызу туралы.. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 231

1964 жылғы 31 желтоқсан. Қазақ ССР-нда жаңа аудандар құру және басқа әкімшілік-аумақтық бөлініс өзгерістері туралы Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы бойынша Тың өлкесі, Көкшетау облысы, орталығы Чкалов селосы болатын Чкалов ауданын құрылды (сельсоветтерді беру); Солтүстік Қазақстан облысы, орталығы Соколов селосы болатын Соколов ауданы (сельсоветтерді беру) құрылды. 232

1965 жылғы 7 қаңтар. Колосов және Қулықөл Т сельсоветтері мен Талшық поселкесін Қызылту ауданының құрамынан алып, Ленинград ауданына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. 233. 1965 жылғы 7 қаңтар. Еңбекшілдер ауданы Мамай мал бордақылау совхозын Амангелді сельсоветінің құрамынан алып, Бірсуат сельсоветіне беру туралы. (Елді мекендерді беру). Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. 234

1965 жылғы 17 ақпан. Еңбекшілдер ауданы аумағындағы теміржол станцияларына атау беру туралы; Ақсу – Еңбекшілдер станциясы және Айсары станциясы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі.

1965 жылғы 24 ақпан. Бұрын құрылған селолық аудандарды таратып, біріңғай аудандар құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 235

1965 жылғы 3 маусым. Красноармейск ауданы Терновский сельсоветін тарату туралы. (Елді мекендерді беру Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1965

1965 жылғы 4 маусым. Еңбекшілдер ауданында Невский сельсоветін құру туралы. (Елді мекендерді беру). Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі.

1965 жылғы 4 маусым. Соколов ауданы Оңтүстік Орал теміржолы 106-шақырымдағы құжыраны Мамлют ауданына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 236

1965 жылғы 9 маусым.. Совет ауданы Ақбас сельсоветін тарату туралы. (Елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 237

1965 жылғы 24 маусым. Жамбыл елді мекенін Заградов сельсоветінен алып, Ленин ауданы Бұлақ сельсоветінің құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 238

1965 жылғы 1 шілде. Соколов ауданында Прибрежный сельсоветін құру туралы. (Елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 239

21 шілде 1965 ж. Соколов ауданында Прибрежный сельсоветін құру туралы. (Елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 240

4 тамыз 1965 ж. Көкшетау және Щучинского аудандарының шегарасына өзгеріс енгізу туралы. (Елді мекендерді беру). Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. 241

14 тамыз 1965 ж. Жамбыл сельсоветін Көкшетау ауданының құрамынан алып, Щучинский ауданына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. 242

5 қазан 1965 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Соколов ауданында құрылған сельсоветке «Прибрежный» атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Жарлығы. 243

8 қазан 1965 ж. Щучинск ауданы Жамбыл сельсоветін тарату туралы. . Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. 244

19 қазан 1965 ж. Қазақ ССР-нда Тың өлкесін тарату туралы. Оның құрамындағы Көкшетау, Қостанай, Палодар, Солтүстік Қазақстан және Целиноград облыстарын Қазақ ССР органдарына тікелей бағындыру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Жарлығы. 245

12 қараша 1965 ж.. Қызылту-Ертіс-Толбухин теміржол желісі бойындағы теміржол станциясына атау беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. 246

16 желтоқсан 1965 ж. Көкшетау облысы Щучинск ауданында орталы Чистяков селосы болатын Чистяков сельсоветін құру туралы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 247

16 желтоқсан 1965 ж. Володар ауданы Камышный сельсоветін тарату туралы. (Елді мекендерді беру) Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. 248

16 желтоқсан 1965 ж. Чкалов ауданы Абай сельсоветінің Октябрь селосын Железнодорожный сельсоветінің құрамына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі.

16 желтоқсан 1965 ж. ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу туралы. (Елді мекендерді беру). Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі..

1965 жылғы 31 желтоқсан. Көкшетау облысы, Чкалов ауданы Новогречан сельсоветін Новодворовский сельсоветі деп атау туралы. (сельсоветтердің орталығын көшіру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

10 ақпан 1966 ж. Чистьопольский ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу туралы. (Елді мекендерді беру, сельсоветтердің орталығын көшіру). Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі.

23 наурыз 1966 ж. Көкшетау облысы Чкалов ауданында орталығы Петровка селосы болатын Петровка сельсоветін құру туралы. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

Көкшетау облысы Чкалов ауданында орталығы Петровка селосы болатын Петровка сельсоветін құру туралы. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 249

21 маусым 1966 ж. Архангельск және Петерфельд сельсоветтерін Соколов ауданынан алып, Мамлют ауданына беру туралы. 250

30 маусым 1966 ж. Щучинск ауданы Қарашілік елді мекенін Златопольский сельсоветінің құрамынан алып, Дмитриев сельсоветіне беру туралы.

2 тамыз 1966 ж. облысы Володар ауданындағы Казгородок селосының атауын Сырымбет селосы деп өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 251

9 тамыз 1966 ж. Архангельск сельсовет Мамлютсортсынау участкесін «Изобильное» селосы деп атау туралы. 252

9 тамыз 1966 ж. № 2 Степной совхозының №2 бөлімшесін Тимирязев ауданы Степного сельсоветінің құрамынан алып, Тимирязев сельсоветінің құрамына беру туралы. 253

19 тамыз 1966 ж. Преснов ауданы Первомайский, Майбалық, Благовещенский, Архангельский, Троицкий, Пресноредутский, Озёрный сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. (Елді мекендерді беру). 254

5 қараша 1966 ж. Щучинск ауданы Дмитриев және Чернояр сельсоветтерін қосып, бұрынғы Дмитриев сельсоветін в Урумкай сельсоветті деп қайта атау туралы. (Елді мекендерді беру). Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі.

26 қазан 1966 ж. Көкшетау облысы Красноармейск ауданында орталығы Теңдік селосы болатын Теңдік сельсоветін құру туралы с центром в с. Теңдык. (Елді мекендерді беру). 255

26 қараша 1966 ж. Көкшетау ауданы Дороговский сельсоветінің атауын Пухальский сельсоветі деп қайта атау туралы. (Сельсоветтің орталығын көшіру). Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. 256

15 желтоқсан 1966 ж. Преснов ауданы Екатерина сельсоветін Матросов сельсоветі деп қайта атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 257

8 желтоқсан 1966 ж. Бұрынғы әскери санаториді Щучинск қалалық советінің құрамынан алып, Щучинского сельсоветіне беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі.

28 желтоқсан 1966 ж. Булаев ауданы Веселов сельсоветін Таман сельсоветі деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 258

2 қаңтар 1967 ж. Қазақ ССР-нда жаңа аудандар құру және кейбір әкімшілік-аумақтық өзгерістер туралы.

Көкшетау облысында орталығы Арықбалық селосы болатын Арықбалық және орталығы Зеренді селосы болатын Зеренді аудандары (Сельсоветтерді беру).

Солтүстік Қазақстан облысында орталығы Бескөл селосы болатын Бескөл ауданы, орталығы Возвышенка селосы болатын Возвышен ауданы.

Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 259

6 қаңтар 1967 ж. Булаев, Ленин, Мамлют, Преснов және Совет аудандарының әкімшілік-аумақтық өзгерістері туралы.

районов. (Сельсоветтерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешім. 260

27 ақпан 1967 ж. Щучинск ауданы Александров сельсоветінен Зеренді ауданы Қарабұлақ құрамына: Қарабұлақ, Игілік, Кіші Жамантұз елді мекендерін беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі.

24 наурыз 1967 ж.. Щучинск ауданы Жасыл сельсоветін Климов сельсоветі деп қайта атау туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. 261

31 наурыз 1967 ж. Кондратовка станциясы, Кондратов орман питомнигі, № 116, № 119 теміржол құжыраларын, Смирнов елді мекенін Бескөл ауданы Петерфельд сельсоветінің құрамынан алып, Мамлют ауданы Мамлют поссоветінің құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешім. 262

27 сәуір 1967 ж. Красноармейск ауданы Многоцветинский сельсоветін орталығы Леонидовка селосы болатын Леонидовский сельсовет деп қайта атау туралы. (Елді мекендерді беру). Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі.

27 сәуір 1967 ж. Көкшетау ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. (Елді мекендерді беру). Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі.

. 14 маусым 1967 ж. Көкшетау ауданы Қиындық сельсоветін Сейфуллин сельсоветі деп қайта атау туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. 263

5 тамыз 1967 ж. Көкшетау облысы Қызылту ауданы Сарыкөл сельсоветін Чапаев сельсоветі деп қайта атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 264

5 тамыз 1967 ж.. Көкшетау облысы Көкшетау ауданы Самарбай сельсоветін Молодежный сельсоветі деп қайта атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

5 тамыз 1967 ж. Көкшетау облысы Чистопольский ауданы Чапаев сельсоветін Ждановский сельсоветі деп қайта атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

23 тамыз 1967 ж. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 1967 жылғы 27 шілдедегі шешімімен Соколов ауданының құрамында, орталығы Сивково селосы болған сельсоветке Виноградовский деген атау беру туралы. (Елді мекендерді беру туралы). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 265

21 желтоқсан 1967 ж. Ленинград ауданы Колосов сельсоветін барлық елді мекендерімен Ленинград ауданы Талшық поссоветінің құрамына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. 266

25 қаңтар 1968 ж. Чистяков сельсоветін Щучинск ауданының құрамынан алып, Ленинград ауданының құрамына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі.

15 ақпан 1968 ж. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімімен Зеренді ауданының құрамында, орталығы Подлесное селосы болған сельсоветке Подлесный деген атау беру туралы. (Елді мекендерді беру туралы). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 267

25 ақпан 1968 ж. Ленинград ауданы «Колос» совхозының орталығын Талшық ж.п. көшіру туралы.

25 ақпан 1968 ж. Шүкірлік елді мекенін Көкшетау облысы Зеренді ауданы Камышный сельсоветінің құрамынан алып, Украина сельсоветінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 268

27 ақпан 1968 ж. Володар ауданы Жеткөл және Орлов сельсоветерін Жеткөл сельсоветіне біріктіру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі.

19 наурыз 1968 ж. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімімен Зеренді ауданының құрамында, орталығы Қарабұлақ селосы болған сельсоветке Қарабұлақ деген атау беру туралы. (Елді мекендерді беру туралы). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

11 сәуір 1968 ж. Марьевка сельсоветінің орталығы Сергеев селосына көшуіне байланысты ол Сергеев сельсоветі деп аталсын. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешім. 269

11 сәуір 1968 ж. Сергеев сельсоветінің орталығы Марьев совхозы 1-бөлімшесіне көшуіне байланысты ол Марьев сельсоветі деп аталсын. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешім. 270

8 мамыр 1968 ж. Новоберезов селосын Чкалов ауданы Абай сельсоветінен алып, Чкалов сельсоветінің құрамына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі.

29 мамыр 1968 ж. Боевик селосын Мамлют ауданы Троицк сельсоветінен алып, Преснов ауданы Архангельск сельсоветінің құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 271

31 шілде 1968 ж. Жойылған елді мекендерді Соколов ауданының құрамынан шығару туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 272

5 тамыз 1968 ж. Володар ауданы Жоғарғы Бүрлік селосын Төменгі Бүрлік сельсоветінің құрамынан алып, Имантау сельсоветінің құрамына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі.

26 тамыз 1968 ж. Бескөл ауданында сельсовет құрып, Боголюбов сельсоветін тарату туралы. (Елді мекендерді беру Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 273

. 26 тамыз 1968 ж. Ленин және Бескөл аудандары Тереңкөл және Заречного сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерту негізу туралы. (Елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 274

27 тамыз 1968 ж. «Лесные поляны» елді мекенін Совет ауданы Черкасск сельсоветінің құрамынан алып, Совет ауданы Иванов сельсоветіне беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 275

19 қыркүйек 1968 ж. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 1968 жылғы 26 тамыздағы шешімімен Бескөл ауданында орталығы Рассвет селосы болып құрылған сельсоветке Рассвет деп атау беру туралы. (Елді мекендерді беру).

Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

276

19 қыркүйек 1968 ж. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 1968 жылғы 29 тамыздағы шешімімен Совет ауданында орталығы Полтавка селосы болып құрылған сельсоветке Полтавский деп атау беру туралы. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 277

6 қаңтар 1969 ж.. Арықбалық ауданы Арықбалық сельсоветін Златогор сельсоветіне қосып, Арықбалық сельсоветіне біріктіру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. 278

6 қаңтар 1969 ж. Еңбекшілдер ауданы Макин және Заурал сельсоветтерін Макин сельсоветіне біріктіру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі.

15 қаңтар 1969 ж. Соколов ауданы Кустов сельсоветін Вагулинский сельсоветі деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 279

15 қаңтар 1969 ж. Көкшетау облыстық атқару комитетінің 1969 ж. 6 қаңтардағы шешімімен Қызылту ауданының құрамында, орталығы Амангелді селосы болған сельсоветке Амангелді деген атау беру және орталығы Приречный селосы болған сельсоветке Приречный деген атау беру туралы туралы. (Елді мекендерді беру туралы). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1968. № 15.). ктов). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 280

13 мамыр 1969 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданының Булаев ж.п. ауданға бағынатын қалалар санатына жатқызу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 281

19 мамыр 1969 ж. Бескөл, Булаев, Ленин, Мамлют және Соколов аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу және жаңа сельсоветтер құру туралы. (Елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 282

19 мамыр 1969 ж. Булаев поссоветін еңбекшілер депутаттары қалалық советі деп өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 283

21 мамыр 1969 ж Солтүстік Қазақстан облысы Сергеев ауданының Сергеев ж.п. ауданға бағынатын қалалар санатына жатқызу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 284

28 мамыр 1969 ж. Қазақ ССР құрамында жаңа аудандар құру туралы. Көкшетау облысында орталығы Келлеровка селосы болатын Келлер ауданы; орталығы Трудовой қ.п. болатын Куйбышев ауданы. (Сельсоветтерді беру).

Куйбышев ауданы Трудовой ж.п. Куйбышев жұмысшы поселкесі деп қайта аталсын. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 285

9 маусым 1969 ж. Солтүстік Қазақстан облысында жаңадан құрылған сельсоветтерге атау беру туралы: орталығы Андреев селосы болған Бескөл ауданындағы сельсоветке Андреев; орталығы Фурманов селосы болған Булаев ауданындағы сельсоветке Фурманов; орталығы Ленин селосы болған Мамлют ауданындағы сельсоветке Ленин сельсоветі. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 286

11 маусым 1969 ж. Еңбекшілер депутаттары Сергеев селолық советі еңбекшілер депутаттары Сергеев қалалық советі болып құрылсын. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 287

13 маусым 1969 ж. Чкалов ауданы Ильичёв сельсоветін Красноармейск ауданының құрамына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. 288

25 маусым 1969 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Мамлют ауданы Мамлют қ.п. ауданға бағынатын қалалар санатына жатқызу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 289

30 маусым 1969 ж. Еңбекшілер депутаттары Мамлют поссоветі еңбекшілер депутаттары Мамлют қалалық советі қалалық советі болып қайта құрылсын. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 290

13 тамыз 1969 ж. Еңбекшілер ауданы Бірсуат сельсоветінің Құндақағаш селосын Макинск ауданының құрамына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі.

13 тамыз 1969 ж. Володар ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу туралы. (Елді мекендерді беру). Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі.

10 маусым 1970 ж. Ленин, Сергеев және Тимирязев аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу. (Елді мекендерді беру. Селолық советтерді құру.) Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 291

2 шілде 1970 ж. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 1970 ж. 10 маусымдағы шешімімен құрылған сельсоветтерге атау беру туралы: Ленин ауданында орталығы Ясновка селосы болған сельсоветке Ясновский; в Сергеев ауданында орталығы Ступинка селосы болған сельсоветке Ступинский,

орталығы Крещенка селосы болған сельсоветке Крещенский. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 292

9 шілде 1970 ж. Рузаев ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу. (Елді мекендерді беру). Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі.

24 шілде 1970 ж Көкшетау облыстық атқару комитетінің 1970 ж. 9 шілдедегі шешімімен құрылған сельсоветке атау беру туралы: орталығы Терновка селосы болған сельсоветке Терновский. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 293

14 желтоқсан 1970 ж. Қазақ ССР-ның құрамында жаңа аудандар құру туралы. Көкшетау облысында орталығы Авангард селосы болатын Уәлиханов ауданы. (Селолық советтерді беру.) Солтүстік Қазақстан облысында орталығы Благовещенка селосы болатын Жамбыл ауданы. (Селолық советтерді беру.) Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 294

15 желтоқсан 1970 ж. Ақсу, Донской, Щорс сельсоветтерін Щучинск ауданынан алып, Еңбекшілдер ауданына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. 295

16 желтоқсан 1970 ж. Ленин сельсоветін Жамбыл ауданынан алып, Мамлют ауданының құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 296

16 желтоқсан 1970 ж. Кладбин сельсоветін Мамлют ауданынан алып, Преснов ауданының құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 297

3 ақпан 1971 ж. Булаев ауданында Авангард сельсоветін құру, Колос сельсоветін тарату және Фурманов, Чистов, Надежда сельсоветтерінің шегарасын өзгерту туралы. (Елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 298

9 наурыз 1971 ж. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімімен 1971 ж. 3 ақпанда Булаев ауданында орталығы Полтавка селосы болған сельсоветке Авангардский деп атау беру туралы. (Елді мекендерді беру.. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 9 наурыз 1971 ж. Келлер ауданында орталығы Ивангород селосы болатын Иванов сельсоветін құру туралы. (Елді мекендерді беру. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі.

25 наурыз 1971 ж. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімімен 1971 ж. 9 наурызда Уәлиханов ауданында орталығы Авангард-Уәлиханов селосы болған сельсоветке Авангардский деп атау беру туралы. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 300

29 наурыз 1971 ж. Көкшетау облысы Уәлиханов ауданының орталығы Авангард селосын Уәлиханов селосы деп қайта атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

30 маусым 1971 ж. Көкшетау облысы Рузаев ауданында орталығы Шұқыркөл селосы болатын Шұқыркөл сельсоветін құру туралы. (Елді мекендерді беру. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

16 тамыз 1971 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Бескөл, Булаев, Возвышен, Жамбыл, Ленин, Мамлют, Преснов, Сергеев, Совет, Соколов және Тимирязев

аудандары елді мекендеріне атау беру және Бескөл, Булаев, Возвышен, Жамбыл, Ленин, Мамлют, Преснов, Сергеев, Совет, Соколов және Тимирязев аудандары елді мекендерінің атауын қайта атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 301

30 тамыз 1971 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Сулы – центра Тимирязев ауданының орталығы Сулы селосын Тимирязев селосымен біріктіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 302

16 қараша 1971 ж. Бескөл ауданы Светлопольский сельсоветінің Пеньково селосын Соколов ауданының Берёзов сельсоветіне беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешім. 303

29 желтоқсан 1971 ж. Көкшетау облыстық атқару комитетінің 1971 ж 25 қарашадағы шешімімен Красноармейск ауданында орталығы Заречное селосы болған сельсоветке – Зареченский деп атау беру туралы. (Елді мекендерді беру. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

10 наурыз 1972 ж. Солтүстік Қазақстан облысының Мәскеу ауданында орталығы Корнеевка селосы болатын сельсовет құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 304

12 наурыз 1972 ж. Көкшетау облысы Еңбекшілдер ауданында орталығы Заураловка селосы болатын Заураловский сельсоветін құру туралы. (Елді мекендерді беру. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

17 наурыз 1972 ж. Көкшетау облысы Еңбекшілдер ауданындағы Жаңатөбе елді мекенін Целиноград облысы Алексеев ауданы Ақсу поссоветінің әкімшілік қамтуына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

13 сәуір 1972 ж. Көкшетау облыстық атқару комитетінің 1972 ж. 29 наурызда шешімімен құрылған сельсоветтерге атау беру туралы. Володар ауданындағы орталығы Елецкое селосы болған Елецкий сельсоветі; Қызылту ауданында орталығы Новокрасновское селосы болған Новокрасновский сельсоветі; орталығы Найдорф селосы болған Тельман сельсоветі; Көкшетау ауданында орталығы Қонысбай селосы болған Қонысбай сельсоветі; в Чистопольский ауданында орталығы Гаршино селосы болған Гаршинский сельсоветі; в Щучинск ауданында орталығы Дорофеев селосы болған Зеленоборский сельсоветі; орталығы Қызылағаш селосы болған Фрунзе сельсоветі; Еңбекшілдер ауданында орталығы Заураловка – селосы болған Заураловский сельсоветаі. (Елді мекендерді беру. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 305

7 шілде 1972 ж. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 26 маусым 1972 ж. шешімімен: Бескөл ауданында орталығы Плоское селосы болған Шаховский сельсоветі; Булаев ауданында орталығы Медвежка селосы болған Медвежинский сельсоветі; Мамлют ауданында орталығы Покровка селосы болған Пригородный сельсоветі; Совет ауданында орталығы Астраханка селосы болған Астраханский сельсоветі; в Сергеев ауданында Жаңажол селосы болған Жаңажол сельсоветі. (Елді мекендерді беру. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 306

29 қараша 1972 ж. Көкшетау облыстық атқару комитетінің 1972 ж. 17 қазандағы шешімімен құрылған сельсоветтерге атау беру туралы. Рузаев ауданындағы орталығы Возвышенко селосы болған Возвышенский сельсоветі; Келлер ауданындағы орталығы Горькое селосы болған Березовский сельсоветі. (Елді мекендерді беру. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 307

27 қараша 1972 ж. Көкшетау облыстық атқару комитетінің 1972 ж. 17 қазандағы шешімімен құрылған сельсоветтерге атау беру туралы. Чистопольский ауданындағы орталығы Чистополье-2 селосы болған Юбилейный сельсоветі. Чистополье – 2 елді мекенінің атын Юбилейный деп өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 308

14 наурыз 1973 ж. Калугин сельсоветінің орталығы Краснознамённый селосына көшуіне байланысты сельсоветтің атауын Краснознамённый деп өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешім. 309

9 сәуір 1973 ж. Зеренді ауданында орталығы Қызылегіс селосы болатын Қызылегіс сельсоветін құру туралы. (Елді мекендерді беру). Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. 310

9 сәуір 1973 ж. Арықбалық ауданындағы орталығы Златогорка селосы болған сельсоветке Златогорский деп атау беру туралы. (Елді мекендерді беру. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. 311

9 сәуір 1973 ж. Володар ауданы Жетыкөл сельсоветіне қараған Мәдениет селосын Арықбалық ауданы Златогор сельсоветінің құрамына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі.

15 тамыз 1973 ж. Ленин ауданының Петров сельсоветіне қараған Қаратал селосын Николаев сельсоветінің құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 312

17 қыркүйек 1973 ж. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 1973 жылғы 29 тамыздағы шешімімен Ленин ауданында құрылған, орталығы Спасовка селосы болған сельсоветке Дружбинский; Возвышен ауданында орталығы Александровка селосы болған сельсоветке Александровский деп атау беру туралы. (Елді мекендерді беру. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 313

11 қазан 1973 ж. Солтүстік Қазақстан облыстық Совет ауданы «Смирновский» ж.п. Смирново деп қайта атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.. 314

17 қараша 1973 ж. Көкшетау облыстық атқару комитетінің 1973 жылғы 29 қазандағы шешіміне сәйкес Чистопольск ауданы Юбилейный сельсоветін Чистополье селосына көшіру таралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 315

7 желтоқсан 1973 ж. Көкшетау облысы Куйбышев ауданы Ишим сельсоветін Буденовский деп қайта атау туралы; Ленинград ауданының орталығын Ленинград селосынапн Совхозное селосына көшіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 316

25 желтоқсан 1973 ж. Қазақ ССР құрамында жаңа аудандар құру және Республиканың әкімшілік-аумақтық бөлінісіне кейбір өзгерістер енгізу туралы. Көкшетау облысында орталығы Талшық қ.п. болатын Ленин ауданы. (Сельсоветтерді беру. Солтүстік Қазақстан облысының Петропавл қаласында Киров және Куйбышев ауданы. . Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 317

28 ақпан 1974 ж. Булаев, Мамлют және Соколов аудандарының құрамында жаңа сельсоветтер құру туралы. (Елді мекендерді беру. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешім. 318

25 маусым 1974 ж. Тимирязев ауданында орталығы Приозёрный селосы болатын Приозерный сельсоветін құру туралы. (Елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. [319]

10 қыркүйек 1974 ж. Володар ауданындағы елді мекендердің атауын орысша дұрыс жазу туралы: село Берлистый емес, дұрысы Берлистик; с. Кенаши емес, дұрысы Кенаши. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

24 шілде 1975 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Сергеев және Жамбыл аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу. Сергеев ауданында орталығы Ольгинка селосы болатын сельсовет және (Елді мекендерді беру.) Жамбыл ауданы Майбалық сельсоветінің Жаңажол селосын сол ауданның Озёрный сельсоветіне беру туралы.. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешім. [320]

5 тамыз 1975 ж.

Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 1975 жылғы 24 шілдедегі шешімімен Сергеев ауданында орталығы Ольга селосы болып құрылған сельсоветке Ольгинский деген атау беру туралы. (Елді мекендерді беру). Сергеев ауданындағы орталығы Сухорабовка селосы болған Ольгинский сельсоветін Сухорабовка сельсоветі деп қайта атау туралы

28 қараша 1975 ж. Көкшетау облыстық атқару комитетінің 1975 жылғы 29 қазандағы шешімімен Куйбышев ауданында орталығы Ставрополка селосы болып құрылған сельсоветті Ставропольский деп атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [321]

28 қараша 1975 ж. Көкшетау облыстық атқару комитетінің 1975 жылғы 29 қазандағы шешімімен Володар ауданында орталығы Дәуқара селосы болып құрылған сельсоветті Дәуқара деп атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

20 шілде 1976 ж. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 1976 жылғы 26 шілдедегі шешімімен құрылған сельсоветтерге атау беру туралы: Бескөл ауданында орталығы Новокаменка селосы болған – Новокаменский сельсоветі; в Мәскеу ауданында орталығы Новоузенка селосы болған – Новоузенский; в Соколов ауданында орталығы Берёзовка селосы болған - Роцинский; Тимирязев ауданында орталығы Дмитриевка селосы болған – Дмитриевский сельсоветі деп атау туралы. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. [322]

3 ақпан 1977 ж. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 1976 ж. 6 қазандағы шешімімен орталығы Жаңажол селосы болған сельсоветке Жаңажол деп атау беру туралы. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [323]

24 наурыз 1977 ж. Соколов ауданындағы Роцинский сельсоветінің орталығын Березовка селосынан Пеньково селосына көшіру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі.[324]

11 тамыз 1977 ж. Бескөл ауданы Шаховский сельсоветінің орталығын Плоское селосынан Шаховское селосына көшіру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. [325]

25 тамыз 1977 ж. Ленин ауданы Покровка сельсоветінің аумағындағы елді мекенді Есильское деп атап, тіркеу туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі.[326]

6 қыркүйеке 1977 ж. Солтүстік Қазақстан облысының 1977 жылғы 25 тамыздағы шешімімен құрылған сельсоветтерге атау беру туралы. Возвышен ауданында орталығы Писарев селосы болған – Писаревский; Жамбыл ауданында орталығы Баян селосы болған– Баянаул; Соколов ауданында орталығы Новороссийск селосы болған – Новороссийский сельсоветі. (Елді мекендерді беру). ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [327]

23 қыркүйеке 1977 ж. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 1977 жылғы 25 тамыздағы шешімімен Ленин ауданы Покров сельсоветінде орталығы Есіл селосы болып құрылған сельсоветке Есіл сельсоветі деген атау беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. [328]

13 желтоқсан 1977 ж. Көкшетау облыстық атқару комитетінің 1977 жылғы 25 қарашадағы шешімімен Айыртау ауданында орталығы Айыртау селосы болып құрылған сельсоветке Айыртау сельсоветі деген атау беру туралы. Бұрынғы Айыртау сельсоветі Светловский болып қайта аталған, орталығы Светлое селосы . (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

13 сәуір 1978 ж.г. Жамбыл ауданында Петров және Макарьев сельсоветтерін құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі.[329]

13 сәуір 1978 ж. Ленин ауданында орталығы Оседлое селосы болатын сельсовет құрып, оның құрамына Петров Амангелді сельсоветтерінің аумағын беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі.[330]

5 мамыр 1978 ж. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 1978 ж. 13 сәуірдегі шешімімен құрылған сельсоветтерге атау беру туралы. Возвышен ауданында орталығы Бастомар селосы болған сельсоветке– Бастомар; Ленин ауданында орталығы Оседлое селосы болған сельсоветке – Мереке, орталығы Жарқайың селосы болған сельсоветке – Алматы; Мамлют ауданында Минкесер селосы болған сельсоветке – Менкесерский, орталығы Михайловка селосы болған сельсоветке – Михайловский; Преснов ауданында Макарьевка селосы болған сельсоветке – Макарьевский, орталығы Петровка селосы болған сельсоветке – Петровский; Совет ауданында орталығы Аралағаш селосы болған сельсоветке – Аралағаш; в Тимирязев ауданында Белоградовка селосы болған

сельсоветке – Белоградский. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.[331]

5 мамыр 1978 ж. Ленин ауданы орталығы Жарқайың селосы болып құрылған сельсоветке Алматы деген атау беру туралы. Советі Президиумының Жарлығы. [332]

7 маусым 1979 ж. Приозёрный сельсоветінің Рассвет селосын Тимирязев ауданы Тимирязев сельсоветінің құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. [333]

24 қыркүйек 1979 ж. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 1979 жылғы 7 қыркүйектегі шешімімен құрылған сельсоветтерге атау беру туралы. Бескөл ауданында орталығы Леденёво селосы болған сельсоветке Леденёвский; Булаев ауданында орталығы Пролетарка селосы болған сельсоветке Пролетарский; Возвышен ауданында орталығы Сейфуллино селосы болған сельсоветке Сейфуллин; в Преснов ауданында орталығы Казанка селосы болған сельсоветке Казанский; Сергеев ауданында орталығы Еңбек селосы болған сельсоветке Еңбек ; Тимирязев ауданында орталығы Аксуат селосы болған сельсоветке Аксуат сельсоветі. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 334

28 шілде 1980 ж. Көкшетау облыстық атқару комитетінің 1980 ж. 2 маусымдағы шешімімен Володар ауданында орталығы Аксеновка селосы болып құрылған Аксеновский деген атау беру туралы. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы

28 шілде 1980 ж. Көкшетау облыстық атқару комитетінің 1980 ж. 13 мамырдағы маусымдағы шешімімен Уәлиханов ауданында орталығы Жарыққопа селосы болып құрылған сельсоветке Жарыққопа деген атау беру туралы. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

17 қазан 1980 ж. Солтүстік Қазақстан облысында орталығы Аксуат станциясы болатын Целинный ауданын құру туралы.. (Сельсоветтерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 335

26 наурыз 1981 ж. Ташкент селосын Соколов ауданы Роцинск сельсоветінің құрамынан алып, Соколов ауданы Берёзов сельсоветінің құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 336

10 желтоқсан 1981 ж. Есперлі селосын Украина сельсоветінің құрамынан алып, Жамбыл ауданы Жамбыл сельсоветінің құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 337

28 қыркүйек 1982 ж. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 1982 ж. 20 тамыздағы шешімімен Жамбыл ауданында орталығы Суаткөл селосы болып құрылған сельсоветке Сауткөл деген атау беру туралы. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 338

2 қазан 1982 ж. Көкшетау облысы Куйбышев ауданының Пески – Целинные теміржол станциясын «Новоишимский» деп қайта атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 339

18 қыркүйек 1985 ж. Қазақ ССР-ның әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу туралы. Көкшетау облысы Красноармейск, Қызылту, Ленинград, Еңбекшілдер ауданындағы сельсоветтерге атау беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 340

24 желтоқсан 1985 ж. Қазақ ССР-ның әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу туралы. Көкшетау облысы Куйбышев, Чистопольск, Чкалов және Еңбекшілдер аудандарындағы поселкелерге атау беру туралы. 341

9 шілде 1988 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Петропавл қаласындағы Киров және Куйбышев аудандарын тарату туралы.

Солтүстік Қазақстан облысы Целинный ауданын таратып, Ақсуат, Белоградов, Держинский, Ишимский, Ленинский, Мичурин селолық Советтерін Тимирязев ауданының құрамына; Городец, Октябрь, Юбилейный, Интернациональный селолық Советтерін Сергеев ауданының құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының «Қазақ ССР-ның әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу туралы» Жарлығы. 342

23 маусым 1989 ж. Сергеев ауданындағы Еңбек сельсоветін Сергеев ауданындағы орталығы Жаңасу селосы болатын Жаңасу сельсоветі деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. 343

30 маусым 1989 ж. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 1989 жылғы 26 мамырдағы шешімімен Возвышен ауданында орталығы Жданов селосы болып құрылған Жданов сельсоветінің орталығы Золотая Нива, ал, Ждановского сельсоветі Золотонивский сельсовет деп қайта аталсын. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. 344

13 қыркүйек 1990 ж. Бұрын таратылған аудандарды қалпына келтіру және Қазақ ССР-ның аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу туралы.

Көкшетау облысында әкімшілік орталығы Талшық ж.п. болған Ленин ауданы қалпына келтіріліп, оның құрамына Горький, Қазан, Колос, Қулықөл, Май, Новосельский, Тельман, Ұялы сельсоветтері мен Ленинград ауданының Талшық ж.п. беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Қаулысы. 345

30 желтоқсан 1990 ж. Чистопольский ауданындағы орталығы селосы болған Қалмақкөл сельсоветін Қырымбет сельсоветі деп қайта атау туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1991. № 6. 33-бет);

14 қараша 1991 ж. Уәлиханов ауданында орталығы Придорожное селосы болатын Ақбұлақ сельсоветі құрылсын. (Елді мекендерді беру). Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі.

14 шілде 1992 ж. Жамбыл ауылын Мырзағұл ауылы деп қайта атау туралы. Көкшетау облысы Қызылту ауданы әкімінің қаулысы.

4 мамыр 1993 ж. Қазақстан Республикасындағы топонимдердің орысша транскрипциясын өзгеру және кейбір әкімшілік-аумақтық бірліктердің жазылуын дұрыстау, қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облысындағы Жамбыл ауданын орысша Жамбыльский деп жазу, тиісінше Жамбыл есіміне

қатысты барлық сельсоветтер мен елді мекендерді орысша Жамбылский и Жамбыл деп жазу туралы.

Көкшетау облысы бойынша Володар ауданын Айыртау ауданы деп; Зеренді ауданы Зеренді сельсоветінің Заборовка селосын Айдарлы ауылы деп; Айыртау ауданындағы Дәуқара сельсоветіне қарасты Восточное селосын Егіндіағаш ауылы; Ленинград ауданы Алқатерек сельсоветінің орталығы Чистяков селосын Алқатерек деп қайта атау туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Қаулысы. 346

7 маусым 1993 ж. Булаев ауданы Қарақоға селолық округінің Красное селосын Ноғайбай ауылы деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімшілігінің шешімі. 347

8 желтоқсан 1993 ж. Қазақстан Республикасының әкімшілік-аумақтық құрылымы туралы. Ауылды (селоны), поселкені, ауылдық (селолық) округ, қаладағы аудан, қала, аудан, облыс әкімшілік-аумақтық бірліктер ретінде бекіту туралы. Қазақстан Республикасының аумағын: аймақтар және елді мекендер деп жіктеу туралы. Қазақстан Республикасының Заңы. 348

12 қаңтар 1994 ж. Бұрынғы сельсоветтердің шегарасында әкімшілік-аумақтық құрылымның негізгі буыны ретінде облыстың Бескөл, Булаев, Возвышен, Жамбыл, Ленин, Мамлют, Мәскеу, Преснов, Сергеев, Совет, Соколов, Тимирязев селолық округтар құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық әкімшілігі басшысының шешімі. 349

26 желтоқсан 1994 ж. Сергеев ауданы Ольга селолық округінің құрамындағы Көкшетау өнеркәсіптік су торабы поселкесін «Қорғантас» деп атау туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімшілігінің шешімі. 350

18 сәуір 1997 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Мәскеу және Соколов аудандарын тарату, Солтүстік Қазақстан облысы Бескөл және Ленин аудандарының атауын өзгерту туралы. Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы. 351

30 сәуір 1997 ж. Айыртау ауданының орталығы Володар поселкесінің атауын Саумалкөл деп өзгерту туралы Көкшетау облыстық мәслихаты сессиясының және Көкшетау облысы әкімінің шешімі. (Қазақстан Республикасының әкімшілік-аумақтық бөлінісі 352

30 сәуір 1997 ж. Көкшетау облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу туралы. Көкшетау облысының Арықбалық, Уәлиханов, Келлер, Көкшетау, Ленинград, Рузаев, Чистопольск, Чкалов аудандарын тарату туралы.

Қызылту ауданының атауын Уәлиханов; Красноармейск ауданының атауын Тайынша; Красноармейск қаласын Тайынша; Куйбышев ауданының атауын Целинный; Ленин ауданының атауын Акжар ауданы деп өзгерту туралы. Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы. 353

3 мамыр 1997 ж. Қазақстан Республикасының әкімшілік-аумақтық бөлінісін одан әрі жетілдіру туралы. Көкшетау облысын тарату туралы. Солтүстік Қазақстан облысын таратып, оған таратылатын Көкшетау облысының аумағын қосу туралы. Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы. 354

15 шілде 1997 ж. Калиновка селосын Қызылжар ауданы Новоникольский селолық округіне беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық мәслихатының 13 сессиясы мен Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің біріккен шешімі. 355

22 шілде 1998 . Орталығы Кішкенекөл ж.п. болатын Кішкенекөл селолық округін құру туралы. Солтүстік Қазақстан облысы Уәлиханов ауданы әкімінің шешімі. 356

5 тамыз 1998 ж. Орталығы Комсомол селосы болатын Қарасу селолық округін құру туралы. (Елді мекендерді беру).Солтүстік Қазақстан облысы Уәлиханов ауданы әкімінің шешімі. 357

10 қаңтар1999 ж. Жамбыл ауданындағы Комсомольское селосын Ұзынкөл селосы деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің шешімі.358

10 қаңтар1999 ж. Совет ауданының Ленин селолық округін Лесной селолық округі деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің шешімі 359

5 ақпан 1999 ж. Селолық округтердің, елді мекендер мен географиялық-физикалық нысандардың атауларын өзгерту, транскрипциясын дұрыстау туралы. Совет ауданы Ленин селолық округін Лесной селолық округі деп қайта атау туралы. Жамбыл ауданындағы Комсомольское селосын Ұзынкөл селосы деп қайта атау туралы.

Орысша «озеро Катарколь» деген жазу дұрысталып,«Котырколь»;«село Катарколь - село Котырколь»;«Катаркольский сельский округ -Котыркольский сельский округЩучинского района» деп жазу туралы. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихатының шешімі. 360

11 наурыз 1999 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданын Аққайың ауданы деп қайта атау туралы. Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы.361

6 желтоқсан 1999 ж. Жамбыл ауданындағы Киров селосын Баймаганбета Ізтөлин ауылы деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің шешімі. 362

6 желтоқсан 1999 ж. Уәлиханов ауданындағы Комсомол селосын Аққұдық ауылы деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің шешімі. 363

6 желтоқсан 1999 ж. Уәлиханов ауданындағы Новокрасновское селосын Мортқық ауылы деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің шешімі. 364

6 желтоқсан 1999 ж. Уәлиханов ауданындағы Херсонское селосын Қаратерек ауылы деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің шешімі. 365

14 желтоқсан 1999 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Сергеев ауданын Шал ақын ауданы деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихатының 2 шақырылған 27-сессиясы мен облыс әкімінің біріккен шешімі. 366

24 қаңтар 2000 ж. Айыртау ауданы Мәдениет ауылын Қарасай батыр ауылы деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің шешімі. 367

24 қаңтар 2000 ж. Айыртау ауданы Златогорка ауылын Ағынтай батыр ауылы деп қайта атау туралы. Қазақстан облысы әкімінің шешімі. 368

28 наурыз 2000 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Аққайың ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу туралы. (Елді мекендерді беру. Селолық округтерді біріктіру беру). Солтүстік Қазақстан облысы мәслихатының 3-сессиясы мен облыс әкімінің біріккен шешімі. 369

28 наурыз 2000 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Целинный ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу туралы. (Елді мекендерді беру. Селолық округтерді біріктіру беру). Ефимовка селосын Червонный селолық округінен алып, Нежинский селолық округіне беріп, Нежинский және Червонный селолық округтерінің шегараларына өзгеріс енгізу туралы. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихатының 3-сессиясы мен облыс әкімінің біріккен шешімі. 370

10 тамыз 2000 ж. Булаев ауданындағы Красное селосын Ноғайбай ауылы деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің шешімі. 371

23 қараша 2000 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданын Мағжан Жұмабаев ауданы деп қайта атау туралы. Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы. 372

Солтүстік Қазақстан облысы мәслихаты облыс әкімінің біріккен шешімі.

12 қазан 2001 ж. Шал ақын ауданы Аютас селолық округінің Ленин Ысқақ Ыбыраев ауылы деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихаты мен облыс әкімінің біріккен шешімі. 373

19 сәуір 2002 ж. Уәлиханов ауданы Кулыкөл селолық округі «5 декабрь» селосын Береке ауылы деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихатының 2 шақырылған 17-сессиясы мен облыс әкімінің біріккен шешімі. 374

11 маусым 2002 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Целинный ауданын Ғабит Мүсірепов ауданы деп қайта атау туралы. Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы. 375

24 желтоқсан 2002 ж. Уәлиханов ауданы Толбухин селосын Телжан ауылы деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихаты мен облыс әкімінің біріккен шешімі. 376

25 желтоқсан 2002 ж. Орталығы Қайрат ауылы болатын Қайрат селолық округін құру туралы. (Елді мекендерді беру). 377

1 наурыз 2003 ж. Уәлиханов ауданында орталығы Телжан ауылы болатын Телжан селолық округін құру туралы. (Елді мекендерді беру). Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің қаулысы. (Солтүстік Қазақстан облысы әкімшілігінің ведомстволық мұрағаты).

27 наурыз 2003 ж. Мағжана Жумабаев ауданындағы Ленино селосын Байшілік ауылы деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихаты мен облыс әкімінің біріккен шешімі. [378]

27 наурыз 2003 ж. Тимирязев ауданы Приозёрный селолық округін Ақжан селолық округі деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихаты мен облыс әкімінің біріккен шешімі. [379]

27 наурыз 2003 ж. Қызылжар ауданында әкімшілік орталығы Элитное селосы болатын Қызылжар селолық округін құру туралы.

16 мамыр 2004 ж. Уәлиханов ауданындағы Степное селосын Көбенсай ауылы деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің қаулысы. [380]

13 маусым 2004 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Шал ақын ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу туралы.

Аютас селолық округін Сергеев ауданға бағынатын қаласының құрамынан алып, орталығын Қаратал ауылы деп белгілеу туралы. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихатының 2 шақырылған 26-сессиясы мен облыс әкімінің біріккен шешімі. [381]

Тайынша ауданындағы Большеизюмовский селолық округінің Тапшыл елді мекенін Абай селолық округінің әкімшілік қамтуына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихатының 2 шақырылған 27-сессиясы мен облыс әкімінің біріккен шешімі.

[382]

9 тамыз 2004 ж. Уалиханов ауданы Ақтүйесай селолық округінің Чернигово селосын Қондыбай ауылы деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің қаулысы.

21 желтоқсан 2006 ж. Западное Габита Мүсірепов ауданы Нежинский селолық округінің Западное селосын Тоқсан би ауылы, Уәлиханов ауданы Амангелді селолық округінің Озерное селосын Тілеусай ауылы деп қайта атау туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімшілігінің мен Солтүстік Қазақстан облыстық мәслихатының шешімі.

Осылайша, Қазақстан Республикасының мемлекттік Тәуелсіздік алуына байланысты байырғы қазақ жерінде-су атауларында бірқатар өзгерістер болды. Бұл өзгерістерге Қазақстан Республикасының тұңғыш Президенті өзі бас болды. Содан бері мемлекет тарапынан ономастика, оның ішіндше топонимика мәселелеріне қатысты бірнеше заңдар мен заң күші бар басқа да құжаттар қабылданды. Соның нәтижесінде, Солтүстік Қазақстан облысында да бірқатар жұмыстар атқарылды. Атап айтқандық:

- а) елді мекендердің тарихи атауын қалпына келтіру мақсатында;
- ә) бұрмаланып жазылған немесе мағнасы күңгірт атауларды анықтап, сауатты түрде жазу, айту қалпына келтіру;
- б) идеологиялық сипатта, кеңестік-коммунистік жүйеде, халық санасына жат қалыптасқан атаулардан арылу;
- б) орынсыз орысшаланып кеткен атауларды қазақ тіліне ақударып, жалпыға түсінікті қалыпқа түсіру;
- в) жер-су, елді мекен атауларын қазақ халқының басынан өткен маңызды тарихи оқиғалар мен құбылыстарға сай нұсқаға түсіру;

г) қазақ халқының тарихындағы ұлы есімдерді, сол төңіректің көркейіп-дамуына ерекше үлес қосқан тұлғалардың есімдерін мәңгі есте сақтауға бағытталған шараларды атап өтуге болады.

ЖЕР-СУ АТАУЛАРЫН МАҒЫНАЛЫҚ ЖАҒЫНАН ТҮСІНІП ТАЛДАУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Қазақ ономастикасында топонимдер семантикалық, құрылымдық әдіс тұрғысынан жүйелі түрде зерттеліп келеді. Тілдік таңбада берілген дүние туралы білімдердің жиынтығы түрлі тілдік концепцияларда бірде «ғаламның тілдік репрезентациясы», бірде «ғаламның тілдік моделі», бірде «ғаламның тілдік бейнесі», бірде «тіларалық ғалам» деп көрсетіліп жүр.

Ғаламның тілдік бейнесі, ұлттық болмысы әр этноста әр түрлі болуы этностың тәжірибесімен, білімімен байланысты. Өйткені, тілдік таңбаның таңбалаушы қызметі сыртқы дүниемен байланысында ғана емес, адамның өмірден көрген-білгені, көңілге түйгені білімнің негізі болып табылады.

Оның тілдік бейнесі, ұлттық рухани болмысы әр халықта әр түрлі.

Қазақ халқының көру, есте ұстау, ұлттық дүние бейнесін қабылдау қабілеті ерекше дамығандығын өз облысымыздың тапрыхынан алынған мына мысалдармен кестелеуге болар еді. Мал шаруашылығымен айналысқан қазақ халқының ұлттық рухани болмысын бейнелейтін ономастиканың өмірде маңызды орын алып, олардың дала алқабы мен шөлді жайылымдары да көші-қон кезінде белгілі қызмет атқарғанын байқауға болады. «Ономастикалық атауларда этнос пен табиғат байланысын бейнелейтін атаулардың көп болуы топонимикалық нысандарға негізделгенін, қазақтардың тұрмыс-салты, этномәдени, тіршілігі мен шаруашылық түрінің өзіндік ерекшеліктерімен байланысты түсіндіруге болады. Белгілі бір топонимикалық нысанның *түрін, түсін, пішінін, көлемін көру, ұқсату* т.б. *уәжі* арқылы қабылдаған. Бұл қабылдауда ұлттық этнографиялық нысандар жататынын келтіреді [383].

Халық тарапынан қойылған жер-су атаулары – сол жердің табиғи құжаты болып табылады. Әрбір географиялық атау географиялық картада, ресми құжаттарда өз орнын табуы керек. Ол үшін ел болып жұмылып, түзетіп, қалпына келтіру, зерттеулер жүргізу, баршамыздың міндетіміз болып табылады.

Кез келген аймақтың (аумақтың, регионның, өңірдің, өлкенің) топонимиялық жүйесі ғасырлар бойы қалыптасқан: аймақтың табиғат жағдайларын, сол өлкені мекендеген халықтың көне және жаңа тарихын өн бойында сақтаған, ұлттың материалдық және рухани мәдениеттерінен көрініс бере алатын көптеген жалқы географиялық есімдер жиынтығы, кешені болып келеді.

«Аймақтық топонимиялық жүйе ұлттық топонимиялық жүйенің құрамдас бөлігі, сонымен қатар өзіндік аймақтық өзгешіліктері бар жүйелік топонимикалық құрылым болып табылады. Топонимиялық аймақтың межелері әкімшілік-экономикалық аумақтық межелерімен сәйкес келмеуі мүмкін, бірақ әкімшілік-экономикалық құрылыстың тарихи, саяси, шаруашылық, этномәдени

факторлары аймақтық топонимиялық жүйені сипаттауда назарға алынады. Сонымен қатар жергілікті тіл ерекшеліктерінің де аймаққа қатысы ескерілмек»

Біздің пікірімізше, белгілі бір аудан аумағындағы топонимдер жиынтығы аймақтық топонимиялық жүйесін құра алады, себебі кейбір аудан (барлығы емес) топонимиясы сол алғышарттар мен олардың топонимиялық көріністерінің байланысын аймақтық деңгейде паш етеді. Басқаша айтқанда, аймақтық сипат сол аудан көлеміндегі топонимиялық жүйеге тән, демек, аудан топонимиясы басқа аудандар, басқа өңірлер, өлкелер топонимиясынан өзгеше, өзіндік ерекшеліктерге ие.

Солтүстік Қазақстан аймағы физикалық-географиялық жағдайының аймақтық топонимиялық жүйеде бейнеленуінде елеулі өзіндік ерекшеліктер бар. Өңіріміздің топонимиясының аймақтық кейпін қалыптастырудағы географиялық фактордың мәні мен маңызы ерекше., сол себепті орманды, көлді, томар-жыралы ландшафтарының физикалық-географиялық жағдайлары аймақтық топонимдер мен микротопонимдердің бірқатарында өз көрінісін тапқаны осы еңбекте қарастырылған мысалдардан көрініс тапты деп санаймыз.

Солтүстік топонимиясы қалыптасуына көз салсақ, аймақтық топонимиялық жүйенің өзіндік келбетін қалыптастыратын алғышарттар ретінде ықпал ететін сол өңірдің физикалық-географиялық жағдайларымен қоса, сол өлкеде орын алған ел тарихы мен жер тарихының рөлі мен орны өте зор және маңызды.

Мәселен, мына анротопонимдермен таныса отырып, өлкеміздің бір-екі ғасырлық тарихынан қаншама танымдық мағлұмат алуға болатынын байқасақшы. Жер-судың меншік иесін көрсетіп, нұсқа айқындайтын атаулардың бұдан ғасыр бұрын тіркелген бір тобы мынадай. Бұл мысалдың құндылығы ежелгі қазақ ауымында жерге иелік етудің рулық, қауымдық жүйесінің ХІХ ғасырдың екінші жартысы мен ХХ ғасырдың басында Ресейлік отарлау саясатына қарсылық ретінде, адамның өзін-өзі сақтау, адамдық құқын, меншік құқын қорғау тұрғысында түбірімен өзгергенін көруге болады. Бұл кезде солтүстіктің әрбір сүйем жерінің өзінің иесі, сол иесіне тиесілігі айқын көрінеді. Демек, төмендегі атаулар тек қана жер мен суды белгілеу, немесе географиялық атаулар ғана емес, одан да терең мәнді меншік құқын айғақтайтын атаулар екенін байқау қиын емес.

Ресми түрде хатталып, заңды негізі бар құжаттардан алынған атаулар мынадай:

Ағам қарағашы, Айбардың ағашы, Ақназардың ағашы, Ақжан қонған ағаш, Ақшидің қарағашы, Албан шоқысы, Алпысбай қыстауы, Алтайдың өзегі, Апай қарағай, Атабайдың қаратерегі, Әже өлген сай, Әзібай бұлағы, Әлмен ағашы,

Балтабек шоқысы, Балуан ағаш, Бейсеу тоғайы, Бекбай шілігі, Бекболат ағашы, Бекмырза ағашы, Бектемісағашы, Бердібай ағашы, Боқайдың өткелі, Боранбайдың шоқысы, Бошан қарағайы, Бөке талы, Бумаш шоқысы,

Дәметей ағашы, Дәулетқонған, Дінәліқыстаған, Дүйін бұлағы,

Егіз қыстаған, Елтінді жалы , Ералының көлі, Есенгелді жығылған, Есенәлі қонған, Есілбай түскен,

Жайсаң қыстаған, Жаман қонған, Жансүгір ағашы, Жаңабай томары, Жаңаберген ағаш, Жарқын қонған, Жәңке туған, Жүзік өлген, Жұба қонған, Жолтай қопасы,

Иса қыстаған, Жұмықтың қарағайы, Иманның көлі, Иса қыстаған, Итеке бейіті, Итсарының қарасуы, Кебекең үй тескен, Кенжеболат қонған, Көшек қой сойған, Қабанбай ағашы, Қадырбай ағашы, Қалашы қонған, Қаңлы қонған, Қалашы қонған, Қойлыбай, Қарабастың көңі, Қәпірге той қылған, Қожа ағашы, Қойбағардың ашасы, Қойлыбай қонған, Қойшыбайдың ескі қыстауы, Қонтай қыстаған, Қотан қонған, Қошқарағаш, Құйғанның кепесі, Құлтайдың шатқалы, Құлтуманың шілігі, Құтмәмбет қонған, Майлыбай түскен, Қылды қонған,

Мақпал қыстаған, Малтақ ілген, Маман қалған, Мезгілдің ағашы, Мезгілдің шоқысы, Мекшенің шоқысы, Мендеке шоқысы, Мешіт салған, Мәжиттің қызылы, Мәжір қонған, Мәт шоқысы, Мәті шатқалы, Монтай шілігі, Мырза ағашы,

Назардың ағашы, Назар қонған, Найман туған,

Опанның ағашы, Опанның қыстауы, Отарбай шоқысы,

Салпықтың қызылы, Салпықтың тауы, Салықпай шоқысы, Самайдің қызылы, Саржан шапқан, Саржаудың шоқысы, Сарқанның Орағашы, Сарман шапқан, Сартай қонған, Сарыбайдың жұрты, Сары қонған, Саурық кескен, Сауытбек туған, Сейітқұл қонған ағашы, Сейтеннің қызыл ағашы, Сеңкібай талы, Сералы көңі, Сәлиха ауырған, Сәмеке түскен, Сүлейменнің ағашы, Сұлтанның томары,

Тасболаттың шоқысы, Тасекең қыстаған, Тасыбайдың қарағашы, Темір қонған, Тәтібайдің терегі, Тілеудің қарағайы, Тойған қашқан, Тойқожаның қызылы, Тоқсан өлген, Торыбие өлген, Тосын қонған, Төлепберген туған, Төренің қызылағашы, Тәті қонған, Түйебайлаған көлденең, Тұматтың шоқысы, Тұрлыбай талы, Тұяқ қонған, Тілептің қараталы,

Шағыр қонған (2), Шақшақ қонған, Шалабай ағашы, Шалбан түбегі, Шама көмген, Шарман қонған, Шартай көңі, Шашдәулеттің қарағайы, Шеріннің ағашы, Шешем түскен, Шәкеннің бейіті, Шіліктіағаш, Шоға қонған ағаш, Шоқа кескен, Ысты шапқан.

Ешбір ресми құжатта, баспасөз бетінде, естелікте, тіпті көркем әдебиет пен таңбалы ескерткіштен табыла бермейтін ғажайып тарих осында жатыр. Осындағы *Ағам, Айбар, Ақназар, Албан,, Алтысбай, Алтай, Атабай, Балтабек...Бекбай, Бекболат...Бейсеу, Боранбай , Бөкей...* кімдер. Олар – біздің ата-бабаларымыз. Сол бабаларымыздың ұрпақтары осы күні осы жерлерге, тоғайлар мен шіліктерге, қыстаулар мен шоқыларға, қарағайлар мен теректерге ие болып отыр. Әттең, қазіргі ұрпақ осы есімдерді талдап, атын атап, таратып бере алмаса, сол аттары туған, өскен жерлерінде қалған бабаларымыз жазықты емес. Мына, біз кінәліміз. Кезінде мән бермей, ең болмаса, ел аузында там-тұм сақталған шежірелерді жинап алып, ұрпақтарымызды құлағына құя берсек, қағазға түсіре берсек, кім қой депті...

Сонымен бірге меншік құқығына қатысы болмауы мүмкін атауларды жеке қарастыруға болады. *Ақжан неге қонды*, оның қонған-қонбағанында қандай оқиға бар, немесе *Дәулет қонған*, *Дінәлі қыстаған*, *Жұба қонған* деген сөз тіркестері еріккеннен қоя салмаған, оқиғалы атаулар тобына жатады. Яғни сол жылы, немесе сол айда, әйтпесе аты аталған атамыз сол жерге көлігін тоқтатып, жүгін түсіріп, керегесін керіп, шаңырағын көтерген. Сол жерден жерошақ қазған, тілеу тілеп, дастархан жайып, отбасы ошақ маңына жиналып, қол жайып бата беріскен, бет сипаған. Аз ба, көп пе, сол жерді, бәлкім, көлдің жағасын, ағаштың ортасындағы алаңқайды, шоқының етегін мекен етін, ғұмыр кешті, ұрпақ таратты, қонысында белгі қалды, содан бері есімі туған жерінің бетінде өшпес бедер болып жазылып қалды. Енді, міне тарихи, географиялық, тілдік ныса ретінде ономастика тұрғысынан, топоним, онтропоним тұрғысынан зерттеліп, қағаз бетінде қалады. Өшпейді.

Сол атауға негіз болған есім ағаш, шоқы, көл, бұлақ, өзек, томар... т.б. апеллятивтерге анықтауыш ретінде тіркелгенін, тек қана ағаш, шоқы, көл, бұлақ, өзек, томар... т.б. емес, өздерінен кейінгі ұрпақтарға мекеннің қадір-қасиетін анықтаушы, түсіндіруші, жол көрсетіп, бағыт сілтеуші ретінде күрделі топоним құрап отыр. Бұл атаулардың астарындағы оқиғаларды сүзіп алып, жеке қарастыратын, зерттейтін жағдай болса, тіпті қызық қой. Айталық: *Есенгелді жығылған* (қалай, қашан, неге? Осындай бір адамның жығылуы неліктен ұмытылмас оқиға болып, жер атауында таңбаланған?

Немесе, «*Итеке бейіті*» деп неге қойылған, қазақ даласында бейіт аз ба, әлде, әуелде сол жерге Итеке есімді, тірісінде беделді, белді болған адам жерленді ме? «*Кебекең үй тескен*» жердің ерекшелігі неде? Қазіргі жастар үй тескен дегеннің не екенін біле ме? Білмейді. Өйткені бұдан бекі-үш ғасыр бұрынғы қазақ тұрмысын білу керек. «*Үй тескен*» деген сөз, жерді қазып кепе салған деген сөз. Ал «кепе» деген не? Орыстар балаған деп атайтын, жерді шұқырлап қазып, аршынға толар-толмас шым қабырға көтеріп, жасаған баспана. «*Құйғанның кепесі*», «*Қаракепе*», «*Қоскепе*» беген атаулар содан шыққан. Демек, қазған дегеннің орнына «тескен» деген етістіктің қорлданылуында да мән бар. Тірі адам мекен ететін шұңқырды «қазған» деп айтуға ауыз бармаған болар. Бұл да әлеуметтік лингвистиканың көп сұрақтарының бірі.

Топонимдер этнос тарихынан, оның өткендегі салт-дәстүрлері мен тіршілік ерекшеліктерінен хабар береді, дейтініміз, сондықтан. «*Көшек қой сойған*», «*Майлыбай түскен*», «*Мәжиттің қызылы*», «*Сауытбек туған*», «*Төлепберген туған*», «*Шама көмген*» т.с.с. әзірге бізге жұмбақ, шешуі қиын, бәлкім табылмайтын жер-су атаулары осындай. Әрқайсысы бір-бір тағдыр, бір-бір оқиға. Елін сыйлайтын, жерін сүйетін, Отанының өткен тарихына қызыққан әрбір талапкерді қымбайт оқиға жетелейтін түсініктер.

Осылардың арасынан «*Ыс ұстаған*» деген жер атының төркін-түсінігіне назар аударайық. «Ыс» дегеніміздің түсінігі мал терісін ыстау, ағашты ыстау, мал етін ыстау деген тіркестер түрінде ұғынықтырақ. Ал. «ыста» емес неге «ыс ұстаған» түрінде қалыптасқан? Ертеде, қымыз ашытып, сақтайтын саба, торсық

тігу үшін қазақтар жүні алынып, иленген жылқы терісін ыстау үшін, ауыл маңынан аулағырақ жер қазып, үстіне шымнан күрке түрінде пана тұрғызып, ішіне тобылғы, қайын, арша түтінін жіберетін. Осы күркенің ішіндегі сырғауыл салдауларға жайылған жылқы терісі бірнеше күн бабымен ысталады. Сабалық теріні ыстау әркімнің қолынан келе бермейді, оған арнайы кәсіпке машықтанған шеберлер керек. Бұл шеберді «Ыс ұстаушы» деп атайды. Ыс ұстаушы дегендер көп болмайды, сол сияқты йс ұстайтын орындар да көп бола бермейді, маңайдағы бірнеше ауылдың ортасында, ұрымтал жерге орналасады. Міне, «Ыс ұстаған» деген мекеннің атауы қайдан, қалай шыққанын осылай түсіндірсек жөн.

Жоғарыда тіркелген анротопонимдерден байқалған ерекшелік, кісі есімінің зат есімнен жасалған анықтауыштарға қабаттасып, географиялық нысанның кімге тиесілі екендігін, қандай оқиғаға қатысты екендігін ашатынында. Енді осыларды орыс тіліндегі дәстүрлі атаулармен салыстырамын болсақ, дәстүрлі ово, ова, ский форманттарының және жекелік, көптік жалғаулардың жоқ екенін байқаймыз.

Тағы бір атап көрсетерлік мәселе - «Кене», «Ыс», «Ұстаған», «Тескен» сияқты қазіргі замандастарымызға түсініксіз, шығу тегі белгісіз немесе табы қиын топонимдер көп кездесетіні. Бұларды көнерген (көмескі) ономастикалық лексемалар қатарына жатқызып, оларда тұнып қалған «құпия сыр-сипатты ашып, анықтау үшін халқымыздың көне тарихына зер салып, үңіле ізденуіміз қажет. Өйткені тіліміздегі жүздеген ономастикалық көне лексемалардың рулық-тайпалық және тайпалық одақтармен ұштас екені даусыз мәселе болса керек. Сол дәуірлерден сақталған аптаулардың тарих дөңгелегімен ілесе жүріп, қазіргі дәуірге жеткені, қартайып, мүжіліп, түрлі өзгерістерге ұшырап келгені кімге болса да аян. Сондықтан да ол лексикалық топтар халық, қоғам тарихымен, тарихи-мәдени оқиғалармен сабақтас та ұштас, берік байланыстарда жатыр».

384

«Ұзын» көп, қысқа неге жоқ

Қазақ ономастикасының этнолингвистикалық қырларын Солтүстік Қазақстан облысының аумағында ХІХ ғасырдың екінші жартысында жиналған деректер тұрғысынан қарсақ, бірталай қызықты құбылыстарға кездесеміз. Айта кету керек, қазақ этнотопонимикасы кең-байтақ еліміздің әр қиырын мекендеген қазақтардың шаруашылық жүргізу ерекшеліктеріне сай қалыптасқанын дәл осы Солтүстік Қазақстанның мысалы арқылы кескіндеуге болады.

Қазақстан Республикасының географиялық атауларының мемлекеттік каталогы. Екінші басылым, қайта өңделген және толықтырылған. Солтүстік Қазақстан облысы. Алматы, .2012. (қысқаша: ҚРГАМ, 2-том.)

Мысалы, каталогта «Ұзын» сөзімен басталатын 41 атау тіркелген. Олардың ішінде. +ағаш 2, +жал 1, +жар 1, +көл 26.+қамыс+1, +қарасу 1,+қызыл 3,+су3, +томар 3 рет кездеседі. Дәл осындай жағдай «тарихи» топонимикада да байқалды. Осыдан жүз жыл бұрынғы елді мекендер қатарында, яғни, «ойконим» есебінде «ұзынмен» басталатын 65 атау бар екен. Зер салып

қарасақ, бұлар да шамамен қазіргіге ұқсас: +ағаш 16, +дуал 1, +жал 3, +көл 4, +қарағай 1, +қызыл 23, +қырат 1, +өзен 2 және +томар 4 рет кездесті.

Топонимтанушы беделді зерттеуші-ғалым Э. Мирзоев те мұндай жиілікке назар аударып, «ұзын» сөзін «өзен» сөзімен шендестіре қарап көреді. Шынында, осы екеуінің арасында бір байланыс бар болуға тиіс деген оймен, бірнеше мысал келтіреді. Зерттеушінің ұстанымы «ұзын» тек қана заттың, нысанның ұзын-қысқалығын ғана білдіретін шама өлшемі немесе, «ұзыншақ», «ұзарып көрінген, «созыла біткен» сыртқы көрінісін ғана білдіріп қоймайды, басқа да сыры болуға тиіс дегенге саяды.

«Өзен» және «ұзын» деген ұқсас апеллятив сөздерді ССРО картасында өзенді бейнелейтін көгілдір сызықтардың қасынан байқаймыз. Қазақстаннан Саратов облысына ағып шығатын Үлкен өзен, Кіші өзен дегендер бар. Башқортстандағы Белое өзенінің Орал тауларынан бастау алатын бір тармағы «Узян» деп аталады. Балқаш көлін ащы және тұщы бөліктерге бөліп тұратын ағыстың аты «Ұзынарал». Қазақстандағы Ұзынқарғалы өзені жағасында «Ұзынағаш» ауылы тұр, сол республиканың солтүстігінде «Ұзынбұлақ» деген су бар. Өзбекстанның Сұрхандария облысында Ұзын деген ауыл бар, Арменияның Әзірбайжанмен іргелес шегарасында Ұзынтал селосы... Бірін-бірі қайталайтын, сырттай да, мағнасы да ұқсас бұл не қылған атаулар...» деп таңданады автор. Сөйтеді де, жеке-жеке қарастырып көреді.

«Ұзынағаш» – ұзын немесе биік ағаш па? «Ұзынтал» - ұзын аңғар ма? Балқаштағы Ұзынаралға көз салсаңыз, шынында көлді екіге бөліп тұрған ұзынша біткен түбекті байқайсыз. Шынында, бұл түбек емес, бір кезде арал болуы да мүмкін.

Біздің мысалымызда «ұзын» сөзіне антоним болғандықтан (мысалы «ұзынды-қысқалы») топоним жасауға «қысқа» сөзінің неге қатыспағаны да қызықтырады. Қазақстан Республикасының географиялық атауларының мемлекеттік каталогы. Екінші басылым, қайта өңделген және толықтырылған. Солтүстік Қазақстан облысы. Алматы, .2012. (қысқаша: ҚРГАМ, 2-том.) жинағындағы 7 мың, біздің қолымыздағы 2,5 мың, барлығы 10 мыңға тарта жер-су, елді мекендер атаулары арасында «қысқа» сөзімен басталып жасалған бірде-бір топоним кездеспеуі де ономастика ғылымының бір құпиясы десек, артық айтқандық болмас.

«Ұзын» мен «шолақ»

Осыдан 110 жыл бұрын қағазға түскен мәліметтерде облыс аумағындағы елді мекендердің арасында жиі кездесетін атаулардың бір парасы - ұзындық пен қысқалық өлшеміне байланысты түсінікке байланысты қалыптасқаны да назар аудартады. Мысалы, *Қызыл+ағаш (16), Ұзын+дуал (1), Ұзын+жал (3), Ұзын+көл (4) Ұзын+қарағай (1), Ұзын+қызыл (23), Ұзын+қызыл+сай (1), Ұзын+қырат (1), Ұзын+өзек (1), Ұзын+томар (4)* болып келеді. Енді осы «ұзынға» тіркеліп жасалған зат есімдердің жағдайы 2001 жылғы анықтамалықта мынадай: Мұндай топонимдер тізімінде +ағаш 2, +жал 1, +жар 1, +көл 26, +қамыс 1, +қарасу 1, +қызыл 3, +су 3, +томар 4 рет кездеседі.

Жоғарыдағы мысалда кеелтірілген «ұзын» сөзі, біздің ойымызша нысанның тура мағнасында сызывқ бойымен созылып, ұзарғандығын ғана емес, сонымен бірге көлемін де көрсететін сияқты. Және бұл жерде географиялық нысан ретінде алынған зат есім тұлғасында, айталық, ағаш, жал, жар, көл, қамыс, әйтпесе су мен томар жеке мысал ретінде алынбаған, жиынтық. Яғни, типтік түрде, бейнелеу, тұспалдау түрінде алынғаны байқалады. Енді осыған керісінше, «ұзынға» антоним «шолақ» сөзін алып қарасыратын болсақ, атаудың бейнелі екендігі тіпті жарқырап көрінгендей. «Тарихи топонимикада «шолақ» ұзыннан гөрі сиректеу қолданылып, қазақ қыстауларының мұндай қатары былайша тізілген: *Шолақжал, Шолаққайың, Шолаққарағаш, Шолаққарасу* (2 рет), *Шолақөзек* (4 рет). Түсінікті болу үшін, айта кету керек, бұл аталғандар, қыстау-мекендер.

Ал енді, жер-су атау ретінде, «шолақ» сөзінің негізінде жасалған 16 топонимнің қазіргі жайы мынадай: Шолақ ауылы – Мамлюта ауданы, аудан орталығынан оңтүстік-шығысқа қарай, орысша «Горькое» аталатын тұзды көлдің оңтүстік-батысында. Осы аттас екінші ауыл тағы осы ауданда, және Меңгесер көлінің солтүстік-шығысында, Новомихайловка селосынан солтүстік-батысқа қарай орналасқан. Осы аттас үшінші ауыл, дәлірек айтқанда, Шолақ Досақ атымен Аққайың ауданындағы Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-батысқа қарай, Талды-арал көлінің солтүстік-шығысында жатыр. Жамбыл ауданындағы Шолақжал, Тайынша ауданындағы Шолаққайың, Шал ақын ауданындағы Шолақ қарасу, Айыртау, Жамбыл және Шоқан Уәлиханов аудандарындағы Шолақөзек ауылдары қазақ халқының ежелгі құтты қоныстары ретінде талай тарихтан сыр бүгіп жатыр-ау. Қазақтың тіл байлығы синоним қатарының байлығымен өлшенетіні мәлім. Осықасиетті қазақы жер атауларынталдап отырғанда айқын байқайды екенсіз. Мысалы, қысқа, шолақ, келте, ықшам деген сөздер қолданыста белгілі дәрежеде бірінің орнына бірі синоним болып жүре береді және түсінікті айшықтап, көркем кестелеуге, сойлемнің дәмін кіргізіп, сәнін келтіру үшін қолданылады. Соның бір мысалы мынау. *Шолақ жал, Шолақ қарасу* деген әдеттегі қолданысты сәл өзгертіп, *Келте жал, Келте қарасу* деуге болады ғой. Ал, осы «қысқа» мен «шолақтың» орнына «келте» ауызға түссе ше?! Айталық, біздің өлкедегі екі *Келтеқона* және төрт *Келтеқыстау* бар екен. Саны жағынан аз, бірақ мағынасы түсініксіз бұл атаулар тамыры әріде, тарихы ұзақ көшпелі халықтың тұрмыс қажеттігінен туғанын біліп отырмыз. Анығында осындағы «келте» сөзі көлбеу жазықтықтағы ұзындық өлшемі емес, уақыт өлшемі болып шықты.

Этнограф ғалым М.С. Мұқановтың көрсетуінше күзеу мен қыстаудың арасында, қыстауға ұрымтал пәйектің шөбін сақтай тұру яғни қори тұру үшін қыс қаһарына мінгенше отыратын мал тұрағы. Қазіргі лексикада қолданылудан қалған *келте* сөзі бұл жағдайда өтпелі, қысқа мерзім дегенді білдіреді. Бас-аяғы бір жүз жылдың ар –ақ-бер жағында жоғарыда біз санаған төрт «келтеқыстаудың» біреуі ғана (Мамлют ауданындағы Меңгесер көлінен шығысқа, ал Становой көлінен оңтүстік-батысқа қарай) қалған, өзгесі қазақтың өзгерген тұрмысымен бірге жоғалған.

Кейінірек, Ішкі Ресейден тағдыр айдап, қоныс аударғандар да, өздерінің жаңа қоныстарының сыртқы көрінісін таңбалап, өз тілінде атай бастаған. Соның айғағы ретінде қазақша «ұзындардың қатары орысша «длинный» деген өлшем сипатымен толыға түскені де, бұл аймақтағы тарихи өзгерістердің заттық ескерткішіндей көрінеді. Облыс аумағында «Длинный» сөзінің негізінде 12 топоним жасалған болса, мұның сегізі қоныс атауы, яғни ойконимдер екенін байқадық. Жекелеп көрсетсек, Длинное көлі, Длинное, Длинные батпақтары, Длинный тоғайлары деген сияқты. Бірақ, орыс топонимдері арасында «короткое» сөзімен келетіндері екеу ғана, біреуі емен тоғайы, екіншісі батпақ.

Қазақтың халықтық географиялық терминологиясын көп зерттеген Ғ.Л. Қоңқашбаев Қазақстан табиғатының әртүрлілігіне қарай, мысалы, солтүстіктегі орман-тоғайлы, арқадағы шөлейтті дала, оңтүстіктегі құмды-сортаңды алқаптар мен биің таулы, ойлы қырлы бедерлердің әрқайсының өзіне ғана тән жер-су атаулары қалыптасқан. «Сайып келгенде мұның өзі қазақтардың мал шаруашылық кәсібін жүргізу ерекшеліктеріне тән екендігін», көрсетеді. 385

Солтүстік Қазақстанның көптеген топонимдері аумақтың физика-географиялық нысандарының басым белгілерін, атап айтқанда, көп кездесетін өсімдік түрлері, жер бедерінің өзіне ғана тән ерекшеліктері сияқты белгілерін бейнелейді. Бұл, сөз жоқ, нақты көріністің кескін келбетін айнадағыдай танытатын географиялық позитивтілік принципі болып табылады. Физика-географиялық атаулардан берік орын ала отырып, бұл табиғит белгілер, басқаша атауға болмайтын, тек қана осы атау жарасады деген принципке жауап беретінін байқау қиын емес. Себебі, зерттеу үстінде байқағанымыздай, өңірде кездесетін барлық өсімдік немесе аң-құс түрлері, жер бедері түгелдей топонимикадан көрініс таба бермейді.

Қазақ тілінің табиғатына тән бір ерекшелік: көптеген түр-түс атауларының шығу төркіні бүгінде белгісіз. Олардың кейбіреуін этимологиялық жолмен анықтауға болса да, кейбіреулерінің құпия сырын ашу мүмкін емес. Мәселен, **ақ, боз, сұр, көк, кер, ала** тәрізді бір буынды түр-түс атауларын талдап, анықтап жатудың қажеті де жоқ сияқты көрінеді. Өйткені бұлар одан әрі жіктеуге, морфемаларға бөлшектеуге келмейді. Бұл атауларды көне түркі заманынан бері келе жатқан байырғы ілкі түбірлер санатына жатқызуға болады. Көптеген түркі тілдерінде кездесетін бұл сөздердің түстік мағынасы да көне болса керек.

Мысалы: **ақ** сөзі түркі тілдерінде *ақ//ах//ағ//а:қ* формасында қолданылып, бір-біріне жақын үш топ мағынаны аңғартады: 1) «ақ» деген негізгі түстік мағына («белый»); оның төңірегіне: ақшыл, көздің ағы, жұмыртқаның ағы, т.б.мағыналар туған; 2) «ақ» сөзінің ауыс мағыналары: кіршіксіз таза, кінәсіз, ақжүрек, адал; 3) керемет, тамаша, ғажайып. *Ақ* сөзінің этимологиясы жөнінде, оның заттық не түстік негізі жайында ХХ ғасырдың өзінде-ақ түркологтар арасында әртүрлі пікірлер қалыптасты. Э.В.Севортян «аға» және «әке» деген туыстық атаулардағы екі сөздің де негізі «ақ» – «оқ» (қартаю) етістігінен өрбіген дегенді айтады.

Жалпы сүт тағамдарын білдіретін *ақ* атауы (қымыз, сүт, шұбат, құрт т.б.) *ақ* етістігі негізінен өрбігенін аңғаруға болады. Оған дәлел «*ақ*» – ағу, жоғары-төмен жылжу, құйылу» мәніндегі етістік. Сүттің төмен сауылып, сорғалап құйылатыны белгілі. Әрі өзі де *ақ*, басқа реңкі жоқ, өзгермейтін *ақ* түсті *ақ* атау да көңілге қонымды. Көне түркі тілінде «үрүң» атаудың тілден ығыстырылып шығуына да *ақ* сөзінің конверсиялануы әсер еткен. Көне мұраларда кездесетін «*таң азғару*» тіркесіндегі «*ақ*» жоғары көтерілу, «*таң көтерілу*» мағынасын беретін *ақ* – етістігінің әр түрлі сапада жеткендігін ғалым Б.Сағындықұлы дәлелдейді

386

«Ақ» 102 және «қара» қанша?

Облыстың жер-су атаулары тізілген каталогта «*ақ*» сын есімімен немесе осыдан туындайтын зат есімнен басталатын 102 атау бар екен. Солардың ішінде Ақан, Ақанбет, Ақбай, Ақбас, Ақби, Ақжан, Ақжарқын, Аққошқар, Ақсары, Ақтай, Ақыш бастатқан 25 антропоним болса, қалғандары +балық 2, «Ақбас» және «Ақбасты» аталатын тұзды көлдер 8, -бұлақ 2, +жар 2, +көл 4, +қайың 3, «аққу» 3, +құдық 3, +мола 3, +сай 3, +сораң 3, +су 7, +суат 7, +тас 3, +төбе 6 рет кездесті.

Ал, бұдан жүз жыл бұрынғы елді мекендердің атауы тізімі болып табылатын «Тарихи топонимикадан» қазақтардың «ақтан» басталатын 32 елді мекенін таптық. Бұлардың ішінде Ақбас, Ақбота, Ақжан, Ақпан, Аққусак сияқты кісі есімдері мен, қазақ тұрмысын бейнелейтін: «Ақжан қонған ағаш», «Ақ ит өлген», «Ақбас тың көлі», «Ақ оба», «Ақ мола», «Ақ шығанақ», «Ақ өгіз», «Ақтөбел», «Ақтөс», «Аққойлы», «Ақөгіз», т.б. этнографиялық атаулар баршылық. «Боззарал»

Жерлестеріміздің басым бөлігі қазақтан өзге ұлт өкілдері болғандықтан, зер сала қарасақ, осы «ақ» анықтауышының орысша аудармасы «белый». «белая» «белое» сөзіне қатысты 26 атау ұшырайды. Солардың ішінде «ақ топырақ», яғни «Белая глина» деп екі ауыл және Аққанбұрлық өзенінің бір саласы, өзенше аталады. Осыған ұқсас «Белоглинка» деген екі ауылдың біреуі Айыртау ауданында, екіншісі Шал ақын ауданында. 9 «Белое» болса, соның бесеуі көл, яғни Ақ көлдер, төртеуі село. Ойконимдер арасында төрт «Белоградовка» бар екен.

Біздің ойымызша, мағнасы жағынан «белоеге» жақынырақ сын есім «чистое» болса керек. Қазақша «таза» деген тура аудармасы болмаса да, бейнелі түрде «ақтың» мағнасын беретін 27 *чистое* санауымыз, соның бір айғағы болса керек. Атап айтқанда, Чистое деп аталатын көлдердің саны 17, қалғаны батпақтар немесе елді мекендердің аты.

Топонимист мамандар қазақ тілінде «**қара**» сын есімінен басталатын, немесе осы сөз жалғанған атаулардың көптігіне назар аударып, рсы құбылысты түсіндіруге тырысады. Басқа халықтардағыдай *қазақ халқы үшін де әлем екі түске – ақ пен қараға бөлінген*. Оның бірі *ақ түс* – күллі игі жақсы қасиеттер иесі болса, *қара түс* – жамандық біткеннің белгісіне ие. Бұл түсінік халық санасына терең ұялап, оның тілі мен ойлау жүйесінен орын алған. Сондықтан

ақ түс күні бүгінге дейін жақсы бастама атаулының бәрінен де табылады. Өйткені ол сұлулық әлемінің, адамгершілік қасиеттерінің біртұтас жиынтығын құрайды. Қазақ халқының ежелгі дүниетанымында дүниені төрт бұрышты деп түсініп, әр тұсқа өзіндік таңбалық түс бергені белгілі. Сонда *қаратүс* солтүстікті белгілейді. Зерттеулерге сүйенсек, «Авестада» солтүстік жақтағы қасиетті тауды «Хукариа» деп атайтындығы айтылады. «Хукариа» атауының иран тіліндегі бастапқы айтылу нұсқасының «Хух Хара» болғандығын ескерсек, мұндағы «хара» о баста дей-түркінің (арғықазақ) «қара» формасынан шыққандығын айтуға болады. Яғни «Хух Хара» сөзі бүгінгі түркі тіліне «Харатау» - «Қаратау» деп аударылады. Бұл жердегі «қара» сөзі түсті емес, «түпкі, бастапқы» деген мағынаға ие болып тұр. Түркі тілдерінің бірі өзбек тілінде «қара» сөзі «темір» деген мағынада қолданылады. Мұндай ұғым буряттардың дүниетанымдық негіздегі фольклорында да болғандығы байқалады. «Қара» сөзі жер асты, төменгі әлем ұғымын білдірсе, «ақ» сөзі оған қарама-қарсы жоғарғы әлем, құдайлар мекені, аспанның символы болған.

Сонда, байқалғаны «Қара» деген сөз нысанның түсін көрсетіп қана қоймайды, «қара» сөзі «үлкен», «көп» «көлемді» деген сөздерге синоним ретінде жұмсалып, атаулардың бейнелі, көрнекті, есте қаларлық болуына, айтқанда әсерлі естілуіне байланысты күшейткіш шырай түрінде қолданылады. Ал, орыс тілінде олай емес екеніне осы өзіміздің солтүстік аймақтың жер-су атауларын зерттеу үстінде көз жеткіздік. Мысалы, «Черное» деген екі көл, Чернобаевка, Чернозубово және Чернолесье деген елді мекендер бар. Бұл арада әрбір этностың сыртқы әсерді бағалауы, қабылдауы және санадан өткізіп таңбалауы әртүрлі екендігі сөз болуға тиіс.

Қазақ тілінің түсіндірме сөздігінде «**қара** сөзінің мағынасына қатысты берілген сөздерден түстік, белгісіздік, қайғы-уайым, қатыгездік, киелілік, қасиеттілік, қарапайымдылық мағыналарын тануға болады. Бұл мағыналар қара сөзінің ұғымдық нышандық, яғни таңбалық белгісін де білдіріп тұр. **Қарасөзінің** тура мағынасы – «ақтың қарама-қарсы түрі». Бұл оның негізгі мағынасы. Бірақ бұл номинативтік мағына одан кейін пайда болған коннотативтік мағынаның қалыптасуының барлығына бірдей ұйытқы бола алмайды. Оны мына мысалдардан байқауға болады.

Енді осы көрсеткішті бұдан 100 жылдан аса бұрын қағазға түскен мәліметтермен салыстыратын болсақ, ел тарихының, демографиясының, тұрмыс жағдайының түбегейлі өзгерістерін байқауға болады. Айталық, «тарихи топонимикада» «қара» сөзінен басталатын елді мекендер (географиялық атаулардың ішінен бөлініп алынған ойконимдер.-авт.) саны 171 болса, соның ішінде: +ағаш 43, +тал 43, +терек 37, +шілік 7, +мойыл 11, +томар 5, +шоқы 5, + шоқ 4 т.б. адамға жайлы қоныс болатын табиғи нысандар екенін байқаймыз. Назар аударатын ерекшелік, қазақ халқының отырықшылыққа қарай бейімделуіне байланысты өзгерген атаулардың көбеюі немесе азаюы.

2012 жылы шыққан тізбеде облыс аумағындағы жер-су атауларының арасында «Қара» сөзінен басталатын 167 атау болса, соның 14-і «Қарағаш», +балық 3, +4 бие, «Қарағай», «Қарағайлысы» 10, +көл 7, +қамыс 4, +қоға 14,

+қожа 4, +мойыл 3, +мола 4, +сор 5, +су 12, +тал 10, +терек 6, + томар 9, +шоқ 3, +шоқы 1, +шілік 5 жиілігінде байқалуы да өңіріміздің табиғат келбетін ерекшелік көрсететін белгілер деуге әбден болады. Және де айта кету керек, «қара» сын есімінің көмегімен жасалған топонимдер орысшаға аударылмай, қазақша сақталған.

«**Қара**» түсті білдіретін атаудың «**ақ**» түсті білдіретін атау сияқты көп мағынаға ие болуы, біріншіден, оның табиғаттағы ең негізгі, көрнекті және басқа да көп түстердің құрамында кездесетін табиғаты күрделі түс болуына байланысты болса, екіншіден, қоғамдық өмірдегі көптеген құбылыстармен түр-түсіне байланысты сәйкестігі, ұқсастығы, мәндес-мағыналастығы негіз болған деп қарауға болады. *Қара* сөзінің түркі тілдеріндегі ауыспалы мағыналары бұдан да көп деп көрсетіледі, ал қазақ тілінде, ғалымдардың беруінше, талдауымызға нысана болған отыз шақтысын ғана кездестірдік. Сонымен қазақ тіліндегі *қара сөзінің* ауыспалы мағынасы нақтылы бір сөздермен тіркесте қолданылғанда ғана көрініп, молая түсері белгілі.

Қоңыр, Көк, Қызыл, Сары...

Халқымыздың жанына жақын түстердің бірі – **қоңыр түсі**. «**Қазақ тілінің түсіндірме сөздігінде**» *қоңыр* түсіне байланысты тура және ауыспалы сөздер тізбегі берілген, мысалы: *қоңыр, қоңыр ала, қоңыр аю, қоңыр ән, қоңыр бел, қоңыр дауыс, қоңыр жел, қоңыр жүз, қоңыр көлеңке, қоңыр күз, қоңыр қаз, қоңыр леп, қоңыр салқын, қоңыр тарту, қоңыр үн*. *Қоңыр* – жер түсі, тірлік, өмір бейнесі. Қазақ нанымında бұл түс ерекше орын иеленеді. *Қоңыр*– алдымен қауіпсіздік, тыныштық, мамыражай тірлік белгісі. *Қоңыр* сөзі түстік мағынадан басқа мынадай: *қоңыр күй, қоңыр дауыс, қоңыр күз, қоңыр жел, қоңыр әңгіме, қоңыр қабат, қоңыр тірлік, қоңыр сөз, қоңыр самал, қоңыр дала, қоңыр салқын, қоңыр кеш, қойдай қоңыр, майда қоңыр* сияқты тіркестермен келіп, әртүрлі құбылыстың небір жанға жайлы, құлаққа жағымды, жүрек тебіrentетін нәзік те әсем сәттерін, өмір, тіршіліктің жайбарақат, мамыражай, кейде тіпті жұпыны да сыпайы қалпын суреттейтін ерекшеліктері көзге түседі. Мысалы: *қоңыр кеш, қоңыр үн, қоңыр үй, қоңыр көлеңке, қоңыр төбе, қоңырқай көз, т.б.*

«Қоңыр» сын есімі+зат есім түрінде жасалған топонимдер де көңіл аударуға тұрады. Біздің қолымыздағы көне деректерде бұлардың саны аз – жетеу ғана: *екі Қоңыр, Қоңыр+ағаш, Қоңыр+бұзау, Қоңыр+қасқыр, Қоңыр+лан, Қоңыр+лы+шоқы, Қоңыр+шоқы*. Ал, қазір, ХХІ ғасырдың алғашқы ширегінде бұлардың өзі сиреп, *Қоңыркөл, Қоңырсиыр және екі Қоңырсу түрінде* ғана қалуы уақыт өткен сайын қазақы әлеуметтік лексикасының ежелгі тамырынан ажырап, жүдеу тартқанын көрсететін сыңайлы. Мысалы, «қоңыр» сапалық сын есімі фольклорлық-этнографиялық әнші-күйшілер ансамблінің аты түрінде ғана сақталғанына қарап, «қоңыр» деген сөздің басқа, жанама мағналасын түсінбейтіндер аз емес.

Топонимжасамда қоңыр түсті, яғни қашықтықтан қоңырайып көрінетін бұта, қарағаны мол тау, төбелерді, «шөбі пісіп, сола бастаған» табиғи нысандарды белгілейді (Ақкөзов Ә. 2005, 150). Шын мәнінде «Қоңыр» сын

есіміне зат есім тіректу жолымен жасалған жер атауларының саны аздығы табиғаттағы қоңыр түстің уақытша ғана, күз айларына тән екендігімен түсіндіруге болар. Іздей түсу керек шығар

Солтүстік Қазақстанның тарихи топонимдері қатарында едәуір орын алған «көк» сын есімі арқылы аналитикалық жолмен жасалған топонимдерге тоқталудың қажеті бар. *Көк* сапалық сын есімі көне түркі жазба ескерткіштерінен байқалатындай, ежелден түрік елінің сүйікті түсі болып есептеледі (көк тәңірі, көк түрік, көк бөрі концептілері). *Көк* сөзінің *көкшіл*, *көгірек* деген *түстік* мағыналарына орнығуы адам танымы арқылы танылған зат пен құбылыстардың танымдық құрылымы арқылы берілетін бейненің ортақ сипатымен байланысты. Аспанды *көк* деп атап, *көк тәңірге табынған*, *көк бөрінің ұрпағы* саналған түркі тектес халықтардың танымында аспанның түсі барлық осы түстес белгілерге атау ретінде берілген. Неге аспан деп аталынбаған деген сұраққа «аспан» сөзінің өзі таза түркілік емес, әрі қолдану уақыты да кейін енген деуге болады. *Көк* сөзі – түркі тектес халықтарға ортақ сөз.

Заттық мәндегі *көк* (аспан) пен түр-түс атауы *көкті* синкретикалық түбір деп қарастырып жүр. Аспан мағынасындағы *көк* сөзі мен онымен түстес нәрселердің салыстырмалы түрде *көк* аталуы әбден мүмкін. Көне түркі тілдерінде «*көк*» сөзінің бір мағынасы «тамыр», «көкян» қазіргі түркі тілдерінде «тамырлас» ұғымын береді. Мұндай мағына «көгі жақсы», «көгі жаман» тіркестерінде сақталған.

Бұлар көне жазба ескерткіштерінде де кездеседі. М.Қашқаридың еңбегіндегі «көгің кім» тіркесінің аудармасы «шыққан тегің қандай» дегенді білдіреді.

Номадтар үшін *көк* сөзі шынымен қасиетті болатын себебі: *көк* – аспан, *көк* – көктем, *көк-жаз*, өріс кеңейіп, мал тойынатын кез. Солтүстік Қазақстан облысы аумағындағы қыстаулар тізбесінен сүзіп алған деректеріміз мынау: *Көк+ала+бие*, *Көк+аяқ*, *Көк+байтал*, *Көк+бас*, *Көк+бие+өлген*, *Көки*, *Көк+өгіз*, 18 рет *Көк+терек*, *Көк+терек+тоғай*, 2 рет *Көк+шалғын*, 3 рет *Көк+ше+ағаш*, *Көк+ше+тал*, *Көк+шіл+ағаш*. Мысалдарда сын есім+зат есім+зат есім, немесе сын есім+ күшейткіш шырай жалғауы+зат есім түрінде топонимдер жасалуының бірнеше жолын келтірдік.

Облысымыздың аумағын мекендеген ертеректегі ата-бабаларымыздың жер-қоныс атауларында көзге оқшау көрінетін аса қызық құбылыс «Қызыл» сын есімін жетектеген зат есімдер мен сын есімдерден жасалған атаулардың жиілігі. Бір қарағанда сыры ашыла қоймайтын бұл «қызылдар» әлдеқайда тереңірек зерттеуді қажет ететіндіктен, кейбір авторлардың пікірлерімен ғана шектелмекпіз.

Әуелі мысалдар мынадай. Жақшаға алынған сандар бұл атаулардың жиілігін яғни Солтүстік Қазақстан облысы аумағында неше рет кездесетінін айғақтайды. Сонымен: *Ащылықызыл* (2), *Байқызыл* (2), *Басқызыл* (4), *Басқызылағаш* (2), *Бейітқызыл*, *Бірқызыл*, *Дөңқызыл*, *Желқызыл* (7), *Жақсықызыл*, *Жаңақызыл*, *Жаңақызыл*, *Желқызыл* (7), *Жоңқызыл*, *Кепеқызыл*,

Көлденеңқызыл (2) Қалыңқызыл (3), Қарағаш (Ортақызыл), Қожақызыл, Қосқызыл, Құрықтықызыл, Қызқызыл, Қызылағаш (31) Қызылат, Қызылкүйген, Қызылқұм, Қызылмөңке, Қызылой, Қызылөзек, Қызылтал (3), Қызылтау, Қызылтоғай (2), Қызылтомар, Қызылшілік (2), Қызылшоқ, Қызылшырпы (2), Қылқалықызыл, Миқызыл, Милықызыл, Ойқызыл (7), Ортақызыл, Салпыққызыл, Тойқожақызыл, Үшқызыл 4, Ұзынқызыл 25, Шарбақтықызыл, Шөлқызыл (12).

Қазақ және басқа түркі тілдеріндегі **қызыл** мен **жасыл** сөздерінің түбірі «қыз» бен «жас» деген пікір көптен бері айтылып келеді. Сондағы ғалымдардың дәлелі: бұлардың екеуі де – *ыл - іл* моделі негізінде бүгінде жеке-дара қолданылмаса да, бөліп алып қарауға болатындығы. Ал белгілі топонимист Е.Қойшыбаев *қызыл* сөзін тіліміздегі *қысыл* (тар, қысылу) етістігімен байланыстырады. Ғалымның мұндағы сүйенетін дерегі – Жоңғар және Іле Алатауларындағы шатқал аты – *Қызылауыз* («узкие ворота» мағынасында). Бірақ та көптеген ғалымдардың пікіріне сүйенсек, жоғарыдағыдай, *қызыл* сөзінің түбірі – *қыз*: бірде етістік («краснеть», «пламенеть»), бірде сын есім мағынасында («красный», «багровый») екіұдай қолданылған екен. Сын есім мағынасында қолданылғандығын дәлелдеу үшін **қызар** етістігін алып, *боз - бозар, көк - көгер, ақ - ағар* моделі бойынша талдаса да жеткілікті. Бұл жердегі түбір тек зат есім немесе сын есім ғана болуы керек. Сонда қазіргі қазақ тіліндегі *қызыл* сөзінің құрамындағы о бастағы дербестігін жойған «қыз» түбірінің төркіні айқындалмақшы. Ол тек *қызыл* түстің ғана емес, тіпті алабұртып, қызу қанды, сұлу реңді мағынасындағы «қыз» сөзінің шығуына да негіз болса керек. М.Қашқаридің «Диуани лұғат ат түрік» сөздігінде бұл **қыз** түбірінің тағы бір мағынасы беріледі: *Бұл ат қыз алдым – Бұл атты қымбат* алдым. Сонда *қыз* түбірінің мағынасы: 1) *қызыл*; 2) *қымбат*, соған тағы да -ыл жұрнағы қосылып, тарихи тұрғыдан қатыстық сын туғызса, біздің тілімізде сапа сыны болып қалыптасқан. (Лауланбекова Р.Т. Түр-түс компонентті күрделі аталымдардың танымдық сипаты (сын есім + зат есім үлгісі бойынша). Астана, 2006.)

Облыс аумағындағы қазіргі топонимикалық кеңістікте орысша «Красныйға» тән 33 атау бар екен. Біз сөз етіп отырған мәселеге бұлардың қатысы шамалы сияқты, себебі, басым көпшілігі коммунистік «қызылдың» әсерінен пайда болған сияқты. Сондай-ақ, қазір қазақша қызылдардың да назар аударатындай ізі жоқ.

Сары-түс немесе сар...

Қазақ тілінде де, жалпы түркі тілдерінде де **сары** түс атауы сындық мағынада қолданылады. Жоғарыдағы талданған түр-түс атаулары сияқты бұл сөздің де шығу тегін, этимологиясын анықтау оңай емес. *Сары* сөзінің негізгі түстік мағынасымен қатар түрлі-түрлі ауыс мағыналары да аз емес. *Сары* сөзі – жиі қолданыста болатын, көп жағдайда түсті білдіретін лексема. Бірақ ол да кез келген қолданысында түсті білдіре бермейді. «*Сары*» сөзі жер-су атауларымен тіркескенде «*сар*» тұлғасында қолданылатынын байқау қиын емес. Топонимист

Е.Қойшыбаев «сар» сөзі топонимдік атаулармен тіркескенде көбінесе «айқын, кең, негізгі, басты» деген мағынада жұмсалатынын айтады. Ал, Р.Сыздықова «сары алтын» тіркесіндегі *сары* сөзінің мағынасы *қоспасыз, таза, ал «сары уайым»* дегендегі «сары» сөзі парсы тілінде *уайым, қайғы* екенін айта келіп, «сары уайым» тіркесі бір мағыналы екі сөздің қабаттаса айтылуынан пайда болып, бала-шаға, бекер-босқа сияқты бір сыңары парсыша – *уайым (сар)*, екіншісі – қазақша *уайым* сөзінен жасалған плеонастық тіркес болып табылады», – дейді [387]

Сондай-ақ «сары алтын» тіркесіндегі «сары» сөзінің негізгі мағынасы «таза», «шынайы» екендігінде дау жоқ, ал «сары уайым» тіркесіндегі «сары» сөзі түсті білдірмейді, плеонастық тіркес те емес. Себебі, «сар(ы)» сөзінің түркі тілдеріндегі бір мағынасы – «шын», «нағыз». Е.Қойшыбаевтың «сары» туралы «айқын», «анық көрінген», «басты» деуі біздің мысалдарымызды көркейте түсетін қисынға жақын. Осыған орай «сары уайым» – «негізгі, анық уайым», ал «сарыла күту» – «шыдаммен, нағыз күту» дегенге саяды. «Сары» сөзінің «нағыз, таза» деген мағынасының барлығын тарихшы ғалым Х.Көктәнді де *сары* сөзіне берген талдамасында анықтайды. Ғалым *сары* сөзінің түбірін *са/со* деп бөліп алып, «са» түбірі *дала* деген ұғымды білдіретінін айтады. Кейбір тарихшылар *сары ұйғыр* дегенді *көне ұйғыр* ұғымын береді деген пікір айтады [388]

Бұл, асылы, *таза далалық ұйғыр* деген сөз. *Ра – таза, шын* деген сөз. *Со – дала, сосөзі, салқар (с//ш), сақара* деген сөздердің түпкі буынында сақталған. *Сайын* сөзі жеке тұлғасында ұғынықсыз болған соң, кейін халықтың өзі *сайын дала* деп калькалық тәсілмен көшірме аударма жасаған. Осы күнге дейін бұл екі сөз қосарланып айтылады. «Сары» түс туралы ғылымда белгілі-белгісіз жорамалдарға тереңдемей-ақ, өзіміздің солтүстіктегі Есіл бойының топонимикасының мысалдарына көз салып, ойланып көрсек...*Сары+қамыс, Сары+май, Сары+оба, Сары+өзек (2), Сар+өлең+ағаш, Сары+терек, Сары+айғыр, Сары+ат+сойған, Сары+бай+жұрт Сары+байтал, Сары+бас, Сары+бауыр, Сары+бие, Сар+ала+айғыр, Сараланың үйірі, Сары жабағы...*

Тізімді одан әрі жалғастырып, туған өлкеміздің тарихынан тамыр тартқан көңілге тоқ, көркем атаулардың үлгісін ұсынар болсақ: *Ақбайтал, Аққойлы, Ақөгіз, Алаатөлген, Алабие, Алаатөлген, Алабие, Аткескен, Атиаптырған, Бозат, Бие сойған (3), Бота, Ботажеген, Ботантай, Ботатуған, Бұзаужығылған, Бұзауқырған, Бұзаусойған, Бұзау сүйегі, Қара бұзау, Қара жабағы, Қара құнан, Қарала айғыр, Қарала жабағы, Қарасиыр, Торы бие, Торыбиеөлген, Қоңырбұзау, Қоңырқасқыр, Қоңырлан, Көкалабие Көкаяқ, Көкбайтал, Көкбиеөлген, Көки, Көкөгіз, Күреңайғыр Қызылат, Шабдар ат, Шошқалы (5), Шұбарбие, Сиырқырылған, Сиырөлген, Сиырсалған, Төрт өгіз, Түйе байлаған көлденең, Түйе боз, Түйе өлген (2,) Түйес ойған, Түйе қамыс, Қозыбайыс, Қозыке, Қойағаш, Қойбағар (5), Қойбағардыңашасы, Қойбас, Қойғақ, Қойгелді, Қойқырған, Қойқырыл, Қойқырылған, Қойлыбайқонған, Қоймақойған (4), Қойөзек, Қойсалған, Қойсойған, Қойсойғаншоқы, Қойтал, Қойшыбайдың*

Ескіқыстауы, Ешкіқырған, Қызылат, Жорғаат, Жылқыалған, Жылқыөлген, Тайжүзген, Тайлақ, Тайлақжеген, Тайлыбай, Тайсойған...

Бұлардың бәрі – ерте кездегі қазақ ауылдарының, қыстаулары мен күзектерінің атаулары. Ата-бабаларымыздың кәсібі мен тұрмысы, салт-дәстүрлері, қоршаған ортаға қатынасы, дүеиетанымы мен мінез-кұлқына дейін ақпарат беретін өшпес құжаттар

Талдыкөл, Талдықарасу, Талдықыстау, Талдыөзек, Талкестірген, Талқыстау, Талмаш, Терек (4), Терекағаш, Терекбайлағанағаш, Терекқарасу, Терекқыстау, Терект (3), Теректіағаш (3), Терекше алтүбек, Тауағаш, Қазанкөмген, Қазанқойған, Қазанқойма, Кеңарал, Кеңаралағаш, Кеңөзек, Кеңөлең, Кеңтоғай, Кеңшабыс, Кеңшоқы, Күйген, Күйген жұрт (4), Күйгенкепе (8), Күйгенқыстау, Күздік, Күздікағаш, Күздікағаш, Күздікқарағаш, Күзек, Құдық, Құдықағаш (2), Құдыққазған, Құдықтомар, Құдықты, Құдықтыағаш (2), Құдықшілік, Құдықшоқ, Құдықшоқы, Қуарған шоқы, Қуажақ, Қуқазық, Қуқамыс, Қусақ (6).

Түз аңдары болғандығы

Арқаркөл, Арқарандыз, Арқаркөл, Аюбасқан, Аюқамаған, Аюлықаратал, Қарғалы, Бұлантал, Бөрілі (2), Борсықағаш, Жыланды, Итемір, Итсары (3), Қасқыр қамаған, Қасқырлы (3), Қоңырқасқыр, Түлкіалған, Түлкішықпас, Тұзаққұрған, Тұйғынтүскен, Шағалалы, Шәулі ұстаған, Шошқалы (5), Үкі атқан (3), Үкілі.

Байқап отырсақ, қазір «қыстау» деген апеллятив-мекен жойылуға таяп, олардың орнын ауыл, село, кент, поселке деген атаулар басқан кезде, «тарихи топонимикада» 30 мәрте сақталып қалған «жұрт» атауы, немесе 31 рет аталып отырған «көң», 13 рет қайталанған «кепе», 5 рет жазылған «қоныс» атаулары қазіргі ұрпаққа таныс емес болуы мүмкін. Бұл сөздердің архаизм қатарына қосылып, сөзіктерде ғана кездесетініне таң қалуға болмас. Бұл да қазақ тарихының, әсіресе осыдан 150-200 жыл бұрын қазақ даласының солтүстігін мекендеген бабаларымыздың тұрмыс-тіршілігінен хабар беретін мәдени есерткіштер деуге болады. Ғылыми-танымдық құны жағынан археологиялық қазба жәдігерлерден бір де кем түспейтін бұл құнылықтарды ұмытуға немесе ұмыттыруға болмайды.

Жақсы мен жаман

Жақсықызыл, Жаманағаш (2), Жаманжан, Жаманқара, Жаманқонған, Жаманқұдық, Жаманқыз, Жаманөзек, Жамантал, Жамантерек, Жамантомар (5), Жаманишілік (4), Жаманишоқы, Жаманишұбар (3), Сұлуағаш (2), Сұлужал, Сұлукөл, Сұлуқызыл, Сұлуөзек, Сұлутомар (5), Сұлушоқ, Сұлушоқы (3) деген атаулардың әрқайсысы-ақ, көңіл аударуға, ерінбей зерттеуге тұрады.

Бас пен аяқ

Басағаш (3), Басбұлақ, Басқызыл (4), Басқызылағаш (2), Баспакескен, Бастал, Басшоқы, Басыбай, Басынкескен, Аяқағаш, Аяқкөл, Аяққарасу, Аяққызыл (6), Аяқтал (3).

Үлкен-кіші, Жуан мен жіңішке

Қалыңағаш, Қалыңқызыл (3), Қалыңөзек, Қалыңтал, Қалыңтұмсық, Қалыңшоқы, Кіші Керейқонған, Кішіақсораң, Кішімтоғай, Кішкенекөл, Кішкенекөпа, Кішкенемүйіс, Кішкентайшоқы, Үлкенқасораң, Үлкенқондыағаш, Үлкенқопа (2), Үлкентоғай, Үлкеншоқы (2), Үлкенқаратерек, Жалпаққарасу, Жалпаққызыл (3), Жалпақтал, Жалпақшілік, Жуанағаш (3), Жуанқайың, Жуаншоқы.

«Ащы-тұщы» көлдер

Облыс аумағының жаратылыс ерекшеліктеріне қарай көл атауына байланысты топонимдер жиі кездеседі. Бұлай болатын жөні де бар, өйткені ресми дерек бойынша Солтүстік Қазақстан облысында 3 мыңнан аса көл бар. Олардың жалпы ауданы 4800 шаршы шақырым. Қазақстанның солтүстік облыстары арасында ең көлі көп осы облыс аумағының 9 пайызын көлдер алып жатыр.

Көл атауларында түркілік гидронимдер басым болғанымен, славян текті атаулар да баршылық. Бұл арада соңғыларының қазақша атауларға қосақталып та айтыла-жазыла беретінін ескерткеніміз жөн. Және де орысша атаулардың кейінде, шамамен ХҮІІІ ғасырдың екінші жартысында пайда бола бастағаны тарихи тұрғыда дәлелденген. Мысалы, Ресей үкіметі тәрпынан 1901-1908 жылдары арнайы есепке алынып, тіркелген елді мекендер арасында, көлдерге байланысты атаулардың – гидронимдердің бірде-біреуі орысша емес екені көңіл аудартады. Бұдан шығатын қорытынды, кейін орысша аталып кеткен көлдердің әуелде қазақша атауы болғандығы, кейін Ресейден қоныс аударған келімсектердің көшіп келіп, иемдене бастауына байланысты ғана өзгергені деп пайымдауға болады.

Су қоймаларының айқын байқалған сыртқы бейне-бітімі немесе суының тұздылық құрамы, суда тіршілік ететін жандықтардың түрі-тегіне қарай, немесе сол көлдердің жағасына салынған қыстау-күзеу түріндегі елді мекеннің атына қарай қазақша атын өшіріп, жаңаша атаған. Көлдердің байырғы қазақша атауына тоқталмай-ақ, мысал ретінде бірнеше орысша гидронимді келтірсек те жеткілікті. Мысалы: *Горькое, Соленое, Пестрое, Кривоозерное, Питное, Широкое*. Кейде көл атауларында меншік иесіне тәндік белгісі де байқалады: Плеханово, Пономарево, Шитово, Марушкино т.б. Бірқатар көлдер сол аймақта өсетін өсімдік түрлері мен мекендеген жан-жануарлардың түріне аталған: *Камышное, Рогозянка, Волчье, Собачье, Кобылье, Кояндыколь*.

Солтүстік Қазақстан облысындағы көлдердің ауданы орта есеппен бір шаршы шақырымдай және мұндай көлдер 10 пайыз. Ал, жеке-жеке қарастыратын болсақ, ауыз толтырып айтарлық үлкендері де, есепке алуға тұрмайтын ұсақтары да аз емес. Айталық, ең үлкен деген көлдің беті 750,3 шаршы шақырым болса, одан кішіректері 29,8 шаршы шақырым. Мысалы, ең ірі деген : *Сілетітеңіз, Үлкен Қарой, Теке, Кіші Қарой, Қалибек, Имантау* көлдерінің су қоры 4 миллиард текше метрден асады. Олардың ішінде Шағалалытеңіздің суы 600 миллион текше метр, Имантау -279, Саумалкөл -99 миллион текше метр. Тағы бір ерекшелік сол, облыстағы көптеген елді мекендер сол ащы көлдер мен тұщы көлдердің жағасынан қоныс

тепкен. Көлдеріміз қамысты, қалың өсімдікке бай келеді, көлдердің түбінде өсетін өсімдіктер дүниесі, шөккен мол шымтезек қоры да бағалы байлық болып есептеледі.

Жаманкөл, Мәңгісор, Қисықкөл сияқты су қоймаларында емдік саз балшық кені баршылық.

Сулы жер – нулы жер, деп ежелден халқымыз айтқандай, қатар-қатар көлдердің жағасына 30-дан астам құс жыл сайын ұя салады, ал осыншама балық қорының халық игілігіне тигізер пайдасы да өзінше.

Көлдердің аталуы да қызық және белгілі бір иесіне тәуелділік, немесе антропоним түрінде атрибуты жалқы есім түрінде, балығы бары-жоғы; балығының атауы: атрибут бөлігі анықтауышпен келетіндері: *Жаңакөл, Ұзынкөл, Жалтыркөл*, суының ащы-тұщылығы; *Сасықкөл* – суының хитмиялық құрамына қарай.

Бітімінің сыртқы көрінісі, терең-тайыздығы: *Аяқкөл, Көтенкөл*, маңайындағы өсімдіктер дүниесіне қарай; жан-жануарлардың көптігі немесе аздығына қарай: көлдердің сандық есімдері, т.б.

Бір деректерде облыс аумағында 3,5 мың көл бар делінеді. Әрине, бұлардың ішінде сырт бейне-бітімі көлге ұқсас, шын мәнінде «көл» атауына толық жауап бере қоймайтын табиғи нысандар да баршылық. 1901 қағазға түсіріліп, 1908 жылы қайта қаралып, толықтырылған санақ мәліметінде осы өңірдегі қазақтардың меншігі саналған көлдердің тізбесі мынадай болып шықты. Бұлардың алтауы ғана антрогидроним түрінде, меншік иесіне телінген: *Ақастың көлді, Ақжанның көлі, Бекболаттың көлі, Бөрінің көлі, Жаншораның көлі, Өтетілеудің көлі*.

Талдап отырсақ, тізімге алынған 2544 қыстақ атауының (ойконимдердің) ішінде қазатың меншігіне тиген көлдердің мұнша аз болуы (48 ғана) ойлантады. Бұл кезде, қазақ жерлері түгелдей «мемлекет меншігіне айналып», билік орындарының арнайы кесіп-пішіп, қағаздап берген жерлері ғана есепке алынған деп топшылауға болады.

Ақаскөл (2), Ақбаскөл (2), Ақжанкөл, Арқаркөл, Батпақкөл, Бекболаткөл, Бөрінің көлі, Жалғызкөл, Жаншора көлі, Жаңакөл, Жаркөл (2), Жекекөл (2), Кішкенекөл, Көлдикөл, Көтенкөл, Қаракөл, Қоскөл (8), Құркөл, Майлыкөл, Өтетілеу көлі, Сарыкөл (2), Сұлукөл, Тазкөл, Тереңкөл (4), Төре көлі (2), Улыкөл, Шағалалы, Шұңқыркөл (3).

Байқап отырғанымыздай, мал өсіретін қазақ үшін тұзды, ащы көлдер қоныс болмаған. Қыстақтар қатарында тек бір ғана «Улыкөл» аталады, бәлкім, солай аталғанымен суы ащы болмаған шығар.

Жергілікті халық, осы ерекшеліктің өзіне назар аударып, олардың атауын өзінше айыра белгілеп қойған. Айталық, жазда, әсіресе, құрғақшылық жылдары суы азайып, тіпті кей жерлерінде түбі көрініп жататын көлшіктер «қайраңкөл» деп аталса, біздің облыста қазір, немесе соңғы жылдардағы тіркеу бойынша 12 «*Қайраңкөл*», 7 «*Құмкөл*» бар екен. Бұл көлдердің суы азайып, «қайраңы» көрініп жатуы кейінде, айталық соңғы 50-60 жылдан бері болса керек.

Неге десеніз, «тарихи топонимикада» бір ғана «Құркөл» болуы бірде-бір «Қайраңкөлдің» кездеспеуі осыны көрсетеді. Яғни ол кезде суы болған, «қайран» немесе «құм» деген атауларға тиісті сыртқы белгіден ада деген сөз. Демек, жер-су атауларының тарихтан хабар беретіні, ата-бабаларымыздың бізге жазып қалдырған ескерткіш хаты екендігі, осы бір ғана мысалдан да көрінеді екен.

Өлкеміздің этнодемографиялық ерекшеліктері топонимика қорына да таңба салғаны көрінетінін айттық. Енді осы топшылауымызды нақты мысалдармен кестелейтін болсақ, қазіргі заманда облыс аумағындағы ащы көлдер тұщы көлдерден көбірек көрінеді. Айталық, қазақша «ащы» деп аталған көлдердің саны 30 болса, бұған «тұздыларды» (4), «сортаңдарды» (5), «сасықкөлдерді» (5), қоссақ та, орысша 51 «соленое» мен 22 «горькоенің» маңайын да көрмей қалады.

Бір ғажабы тұщы көлдердің атауына анықтауышы қойылмайды екен. Ал, орысшасында суы ішуге жарайтындары мадақталып, «пресное» 9, «питное» 12, сладкое 5 болып кете береді. Терең көлдер, жалпақ көлдер, шайтанкөлдер, талды немсе шілікті көлдер қазақша өз алдына, орысша өз алдына аталады. Бұл арада көлдердің атауның аударылмай, екі тілде дербес, жарыса қолданылатыны да қызық. Демек, топоним дегендеріңізді оп-оңай аударып, немесе бұрмалап айта қою оңай емес екен. Мысалы, орысша «старое» деген 10 көл болса, қазақша бір ғана «ескікөл» аталуы да қызық құбылыс. «Ақ» көлдер мен «светлое» көлдері туралы да осыны айтуға болады. Бұл арада әр этностың қоршаған ортадан алынған ақпаратты өзінше қорытып, қабылдайтын ерекшеліктері туралы сөз болуға тиіс. Осыған мысал ретінде «Балықтыкөлдердің» 8 ғана, ал «Рыбное» көлдердің 24 екендігін айтсақ та жеткілікті. Қазақ өзге ұлттарға қарағанда балыққа онша жерік емес қой. Сол сияқты орысша «Лебедь» аталған 14 көл болса, «Аққуөлген» деген бір ғана көл кездесті. 19-ғасырдағы бір әдеби нұсқада Сібір халықтарының аққуды атып алып, оның терісі мен мамығынан әйелдер үшін сәнді баскиім тігетіні жазылып, бұл өзі адам таң қалғандай, қызық мысал ретінде көрсетілген. Әрине, бұл қазақ салтына жат үрдіс, сондықтан ұлттық топонимиядан да көрініс таппауы заңды құбылыс десек болғандай.

Адам баласы, сыртқы ортаны сезім мүшелері арқылы сезіп, айталық, көзбен көргенін қорытып, өзінше бағалап, ерекшелігін таңбалап, жалқы есім ретінде атап, есте сақтауға тырысатын саналы тіршілік иесі ғой. Алыстан көрген бетте-ақ көлдің сырт бітімін шамалап қисық болса - «Кривое» деген 39 көл, ал, дөңгелене бітсе - «Круглое» деп 34 көлге орысша ат берген екен. Ал, қазақша қисық немесе дөңгелек көл деген атаулар жоқтың қасы. Оның есесіне көлеміне қарап, мөлшерлеген «Үлкен көлдер» елуге тарта, ал «кіші» сын есімі 38 көлге, «кішкене» сын есімі 34 көлге таңылуы да тегін емес. «Қамысты» де аталған көлдердің саны орысша- қазақша шамалас.

Табиғаттың осы сыйы топонимдерден ерекше көрініс тапқанын қысқаша қызықтап қана тоқтайыз. Әйтпесе, аймақ гидронимдері талай ғылыми зерттеулерге арқау болғандай әрі бай, әрі қызықты. Бұдан жүз жыл бұрын да,

қазір де көлдердің бірінші әлеуметтік сипаттамасы, әлбетте, суының ащы-тұщылығы, азды-көптігі, адам мен малға сусын азық болатын-болмайтыны. Ащылы, Ащылы Қаратал, Ащылыағаш(4),Ащылықарасу, Ащылықызыл, шылыөзек (2),Ащылысай, Ащылытал (3),Ащылышілік, Ащылышоқы (2), Бүйрекащы, Кемеращы, Кенащы дегенде, көлмен іргелес сортаң, ащылы топырағы бар жерді де мезгеген.

Жалғыз, екеу, үшеу...көп

Жалаңшілік,Жалғызағаш (2), Жалғызкөл, Жалғызқарағай (9),Жалғызқұдық (3),Жалғызтерек, Бірқызыл,Егізбай, Қос қаратал, Қосағаш, Қосағаш (Бұрыл),Қоскөл (8), Қосқабат, Қосқаратал, Қосқызыл, Қосми, Қоспақтал, Қоспақшығыз, Қостіккен, Қостомар, Қосшілік, Қосқарағаш, Үшкеліншек, Үшкөл, Үшқарағаш, Үшқарасу (2),Үшқұдық (3),Үшқызыл (4),Үшотау,Үшсала (2) ,Үштаған (2),Үштау, Үшшоқы,Төртарал,Төртіккен, Төртөгіз,Бесағаш (2), Бесқарағай (4), Бесқұдық (3),Бестал (2),Бестамақ (3),Бестерек (5),Бесшошак, Жетіқұдық, Жетісай , Тоғызбай, Тоғызбөлек, Тоғызтоқпақ ,Қырыққұдық (4),Қырықтал, Жүзбай, Көпқұдық, Көптал, Мыңшұңқыр.

Аймақтың этнодемографиялық ерекшеліктеріне қарай туындаған *Орыс жатқан, Орыс келген ағаш, Орыс қонған, Орыс құрған, Орыс сүйегі, Орыс томары, Орыс шоқысы* деген атаулар азайып, тіпті жоғалып (Айыртау ауданына қарайтын Құсбек көлінің оңтүстік-шығысындағы *Орысбай* деген жер аты мен Мамлют ауданындағы Новомихайловка селосының солтүстік-батысындағы *Русское* көлінің атауы сақталған.-авт.) кеткен. Әйтеуір, көне тарихтың ескерткішіндей, башқұрт, мордва,неміс, поляк, өзбек, қалмақ,татар ұлтарына байланысты жекелеген этнонимдерден жасалған атаулар сақталған.

Ескіжұрт (3),Ескікөң (25), Ескікөң, Ескікүздік, Ескіқора, Ескіқыстау (8), Ескіөлең деген атаулардың жиі кездесетіні де үйреншікті жағдай сияқты. Шынында да солай ма. Мысалы, осы «ескілі-жаңалы» топонимдердің өзге ұлт тіліндегі жиілігіне назар аударсақ, белгілі-бір типтік жағдайды байқауға болатын сияқты. Облыстағы жер-су атауларының, елді мекендердің қазіргі жайына көз салсақ, «Ново-жаңа» деп басталатын 39 топоним бар екен және олар түгелге жуық, елді мекендер, тек бір көл мен бір төбешіктің ғана «жаңа» екені байқалады. Осыған керісінше «старо-ескілердің» саны 15, бұлардың екеуі ғана қоныстар. Қалғаны көлдер, батпақтар, құрөзектер. Осы екі мысалдың өзінен тағы бір қорытындыға келуге болар еді. Әр ұлттың өкілдері бір табиғат аясында өмір кешіп, қоршаған ортаны қабылдауда да ұқсас талғам танытады екен.

Бұл арада ұлттың талғамы, ұлттық ерекшеліктерге ғана тән сарапта және екшеу үрдісінен жаңылмайтын мінез байқаймыз. Яғни топонимдерден халықтың тұрмысы, этномәдени тіршілік салты жаңылмай, көрініс тапқан.

Мысалы: Шешемтүскен, Төлепбергентуған, Қырыққұдық, Қойсойған, Қояншықпас, Талдықыстау, Болысқыстаған, Атабайдың Қаратерегі, Сарқанның

Орағашы, Құлтуманың шілігі т.б. басқалармен шатыстыруға болмайтындай, нағыз қазақы құдықтар, қыстаулар, теректер, шіліктер екенін қиналмай танысыз.

Топонимдердің шығу тегін анықтау мәселесі – тілшілер мен тарихшылардың, этнографтар мен географтардың, жаратылыстанушылардың ізденістері үстінде жемісті болатын күрделі де қызықты шаруа, өзіндік жүйесі, тәртібі бар ғылыми-зерттеу үдерісі. Қалыптасқан бейнелі аталымды тек тілдік талдау әдісімен саралау жеткіліксіз, сонымен қатар тарихи және географиялық дереккөздерін кеңінен пайдалану қажет. Тілдік тұрғыдан талдау көп жағдайда топонимдерді екі жақты түсіндіру сияқты мүмкіндіктерді береді, ол үшін аумақтың тек табиғи ерекшеліктерін білу жеткіліксіз, сондай-ақ жергілікті жердің табиғи тарихымен бірге әлеуметтік-шаруашылық тарихын, мекен иелерінің салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарын білу арқылы ғана барынша шынайы этимологияға жақындап, ғылыми жүйелі қорытынды жасауға болады.

Ежелгі заманнан осы кезеңге дейін жеткен көптеген топонимдік аталымдар бірнеше мыңдаған жылдар бойы өмір сүріп келеді. Кейде кейбір топонимдік атаулардың басқа реңк алып, өзгерген түрде жетуі де тарихи факт. Немесе топонимнің *уәжі*, *негізі* болып табылатын аталымдардың *мағынасы*, *семантикасы* қазіргі қолданыста басқамағынаға, семантикалық өріске ие болуы, тіпті танымастай өзгеріске түсуі әбден мүмкін, сондықтан бүгінгі ұрпақ кейбір қала, ауыл, елді мекен немесе өзен атауының беретін мағынасын біле бермеуі, түсінбеуі шындық. *Мысалы, Жел+қызыл (7), Жоң+қызыл, Кепе+қызыл, Көлденең+қызыл (2) Қалың+қызыл (3), Орта+қызыл, Қожса+қызыл, Қос+қызыл, Құрықты+қызыл, Қыз+қызыл, Қызылат, Қызылкүйген, Қызылқұм, Қызылмөңке, Қызылой, Қызылөзек, Қызылтал(3), Қызылтау, Қызылтоғай(2), Қызылтомар, Қызылшілік(2), Қызылшоқ, Қызылшырпы (2), Қылқалықызыл, Миқызыл*, деген атауларға қызыға қараған бүгінгі ұрпақ, осынау жеке сөздердің астарында қандай қастерлі түсінік жатқанын аңғарсақ қой! Осыларға қызығып, сырын білуге ұмтылу, майдан қылшық суырғандай, тау-тастан кен іздегендей, тамсана-таңдана талпынып, іздесек қана отансүйгіштігімізге айғақ болар еді-ау.

Әзірше білетініміз - «қызыл» сын есімі көркемдіктің, жан жадыратар жылудың, тіпті қызудың баламасы, құштарлыққа бастайтын қызықты түс. Жоғарыдағы «қызылдардың тізімге түскеніне бір ғасырдан асса, қазіргі жағдайы қалай екен, деп те қарадық. Қазақша 27 топоним «қызылдан» басталады екен де, күрделі сөздің екінші компоненті ретінде (Аяққызыл, Қалыңқызыл, Көлденеңқызыл т.с.) түрінде дәл қазір үш рет қана кездесті. Ал, орысша «красно...» 38 рет тіркелді және басым көпшілігі коммунистік «қызылдар». Қазақшада төрт «Қызыл ту» және бір «Қызыл жұлдыз» және бір «Қызыләскер», бір «Қызыл шопан» ғана, қалғаны -4 сор, 2 томар, екі оба, болса, орысша «қызылмен боялғандардың» қатары қалың болуы да тегін емес.

Әрбір топонимдік атаулар кең көлемдегі тарихи ақпаратты береді және шығу, қалыптасу тұрғысынан қандай тілге және ұлтқа тиесілі екендігі, халықтардың көші-қоны, аймаққа қоныстану тарихы, атаудың пайда болуы, өзгеруі, мағыналық беретін мазмұны туралы мәліметтерді алуға болады. Сол

сияқты оған топонимдерді бір тілден екінші тілге жазу, ауыстыру, да жатады. Бұл дегеніміз топонимика бірқатар ғылымдар үшін, мәселен, тарих, әлеуметтану, география, лингвистика, этнография сияқты ғылымдар үшін өте маңызды мәнге ие болады деген сөз. Оның ішінде бірінші кезекте жалқы атаулар тіл мамандарының өте мұқият назар аудару нысанына айналады. Оның себебі кез-келген атау жанды немесе жансыз табиғаттың қандай нысанына - адамға, жануарларға, өзен, көлдерге, ауыл-аймаққа және т.б. байланысты болуына қарамастан, бұл - аталым. Ал, аталым ретінде ол тіл жүйесіне енеді, тіл заңы бойынша түзіледі, белгілі бір заңдылық бойынша атауға айналады және одан әрі тілдің заңдылықтарымен өзгерістерге ұшырайды.

А. Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтының бөлім меңгерушісі, филол. ғылым. докторы О.Жұбаева «А. Байтұрсынұлы – қазақ тіл біліміндегі когнитивті лингвистиканың негізін салушы» деген мақаласында А.Байтұрсынұлы еңбектерінде когнитивті лингвистика туралы аталмаса да, «сөйлермен, өзіндік әлемі, өзіндік дүниетанымы бар саналы жан» ретінде тілдің ойды жарыққа шығару құралы болумен қатар таным әрекетіне өзіндік таңбасын қалдырып отыратыны айтылатынына назар аударған. Яғни, адамның сезу мүшесімен қабылданған білім, ақпарат «...тілде көрініс таба отырып, білім адамның ойлау қызметінің нәтижесін көрсетеді. Ойлау әрекеті тіл арқылы жүзеге асады, ойымыз тіл арқылы жарыққа шығып, басқаларға жеткізілетіндіктен, Ахаң: «Сөз өнері адам санасының үш негізіне тіреледі: 1) ақылға, 2) қиялға, 3) көңілге. Ақыл ісі – аңдау, яғни нәрселердің жайын ұғыну, тану, ақылға салып ойлау, қиял ісі – меңзеу, яғни ойдағы нәрселерді белгілі нәрселердің тұрпатына, бейнесіне ұқсату, бейнелеу, суреттеп ойлау; көңіл ісі – түйю, талғау. Тілдің міндеті – ақылдың аңдауын аңдағанынша, қиялдың меңзеуін меңзегенінше, көңілдің түйюін түйгенінше айтуға жарау. Мұның бәріне жұмсай білетін адамы табылса, тіл шама-қадарынша жарайды. Бірақ тілді жұмсай білетін адам табылуы қиын. Ойын ойлаған қалпында, қиялын меңзеген түрінде көңілдің түйгенін түйген күйінде тілмен айтып, басқаларға айтпай білдіруге көп шеберлік керек», – деп жазады [1, 343-б.]. Көптеген лингвистер, психологтар мен философтар тіл мен объективті дене түріндегі нысан арасында «когнитивті» деп аталатын тағы бір аралық деңгей бар екеніне назар аударуда (Молчанова О.Т., «Пропримальная номинация в свете когнитизма». Вопросы ономастики, 2069. С.47-51.).

Пәнаралық сипаты бар бұл құбылыстың ономастика тәжірибесіне, әсіресе, топонимикаға тікелей қатысы бар екендігіне зерттеу барысында көз жеткіздік. Адам, өзін қоршаған ортадан алған мағлұматты өзінше қорытып, оның сыртқы пішін-бейнесіне, осы тектес басқа нысаннан айрықша белгісіне, сол тұрған жерінде қандай қызмет атқарып тұрғанына, осының бәрін жиып, қорытып келіп, көрушінің сезіміне, зердесіне, психологиясына...қандай әсер еткеніне қарай атау береді. Бұл арада салыстыру, шендестіру, байланыстыру әдіс-тәсілдерінің бәрі қолданылуы мүмкін. Ал, сол нысанды «салыстыру, шендестіру, байланыстыру...» үшін үлгі, гнобай ретінде не алынуы мүмкін? Әрине, сол адамның өзіне жақсы таныс, күнде көріп жүрген, қолданып, сын-

сынақтан өткізіп жүрген заттық бейнелер, мысалы, адам, жан-жанурлар, өсімдік әлемі т.с. нысандар және олардың дене мүшелері алынуы мүмкін.

Қазақ даласында, бас, төбе, иек, иық, иін, бел, жота, қолтық, сырт, арт, жаға, мойын, аяқ, қабырға, ауыз, бүйрек, жүрек т.с. сөздердің қатысуымен жасалған жер-су аттары кездеседі. Бұлардың бәрі адам мен жануарлардың дене мүшелері, немесе олардың бітім-бейнесі. Топонимдердің мағналық жағына назар аударғанда, қазақ сол нысанның *бас, төбе, иек, иық, бел, жота, қолтық, жаға, мойын, аяқ, қабырға, ауыз, бүйрек...деп аталуына қарап-ақ, көрмесе де, көзге елесетеді*. Ал, бұлардың мағнасының когнитивті екендігін түсіндіріп жату артық болар. Себебі, «бас ағаш», «бас бұлақ» десе, олар адамның немесе малдың басы емес, белгілі бір ерекшелігі бар ағаш пен бұлақ, «қабырға терек» пен «бүйректал», немесе «кең қолтық» пен «қылта...» да осындай. Табиғи нысанды көрген бетте адам, әуелде өз ұғымына оңай сиғыза алмай жайсызданады («когнитивті әрекет» дегеніміз осы жайсызданудан, қиналыстан туған арнайы атау.-авт.) сол нысанды жан-жақты бағалап, өзіне қолайлы ат қойып алады. Тілші-ғалымдар когнитивті семантика теориясына негізделген когнитивті әрекетті сатылап, дәрежелеп, адамның түйсіну, ойлау, ой қорыту қабылеттеріне қарай жіктейді, әрекет деңгейін, тездігін, сипатын түсіндіреді. Ғылым ретінде қызықтырғанымен, біз бұл мәселеге тоқталмаймыз, когнитивті семантиканың нәтижелерін өз өлкеміздің топонимикасынан алған мысалдармен топшылаймыз.

Жалғызкөл, Жаркөл, Құркөл, Майлықөл – көлдердің саны, жағалауының ерекшелігі, суының азы-көптігі, адамға, жан-жануарға жайлылығы. Қазақтардың жер-су атауын таңдағанда жиі кездесетіні – бірден сыртқы көрінісі, түрі мен бояуы екен. Мұдай жағдайда адам көп ойланып-толғана қоймайды, көзбен көргенін бірден қабылдап, когнитивтілікке ұрынбау үшін, оңай әдіс іздеген және тапқандай әсер қалдырады. Мысалы: *Көкшалғын, Көкшеағаш (3), Көкшетал, Көкшілағаш* десек, мұндағы атаулар бір ғана шалғынға, немесе ағаш пен талға қойылған ат емес, сол маңайға, сол ортаға қойылып, айшықты, бедерлі-ау деген белгісін таңдау арқылы логикаға жүгініп, түсінігін тиянақтаған. Ал, мына мысалдағы қатарланған «қызыл» түстерді біраз ойланбай, ақыл жүгіртіп, салыстырмай, қолданылған теңеулер, бояулар мен сипаттамалар екшемей ой қорыта салу оңай емес сияқты: *Жонқызыл, Кепеқызыл, Көлденеңқызыл, Қалыңқызыл. Алыстан құбылып*, қызара, шуақтана көрінген орман-тоғайлардың түсі, әсте, қызыл емес (күзгі сары, күрең, қоңыр жапырақтарды айтпағанда), бірақ көз тойғандай көркем. Жонда *тұрған тоғай*, жер үйдің маңында *тұрған тоғай*, көлденендеп *көрінген тоғай*, қарауытып, қалың көрінген тоғай т.с.с. Көзбен көріп, қабылдауға біршама жеңіл, бояуы қанық болмаса да, түрлі-түсті әсер қалдыратын *Сары+оба, Сары+өзек, Сары+өлең+ағаш, Сары+терек* топонимдері көңілге бірден қонып, ата-бабаларымыздың жер бетіне сары боямен салып кеткен өрнегіндей әсер қалдырады, ұмыттырмайды, адаспайсың да. Ал енді *Шешем түскен, Төлепберген туған, Қой сойған, Қоян шықпас, Талды қыстау, Болыс қыстаған* мекендердің атауы есту бойынша, жұрт аузында қалған әуезе-әңгімені

қорытып, топшылау арқылы ел арасына тараған атауларды, соларға байланысты болған оқиғалар мен құбылыстарды бірден естен шығара қою оңай болмас. Бір кезде орын алған оқиғаны, адам әрекетін, қазақтың ата кәсібімен ажырамас бірлікте, ұмытпастай етіп шегелеген атаулар мынадай-ақ болар: *Сыыр салған, Төрт өгіз, Түйе байлаған көлденең, Түлкі алған, Қасқыр қамаған, Үкі атқан, Күйген қыстау, Кең арал+ағаш т.с.с.*

Топонимдерді талдап отырғанда, көзге түсетіні - адам баласының өзі назар аударып, көз тоқтатқан нысанды басқалардан оқшаулап, бөліп алып сипаттайтын қабылеті. Үлкен қона, Үлкен тоғай, Үлкен шоқы, Үлкен қара+терек, Жалғыз қарағай, Жалғыз құдық, Жалғыз терек, Бір қызыл, Егіз+бай, Қос қара+тал, Қос+ағаш, Қос+көл, Қос+қабат, Қос+қызыл, Қос+ми, Қос+пақ+тал, Қос+пақ+шағыл, Сұлу+жал, Сұлу+көл, Сұлу+қызыл, Жалпақ+қара+су, Жалпақ+қызыл, Жалпақ+тал тағы басқа мысалдар осы қағидаға жеткілікті дәлел бола алады деп ойлаймыз. Өзі мекен еткен, мұңсыз-қамсыз тіршілігіне құтты қоныс болған өлкенің өткенінен хабар беретін, бәлкім, мәңгі ұмытылмастай орныққан атаулар топонимиканың тарихи ескерткіш ретіндегі құнын арттыра түсетінін маңызды фактор ретінде атап көрсетсек артық емес. Сол кездегілер мен олардың замандастары біліп, еске алып қана қоймай, келер ұрпақтың санасына аманат етіп сіңірген мұндай топонимдер өте көп. Оларды былайша шартты түрде саралап қарастырсақ:

1) Оқиғалы, жасалуы күрделі атаулар: Ақжан қонған ағаш, Есенгелді жығылған, Есенәлі қонған, Есілбай түскен, Әже өлген сай, Жарқын қонған, Жәңке туған, Жүзік өлген, Дәулет қонған, Дінәлі қыстаған, Егіз қыстаған, Қалашы қонған, Қаңлы, қонған, Қарабастың көңі, Кәпірге той қылған, Кебекең үй тескен, Кенжеболат қонған, Көшек қой сойған, Қойшыбайдың ескі қыстауы, Қонтай қыстаған, Қотан қонған, Құтмәмбет қонған, Майлыбай түскен, Назар қонған, Найман туған, Опанның ағашы, Оспанның қыстауы, Отарбай шоқысы, Сәлиха ауырған, Сәмеке түскен, Салпықтың қызылы, Салпықтың тауы, Салықпай шоқысы, Самайдың қызылы, Саржан шапқан, Саржаудың шоқысы, Сары қонған, Саурық кескен, Сауытбек туған, Сейітқұл қонған ағашы, Тойған қашқан, Қылды қонған, Мақпал қыстаған, Малтақ ілген, Маман қалған, Мешіт салған, Хан түскен, Шағыр қонған, Шақшақ қонған, Шәулі ұстаған т.б.

2) Белгілі бір адамның есіміне байланысты: Албан шоқысы, Бөке талы, Дүйін бұлағы, Елтінді жалы Боқайдың өткелі, Боранбайдың шоқысы, Бумаш шоқысы, Дәметей ағашы, Құлтайдың шатқалы, Құлтуманың шілігі Мезгілдің ағашы, Мезгілдің шоқысы, Мекшенің шоқысы, Мендеке шоқысы, Тәті қонған, Түйебайлаған көлденең сияқты ата-бабаларымыздың құтты мекендері бұл күнде елсіз, иесіз қалғаны да ойлантады.

3) Тек қана антропонимдерден тұратын топонимдерге негіз болған есім иелерінің ет-сүйектен жаралған қоңыртөбел пенде емес, өз заманында, өз ортасында әлеуметтік биік сатыда тұрған, ағайын-туыстың тұрмыс-тіршілігіне белгілі дәрежеде пайдалы әсері болған, қоғамдық тұлға немесе, тіпті билік-байлық иесі болғанын кәміл сеніммен айтуға болады. Өзге этностардың жөні бөлек, оларды жеке тексеріп, зерттеу керек, ал қазақ ұлтында жағымсыз

қылықпен аты шыққан, беделсіз сүйкімсіз жәндардың есімдері антропоним ретінде сирек екенін, тіпті кездеспейтінін байқадық. Бұл да уақыт сыншысы, тарих таразысы ретінде, халқымыздың лайықты азаматтарын тарихта таңбалап қалдырудың бір жолы десек болар.

Сонымен бірге, қазақтар көру аясындағы көп нысанды бірден тәртіптеп, жалпылап, ортақ атау беруге шебер екендігін жоғарыда келтірілген және басқа да мысалдар ерекшелейді. Сол нысандардың алып тұрған орнын бағалап, көп нысанның арасынан кейбіреуін бөліп алып, басқалармен арақатынасын қашықтық, биіктік белгілерімен бағамдап, немесе санын анықтап, көңіліне жаққан дәрежеде жалқы есім беретін мысалары да аз емес.

Жер-су атауларының бейнелі, тіпті шебер тоқымашының терме алашасындай көркем болып келетініне құлағымыз үйреніп қалған, кейбір жүдеу тартқан атауларды естігенде, көзіңізге елестеген көріністен тітіркеніп, келеңсіз ойға кетесіз. Қазақ өрт деген құбылысқа шошына қарайды, қарғыстың ауыры «өртке» байланысты, даланың өрті күнкөріс көзі - малға жұт, мал жұтаса көшпелі қазаққа өмір жоқ. Сондықтан, бір кездегі өрт оқиғасын ұмытпас үшін қойылғандай көрінетін, өткен шақ етістіктен жасалған сын есім «Күйген» сөзі, төрт рет кездескен «Күйген жұрт», сегіз рет аталған «Күйгенкепе» қанша уайым-қайғы арқалап тұрғанын түсінсек-ші? Алғашқысында, өртенген жұрттан өре көшкен ел, екіншісінде жерден қазып жасаған «кепе» түріндегі баспананың отқа оранып, бала-шаға, кәрі-құртаңның ашық аспан астында аңырап қалған шарасыз күйі жаныңды ауыртады. Заты, қазақ баласы өзі от тастап, даланы өртемейді Жазатайым шыққан өртке «ақ құйып» тоқтатады, өрттің қайталанбауын тілеп, тиісті ырымын жасауға ерінбейді. Алайда, өзге өлкеде, мүлде басқа табиғат аясында еүн кешкен этностар үшін, даланың бір түп көдесі, бір құшақ қау-қауданы қазына емес, олар үшін «былтырдан қалған ескі шөп, биыл мал сүйсініп жемейді», яғни жан берсін, күйе берсін, қажеті жоқ...

Күйген демекші, жерлес классик-жазушымыз Сәбит Мұқановтың туып-өскен жері «Жаманшұбар» аталады. Сол топонимге байланысты түсінік берген жазушы жергілікті орыс жұрты көктем шыға былтырғы қаудан шөпті өртейді... өртеңге шыққан жаңа шөпке мал қызығады... осындай бір жылғы өртке ауыл жұрты ие бола алмай қалып, өртенген ағаш түбірлері анадайдан қарайып, шұбарланып жататынын, осыған байланысты «Жаманшұбар» атанғанын жазады. «...Жаманшұбар әлі де құлазып тұр. Өткен жылы өрт жүріп, оның әр жеріне шоқтала өскен ағаштарын тағы да арса ғып, күйдіріп кеткен. Ал, өртеңге шыққан қалың шөптің биіктігі белуардан.» Көкм шығарамын деп жер өртеген жерлестеріміздің сол кәсібі көпке жалғасса керек, дәл қазір облыс аумағында «Күйген», «Өртенген» дегенді білдіретін «Горелое», «Горелый», «Горелик» деген 32 атау кездесетініне таң қалуға болар еді. Осылардың тең жартысы елді мекендер, қалғаны орман-тоғай, қамыс, көлдер мен батпақтар. Сәбеңнің «Жаманшұбары» сол көптің бірі ғана

Тілдің лексикалық құрамы ретінде топонимика халқымыздың өткенінен хабар беретін материалдық және рухани мәдениеттің қызықты белгілерін тарихының ғылым ретінде

Солтүстік номастикалық кеңістік пен ономастикалық жүйенің құрамдас бөлігі ретінде

Айталық, шоқы мен төбенің жазыққа қарағандағы қатынасы, көл жағасынан ағаштың қаншалықты жақын немесе алыс өсіп тұрғаны, томардағы ылғалдың немесе басымдау өскен шөптің тегіне қарай, саралап ат береді.

Географиялық атаулардың әрқайсысы-ақ ақпараттық жағынан құнды екені ежелден мәлім. Топонимикалық лексикадан мұның сан түрлі көрінісін табуға болады.

Жалқы атаулардың мағынасы өзі пайда болған жалпы атаулардың мәніне тең болуы шарт емес. Бұлай деп талап қоя отырып қарастырудың өзі артық болар еді. Солтүстік Қазақстан облысы аумағының топонимикасынан бұған дәлел бола алатын талай айғақ табуға болады. Қоңырқасқыр, Қырыққұдық, Аралдықызыл, Жақсықызыл, Жаманағаш, Жаманжан, Жаманқара, Қызылтоғай (2), Қызылтомар, Қызылшілік, Сарымай, Сарыбас, Сарыбауыр,

Топонимикалық аталымдардың қалыптасуындағы тілдік заңдылықтарды әр қырынан қарастырып жүрген зерттеушілердің бірі Қ.Рысбергген: «Жер-су атауларында лингвистикалық және экстралингвистикалық факторлардың үйлесім табуы тіл мен сананың, тіл мен кеңістіктің байланысын айқын байқауға мүмкіндік береді» дейді.

Қазақ ономастикасындағы топонимдерді семантикалық, құрылымдық әдіс тұрғысынан жүйелі түрде зерттеушілер тілдік таңбада берілген дүние туралы білімдердің жиынтығын бірде «ғаламның тілдік репрезентациясы», бірде «ғаламның тілдік моделі», бірде «ғаламның тілдік бейнесі», бірде «тіларалық ғалам»

деп көрсетіп жүр. Ғаламның тілдік бейнесі, ұлттық болмысы әр этноста әр түрлі болуы дау туғызбайтын құбылыс болса, ол әуелі этностың тәжірибесімен, білімімен байланысты. Өйткені тілдік таңбаның таңбалаушы қызметі сыртқы дүниемен байланысында ғана емес, адамның өмірден көрген-білгені, көңілге түйгені білімнің негізі болып табылады. Қарғалы, Бұлантал, Бөрілі (2), Борсықағаш, Жыланды, Қасқырлы (3), Түлкішықпас, Тұзаққұрған, Тұйғынтүскен, Шағалалы, Шошқалы (5), Үкілі деген мысалдар қазақ халқының көру, есте ұстау, ұлттық дүние бейнесін қабылдау қабілеті ерекше дамыған дамығандығын көрсететіндігіне тағы бір дәлел.

Даладағы «аралдар мен шоқтар» туралы

Когнитивті семантика теориясы тұрғысында қарасақ, «арал» - түсінігі су айдыны ортасындағы құрғақ жер; сумен қоршалған шектелген кеңістік дегенді білдіреді. Ал, қазақ тілінде «арал» деп кең жазықтықтағы ағаш шоғырын, кеңістікте бой көтерген шоқыны /шоқыларды/ үйіліп жатқан тастарды, тіпті көптеген елді мекендердің ортасында орналасқан, ерекше этномәдени белгісі бар жеке елді мекенді /мекендерді/ де айта береді. Солтүстік Қазақстанда, мысалы осындай «арал ағаштар» бірнешеу. Демек, біз байқаған «арал» нысандар өзін қоршаған кеңістікпен, немесе басқа ірі көлемді нысандармен

өздерінің шегаралары арқылы бөлінеді. Бұл шегаралар, тиісінше сол «арал» нысандардың да шегарасы болып табылады да өздері де кеңістік белгісімен танылады. Демек, «арал» атауына тән сипатты табу үшін сол аралды қоршап тұрған сыртқы кеңістіктің айырықша белгісін танып алуымыз керек.

Мыс. профессор З.Тайшыбай Солтүстік Қазақстан облысына тән этномәдени ерекшелік ретінде: «мұнда қазақтың ұлттық салт-дәстүрлерін, тілін, қысқаша айтқанда «қазақтығын» сақтап қалған, осы уақытқа дейін ұлттық болмысын сақтап, ежелгі этнографиялық белгілерін жоғалтпаған «арал ауылдар» бар екендігін айтып отырады. Осылайша, еуропа сипатты қалың елді мекендердің ортасында өзіне ғана тән, айрықша сыртқы белгілері мен ішкі мазмұны бар қазақ ауылдарының, (тіпті этноауыл десе де болады) соңғы 60-50 жылға дейін сақталып келгенін дәлелдейді.

Екінші бір байқалғаны, кейде сусыз кеңістіктегі «арал» ұғымына «шоқ,шоғыр» сөздерін синоним етіп алуға болатындай. Мысалы, «шоқ ағаш», «шоқ қарағай», «шоқ терек», «шоқ төбе», «тоғайлар шоғыры», «обалар шоғыры» т.б.

Жасалу мақсаты, пайдалану, кәдеге жаратылуы басқа сипаттағы үйлерді, қаланы, бөлмелерді, аулаларды, басқа да кейбір ғимараттарды «арал» немесе «шоқ, шоғыр» деп атай қою қиын. Өйткені олар құлаққа естілгеннен кейін назар сала қарағанда, жоғарыда айтылған «арал» сияқты әсер қалдырмайды.

«Арал» нысанын сыртқы кеңістік көрінісімен салыстырып, жеке қарастырғанда, әрине, оның «аралдық» белгісі әр уақытта, әркімге айқын таныла бермеуі де мүмкін. Арал+кепе, Арал+көл, Арал+қызыл, Арал+ды+қызыл, Арал+терек, Арал+ағаш, Кең+арал атаулары құлағыңызға майдай жағып, туған жердің баға жетпес байлығының тағы бір байғазысындай сыңғырлап тұрған жоқ па?

Осыдан бір ғасыр бұрын біздің облысымызда екі қыстаудың атау «Кендірқопа» болса, тағы бір «Кендірлі» деген мекен болыпты. Кендірдің орысшасы «Конопля» деген шөп тектес қурайша екені мәлім. Қазір олар қатардан шығып қалған, бүгінгі топонимдер қатарында жоқ. Оның есесіне «Конопляное», «Конопляник» деген бес көл және «Коноплево» деген батпақ бар. Ғылыми әдебиетте **кендірге** талшықтарынан мата, арқан, жіп өндіретін көпжылдық жабайы шөптесін өсімдік деген анықтама берілген. Орталық Азияға тән кендір өсімдігі Қазақстанда Іле, Балқаш, Шу, Сырдария өңірлерінде көптеп кездеседі. Қазақты дәстүрлі шаруашылығында кендірдің сабағын қара күзде, әбден кеуіп құрғағанда, кейбір жағдайда, кейде қыстыгүні қардың астынан жинап алады. Көп қылып жиналған кендірді бастырып, сабақтарын босатып алғаннан соң, су сеуіп ылғалдайды, себебі ылғал күйінде талшықтар қабығынан оңай және қалдықсыз ажырайды. Осылай дайындалған кендір сабағын кәдімгі сіңірден тарамыс алғандай, жақсылап түйіп, уқалап, талшықтарды қабығынан ажыратып алып, сапасына қарай бөліп шүйкелейді. Жоғары сапалы талшықтардан мата тоқитын жіңішке жіптер иіріледі. Қысқалау, буынтықты талшықтарды сілемейлеп ұзындығы 30-40 см арқан иіретін шүйке жіптер дайындалады да, дәстүрлі тәсілмен арқан есіп, жіп иіреді.

Солай десек те, кендір солтүстіктің қазақтары үшін аса сүйкімді дақыл болмаған.

Жетісу, Сыр өңірінде кендір талшықтарын қылмен араластырып қанар, қап тоқып, түрлі арқан, баулар еседі. Бір айта кететін жайт, кендір арқанмен мал байламайды, себебі кендір арқан су тигенде ісініп қатайып, малдың денесін қажайды. Осыған байланысты ел арасында «Жыңғылмен мал айдама, кендірмен мал байлама» деген мақал бар. Қазақтар көші-қон кезінде кендір қалың өскен жерлерді мүмкіндігінше айналып өтуге тырысқан, себебі қураған кендір сабағын, сояуларын жеген мал уланып іш, өкпе ауруларына шалдығады деп есептеген..

Техникалық дақыл ретінде славян тектес халықтар кендірден жіп иіріп, мата тоқиды да, оған құрметпен қарайды. Кеңес Одағы кезінде де 20-30 жылдары Шу, Сырдария өңірінде кендірді техникалық дақыл ретінде қолданысқа енгізу мақсатында агрономиялық-селекциялық тәжірибелер жүргізілген. **(Қазақтың этнографиялық категориялар, ұғымдар мен атауларының дәстүрлі жүйесі. Энциклопедия. – Алматы. РПК «СЛОН», 2012, 60-61-бет.)**

Топонимиканың төркінінде ұлттық сана-сезім, талғам мен қажеттілік жатқанын осыдан-ақ байқауға болады.

Адам баласы табиғи нысандарды көріп, сынап бағалағанда оның табиғи жаратылысындағы ерекшеліктерін мейлінше дәл сипаттауға тырысады. Бәлкім, алғашқы қойылған атау келер ұрпақтар тарапынын сыналып-мінеліп, толықтырылып, жан-жақты қарастырылуы, нақтылануы мүмкін. Топонимиканы «ата-бабаларымыздың бізге жазып қалдырған хаты» дейтініміз, баға жетпес ескерткіш жәдігер санайтынымыз сондықтан. Бұл арада түр (форма) категориясы ілгері тұрады деп ойлаймыз. Нысанның көзге көрінгендегі сипаты, әсіресе, алдынан қарағанда айшықты танылмақ. иТүзу, қисық, тік, көл беу, дөңгелек, аласа, биік

Солтүстік Қазақстанда кездесетін географиялық атауларда түр категориясының санатына жататын мына белгілер жиірек кездеседі.

ХРИСТИАН ДІНІНІҢ ӘСЕРІНЕН ҚАЛЫПТАНҒАН АТАУЛАР

Облыс аумағының топонимикасы туралы сөз болғанда, біз тарихи жағдайларға байланысты ішкі Ресейдің көптеген жерінен келіп қоныстанғандар арасында әртүрлі діни сенім иелерінің болғанын да есеруге міндеттіміз. Солардың ішінен, әсіресе славян текті халықтардан католиктер мен православиелік христиандардың саны көп болғанын білеміз. Тағдыр айдап, туған-өскен жерінен жыраққа дәм тартып келіп қалған жаяулы-жалпылы келімсектер жаңа қоныста кездескен қиыншылықтарды жеңу үшін өзі сенетін әулие-пірлеріне жалбарынатыны мәлім. Міне, осы жағдайлар солтүстік аймақтың жер-су атауларында, елді мекен-қоныстардың аттарында жазылып қалған.

XVIII ғасырдың аяғынан XX ғасырдың басына дейін тиылмаған келімсектер тасқынын бейнелейтін христиан дінін ұстанушылар қойған атауларға тоқталайық. Сан жағынан бұлар өте көп болмағанымен, қазақтың жер ббедеріне

елеулі із қалдырған. Мысалы, осы күнге дейін сақталып келе жатқан атаулардың біреуі Жамбыл ауданындағы «Благовещенская» өзегі мен сол аттас Благовещенка деген ірі елді мекен, тіпті бір кезде аудан орталығы да болған. Жас ұрпаққа түсінікті болуы үшін осы атауға байланысты мынадай аңыз бар екенін айта кетейік:

Христиан діні бойынша Жебрейіл періште Мария қызға наурыздың 25 жұлдызы (ескіше) немесе 7 сәуірде (жаңаша) аян береді «сен пір сипатты ғажап ұл табасың, оған бүкіл әлем табынатын болады», деп аян берген оқиғаны орысша Благовещение Пресвятой Богородицы (Құдайдың анасына жеткен «игі хабар» дегеніміз осы) деп әуезе қылады. Осыдан барып, Благовещенск, Благовещенка, осыған ұқсас қоныстардың атауы туған.

«Введение во храм Пресвятой Богородицы» — үш жасар Мария бикешті (болашақ Ғайса пайғамбардың анасы) ата-анасы Иерусалим ғибадатханасына тәрбиеге тапсырған күні 21 қараша (4 желтоқсан) жыл сайын мейрам ретінде атап өтіледі. Осы күнді жақсы ырымға балаған үмметтері елді мекенге ат қойып, таңбалайды.

«Вознесение» мерекесі Пасха мейрамынан 40 күн кейін Ғайса пайғамбар көк жүзіне ұшып шығып, қоныс тапты деген аңыз бойынша атап өтіледі. Осыны ырым етіп Вознесение, Вознесенск, Вознесенский деген атау берілген. Мысалы, Петропавлда осы аттас көше және Қызылжар ауданында Вознесенка деген село болған. Пасха мерекесінің алдындағы жексенбі «Вербное» деп аталып, Ғайса пайғамбардың Иерусалимге келген қасиетті күн ретінде тойланады. Осы күні іргесі қаланған елді мекенге Вербное, Вербная деген атау берген.

«Крестовоздвижение» — ІҮ ғасырда Елена әулие Жерісәлемде Ғайса пайғамбардың айқышын тауып алған күн 14(27) қыркүйекке сәйкес келеді. Воздвиженка, Воздвиженск деген село аты осыған байланысты қойылған. Есіл ауданындағы Алуа көлінен оңтүстік-шығысқа қарай Кресты деген көл, осы аттас өзек бар.

«Крещение Господне (Богоявление)» Шоқындырушы Иоанн пайғамбардың Ғайса пайғамбарды Иордан өзеніне шомылдырған күні 6(19) қаңтар. Соның құрметіне Богоявление, Явленное, Явленка деген атаулар таңдалған.

1(14) қаңтар -Ғайса пайғамбардың сүндетке отырғызылған күні, жыл басы.

«Пасха» – Ғайса пайғамбардың айқышқа керіліп, жаза тартқан күні. Көктемгі күн мен түн теңелгеннен кейін жаңа Ай туған жексенбі, христиандардың төл мерекесі. Православ шіркеуі бойынша июлий күнтізбесіне сай 22 наурыз бен 23 сәуір арасына дәл келеді.

«Покровы», қазақша Боқырау, X ғасырда Константинопольдегі Влахерн храмына Ғазиз ана келіп, ғибадатшы христиандардың төбесіне жамылғысын (Покров) жауып, арабтарға қарсы соғыста жеңіске жетуге батасын берген күн ретінде 1 (14) қазан күні атап өтіледі. Осы күнді есте қалдыру үшін Покровка, Покровск, Покровский деген атаулар алынған. Есіл ауданы мен Мамлют ауданында бір-бірден Покровка және Келтесор көлінің оңтүстік-шығысы мен Алуа көлінен батысқа қарай Покровское деген батпақ бар.

Шарапатты құдай-ана мейрамы. 8 (21) қыркүйек Ғайса пайғамбардың анасы Мәрияның дүниеге келген күні құметіне «Мариновк», «Марьевка», «Богородица» деген атаулар берілетін дәстүр қалыптасқан.

Облыста Мария ананың құрметіне қойылған Марьевка деген аудан орталығы болған еді, ол Сергеев су қоймасының астында қалған.

Ғайса (Иусус Христос) пайғамбардың есіміне байланысты Спас, Спасское, Спасовка деген атаулар да көпке мәләм. Әдетте, шіркеулерге қойылатын атау, Ғайса пайғамбар тіріліп келіп, жарлы-жақыбайларды құтқарып, бақытқа бөлейді деген сенімге сай, жақсы ырым ретінде Есіл ауданындағы бір селоға Спасовка түрінде қойылып, Меңкесердің оңтүстік-батысындағы бір көл Спасское аталады екен.

«Троица» мен «Успение» де жақсы ырымға жоралғы болсын деп таңдалған жер атаулары екенін білуіміз керек. Жамбыл ауданындағы Троицкое, Мағжан Жұмабаев ауданындағы Успенка, Булаев-Молодогвардейск теміржол тармағындағы Успенка стансасы христиан мерекелеріне сай аталған.

Тарихи отанынан алыстап, күн көрістің қамымен ауа көшкен қайыршы жұртты үміті алыстағы қазақ жерінде жетелегені мәлім. «Жиделі-байсын, түгін тартсаң майы шығатын құнарлы өлке бос жатыр, барындар да нәпақа табындар» деген лақапқа ерген, басқа барар жері, басар тауы қалмай, жоқшылықпен күйзелген пенде жаяулы-жалпылы қазақ даласына шұбыра бастады. Ресей өкіметі тарапынан кейде беріліп, кейде берілмеген азын-аулақ көмекке сенген «қарашекпен» (қазақтарбосқын шаруаларды «қарашекпен» деп, жалаң қылыш атты казактарды «қазақ-орыс» деп атағаны мәлім) өздеріне бұйырған жер телімін өз тілінде атай бастаған. Ертеңге деген сеніміне қол созып, туған жерін сағынғанда есе алып жүрмекке қазақ даласынан тапқан қоныстарын әулие-әнбиелердің, өздері сеніп, табынатын пайғамбарлар мен сахабалардың атымен атағанының мысалдары біздің жерімізде аз емес.

Шіркеулер мен басқа да ғибадатханаларға Андрей, Архангел, Богородица, Воскресенье, Илья, Михаил, Николай, Петр сияқты есімдерді жиі кездесетін себебі осы. б.

Мысалы, Айыртау, Мағжан Жұмабаев, Мамлют аудандарының әрқайсында бірден Воскресенка, Жапмбыл және Қызылжар аудандарында Архангелкалар, Айыртау және Есіл аудандарында Никольскілер, Есіл және Қызылжар аудандарында бір-бір Николаевка осындай дәстүрдің айғағы. Кезінде, елді мекен атауларына идеоглогиялық талаппен қарағанымыз сияқты, көне христиан түсініктерін еске сақтау мақсатында, мысалы аудан сайын міндетті түрде бір Петровкадан, бір Андреевкадан, Воскресенкадан т.с. болуға тиіс деген іштей ұстаным болған сияқты әсер береді.

Облыс орталығы әуелде, 1752 жылы әулие Петр атымен аталып ашылған уақытша бекініс, кейін нығая, күш ала келіп, соғыс қимылдарының пірлері Петр мен Паулдың құрметіне, жаздың басы аталған Петров день (19 маусым) 12 шілде Петрмен Паул мерекесіне байланысты аталғаны тарихтан мәлім. Қала әкімшілігінің түсінбестігінен, соңғы жылдары қаламызда осы христиан

мейрамы «Қала күні» деген дәрежеге көтеріліп, ресми түрде атап өтілетін болды.

«Преображение Господня» – Ғайса пайғамбар Адам кейпіне кіріп, шәкірттеріне көрінуге келген күні 6 (19) тамыз. Преображенка, Преображенск, Преображение, Преображенский қатарлы селоларға атау болған.

25 желтоқсан Ғайса пайғамбардың туған күні, христиан әлемінің негізгі мейрамдарының бірі. Православие шіркеуінің салтымен григорий күнтізбесі бойынша 1 қаңтар. Осы күнді ырым етіп, қойылған «Рождественский» деген атаулар жиі кездеседі. Қазақстан Президентінің жарлығымен Рождествоның бір күні мемлекеттік мейрамдар қатарына қосылды.

2 (15) ақпан ата-анасы Ғайса сәбиді алғаш рет ғибадатханаға әкеліп Симеон-мессия қарияның батасын алған күн Сретение деп аталады. Осыған байланысты Сретение, Сретенск деген атаулар таңдалған.

«роицк» деген қала, ауыл атының негізінде Ғайса пайғамбардың мүридтеріне рух қонған күн, яғни пасха өткеннен кейінгі елуінші күні аталатын қасиетті күн жатыр.

Успенск, Успение, Өспен деген елді мекен атаулар Мәрия-ананың қайтыс болған күні 15(28) тамызда қолға алған істің, мысалы ірге көтеру, қазық қағу, көштің жүгін түсіру сәтіне арналған атау.

Қазақ жерінде өзге діни сенім-нанымға байланысты қалыптасқан атаулардың ғылыми-мәдени маңызы бар деп ойлаймыз. Көшіп келген жерін, мекені мен өрісін таңбалау үрдісі тағы жануарларға да тән. Сүт қоректі жануарлар өзінің мекенін, өзі үйренген тіршілік ортасын белгілеу үшін таңба салатыны, иіс қалдыратыны, сол таңба мен иісті қалай қорғайтыны туралы бұлжымас деректер баршылық.

Сол сияқты, жоғарыда біз шолып өткен тарихта, қазақ даласына амалсыздан күн-көріс үшін, тіршілік қамымен келген келімсектер де уақытша қоныстың өзіне ат қойғаны, сол атаудың өз сеніміне жақын ырым болғанын көреміз. Бұл жағдайларды мейлінше қорғап, заңдастырған Ресейдің мемлекеттік органдарының құжаттарын да келтірдік. Сонда, әуелі көрші мемлекеттің жеріне көз алартып, одан кейін қоныстанушыларды жіберіп, ақырында түбегейлі меншіктеніп алуға ниеттенген отаршылдық пиғылдың куәсі болғанымызды қазіргі және келер ұрпақтар білуге тиіс.

VII ТАРАУ СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ ТОПОНИМДЕРІНІҢ ДИАХРОНИЯСЫ: XVIII-XIX ғғ

Қазақ ономастикасында топонимдер семантикалық, құрылымдық әдіс тұрғысынан жүйелі түрде зерттеліп келеді. Тілдік таңбада берілген дүние туралы білімдердің жиынтығы түрлі тілдік концепцияларда бірде «ғаламның тілдік репрезентациясы», бірде «ғаламның тілдік моделі», бірде «ғаламның тілдік бейнесі», бірде «тіларалық ғалам» деп көрсетіліп жүр.

Ғаламның тілдік бейнесі, ұлттық болмысы әр этноста әр түрлі болуы этностың тәжірибесімен, білімімен байланысты. Өйткені, тілдік таңбаның таңбалаушы қызметі сыртқы дүниемен байланысында ғана емес, адамның өмірден көрген-білгені, көңілге түйгені білімнің негізі болып табылады.

Оның тілдік бейнесі, ұлттық рухани болмысы әр халықта әр түрлі екендігінің мөлтек көріністерін өзіміздің Қызылжар-Есіл өңірінен байқаймыз.

Қазақ халқының көру, есте ұстау, ұлттық дүние бейнесін қабылдау қабілеті ерекше дамығандығын өз облысымыздың тарихынан алынған мына мысалдармен кестелеуге болар еді. Мал шаруашылығымен айналысқан . қазақ халқының ұлттық рухани болмысын бейнелейтін ономастиканың өмірде маңызды орын алып, олардың дала алқабы мен шөлді жайылымдары да көші-қон кезінде белгілі қызмет атқарғанын байқауға болады. «Ономастикалық атауларда этнос пен табиғат байланысын бейнелейтін атаулардың көп болуы топонимикалық нысандарға негізделгенін, қазақтардың тұрмыс-салты, этномәдени, тіршілігі мен шаруашылық түрінің өзіндік ерекшеліктерімен байланысты түсіндіруге болады. Белгілі бір топонимикалық нысанның *түрін, түсін, пішінін, көлемін көру, ұқсату* т.б. *уәжі* арқылы қабылдаған. Бұл қабылдауда ұлттық этнографиялық нысандар жататынын келтіреді.

Халық тарапынан қойылған жер-су атаулары – сол жердің табиғи құжаты болып табылады. Әрбір географиялық атау географиялық картада, ресми құжаттарда өз орнын табуы керек. Ол үшін ел болып жұмылып, түзетіп, қалпына келтіру, зерттеулер жүргізу, баршамыздың міндетіміз болып табылады.

Кез келген аймақтың (аумақтың, регионның, өңірдің, өлкенің) топонимиялық жүйесі ғасырлар бойы қалыптасқан: аймақтың табиғат жағдайларын, сол өлкені мекендеген халықтың көне және жаңа тарихын өн бойында сақтаған, ұлттың материалдық және рухани мәдениеттерінен көрініс бере алатын көптеген жалқы географиялық есімдер жиынтығы, кешені болып келеді.

«Аймақтық топонимиялық жүйе ұлттық топонимиялық жүйенің құрамдас бөлігі, сонымен қатар өзіндік аймақтық өзгешіліктері бар жүйелік топонимикалық құрылым болып табылады. Топонимиялық аймақтың межелері әкімшілік-экономикалық аумақтық межелерімен сәйкес келмеуі мүмкін, бірақ әкімшілік-экономикалық құрылыстың тарихи, саяси, шаруашылық, этномәдени факторлары аймақтық топонимиялық жүйені сипаттауда назарға алынады. Сонымен қатар жергілікті тіл ерекшеліктерінің де аймаққа қатысы ескерілмек» [1, 44 б.].

Біздің пікірімізше, белгілі бір аудан аумағындағы топонимдер жиынтығы аймақтық топонимиялық жүйесін құра алады, себебі кейбір аудан (барлығы емес) топонимиясы сол алғышарттар мен олардың топонимиялық көріністерінің байланысын аймақтық деңгейде паш етеді. Басқаша айтқанда, аймақтық сипат сол аудан көлеміндегі топонимиялық жүйеге тән, демек, аудан топонимиясы басқа аудандар, басқа өңірлер, өлкелер топонимиясынан өзгеше, өзіндік ерекшеліктерге ие.

ХҮШ ҒАСЫРДА БАСТАЛҒАН ҮРДІСТЕР

Жер-су атын өзгерту – жай әуесқойлық емес, сол маңайда бұрын ешқандай халық мекендемеген, демек, иесіз жерге қазық қағуға болады деген жымысқы саясатпен әдейі жасалған шара екені мәлім. Және мұндай ат қою немесе байырғы қазақы атауларды өзгерту ешқашан тоқтамастан, бірте-бірте жүргізіліп келді. Бұған, сонымен қатар, қазақы атаулардың өзінің транскрипциясын өзгертіп, адам танымастай қалыпқа түсіргендікті де қосу керек (Мысалы: Шабакты – Чебашье, Тереңкөл – Торангул, Тоқыш – Токушино, Асан – Асаново т.с.с).

Солтүстік өлкеде жер-су аттарының орынсыз өзгеруі, шамамен осыдан 230-250 жыл бұрын басталған болатын. Айталық, отарланған елді мекендердің қазақша атауларын орысшамен айырбастау туралы әскери губернатор Г. Меньшиковтың бұйрығы 1774 жылғы 1-қаңтардан орындала бастады. Әкімшіліктің зорлық күшімен өзгерген алғашқы атаулар, мысалы, мыналар еді:

Омбы уезіндегі Атқы-Мөңтік-Сары Қарауыл болысының атауы Николаев болысы, Петропавл уезіндегі Матақай-Сыбан-Керей болысының атауы Пресногорьковская болып өзгертілді. [2]

Бұл атаулар күні бүгінге дейін отарлау саясатының ескерткішіндей сақталып қалды. Бұл үрдіс тоқталмай, жалғаса берді.

Мысалы, 1830 жылғы географиялық картаның бетіндегі көлдер мен елді мекендер аттарының жаппай орысшалануы да көп нәрседен хабар бергендей.

1832 жылы Омбы облысының аймағын әскери-топографиялық картаға түсіру үшін подполковник Бутковскийдің басшылығымен арнайы экспедиция құрылды. Экспедицияның 1833 жылы дайындаған есеп-санақ сипаттамасында Көкшетау округінде (қазіргі СҚО аймағын да қамтиды -авт.) тұратын халықтың әкімшілік болыстарға бөлінгендегі жағдайы көрсетілді:

1. Майлы Балта-Атығай болысы (ондағы негізгі рулар: бабасан 286 түтін, сүйіндік-қара 228 түтін, елтоқ 150 түтін, сарыбаласы 342 түтін, қадыр 280 түтін).

2. Атығай-Бағыш(оның ішінде доңқай 150 түтін, рысқұл 198 түтін, құлансу 80 түтін).

3. Қырғыз (долана-қырғыз 155 түтін, басай-қырғыз 180 түтін).

4. Дауылбай-Қарауыл (дүйсен 110 түтін, серке 75 түтін, күлдей 63 түтін).

5. Құттымбет-Қарауыл (ноқай 205 түтін және малай 205 түтін).

6. Қылды-Қарауыл (жанған 176, тарағай 150 және қуандық 66).

7. Едікбай-Қошқар-Қарауыл (байқошқар 145, елікбай 150).

8. Баба-Атығай (оның ішінде баба490 түтін)

9. Қойлы-Атығай (қарабалық 207 және әлмәмбет 307 түтін)

10. Рысай-Атығай (есенгелді 376 түтін).

11. Құдайберді-Атығай (көшқұлы және ораз 249 түтін, аңдағұл және жұмық 330, жантелі және ақмәліш 236 түтін).

12. Ноғай-Қарауыл (есенгелді 219 түтін).

13. Атығай-Бағыс (назар, байназар және серке 612 түтін).

14. Балта-керей (балта 184 түтін).

15. Құрсары-керей(бураз және құрман – 45 түтін).

16. Уақ (шоға – 132 түтін)

17. Бәйімбет-Атығай (айбас 385 түтін).

Аманқарағай округінен қосылған:

18. Уақ (байдалы 500, жансары 525, барғана 450, шайгөз 225, сіргелі 50, ергенекті-уақ 50 шаңырақ).

19. Керей (көшебе 700, сибан 500, матақай 1000, самай 500, есенбақты 200, еменәлі 150, қантай 250, тазда-керей 100, дәулетімбет 100, нұрымбет 380, қақсұт 540, шағалақ 100, қаракемпір 8, құрама-құлтаба 180 шаңырақ).

20. Арғын (таз 700, өтей 500, қалуқай 500, оқташ 510, тағаш 100, жиёмбет 200, қанжығалы 500, кубет-ұзын-торайғыр-қыпшақ 350, бағаналы 300, арғын-ақшаты 100, арғын-сүгір 40, матақай-керей 500, арғын-сарыжетім 300, арғын-жолтай 135 шаңырақ.

Моншақты округінен қосылған:

21. Құрсары-керей 4011 түтін, ақсары-керей 208 түтін, қашақты және шұбар қарауыл 2100, қанжығалы 6420, әжібай – 1580, қанжығалы 2000, ақсары-керей 3592 түтін. [3]

Петропавл бекінісіндегі сауда- саттықтың маңыздылығын ескере отырып және осы өңірдегі ірі сауда орталығы болғандықтан патша өкіметі 1782 жылы Пресногорьковский, Николаевский, Омбы шекара-кеден тіректерін бекітті [4.].

XVIII ғасырдың ортасында Ресей әскери шептерді салу арқылы Орта жүз қазақтарының жерлерін азайту туралы алғашқы заң актілерін қабылдауға мүмкіндік алды

Ресей сыртқы істер алқасының 1771 жылғы жарлығымен «Ащы көлдер шебі» арқылы қазақтардың өтуіне ішінара рұқсат етілді, ал 1788 және 1797 жылдардағы жарлықтармен қазақтарға Ресей иеліктерінің ішіне қоныстануға құқық берілді.

Оның есесіне қазақтардың жайлымды жерлері жаңадан белгіленген шекаралық шептің «ішкі жағында» қалып қойды. Қазақтардың қарулы қарсылығы басталып кетті. Бұл оқиғалар XIX ғасырда өмір сүрген зерттеушілердің бірі Н. Петропавловскийдің еңбегінде жеткілікті дәрежеде жан-жақты суреттелген :“ ...Қорған, Есіл және Туқала округтарында орыс шаруалары жердің заңды иелері қазақтармен күрес жүргізді. Жаңа шекара шебі жаңадан басып алынған жерлерді қазақтардан қорғау үшін патша үкіметіне қызмет етті. Бір жағынан, жоңғарлармен, екінші жағынан, башқұрттармен жанталаса күрес жүргізген қазақтардың патша үкіметінің жерді тартып алу экспансиясына ұйымдасқан түрде қатты қарсылық көрсетуге мұршасы келмеді.

Осылайша Ресей әкімшілігі Абылай сұлтанның тарап етуіне байланысты 1759 жылы Әулие Петр бекінісінде айырбас сауда ұйымдастыру туралы қауылы қабылдады. Осы істі жүзеге асыру барысында айырбастау алаңы ашылды [5]

М. Сперанскийдің жобасы қазақтың кең даласын бір ғана Ресейдің бодандығына түбегейлі көшіру жоспары болатын. Орта Жүздің ханы Уәли

Абылайұлының қазасын сәтті келген жағдай деп есептеп, Ресей империясы Қазақстандағы хандық билікті мүлде жойып жіберді.

Омбы деп аталатын жаңа облыс құрылғанда, «Сібір қазақтарының Жарғысы» деген құжат өмірге келді. Отарлау саясатының білгір мамандарының бірі Корф бұл жоспар жөнінде кезінде былай деп жазған болатын:

«Қазақ даласын осы бір ғана құжат арқылы бейбіт жолмен басып алудың маңызы өз кезінде қалай бағаланса да, тарихи тұрғыда бұл өзі аса зор маңызды факт болатын».

Ал, Сперанский Капцевичке жазған құпия хатында өз жоспарының ішкі сырын былайша ашқан:

«Қазақ даласына қарай басқан әрбір қадамымыз батылдық болып көрінетіні рас. Бірақ, Жарғыда бұл қадамдар – мақсат, түпкі бағыт, беталысымызды түзеп алу тұрғысында көрсетілген. Бәлкім, бұл мақсатқа жарты ғасыр өткеннен кейін жетерміз. Әзірше сенімсіздеу, баяу жылжып келе жатсақ та, айқын жоспарымыз бар, бағытымыз дұрыс. Жергілікті жағдайлардың аңысын аңдып, қолайлы сәтті қалт жіберіп алмасақ болғаны. Осылайша, Қыр өлкесіне қарай жылжып, азаматтық өзгерістерді («жер-су атауын өзгертуді» деген сөз.-З.Т.) қазақ арасына бірте-бірте енгізіп отыру – Глазенап марқұмның үшінші шекара шебін тарту жөніндегі ұсынысына қарағанда, ең қолайлы әдіс»¹.

Қазақ жерлеріне қарай жылжудың екінші кезеңі Қыр өлкесінің генерал-губернаторы Х.Гасфорттың кезінде, 1854 жылы Омбы облысы таратылып, Ақмола және Семей облыстарының құрылуы еді. Сөйтіп, Қазақстанның ұлан-байтақ солтүстік, шығыс және орталық аймақтары немесе Орта Жүздің жері Ресей империясының қарауына сұраусыз, жоқтаусыз өтіп жатты.

«Русский инвалид» газетінің 1857 жылғы 12-қарашадағы санында «Омбыдан хат» деген тақырыппен жазған автор, қуанышын жасыра алмай былай деп жазыпты:

«Жаңадан екі облыс құрылуына байланысты «қазақ жерлері», «Орта Жүз бен Ресей шекарасы» деген түсініктер мүлде жойылды. Ешбір шығынсыз, әуре-сарсаңсыз, қауырсын қаламның ұшымен бір-ақ сызып, осынау үлкен елдің аумағын империя шегіне енгізіліп, үзілді-кесілді қосып алдық»².

Ал, социалистік идеяны ту еткен кеңес үкіметі тоталитарлық зорлау, қинау, жазықсыз жазалауды өмірге ендіру арқылы бір қалыпқа түсірілген «үйретінді» менталитетті қалыптастырудың нәтижесінде жаңа атаулар саясатынодан әрі жалғастырды. Осы арқылы халықтың тарихи жадының бір саласы ретінде қалыптасқан тұрақты тарихи ұлттық ұғымына айналған елді мекен, жер атауларын зорлықпен өзгертіп, одан қол үздірді³.

1752 жылы-268 жыл бұрын, Ресейдің оңтүстік шекарасын қауіпсіз ету мақсатында Ертістен Бағланға дейін шеп тізбегін тартқанда, кезекті қорғаныс бекіністерінің бірін салу үшін орын таңдалған. Жергілікті қазақтардың келісімін алып, Есіл өзені жағасынан, адамның тұрмыс-тіршілігіне аса қолайлы,

¹ Сонда, 247-бет.

² Бұрбаев Т. Ұлт менталитеті. Астана, 2001, 26-бет.

³ Мырзахметұлы М. Қазақ топонимдері мен антропонимдері.// Ономастика: бүгінгі мен болашағы. Астана, 2002, 20-бет.

табиғаты бай Қызылжар деп аталған қоныс лайық көрінген. Әуелде святой Петр, кейін Петропавл бекінісі деген әскери тірек қосыны, бірте-бірте көрнекті елді мекенге айналды. [6].

1752 жылы генерал Х.Киндерман жоспарының бекітілуімен, бірден орыс бекіністері Қазақ елінің солтүстігінде салына бастады. Осыған орай, Покровский, Николаевский, Лебяжье, Петропавловский, Полуденный, Становой, Пресновский, Звериноголовый атты бекіністер бой көтерді. [7].

Сібір шебінің басшысы полковник Ифлантаның 1752 жылдың 27 шілдесіндегі Крафтқа жазған баяндамасында генерал Киндерманның берген нұсқауларына сай Тобыл өзенінің Звериноголовая бекінісінен бастап Ертіске дейін редуттар мен форпостар және араларында маяктар орнастыру туралы хабарланды. Жаңа бекіну құрылыстарының мақсаты мен негізін көрсетті. Қай жерде қандай бекіністер салу, қанша әскер қолдану керек екендігі жазылған. Сондай-ақ Звериногорова бекінісінен Есілге дейін, Есілден Ертіске дейін құрылыс жүргізу туралы айтылды. Осы Крафттың атына жазылған баянхаттан Киндерманның жаңа бекінісіңтер салудың мақсатын көре аламыз [8.].

Омбы бекінісінен бастап Звериногорова жеріне дейін екі 6 бұрышты бекініс салынып, тоғыз 4 бұрышты, 33 редут және 42 маяк ашылды. Бұлардың бәрі жатжұрттықтар қоныстануға тиіс жаңа елді мекендер болатын. Қазақ даласында тұрғызылған әскери елді мекендердің атауы түгелге жуық отаршылардың еркімен, орыс тілінде қойылғаны туралы деректер сақталған.

«Осылайша жаппай қазақ даласын отарлау барысында көптеген қазақтар өз жерлерінен қуыла бастады» деп жазды В.Остафьев. Жайылымдарынан айырылған қазақтар Петропавл қаласына және орыс деревняларына жұмыс іздеп келіп жатты. Келімсектер жергілікті қазақтарды ығыстыра отырып қала маңындағы жерлерді заңдастырып алып өз жеке меншіктеріне айналдырып, сол жерлердің қожайындарына айналды. Осылайша, Петропавл уезі маңында Полуденский болысы пайда болды.

ТОПОНИМДЕРДІҢ ХІХ ҒАСЫРДАҒЫ ТАРИХИ БЕЙНЕСІ

Ресей империясының азиялық бөлігінде жерді пайдалануды ұйымдастыру мен жерге құқық мәселелері 1906 жылы Столыпин реформаларынан кейін тығырыққа тірелді. Шаруалардың жерге жекеменшік құқығы жөніндегі үкімет жарлықтары Қазақ даласы аймақтарына сай келмеді. Осыған орай, қоныс аудару әкімшілігі мигранттар үшін үш түрлі жер телімдерін бөлуді ұйымдастырудың мынадай жолдары ұсынылды:

1. жерді шаруалардың өздері ортақтасып пайдаланатын бұрынғы қауымдық түрі;
2. қауымнан бөлініп шыққан шаруа еншісіне берілген жерлер;
3. үй жайы салынып, шаруашылық жүргізуге бейімделген ферма іспеттес хуторлық жер телімдерін отрубтарға біріктіру немесе хуторлар болып бөлініп шығуға өтініш жасауға рұқсат берілді.

Жер телімдерін бөлудің осы үш түрі де жер-су бөліктерінің ескі, қазақы атауларының тезірек өзгеруіне, отарлаушылық амалдардың белгісі неғұрлым

айқынырақ көрінуіне себеп бола бастады.

Жекешендірілген қоныстану түрлерінің ішінде көбірек тарағаны отрубтар болды, ал хуторлар тек Ақмола облысында ғана маңызды рөл атқарды. Себебі хуторлар шаруалар үшін жерге иелік жүргізудің ең ауырлау түрі болып есептелді. Ақмола облысының қоныстану тығыздығы жағынан Омбы, Петропавл уездері (қазіргі Солтүстік Қазақстан облысының аумағына сәйкес келеді) алдыңғы қатарда болды. Осы уездерден 140 десятина көлеміндегі 300-ге жуық жер телімдері қолдан қолға сатылып отырды. Жеделдете қоныс аудару нәтижесінде Есіл өзенінің Петропавл уезі төңірегінде орыс, украин, тіпті мордва, пермяк, шоқынған татар т.б. этностар өкілдерінің саны басымдыққа ие болды. Сонымен қатар, қалаға маңындағы жерлерге де табан тірей отырып жаңа селолар бой көтерді. Олардың қатарына: Рублевка, Афанасьевка, Богодуховка, Надежка т.б. жатқызуға болады.

Бұл - қазақтардың өз жерлерінен ығыстырылдып, келешекте мүлде айырылуының бастауы еді. Билік жергілікті халықтың құқықтарын ескермеді [9.].

Мысалы, 1897, 1905, 1911 және 1916 жылдардағы Петропавл уезі бойынша этникалық құрамын мына кестеден байқауға болады [10.].

1897 ж.	1905 ж.	1911 ж.	1916 ж.
Орыс/қазақ	Орыс/қазақ	Орыс/қазақ	Орыс/қазақ
50%/44%	56%/41%	-/-	61%/34%

Байқап отырғанымыздай, отарлау саясатының салдарынан Петропавл қаласында орыс халқының саны жергілікті қазақтардан басым болғанын айта аламыз.

Қазақстанның солтүстік аймақтарының отарлануының нәтижесінде ауыл шаруашылығы кең көлемде дамуы Ресейдің экономикасына тәуелді болды. Ресей мен Петропавл арасындағы байланыс темір жол арқылы таралды. Жаңа жерлерден Ресейдің орталығына жеткізілген шикізаттың негізі өнімдерінің ең бастысы астық және де басқа тағам түрлері болатын. Қазақстанның солтүстік төрт облысына 1900-1913 жылдары аралығында 350 мың тоннаға жуық астық Ресейге теміржол бойымен Ресейге тасымалданды [10.].

Әкімшілік аумақтық бірлестік	Жер көлемі	Орыстар қарамағындағы жер көлемі	%	Қазақтар қарамағындағы жер көлемі	%
Петропавл уезі	5286000	2397000	45	2889000	55

Айта кету керек, Ресейдің Азиялық бөлігіндегі алғашқы кедендердің бірі де осында ашылып, Ресей қазынасына қаражат түсіре бастаған болатын. ХҮІІІ ғасырдың алғашқы ширегінде мұнда көпестер тоқтайтын керуен-сарай, тауар

сақтайтын қоймалар мен тұрақты жұмыс істейтін сауда дүкендерінің желісі кірпіш пен тастан салынған ғимараттар түрінде құрылып үлгерді [11].

Мысалы, Тәуелсіз Қазақ хандығының қазіргі облыс аумағын құрайтын бөлігі Ресей империясының сырттай ұйғаруымен жаңа құрылған Сібір генерал-губернаторлығына қарауы 1803 жылдан басталады.

1822 жылы Сібір екіге бөлінді де, Қазақстанның солтүстігі, яғни Орта жүз қазақтары Батыс Сібір губернаторлығына (орталығы Тобыл қаласы), оның ішінде Омбы облысына қарады. Бұл облыс іштей Омбы, Петропавл, Семей және Өскемен округтері болып жіктелді. [12]

Қазақ жерінде әкімшілік-аумақтық жаңа бөлініс басталды. 1822 жылы Қарқаралы және Көкшетау округтері құрылды. Алғашқы екі округті тиісінше, Бөкей ханның немересі Жамантай Шыңғысұлы Тұрсын және Ғұбайдолла Уәлиұлы аға сұлтан болып биледі. Біздің облыстың аумағына, иә сонымен қатар Көкшетау атырабына казактардың арнайы көшіріліп, қоныстануы 1826 жылдан басталады.

1838 жылы Омбы облысы таратылды да, оның орнына Омбы, Петропавл және казак станицаларынан тұратын шегара билігі құрылып, Тобыл губерниясының қарауына берілді. Ал, Ертіс бойындағы Семей, Өскемен, казак Ақмола облысына қоныс аударушылар қатарын толтыру үшін ең маңызды әрі күрделі шара өлкені отарлау болатын.

Мысалы, «Ақмола облысының 1887 жылғы анықтама кітабында. -«Сол кезден бастап, үкіметіміз үшін қазақ даласын отарлау бірінші кезекте маңызды саналды. Айталық, 1824 жылы Көкшетау мен Қарқаралы округтері, 1832 жылы Ақмола және 1839 жылы Атбасар округтері ашылды. Дегенмен, қоныс аудару саясаты үкімет атынан арнайы қаулы алынып, Украина казактары мен Орынбор және Саратов губернияларындағы қарашекпендерге шақыру жарияланғаннан кейін ғана тәртіпке келіп, қарқын ала бастады. Бұл - 1846-50 жылдары болатын. Шақырумен келгендердің алғашқы легі 3 652 жан қазақ жеріне келіп. ірге тепкендердің басы болатын. Көкшетау уезінің ең шұрайлы деген жерлерін емін-еркін иемденіп алғаннан кейін олар өсіп-өніп, әбден байып, күшті-күшті станицалар салып тастады... Олардың өкшесін баса жеткен екі қауым ел Ақмола және Атбасар уездеріндегі екі станицаға негіз болды. Осылайша, солтүстік өлкенің жақсы жерлеріне жоспарлы түрде қоныстандыру ісі жөнге келе бастады. Ақмола облысы құрылғанша, оның қазіргі аумағында тұратындар саны еркек-әйелі бар, 375.700 адамға жетті. [13]

1889 жылы қоныс аудару туралы Ресей заңы шыққанша, қарашекпендердің өз бетімен келгендері басым еді. Мысалы, 1866 жылдың өзінде-ақ, Көкшетау уезіндегі Саумалкөл деген көлдің жағасына Пермь және Тобыл губернияларынан ауғандар қоныстанып, 4 жылдың ішінде 50 шаңыраққа дейін көбейген. Алғашқы лектегілер әуелде егін салу үшін жалға жер алушылар болатын. Петропавл уезіндегі Есіл өзенінің жағасынан ірге теуіп, Явленное деген, Көкшетау уезіндегі Құмдыкөл деген елді мекен құрағандар, ешбір шақырусыз, рұқсатсыз келіп жерді басып алғандар болатын. Жергілікті

халықтың наразылығына карамастан, зорлықпен қоныс тебушілер көбейе берді...

Аз уақыттың ішінде, тұрғыны көп, шаруашылығы толысқан Явленное, Коновалов, Марийское сияқты 2,5-3 мың адамға қоныс болған мекендер саны өсе түсті. Бұл өңірге, негізінен, Самара, Воронеж, Харьков, Дон облыстары сияқты ішкі губерниялардан ауғандар жайғасты.

Сол елді мекендердің қатарында 1894 жылы салына бастаған Ильинское, Александр, Николаев, тарихы 1895 жылдан басталатын Успен, Полтава, Семиполка, Благовещенка, Дмитриевка деген қоныстар бар. 1907 жылы тағы да жаңа тәртіп енгізіліп, Петропавл уезіне бір жылда ғана 5,5 мың жан, 983 отбасы, Көкшетау уезіне 14,1 мың жан, 2744 отбасы, Атбасар уезіне 5,5 мың жан, 854 отбасы, Ақмола уезіне 15 мың жаны бар үш мыңнан аса түндік көшіп келген. [14]

Жеделдетіп отарлау салдарынан Петропавл уезінің аумағында халық тығыздығы едәуір өсіп, жаңадан 4750-ге тарта казак, қарашекпен селолары пайда болады. Олардың ішінде бірқатары Рублев, Богодухов, Афанасьев, Астрахан, Надежда, Теренгөл, Писарев, Городец, Куприянов қатарлы атаумен тарихқа кірді. Сақталған деректерге қарағанда, 1893-1901 жылдары жергілікті казак халқы, байырға қоныс-жайлауларынан ығысып, 1,5 миллион десятина жерінен айырылды. Бұл аздай, 1907-1910 жылдар арасында 2,3 миллион десятина құнарлы жерін еріксіз беріп, оларды келімсектерге босатып берді [15.]

СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН АЙМАҒЫ ТОПОНИМИЯЛЫҚ ЖҮЙЕСІНІҢ КЕЙБІР ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Өңіріміздің топонимиясының өзіндік, яғни аймақтық кейпін қалыптастырудағы географиялық фактордың мәні мен маңызы ерекше., сол себепті орманды, көлді, томар-жыралы ландшафтарының физикалық-географиялық жағдайлары аймақтық топонимдер мен микротопонимдердің бірқатарында өз көрінісін тапқан

Солтүстік Қазақстан облысының топонимдерінің қалыптасуы, өзгерістерге ұшырап отыруы да республикамыздың басқа өңірінің топонимдері сияқты белгілі бір мерзім, кезеңнің ғана емес, сан мыңдаған жылдардың, тұтас бір дәуірдің жемісі. Сондықтан да олар қоғам өмірі, халық тіршілігімен тығыз байланысты. Олардың құрамында да әр дәуірді, әрбір кезеңдерде Қазақстанды, Солтүстік Қазақстан облысын мекендеген әр алуан елдің тілдік қабатын бейнелейтін географиялық атаулар саны көптеп кездеседі. Облыс топонимдерінің бір тобы көне заман, ескі тарихымызбен тығыз байланысты болып келсе, екінші бір басым тобы Кеңес өкіметі тұсында пайда болған, социалистік дәуірдегі және одан кейінгі өзгерістердің айқын куәсі болып табылады.

Солтүстік Қазақстан облысының жер-су атаулары өте аз зерттелген және жан-жақты зерттеуді қажет ететін ономастиканың бір саласы. Дегенмен де тілші-ғалымдардың біршама еңбектері бар. Оған Гүлнар Бекенованың

«Қазақстанның солтүстік өңірі гидронимдері» (2002 жылы) кандидаттық диссертациясын жатқызуға болады. Бұл еңбекте солтүстік өңір гидронимдерінің семантикасы талдап, этимологиясын қарастырады. Гүлнар Бекенова Қазақстанның солтүстік өңірі гидронимдерінде сан атауларына байланысты өзен, көл атаулары жиі кездесетіндігін айтады және бұл өңірде сан атауларына байланысты гидронимдерге тілдік талдау жасайды [16.].

Антропотопонимдер – бабаларға ескерткіш

Солтүстік топонимиясы қалыптасуына көз салсақ, аймақтық топонимиялық жүйенің өзіндік келбетін қалыптастыратын алғышарттар ретінде ықпал ететін сол өңірдің физикалық-географиялық жағдайларымен қоса, сол өлкеде орын алған ел тарихы мен жер тарихының рөлі мен орны өте зор және маңызды.

Мәселен, мына анротопонимдермен таныса отырып, өлкеміздің бір-екі ғасырлық тарихынан қаншама танымдық сағлұмат алуға болатынын байқасақшы. Жер-судың меншік иесін көрсетіп, нұсқап айқындайтын атаулардың бұдан ғасыр бұрын тіркелген бір тобы мынадай

Ағам қарағашы, Айбардың ағашы, Ақназардың ағашы, Ақжан қонған ағаш, Ақшидің қарағашы, Албан шоқысы, Алпысбай қыстауы, Алтайдың өзегі, Анай қарағай, Атабайдың қаратерегі, Балтабек шоқысы, Балуан ағаш, Бейсеу тоғайы, Бекбай шілігі, Бекболат ағашы, Бекмырза ағашы, Бектемісағашы, Бердібай ағашы, Боқайдың өткелі, Боранбайдың шоқысы, Бошан қарағайы, Бөке талы, Бумаш шоқысы, Дәметей ағашы, Дәулетқонған, Дінәліқыстаған, Дүйін бұлағы, Егіз қыстаған, Елтінді жалы, Ералының көлі, Есенгелді жығылған, Есенәлі қонған, Есілбай түскен, Әже өлген сай, Әзібай бұлағы, Әлмен ағашы, Жайсаң қыстаған, Жаман қонған, Жансүгір ағашы, Жаңабай томары, Жаңаберген ағаш, Жарқын қонған, Жәңке туған, Жүзік өлген, Жұба қонған, Жолтай қонасы, Иса қыстаған, Жұмықтың қарағайы, Иманның көлі, Иса қыстаған, Итеке бейіті, Итсарының қарасуы, Кебекең үй тескен, Кенжеболат қонған, Көшек қой сойған, Қабанбай ағашы, Қадырбай ағашы, Қалашы қонған, Қаңлы қонған, Қалашы қонған, Қойлыбай, Қарабастың көңі, Қәпірге той қылған, Қожса ағашы, Қойбағардың ашасы, Қойлыбай қонған, Қойшыбайдың ескі қыстауы, Қонтай қыстаған, Қотан қонған, Қошқарағаш, Құйғанның кепесі, Құлтайдың шатқалы, Құлтуманың шілігі, Құтмәмбет қонған, Майлыбай түскен, Қылды қонған, Мақпал қыстаған, Малтақ ілген, Маман қалған, Мезгілдің ағашы, Мезгілдің шоқысы, Мекшенің шоқысы, Мендеке шоқысы, Мешіт салған, Мәжиттің қызылы, Мәжір қонған, Мәт шоқысы, Мәті шатқалы, Монтай шілігі, Мырза ағашы, Назардың ағашы, Назар қонған, Найман туған, Опанның ағашы, Оспанның қыстауы, Отарбай шоқысы, Салпықтың қызылы, Салпықтың тауы, Салықпай шоқысы, Самайдың қызылы, Саржан шапқан, Саржаудың шоқысы, Сарқанның Орағашы, Сарман шапқан, Сартай қонған, Сарыбайдың жұрты, Сары қонған, Саурық кескен, Сауытбек туған, Сейітқұл қонған ағашы, Сейтеннің қызыл ағашы, Сеңкібай талы, Сералы көңі, Сәлиха ауырған, Сәмеке түскен, Сүлейменнің ағашы, Сұлтанның томары, Тасболаттың шоқысы, Тасекең

қыстаған, Тасыбайдың қарағашы, Темір қонған, Тәтібайдің терегі, Тілеудің қарағайы, Тойған қашқан, Тойқожаның қызылы, Тоқсан өлген, Торыбие өлген, Тосын қонған, Төлепберген туған, Төренің қызылағашы, Тәті қонған, Түйебайлаған көлденең, Тұматтың шоқысы, Тұрлыбай талы, Тұяқ қонған, Тілеттің қараталы,

Хан түскен, Шағыр қонған (2), Шақшақ қонған, Шалабай ағашы, Шалбан түбегі, Шама көмген, Шарман қонған, Шартай көңі, Шашдәулеттің қарағайы, Шеріннің ағашы, Шешем түскен, Шәкеннің бейіті, Шіліктіағаш, Шоға қонған ағаш, Шоқа кескен, Ысты шапқан, Ыс ұстаған.

Ешбір ресми құжатта, баспасөз бетінде, естелікте, тіпті көркем әдебиет пен таңбалы ескерткіштен табыла бермейтін ғажайып тарих осында жатыр. Осындағы *Ағам, Айбар, Ақназар, Албан,, Алпысбай, Алтай, Атабай, Балтабек...Бекбай, Бекболат...Бейсеу, Боранбай* , *Бөкей...* кімдер. Олар – біздің ата-бабаларымыз. Сол бабаларымыздың ұрпақтары осы күні осы жерлерге. Тоғайлар мен шіліктерге, қыстаулар мен шоқыларға, қарағайлар мен теректерге ие болып отыр. Өткен, қазіргі ұрпақ осы есімдерді талдап, атын атап, таратып бере алмаса, сол аттары туған, өскен жерлерінде қалған бабаларымыз жазықты емес. Мына, біз кінәліміз. Кезінде мән бермей, ең болмаса, ел аузында там-тұм сақталған шежірелерді жинап алып, ұрпақтарымызды құлағына құя берсек, қағазға түсіре берсек, кім қой депті...

Осы тізімдегі: *Ақжан неге қонды*, оның қонған-қонбағанында қандай оқиға бар, немесе *Дәулет қонған, Дінәлі қыстаған, Жұба қонған* деген сөз тіркестері еріккеннен қоя салмаған атаулар. Яғни сол жылы, немесе сол айда, әйтпесе аты аталған атамыз сол жерге көлігін тоқтатып, жүгін түсіріп, керегесін керіп, шаңырағын көтерген. Сол жерден жерошақ қазған, тілеу тілеп, дастархан жайып, отбасы ошақ маңына жиналып, қол жайып бата беріскен, бет сипаған. Аз ба, көп пе, сол жерді, бәлкім, көлдің жағасын, ағаштың ортасындағы алаңқайды, шоқының етегін мекен етін, ғұмыр кешті, ұрпақ таратты, қонысында белгі қалды, содан бері есімі туған жерінің бетінде өшпес бедер болып жазылып қалды. Енді, міне тарихи, географиялық, тілдік ныса ретінде ономастика тұрғысынан, топоним, онтропоним тұрғысынан зерттеліп, қағаз бетінде қалады. Өшпейді.

Сол атауға негіз болған есім ағаш, шоқы, көл, бұлақ, өзек, томар... т.б. апеллятивтерге анықтауыш ретінде тіркелгенін, тек қана ағаш, шоқы, көл, бұлақ, өзек, томар... т.б. емес, өздерінен кейінгі ұрпақтарға мекеннің қадір-қасиетін анықтаушы, түсіндіруші, жол көрсетіп, бағыт сілтеуші ретінде күрделі топоним құрап отыр. Бұл атаулардың астарындағы оқиғаларды сүзіп алып, жеке қарастыратын, зерттейтін жағдай болса, тіпті қызық қой. Айталық: *Есенгелді жығылған* (қалай, қашан, неге?) Осындай бір адамның жығылуы неліктен ұмытылмас оқиға болып, жер атауында таңбаланған?

Сөзімізге дәлел болуы мына антропонимтерге назар аударайық. Мысалы, Солтүстік Қазақстан әкімдігінің тілдерді дамыту жөніндегі басқармасы 2005 жылы «Солтүстік Қазақстан облысы елді мекендерінің тізімін» орыс және қазақ

тілдерінде басып шығарды. Кейін 2012 жылы «Солтүстік Қазақстан облысы елді мекендерінің тізімін» орыс және қазақ тілдерінде қайта басып шығарды. Аудандар және селолық округтер бойынша жиналған тізім ғана болғанымен, бұл құжат басшылыққа алуға, саралап-тексеруге, сол арқылы тиісті ономастикалық шаралар жүргізуге біраз септігін тигізеді [17.].

Өңіріміздің жер-су, елді мекендер атауларын тарихи және этнолингвистикалық тұрғыдан кең ауқымда зерттеген 2015 жылы Г.Ахметжанова, С.Мәлікова, З.Тайшыбай «Атамекен атаулары» атты зерделі еңбек жарық көрді.

Еңбекте аймақтағы топонимдердің пайда болуы, дамуы, тілдік қабаттарының құрамы, тарихи өзгерістерге ұшырауы жергілікті халықтың тұрмысы, экономикалық-әлеуметтік, шаруашылық өмірімен сабақтастырыла баяндалған. Аймақтық жер-су атаулары тарихи және этнолингвистикалық тұрғыда зерттелген.

Антропонимдер – кісі аттарына байланысты қойылған жер атауларының өзі 300-ден асады. Мәселен, Ақбайдың жары, Қасеннің құдығы, Жабайдың көлі, Қадірдің құмы деген сияқты антропонимдер ол бір жақтан келген кісілердің аты емес, сол жерде туып-өскен, осы СҚО аймағында тұрып, осы жерді көркейткен, осы жерде тірлік еткен ата-бабаларымыздың есімдері. Ал қазір осы облыста қазір еңбек етіп жатқан азаматтар – солардың ұрпақтары. Яғни, жер-су атаулары тарихпен тығыз байланысты».

2012 жылы СҚО Тілдерді дамыту жөніндегі басқармасының жетекшілігімен шыққан «Қазақстан Республикасының географиялық атауларының мемлекеттік каталогы (Солтүстік Қазақстан облысы)» кітабының негізінде кісі есімдеріне байланысты аймақтық топонимдер жинақталды. Облыста кісі есімдеріне байланысты 348 жер-су атаулары бар. Қолда бар деректер мен жүргізілген зерттеулерге сүйене отыра, кісі есімдеріне байланысты кейбір топонимдердің шығу тарихына, құрылымдық ерекшелігіне тоқталдық.

Ағынтай батыр (ауыл, Айыртау ауданы) – тіркескен күрделі сөз. Ауыл атауы жергілікті батырдың атына байланысты аталған. Қазақтың қос батыры Қарасай мен тайдың ерліктері бізге тарихтан белгілі. Ержүректік батырларымыз Солтүстік Қазақстан облысы Айыртау ауданының Мәдениет ауылының маңына жерленген. Бұл қос батыр XVII ғасырда Есім ханның ту астында жоғарыдағы жерлерді жаудан қорғаған. Жоңғар шапқыншылығы кезінде Есім ханның әскерін Қарасай бастаған, ал арғын Ағынтай оның көмекшісі мен адал досы болған. Екі батыр қай шайқасқа болсын бірге аттанып, ел тыныштығы жолында тер мен қан төккен. Деректерге сүйенсек, 48 жылдың ішінде 200-ден астам жаугершілерге қарсы күреске қатысқан делінеді. 1999 жылы 15 қазанда батырларға арналып ескерткіш кешені салынды. Биік төбе үстіне әскери сипатты екі ғимарат бой көтерген, екеуінің арасына мешіт салынған. Батырлардың найзалары сүйей қойылған. Күмбездің айналасында көне заманнан қалған бірнеше қабір жатыр. Бұл мекен жергілікті халықтың сұрауымен «Ағынтай батыр» деп аталады».

Айсары (ауыл, Ақжар ауданы) – ай /зат есім/ + сары/сын есім/ үлгісімен жасалған күрделі біріккен сөз.«Айсары-Шорман» аңыз-дастанының негізінде аталынған деген сөз бар. Ауыл тұрғындарының айтуынша, арманда кеткен екі ғашыққа арнап жазылған дастанға байланысты аталса керек. Ауылдың іргесі 1961 жылы қаланған,2000 жылы округ орталығы болып белгіленді [18.].

Айымжан (ауыл, Жамбыл ауданы) –қазақ қызының атына қойылған, антропоним. 1928 жылы Петропавл округі, Төңкеріс ауданы, Айымжан селолық кеңесіндегі Айымжан ауылында Айымжан колхозы ұйымдасқан. Ел аузында қалған аңыз бойынша, Біржан салдың ағасы Нұржан Айымжан сұлуды көріп ғашық болады да, қосылуға сөз байласады. Бірақ Нұржанның әкесі «құда болған жерім бар, бата бұзбаймын» - деп қызын бергісі келмейді. Нұржан мен Айымжанның қосылуына 2-3 күн қалғанда белгісіз біреу Айымжанды алып қашады. Ақылды қыз айласын тауып зорлықшылардан құтылып, томардың ішіне кіріп кетеді. Бұл оқиғадан хабарсыз ел, із-түзсіз жоғалған қызға іздеу салады. Құлақ жетер жерге хабар айтады, ешкім білмейді. Бір жұма уақыт өткенде Жақып деген азамат көл жағасынан мүк жинауға барғанда, Айымжанның жпансыз денесін көріп, елге хабар береді. Суға қалай кеткенінен хабары жоқ ел аза тұтып, жерлейді. Бұл оқиға 1842 жылдың күзінде болады. Есболдың шай томары осы оқиғаға орай «Айымжан томары» деп аталып кетеді. 1897 жылы Айымжан томарына су түсіп, осы жылдан бастап томар көлге айналады 1929 жылы Айымжан көлінің жанында ұйымдасқан ауыл Айымжан ауылы деп атанған. Дерек беруші: Жамбыл ауданының тумасы, қазақ тілі мен әдебиетінің мұғалімі Бәйкенова Сандуғаш Жанботақызы.

Ақбала (қоныс, Жамбыл ауданы) – біріккен күрделі сөз. Меңкесер көлінен оңтүстік-батысқа, Баян ауылынан солтүстік-шығысқа қарай. Ерте заманда бір әмірші болған екен. Оның Ақбала деген қызы болыпты. Жаугершілікте елдің ер-азаматтары жорыққа кеткенде, елге жау шауып, малдарын айдап кетеді. Жау әкеткен малды қайтару үшін Ақбала қол бастап шығады. Екі жақтың болжаушы балгерлері бар екен. Ақбала қуып жете алмайтынын білген соң, балгерден ақыл сұрайды. Сонда ол: «Сендер аттарыңды теріс ерттеп, жауға қарсы шабыңдар», – дейді. Сонда жаудың балгері: «Енді олар жете алмайтындығын біліп кері қайтты. Осы жерді паналап, дем алайық», – дейді. Аналар да келісе кетеді. Жау жағы қамсыз жатқанда Ақбала келіп, ұрыс салып жылқыларын аман-есен алып қайтады. Бірақ сол жерде Ақбала ауыр жараланып, қазаға ұшырапты. Сол қыздың құрметіне қонысты Ақбала деп атаған екен. Дерек беруші: Жамбыл ауданының тумасы, тарих пәнінің мұғалімі Елембаева Мәрзия Тілегенқызы.

Ақжан (көл, Тимирязев ауданы) Ақжан ауылынан батысқа қарай орналасқан. Атаудың шығу төркіні туралы Г.Бекенова: «Бұған дейін бұл жер тақыр дала, жазда жайлау ретінде пайдаланылған. Бұл ауылдың құрылуы туралы көптеген аңыздар бар.Бір аңыз былайша: «Бір байдың Ақжан атты қызы кедейге ғашық болыпты, оған әкесі қарсы болғандықтан, сүйіктісіне қосыла алмаған Ақжан көлге секірген, осыған орай көлдің атауы Ақжан деп аталған».

Александровка (село, Есіл ауданы) – дара сөз. 1894 жылы құрылған. Атаудың шығу төркіні жөнінде алғаш осы жерге көшіп келген адамның есімі

Александр болса керек. Одан кейін тағы бірнеше отбасы көшіп келіп, хуторды Александровский деп атай бастаған. [19.].

Алуа (ауыл, Мағжан Жұмабаев ауданы) – зат есімнен жасалған дара сөз. Атаудың шығу төркіні жөнінде: 1957 жылдан бастап 2010 жылға дейін бұрмаланып, Альва деп қлгенімен, Алуа деген қазақ әйелі жерленген деген аңызбен, аты қойылған. Алуаның жерленген жері.

Аманбай (қоныс, Қызылжар ауданы) Аманбай елді мекен. «Төре» тұқымынан тараған Аманбай деген көрнекті, бай азаматтың атымен аталған.. Мұнда кітапхана, ұстахана, лавкалар болған деседі. Біртіндеп ауыл үлкен село болып, кейін адамдар көшіп, бүгінгі күні қоныс болып қалған.

Асанов (село, Қызылжар ауданы) – дара сөз. Асаново селосының негізін Одесса облысынан қоныс аударған немістер қаланған, село атауы Есаул Асановтың тегімен аталған деген аңыз бар. Есаул Асанов Одессада тұрған. Мұнда ол асыл тұқымды жылқы өсірумен айналысқан [20.].

Әулиеата (төбе, Есіл ауданы)– әулие /сын есім/ + ата/зат есім/ үлгісімен жасалған күрделі біріккен сөз. Есіл ауданында Бұлақ ауылынан жеті шақырым жерде Абылай ханның сенімді серіктерінің бірі Құлсары батырдың зираты жатыр. XVIII ғасырдан сақталған құжаттарда Құлсары батыр ел бірлігі мен ынтымағы жолында еңбек еткен мемлекет қайраткері ретінде еске алынады. Оның ел қамқоры, батырлығы жайында ел аузындағы аңыз-әңгімелер сақталған . Халық өзі сүйген батыр қолбасшының қаһармандығы мен даналығына қарай «әулие» атап кеткен. Демек, осы себептен Әулиеата «қасиетті», «әулие», «киелі жер» деген мәнді аңғартады [21.].

Әлжан (ауыл, Айыртау ауданы)– Жаппай коллективтендіру кезінде ауылдың Әлжан атты азаматы ауыл азаматтарын аштықтан, қуғын-сүргіннен сақтап қалу үшін көп еңбек сіңірген. [22.].

Байсерке (тау, Уәлиханов ауданы) – кісі аты. Атаудың төркіні туралы Сұлтанов Ернияз былай дейді: «Төбенің атауы сол жерге жерленген қыпшақ тайпасының сағал руынан шыққан батыр, шешен әрі абыз Байсеркенің атымен аталған».

Баян (ауыл, Жамбыл ауданы) – зат есімнен жасалған дара сөз. 1928 жылы Мықтыбай, Бәжі, Балта, Байсал, Шалабай, Кент, Дүйсе ауылдары бірігіп, алдымен «Қосшы» ұйымын, одан кейін 1929 жылдың 10 қыркүйегінде «Баян» атындағы колхоз құрайды. Ауыл

Қантайдың бәйбішесі Баянның атымен аталады .

Баян (тұзды көл, Айыртау ауданы) – зат есімнен жасалған дара сөз. Атаудың шығу төркіні туралы Г.Бекенова: «Ертеде бұл өңірге дәулетті бай көшіп келген. Байдың Баян атты жалғыз қызы ауыр жолдың тауқыметін көтере алмай, қайтыс болады. Қайғыға душар болған бай жергілікті жердегі көл атауын қызының құрметіне атайды. Сол кезден «Баян» топонимі пайда болған».

Ботай (ауыл, Айыртау ауданы)– Ауыл ақсақалыБотай Қонақовтың есімімен 19 ғ. **екінші жартысынан белгілі. Ботай Қонақов 1877 жылы Ресей патшасына орыс-түрік соғысы жөнінде хат жолдағандардың бірі**

Булаево (қала, Мағжан Жұмабаев ауданының орталығы) – кісі аты. 1894 жылы негізі қаланған. Бұл станцияның шығу тарихы жөнінде Бұл жерде теміржол разъезі болған. Алғашында Медвежинский деп аталған. 1905 жылдан бастап Теміржол бойында қызмет еткен Булай атты адамның есімімен Булаево атала бастаған.

Волошинка (село, Есіл ауданы) – дара сөз. Селоның бұрынғы атауы «Придорожное», бұл жерден Петропавл-Атбасар жолы өтеді. 1911 жылы Волошинка селосы құрылды. Бірінші жер ауып келген Степан Волошин осы жердегі шаруалардың басшысы болған, соның құрметіне Волошинка деп аталып кеткен. 1961–1996жж.. «Пушкинский» астықты совхоздың орталығы.

Власовка (село, Аққайың ауданы) – кісі атынан шыққан. Еділ бойында революциялық қызметі үшін 1906 жылы Влас Григорьевич Яцун қамауға алынды және Ақмола губерниясына Полтавка селосына жер аударды. 1910 жылы Ақбасайға келіп, жертөле тұрғызған. 1917 ж. Влас Яцун мектеп ашып, алғашқы мұғалім болады. 1929 ж. Власовка селосында «Победа» колхозы ұйымдастырылды. 1961 ж. «Путь Ильича» совхозы болып өзгерді. [23.].

Гайдуково (көл, Қызылжар ауданы) – дара сөз. Ақыш көлінен батысқа, Лебязье көлінен солтүстік-шығысқа қарай орналасқан. Атаудың шығу төркіні туралы Г.Бекенова: «Атау тарихи оқиғаларға байланысты қойылған. 1870 жылы Витебск губерниясынан қоныс аударған Гайдучата деген ағайындылар село негізін қалаған. Солардың құрметіне елді, көлді «Гайдуково» атаған».

Галицино (село, Айыртау ауданы) – дара сөз. Алғашқы қоныс аударушылар келген кезде селоның құрылуына мұрындық болған төраға Галицинің есімімен аталған [24.].

Дмитриевка (село, Тимирязев ауданы) – дара сөз. Дмитриев селосы 1891 жылы құрылған. Қарттардың айтуы бойынша, село құрылғанға дейін Дмитрий деген көпес бұл жерге келіп тоқтаған. Сол кісінің атымен село аталған.

Докучаев (село, Тимирязев ауданы) – дара сөз. Жәркен көлінен оңтүстік-батысқа, Рассвет селосынан солтүстік-батысқа қарай орналасқан. Жергілікті халықтың айтуынша, 1954 жылы тың игеру жылдарында әлдемдік агрономия және топырақтану ғылымының негізін салған Докучаев Василий Васильевичтің есімімен аталған

Есней (көл, Тимирязев ауданы) – дара сөз. Үлкен Қарақамыс көлінен оңтүстік-батысқа, Шошқалы көлінен оңтүстік-шығысқа қарай орналасқан. Атаудың шығу төркіні: Көлдің атауы 19 ғасырдың атақты биі және сұлтаны, Аманқарағай және Құсмұрын округтерінің билеушісі Есней Етемісұлының құрметіне қойылған. [25.].

Ефимовка (село, Ғабит Мүсірепов ауданы) – дара сөз. 20 ғасырдың басында батыстан шығысқа қоныстанбаған жерлерге қоныс аударуға адамдар келе бастады. 1909 жылдың 5 мамырында Ефимовка селосы аумағына 200 отбасы көшіп келді. 1909 жылы жерөлшеуші Ефимов жерді телімдерге бөліп, содан кейін қоныс аударғандар жеребе тартты. Осы жерөлшеушінің атымен село «Ефимовка» аталады [26.].

Жамбыл (аудан) – дара сөз. Солтүстік Қазақстан облысының солтүстік батысында орналасқан. Ауданға қазақ халқының Гомері атанған ұлы Жамбылдың есімі беріледі.

Ивано-Петровка (село, Есіл ауданы) – қосарланған күрделі сөз. 1907 жылы орыс шаруалары қоныстана бастаған. Қазақша атауы Ақтерек болған. 1921 жылы шаруалар көтерілісінде шейіт болған ағалы-інілі Иван мен Петр құрметіне село Ивано-Петровка деп аталып кеткен [27].

Кириловка (село, Айыртау ауданы) – дара сөз. 1895 жылы «Сасық бек» елді мекеніне келімсектер келіп, Борлық өзенінің маңына қоныс аударып, «Кириловское» селосын құрған [28].

Кондратовка (село, Қызылжар ауданы) – дара сөз. XIX ғасырдың соңында село аумағына Кондрати есімді көпес қоныс тепкен. Бұдан кейін халық саны артып, село аумағы кеңейе түседі. 1894 жылы Сібір темір жолын салуға көп құрылысшылар келді. Олардың көбі осы жерде отбастарын құрып қалып қойды. Кейіннен село Кондратовка атанып кетті. [29.].

Константиновка (село, Айыртау ауданы) – дара сөз. Күшпек елді мекеніне қоныс аударушылары келіп, 1895 жылы «Константиновское» атты село құрған. Кейін тың игеру жылдарында село «Константиновка» аталған [30].

Қасымбек (ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы) – Қасымбек деген батыр он бес үйлі ауылға ие болып, «Қарағашта» қоныстанған екен. Содан бастап бұл жер «Қасымбек» деп аталған [31.].

Қырымбет (ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы) – Қырымбет елді мекені атауы 1780-ші жылдардың соңында туып, 1850 жылдары қайтыс болған Баржақсы Саполатұлы (шежіре таратсақ. Арғын, Қарауыл руынан, Есенгелді одан бері Жайық, Қойман одан Саполат) би, шешен ел арасында сыйлы әділ адам болған екен. Сол кісінің асырап алған баласы Қырымбет бір байдың қызына ғашық болған екен. Екеуінің қосылуына бәрі қарсы болғандықтан, олар елден қаып, жолда келе жатқанда жай түсіп, Қырымбет қайтыс болады. Жиырмамыншы ғасырдың 20-30-ші жылдары ел отырықшылық тұрмысқа бет бұрды, алғашқы колхоздар ұйымдастырылып жатты. Жаңа колхоз баяғы Қырымбет жерленген жерден 4 шақырым жерден ауыл іргесін көтереді. Сол себепті ауылды жергілікті халық «Қырымбет» деп атап кеткен [32.].

Ленино (село, Мамлют ауданы) – 1930 жылы Байжырық көлінің маңында Ленин атындағы колхоз құрылады. Оған: Орман, Бейсек, Бәшірқожа ауылдары енеді. Сарыбалық көлінің маңында Көксау колхозы құрылады (Қазіргі кездегі Октябрь ауылы) [33].

Матвеевка (село, Айыртау ауданы) – Матвей атты адам село құру жұмысына белсенді қатысқандықтан, «Матвеевка» аталған [34.].

Миронов (село, Тайынша ауданы) – дара сөз. Украинадан бірінші қоныс аударғандар. Бірінші құжаттарды жинаған адамның аты Мирон болыпты, сосын ауылдың атын Миронов деп атапты [35.].

Молдағұл (қоныс, Мағжан Жұмабаев ауданы) – кісі аты. Роцино селосынан оңтүстік-батысқа, Молодежное селосынан солтүстік-шығысқа қарай орналасқан. Атаудың шығу төркініне келсек: түрлі салада басшылық етіп,

олардың ынтымақ-бірлігі күшті ел болып қалыптастырып, біркелкі тірлік жасап, бейбіт те бақытты өмір сүруіне көп еңбек «Молдағұл» атап кеткен».

Мұқыр (ауыл, Ғабит Мүсірепов ауданы) – кісі аты. 1928-1930 жылдар аралығында Мұқыр атауының пайда болуы XVIII ғасырдың басында қазақ-жоңғардың Мұқыр есімді батыры қазақ қызына ғашық болып үйленген, үйленгеннен кейін осы батыр қазақ жасақтарымен бірге жоңғарларға қарсы соғыс жүргізген. Сонда ерлік көрсетіп қаза тапқан. Батыр өзеннің бойында жерленгеннен кейін осы өзенді «Мұқыр» өзені деп атап кеткен. [36.].

Ноғайбай (ауылы, Мағжан Жұмабаев ауданы)- Петропавл уезінде жазылған құжаттарға, тарихи оқиғаларға қарағанда Ноғайбай би -1830-1910 жылдар аралығында өмір сүрген тарихи тұлға.. Өз қоғамымен бірге өсіп, біте қайнасып, халықтың тұрмысына, әдет-ғұрпына жетік болған Ноғайбай қазақтың дәстүрлі әдет құқығын, әсіресе «Қасым ханның қасқа жолын», «Есім ханның ескі жолын», Тәуке ханның «Жеті жарғысын» жете білетін, ердің құнын екі ауыз сөзбен бітіретін шешендік өнерден де кенде емес еді. Архив деректерінде Ноғайбай Батырбеков 1868 жылы құрылған Полудин болысының бір-екі сайланым болысы және биі болып, сол өңірді басқарғаны анық көрсетілген. Ол ел ақсақалдарының ұйғарымы мен өзара келісімі, шешімі бойынша елдің салт-дәстүрін білетін, шежіреден хабары бар, аузы дуалы, сөзі уәлі, шаруасы түзу, ата тегі белгілі және елге беделді, сыйлы адам ретінде би атанды. Оның есімі барынша адал, ешкімге бұра тартпайтын әділ би болған.

Сәбит (ауыл, Жамбыл ауданы) – кісі аты. Қазақ-совет әдебиетінің классигі, Қазақ ССР Ғылым академиясының академигі Сәбит Мұқановтың құрметіне қойылған. Сәбит ауылы» колхозы Төңкеріс ауданы құрамында 1929 жылы құрылды.«Сәбит ауылы» колхозы 1935 жылы 9 ақпанда Пресногорьков ауданы Қостанай облысы құрамына беріліп, 1938 жылы 28 шілдеде қайтадан Преснов ауданы Солтүстік Қазақстан облысына берілді. Кейін Майбалық, Сәбит Мұқанов совхозының бөлімшесі болды. [37].

Суворовка (село, Айыртау ауданы) – дара сөз. Орыстың әскер қолбасы Александр Суворовтың есімі берілген болуы керек [38.].

Тоқсан би (ауылы, Ғабит Мүсірепов ауданы) – тіркескен күрделі сөз. Атаудың шығу жөнінде Сұлтанов Ернияз: «1954 жылы келешек директор Я.Б.Туник басшылығымен тың игерушілер Есіл өзені жиегінің оң жазығында (батысында) селонын тұрғын орнына ыңғайлы жер таңдады – сондықтан село «Западный» деп аталды. 2000 жылы Западное селосында Есіл өзенінің сол жақ жиегінде әйгілі қазақ биі Тоқсан би Жабайұлының моласы табылды. 2000 жылы сол жерде бидің ұрпақтары және облыс төрешілерінің бастауымен кәбір басына ескерткіш орнатты. 2006 жылдың 22 қыркүйегінде Тоқсан бидің жерленген жеріне салтанатты түрде күмбезді зират салынды. Осы себеппен ұстаздар ұжымынын өтініші, Западное селосы тұрғындары жиынының хаттамасы, аудандық ономастика комиссиясының қортындысы негізінде Западное селосы Тоқсан би ауылы болып қайта аталды».

Ысқақ (қоныс, Айыртау ауданы) Қарақамыс ауылынан солтүстікке, Светлое селосынан оңтүстік-шығысқа қарай орналасқан.Сауда-саттықтың,

пошта-байланыс, өндірісі бар елді мекен болған. Ауыл ағасы Ысқақ бай жомарттығымен елге танылған соң, елді мекен «Ысқақ» атанған [39.]

Жоғарыдағы бірнеше мысалдың өзі қазақ даласында жер бедерінің, көлдердің адшам таымен аталуының маңызы мен мәнін көрсетеді деп ойлаймыз. Жер-су аттарындағы антропонимдер – бір жақтан келген кісілердің аты емес, сол жерде туып-өскен, осы Солтүстік Қазақстан аумағынаымағында тұрып, осы жерді көркейткен, осы жерде тірлік еткен джанқты ата-бабаларымыздың есімдері талай-талай тарихи оқиғалармен байланысты екенін зерттеушілерге анықтай түсуге тиіс.

Зерттеу жұмысын жазу барысында кісі есімдерінен жасалған топонимдердің құрылымдық ерекшелігіне сәйкес дара сөздер жиі кездесетіндігі анықталды: дара сөздерден жасалған топонимдер – 197, күрделі сөздерден – 151. Сондай-ақ облыс бойынша кісі есімдеріне байланысты топонимдер Айыртау ауданында (55 топоним), Жамбыл ауданы аумағында (51 топоним) аудандарында жиі кездеседі, керісінше, Тимирязев (8 топоним) және Ғабит Мүсірепов (16 топоним) аудандарында сирек ұшырасатыны анықталды.

Топонимдер зерттелетін географиялық нысандардың көлеміне не мөлшеріне қарай бірнеше түрлерге бөлінетіні мәлім. Біз зерттеу жұмысымызда антропонимдік атаулардан жасалған аймақтық топонимдерді нысан ерекшелігіне қарай бөлдік. Солтүстік Қазақстан облысы бойынша сан атауларына байланысты топонимдердің саны – 348.

ТАРИХИ ТОПОНИМИЯ - ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ НЫСАНЫ

Қазақ ономастикасында топонимдер семантикалық, құрылымдық әдіс тұрғысынан жүйелі түрде зерттеліп келеді. Тілдік таңбада берілген дүние туралы білімдердің жиынтығы түрлі тілдік концепцияларда бірде «ғаламның тілдік репрезентациясы», бірде «ғаламның тілдік моделі», бірде «ғаламның тілдік бейнесі», бірде «тіларалық ғалам» деп көрсетіліп жүр.

Ғаламның тілдік бейнесі, ұлттық болмысы әр этноста әр түрлі болуы этностың тәжірибесімен, білімімен байланысты. Өйткені, тілдік таңбаның таңбалаушы қызметі сыртқы дүниемен байланысында ғана емес, адамның өмірден көрген-білгені, көңілге түйгені білімнің негізі болып табылады.

Оның тілдік бейнесі, ұлттық рухани болмысы әр халықта әр түрлі.

Қазақ халқының көру, есте ұстау, ұлттық дүние бейнесін қабылдау қабілеті ерекше дамығандығын өз облысымыздың тапрыхынан алынған мына мысалдармен кестелеуге болар еді. Мал шаруашылығымен айналысқан . қазақ халқының ұлттық рухани болмысын бейнелейтін ономастиканың өмірде маңызды орын алып, олардың дала алқабы мен шөлді жайылымдары да көші-қон кезінде белгілі қызмет атқарғанын байқауға болады. «Ономастикалық атауларда этнос пен табиғат байланысын бейнелейтін атаулардың көп болуы топонимикалық нысандарға негізделгенін, қазақтардың тұрмыс-салты, этномәдени, тіршілігі мен шаруашылық түрінің өзіндік ерекшеліктерімен байланысты түсіндіруге болады. Белгілі бір топонимикалық нысанның *түрін*,

түсін, пішінін, көлемін көру, ұқсату т.б. *уәжі* арқылы қабылдаған. Бұл қабылдауда ұлттық этнографиялық нышандар жататынын келтіреді 30

Халық тарапынан қойылған жер-су атаулары – сол жердің табиғи құжаты болып табылады. Әрбір географиялық атау географиялық картада, ресми құжаттарда өз орнын табуы керек. Ол үшін ел болып жұмылып, түзетіп, қалпына келтіру, зерттеулер жүргізу, баршамыздың міндетіміз болып табылады.

Кез келген аймақтың (аумақтың, регионның, өңірдің, өлкенің) топонимиялық жүйесі ғасырлар бойы қалыптасқан: аймақтың табиғат жағдайларын, сол өлкені мекендеген халықтың көне және жаңа тарихын өн бойында сақтаған, ұлттың материалдық және рухани мәдениеттерінен көрініс бере алатын көптеген жалқы географиялық есімдер жиынтығы, кешені болып келеді.

«Аймақтық топонимиялық жүйе ұлттық топонимиялық жүйенің құрамдас бөлігі, сонымен қатар өзіндік аймақтық өзгешіліктері бар жүйелік топонимикалық құрылым болып табылады. Топонимиялық аймақтың межелері әкімшілік-экономикалық аумақтық межелерімен сәйкес келмеуі мүмкін, бірақ әкімшілік-экономикалық құрылыстың тарихи, саяси, шаруашылық, этномәдени факторлары аймақтық топонимиялық жүйені сипаттауда назарға алынады. Сонымен қатар жергілікті тіл ерекшеліктерінің де аймаққа қатысы ескерілмек»[40.].

Біздің пікірімізше, белгілі бір аудан аумағындағы топонимдер жиынтығы аймақтық топонимиялық жүйесін құра алады, себебі кейбір аудан (барлығы емес) топонимиясы сол алғышарттар мен олардың топонимиялық көріністерінің байланысын аймақтық деңгейде паш етеді. Басқаша айтқанда, аймақтық сипат сол аудан көлеміндегі топонимиялық жүйеге тән, демек, аудан топонимиясы басқа аудандар, басқа өңірлер, өлкелер топонимиясынан өзгеше, өзіндік ерекшеліктерге ие.

Солтүстік Қазақстан аймағы физикалық-географиялық жағдайының аймақтық топонимиялық жүйеде бейнеленуіне қарап отырсақ, өңіріміздің топонимиясының өзіндік, яғни аймақтық кейпін қалыптастырудағы географиялық фактордың мәні мен маңызы ерекше., сол себепті орманды, көлді, томар-жыралы ландшафтарының физикалық-географиялық жағдайлары аймақтық топонимдер мен микротопонимдердің бірқатарында өз көрінісін тапқан

бейіт аз ба, әлде, әуелде сол жерге Итеке есімді, тірісінде беделді, белді болған адам жерленді ме? «*Кебекең үй тескен*» жердің ерекшелігі неде? Қазіргі жастар үй тескен дегеннің не екенін біле ме? Білмейді. Өйткені бұдан бекі-үш ғасыр бұрынғы қазақ тұрмысын білу керек. «*Үй тескен*» деген сөз, жерді қазып кепе салған деген сөз. Ал «кепе» деген не? Орыстар балаған деп атайтын, жерді шұқырлап қазып, аршынға толар-толмас шым қабырға көтеріп, жасаған баспана. «*Құйғанның кепесі*», «*Қаракепе*», «*Қоскепе*» беген атаулар содан шыққан. Демек, қазған дегеннің орнына «тескен» деген етістіктің

қорлданылуында да мән бар. Тірі адам мекен ететін шұңқырды «қазған» деп айтуға ауыз бармаған болар. Бұл да әлеуметтік лингвистиканың көп сұрақтарының бірі. Топонимдер этнос тарихынан, оның өткендегі салт-дәстүрлері мен тіршілік ерекшеліктерінен хабар береді, дейтініміз, сондықтан. «*Көшек қой сойған*», «*Майлыбай түскен*», «*Мәжиттің қызылы*», «*Сауытбек туған*», «*Төленберген туған*», «*Шама көмген*» т.с.с. әзірге бізге жұмбақ, шешуі қиын, бәлкім табылмайтын жер-су атаулары осындай. Әрқайсысы бір-бір тағдыр, бір-бір оқиға. Елін сыйлайтын, жерін сүйетін, Отанының өткен тарихына қызыққан әрбір талапкерді қымбат ойға жетелейтін түсініктер.

Осылардың арасынан «*Ыс ұстаған*» деген жер атының төркін-түсінігіне назар аударайық. «*Ыс*» дегеніміздің түсінігі мал терісін ыстау, ағашты ыстау, мал етін ыстау деген тіркестер түрінде ұғынықтырақ. Ал. «ыста» емес неге «ыс ұстаған» түрінде қалыптасқан? Ертеде, қымыз ашытып, сақтайтын саба, торсық тігу үшін қазақтар жүні алынып, иленген жылқы терісін ыстау үшін, ауыл маңынан аулағырақ жер қазып, үстіне шымнан күрке түрінде пана тұрғызып, ішіне тобылғы, қайын, арша түтінін жіберетін. Осы күркенің ішіндегі сырғауыл салдауларға жайылған жылқы терісі бірнеше күн бабымен ысталады. Сабалық теріні ыстау әркімнің қолынан келе бермейді, оған арнайы кәсіпке машықтанған шеберлер керек. Бұл шеберді «ыс ұстаушы» деп атайды. Ыс ұстаушы дегендер көп болмайды, сол сияқты йс ұстайтын орындар да көп бола бермейді, маңайдағы бірнеше ауылдың ортасында, ұрымтал жерге орналасады. Міне, «*Ыс ұстаған*» деген мекеннің атауы қайдан, қалай шыққанын осылай түсіндірсек жөн.

Жоғарыда тіркелген анротопонимдерден байқалған ерекшелік, кісі есімінің зат есімнен жасалған анықтауыштарға қабаттасып, географиялық нысанның кімге тиесілі екендігін, қандай оқиғаға қатысты екендігін ашатынында. Енді осыларды орыс тіліндегі дәстүрлі атаулармен салыстырамын болсақ, дәстүрлі ово, ова, ский форманттарының және жекелік, көптік жалғаулардың жоқ екенін байқаймыз.

Тағы бір атап көрсетерлік мәселе - «*Кене*», «*Ыс*», «*Ұстаған*», «*Тескен*» сияқты қазіргі замандастарымызға түсініксіз, шығу тегі белгісіз немесе табы қиын топонимдер көп кездесетіні. Бұларды көнерген (көмескі) ономастикалық лексемалар қатарына жатқызып, оларда тұнып қалған «құпия сыр-сипатты ашып, анықтау үшін халқымыздың көне тарихына зер салып, үніле ізденуіміз қажет. Өйткені тіліміздегі жүздеген ономастикалық көне лексемалардың рулық-тайпалық және тайпалық одақтармен ұштас екені даусыз мәселе болса керек. Сол дәуірлерден сақталған аптаулардың тарих дөңгелегімен ілесе жүріп, қазіргі дәуірге жеткені, қартайып, мүжіліп, түрлі өзгерістерге ұшырап келгені кімге болса да аян. Сондықтан да ол лексикалық топтар халық, қоғам тарихымен, тарихи-мәдени оқиғалармен сабақтас та ұштас, берік байланыстарда жатыр».

«Ұзын» көп, қысқа неге жоқ

Қазақ ономастикасының этнолингвистикалық қырларын Солтүстік Қазақстан облысының аумағында ХІХ ғасырдың екінші жартысында жиналған деректер тұрғысынан қарсақ, бірталай қызықты құбылыстарға кездесеміз. Айта кету керек, қазақ этнотопонимикасы кең-байтақ еліміздің әр қиырын мекендеген қазақтардың шаруашылық жүргізу ерекшеліктеріне сай қалыптасқанын дәл осы Солтүстік Қазақстанның мысалы арқылы кескіндеуге болады.

Қазақстан Республикасының географиялық атауларының мемлекеттік каталогы. Екінші басылым, қайта өңделген және толықтырылған. Солтүстік Қазақстан облысы. Алматы, .2012. (қысқаша: ҚРГАМ, 2-том.)

Мысалы, каталогта «Ұзын» сөзімен басталатын 41 атау тіркелген. Олардың ішінде. +ағаш 2, +жал 1, +жар 1, +көл 26.+қамыс+1, +қарасу 1,+қызыл 3,+су3, +томар 3 рет кездеседі. Дәл осындай жағдай «тарихи» топонимикада да байқалды. Осыдан жүз жыл бұрынғы елді мекендер қатарында, яғни, «ойконим» есебінде «ұзынмен» басталатын 65 атау бар екен. Зер салып қарасақ, бұлар да шамамен қазіргіге ұқсас: +ағаш 16, +дуал 1, +жал 3, +көл 4, +қарағай 1, +қызыл 23, +қырат 1, +өзен 2 және +томар 4 рет кездесті.

Атақты топонимтанушы ғалым Э. Мирзоев те мұндай жиілікке назар аударып, «ұзын» сөзін «өзен» сөзімен шендестіре қарап көреді. Шынында, осы екеуінің арасында бір байланыс бар болуға тиіс деген оймен, бірнеше мысал келтіреді. Зерттеушінің ұстанымы «ұзын» тек қана заттың, нысанның ұзын-қысқалығын ғана білдіретін шама өлшемі немесе, «ұзыншақ», «ұзарып көрінген, «созыла біткен» сыртқы көрінісін ғана білдіріп қоймайды, басқа да сыры болуға тиіс дегенге саяды.

«Өзен» және «ұзын» деген ұқсас апеллятив сөздерді ССРО картасында өзенді бейнелейтін көгілдір сызықтардың қасынан байқаймыз. Қазақстаннан Саратов облысына ағып шығатын Улкен өзен, Кіші өзен дегендер бар. Башқортстандағы Белое өзенінің Орал тауларынан бастау алатын бір тармағы «Узян» деп аталады. Балқаш көлін ащы және тұщы бөліктерге бөліп тұратын ағыстың аты «Ұзынарал». Қазақстандағы Ұзынқарғалы өзені жағасында «Ұзынағаш» ауылы тұр, сол республиканың солтүстігінде «Ұзынбұлақ» деген су бар. Өзбекстанның Сұрхандария облысында Ұзын деген ауыл бар, Арменияның Әзірбайжанмен іргелес шегарасында Ұзынтал селосы... Бірін-бірі қайталайтын, сырттай да, мағнасы да ұқсас бұл не қылған атаулар...» деп танданады автор. Сөйтеді де, жеке-жеке қарастырып көреді.

«Ұзынағаш» – ұзын немесе биік ағаш па? «Ұзынтал» - ұзын аңғар ма? Балқаштағы Ұзынаралға көз салсаңыз, шынында көлді екіге бөліп тұрған ұзынша біткен түбекті байқайсыз. Шынында, бұл түбек емес, бір кезде арал болуы да мүмкін.

Біздің мысалымызда «ұзын» сөзіне антоним болғандықтан (мысалы «ұзынды-қысқалы») топоним жасауға «қысқа» сөзінің неге қатыспағаны да қызықтырады. (қысқаша: ҚРГАМ, 2-том.) жинағындағы 7 мың, біздің қолымыздағы 2,5 мың, барлығы 10 мыңға тарта жер-су, елді мекендер атаулары

арасында «қысқа» сөзімен басталып жасалған бірде-бір топоним кездеспеуі де ономастика ғылымының бір құпиясы десек, артық айтқандық болмас.

«Ұзын» мен «шолақ»

Осыдан 110 жыл бұрын қағазға түскен мәліметтерде облыс аумағындағы елді мекендердің арасында жиі кездесетін атаулардың бір парасы - ұзындық пен қысқалық өлшеміне байланысты түсінікке байланысты қалыптасқаны да назар аудартады. Мысалы, *Қызыл+ағаш (16), Ұзын+дуал (1), Ұзын+жал (3), Ұзын+көл (4) Ұзын+қарағай (1), Ұзын+қызыл (23), Ұзын+қызыл+сай (1), Ұзын+қырат (1), Ұзын+өзек (1), Ұзын+томар (4)* болып келеді. Енді осы «ұзынға» тіркеліп жасалған зат есімдердің жағдайы 2001 жылғы анықтамалықта мынадай: Мұндай топонимдер тізімінде +ағаш 2, +жал 1, +жар 1, +көл 26, +қамыс 1, +қарасу 1, +қызыл 3, +су 3, +томар 4 рет кездеседі.

Жоғарыдағы мысалда кеелтірілген «ұзын» сөзі, біздің ойымызша нысанның тура мағнасында сызывқ бойымен созылып, ұзарғандығын ғана емес, сонымен бірге көлемін де көрсететін сияқты. Және бұл жерде географиялық нысан ретінде алынған зат есім тұлғасында, айталық, ағаш, жал, жар, көл, қамыс, әйтпесе су мен томар жеке мысал ретінде алынбаған, жиынтық. Яғни, типтік түрде, бейнелеу, тұспалдау түрінде алынғаны байқалады. Енді осыған керісінше, «ұзынға» антоним «шолақ» сөзін алып қарасыратын болсақ, атаудың бейнелі екендігі тіпті жарқырап көрінгендей. «Тарихи топонимикада «шолақ» ұзыннан гөрі сиректеу қолданылып, қазақ қыстауларының мұндай қатары былайша тізілген: *Шолақжал, Шолаққайың, Шолаққарағаш, Шолаққарасу (2 рет), Шолақөзек (4 рет)*. Түсінікті болу үшін, айта кету керек, бұл аталғандар, қыстау-мекендер.

Ал енді, жер-су атау ретінде, «шолақ» сөзінің негізінде жасалған 16 топонимнің қазіргі жайы мынадай: Шолақ ауылы – Мамлюта ауданы, аудан орталығынан оңтүстік-шығысқа қарай, орысша «Горькое» аталатын тұзды көлдің оңтүстік-батысында. Осы аттас екінші ауыл тағы осы ауданда, және Меңгесер көлінің солтүстік-шығысында, Новомихайловка селосынан солтүстік-батысқа қарай орналасқан. Осы аттас үшінші ауыл, дәлірек айтқанда, Шолақ Досақ атымен Аққайың ауданындағы Үлкен Жарма көлінен оңтүстік-батысқа қарай, Талды-арал көлінің солтүстік-шығысында жатыр. Жамбыл ауданындағы Шолақжал, Тайынша ауданындағы Шолаққайың, Шал ақын ауданындағы Шолақ қарасу, Айыртау, Жамбыл және Шоқан Уәлиханов аудандарындағы Шолақөзек ауылдары қазақ халқының ежелгі құтты қоныстары ретінде талай тарихтан сыр бүгіп жатыр-ау. Қазақтың тіл байлығы синоним қатарының байлығымен өлшенетіні мәлім. Осықасиетті қазақы жер атауларынталдап отырғанда айқын байқайды екенсіз. Мысалы, қысқа, шолақ, келте, ықшам деген сөздер қолданыста белгілі дәрежеде бірінің орнына бірі синоним болып жүре береді және түсінікті айшықтап, көркем кестелеуге, сойлемнің дәмін кіргізіп, сәнін келтіру үшін қолданылады. Соның бір мысалы мынау. *Шолақ жал, Шолақ қарасу* деген әдеттегі қолданысты сәл өзгертіп, *Келте жал, Келте қарасу* деуге болады ғой. Ал, осы «қысқа» мен «шолақтың» орнына «келте» ауызға түссе ше?! Айталық, біздің өлкедегі екі *Келтеқона* және төрт

Келтеқыстау бар екен. Саны жағынан аз, бірақ мағынасы түсініксіз бұл атаулар тамыры әріде, тарихы ұзақ көшпелі халықтың тұрмыс қажеттігінен туғанын біліп отырмыз. Анығында осындағы «келте» сөзі көлбеу жазықтықтағы ұзындық өлшемі емес,

уақыт өлшемі болып шықты. Антрополог ғалым М.С. Мұқановтың көрсетуінше күзеу мен қыстаудың арасында, қыстауға ұрымтал пәйектің шөбін сақтай тұру яғни қори тұру үшін қыс қаһарына мінгенше отыратын мал тұрағы. Қазіргі лексикада қолданылудан қалған *келте* сөзі бұл жағдайда өтпелі, қысқа мерзім дегенді білдіреді. Бас-аяғы бір жүз жылдың ар – ақ-бер жағында жоғарыда біз санаған төрт «келтеқыстаудың» біреуі ғана (Мамлют ауданындағы Меңкесер көлінен шығысқа, ал Становой көлінен оңтүстік-батысқа қарай) қалған, өзгесі қазақтың өзгерген тұрмысымен бірге жоғалған.

Кейінірек, Ішкі Ресейден тағдыр айдап, қоныс аударғандар да, өздерінің жаңа қоныстарының сыртқы көрінісін таңбалап, өз тілінде атай бастаған. Соның айғағы ретінде қазақша «ұзындардың қатары орысша «длинный» деген өлшем сипатымен толыға түскені де, бұл аймақтағы тарихи өзгерістердің заттық ескерткішіндей көрінеді. Облыс аумағында «Длинный» сөзінің негізінде 12 топоним жасалған болса, мұның сегізі қоныс атауы, яғни ойконимдер екенін байқадық. Жекелеп көрсетсек, Длинное көлі, Длинное, Длинные батпақтары, Длинный тоғайлары деген сияқты. Бірақ, орыс топонимдері арасында «короткое» сөзімен келетіндері екеу ғана, біреуі емен тоғайы, екіншісі батпақ.

Қазақтың халықтық географиялық терминологиясын көп зерттеген Ғ.Л. Қоңқашбаев Қазақстан табиғатының әртүрлілігіне қарай, мысалы, солтүстіктегі орман-тоғайлы, арқадағы шөлейтті дала, оңтүстіктегі құмды-сортаңды алқаптар мен биің таулы, ойлы қырлы бедерлердің әрқайсының өзіне ғана тән жер-су атаулары қалыптасқан. «Сайып келгенде мұның өзі қазақтардың мал шаруашылық кәсібін жүргізу ерекшеліктеріне тән екендігін», көрсетеді.

Солтүстік Қазақстанның көптеген топонимдері аумақтың физика-географиялық нысандарының басым белгілерін, атап айтқанда, көп кездесетін өсімдік түрлері, жер бедерінің өзіне ғана тән ерекшеліктері сияқты белгілерін бейнелейді. Бұл, сөз жоқ, нақты көріністің кескін келбетін айнадағыдай танытатын географиялық позитивтілік принципі болып табылады. Физика-географиялық атаулардан берік орын ала отырып, бұл табиғит белгілер, басқаша атауға болмайтын, тек қана осы атау жарасады деген принципке жауап беретінін байқау қиын емес. Себебі, зерттеу үстінде байқағанымыздай, өңірде кездесетін барлық өсімдік немесе аң-құс түрлері, жер бедері түгелдей топонимикадан көрініс таба бермейді.

Қазақ тілінің табиғатына тән бір ерекшелік: көптеген түр-түс атауларының шығу төркіні бүгінде белгісіз. Олардың кейбіреуін этимологиялық жолмен анықтауға болса да, кейбіреулерінің құпия сырын ашу мүмкін емес. Мәселен, **ақ, боз, сұр, көк, кер, ала** тәрізді бір буынды түр-түс атауларын талдап, анықтап жатудың қажеті де жоқ сияқты көрінеді. Өйткені бұлар одан әрі жіктеуге, морфемаларға бөлшектеуге келмейді. Бұл атауларды көне түркі

заманынан бері келе жатқан байырғы ілкі түбірлер санатына жатқызуға болады. Көптеген түркі тілдерінде кездесетін бұл сөздердің түстік мағынасы да көне болса керек. Мысалы: **ақ** сөзі түркі тілдерінде *ақ//ах//ағ//а:қ* формасында қолданылып, бір-біріне жақын үш топ мағынаны аңғартады: 1) «ақ» деген негізгі түстік мағына («белый»); оның төңірегіне: ақшыл, көздің ағы, жұмыртқаның ағы, т.б.мағыналар туған; 2) «ақ» сөзінің ауыс мағыналары: кіршіксіз таза, кінәсіз, ақжүрек, адал; 3) керемет, тамаша, ғажайып. *Ақ* сөзінің этимологиясы жөнінде, оның заттық не түстік негізі жайында ХХ ғасырдың өзінде-ақ түркологтар арасында әртүрлі пікірлер қалыптасты. Э.В.Севортян «ага» және «әке» деген туыстық атаулардағы екі сөздің де негізі «ақ» – «оқ» (қартаю) етістігінен өрбіген дегенді айтады. Жалпы сүт тағамдарын білдіретін *ақ* атауы (қымыз, сүт, шұбат, құрт т.б.) *ақ* етістігі негізінен өрбігенін аңғаруға болады. Оған дәлел «ақ» – ағу, жоғары-төмен жылжу, құйылу» мәніндегі етістік. Сүттің төмен сауылып, сорғалап құйылатыны белгілі. Әрі өзі де ақ, басқа реңкі жоқ, өзгермейтін *ақ* түсті *ақ* атау да көңілге қонымды. Көне түркі тілінде «үрүн» атаудың тілден ығыстырылып шығуына да *ақ* сөзінің конверсиялануы әсер еткен. Көне мұраларда кездесетін «таң азару» тіркесіндегі «ақ» жоғары көтерілу, «таң көтерілу» мағынасын беретін ақ – етістігінің әр түрлі сапада жеткендігін ғалым Б.Сағындықұлы дәлелдейді

«Ақ» 102 және «қара» 167

Облыстың жер-су атаулары тізілген каталогта «ақ» сын есімімен немесе осыдан туындайтын зат есімнен басталатын 102 атау бар екен. Солардың ішінде Ақан, Ақанбет, Ақбай, Ақбас, Ақби, Ақжан, Ақжарқын, Аққошқар, Ақсары, Ақтай, Ақыш бастатқан 25 антропоним болса, қалғандары +балық 2, «Ақбас» және «Ақбасты» аталатын тұзды көлдер 8, -бұлақ 2, +жар 2, +көл 4, +қайың 3, «аққу» 3, +құдық 3, +мола 3, +сай 3, +соран 3, +су 7, +суат 7, +тас 3, +төбе 6 рет кездесті.

Ал, бұдан жүз жыл бұрынғы елді мекендердің атауы тізімі болып табылатын «Тарихи топонимикадан» қазақтардың «ақтан» басталатын 32 елді мекенін таптық. Бұлардың ішінде Ақбас, Ақбота, Ақжан, Ақпан, Аққусақ сияқты кісі есімдері мен, қазақ тұрмысын бейнелейтін: «Ақжан қонған ағаш», «Ақ ит өлген», «Ақбас тың көлі», «Ақ оба», «Ақ мола», «Ақ шығанақ», «Ақ өгіз», «Ақтөбел», «Ақтөс», «Аққойлы», «Ақөгіз», т.б. этнографиялық атаулар баршылық. «Боззарал»

Жерлестеріміздің басым бөлігі қазақтан өзге ұлт өкілдері болғандықтан, зер сала қарасақ, осы «ақ» анықтауышының орысша аудармасы «белый». «белая» «белое» сөзіне қатысты 26 атау ұшырайды. Солардың ішінде «ақ топырақ», яғни «Белая глина» деп екі ауыл және Аққанбұрлық өзенінің бір саласы, өзенше аталады. Осыған ұқсас «Белоглинка» деген екі ауылдың біреуі Айыртау ауданында, екіншісі Шал ақын ауданында. 9 «Белое» болса, соның бесеуі көл, яғни Ақ көлдер, төртеуі село. Ойконимдер арасында төрт «Белоградовка» бар екен.

Біздің ойымызша, мағнасы жағынан «белоеге» жақынырақ сын есім «чистое» болса керек. Қазақша «таза» деген тура аудармасы болмаса да, бейнелі түрде «ақтың» мағнасын беретін *27 чистое* санауымыз, соның бір айғағы болса керек. Атап айтқанда, Чистое деп аталатын көлдердің саны 17, қалғаны батпақтар немесе елді мекендердің аты.

Топонимист мамандар қазақ тілінде «**қара**» сын есімінен басталатын, немесе осы сөз жалғанған атаулардың көптігіне назар аударып, рсы құбылысты түсіндіруге тырысады. Басқа халықтардағыдай *қазақ халқы үшін де әлем екі түске – ақ пен қараға бөлінген*. Оның бірі *ақ түс* – күллі игі жақсы қасиеттер иесі болса, *қара түс* – жамандық біткеннің белгісіне ие. Бұл түсінік халық санасына терең ұялап, оның тілі мен ойлау жүйесінен орын алған. Сондықтан *ақ түс* күні бүгінге дейін жақсы бастама атаулының бәрінен де табылады. Өйткені ол сұлулық әлемінің, адамгершілік қасиеттерінің біртұтас жиынтығын құрайды. Қазақ халқының ежелгі дүниетанымында дүниені төрт бұрышты деп түсініп, әр тұсқа өзіндік таңбалық түс бергені белгілі. Сонда *қаратүс* солтүстікті белгілейді. Зерттеулерге сүйенсек, «Авестада» солтүстік жақтағы қасиетті тауды «Хукариа» деп атайтындығы айтылады. «Хукариа» атауының иран тіліндегі бастапқы айтылу нұсқасының «*Хух Хара*» болғандығын ескерсек, мұндағы «*хара*» о баста дей-түркінің (арғықазақ) «*қара*» формасынан шыққандығын айтуға болады. Яғни «*Хух Хара*» сөзі бүгінгі түркі тіліне «*Харатау*» - «*Қаратау*» деп аударылады. Бұл жердегі «*қара*» сөзі түсті емес, «*түпкі, бастапқы*» деген мағынаға ие болып тұр. Түркі тілдерінің бірі өзбек тілінде «*қара*» сөзі «темір» деген мағынада қолданылады. Мұндай ұғым буряттардың дүниетанымдық негіздегі фольклорында да болғандығы байқалады. «*Қара*» сөзі жер асты, төменгі әлем ұғымын білдірсе, «*ақ*» сөзі оған қарама-қарсы жоғарғы әлем, құдайлар мекені, аспанның символы болған.

Сонда, байқалғаны «*Қара*» деген сөз нысанның түсін көрсетіп қана қоймайды, «*қара*» сөзі «үлкені, «көп» «көлемді» деген сөздерге синоним ретінде жұмсалып, атаулардың бейнелі, көрнекті, есте қаларлық болуына, айтқанда әсерлі естілуіне байланысты күшейткіш шырай түрінде қолданылады. Ал, орыс тілінде олай емес екеніне осы өзіміздің солтүстік аймақтың жер-су атауларын зерттеу үстінде көз жеткіздік. Мысалы, «Черное» деген екі көл, Чернобаевка, Чернозубово және Чернолесье деген елді мекендер бар. Бұл арада әрбір этностың сыртқы әсерді бағалауы, қабылдауы және санадан өткізіп таңбалауы әртүрлі екендігі сөз болуға тиіс.

Қазақ тілінің түсіндірме сөздігінде» **қара** сөзінің мағынасына қатысты берілген сөздерден *түстік, белгісіздік, қайғы-уайым, қатыгездік, киелілік, қасиеттілік, қарапайымдылық* мағыналарын тануға болады. Бұл мағыналар қара сөзінің ұғымдық нышандық, яғни таңбалық белгісін де білдіріп тұр. **Қарасөзінің** тура мағынасы – «*ақтың қарама-қарсы түрі*». Бұл оның негізгі мағынасы. Бірақ бұл номинативтік мағына одан кейін пайда болған коннотативтік мағынаның қалыптасуының барлығына бірдей ұйытқы бола алмайды. Оны мына мысалдардан байқауға болады.

Енді осы көрсеткішті бұдан 100 жылдан аса бұрын қағазға түскен мәліметтермен салыстыратын болсақ, ел тарихының, демографиясының, тұрмыс жағдайының түбегейлі өзгерістерін байқауға болады. Айталық, «тарихи топонимикада» «қара» сөзінен басталатын елді мекендер (географиялық атаулардың ішінен бөлініп алынған ойконимдер.-авт.) саны 171 болса, соның ішінде: +ағаш 43,+тал 43, +терек 37, +шілік 7, +мойыл 11, +томар 5, +шоқы 5, +шоқ 4 т.б. адамға жайлы қоныс болатын табиғи нысандар екенін байқаймыз. Назар аударатын ерекшелік, қазақ халқының отырықшылыққа қарай бейімделуіне байланысты өзгерген атаулардың көбеюі немесе азаюы.

2012 жылы шыққан тізбеде облыс аумағындағы жер-су атауларының арасында «Қара» сөзінен басталатын 167 атау болса, соның 14-і «Қарағаш», +балық 3, +4 бие, «Қарағай», «Қарағайлысы» 10, +көл 7, +қамыс 4, +қоға 14, +қожа 4, +мойыл 3, +мола 4, +сор 5, +су 12, +тал 10, +терек 6,+ томар 9, +шоқ 3, +шоқы 1,+шілік 5 жиілігінде байқалуы да өңіріміздің табиғи келбетін ерекшелеп көрсететін белгілер деуге әбден болады. Және де айта кету керек, «қара» сын есімінің көмегімен жасалған топонимдер орысшаға аударылмай, қазақша сақталған.

Қаратүсті білдіретін атаудың «ақ» түсті білдіретін атау сияқты көп мағынаға ие болуы, біріншіден, оның табиғаттағы ең негізгі, көрнекті және басқа да көп түстердің құрамында кездесетін табиғаты күрделі түс болуына байланысты болса, екіншіден, қоғамдық өмірдегі көптеген құбылыстармен түр-түсіне байланысты сәйкестігі, ұқсастығы, мәндес-мағыналастығы негіз болған деп қарауға болады. *Қара* сөзінің түркі тілдеріндегі ауыспалы мағыналары бұдан да көп деп көрсетіледі, ал қазақ тілінде, ғалымдардың беруінше, талдауымызға нысана болған отыз шақтысын ғана кездестірдік. Сонымен қазақ тіліндегі *қара сөзінің* ауыспалы мағынасы нақтылы бір сөздермен тіркесте қолданылғанда ғана көрініп, молая түсері белгілі.

Қоңыр, Көк, Қызыл, Сары...

Халқымыздың жанына жақын түстердің бірі – *қоңыр түсі*. «Қазақ тілінің түсіндірме сөздігінде» *қоңыр* түсіне байланысты тура және ауыспалы сөздер тізбегі берілген, мысалы: *қоңыр, қоңыр ала, қоңыр аю, қоңыр ән, қоңыр бел, қоңыр дауыс, қоңыр жел, қоңыр жүз, қоңыр көлеңке, қоңыр күз, қоңыр қаз, қоңыр леп, қоңыр салқын, қоңыр тарту, қоңыр үн*. *Қоңыр* – жер түсі, тірлік, өмір бейнесі. Қазақ наным-сенесінде бұл түс ерекше орын иеленеді. *Қоңыр*– алдымен қауіпсіздік, тыныштық, мамыражай тірлік белгісі. *Қоңыр* сөзі түстік мағынадан басқа мынадай: *қоңыр күй, қоңыр дауыс, қоңыр күз, қоңыр жел, қоңыр әңгіме, қоңыр қабак, қоңыр тірлік, қоңыр сөз, қоңыр самал, қоңыр дала, қоңыр салқын, қоңыр кеш, қойдай қоңыр, майда қоңыр* сияқты тіркестермен келіп, әртүрлі құбылыстың небір жанға жайлы, құлаққа жағымды, жүрек тебіrentетін нәзік те әсем сәттерін, өмір, тіршіліктің жайбарақат, мамыражай, кейде тіпті жұпыны да сыпайы қалпын суреттейтін ерекшеліктері көзге түседі. Мысалы: *қоңыр кеш, қоңыр үн, қоңыр үй, қоңыр көлеңке, қоңыр төбе, қоңырқай көз, т.б.*

«Қоңыр» сын есімі+зат есім түрінде жасалған топонимдер де көңіл аударуға тұрады. Біздің қолымыздағы көне деректерде бұлардың саны аз – жетеу ғана: *екі Қоңыр, Қоңыр+ағаш, Қоңыр+бұзау, Қоңыр+қасқыр, Қоңыр+лан, Қоңыр+лы+шоқы, Қоңыр+шоқы*. Ал. Қазір, ХХІ ғасырдың алғашқы ширегінде бұлардың өзі сиреп, Қоңыркөл, Қоңырсиыр және екі Қоңырсу түрінде ғана қалуы уақыт өткен сайын қазақы әлеуметтік лексикасының жүдеу тартқанын көрсететін сынайлы.

Топонимжасамда қоңыр түсті, яғни қашықтықтан қоңырайып көрінетін бұта, қарағаны мол тау, төбелерді, «шөбі пісіп, сола бастаған» табиғи нысандарды белгілейді. Шын мәнінде «Қоңыр» сын есіміне зат есім тірекжолымен жасалған жер атауларының саны аздығы табиғаттағы қоңыр түстің уақытша ғана, күз айларына тән екендігімен түсіндіруге болар. Іздей түсу керек шығар

Солтүстік Қазақстанның тарихи топонимдері қатарында едәуір орын алған «көк» сын есімі арқылы аналитикалық жолмен жасалған топонимдерге тоқталудың қажеті бар. *Көк* сапалық сын есімі көне түркі жазба ескерткіштерінен байқалатындай, ежелден түрік елінің сүйікті түсі болып есептеледі (көк тәңірі, көк түрік, көк бөрі концептілері). *Көк* сөзінің *көкшіл, көгірек* деген *түстік* мағыналарына орнығуы адам танымы арқылы танылған зат пен құбылыстардың танымдық құрылымы арқылы берілетін бейненің ортақ сипатымен байланысты. Аспанды *көк* деп атап, *көк тәңірге табынған, көк бөрінің ұрпағы* саналған түркі тектес халықтардың танымында аспанның түсі барлық осы түстес белгілерге атау ретінде берілген. Неге аспан деп аталынбаған деген сұраққа «аспан» сөзінің өзі таза түркілік емес, әрі қолдану уақыты да кейін енген деуге болады. *Көк* сөзі – түркі тектес халықтарға ортақ сөз. Заттық мәндегі *көк* (аспан) пен түр-түс атауы *көкті* синкретикалық түбір деп қарастырып жүр. Аспан мағынасындағы *көк* сөзі мен онымен түстес нәрселердің салыстырмалы түрде *көк* аталуы әбден мүмкін. Көне түркі тілдерінде «*көк*» сөзінің бір мағынасы «тамыр», «көкян» қазіргі түркі тілдерінде «тамырлас» ұғымын береді. Мұндай мағына «көгі жақсы», «көгі жаман» тіркестерінде сақталған. Бұлар көне жазба ескерткіштерінде де кездеседі. М.Қашқаридың еңбегіндегі «көгің кім» тіркесінің аудармасы «шыққан тегің қандай» дегенді білдіреді. Номадтар үшін көк сөзі шынымен қасиетті болатын себебі: көк – аспан, көк – көктем, көк-жаз, өріс кеңейіп, мал тойынатын кез. Солтүстік Қазақстан облысы аумағындағы қыстаулар тізбесінен сүзіп алған деректеріміз мынау: *Көк+ала+би,е Көк+аяқ, Көк+байтал, Көк+бас, Көк+бие+өлген, Көки, Көк+өгіз, 18 рет Көк+терек, Көк+терек+тоғай, 2 рет Көк+шалғын, 3 рет Көк+ше+ағаш, Көк+ше+тал, Көк+шіл+ағаш*. Мысалдарда сын есім+зат есім+зат есім, немесе сын есім+ күшейткіш шырай жалғауы+зат есім түрінде топонимдердің бірнеше жасалу жолдарын келтірдік.

Облысымыздың аумағын мекендеген ертеректегі ата-бабаларымыздың жер-қоныс атауларында көзге оқшау көрінетін аса қызық құбылыс «Қызыл» сын есімінің тіркескен зат есімдер мен сын есімдерден жасалған атаулардың

жиілігі. Бір қарағанда сыры ашыла қоймайтын бұл «қызылдар» әлдеқайда тереңірек зерттеуді қажет ететіндіктен, кейбір авторлардың пікірлерімен ғана шектелмекпіз.

Әуелі мысалдар мынадай. Жақшаға алынған сандар бұл атаулардың неше рет кездесетінін айғақтайды. Сонымен: Ащылықызыл (2), Байқызыл (2), Басқызыл (4), Басқызылағаш (2), Бейітқызыл, Бірқызыл, Дөңқызыл, Желқызыл (7), Жақсықызыл, Жаңақызыл, Жаңақызыл, Желқызыл (7), Жоңқызыл, Кепеқызыл, Көлденеңқызыл (2) Қалыңқызыл (3), Қарағаш (Ортақызыл), Қожақызыл, Қосқызыл, Құрықтықызыл, Қызқызыл, Қызылағаш (31) Қызылат, Қызылкүйген, Қызылқұм, Қызылмөңке, Қызылой, Қызылөзек, Қызылтал (3), Қызылтау, Қызылтоғай (2), Қызылтомар, Қызылшілік (2), Қызылшоқ, Қызылшырпы (2), Қылқалықызыл, Миқызыл, Милықызыл, Ойқызыл (7), Ортақызыл, Салпыққызыл, Тойқожақызыл, Үшқызыл 4, Ұзынқызыл 25, Шарбақтықызыл, Шөлқызыл (12).

Қазақ және басқа түркі тілдеріндегі **қызыл** мен **жасыл** сөздерінің түбірі «*қыз*» бен «*жас*» деген пікір көптен бері айтылып келеді. Сондағы ғалымдардың дәлелі: бұлардың екеуі де – *ыл - іл* моделі негізінде бүгінде жеке-дара қолданылмаса да, бөліп алып қарауға болатындығы. Ал белгілі топонимист Е.Қойшыбаев *қызыл* сөзін тіліміздегі *қысыл* (тар, қысылу) етістігімен байланыстырады. Ғалымның мұндағы сүйенетін дерегі – Жоңғар және Іле Алатауларындағы шатқал аты – *Қызылауыз* («узкие ворота» мағынасында). Бірақ та көптеген ғалымдардың пікіріне сүйенсек, жоғарыдағыдай, *қызыл* сөзінің түбірі – *қыз*: бірде етістік («краснеть», «пламенеть»), бірде сын есім мағынасында («красный», «багровый») екіұдай қолданылған екен. Сын есім мағынасында қолданылғандығын дәлелдеу үшін **қызар** етістігін алып, *боз - бозар*, *көк - көгер*, *ақ - ағар* моделі бойынша талдаса да жеткілікті. Бұл жердегі түбір тек зат есім немесе сын есім ғана болуы керек. Сонда қазіргі қазақ тіліндегі *қызыл* сөзінің құрамындағы о бастағы дербестігін жойған «*қыз*» түбірінің төркіні айқындалмақшы. Ол тек *қызыл* түстің ғана емес, тіпті алабұртып, қызу қанды, сұлу реңді мағынасындағы «*қыз*» сөзінің шығуына да негіз болса керек. М.Қашқаридің «Диуани лұғат ат түрік» сөздігінде бұл **қыз** түбірінің тағы бір мағынасы беріледі: *Бұ ат қыз алдым – Бұл атты қымбат* алдым. Сонда *қыз* түбірінің мағынасы: 1) *қызыл*; 2) *қымбат*, соған тағы да -ыл жұрнағы қосылып, тарихи тұрғыдан қатыстық сын туғызса, біздің тілімізде сапа сыны болып қалыптасқан.³⁶

Облыс аумағындағы топонимикалық кеңістікте орысша «Красныйға» тән 33 атау бар екен. Біз сөз етіп отырған мәселеге бұлардың қатысы шамалы сияқты, себебі, басым көпшілігі коммунистік «қызылдың» әсерінен пайда болған сияқты. Сондай-ақ, қазір қазақша қызылдардың да назар аударатындай ізі жоқ.

Қазақ тілінде де, жалпы түркі тілдерінде де **сары** түс атауы сындық мағынада қолданылады. Жоғарыдағы талданған түр-түс атаулары сияқты бұл сөздің де шығу тегін, этимологиясын анықтау оңай емес. *Сары* сөзінің негізгі түстік мағынасымен қатар түрлі-түрлі ауыс мағыналары да аз емес. *Сары* сөзі – жиі қолданыста болатын, көп жағдайда түсті білдіретін лексема. Бірақ ол да кез

келген қолданысында түсті білдіре бермейді. «Сары» сөзі жер-су атауларымен тіркескенде «сар» тұлғасында қолданылатынын байқау қиын емес. Топонимист Е.Қойшыбаев «сар» сөзі топонимдік атаулармен тіркескенде көбінесе «айқын, кең, негізгі, басты» деген мағынада жұмсалатынын айтады. Ал, Р.Сыздықова «сары алтын» тіркесіндегі сары сөзінің мағынасы қоспасыз, таза, ал «сары уайым» дегендегі «сары» сөзі парсы тілінде уайым, қайғы екенін айта келіп, «сары уайым» тіркесі бір мағыналы екі сөздің қабаттаса айтылуынан пайда болып, бала-шаға, бекер-босқа сияқты бір сыңары парсыша – уайым (сар), екіншісі – қазақша уайым сөзінен жасалған плеонастық тіркес болып табылады», – дейді [43].

Сондай-ақ «сары алтын» тіркесіндегі «сары» сөзінің негізгі мағынасы «таза», «шынайы» екендігінде дау жоқ, ал «сары уайым» тіркесіндегі «сары» сөзі түсті білдірмейді, плеонастық тіркес те емес. Себебі, «сар(ы)» сөзінің түркі тілдеріндегі бір мағынасы – «шын», «нағыз». Е.Қойшыбаевтың «сары» туралы «айқын», «анық көрінген», «басты» деуі біздің мысалдарымызды көркейте түсетін қисынға жақын. Осыған орай «сары уайым» – «негізгі, анық уайым», ал «сарыла күту» – «шыдаммен, нағыз күту» дегенге саяды. «Сары» сөзінің «нағыз, таза» деген мағынасының барлығын тарихшы ғалым Х.Көктәнді де сары сөзіне берген талдамасында анықтайды. Ғалым сары сөзінің түбірін са/со деп бөліп алып, «са» түбірі дала деген ұғымды білдіретінін айтады. Кейбір тарихшылар сары ұйғыр дегенді көне ұйғыр ұғымын береді деген пікір айтады [44].

Бұл асылы, таза далалық ұйғыр деген сөз. Ра – таза, шын деген сөз. Со – дала, сосөзі, салқар (с//ш), сақара деген сөздердің түпкі буынында сақталған. Сайын сөзі жеке тұлғасында ұғынықсыз болған соң, кейін халықтың өзі сайын дала деп калькалық тәсілмен көшірме аударма жасаған. Осы күнге дейін бұл екі сөз қосарланып айтылады. «Сары» түс туралы ғылымда белгілі-белгісіз жорамалдарға тереңдемей-ақ, өзіміздің солтүстіктегі Есіл бойының топонимикасының мысалдарына көз салып, ойланып көрсек...Сары+қамыс, Сары+май, Сары+оба, Сары+өзек (2),Сар+өлең+ағаш,Сары+терек, Сары+айғыр, Сары+ат+сойған, Сары+бай+жұрт Сары+байтал, Сары+бас, Сары+бауыр, Сары+бие, Сар+ала+айғыр, Сараланың үйірі,Сары жабағы...Тізімді одан әрі жалғастырып, туған өлкеміздің тарихынан тамыр тартқан көңілге тоқ, көркем атаулардың үлгісін ұсынар болсақ: Ақбайтал, Аққойлы, Ақөгіз, Алаатөлген, Алабие, Алаатөлген, Алабие, Аткескен, Атиаптырған, Бозат, Бие сойған (3),Бота, Ботажеген, Ботантай, Ботатуған, Бұзаужығылған, Бұзауқырған, Бұзаусойған, Бұзау сүйегі, Қара бұзау, Қара жабағы, Қара құнан, Қарала айғыр, Қарала жабағы, Қарасиыр, Торы бие, Торыбиеөлген,Қоңырбұзау, Қоңырқасқыр, Қоңырлан, Көкалабие Көкаяқ,Көкбайтал, Көкбиеөлген, Көки, Көкөгіз, Күреңайғыр Қызылат, Шабдар ат,Шошқалы (5), Шұбарбие, Сиырқырылған, Сиырөлген, Сиырсалған, Төрт өгіз, Түйе байлаған көлденең, Түйе боз, Түйе өлген (2,) Түйес ойған,Түйе қамыс,Қозыбайыс, Қозыке, Қойағаш Қойбағар (5),Қойбағардың ашасы,Қойбас, Қойғақ,

Қойгелді, Қойқырған, Қойқырыл, Қойқырылған, Қойлыбайқонған, Қоймақойған (4), Қойөзек, Қойсалған, Қойсойған, Қойсойған шоқы, Қойтал, Қойшыбайдың Ескіқыстауы, Ешкіқырған, Қызылат, Жорғаат, Жылқыалған, Жылқыөлген, Тайжүзген, Тайлақ, Тайлақжеген, Тайлыбай, Тайсойған...

Бұлардың бәрі – ерте кездегі қазақ ауылдарының, қыстаулары мен күзектерінің атаулары. Ата-бабаларымыздың кәсібі мен тұрмысы, салт-дәстүрлері, қоршаған ортаға қатынасы, дүниетанымы мен мінез-құлқына дейін ақпарат беретін өшпес құжаттар *Талдыкөл, Талдықарасу, Талдықыстау, Талдыөзек, Талкестірген, Талқыстау, Талмаи,* Терек (4), Терекағаш, Терекбайлағанағаш, Терекқарасу, Терекқыстау, Терект (3), Теректіағаш (3), Терекше алтүбек, Тауағаш Қазанкөмген, Қазанқойған, Қазанқойма, Кеңарал, Кеңаралағаш, Кеңөзек, Кеңөлең, Кеңтоғай, Кеңшабыс, Кеңшоқы, Күйген, Күйген жұрт (4), Күйгенкепе (8), Күйгенқыстау, Күздік, Күздікағаш, Күздікағаш, Күздіқарағаш, Күзек, Құдық, Құдықағаш (2), Құдыққазған, Құдықтомар, Құдықты, Құдықтыағаш (2), Құдықшілік, Құдықшоқ, Құдықшоқы Қуарған шоқы, Қужақ, Қуказық, Қуқамыс, Қусақ (6)

Түз аңдары болғандығы

Арқаркөл, Арқарандыз, Арқаркөл, Аюбасқан, Аюқамаған, Аюлықаратал, Қарғалы, Бұлантал, Бөрілі (2), Борсықағаш, Жыланды, Итемір, Итсары (3), Қасқыр қамаған, Қасқырлы (3), Қоңырқасқыр, Түлкіалған, Түлкішықпас, Тұзаққұрған, Тұйғынтүскен, Шағалалы, Шәулі ұстаған, Шошқалы (5), Үкі атқан (3), Үкілі.

Байқап отырсақ, қазір «қыстау» деген мекен жойылуға таяп, олардың орнын ауыл, село, кент, поселке деген атаулар басқан кезде, «тарихи топонимикада» 30 мәрте сақталып қалған «жұрт» атауы, немесе 31 рет аталып отырған «көң», 13 рет қайталанған «кепе», 5 рет жазылған «қоныс» атаулары қазіргі ұрпаққа таныс емес болуы мүмкін. Бұл да қазақ тарихының, әсіресе осыдан 150-200 жыл бұрын қазақ даласының солтүстігін мекендеген бабаларымыздың тұрмыс-тіршілігінен хабар беретін мәдени есерткіштер деуге болады. Ғылымтанымдық құны жағынан археологиялық қазба жәдігерлерден бір де кем түспейтін бұл құнылықтарды ұмытуға немесе ұмыттыруға болмайды.

Жақсы мен жаман

Жақсықызыл, Жаманағаш (2), Жаманжан, Жаманқара, Жаманқонған, Жаманқұдық, Жаманқыз, Жаманөзек, Жамантал, Жамантерек, Жамантомар (5), Жаманшілік (4), Жаманшоқы, Жаманшұбар (3), Сұлуағаш (2), Сұлужал, Сұлукөл, Сұлуқызыл, Сұлуөзек, Сұлутомар (5), Сұлушоқ, Сұлушоқы (3) деген атаулардың әрқайсысы-ақ, көңіл аударуға, ерінбей зерттеуге тұрады.

Бас пен аяқ

Басағаш (3), Басбұлақ, Басқызыл (4), Басқызылағаш (2), Баспакескен, Бастал, Басшоқы, Басыбай, Басынкескен, Аяқағаш, Аяқкөл, Аяққарасу, Аяққызыл (6), Аяқтал (3).

Үлкен-кіші, жуан мен жіңішке

Қалыңағаш, Қалыңқызыл (3), Қалыңөзек, Қалыңтал, Қалыңтұмсық, Қалыңшоқы,
Кіші Керейқонған, Кішіақсораң, Кішімтоғай,
Кішкенекөл, Кішкенекөпа, Кішкенемүйіс, Кішкентайшоқы. Үлкенәқсораң,
Үлкенқондыағаш, Үлкенқопа (2), Үлкентоғай, Үлкеншоқы (2), Үлкенқаратерек,
Жалпаққарасу, Жалпаққызыл (3), Жалпақтал, Жалпақшілік, Жуанағаш (3),
Жуанқайың, Жуаншоқы.

«Ащы-тұщы» көлдер

Облыс аумағының жаратылыс ерекшеліктеріне қарай көл атауына байланысты топонимдер жиі кездеседі. Бұлай болатын жөні де бар, өйткені ресми дерек бойынша Солтүстік Қазақстан облысында 3 мыңнан аса көл бар. Олардың жалпы ауданы 4800 шаршы шақырым. Қазақстанның солтүстік облыстары арасында ең көлі көп осы облыс аумағының 9 пайызын көлдер алып жатыр.

Көл атауларында түркілік гидронимдер басым болғанымен, славян текті атаулар да баршылық. Бұл арада соңғыларының қазақша атауларға қосақталып та айтыла-жазыла беретінін ескерткеніміз жөн. Және де орысша атаулардың кейінде, шамамен ХҮІІІ ғасырдың екінші жартысында пайда бола бастағаны тарихи тұрғыда дәлелденген. Мысалы, Ресей үкіметі тәрпынан 1901-1908 жылдары арнайы есепке алынып, тіркелген елді мекендер арасында, көлдерге байланысты атаулардың – гидронимдердің бірде-біреуі орысша емес екені көңіл аудартады. Бұдан шығатын қорытынды, кейін орысша аталып кеткен көлдердің әуелде қазақша атауы болғандығы, кейін Ресейден қоныс аударған келімсектердің көшіп келіп, иемдене бастауына байланысты ғана өзгергені деп пайымдауға болады.

Су қоймаларының айқын байқалған сыртқы бейне-бітімі немесе суының тұздылық құрамы, суда тіршілік ететін жандықтардың түрі-тегіне қарай, немесе сол көлдердің жағасына салынған қыстау-күзеу түріндегі елді мекеннің атына қарай қазақша атын өшіріп, жаңаша атаған. Көлдердің байырғы қазақша атауына тоқталмай-ақ, мысал ретінде бірнеше орысша гидронимді келтірсек те жеткілікті. Мысалы: Горькое, Солёное, Пестрое, Кривоозерное, Питное, Широкое. Кейде көл атауларында меншік иесіне тәндік белгісі де байқалады: Плеханово, Пономарево, Шитово, Марушкино т.б. Бірқатар көлдер сол аймақта өсетін өсімдік түрлері мен мекендеген жан-жануарлардың түріне аталған: Камышное, Рогозянка, Волчье, Собачье, Кобылье, Кояндыколь.

Солтүстік Қазақстан облысындағы көлдердің ауданы орта есеппен бір шаршы шақырымдай және мұндай көлдер 10 пайыз. Ал, жеке-жеке қарастыратын болсақ, ауыз толтырып айтарлық үлкендері де, есепке алуға тұрмайтын ұсақтары да аз емес. Айталық, ең үлкен деген көлдің беті 750,3 шаршы шақырым болса, одан кішіректері 29,8 шаршы шақырым. Мысалы, ең ірі деген : Сілетітеңіз, Үлкен Қарой, Теке, Кіші Қарой, Қалибек, Имантау көлдерінің су қоры 4 миллиард текше метрден асады. Олардың ішінде

Шағалалытеңіздің суы 600 миллион текше метр, Имантау -279, Саумалкөл -99 миллион текше метр. Тағы бір ерекшелік сол, облыстағы көптеген елді мекендер сол ащы көлдер мен тұщы көлдердің жағасынан қоныс тепкен. Көлдеріміз қамысты, қалың өсімдікке бай келеді, көлдердің түбінде өсетін өсімдіктер дүниесі, шөккен мол шымтезек қоры да бағалы байлық болып есептеледі.

Жаманкөл, Мәңгісор, Қисықкөл сияқты қоймаларда емдік саз балшық кені баршылық.

Сулы жер – нулы жер, деп ежелден халқымыз айтқандай, қатар-қатар көлдердің жағасына 30-дан астам құс жыл сайын ұя салады, ал осыншама балық қорының халық игілігіне тигізер пайдасы да өзінше.

Көлдердің аталуы да қызық және белгілі бір иесіне тәуелділік, немесе антропоним түрінде атрибуты жалқы есім түрінде, балығы бары-жоғы; балығының атауы: атрибут бөлігі анықтауышпен келетіндері: Жаңакөл, Ұзынкөл, Жалтыркөл, суының ащы-тұщылығы; Сасықкөл, бітімінің сыртқы көрінісі, терең-тайыздығы: Аяқкөл, Көтенкөл, маңайындағы өсімдіктер дүниесіне қарай; жан-жануарлардың көптігі немесе аздығына қарай: көлдердің сандық есімдері, т.б.

Бір деректерде облыс аумағында 3,5 мың көл бар делінеді. Әрине, бұлардың ішінде сырт бейне-бітімі көлге ұқсас, шын мәнінде «көл» атауына толық жауап бере қоймайтын табиғи нысандар да баршылық. 1901 қағазға түсіріліп, 1908 жылы қайта қаралып, толықтырылған санақ мәліметінде осы өңірдегі қазақтардың меншігі саналған көлдердің тізбесі мынадай болып шықты. Бұлардың алтауы ғана антрогидроним түрінде, меншік иесіне телінген: Ақастың көлді, Ақжанның көлі, Бекболаттың көлі, Бөрінің көлі, Жаншораның көлі, Өтетілеудің көлі.

Талдап отырсақ, тізімге алынған 2 мың 4 жүз қыстақтың ішінде қазатын меншігіне тиген көлдердің мұнша аз болуы (48 ғана) ойлантады. Бұл кезде, қазақ жерлері түгелдей «мемлекет меншігіне айналып», билік орындарының арнайы кесіп-пішіп, қағаздап берген жерлері ғана есепке алынған деп топшылауға болады.

Ақаскөл (2), Ақбаскөл (2), Ақжанкөл, Арқаркөл, Батпақкөл, Бекболаткөл, Бөрінің көлі, Жалғызкөл, Жаншора көлі, Жаңакөл, Жаркөл (2), Жекекөл (2), Кішкенекөл, Көлдікөл, Көтенкөл, Қаракөл, Қоскөл (8), Құркөл, Майлықөл, Өтетілеу көлі, Сарыкөл (2), Сұлукөл, Тазкөл, Тереңкөл (4), Төре көлі (2), Улықөл, Шағалалы, Шұңқыркөл (3).

Байқап отырғанымыздай, мал өсіретін қазақ үшін тұзды, ащы көлдер қоныс болмаған. Қыстақтар қатарында тек бір ғана «Улықөл» аталады, бәлкім, солай аталғанымен суы ащы болмаған шығар.

Жергілікті халық, осы ерекшеліктің өзіне назар аударып, олардың атауын өзінше айыра белгілеп қойған. Айталық, жазда, әсіресе, құрғақшылық жылдары суы азайып, тіпті кей жерлерінде түбі көрініп жататын көлшіктер «қайраңкөл» деп аталса, біздің облыста қазір, немесе соңғы жылдардағы тіркеу бойынша 12

«Қайраңкөл», 7 «Құмкөл» бар екен. Бұл көлдердің суы азайып, «қайраңы» көрініп жатуы кейінде, айталық соңғы 50-60 жылдан бері болса керек.

Неге десеңіз, «тарихи топонимикада» бір ғана «Құркөл» болуы бірде-бір «Қайраңкөлдің» кездеспеуі осыны көрсетеді. Яғни ол кезде суы болған, «қайраң» немесе «құм» деген атауларға тиісті сыртқы белгіден ада деген сөз. Демек, жер-су атауларының тарихтан хабар беретіні, ата-бабаларымыздың бізге жазып қалдырған ескерткіш хаты екендігі, осы бір ғана мысалдан да көрінеді екен.

Өлкеміздің этнодемографиялық ерекшеліктері топонимика қорына да таңба салғаны көрінетінін айттық. Енді осы топшылауымызды нақты мысалдармен кестелейтін болсақ, қазіргі заманда облыс аумағындағы ащы көлдер тұщы көлдерден көбірек көрінеді. Айталық, қазақша «ащы» деп аталған көлдердің саны 30 болса, бұған «тұздыларды» (4), «сортандарды» (5), «сасықкөлдерді» (5), қоссақ та, орысша 51 «соленое» мен 22 «горькоенің» маңайын да көрмей қалады. Бір ғажабы тұщы көлдердің атауына анықтаушы қойылмайды екен. Ал, орысшасында суы ішуге жарайтындары мадақталып, «пресное» 9, «питное» 12, сладкое 5 болып кете береді. Терең көлдер, жалпақ көлдер, шайтанкөлдер, талды немсе шілікті көлдер қазақша өз алдына, орысша өз алдына аталады. Бұл арада көлдердің атауның аударылмай, екі тілде дербес, жарыса қолданылатыны да қызық. Демек, топоним дегендеріңізді оп-оңай аударып, немесе бұрмалап айта қою оңай емес екен. Мысалы, орысша «старое» деген 10 көл болса, қазақша бір ғана «ескікөл» аталуы да қызық құбылыс. «Ақ» көлдер мен «светлое» көлдері туралы да осыны айтуға болады. Бұл арада әр этностың қоршаған ортадан алынған ақпаратты өзінше қорытып, қабылдайтын ерекшеліктері туралы сөз болуға тиіс. Осыған мысал ретінде «Балықтыкөлдердің» 8 ғана, ал «Рыбное» көлдердің 24 екендігін айтсақ та жеткілікті. Қазақ өзге ұлттарға қарағанда балыққа онша жерік емес қой. Сол сияқты орысша «Лебедь» аталған 14 көл болса, «Аққуөлген» деген бір ғана көл кездесті. 19-ғасырдағы бір әдеби нұсқада Сібір халықтарының аққуды атып алып, оның терісі мен мамығынан әйелдер үшін сәнді баскиім тігетінін оқыған едім. Әрине, бұл қазақ салтына жат үрдіс, сондықтан топонимикадан да көрініс таппаған.

Адам баласы, көзбен көргенін қорытып, өзінше бағалап, ерекшелігін таңбалап, жалқы есім ретінде атап, есте сақтайтын саналы тіршілік иесі ғой. Алыстан көрген бетте-ақ көлдің сырт бітімін шамалап қисық болса Кривое» деген 39 көл, ал, дөңгелене бісе «Круглое» деп 34 көлге орысша ат берген екен. Ал, қазақша қисық немесе дөңгелек көл деген атаулар жоқтың қасы. Оның есесіне «Үлкен көлдер» елуге тарта, ал «кіші» сын есімі 38 көлге, «кішкене» сын есімі 34 көлге таңылуы да тегін емес. «Қамысты» көлдердің саны орысша- қазақша шамалас.

Табиғаттың осы сыйы топонимдерден ерекше көрініс тапқанын қызықтап қана қысқаша тоқтайыз. Әйтпесе, аймақ гидронимдері талай ғылыми зерттеулерге арқау болғандай. Бұдан жүз жыл бұрын да, қазір де көлдердің бірінші сипаттамасы, әлбетте, суының ащы-тұщылығы, азды-көптігі, адам мен малға

сусын болатын болмайтыны. *Ащылы, Ащылы Қаратал, Ащылыағаш(4), Ащылықарасу, Ащылықызыл, щылыөзек (2), Ащылысай, Ащылытал (3), Ащылышілік, Ащылышоқы (2), Бүйрекащы, Кемеращы, Кенащы* дегенде, көлмен іргелес сортаң, ащылы топырағы бар жерді де мезгеген.

Жалғыз, екеу, үшеу...

Жалаңшілік, Жалғызағаш (2), Жалғызкөл, Жалғызқарағай (9), Жалғызқұдық (3), Жалғызтерек, Бірқызыл, Егізбай, Қос қаратал, Қосағаш, Қосағаш (Бұрыл), Қоскөл (8), Қосқабат, Қосқаратал, Қосқызыл, Қосми, Қоспақтал, Қоспақшығыз, Қостіккен, Қостомар, Қосшілік, Қосқарағаш, Үшкеліншек, Үшкөл, Үшқарағаш, Үшқарасу (2), Үшқұдық (3), Үшқызыл (4), Үшотау, Үшсала (2), Үштаған (2), Үштау, Үшшоқы, Төртарал, Төртіккен, Төртөгіз, Бесағаш (2), Бесқарағай (4), Бесқұдық (3), Бестал (2), Бестамақ (3), Бестерек (5), Бешшошак, Жетіқұдық, Жетісай, Тоғызбай, Тоғызбөлек, Тоғызтоқпақ, Қырыққұдық (4), Қырықтал, Жүзбай, Көпқұдық, Көптал, Мыңшұңқыр.

Аймақтың этнодемографиялық ерекшеліктеріне қарай туындаған *Орысжатқан, Орыс келген ағаш, Орыс қонған, Орыс құрған, Орыс сүйегі, Орыс томары, Орыс шоқысы* деген атаулар азайып, тіпті жоғалып (Айыртау ауданына қарайтын Құсбек көлінің оңтүстік-шығысындағы *Орысбай* деген жер аты мен Мамлют ауданындағы Новомихайловка селосының солтүстік-батысындағы *Русское* көлінің атауы сақталған.-авт.) кеткен. Әйтеуір, көне тарихтың ескерткішіндей, башқұрт, мордва, неміс, поляк, өзбек, қалмақ, татар ұлтарына байланысты жекелеген этнонимдерден жасалған атаулар сақталған.

Жаңа-ескі

Ескіжұрт (3), Ескікөң (25), Ескікөң, Ескікүздік, Ескіқора, Ескіқыстау (8), Ескіөлең деген атаулардың жиі кездесетіні де үйреншікті жағдай сияқты. Шынында да солай ма. Мысалы, осы «ескілі-жаңалы» топонимдердің өзге ұлт тіліндегі жиілігіне назар аударсақ, белгілі-бір типтік жағдайды байқауға болатын сияқты. Облыстағы жер-су атауларының, елді мекендердің қазіргі жайына көз салсақ, «Ново-жаңа» деп басталатын 39 топоним бар екен және олар түгелге жуық, елді мекендер, тек бір көл мен бір төбешіктің ғана «жаңа» екені байқалады. Осыған керісінше «старо-ескілердің» саны 15, бұлардың екеуі ғана қоныстар. Қалғаны көлдер, батпақтар, құрөзектер. Осы екі мысалдың өзінен тағы бір қорытындыға келуге болар еді. Әр ұлттың өкілдері бір табиғат аясында өмір кешіп, қоршаған ортаны қабылдауда да ұқсас талғам танытады екен.

Бұл арада ұлттың талғамы, ұлттық ерекшеліктерге ғана тән сарапта және екшеу үрдісінен жаңылмайтын мінез байқаймыз. Яғни топонимдерден халықтың тұрмысы, этномәдени тіршілік салты көрініс тапқан.

Мысалы: Шешемтүскен, Төлепбергентуған, Қырыққұдық, Қойсойған, Қояншықпас, Талдықыстау, Болыс-қыстаған, Атабайдың Қаратерегі, Сарқанның Орағашы, Құлтуманың шілігі,

Топонимдердің шығу тегін анықтау мәселесі – өте күрделі үдеріс. Қалыптасқан бейнелі аталымды тек тілдік талдау әдісімен саралау жеткіліксіз, сонымен қатар тарихи және географиялық дереккөздерін кеңінен пайдалану қажет. Тілдік

тұрғыдан талдау көп жағдайда топонимдерді екі жақты түсіндіру сияқты мүмкіндіктерді береді, тек табиғи ерекшеліктерін білу, сондай-ақ жергілікті жердің тарихын білу –барынша шынайы этимологияны таңдап алуға көмектеседі. Ежелгі заманнан осы кезеңге дейін жеткен көптеген топонимдік аталымдар бірнеше мыңдаған жылдар бойы өмір сүріп келеді. Кейдекейбір топонимдік атаулардың өзгерген түрде жетуі де тарихи факт. Немесе топонимнің *уәжі,негізі* болып табылатын аталымдардың *мағынасы, семантикасы* қазіргі қолданыста басқамағынаға, семантикалық өріске ие болуы болмаса өзгеріске түсуі әбден мүмкін,сондықтан бүгінгі ұрпақ кейбір қала, ауыл,елді мекен немесе өзен атауының беретінмағынасын біле бермеуі, түсінбеуі шындық.*Мысалы, Жел+қызыл (7), Жоң+қызыл, Кепе+қызыл, Көлденең+қызыл (2) Қалың+қызыл (3), Орта+қызыл, Қожжа+қызыл, Қос+қызыл, Құрықты+қызыл, Қыз+қызыл, Қызылат, Қызылкүйген, Қызылқұм, Қызылмөңке, Қызылой, Қызылөзек, Қызылтал(3),Қызылтау,Қызылтоғай(2),Қызылтомар, Қызылшілік(2),Қызылшоқ,Қызылшырпы (2), Қылқалықызыл, Миқызыл,* деген атауларға қызыға қараған бүгінгі ұрпақ, осынау жеке сөздердің астарында қандай қастерлі түсінік жатқанын аңғарсақ қой!

Білетініміз «қызыл» сын есімі көркемдіктің, жан жадыратар жылудың, тіпті қызудың баламасы, құштарлыққа бастайтын қызықты түс. Жоғарыдағы «қызылдардың тізімге түскеніне бір ғасырдан асса, қазіргі жағдайы қалай екен, деп те қарадық. Қазақша 27 топоним «қызылдан» басталады екен де, күрделі сөздің екінші компоненті ретінде (аяққызыл, қалыңқызыл, көлденеңқызыл т.с.) түрінде үш рет қана кездесті. Ал, орысша «красно...» 38 рет тіркелді және басым көпшілігі коммунистік «қызылдар». Қазақшада төрт «қызыл ту» және бір «қызыл жұлдыз» және бір «қызыләскер», бір «қызыл шопан» ғана, қалғаны - 4 сор, 2 томар, екі оба, болса, орысша «қызылмен боялғандардың» қатары қалың болуы да тегін емес.

Әрбір топонимдік атау кең көлемдегі тарихи ақпаратты береді және шығу, қалыптасу тұрғысынан қандай тілге және ұлтқа тиесілі екендігі, халықтардың көші-қоны, аймаққа қоныстану тарихы, атаудың пайда болуы, өзгеруі, мағыналық беретін мазмұны туралы мәліметтерді алуға болады. Сол сияқты оған топонимдерді бір тілден екінші тілге жазу, ауыстыру, да жатады. Бұл дегеніміз топонимика бірқатар ғылымдар үшін, мәселен, тарих, әлеуметтану, география, лингвистика, этнография сияқты ғылымдар үшін өте маңызды мәнге ие болады деген сөз. Оның ішінде бірінші кезекте жалқы атаулар тіл мамандарының өте мұқият назар аудару нысанына айналады. Оның себебі кезкелген атау жанды немесе жансыз табиғаттың қандай нысанына - адамға, жануарларға, өзен, көлдерге, ауыл-аймаққа және т.б. байланысты болуына қарамастан, бұл - аталым. Ал, аталым ретінде ол тіл жүйесіне енеді, тіл заңы бойынша түзіледі, белгілі бір заңдылық бойынша атауға айналады және одан әрі тілдің заңдылықтарымен өзгерістерге ұшырайды.

А.. Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтыныңбөлім меңгерушісі,филол. ғылым. докторы О.Жұбаева «А. Байтұрсынұлы – қазақ тіл

біліміндегі когнитивті лингвистиканың негізін салушы» деген мақаласында А.Байтұрсынұлы еңбектерінде когнитивті лингвистика туралы аталмаса да, «сөйлермен, өзіндік әлемі, өзіндік дүниетанымы бар саналы жан» ретінде тілдің ойды жарыққа шығару құралы болумен қатар таным әрекетіне өзіндік таңбасын қалдырып отыратыны айтылатынына назар аударған. Яғни, адамның сезу мүшесімен қабылданған білім, ақпарат «...тілде көрініс таба отырып, білім адамның ойлау қызметінің нәтижесін көрсетеді. Ойлау әрекеті тіл арқылы жүзеге асады, ойымыз тіл арқылы жарыққа шығып, басқаларға жеткізілетіндіктен, Ахаң: «Сөз өнері адам санасының үш негізіне тіреледі: 1) ақылға, 2) қиялға, 3) көңілге. Ақыл ісі – аңдау, яғни нәрселердің жайын ұғыну, тану, ақылға салып ойлау, қиял ісі – меңзеу, яғни ойдағы нәрселерді белгілі нәрселердің тұрпатына, бейнесіне ұқсату, бейнелеу, суреттеп ойлау; көңіл ісі – түйю, талғау. Тілдің міндеті – ақылдың аңдауын аңдағанынша, қиялдың меңзеуін меңзегенінше, көңілдің түйюін түйгенінше айтуға жарау. Мұның бәріне жұмсай білетін адамы табылса, тіл шама-қадарынша жарайды. Бірақ тілді жұмсай білетін адам табылуы қиын. Ойын ойлаған қалпында, қиялын меңзеген түрінде көңілдің түйгенін түйген күйінде тілмен айтып, басқаларға айтпай білдіруге көп шеберлік керек», – деп жазады. Көптеген лингвистер, психологтар мен философтар тіл мен объективті дене түріндегі нысан арасында «когнитивті» деп аталатын тағы бір аралық деңгей бар екеніне назар аударуда (Молчанова О.Т., «Проприальная номинация в свете когнитизма»). Вопросы ономастики, 2069. С.47-51.). Пәнаралық сипаты бар бұл құбылыстың ономастика тәжірибесіне, әсіресе, топонимикаға тікелей қатысы бар екендігіне зерттеу барысында көз жеткіздік. Адам, өзін қоршаған ортадан алған мағлұматты өзінше қорытып, оның сыртқы пішін-бейнесіне, осы тектес басқа нысаннан айрықша белгісіне, сол тұрған жерінде қандай қызмет атқарып тұрғанына, осының бәрін жиып, қорытып келіп, көрушінің сезіміне, зердесіне, психологиясына...қандай әсер еткеніне қарай атау береді. Бұл арада салыстыру, шендестіру, байланыстыру әдіс-тәсілдерінің бәрі қолданылуы мүмкін. Ал, сол нысанды «салыстыру, шендестіру, байланыстыру...» үшін үлгі, гнобай ретінде не алынуы мүмкін? Әрине, сол адамның өзіне жақсы таныс, күнде көріп жүрген, қолданып, сын-сынақтан өткізіп жүрген заттық бейнелер, мысалы, адам, жан-жанурлар, өсімдік әлемі т.с. нысандар және олардың дене мүшелері алынуы мүмкін.

Қазақ даласында, бас, төбе, иек, иық, иін, бел, жота, қолтық, сырт, арт, жаға, мойын, аяқ, қабырға, ауыз, бүйрек, жүрек т.с. сөздердің қатысуымен жасалған жер-су аттары кездеседі. Бұлардың бәрі адам мен жануарлардың дене мүшелері, немесе олардың бітім-бейнесі. Топонимдердің мағналық жағына назар аударғанда, қазақ сол нысанның *бас, төбе, иек, иық, бел, жота, қолтық, жаға, мойын, аяқ, қабырға, ауыз, бүйрек...деп аталуына қарап-ақ, көрмесе де, көзге елесетеді*. Ал, бұлардың мағнасының когнитивті екендігін түсіндіріп жату артық болар. Себебі, «бас ағаш», «бас бұлақ» десе, олар адамның немесе малдың басы емес, белгілі бір ерекшелігі бар ағаш пен бұлақ, «қабырға терек» пен «бүйректал», немесе «кең қолтық» пен «қылта...» да осындай. Табиғи

нысанды көрген бетте адам, әуелде өз ұғымына оңай сиғыза алмай жайсызданады («когнитивті әрекет» дегеніміз осы жайсызданудан, қиналыстан туған арнайы атау.-авт.) сол нысанды жан-жақты бағалап, өзіне қолайлы ат қойып алады. Тілші-ғалымдар когнитивті семантика теориясына негізделген когнитивті әрекетті сатылап, дәрежелеп, адамның түйсіну, ойлау, ой қорыту қабылеттеріне қарай жіктейді, әрекет деңгейін, тездігін, сипатын түсіндіреді. Ғылым ретінде қызықтырғанымен, біз бұл мәселеге тоқталмаймыз, когнитивті семантиканың нәтижелерін өз өлкеміздің топонимикасынан алған мысалдармен топшылаймыз.

Жалғызкөл, Жаркөл, Құркөл, Майлыкөл – көлдердің саны, жағалауының ерекшелігі, суының азы-көптігі, адамға, жан-жануарға жайлылығы. Қазақтардың жер-су атауын таңдағанда жиі кездесетіні – бірден сыртқы көрінісі, түрі мен бояуы екен. Мұдай жағдайда адам көп ойланып-толғана қоймайды, көзбен көргенін бірден қабылдап, когнитивтілікке ұрынбау үшін, оңай әдіс іздеген және тапқандай әсер қалдырады. Мысалы: *Көкшалғын, Көкшеағаш (3), Көкшетал, Көкшілағаш* десек, мұндағы атаулар бір ғана шалғынға, немесе ағаш пен талға қойылған ат емес, сол маңайға, сол ортаға қойылып, айшықты, бедерлі-ау деген белгісін таңдау арқылы логикаға жүгініп, түсінігін тиянақтаған. Ал, мына мысалдағы қатарланған «қызыл» түстерді біраз ойланбай, ақыл жүгіртіп, салыстырмай, қолданылған теңеулер, бояулар мен сипаттамалар екшемей ой қорыта салу оңай емес сияқты: *Жонқызыл, Кепеқызыл, Көлденеңқызыл, Қалыңқызыл. Алыстан құбылып*, қызара, шуақтана көрінген орман-тоғайлардың түсі, әсте, қызыл емес (күзгі сары, күрең, қоңыр жапырауларды айтпағанда), бірақ көз тойғандай көркем. Жонда тұрған тоғай, жер үйдің маңында тұрған тоғай, көлденендеп көрінген тоғай, қарауытып, қалың көрінген тоғай т.с.с. Көзбен көріп, қабылдауға біршама жеңіл, бояуы қанық болмаса да, түрлі-түсті әсер қалдыратын *Сары+оба, Сары+өзек, Сары+өлең+ағаш, Сары+терек* топонимдері көңілге бірден қонып, ата-бабаларымыздың жер бетіне сары боямен салып кеткен өрнегіндей әсер қалдырады, ұмыттырмайды, адаспайсың да. Ал енді *Шешем түскен, Төлепберген туған, Қой сойған, Қоян шықпас, Талды қыстау, Болыс қыстаған* мекендердің атауы есту бойынша, жұрт аузында қалған әуезе-әңгімені қорытып, топшылау арқылы ел арасына тараған атауларды, соларға байланысты болған оқиғалар мен құбылыстарды бірден естен шығара қою оңай болмас. Бір кезде орын алған оқиғаны, адам әрекетін, қазақтың ата кәсібімен ажырамас бірлікте, ұмытпастай етіп шегелеген атаулар мынадай-ақ болар: *Сиыр салған, Төрт өгіз, Түйе байлаған көлденең, Түлкі алған, Қасқыр қамаған, Үкі атқан, Күйген қыстау, Кең арал+ағаш т.с.с.*

Топонимдерді талдап отырғанда, көзге түсетіні - адам баласының өзі назар аударып, көз тоқтатқан нысанды басқалардан оқшаулап, бөліп алып сипаттайтын қабылеті. *Үлкен қона, Үлкен тоғай, Үлкен шоқы, Үлкен қара+терек, Жалғыз қарағай, Жалғыз құдық, Жалғыз терек, Бір қызыл, Егіз+бай, Қос қара+тал, Қос+ағаш, Қос+көл, Қос+қабат, Қос+қызыл, Қос+ми, Қос+пақ+тал, Қос+пақ+шағыл, Сұлу+жал, Сұлу+көл, Сұлу+қызыл,*

Жалпақ+қара+су, Жалпақ+қызыл, Жалпақ+тал тағы басқа мысалдар осы қағидаға жеткілікті дәлел бола алады деп ойлаймыз. Өзі мекен еткен, мұңсыз-қамсыз тіршілігіне құтты қоныс болған өлкенің өткенінен хабар беретін, бәлкім, мәңгі ұмытылмастай орныққан атаулар топонимиканың тарихи ескерткіш ретіндегі құнын арттыра түсетінін маңызды фактор ретінде атап көрсетсек артық емес. Сол кездегілер мен олардың замандастары біліп, еске алып қана қоймай, келер ұрпақтың санасына аманат етіп сіңірген мұндай топонимдер өте көп. Оларды былайша шартты түрде саралап қарастырсақ:

1) Оқиғалы, жасалуы күрделі атаулар: Ақжан қонған ағаш, Есенгелді жығылған, Есенәлі қонған, Есілбай түскен, Әже өлген сай, Жарқын қонған, Жәңке туған, Жүзік өлген, Дәулет қонған, Дінәлі қыстаған, Егіз қыстаған, Қалашы қонған, Қаңлы, қонған, Қарабастың көні, Кәпірге той қылған, Кебекен үй тескен, Кенжеболат қонған, Көшек қой сойған, Қойшыбайдың ескі қыстауы, Қонтай қыстаған, Қотан қонған, Құтмәмбет қонған, Майлыбай түскен, Назар қонған, Найман туған, Опанның ағашы, Оспанның қыстауы, Отарбай шоқысы, Сәлиха ауырған, Сәмеке түскен, Салпықтың қызылы, Салпықтың тауы, Салықпай шоқысы, Самайдың қызылы, Саржан шапқан, Саржаудың шоқысы, Сары қонған, Саурық кескен, Сауытбек туған, Сейітқұл қонған ағашы, Тойған қашқан, Қылды қонған, Мақпал қыстаған, Малтақ ілген, Маман қалған, Мешіт салған, Хан түскен, Шағыр қонған, Шақшақ қонған, Шәулі ұстаған,

2) Белгілі бір адамның есіміне байланысты: Албан шоқысы, Бөке талы, Дүйін бұлағы, Елтінді жалы Боқайдың өткелі, Боранбайдың шоқысы, Бумаш шоқысы, Дәметей ағашы, Құлтайдың шатқалы, Құлтуманың шілігі Мезгілдің ағашы, Мезгілдің шоқысы, Мекшенің шоқысы, Мендеке шоқысы, Тәті қонған, Түйебайлаған көлденең сияқты ата-бабаларымыздың құтты мекендері бұл күнде елсіз, иесіз қалғаны да ойлантады.

3) Тек қана антропонимдерден тұратын топонимдерге негіз болған есім иелерінің жай ғана ет-сүйектен жаралған пенде емес, өз заманында, өз ортасында әлеуметтік биік сатыда тұрған, ағайын-туыстың тұрмыс-тіршілігіне белгілі дәрежеде пайдалы әсері болған, қоғамдық тұлға немесе, тіпті билік-байлық иесі болғанын кәміл сеніммен айтуға болады. Өзге этностардың жөні бөлек, оларды жеке тексеріп, зерттеу керек, қазақ ұлтында жағымсыз қылықпен аты шыққан, беделсіз сүйкімсіз жәндардың есімдері антропоним ретінде сирек екенін, тіпті кездеспейтінін байқадық. Бұл да қазақтың лайықты азаматтарын тарихта таңбалап қалдырудың бір жолы десек болар.

Сонымен бірге қазақтар көру аясындағы көп нысанды бірден тәртіптеп, жалпылап, ортақ атау беруге шебер. Сол нысандардың алып тұрған орнын бағалап, көп нысанның арасынан кейбіреуін бөліп алып, басқалармен арақатынасын қашықтық, биіктік белгілерін немесе санын анықтап, көңіл, іне жаққан дәрежеде жалқы есім бертін мысалары да аз емес.

Жер-су атауларының бейнелі, тіпті шебер тоқымашының терме алашасындай көркем болып келетініне құлағымыз үйреніп қалған, кейбір жүдеу тартқан атауларды естігенде, көзіңізге елестеген көріністен тітіркеніп, келеңсіз ойға кетесіз. Қазақ өрт деген құбылысқа шошына қарайды, қарғыстың ауыры

«өртке» байланысты, даланың өрті малға жұт, мал жұтаса көшпелі қазаққа өмір жоқ. Сондықтан бір кездегі өрт оқиғасын ұмытпас үшін қойылғандай көрінетін «Күйген» , төрт рет кездескен «Күйген жұрт», сегіз рет аталған «Күйгенкепе» қанша уайым-қайғы арқалап тұрғанын кім білген? Алғашқысында, өртенген жұрттан өре көшкен ел, екіншісінде жерден қазып жасаған «кепе» түріндегі баспананың отқа оранып, бала-шаға, кәрі-құртаңның ашық аспан астында аңырап қалған шарасыз күйі жаныңды ауыртады.

Күйген демекші, жерлес классик-жазушымыз Сәбит Мұқановтың туып-өскен жері «Жаманшұбар» аталады. Сол топонимге байланысты түсінік берген жазушы жергілікті орыс жұрты көктем шыға былтырғы қаудан шөпті өртейді... өртеңге шыққан жаңа шөпке мал қызығады... осындай бір жылғы өртке ауыл жұрты ие бола алмай қалып, өртенген ағаш түбірлері анадайдан қарайып, шұбарланып жататынын, осыған байланысты «Жаманшұбар» атанғанын жазады. «...Жаманшұбар әлі де құлазып тұр. Өткен жылы өрт жүріп, оның әр жеріне шоқтала өскен ағаштарын тағы да арса ғып, күйдіріп кеткен. Ал, өртеңге шыққан қалың шөптің биіктігі белуардан.» Көк шығарамын деп жер өртеген жерлестеріміздің сол кәсібі көпке жалғасса керек, дәл қазір облыс аумағында «Күйген», «Өртенген» дегенді білдіретін «Горелое», «Горелый», «Горелик» деген 32 атау кездесетініне таң қалуға болар еді. Осылардың тең жартысы елді мекендер, қалғаны орман-тоғай, қамыс, көлдер мен батпақтар. Сәбеңнің «Жаманшұбары» сол көптің бірі ғана.

Айталық, шоқы мен төбенің жазыққа қарағандағы қатынасы, көл жағасынан ағаштың қаншалықты жақын немесе алыс өсіп тұрғаны, томардағы ылғалдың немесе басымдау өскен шөптің тегіне қарай, саралап ат береді.

Географиялық атаулардың әрқайсысы-ақ ақпараттық жағынан құнды екені ежелден мәлім. Топонимикалық лексикадан мұның сан түрлі көрінісін табуға болады.

Жалқы атаулардың мағынасы өзі пайда болған жалпы атаулардың мәніне тең болуы шарт емес. Бұлай деп талап қоя отырып қарастырудың өзі артық болар еді. Солтүстік Қазақстан облысы аумағының топонимикасынан бұған дәлел бола алатын талай айғақ табуға болады. Қоңырқасқыр, Қырыққұдық, Аралдықзыл, Жақсықызыл, Жаманағаш, Жаманжан, Жаманқара, Қызылтоғай (2), Қызылтомар, Қызылшілік , Сарымай, Сарыбас, Сарыбауыр,

Топонимикалық аталымдардың қалыптасуындағы тілдік заңдылықтарды әр қырынан қарастырып жүрген зерттеушілердің бірі Қ.Рысберген: «Жер-су атауларында лингвистикалық және экстралингвистикалық факторлардың үйлесім табуы тіл мен сананың, тіл мен кеңістіктің байланысын айқын байқауға мүмкіндік береді» дейді

Қазақ ономастикасындағы топонимдерді семантикалық, құрылымдық әдіс тұрғысынан жүйелі түрде зерттеушілер тілдік таңбада берілген дүние туралы білімдердің жиынтығын бірде «ғаламның тілдік репрезентациясы», бірде

«ғаламның тілдік моделі», бірде «ғаламның тілдік бейнесі», бірде «тіларалық ғалам»

деп көрсетіп жүр. Ғаламның тілдік бейнесі, ұлттық болмысы әр этноста әр түрлі болуы дау туғызбайтын құбылыс болса, ол әуелі этностың тәжірибесімен, білімімен байланысты. Өйткені тілдік таңбаның таңбалаушы қызметі сыртқы дүниемен байланысында ғана емес, адамның өмірден көрген-білгені, көңілге түйгені білімнің негізі болып табылады. Қарғалы, Бұлантал, Бөрілі (2), Борсықағаш, Жыланды Қасқырлы (3), Түлкішықпас, Тұзаққұрған, Тұйғынтүскен, Шағалалы, Шошқалы (5), Үкілі, Қазақ халқының көру, есте ұстау, ұлттық дүние бейнесін қабылдау қабілеті ерекше дамыған.

Когнитивті семантика теориясы тұрғысында қарасақ, «арал» - түсінігі су айдыны ортасындағы құрғақ жер; сумен қоршалған шектелген кеңістік дегенді білдіреді. Ал, қазақ тілінде «арал» деп кең жазықтықтағы ағаш шоғырын, кеңістікте бой көтерген шоқыны /шоқыларды/ үйіліп жатқан тастарды, тіпті көптеген елді мекендердің ортасында орналасқан, ерекше этномәдени белгісі бар жеке елді мекенді /мекендерді/ де айта береді. Солтүстік Қазақстанда, мысалы осындай «арал ағаштар» бірнешеу. Демек, біз байқаған «арал» нысандар өзін қоршаған кеңістікпен, немесе басқа ірі көлемді нысандармен өздерінің шегаралары арқылы бөлінеді. Бұл шегаралар, тиісінше сол «арал» нысандардың да шегарасы болып табылады да өздері де кеңістік белгісімен танылады. Демек, «арал» атауына тән сипатты табу үшін сол аралды қоршап тұрған сыртқы кеңістіктің айырықша белгісін танып алуымыз керек.

Мыс. профессор З.Тайшыбай Солтүстік Қазақстан облысына тән этномәдени ерекшелік ретінде: «мұнда қазақтың ұлттық салт-дәстүрлерін, тілін, қысқаша айтқанда «қазақтығын» сақтап қалған, осы уақытқа дейін ұлттық болмысын сақтап, ежелгі этнографиялық белгілерін жоғалтпаған «арал ауылдар» бар екендігін айтып отырады. Осылайша, еуропа сипатты қалың елді мекендердің ортасында өзіне ғана тән, айрықша сыртқы белгілері мен ішкі мазмұны бар қазақ ауылдарының, (тіпті этноауыл десе де болады) соңғы 60-50 жылға дейін сақталып келгенін дәлелдейді.

Екінші бір байқалғаны, кейде сусыз кеңістіктегі «арал» ұғымына «шоқ,шоғыр» сөздерін синоним етіп алуға болатындай. Мысалы, «шоқ ағаш», «шоқ қарағай», «шоқ терек», «шоқ төбе», «тоғайлар шоғыры», «обалар шоғыры» т.б.

Жасалу мақсаты, пайдалану, кәдеге жаратылуы басқа сипаттағы үйлерді, қаланы, бөлмелерді, аулаларды, басқа да кейбір ғимараттарды «арал» немесе «шоқ, шоғыр» деп атай қою қиын. Өйткені олар құлаққа естілгеннен кейін назар сала қарағанда, жоғарыда айтылған «арал» сияқты әсер қалдырмайды. «Арал» нысанын сыртқы кеңістік көрінісімен салыстырып, жеке қарастырғанда, әрине, оның «аралдық» белгісі әр уақытта, әркімге айқын таныла бермеуі де мүмкін. Арал+кепе, Арал+көл, Арал+қызыл, Арал+ды+қызыл, Арал+терек,

Арал+ағаш, Кең+арал атаулары құлағыңызға майдай жағып, туған жердің баға жетпес байлығының тағы бір байғазысындай сыңғырлап тұрған жоқ па?

Осыдан бір ғасыр бұрын біздің облысымызда екі қыстаудың атау «Кендірқопа» болса, тағы бір «Кендірлі» деген мекен болыпты. Кендірдің орысшасы «Конопля» деген шөп тектес қурайша екені мәлім. Қазір олар қатардан шығып қалған, бүгінгі топонимдер қатарында жоқ. Оның есесіне «Конопляное», «Конопляник» деген бес көл және «Коноплево» деген батпақ бар. Ғылыми әдебиетте **кендірге** талшықтарынан мата, арқан, жіп өндіретін көпжылдық жабайы шөптесін өсімдік деген анықтама берілген. Орталық Азияға тән кендір өсімдігі Қазақстанда Іле, Балқаш, Шу, Сырдария өңірлерінде көптеп кездеседі. Қазақты дәстүрлі шаруашылығында кендірдің сабағын қара күзде, әбден кеуіп құрғағанда, кейбір жағдайда, кейде қыстыгүні қардың астынан жинап алады. Көп қылып жиналған кендірді бастырып, сабақтарын босатып алғаннан соң, су сеуіп ылғалдайды, себебі ылғал күйінде талшықтар қабығынан оңай және қалдықсыз ажырайды. Осылай дайындалған кендір сабағын кәдімгі сіңірден тарамыс алғандай, жақсылап түйіп, уқалап, талшықтарды қабығынан ажыратып алып, сапасына қарай бөліп шүйкелейді. Жоғары сапалы талшықтардан мата тоқитын жіңішке жіптер иіріледі. Қысқалау, буынтықты талшықтарды сілемейлеп ұзындығы 30-40 см арқан иіретін шүйке жіптер дайындалады да, дәстүрлі тәсілмен арқан есіп, жіп иіреді. Солай десек те, кендір солтүстіктің қазақтары үшін аса сүйкімді дақыюл болмаған.

Жетісу, Сыр өңірінде кендір талшықтарын қылмен араластырып қанар, қап тоқып, түрлі арқан, баулар ессді. Бір айта кететін жайт, кендір арқанмен мал байламайды, себебі кендір арқан су тигенде ісініп қатайып, малдың денесін қажайды. Осыған байланысты ел арасында «Жыңғылмен мал айдама, кендірмен мал байлама» деген мақал бар. Қазақтар көші-қон кезінде кендір қалың өскен жерлерді мүмкіндігінше айналып өтуге тырысқан, себебі қураған кендір сабағын, сояуларын жеген мал уланып іш, өкпе ауруларына шалдығады деп есептеген..

Техникалық дақыл ретінде славян тектес халықтар кендірден жіп иіріп, мата тоқиды да, оған құрметпен қарайды. Кеңес Одағы кезінде де 20-30 жылдары Шу, Сырдария өңірінде кендірді техникалық дақыл ретінде қолданысқа енгізу мақсатында агрономиялық-селекциялық тәжірибелер жүргізілген.

Топонимиканың төркінінде ұлттық сана-сезім, талғам мен қажеттілік жатқанын осыдан-ақ байқауға болады.

Адамдар қоршаған ортадағы заттар мен нысандардың жеке алғанда, қалай тұрғанына ғана емес, қалай қозғалатынына, қалай көрінетіне де назар аударып, ат қойғанда ескеретін маңызды белгі санауы да мүмкін. Біздің жағдайымызда кеңістікте қозғалатын нысан ретінде өзендер мен бұлақтарды алуға болады. Олар белгілі бір бастаудан шығып, соңында тоқтайды, судың ағу жылдамдығы ғана емес, ағу траекториясы да өзінше әртүрлі болады. Мысалы, Ертіс өзенінің атауы «Иртыш», «ыРТыш» ә жылдам ағатан су дегеннен шыққан деген болжам

бар. Белгілі бір топонимикалық нысанның *түрін, түсін, пішінін, көлемін көру, ұқсату* т.б. *уәжі* арқылы қабылдаған.

Мысалы Есіл өзенінің атауы қазақтың «есіліп, бұралып ағады» деген анықтамасына толық сай келетіндігін айтады. Солай болуы да мүмкін, бірақ біздің басқаша уәжіміз бар. «Есіл» деген сөздің түбінде бал, тәтті деген түсінік жатыр. Яғни суы тұщы өзен дегенді білдіреді. Мұның дәлелін көне орыс тілінің сөзіндегі «Ешим», «Ишем» деген сөздің «медовый напиток» деген аудармасынан іздеген жөн. Демек, тіршілік нәрі болып табылатын тұщы судың қасиеті көрінеді. Бұл мәселе, сөз жоқ, кеңірек жеке талқылауды керек ететін, келешектің ісі.

Адам мен табиғат арасындағы ажырамас байланыстың жарқын бейнелеудің мысалы осындай-ақ болар. Ғасырлар бойы көзі қанып, көңіл санасынан өткізіп қорытылған құйма алтындай қымбатты атау осы емес пе? Осы Есілді көз тойдырып, көңіл тұшытпайтын, ешқандай түсінікті мағна бермейтіндей «Ишим» аталуы Ұлы даладан шыққаннан кейінгі құбылыс. Яғни, басы да аяғы да бір мағнада. Тұщы, жақсы сулы өзен.

ҚОРЫТЫНДЫ

Қазақ топонимикасының шығу, даму кезеңдері және жасалу жолдары кеңінен зерттеп, ерекше зер салатын мәселелердің негізінен саналады. Бұның өзі сөз тарихымен, тілдің әр дәуірдегі даму, өзгеру күйімен, тіптен қоғамдық құрылымдардың өзгеруімен тікелей байланысты.

Кез келген топоним атау қызметімен қоса нысанға сілтеу, яғни адрестік қызметін де атқарады. Сонымен қатар олар объектінің ерекшелігіне, атаудың идеологиялық және эмоционалды бояуына қарай қосымша ақпарат бере алады. Белгілі бір аймақтың топонимиконы тарихи қалыптасады. Онда өткен дәуір топонимдері сақталады, сондықтан топонимдердің әр қабаты тарихи дәуірге, сол аймақта қоныстанған халық тарихына қатысты «қаттамаға» теңейді.

Жоба аясында Солтүстік Қазақстан және Қарағанды облыстарының топонимикасы зерттеліп, әр облыс бойынша жинақ әзірленіп, жарыққа шығады және осы жоба аяқталғаннан кейін, яғни Қазақстанның барлық облыстарының топонимикасы зерделенгеннен кейін 3D картасы әзірленеді.

Жоба негізінде 6 адамнан құрылған жұмысшы топ 5 айдың ішінде Солтүстік Қазақстан, Қарағанды облыстары топонимдерін зерттеу бойынша қол жеткізген нәтижелерін алдарыңызға ұсынып отырмыз.

Бұл зерттеу жобасының нәтижесі не үшін қажет деген сұрақ туындауы мүмкін. Ең алдымен, әр облыс бойынша жинақтарға келетін болсақ. Мәселен, осы биыл әзірленіп баспаға дайындалып жатқан Солтүстік Қазақстан және Қарағанды облыстарының топонимикасы бойынша 2 сериямен жинақ жарыққа әзірленді. Әр облыс бойынша топоним түрлері (көл, өзен, батпақ, жол, орман, мола, елді мекен, тау, қала) олардың шығу тегі ғылыми тұрғыдан зерделенген. Әр облыста неше көл, өзен, елді мекен, қала т.б. бойынша статистикасы жүргізілген.

Солтүстік Қазақстан облысы бойынша гидронимдер – 2325 (гелионимдер – 603; лимнонимдер – 1618; потамонимдер – 104), дримонимдер – 237, дромонимдер – 73, некронимдер – 30, ойконимдер – 2626, оронимдер – 361 (оронимдер – 356; спелеонимдер – 5).

Шығу тегі бойынша неше атау кісі есімінен қалыптасқан, неше нысан және оның маңындағы нысан ерекшелігі туралы ақпарат беру негізінде қалыптасқан, неше атау идеологиялық мәнде, нешеуі бейтарап атаулар деген сияқты сұрақтардың да жауабы анықталған.

а) кісі есімінен қалыптасқан – 35%; ә) ру-тайпа атауларынан қалыптасқан – 2%; б) нысанға немесе маңындағы нысанға байланысты қалыптасқан - 35%; в) өсімдік не жануарға байланысты қалыптасқан - 11%; г) бейтарап мағынадағы атаулар - 9%; ғ) өзге елдің топонимдері негізінде жасалған атау - 4%; д)

мағынасы күнгірт атаулар - 4% .

Аналитикалық тәсіл арқылы жасалғандар: Көкайғыр, Көкбиесай, Көксеңгірсор т.б. Синтетикалық тәсіл арқылы жасалғандар: Шошқалы, Биесойған, Былқылдақ т.б.

Топонимдерді рәсімдеуде маңызды бірнеше бағытты анықтап көрсету қажет: I. 1. барлық ономаст-ғалымның түпкі мақсаты – нысандарға ерекшелігін көрсететін, адрестік қызмет атқаратын, ұлттық нақыштағы атауларды тағу. Мәселен, **Егіндікөл, Жаркөл, Кеңшалғын** т.б.;

2. кісі есімінен қалыптасқан атаулар бұрыннан бар: олар алғашында қыстау, жайлау не күзеудің иесі кім екендігін аңғартатын болса, кейінірек идеологиялық мәндегі атаулар, бертін келе елдің дамуына айтарлықтай қызмет еткен қоғам, мәдени қайраткерлерінің есімі тағылатын болды. Осындағы басты мәселе – кісі есімінен қалыптасқан топонимдердің санын барынша азайту қажет;

3. кісі есімін атау ретінде қолдану бойынша ескеретін нәрсе: тарихта есімі қалған тек ұлы тұлғалардың есімін беру. Мәселен, **Шал ақын, Төле би** сынды;

4. белгілі бір нысан, айталық, тау атауын маңындағы көлге, елді мекенге, орманға, батпаққа тағу белгілі бір шектеуді қажет етеді, яғни тау атауы елді мекен, көлге тағылса, батпақ, өзен, орман атауы тек нысанның өз ерекшелігі негізінде қалыптасуы қажет;

5. нысандарға өзге мемлекеттердегі топонимдерді атау ретінде қолдану шектелуі қажет, себебі, біріншіден, мемлекетіміздің тұтастығына нұқсан келтіреді, екіншіден, жер бедері, флорасы мен фаунасы т.б. нысан ерекшелігі бойынша еш ақпарат бермейді, үшіншіден, ұлттық танымға сай келмейді;

6. совхоз, село сияқты денотаттарды тек қазақ тілінде қоныс, елді мекен, ауыл түрінде берген жөн;

7. қонысқа тағылған кісі есімін батпаққа тағып, қайта тағы бір қонысқа тағуға шектеу жасау қажет және ондай атауларды өзгерту қажет. Мәселен, Попово қонысы, Попово Болото қонысы т.б.;

8. бейтарап, еш мағынасыз атауларды өзгерту қажет. Мәселен, Стеколко, Солдатское, Сладкое, Сметанкино, Сарафанчик, Обжорное, Обманное т.б.

СҚО қала саны – 5, оның ішінде өзгертілгені – 1; аудан саны – 13, оның ішінде өзгертілгені – 11; ауылдық округ саны – 195, оның ішінде өзгертілгені – 15; ауылдық елді мекен – 706, оның өзгертілгені – 36, транскрипциясы өзгертілгені – 26.

Октябрь селосы - Аймақ ауылы (Тайынша ауданы) 2005 ж. 19.10. СҚО

әкімдігінің №4 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 19/6 шешімі

Ленин селосы - Байшілік ауылы (М.Жұмабаев ауд.) ҚР Үкіметі жанындағы Мемонкомның 2003 ж. 19.09. Ұйғарымы

Сонымен бірге, диахрониялық тұрғыдан XV-XIX ғғ., кеңес үкіметі, тәуелсіздік кезеңінен бастап неше атау өзгерді, атаулар қалай өзгерді, өзгеру уәжі қандай деген сауалдарға да жауабы айқындалады. Осының негізінде аталған облыстарда қалыптасқан атаулардың қайсысы ең алдымен, тікелей адрестік қызмет атқарады, яғни нысан туралы (жер бедері, флорасы мен фаунасы т.б.), ұлттық болмысты анықтайтын (Қарақамыс, батпақ, Айыртау ауданы. Мұнда қара сөзі түспен еш байланысы жоқ, қазақта қара – «қалың, ну» деген мәнде де қолданылады. Сонда атаудың мағынасы: «қамыс қалың өскен»), тілдік қабатты (Таран, батпақ, Айыртау ауданы. М.Қашқари сөздігінде тарығ «жалпы егін, тұқым» және «бидай» мағыналарын берсе, көне түркі. тарлақ «егістік», қалм. таран «астық», «егістік», моңғ. тариалан «егістік», «астық» мәндерінде кездеседі. Сонда, Таран түркі., моңғ. таран «егістік» сөздерінің бірінен жасалып тұр. Тарығ, таран сөздерінің түбірінде тары фитонимі жатыр. Тары түркі халықтарының ең бірінші өсірген өсімдігі болған себепті, кейін барлық егістік атына ауысқан), идеологиялық тұрғыдан ескірген (Жданово, Қызылөскер т.б.) атаулар туралы ақпарат ашылады. Осының негізінде қандай атауларды қайтаруымыз керек, қандай атауларды түбегейлі өзгертуіміз керек деген сауалдарға жауап бере аламыз. Мәселен, кісі есімінен негізсіз мәжбүрлі түрде телінген атаулар көп (Осипово, Павловское, Панкрашка, Пашкарево, Трушино, Жданово т.б.).

Сарыайғыр → Придорожное

Атау екі компоненттен құралған. Сары – бұл жерде түстен гөрі «үлкен, кең» деген мағынаны білдіріп тұр, ал айғыр сөзі де жылқының айғырымен байланысты емес, айыр «екі аша» сөзінің өзгерген тұлғасы деп болжаймыз. Мағынасы: «үлкен жолдың екі тармағы». Сонда қазақ тіліндегі атауды Придорожное деп «жол бойында» қазақ тілінен үстеме нақтылаушы мағынасынсыз аудару салған.

Севастопольское → Шұңқыркөл

Севастополь – қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы. Шұңқыркөл - жер-су аттарының жер бедеріне сай қойылатынын ескерер болсақ, атау – «терең көл» дегенге жуықтау.

Чистяковка → Алқатерек

Чистяковка – кісі есімінен не қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы болуы мүмкін. Ар. Тілінде алқа – «дөңгелек» деген мәнді береді. Алқатерек – «табиғи теректердің топ-топ болып өсіп көмкерілген көрінісіне байланысты қойылған атау болса керек.

Тахатаброд → Тақтаөткел

Тахатаброд бұрынғы атаудың бұрмаланып аударылып берілген түрі. Тахата – Тақта, брод – өткел. Тақтаөткел – тақта – «тегіс жер» + өткел. Мағынасы: «тегіс жердегі өткел».

Жданово → Шөптікөл

Жданово – кісі есімінен не қоныс аударушылардың бұрынғы мекен атауы болуы мүмкін. Шөптікөл – «жағасын шөп басқан көл».

Кеңес өкіметі кезеңі:

1932 ж. 2 наурыз

Батыс Сібір өлкесінің Есілкөл ауданынан: Барский (Октябрь), Березняк, Зарослый, Камышлов, Куломзин, Суворов селолық советтерін, Булаев ауданына беру және – Первотар сельсоветін Есілкөл ауданына беру туралы. БО ОАК қаулысы. (1973 жылғы 1 сәуірге Солтүстік Қазақстан облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісі. Петропавл. 1973. 101-бет).

1935 ж. 10 ақпан

Орталығы Петропавл қаласы болатын облыстың жаңа әкімшілік аумақтық бөлінісі құрамына мына аудандарды бекіту туралы: **Ақмола, Айыртау, Арықбалық, Атбасар, Бейнетқор, Булаев, Вишневский, Есіл, Зеренді, Калинин, Қарағанды, Қызылту, Көкшетау, Красноармейский, Қорғалжың, Ленин, Макинский, Мамлют, Молотов, Нұра, Петропавл, Преснов, Пресногорьков, Приишим, Полудин, Рузаев, Сталин, Тельман, Төңкеріс, Щучье, Еңбекшілдер, Еркіншілік.** Қарағанда облыстық атқару комитетінің қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17-25-парақтар).

XV-XIX ғғ.:

1866 ж. Аз уақыттың ішінде, тұрғыны көп, шаруашылығы толысқан Явленное, Коновалов, Марийское сияқты 2,5-3 мың адамға қоныс болған мекендер саны өсе түсті.

1894-1906 жылдары Ақмола облысына 228 мың шаруа келіп, 299 елді мекенге орналасқан. Сол елді мекендердің қатарында **1894** жылы салына бастаған Ильинское, Александр, Николаев, тарихы **1895** жылдан басталатын Успен, Полтава, Семиполка, Благовещенка, Дмитриевка деген қоныстар бар.

Атқы-Мөңтік-Сары Қарауыл болысының атауы Николаев болысы, Петропавл уезіндегі **Матақай-Сыбан-Керей болысының атауы** Пресногорьковская болып өзгертілді.

1830 жылғы географиялық картаның бетіндегі көлдер мен елді мекендер аттарының жаппай орысшалануы орын алған.

1752 жылы жаз айында Омбыдан 565 шақырым қашықтықта Звериноголовск бекінісінің іргетасы қаланды. Оған қоса Қызылжар аймағында «әулие Петр бекінісі», болашақ Петропавл қаласы қаланды.

Көріп отырғанымыздай, саяси идеология негізіндегі және нысан бойынша еш ақпарат бермейтін атаулармен қазақ жеріндегі бұрынғы нысан ерекшелігі бойынша ақпарат беретін атауларды алмастырған.

Жергілікті ономастикалық комиссия идеологиялық тұрғыдан ескірген атаулардың орнына ұлттық нақыштағы атауларды қайтару бойынша біршама жұмыстар жүргізген.

Жинақ соңында қосымшаларда кесте түрінде облыс топонимдерінің құрылымы, субстраттық қабаты, диахрониясы әр кезең бойынша ақпарат беріледі.

Жоба бойынша нәтиже ретінде 3D форматындағы интерактивті картасында ашқан кезде атау бойынша барынша толық ақпарат беріледі. Мәселен, Нұр-Сұлтан қаласы бойынша:

- НҰР-СҰЛТАН (бұрынғы атаулары: Ақмолинск, Целиноград, Ақмола, Астана) — Қазақстан Республикасының елордасы. Қала Қазақстанның орталық бөлігінің солтүстігінде Ақмола облысында, Есіл өзенінің алабындағы өзен маңы жазықтығында орналасқан.
- НҰР-СҰЛТАН – өзгеру мерзімі, уәжі, этимологиясы, құрылымы, рәсімделуі, субстраттық қабаты.
- АСТАНА – өзгеру мерзімі, уәжі, этимологиясы, құрылымы, рәсімделуі, субстраттық қабаты.
- АҚМОЛА – өзгеру мерзімі, уәжі, этимологиясы, құрылымы, рәсімделуі, субстраттық қабаты.
- ЦЕЛИНОГРАД – өзгеру мерзімі, уәжі, этимологиясы, құрылымы, рәсімделуі, субстраттық қабаты.
- АҚМОЛИНСК – өзгеру мерзімі, уәжі, этимологиясы, құрылымы, субстраттық қабаты.
- ҚАРАӨТКЕЛ – өзгеру мерзімі, уәжі, этимологиясы, құрылымы, рәсімделуі, субстраттық қабаты.

Қазіргі кезде топонимдерді түгендеу, жүйелеудің маңызы зор. Ол алдымен халық тарихы, яғни ұйыстырушы, шоғырландырушы фактор, екіншіден, нысан бойынша белгілі ақпарат береді: жер бедері, флорасы мен фаунасы, ал бұл өз кезегінде халық қолданысына (ауылшаруашылық, медициналық, экономикалық) маңызды ақпарат, үшіншіден, ономастика мәселесі әлемдік аренада мәні зор: ел шегарасын анықтауда маңызы зор. Сондықтан осы мәселелерді қамтыған «Тарихи-диахрондық әдісті қолдану арқылы ономастикалық атауларды жүйелендіру қызметі» жобасын қажетті деңгейде орындау – басты ел мүддесі.

Өкінішке орай, әлемде орын алған індетке байланысты жоба аясында нысандарға барып, көзбен көріп, мағынасы күңгірт атаулар бойынша анықтау жұмыстары, карта бойынша Ресей архив материалдарына қол жеткізу біршама қиындықтар туғызды. Сондықтан кейбір атаулар әлі де болса нақтылауды қажет етеді.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Керимбаев Е.А. Казахская ономастика в этнокультурном, номинативном, функциональном аспектах. –Алматы, 1995. – 248 с.
2. Крюкова И.В. О социологическом аспекте изучения китайской антропонимии // Ономастика. –М.: Наука, 1969. –С. 35.
3. Васильева Н.В. Онимический мир жаргона. –М.: Институт языкознания РАН, 2000. – С. 20.
4. Мадиева Г.Б. Имя собственное в контексте познания. –Алматы: Қазақ университеті, 2004. –190 с.

Қосымша А Солтүстік Қазақстан облысы топонимдерінің құрылымы

Гелионимдер

Бірнегізді атаулар	Екінегізді атаулар	Үш, одан да көпнегізді атаулар
Агафоново	Айсары	Башкұрт Кішкене Шұңқырлары
Айман	Ақжан	Байтеліқарақоға
Алинкино	Аманбай	Боржұбайтомар
Андреевское	Байымбет	Елубисоқпа
Артамоново	Балтабай	Жақсы Жаркөл
Асташкино	Бесбай	Кіші Ақшешей
Әлпаш	Айту	Кіші Қайраңкөл
Бабақан	Ақбас	Қамысақтомар
Барково	Башкұрт	Қарасутомар
Берниково	Ақсуат	Маларанкөл
Башкиренок	Ақсықпа	Малое Троебратное
Бабалы	Аралкөл	Прилив Красной Шапки
Батан	Аралқамыс	Сарыкызкөл
Батпақ	Ащыкөл	Торятқайраңкөл
Бекет	Бабайтомар	Үлкен Ақшешей
Әуілдек	Байкөл	Үлкен Жанболат
Бабье	Байтомар	Үлкен Қайраңкөл
Армяжное	Батпақкөл	Үлкен Қоскөл
Бикенино	Бәрікөл	Үлкен Құрымбай
Божан	Бекеткөл	Үлкен Сарыайғыр
Большое	Бестомар	Үлкен Сарыкөл

Бородино	Айғыржығылған	
Босявка	Әулиеоба	
Бөкен	Басқоңыр	
Бруцеллёзное	Биесойған	
Бұлақ	Безымянное	
Бұлдақ	Бесшабашное	
Бұлдақты	Биіккөл	
Бұрқылдақ	Большесажинское	
Бұркеу	Большое Моховое	
Бұркіт	Большое Филькино	
Быково	Большой Лиман	
Былқылдақ	Большой Мальдрикс	
Верёвкино	Бөкенкөл	
Весёлое	Бримжанкино	
Вилы	Веринкөл	
Внучково	Второе Перерезное	
Волково	Горелое Займище	
Ганино	Далакөл	
Глиняное	Дальний Луг	
Глубокое	Дауылбай	
Гнилое	Долгенькая Ракита	
Горелое	Егіндікөл	
Горьковское	Екінші Қарабие	
Горькое	Есаульское	
Гречкино	Есілкөл	
Гришкино	Жабайкөл	
Гусиное	Жалғызкөл	
Дерянкино	Жалғызқайың	
Длинное	Жалтырсор	
Долгое	Жаманкөл	
Дос	Жаманқоңыр	
Евтеевское	Жанбатыр	
Екінші	Жанболат	
Ермаковское	Жаркен	
Жалтыр	Жаркөл	
Жалтырша	Жарықкөл	
Жанақ	Жиентал	
Жапырақ	Жоғарғы Балық	
Жёлтенское	Зоркөл	
Журавлиное	Кеншалғын	
Жучковое	Ұзынкөл	
Жығылған	Кочубей	
Заево	Көкүй	
Зайково	Көпберген	
Займище	Көшімбай	
Закамышное	Красная Шапка	
Зарослое	Кривая Ляга	
Заросшее	Куликовы Кочки	
Зелёное	Күйгенкөл	
Земляное	Күнтай	

Земское	Кішкенекөл	
Золотилино	Кішкентай Қарақамыс	
Зыряново	Кіші Бүркіт	
Игнатьевское	Кішікөл	
Иголкин	Кіші Сүлікті	
Илюшино	Кіші Шабак	
Илюшинское	Кіші Шошқалы	
Кабанка	Қабыланбай	
Кабанчик	Қапшықкөл	
Казанцево	Қараащы	
Калачик	Қарабие	
Калашниково	Қарағанкөл	
Калинино	Қаракөл	
Калинки	Қарақамыс	
Камышлово	Қарақау	
Камышное	Қарақоға	
Камышовое	Қаратомар	
Катькино	Қожақоңыр	
Кесер	Қойшалақ	
Кладбинское	Қонақайсықпа	
Кладье	Қоржынкөл	
Классино	Қоскөл	
Клещёво,	Қосқара	
Клики	Қоспақкөл	
Ковалёвка	Құйынсықпа	
Комарино	Құлабие	
Комарово	Құндақсай	
Кондуково	Құндақши	
Коноплево	Құржай	
Конопляное	Құрымбай	
Конюхово	Құтымбай	
Кореш	Қызкөл	
Королевское	Қызтомар	
Короткое	Мадияр	
Косёнок	Майбике	
Кочкарник	Майлықөл	
Кочковатое	Малдықөл	
Кривое	Малое Кривое	
Кругленькое	Малое Моховое	
Круглое	Малое Прапорщиково	
Крупашка	Малое Филькино	
Кукино	Малыбай	
Куличье	Малый Рямок	
Куломзино	Мальдрикс	
Культиваторское	Нәншалғын	
Купиеватое	Обакөл	
Күрті	Омакөл	
Қарағайлы	Ортакөл	
Қияқты	Сағатомар	
Қорқылдақ	Садыркөл	

Қотыр	Саймулкино	
Қошқар	Сарыала	
Қурайлы	Сарыкөл Сарыбалық	
Құтылу	Сарыман	
Қыртыс	Сасықкөл	
Лагерное	Сауыткөл	
Лебедки	Сергоулово	
Лебедовское	Спорная Чаша	
Леканово	Старое Симаково	
Лепехино	Суаткөл	
Лесное	Сүліктітомар	
Лиман	Тақыркөл	
Лобаново	Талдыкөл	
Лопушное	Теренкөл	
Лукашино	Толыбай	
Лягушачье	Тұрымбаев	
Лягушье	Тұрымбет	
Маленькое	Тістемір	
Малышкино	Укуйкины-Кочки	
Матюшино	Ұзынкөл	
Матюшкино	Ұлыкөл	
Маякское	Үлкен Бүркіт	
Михеево	Үлкен Имаш	
Мишино	Үлкенкөл	
Могилка	Үшкөл	
Мокринское	Шағынбай	
Мордовское	Шауәли	
Морево	Шашмұрын	
Моховое	Шерстобитово	
Моховушка	Широкое Пёстрое	
Мочище	Шоқыкөл	
Мустафино	Шөмішкөл	
Муховинское	Шөптікөл	
Мүтен	Шұңқыркөл	
Наганное	Шілікөзек	
Назарово	Щучье Озеро	
Неделька	Ыссыкөл	
Немчиново		
Низок		
Никитинское		
Николаево		
Нұрым		
Обжорное		
Обманное		
Опалиха		
Оппа		
Орлиное		
Осиннички		
Осипово		
Павловское		

Палочное		
Панкрашка		
Пахотное		
Пашенное		
Пашкарёво		
Перерезанное		
Перешейки		
Першино		
Песчаное		
Петково		
Петровичи		
Пёстрое		
Пикетное		
Пильщикова		
Плоцкое		
Повелихино		
Подползи		
Покровское		
Половинное		
Поперечное		
Потёмкино		
Пронькино		
Пропащево		
Пукасово		
Разовое		
Ракитное		
Раписово		
Раскат		
Редькино		
Ремок		
Ренёвское		
Решётное		
Рогозянка		
Рогозяное		
Рогозянское		
Ромашево		
Ручкино		
Рыбалка		
Рыбное		
Рыжее		
Рябцево		
Рям,		
Рямовое,		
Рямское,		
Савасянниково		
Савчино		
Сазоновское		
Сайдар		
Саманное		
Сапақ		

Сапожок		
Сарафанчик		
Саушкино		
Сэмтік		
Светлое		
Свинячье		
Сенькино		
Сёмино		
Сидорово		
Сикисово		
Симаково		
Симбирское		
Сықпа		
Сладкое		
Сметанкино		
Смородина		
Снежное		
Солдатское		
Соколово		
Солёное		
Сотинское		
Станотино		
Стеколко		
Степаново		
Стойло		
Сулы		
Сургутское		
Суслиное		
Сухое		
Сүлікті		
Сықпа		
Табанды		
Табунное		
Таран		
Тарханово		
Тегісшіл		
Телпек		
Телячье		
Терещуково		
Тетер		
Тибек		
Томар		
Томиловское		
Торфяное		
Травяное		
Тришкино		
Трушино		
Тұрым		
Тығыз		
Тұзды		

Угловое		
Узкое		
Улеево		
Утиное		
Уточкино		
Ұлы		
Үкі		
Үлкен		
Үшінші		
Фокино		
Харитоново		
Хохловатик		
Хреновка		
Цыган		
Чабаньково		
Чаичье		
Чашино		
Чебаньково		
Черёмушкино		
Чёртово		
Чивилёво		
Чистенькое		
Чистое		
Чичерово		
Чугуновское		
Шағалалы		
Шадково		
Шайыр		
Шалково		
Шанюшка		
Шилино		
Широкое		
Шоқат		
Шошқалы		
Шпагатное		
Шухово		
Шұқыр		
Юдино		
Ямка		
Ямистое		
Ячменище		

Лимнонимдер

Бірнегізді атаулар	Екінегізді атаулар	Үш, одан да көпнегізді атаулар
Абраево	Абыройкөл	Ағашүйкөл
Айман	Ағашбит	Ақбастыкөл
Ақыш	Ағаштыкөл	Ақырыстыкөл
Алексеево	Ағынкөл	Алтықайраңкөл
Алёшино	Айдана	Алықбалық
Алёшкино	Айтжан	Байғашқайраңкөл

Алуа	Айымжан	Байсекетомар
Альтейкино	Айыртау	Байтазасор
Андреевское	Ақбалық	Басқаракөл
Анисимово	Ақбас	Басшикөл
Анохино	Ақбасты	Бесқазоба
Антоново	Ақжан	Большое Сухорёброе
Апталино	Ақкөл	Большое Троебратное
Аралькино	Аққошқар	Большой Мальдрикс
Армяжное	Ақсу	Бұқақарасу
Архипкино	Ақсуат	Даниялқабайөзек
Асан	Ақтайынша	Жақсыбайсор
Асташкино	Алабота	Жақсы Жалғызтау
Атаманово	Алакөл	Жақсыжаркөл
Атаманское	Алқакөл	Жақсықарасу
Афонькино	Алқасор	Жанатқарасу
Ахитово	Алыпқаш	Жантайсор
Ащы	Аманжол	Жолтомарсай
Әлия	Аманкелді	Жосалысор
Әуке	Аралкөл	Иірсайкөл
Бабаш	Арғанаты	Көкбиесай
Баженово	Арланкөл	Көксеңгірсор
Базай	Арықбалық	Кіші Ақшешей
Байғазы	Астықкөл	Кіші Ащыкөл
Байкал	Атанбай	Кіші Көлтабан
Байса	Атантай	Кіші Қайраңкөл
Байтақ	Атанұлкен	Кіші Қарақамыс
Бақшалар	Атығай	Кіші Қарақоға
Балашово	Ашалыкөл	Кіші Қараой
Балуан	Ашамай	Кіші Қоржынкөл
Балықты	Ашықкөл	Кіші Қоскөл
Бараново	Ащыкөл	Кіші Сарыкөл
Бармақ	Ащылыкөл	Кіші Таранкөл
Баршын	Аяқкөл	Қабанқарасу
Батпақ	Әдірбек	Қамыстықарасу
Бахарево	Әлпаш	Қандықарасу
Башенное	Әулиеоба	Қисық Қалдыаман
Башкиренок	Базарбай	Қыстауытсай
Башкирцев	Байболатов	Малое Сухорёброе
Баян	Байжарық	Малое Троебратное
Бевин	Байкөл	Мирсанозо
Безымянное	Байқошқар	Мұсабекаралды
Бекет	Баймырза	Сазқарасу
Бектен	Байсал	Саржанқарасу
Беленок	Байсалы	Сарымантай
Беленькое	Байсары	Сарысембесор
Беловский	Байтоқ	Сексенбайсор
Белое	Балтабек	Таңатұзынкөл
Белоново	Балықкөл	Тар Бескөл
Берёзовое	Балықтыкөл	Тоғайқарасу
Берниково	Баскөл	Томарқарасу

Бескамышное	Баспақталы	Торыатқайраңкөл
Бессонное	Батайкөл	Тұрыпбердісор
Бидайық	Батпақкөл	Түбікенсай
Бикеш	Бауырқамыс	Тіленшіөлгенсор
Бобровое	Башқұрт	Ұзын Қарасу
Богатое	Баяновский Калачик	Үлкен Ащыкөл
Бодрово	Баянтай	Үлкен Ақшешей
Большое	Бәженкөл	Үлкен Көлтабан
Борки	Бөбекөл	Үлкен Қайраңкөл
Борлы	Белескөл	Үлкен Қарақамыс
Бородавкино	Белестал	Үлкен Қарақоға
Бородино	Белогубкино	Үлкен Қарамай
Борский	Бесбай	Үлкен Қараой
Бөкен	Бескөл	Үлкен Қоскөл
Бугровое	Бесіншікөл	Үлкен Қосқұр
Бугровское	Биіктас	Үлкен Тайтансор
Будаково	Ближнедолгое	Үлкен Төбелескөл
Буканское	Бозарал	3-ші Құстыбас
Буканы	Бозой	Шәкенақсу
Букетное	Бөкбасар	
Буковое	Большая Пузыриха	
Буланое	Большие Сливки	
Бутарышкино	Большое Белое	
Бұзау	Большое Волчье	
Бұқа	Большое Долгое	
Бұлақ	Большое Журавлиное	
Бүркеу	Большое Камышное	
Былқылдақ	Большое Кобылье	
Бычье	Большое Кривое	
Валда	Большое Круглое	
Варварино	Большое Парамонкино	
Васино	Большое Пеньково	
Великое	Большое Прапорщиково	
Винное	Большое Сливное	
Воеводское	Большое Солёное	
Войтенково	Большое Тинное	
Волгарёво	Большое Усачёво	
Волково	Большое Чанкино	
Волосянково	Большое Чёрненькое	
Волчонок	Большой Кабан	
Волчье	Большой Пеган	
Вонючее	Большой Чирок	
Воровское	Борсықбай	
Гайдуково	Бурылкөл	
Гайдучонок	Бұғұмбай	
Галкинское	Бұлғынтал	
Глиняное	Бұлтыкер	
Глистоватое	Біріншікөл	
Глубокое	1-ші Құстыбас	

Глухое	1-ші Подсобное	
Гнилое	1-ші Тасты	
Голенькое	Веринкөл	
Головастик	Верхозино	
Головастое	Володарское	
Голубево	Вырезанные Кочки	
Гольшонок	Голозубка	
Горбатое	Горько-Солёное	
Горбуново	Дайрабай	
Горелое	Далакөл	
Горькое	Дальнедолгое	
Грачёвка	Дэтбай	
Грачиное	Двоеденное	
Григорьево,	Детдомовское	
Григорьевское	Дүйсекшенет	
Грязное	Егора Андреевича	
Гурёнок,	2-ші Құстыбас	
Гурино	Еламан	
Гусево	Ералы	
Гусиное	Есбол	
Давыдово	Есенбай	
Данилово	Есенейөлген	
Денисово	Ескі Есіл	
Дёмкино	Есмырза	
Длинное	Есперлі	
Доғалақ	Жабағыит	
Долбилово	Жақсыаң	
Долганово	Жақсытұз	
Долгое	Жалғызқайың	
Долматово	Жалманқұлақ	
Домашнее	Жалпақсу	
Доронино	Жалтыркөл	
Дос	Жалтырсор	
Досовское	Жалтыртомар	
Дощеничок	Жаманкөл	
Драгункино	Жамантұз	
Дьяченко	Жамбатыр	
Ебей	Жанарстан	
Евельево	Жансүгір	
Евтенское	Жантөре	
Евтюшкино	Жарағаш	
Егоркино	Жаркен	
Ежово	Жаркент	
Екатериновское	Жаркөл	
Екінші	Жарқайың	
Елгино	Жарсал	
Елисеево	Жартыкөл	
Елисейкино	Жарыккөл	
Ерилово	Жасылкөл	
Есеней	Жекекөл	

Есіл	Желдікөл	
Ефремово	Желқалқан	
Жагрино	Жеңкөл	
Жалтыр	Жерлікөл	
Жалтырша	Жетікөл	
Жалынды	Жолдыөзек	
Жанақ	Жолтомар	
Жанғай	Жосаалған	
Жарық	Жұманғұл	
Железное	Жыландыкөл	
Желяв	Жыңғылдысор	
Жёлтенское	За Высокой Дубравой	
Жёлтое	Зверобойное	
Жиляково	Зейнекеш	
Жиндино	Зоркөл	
Жирнай	Имантау	
Жирное	Итбалық	
Журавлёво	Итекеаралды	
Жыланды	Каменный Брод	
Жылымды	Келтесор	
Забочное	Кенесай	
За Бугром	Кеңесоба	
Завьялово	Кеңқара	
Заднее	Коновязкино	
Заимское	Конские Могилки	
Займище	Көбенсай	
Запосёлково	Көкайғыр	
Зарослое	Көлтерек	
Захарово	Көлшібай	
Захаровское	Көшеғұл	
Зеленино	Көшерсай	
Земляное	Крутояр	
Зенково	Крутоярое	
Золотое	Крутоярчик	
Зоринское	Күреңбие	
Зотово	Күшіккөл	
Зукарево	Кірпішкөл	
Иванкино	Кішкене Жарма	
Ивановский	Кішкенекөл	
Иващино	Кішкенеқопа	
Игнатово	Кішкенесай	
Иделькино	Кішкенесор	
Илюшкино	Кішкенешүрегей	
Исаково	Кіші Алуа	
Исток	Кіші Қоскөл	
Кабаны	Кіші Сүлікті	
Кабанье	Кіші Сұлтан	
Казанцево	Кіші Тоқушы	
Казачье	Кіші Шабәқ	
Казота	Кіші Шарпылы	

Калач	Кіші Шошқалы	
Калачик	Қабаккөл	
Калачики	Қадиман	
Калинино,	Қазалғы	
Калиново	Қазбақұрақ	
Калмыково	Қаймолда	
Калугинский	Қайраңкөл	
Калужское	Қақсор	
Каменка	Қалғыркөл	
Каменное	Қалдыаман	
Каменный	Қалдыбек	
Камылово	Қалибек	
Камышевитое	Қалитекен	
Камышино	Қалмақкөл	
Камышиное	Қамысақ	
Камышлово	Қамысақты	
Камышное	Қамыскөл	
Камышовое	Қамыстыкөл	
Канава	Қанабай	
Капральское	Қандыөлең	
Карасёво	Қапшықкөл	
Карасёнок	Қарабалық	
Карасиное	Қарабол	
Карасинское	Қарағайсай	
Карасье	Қарағанды	
Каркино	Қаракөл	
Карьер	Қарақамыс	
Каучук	Қарақоға	
Качалки	Қарақожа	
Кемпір	Қарақой	
Керке	Қарамойыл	
Кисельное	Қарамола	
Кислое	Қарамұз	
Кишень	Қараңкөл	
Клавищное	Қарасор	
Кладье	Қарасу	
Клики	Қаратау	
Коваль	Қаратомар	
Коврово	Қарқаралы	
Кожанкино	Қарпықсор	
Козловка	Қасқыркөл	
Козово	Қиыққамыс	
Козявочное	Қиыната	
Колково	Қожабай	
Колонинский	Қожақонған	
Комарово	Қойжуған	
Комарье	Қойкелді	
Комсомольское	Қойтікен	
Кондино	Қомбайсор	
Конечное	Қонақай	

Кононерское	Қонақайсықпа	
Конопляник	Қонаққонған	
Конопляное	Қонақтысор	
Конюховское	Қондыкөл	
Копылово	Қоныскөл	
Коровье	Қоңащы	
Коростылёво	Қоңыркөл	
Корчажка	Қорғанкөл	
Косматое	Қоржынкөл	
Косое	Қосағаш	
Костылёк	Коскөл	
Котелок	Қосөрен	
Кочковатое	Қостомар	
Көк	Қошқали	
Кравцово	Қошқарбай	
Крайнее	Қуқамыс	
Красное	Қулықкөл	
Крестовое	Құдайкөл	
Кресты	Құдықтыкөл	
Кривинское	Құйғанкөл	
Кривое	Құлабие	
Кругленькое	Құмбұлақ	
Круглое	Құмдыкөл	
Крутое	Құндыбай	
Куклино	Құндыкөл	
Культурное	Құрақтыкөл	
Купальное	Құрбай	
Курганка	Құрғаубай	
Курганское	Құржай	
Курейное	Құрсай	
Куропаткино	Құрттыкөл	
Кустовое	Құртыңкөл	
Кіндікті	Құсбек	
Кірпіш	Құскөл	
Қабан	Қыздыкөл	
Қазалы	Қызкөл	
Қайраң	Қызылсор	
Қақ	Қызылшопан	
Қамаш	Қырғызбай	
Қап	Қырғаға	
Қарағайлы	Қырықпұлдық	
Қоға	Қысанкөл	
Қоқаң	Майбалық	
Қолдар	Майкүмбез	
Қоңды	Майқамыс	
Қопа	Майқан	
Қотыр	Мақыкөл	
Қошқар	Малая Пузыриха	
Құбыш	Малдыбай	
Құжы	Малқар	

Кулан	Малое Белое	
Қызыл	Малое Бородавкино	
Қылыш	Малое Волчье	
Қымызды	Малое Данилово	
Қырғыз	Малое Долгое	
Лагерное	Малое Журавлиное	
Лагуново	Малое Камышное	
Лапушки	Малое Кривое	
Лебедёнок	Малое Круглое	
Лебяжье	Малое Парамонкино	
Ледяевское	Малое Пеньково	
Ленёво	Малое Рыбное	
Лёнкино	Малое Ситово	
Линёво	Малое Сливное	
Лиственное	Малое Становое	
Литвиново	Малое Тинное	
Лобаново	Малое Усачёво	
Лобзоватое	Малое Чанкино	
Ложок	Малое Чёрненькое	
Ломиное	Малые Пасынки	
Лопарёво	Малые Сливки	
Лопатковое	Малый Кабан	
Лопушино	Малый Пеган	
Лукашино	Малый Чирок	
Лукиное	Марков Рям	
Ляга	Масакөл	
Лягушье	Маясай	
Мағай	Мәтсop	
Маймақ	Меңкесер	
Майорское	Метлишино	
Маковка	Молакөл	
Максимка	Моалыкөл	
Мақай	Молдакөл	
Малое	Мосакөл	
Мальцев	Мұздыкөл	
Мамкино	Мұқанай	
Мамлютское	Мұқылай	
Маргайка	Мұсабай	
Мартыншено	Мұстафакөл	
Мартышкино	Мүктікөл	
Марушкино	Мүштіккөл	
Матвеево	Мықтыбай	
Мачище	Мықтыкөл	
Машок	Мыңшұқыр	
Мәмбет	Мырзакелді	
Медвежье	Найзакөл	
Мелкое	Найзатомар	
Меңді	Налобино	
Мешалкино	Никиты Ивановича	
Миговское	Новое Межевое	

Микишкино	Нюншалған	
Миронкино	Обалыкөл	
Митино	Омакөл	
Михеево	Опельдук	
Михайличенково	Ортакөл	
Мишино	Ортакамыс	
Могильное	Орынбай	
Молалы	Өгізбалық	
Молоково	Өгізкөл	
Мордовское	Өгізөлген	
Мохнатое	Өзбектоғай	
Моховичок	Первое Парничное	
Моховое	Первое Перерезное	
Мочище	Первомайское	
Мульгино	Петропавловское	
Муляное	Пономарёво	
Мураш	Попова Старица	
Мусино	Сабаттомар	
Мужык	Саздысор	
Мысли	Сазкөл	
Надеждинское	Салқынкөл	
Назаркино	Саманкөл	
Наземное	Саморадкино	
Накладово	Саңыраукөл	
Нашан	Сарыала	
Некрасово	Сарғылтсай	
Неперепасово	Сарман	
Никульское	Сарыағаш	
Новое	Сарыбалық	
Обалы	Сарыкөл	
Оглачи	Сарықамыс	
Окунево	Сарықасқа	
Окуневое	Сарыөлең	
Орёл	Сарытал	
Орлёнок	Сарысай	
Орловик	Сарышық	
Осинки	Сасықкөл	
Осиновое	Сатыпалды	
Островное	Саумалкөл	
Өзек	Сәндікөл	
Өтеп	Сәтбай	
Палочное	Сексенбай	
Параскино	Селиверстово	
Парничное	Семиозёрное	
Паровое	Семипалатное	
Пасынки	Семізбалық	
Пахотное	Солдаткөл	
Пашкарёво	Сорбалық	
Пеньковатое	Среднее Парничное	
Пеньково	Старое Межевое	

Пеньковское	Старое Четвёртое	
Первое	Суаткөл	
Переднее	Суаткамыс	
Перерванское	Суатсокпа	
Пески	Сургутское Займище	
Песковое	Сұлукөл	
Песчанка	Сұрағанаралды	
Песчаное	Сүгірбай	
Пёстрое	Сыбанбай	
Пивочное	Сілетітеңіз	
Пикетное	Таймассор	
Пикетское	Тақтакөл	
Питерово	Тақыркөл	
Питное	Тақырсор	
Питьевое	Таланкөл	
Плавущее	Таласбай	
Плешково	Таласкөл	
Плоское	Талдыарал	
Плотское	Тананкөл	
Пнёво	Таңатбай	
Победа	Таранкөл	
Поварихино	Тасебек	
Поганник	Тастыағаш	
Поганое	Текесары	
Поганый	Терексай	
Подворное	Тереңкөл	
Подвысокое	Тереңсай	
Подгорное	Тоғызкөл	
Подковка	Тойқонақ	
Подкорытное	Тоқбай	
Подкорытово	Тоққамыс	
Подгородная	Тоқсанбай	
Подполосное	Толастар	
Подсопочное	Толыбай	
Под Увалом	Тонконогово	
Подувальное	Тораңғыл	
Подушка	Тораңғылық	
Покровское	Треугольник	
Полковниково	Тұржан	
Полковницкое	Түзкөл	
Половинки	Түлкөл	
Половинное	Тұлымбай	
Полонское	Уаққамысты	
Полтинное	Умакөл	
Попово	Утробинский Калачик	
Поповский	Ұзынкөл	
Поротиково	Ұзынқамыс	
Потапкино	Ұзынсу	
Правдино	Ұлыкөл	
Пресное	Үлкен Жарма	

Пригородное	Үлкенкөл	
Прирезное	Үлкен Сағыр	
Притычное	Үлкенсор	
Прокопьево	Үлкен Сұлтан	
Пронькино	Үлкен Сүлікті	
Прудок	Үлкен Сіргелі	
Пустое	Үлкен Тоқушы	
Пчелино	Үлкен Тораңғылық	
Пьянково	Үлкен Шабак	
Пьяное	Үлкен Шарпылы	
Разрезное	Үлкен Шүрегей	
Раскатово	Үшкөл	
Распятое	Үшқамыс	
Речкино	Үшсай	
Речково	Ханкелді	
Решетниково	Горькое Чашино	
Рогозовое	Чистое Озеро	
Рожнево	Чистый Сарапул	
Романовское	Шағалалытеңіз	
Ромашкино	Шағырай	
Рубашное	Шалқыбай	
Русское	Шанабай	
Рыбнёнок	Шашмұрын	
Рыбное	Шерстобитово	
Рявкино	Шоғыркөл	
Сабыр	Шолаксор	
Савенково	Шөптікөл	
Сағындық	Шұқыркөл	
Сағыр	Шұңқыркөл	
Сандырақ	Шүмектікөл	
Сары	Шүрегейсор	
Сатай	Шынтемір	
Сафонково	Шірікмая	
Сахарова	Ықтыкөл	
Светленькое	Ізбасар	
Светлое	Інжімбай	
Свиное	Ішкіот	
Свинячье		
Севрюгино		
Сегіз		
Седельниково		
Седельное		
Сельское		
Семёново		
Семилово		
Сергеевское		
Сергино		
Серебряково		
Серебряковское		
Серёжино		

Сетово		
Сиваш		
Сиверга		
Сивково		
Сидорово		
Ситово		
Скобчиков		
Скозарь		
Сладкое		
Сливное		
Слоновое		
Смирновское		
Собачье		
Солдатское		
Солённое		
Соловьёво		
Солодка		
Сор		
Сосёново		
Сосново		
Сотницкое		
Сотняк		
Спасское		
Среднее		
Стадное		
Становое		
Старина		
Старинка		
Старица		
Старово		
Старое		
Стеклоко		
Степнёнок		
Степное		
Стерхово		
Страшное		
Стрелецкое		
Стриженое		
Студёное		
Су		
Суат		
Сулы		
Сумки		
Сумное		
Суркино		
Сухое		
Сухонькое		
Султан		
Сүлікті		

Сунгуір		
Табунное Сүрелі		
Таған		
Тайлак		
Таймас		
Тайынша		
Таловое		
Таний		
Тарбағай		
Тарлышево		
Тастақ		
Татар		
Тегісшіл		
Теке		
Телячье		
Темниково		
Теренге		
Теспек		
Тетёркино		
Тёмненькое		
Тёмное		
Токпан		
Торғай		
Торенок		
Торфяное		
Травное		
Травяное		
Түп		
Тукаево		
Тіленші		
Убенное		
Убиенное		
Угловое		
Уделёнок		
Уделово		
Умывальное		
Усольцево		
Усталое		
Утиное		
Утопшее		
Утюскино		
Ұялы		
Үшінші		
Федотово		
Фильково		
Фролово		
Фунтиково		
Ханово		
Харитоново		
Харчевое		

Харьковское		
Херсонское		
Хлебное		
Хлыново		
Холодное		
Хомутик		
Хомутино		
Хомуток		
Хохлёнок		
Хохловатое		
Худиковое		
Церковное		
Чашное		
Чайка		
Чайное		
Часовое		
Чепыж		
Черепково		
Черёмушкино		
Чернухино		
Чернышево		
Чёрное		
Чивилёво		
Чиликово		
Чирок		
Чистое		
Чистоково		
Чуклино		
Чумеково		
Шабакты		
Шабалты		
Шағалалы		
Шаған		
Шағатай		
Шайтан		
Шақпақ		
Шалдық		
Шалқар		
Шамған		
Шанцы		
Шарбақты		
Шат		
Шашай		
Шеген		
Шелегино		
Шелкино		
Шепелево		
Шильцово		
Ширкалово		
Широкое		

Шитово		
Шляпкино		
Шмаково		
Шоқат		
Шоқы		
Шоқынды		
Шолақ		
Шоңай		
Шопан		
Шорман		
Шороховое		
Шортанды		
Шошқалы		
Шелеңке		
Штаны		
Шубное		
Шустрое		
Шұрбай		
Шыған		
Щучье		
Ірімтік		
Энгельский		
Юдино		
Юргово		
Ягодное		
Яковлево		
Ямистое		
Ямка		
Яркое		
Ястребиное		
Ячменное		

Потамонимдер

Бірнегізді атаулар	Екінегізді атаулар	Үш, одан да көпнегізді атаулар
Белый	Айназар	Ащықарасу
Богатка	Ақбұяқ	Басқарасу
Бонделеева	Аққанбұрлық	Жаман Жырасай
Борлы	Ақсай	Қошбайкөл
Борсық	Ақсораң	Сайкөпақты
Бұқпа	Аралтөбе	Үшқарасу
Горькая	Ашықбұлақ	
Жарық	Ащыкең	
Жолан	Ащысу	
Змейка	Бабықбұрлық	
Ключ	Байтүгел	
Курья	Байшагыр	
Қопа	Белая Глина	
Қырғыз	Бестамақ	
Мұқыр	Битеке	
Никулиха	Борсықбай	

Омутки	Бұқарбай	
Поперечная	Жаңасу	
Саға	Жарқайың	
Сарым	Жекебұлақ	
Солоновочка	Жембарақ	
Солянка	Иманбұрлық	
Сухая	Косогляд	
Сілеті	Күзеусай	
Талшық	Қамысақты	
Тікенек	Қарақоға	
Тусын	Қараменді	
Шағалалы	Қарамола	
Шақай	Қараөзек	
Шарық	Қарасу	
Шат	Қаратал	
Шөбеке	Қарашат	
	Қарғасай	
	Қаржаубай	
	Қашырбай	
	Қоңырсу	
	Қосжарық	
	Құлаайғыр	
	Құрқарағай	
	Күрсай	
	Қыздарсай	
	Қыздың Қарасуы	
	Қыземшек	
	Мұқырөзен	
	Ойжайылма	
	Сарыөзек	
	Семізбай	
	Тайсары	
	Талдысай	
	Талсай	
	Тілеусай	
	Шағалалытеңіз	
	Шолақсай	
	Шудасай	
	Шырпылысай	

Дримонимдер

Бірнегізді атаулар	Екінегізді атаулар	Үш, одан да көпнегізді атаулар
Аблогина	Алтынсай	Басқараағаш
Анацкий	Аралағаш	Бекшибай
Андреевский	Арықбалық	Елтынжол
Аникин	Бастерек	Жаңажол Шаппа Орыны
Апретовский	Батпақкөл	Молдабайқыстау
Арсеновы	Белый Колок	Сыбанбайқыстау
Атан	Боқтыкөт	Ұзын Қызылағаш
Аяқ	Буранова Дубрава	

Әшім	Бірінші Кордон	
Базановские	1-ші Көлембетов	
Бандуровский	Вагинова Дубрава	
Банковский	Варавина Дубрава	
Барачный	Весёлые Куртинки	
Ближний	Горелое Болото	
Богатырский	Грачевский Колок	
Божков	Грачиная Дубрава	
Большой	Гүлстан	
Борки	Долгая Дубрава	
Борсық	Долгие Лозы	
Бөлтiрiк	Долгий Колок	
Буканский	Дөңқызыл	
Быков	Дубецков Колок	
Бірінші	Дурнева Дубрава	
Волковский	Дурневский Колок	
Высокий	2-ші Көлембетов	
Галкин	Ерёмин Колок	
Гоголь	Еселтал	
Гончаров	Ескене	
Горелый	Ескі Бекет	
Грачатник	Жалмауыз	
Грачевник	Жалпаққызыл	
Грачинный	Жаманшолақ	
Груздяной	Жаңақызыл	
Дастарқан	Заколдованные Колки	
Дәсе	Заячий Колок	
Дегтярный	Зотовы Кусты	
Длинный	Итқара	
Добрынин	Кабушев Колок	
Долгенький	Кеңдала	
Долгий	Кобыльевский Колок	
Дубровка	Концеберов	
Духнин	Коровья Дубрава	
Евдокимовский	Қараағаш	
Елек	Қаратал	
Емельянов	Қаратерек	
Жаңбыршы	Қарашоқ	
Жёлтый	Қойсары	
Журин	Левая Орловка	
Завадский	Малышевы Кусты	
Имтюгеновский	Малютин Колок	
Казанский	Михалкино Болото	
Казачий	Моложенков	
Калинов	Момыштап	
Карецкий	Морозовский Колок	
Катин	Нұрқан	
Катышков	Отынағаш	
Козлов	Өмейтал	
Колок	Плоская Роща	

Комаровский	Пограничный Колок	
Круглый	Попова Дубрава	
Кадыр	Правая Орловка	
Кадыров	Просечные Колки	
Қарағайлы	Пьяная Роща	
Қопаң	Резвая Дубрава	
Құдықты	Рогачёвы Колки	
Макаров	Рожневы Колки	
Манонников	Седовы Колки	
Манылишин	Тақбай	
Марусин	Тауағаш	
Марущенко	Тихонов Колок	
Маслов	Ұзынағаш	
Мелкий	Шағынбай	
Мещанский	Шатохина Дубрава	
Мёртвый	Шегебай	
Могильный	Шолақөзек	
Моховой	Юдина Дача	
Муравьиный		
Мұратов		
Мячин		
Найманов		
Наумов		
Немировский		
Немцов		
Облогина		
Осиновский		
Перемышинский		
Перерезной		
Пироговские		
Платонов		
Подъяманный		
Пожарник		
Поперечный		
Поповский		
Продольный		
Проездной		
Пропащев		
Прорезной		
Прохоров		
Прудковский		
Пыльнев		
Рогачевский		
Рожнов		
Савелихин		
Сағындық		
Самарский		
Самойлов		
Санковский		
Сафроновские		

Севостьянов		
Соловьёв		
Сорочин		
Струков		
Суржиков		
Суровцев		
Сухановский		
Сыздықов		
Таиский		
Тихонов		
Томарлы		
Томский		
Топоровский		
Төлемісов		
Тұрғын		
Цивинский		
Цыганский		
Чайкин		
Чапаевка		
Чигарак		
Чичеров		
Шайтан		
Шатурин		
Шведов		
Шишкин		
Шуылдақ		
Шуршіт		
Яровой		

Дромонимдер

Бірнегізді атаулар	Екінегізді атаулар	Үш, одан да көпнегізді атаулар
Асанов	Ақсуат	2564 км аялдама пункті
Аша	Ащыкөл	2586 км аялдама пункті
Балға	Баянтай	2603 км аялдама пункті
Бауманская	Белоградовка	2629 км аялдама пункті
Ботай	Биесойган	2632 км аялдама пункті
Булаево	Бозарал	2648 км аялдама пункті
Возвышенка	II Булаево	2651 аялдама пункті
Володарское	Жаңажол	2664 км аялдама пункті
Ганькино	Жаңатұрмыс	2696 км аялдама пункті
Дәуіт	Жаркөл	2703 км аялдама пункті
Докучаево	Золоторунная	131 км аялдама пункті
Достық	Кондратовка-Сибирская	№9 разъезд
Заишимский	Қайранкөл	№10 разъезд
Зарослое	Қалмақкөл	
Затон	Қараэнтай	
Комаровский	Қарақоға	
Қауданды	Қараөткел	
Қиялы	Қызылту	

Ломоносовская	Молодогвардейская	
Мамлютка	Новоишимская	
Октябрь	Первая Целинная	
Орлёнок	Пески-Целинные	
Писаревка	Петропавл	
Приречная	Садыркөл	
Смирново	Совхоз-Жданово	
Совет	Тахтаброд	
Сулы	Тоқтыөткел	
Тайынша	Ұзынкөл	
Талшық		
Теңіз		
Токушы		
Толбухинская		
Уголки		
Успенка		
Чкалово		
Шағалалы		
Шаховский		
Янко		
Ярмы		

Инсулонимдер

Бірнегізді атаулар	Екінегізді атаулар	Үш, одан да көпнегізді атаулар
Трудный	Малая Шишка	
Солёный		

Некронимдер

Бірнегізді атаулар	Екінегізді атаулар	Үш, одан да көпнегізді атаулар
Алғыс	Ақбай	Ойтоғыраз
Әлеке	Ақбейіт	
Байғазы	Ақоба	
Қапар	Бақбасар	
Қатым	Далигор	
Талды	Жартоғай	
Хасен	Итжан	
Шабар	Қазыбек	
Шакет	Қараоба	
	Құлмәмбет	
	Қыстаубай	
	Молдабай	
	Оразбай	
	Сарман	
	Сарықыз	
	Тасыбек	
	Тұрлыбек	
	Шәйкүс	

Астионимдер

Бірнегізді атаулар	Екінегізді атаулар	Үш, одан да көпнегізді атаулар
Булаево	Петропавл	
Мамлютка		
Сергеевка		
Тайынша		

Комонимдер

Бірнегізді атаулар	Екінегізді атаулар	Үш, одан да көпнегізді атаулар
Абрамово	Абайауыл	Ағынтай Батыр
Аверьяновка	Абартинская База	Айтқұлов Ауылы
Агроном	Авдеево Поле	Ақойкөл
Азия	Ағашбит	Ақтүйесай
Айдар	Айбас	Ақүйтіккен
Аймақ	Айдана	Байқожакөл
Айғай	Айдарағаш	Байсалкөл
Айрық	Айдаршоқ	Балатайсор
Акимово	Аймаңдай	Басқаракөл
Аксёновка	Айсары	Басұзынкөл
Ақтай	Айтбай	Батыс Орман Саяжайы
Ақтан	Айтуар	Баян Басқамыс
Александровка	Айымжан	Белменнің Қызыл Шілігі
Алексеевка	Айыртау	Берёзовский совхозының №5 бөлімі (ет-сүтті)
Алқа	Ақамбет	Бертубай
Алтын	Ақанбарақ	Бесатаауыл
Ананьевка	Ақанбет	Бесказобово
Андреевка	Ақан Сері	Бескөл тәжірибе жасау фермасы (мал шаруашылығы)
Антоновка	Ақбала	Бескөл тәжірибе жасауының №1 бөлімі (мал шаруашылығы)
Антоновское	Ақбалшық	Бестамақсай
Апанды	Ақбалық	Бестерек Шағын Ормандары
Арал	Ақбас	Благовещенская Балка
Тайынша	Ақберді	Благовещенский совхозының №4 бөлімі (астықты)
Арғын	Ақби	Боголюбовская Ракита
Арқалық	Ақбұлақ	Бұланбайауыл
Артемоново	Ақжан	Бұрлық Орман Саяжайы
Архангельское	Ақжар	Далабайқоңыр
Архангелка	Ақжарқын	Дальняя Дача Кордоны
Асанов	Аққайың	Докучаевский совхозының №2 бөлімі (астықты)
Астраханка	Аққанбұрлық	Дубравный Кордон
Атан	Ақанов Қашары	2574 км аялдама пункті
Афанасьевка	Аққозы	2574 км Басып озу пункті

Афонькино	Аққуөлген	2574 км Разъезд
Әбікай	Аққутек	2579 км Аялдама пункті
Әбілда	Аққудық	2591 км Аялдама пункті
Әйке	Ақлақ	2591 км Басып озу пункті
Әйтенов	Ақмалыш	2603 км Аялдама пункті
Әміре	Ақмола	2618 км Аялдама пункті
Әупілдек	Ақөгіз	2629 км Аялдама пункті
Әшекей	Ақсай	2639 км Аялдама пункті
Бабеке	Ақсақал	2652 Аялдама пункті
Бабыров	Ақсақбай	2652 Басып озу пункті
Бағалы	Ақсары	2-ші Қамысты Кордоны
Бағанаты	Ақсу	2-ші Ұзынкөл
Бағалы	Ақсуат	Ескі Алғабас
Бажегуткины	Ақтас	Ескі Қантай
Байкал	Ақтөбе	Ескі Сартай
Балашово	Ақшоқы	Есілбайқоңыр
Балка	Ақшошқа	Есімбайқопарма
Балуан	Ақшығанақ	Жайылбайымбет
Балықты	Алаат,	Жақсы Жалғызтау
Барашки	Алабие	Жақсымбетауыл
Барневка	Алабота,	Жамбыл совхозының №2 бөлімі (астықты)
Басановка	Алакөл	Жамбыл совхозының №5 бөлімі (астықты)
Басентин	Аласиыр	Жаңа Қантай
Басулы	Алғабас	Жылқыайдартоғай
Батпақ	Алқағаш	Жылқыбайауыл
Батыновское	Алқатал	Жылқыбайкөл
Бауманское	Алқатерек	Исаакиевская Веселовка
Бахмут	Алтынбай,	Исабекауыл
Башкирцев	Алтынбұлақ,	Исақайтомар
Бор	Аманбай	Киров атындағы совхоздың №2 бөлімі
Башмак	Амангелді	Киров атындағы совхоздың №3 бөлімі
Баян	Амантай	Киров атындағы совхоздың №4 бөлімі
Баянды	Анастың Көлі	Комсомол
Безлесное	Андабай	Комсомольское
Бейіс	Андағұл	Көкалажар
Бек	Аралағаш	Көлдер Кішкене Жырасайы
Бекет	Аралкөл	Кішкене Балықбай
Белая	Арахимов Ауылы	Кіші Айтқылған
Белкино	Арестов Угол	Кіші Бозат
Беловка	Артамоновская Дорога	Кіші Қайраңкөл
Белое	Арықбалық	Кіші Қоскөл
Белсенді	Асанай	Кіші Қостомар
Березняки	Астаукөл,	Кіші Сарыкөл
Береке	Айыртау	Кіші Талсай
Березняки	Атанжез	Қазақ Қисық Орманы

Береславка	Атығай	Қазақ Қызылшіліктері
Берестовенка	Ауызғаш	Қазақстанның 15 жылдығы
Берёзовка	Ауызшілік	Қалитас Кордоны
Берлиновка	Ауылқабак	Қамысақты Орман Саяжайы
Бескамышное	Ауырқайшоқ	Қамысты Орман Саяжайы
Беспаловка	Аралағаш	Қарабиеыққан
Бидайық	Аралкөл	Қарасай Батыр
Билеген	Айыртау	Қарасу Фермасы
Бинаш	Ахметжан	Қаратомар Шағын Ормандары
Боброво	Ащыкөл	Қырғыз Шокқайыңы
Богатое	Ащылытал	Қиыналап Кордоны
Богатыровка	Аяғанкөл	Қойжуған Батпақтары
Богдановка	Аяққопа	Қолаң Қаратерек
Богодуховка	Аяққұлан	Қосаяқ Батпағы
Боевик	Ақжар	Қосбақкөл
Болгашово	Аяктерек	Қоскөлөзек
Большевик	Аяқшілік	Құнбайғаш
Бордақы	Әбусыздық	Құндықарағаш
Борки	Әжікөл	Лесная Дача Безводная
Борлы	Әзімбай	Лесная Дача Весёлая
Боровское	Әйнекен	Лесная Дача Вишнёвая
Борок	Әлемтоқ	Лесная Дача Источная
Босаға	Әлишақман	Лесная Дача Красивая
Бостандық	Әлжан	Лесная Дача Красная
Ботай	Әлімбай	Лесная Дача Озёрная
Бөгет	Бабасан	Майкөткөл
Брилёвка	Байауыл	Мичурин атындағы совхоздың №3 бөлімі
Брошенка	Байболат	Меңғалитомар
Брусово	Байғұлы	Мичуринский совхозының №2 бөлімі (астықты)
Бугровое	Байжол	Мичуринский совхозының №3 бөлімі (астықты)
Бугры	Байзабол	Мотыбайқыстау
Бұған	Байқара	Мүгедектер үйінің қосалқы шаруашылығы
Будёновское	Байқожа	Новопокровский совхозының №2 бөлімі (астықты)
Будённое	Байқызыл	№1 Разъезд
Будёновка	Баймағамбет	№3 Разъезд
Булаевский	Баймырза	№4 Разъезд
Бураново	Байсақал	№5 Разъезд
Бурлак	Байсал	№8 Разъезд
Бурлёво	Байсары	Нұржантомар
Бұлақ	Байсымақ	Октябрьская РТС
Бұрлық	Байтас	Октябрьский совхозының №3 бөлімі (астықты)
Бұршақ	Байтақ	Октябрьский совхозының

		№4 бөлімі (астықты)
Бүркітті	Байтен	Орлёнок Аялдама пункті
Былқылдақ	Байтөле	Сартықов Шоқ Бұталары
Бірлестік	Байтөлен	Сарыкөл-Қыстау
Бірлік	Байтүс	Сарыманақ,
Вагулино	Байшілік	Сәбит Мукановтың Моласы
Валежное	Байымбек	Сейітқұлауыл
Варламово	Бақаойнақ	Сырымбет Шоққарағайы
Васильевка	Бақтар	Тайқұлаққыстау
Веденка	Балғабек	Тақыршақсай
Величко	Балғабек	Таранкөл Бақшалары
Веренка	Балғажан	Ұлыкөл Кішкене Шұңқырлары
Верное	Балдыбай	Үлкен Балықбай
Веселовка	Балтабай	Үлкен Қоскөл
Весёлое	Балтакөл	Үлкен Костомар
Виноградовка	Баржақсы	Үлкен Сарыкөл
Вишнёвка	Баластный Карьер	Үлкен Талсай
Владимировка	Бартайауыл	Хутор Хлебобороб
Власовка	Басағаш	Чистяковский совхозының №3 бөлімі
Возвышенка	Баскөл	Шалқар Шоққарағайы
Вознесенка	Басқамыс	Шалсүрінкөл
Власовский	Басқызыл	Шаяманшәріп
Волошинка	Басөзек	Херсонский совхозының фермасы
Волчье	Бастал	Хмельницкий атындағы совхоздың №3 бөлімі
Волынск	Бастерек	Чапаевский совхозының №2 бөлімі
Ворошиловское	Бастомар	Чистяковский совхозының №3 бөлімі
Воскресенка	Батпақкөл	
Воскресеновка	Бауырқамыс	
Восточное	Бауыртал	
Восходское	Башекөл	
Выбинка	Баянбай	
Вымочка	Бәйтерек	
Выпаса	Бәрікөл	
Высокое	Бәтикөл	
Гавриловка	Безгубов Колок	
Гаврино	Бейсенбай	
Гагарино	Бекауыл	
Гайдуково	Бекболат	
Галицино	Бекеткөл	
Гамзино	Бексейіт	

Ганькино	Белағаш	
Гаршино	Белая Глина	
Гепкино	Беловская Курья	
Герман	Белоглинка	
Геройское	Белоградовка	
Глубокое	Белоярка	
Гольшево	Бензострой	
Гончаровка	Бергіқыстау	
Горбуновка	Беріқарағай	
Горелик	Бесағаш	
Горелое	Бесата	
Горное	Бесбай	
Городецкое	Бескөл	
Гортоп	Бесқудық	
Горьковское	Бестерек	
Горькое	Бешпошақ	
Граничное	5-ші Шабындық	
Грань	Бетағаш	
Грачёвка	Биебоған	
Григорьевка	Бимұса	
Григорьевское	Благовещенка	
Грушевка	Ближние Князья	
Гряда	Ближний Угол	
Гурьяновка	Боголюбово	
Гусаковка	Бозай	
Давыдовка	Бозарал	
Дайбындық	Бокшасор	
Дальнее	Болқудық	
Дачное	Болотный Кордон	
Дәметкен	Большая Веселуха	
Дәнекер	Большая Жаба	
Дәулет	Большая Малышка	
Дәуіт	Большая Сотня	
Двинск	Большие Болота	
Двойники	Большие Ракиты	
Дегтярка	Большое Займище	
Демьяново	Большой Изюм	
Денежное	Большой Лиман	
Дергулёк	Большой Пинай	
Дзержинский	Большой Сад	
Дзержинское	Большой Увал	
Димитровка	Борсықбай	
Димитрово	Босағақызыл	
Дмитриевка	Бояуағаш	
Днепровка	Беріқтал	
Добринка	Брюхов Остров	
Добровольское	Брюшковские Озёра	
Доброжановка	Бугаев Лес	
Добромысловка	Бурашоқы	
Довольное	Бұғықамаған	

Докучаево	Бұзауқырған	
Долина	Бұқаөлген	
Долматово	Бұланбай	
Домбыралы	Бүйірағаш	
Донецкое	Бүркітбай	
Донское	Быковы Колки	
Дорожное	Бірбай	
Дос	1-ші Алматы	
Дружба	1-ші Қамысты	
Дружбинское	Вернигины Колки	
Дубровка	Весёлый Угол	
Дубровное	Вилковые Кусты	
Дұшман	Вишнёвая Сопка	
Дүйсеке	Водопроводное	
Дүйсен	Володарское	
Дүрдік	Волчи Ворота	
Ділде	Волчья Заимка	
Егінді	Волчья Ракита	
Екатериновка	Всеволодовка	
Екатериново	Второй Ток	
Елецкое	Вторые Ракиты	
Елизаветинка	Выпасной Клин	
Еңбек	Высокие Рощи	
Еремеевка	Гапиева Избушка	
Ерке	Глебов Колок	
Ермек	Глебовский Массив	
Ермоловка	Голая Сопка	
Есіл	Горбатый Мост	
Ефимовка	Горбачёв Лес	
Жабай	Горелая База	
Жагрино	Горелая Сопка	
Жақып	Горелые Ракиты	
Жала	Горелый Колок	
Жалаңаш	Горелый Лес	
Жалаулы	Горькая Линия	
Жалтыр	Гребляное Озеро	
Жалтырша	Гусиные Лиманчики	
Жамбыл	Ғабит Мүсірепов	
Жан	Давыденков Лес	
Жаңа	Дайрабай	
Жаңалық	Далабай	
Жарқын	Дальние Князья	
Жауар	Дальний Угол	
Жданово	Дарьевские Ракиты	
Железное	Дача Камышная	
Желтовка	Дауымбай	
Жёлтое	Дашко-Николаевка	
Жиляково	Дәндіезек	
Жота	Дәниярауыл	
Журавец	Дәуқара	

Журавли	Дәулетбай	
Жұмысшы	Девичья Роща	
Жыланды	Дембеккопа	
Жырғалы	Демидовское Поле	
Жырмантай	Дикий Колок	
Жібек	Длинное Болото	
Завьяловка	Длинные Болота	
Завьялово	Длинный Колок	
Заградовка	Длинный Лес	
Заево	Дмитриева Ляга	
Заимка	Долгая Дубрава	
Займище	Долгие Рощи	
Займыш	Долгий Лес	
Замотаевка	Долгое Болото	
Западное	Долгоспасовка	
Запольское	Долинское Болото	
Заречное	Досанбек	
Заречный	Дөңағаш	
Зарослое	Драгомировка	
Заря	Дружевецкое	
Затон	Дубравный	
Захаровка	Дүйсенбай	
Захарово	Егізкөл	
Зейнекеш	Егіндіағаш	
Зелёное	2-ші Алматы	
Зерновое	2-ші Қамысты	
Зинково	2-ші Октябрь	
Зират	Екіойпат	
Зомбы	Екішоқ	
Зорино	Елтай	
Зюруп	Ентүскен	
Ивановка	Ерёмино Болото	
Иваново	Ертай	
Иверск	Ертөре	
Игнатьевское	Ерушин Бор	
Игілік	Есалы	
Известковое	Есдәулет	
Измайловка	Есенкелді	
Изобильное	Ескене	
Іркіндік	Ескі Сатан	
Иконниковское	Есмағамбет	
Ильгильдинов	Есперлі	
Ильинка	Жағар	
Ильич	Жақсыбет	
Ильичёвка	Жалағаш	
Ирклеевка	Жалғызқарағай	
Исаковка	Жалғызқұдық	
Искра	Жалқамыс	
Ишимский	Жалпаққарағай	
Кабаны	Жалпақтал	

Кабань	Жалпақшоқ	
Казанка	Жалтыркөл	
Казанки	Жаманағаш	
Казанское	Жаманкөл	
Казанцевское	Жаманқопа	
Казарма	Жаманов Батпағы	
Казённое	Жамантал	
Калачик	Жаманшал	
Калачики	Жаманшұңқыр	
Калиновка	Жанай	
Калиновъй	Жанак	
Калугино	Жанбатыр	
Камышлово	Жанболат	
Камышное	Жандықара	
Капустино	Жанқара	
Карасёвка	Жантұр	
Каратеево	Жантыққоңыр	
Карловка	Жантілей	
Кармолик	Жаңаауыл	
Карыль	Жаңаберген	
Качиловка	Жаңағұл	
Кәдей	Жаңадәуір	
Квашенка	Жаңажол	
Квин	Жаңакөл	
Күрлеуіт	Жаңа Қазақ	
Кедей	Жаңаөзен	
Келлеровка	Жаңасу	
Кемей	Жаңаталап	
Кемер	Жаңатұрмыс	
Кенже	Жаңатілек	
Кеңес	Жарағаш	
Керамик	Жаркен	
Керексің	Жаркент	
Кешен	Жаркөл	
Киевское	Жарқайын	
Кирилловка	Жарқайың	
Кировка	Жарқоға	
Кирово	Жарықкөл	
Кисельное	Жарыққопа	
Кладбинка	Жасқайрат	
Клеверный	Жәкейтоғай	
Климово	Жекекөл	
Клюевка	Желағаш	
Клюйское	Желдіөзек	
Ключевка	Желтинское Займище	
Князевка	Желтомар	
Коваль	Жёлтый Колодец	
Ковыльное	Жинделевы Ракиты	
Козанок	Жиренат	
Козловка	Жоғарғы Бұрлық	

Колесниковка	Жоламан	
Кольцовка	Жолдыөзек	
Комарино	Жолтомар	
Комаровка	Жолымбет	
Коммунизм	Жораауыл	
Кондратовка	Жуантөбе	
Коноваловка	Журавлиное Болото	
Коновалово	Журавлиные Болота	
Конопляное	Жумабай	
Константиновка	Жігеркөл	
Конюхово	Завадский Лес	
Копыловка	Заготзерно	
Кордон	Заготскот	
Корей	Заево Болото	
Коржи	Заимка Қарағай	
Корнеевка	Заимка Мишина	
Котлован	Засимкин Бугор	
Котовское	Здороковы Кусты	
Кочкарник	Зеленов Лес	
Кочневское	Зелёная Роща	
Көделі	Зелёный Гай	
Көжек	Зелёный Яр	
Көк	Земледельческое	
Көлдер	Землероб	
Көшен	Зипунные Лозы	
Краматоровка	Златогорка	
Красново	Золотая Нива	
Красное	Золотоноша	
Кременчуг	Золоторунное	
Кресты	Зортомар	
Крещенка	Ивангород	
Кривое	Ивано-Павловка	
Кривухи	Ивано-Петровка	
Кривушино	Иголкин Участок	
Кругленькое	Иконникова Ляга	
Кругловка	Имайтомар	
Круглое	Иманжал	
Крутое	Исаковская Мочажина	
Кузнечное	Ислямтоған	
Куйбышевский	Казгородок	
Куйбышевское	Казённая Дача	
Кулички	Каменный Брод	
Куломзино	Камышловский Лог	
Культура	Камышловая Ракита	
Кумино	Кантемировец	
Купин	Кантемировское	
Куплеваха	Карабеловка	
Куприяновка	Карташова Пашня	
Курган	Катин Лес	
Курья	Кәрімши	

Кустовое	Келтеқыстау	
Кутузовка	Кенжебай	
Кутюк	Кенжеғалы	
Кучковка	Кенжеқожа	
Күлме	Кеңаша	
Күрлеуіт	Кеңаши	
Күшік	Кеңащы	
Кіндікті	Кеңкөл	
Кірпіш	Кеңкуыс	
Қабак	Кеңөзек	
Қабан	Кеңтүбек	
Қабыл	Кеңшалғын	
Қадыр	Керейқалқан	
Қазан	Керкепе	
Қайрат	Кешебай	
Қақ	Клевакино Болото	
Қарағай	Ключевой Кордоны	
Қарағайлы	Козлова Сопка	
Қараңғы	Коминтерн	
Қарғалы	Кондрашев Лес	
Қарғын	Коновязкины Ракиты	
Қарлыға	Константиновская Дача	
Қарсақ	Корнеевская Заимка	
Құмұрлан	Коровин Лес	
Құсақ	Короткая Дубрава	
Құстан	Костиков Лес	
Құтаймар	Костина Ляга	
Қыдыр	Костырев Лес	
Қызыл	Кочкино Болото	
Қылыш	Көбенсай	
Қымызды	Көзашар	
Қашар	Көкқой	
Қашқын	Көкпек	
Қималы	Көкпекті	
Қиялы	Көктерек	
Қожа	Көкшетал	
Қожалақ	Көлденеңсай	
Қожан	Көлдібажаң	
Қоқаң	Көлқұдық	
Қопа	Көмейтал	
Қопас	Көсеміс	
Қошан	Красикина Ракита	
Қошқар	Красная Горка	
Қошқарлы	Красная Нива	
Қоянды	Красная Поляна	
Құба	Красная Слободка	
Құдияр	Красногорка	
Құдық	Краснодольское	
Құйған	Краснознамённое	
Құлқай	Краснокаменка	

Құлқын	Краснокиевка	
Құмды	Краснопёровка	
Құмел	Красноярка	
Құрақты	Красный Бор	
Құралай	Красный Восток	
Қыстау	Красный Караван	
Лавровка	Красный Кордон	
Лага	Красный Луч	
Лапушки	Красный Маяк	
Лебедевка	Красный Октябрь	
Лебедиха	Красный Хутор	
Лебедки	Красный Яр	
Лебедок	Кривой Лес	
Лебяжье	Кривоозёрка	
Леденёво	Кривощёково	
Лезертное	Кривченковы Ракиты	
Ленинградское	Крикунова Заимка	
Ленинка	Круглый Лес	
Ленино	Кружечельби	
Ленинский	Крутой Переезд	
Ленинское	Крутой Яр	
Леонидовка	Кручёный Лес	
Лесничье	Кудино Болото	
Лесное	Кузбасское	
Летовка	Куйбышев Саяжайы	
Летовочное	Купнистое Озеро	
Лёвушкино	Курочий Колок	
Лиманное	Куяново Поле	
Липовка	Күзекқудық	
Литвиновка	Күзексай	
Литер	Күйбас	
Лобаново	Күйсары	
Ломоносовка	Күнкөл	
Ломоносовское	Күншығыс	
Луганский	Кірпіш Зауыты	
Луганское	Кішкенекөл	
Луговое	Кішкенекөңыр	
Лужки	Кішкенекөпа	
Лузинка	Кіші Жайылма	
Лукашиха	Кішікөл	
Львовское	Кіші Сүйрік	
Любимовка	Кіші Үйірлі	
Люботино	Қаби Қыстауы	
Ляга	Қабылқоңыр	
Лялинка	Қабырғакөл	
Маймақ	Қадақағаш	
Майорское	Қазақ Молалары	
Майское	Қазанкөмген	
Макарьевка	Қазанқап	
Макашевка	Қайрақбай	

Мақанай	Қайраңкөл	
Малиновка	Қайсаөлген	
Малиновое	Қақсауық	
Мальцевка	Қалдыаман	
Мальцево	Қалмақкөл	
Мальцев	Қамбет	
Мамай	Қамқакөл	
Мамлют	Қамысбазы	
Манак	Қамыстыкөл	
Манчжурка	Қамытиген	
Маңғұл	Қандыкөл	
Маркел	Қантай	
Марьевка	Қаңтарбай	
Масаловка	Қандыөлең	
Матвеевка	Қараабзал	
Матросово	Қараағаш	
Матюшкино	Қараайғыр	
Махоровка	Қарабалаған	
Мәдениет	Қарабұлақ	
Мәжіт	Қарабұраң	
Мәмбетов	Қарағайтерек	
Мәстек	Қарағанды	
Мәтен	Қаракөл	
Медвежка	Қаражас	
Мектеп	Қаракөң	
Менгізей	Қаракөп	
Меней	Қарақай	
Менжинское	Қарақамыс	
Мерген	Қарақоға	
Мереке	Қарақуыс	
Мир	Қарақұдық	
Мирное	Қарамарқа	
Мирный	Қарамая	
Мироновка	Қарамойыл	
Миртюки	Қарамола	
Михайловка	Қарамырза	
Мирошниченко	Қараңкөл	
Мичурино	Қараөзек	
Мичуринский	Қарасай	
Мишкино	Қарасойған	
Мищенка	Қарасор	
Можан	Қарасу	
Мола	Қаратал	
Молодёжное	Қаратау	
Моложенков	Қаратерек	
Монашки	Қаратомар	
Мортық	Қарашоқ	
Москворецкое	Қарашоқы	
Московка	Қарашілік	
Мостовое	Қарбекет	

Моховое	Қарғынтірек	
Мөңке	Қарзағұл	
Мулянка	Қартоспа	
Муравьиное	Қаршығақашқан	
Муромское	Қасқабай	
Мұқан	Қасқабас	
Мұқыр	Қасымқасен	
Мұрат	Қасымөлген	
Мұстафа	Кұртай	
Мүсәпір	Күсбек	
Мырық	Кұттымбет	
Мысқал	Қызылағаш	
Нагорное	Қызыләскер	
Надеждинка	Қызылжар	
Надежка	Қызылжұлдыз	
Найдорф	Қызылқайнар	
Найка	Қызылмолда	
Накладово	Қызылоба	
Налобино	Қызылөлке	
Нариман	Қызылсор	
Наследниковка	Қызылтаң	
Наурус	Қызылтоғай	
Неждановка	Қызылтомар	
Нежинка	Қызылту	
Немецкое	Қырғызбай	
Никитинка	Қырғыз Батпағы	
Никитино	Қырғыз Жерлері	
Никитовка	Қырғыз Құдықтары	
Николаевка	Қатанай	
Никольское	Қатарқоңыр	
Новое	Қашакөл	
Ноқат	Қашқынбай	
Образец	Қоғамқоңыр	
Образцовка	Қожагелді	
Обуховка	Қозыбай	
Ожырай	Қоймақойған	
Озбай	Қойнауқыр	
Озёра	Қойшілік	
Озёрное	Қондәулет	
Озёрный	Қондыбай	
Окладни	Қонысбай	
Октанга	Қоныстоған	
Октябрь	Қоңырсиыр	
Октябрьский	Қоңырсу	
Октябрьское	Қорабас	
Ольгинка	Қорамүз	
Ольговка	Қорғантал	
Ольшанка	Қорғантас	
Омар	Қоршілік	
Омутки	Қосағаш	

Орёл	Қосбармақ	
Орловка	Қосжарық	
Окуневка	Қосирек	
Ортақшыл	Қоскөл	
Орталық	Қосқоға	
Осёдлое	Қосқонған	
Островка	Қосмола	
Островное	Қоспақкөл	
Өзек	Қоссор	
Өлеңті	Қостомар	
Өмекен	Қосшілік	
Өндіріс	Қошағаш	
Өрнек	Қошалы	
Өскен	Қоянағаш	
Өтеген	Қулықөл	
Павловка	Қутышқан	
Папашкины	Қушолақ	
Парамоново	Құдайберген	
Паровушка	Құдықағаш	
Пегарь	Құдықшілік	
Пеньковка	Құлаатты	
Пеньково	Құлақшырпы	
Пески	Құлантомар	
Песчанка	Құлатай	
Петаевка	Құлболды	
Петково	Құлұмбай	
Петровка,	Құмдыкөл	
Вишнёвка	Құмкөл	
Питное	Құмтал	
Питомник	Құмтөккен	
Пияшино	Құнанбай	
Плешивое	Құндыбай	
Плоское	Құндыкөл	
Плотина	Құрғақкөл	
Победа	Құркөл	
Повозочное Повиликино	Құрманбай	
Подгорное	Қырымбай	
Подлесное	Қырымбет	
Подольское	Қыстауағаш	
Пожарка	Лапина Роцца	
Покровка	Лебединое Болото	
Половинное	Легаев Кордон	
Полтавка	Лес Бочонок	
Полудино	Лесная Дача	
Половинное	Лесные Поляны	
Поляковка	Липунова Заимка	
Пономарёвка	Любимовская Ляга	
Попово	Мағжан Жұмабаев	
Почтовое	Майбалық	
Правдино	Майлыағаш	

Прекрасное	Майоров Лес	
Пресновка	Майөзек	
Прибрежное	Максимкин Колок	
Привольное	Мақашауыл	
Придорожное	Малахов Остров	
Приишимка,	Малая Белая	
Приишимское	Малая Веселуха	
Приозёрное	Малая Возвышенка	
Приреченское	Малая Жаба	
Приречное	Малбағар	
Пробуждение	Малдыбайталы	
Прогресс	Малемдеген	
Прокурорское	Маликовская Кошара	
Пролетарка	Малинов Куст	
Пронькино	Малиновый Лог	
Проскурин	Малқара	
Простор	Малое Белое	
Протяг	Малое Займище	
Прудковское	Малосергеевка	
Прудовое	Малые Ракиты	
Писаревка	Малый Пинай	
Птичий	Малый Сад	
Пулемётовка	Малышева Ракита	
Пустынное	Мананбай	
Пчелино	Маношкина Ляга	
Пъжиков	Мансұртомар	
Пышное	Марқабай	
Раевка	Марусин Лес	
Развалины	Масеевы Ракиты	
Разгульное	Матвеевские Кусты	
Раздолье	Махамбетов Батпағы	
Раздольное	Маяковский Участок	
Разлужье	Маяшапқан	
Раисовка	Междуозёрное	
Ракита	Мелкин Угол	
Ракитник	Меңкесер	
Ракитное	Метлишино	
Ракиты	Милешкина Гора	
Рамазан	Миловидовка	
Раскрепощение	Минины Ракиты	
Рассвет	Миролубово	
Рассомахова	Митрофанов Колок	
Рассвет	Митрошино Займище	
Балка	Михайлин Лес	
Ребрихино	Мичурин атындағы	
Ребровка	Мишенькин Ложок	
Ребровское	Многосопочное	
Редкое	Многоцветное	
Ренёво	Мокрый Колок	
Речка	Молдағұл	

Речковское	Молодая Гвардия	
Речушка	Молодогвардейское	
Решетово	Моложенкова Сотня	
Ровное	Молоково Болото	
Рождественка	Мордвауыл	
Рублёвка	Моховое Болото	
Розовка	Муздыкел	
Ростовка	Муздыкудык	
Рошкоп	Муқанай Буталары	
Рощино	Муратбек Батпағы	
Рощинское	Мужебай	
Рубановка	Мыңбай	
Рузаевка	Мыңжасар	
Рукав	Мырзағұл	
Рухловка	Мырзакелді	
Рыбное	Мысауыл	
Рябиновка	Нағурбек	
Рявкино	Найзатомар	
Рязанка	Накладовы Кусты	
Рям	Нарынгүл	
Рясинка	Наусурбай	
Сабыр	Никольско-Бурлыкское	
Савино	Новоакимовское	
Саға	Новоалександровка	
Садовк	Новоандреевка	
Садомное	Новоберёзовка	
Саженка	Новобриловка	
Саз	Новогеоргиевка	
Сазоновка	Новогречановка	
Сактан	Новодворовка	
Салпы	Новодубровное	
Саманы	Новое Поле	
Сами	Новоивановка	
Самсоновка	Новоишимское	
Сандал	Новокаменка	
Сандық	Новокрасновское	
Сардонниково	Новомихайловка	
Сарман	Новоникольское	
Сартай	Новопавловка	
Сарылык	Новопокровка	
Сарын	Новоприречное	
Сафроново	Новороссийское	
Сахалин	Новорыбинка	
Сахарово	Новосветловка	
Сэбит	Новосёловка	
Сэнкі	Новотроицкое	
Сэруар	Новоузенка	
Сәуле	Новоукраинка	
Свет	Новоуспенка	
Светлое	Новохерсонское	

Свинарник	Новый Быт	
Свободный	Новый Свет	
Сейфолла	Ноғайбай	
Секзек	Нұрпейіс	
Семёново	Нұрымбет	
Сенкубаев	Обалысай	
Сенное	Одна Берёзка	
Сергеевка	Ожанқопа	
Сергеевский	Ойшілік	
Сергино	Окуневские Лозы	
Серебряки	Олжабай	
Сечкино	Ольховая Дача	
Сивковка	Олпагар	
Сивково	Оңтүстік	
Сидоровка	Орлиная Гора	
Симаки	Орлиногорское	
Симоновка	Ортакереге	
Сиыршы	Ортакөл	
Скворцовка	Ортақұдық	
Славянка	Ортақши	
Слабенькое	Орысбай	
Сладенькое	Осиновое Болото	
Сливное	Оспантал	
Смирновка	Остановочный Кордон	
Смирново	Отынағаш	
Смолино	Ошова Ямка	
Совет,	Өзайдар	
Советское	Өзексай	
Соколовка	Өзекшым	
Сокпа	Өсербай	
Солёное	Өтебай	
Солнечное	Өтетілеу	
Солодушкино	Паровое Болото	
Сомрат	Пахарь-Сибиряк	
Сор	Пашенное Болото	
Сорочье	Первомайское	
Соседка	Петерфельд	
Сосновка	Петропавловка	
Софиевское	Пиндусов Лес	
Социал	Пионерлагерь	
Спасовка	Полтавская Балка	
Сpirкино	Полымский Лес	
Спорное	Поперечный Бор	
Старинка	Попов Лес	
Стахановка	Попово Болото	
Степанов	Поповская Балка	
Степное	Поповский Остров	
Стойло	Попутный Кордоны	
Стрельниковка,	Потапова Дубрава	
Стрепетовка	Пресновский Пруд	

Строитель	Пресноредуть	
Студёное	Придорожный Кордон	
Ступинка	Прямоугольное	
Су	Пыжиков Околок	
Субботинка	Пятое Декабря	
Сулинский	Резунское Болото	
Сулы	Росейные Кусты	
Суворовка	Рысмәмбет	
Сумное	Савельевский Бугор	
Сургут	Сағынайауыл	
Сухое	Садыркөл	
Сүйрік	Саздыағаш	
Сүлікті	Сазсай	
Сыза	Сазтоған	
Сыздықов	Сайағаш	
Сықпа	Сақтар Қорасы	
Сіргелі	Салбек	
Табан	Салихағаш	
Тайлақ,	Салқынкөл	
Тайтаң	Салпыағаш	
Тайынша	Самайкино Болото	
Тақта	Самамбет	
Тал	Саманные Стены	
Талап	Саманный Лес	
Талапкер	Самарский Лес	
Талап	Самодуровка	
Талды	Самойлов Лес	
Талдық	Самофаловка	
Талпын	Сапалаат	
Талшық	Сапожников Угол	
Таманское	Сараңкөл	
Тамбовка	Саратовы Кусты	
Тамбуг	Сардонников Саяжайы	
Тапшыл	Сартбек	
Тарақты	Санжар	
Тарасовское	Сарыадыр	
Татар	Сарыайғыр	
Татарка	Сарыбай	
Ташкентка	Сарыбауыр	
Телпек	Сарыбел	
Тельманово	Сарыбие	
Темір	Сарыбұлақ	
Тентек	Сарықамыс	

Теңдік	Сарыкөл	
Тенелдік	Сарықияқ	
Теңіз	Сарықопа	
Тепличное	Сарымбет	
Тепловский	Сарыөзек	
Тепловское	Сарыөлең	
Терновка	Сарыөлке	
Тетеревинка	Сарысай	
Тимирязево	Сарытомар	
Тимирязев	Сарытүбек	
Тимирязевский	Сарышақар	
Тищенко	Сасықкөл	
Ткаченко	Сатыпалды	
Тоғай,	Сатышапқан	
Токаревка	Саумалколь	
Тоқсан	Сафонов Куст	
Тоқсымақ,	Саумалкөл	
Тоқты	Свиридова Поляна	
Токушы	Святодуховка	
Толмачёвка	Священное Озеро	
Толбухинское	Семиозёрка	
Толмачёвка	Семипалатное	
Томан	Семиполка	
Топат	Семь Колодцев	
Топки	Сеңкібай	
Торғай	Серіқара	
Торфяное	Симоновы Кусты	
Тоспа	Силосные Ямы	
Төлеңгіт,	Синяево Поле	
Төңкеріс	Соболева Берёзка	
Травяное	Совхоз Пресновский	
Талшық	Сокологоровка	
Тұрсын	Соқтатомар	
Тырналы	Соқыртай	
Тышқан	Солтүстік	
Тіленші	Спущенный Амбар	
Троицкое,	Средние Дубравы	
Трудовое,	Ставрополка	
Тупое	Староабрамово	
Тұңғыық	Старобелка	
Тюменка	Старосухотино	
Уақ	Стёповая Ракита	
Убежище	Стерлитамақ	
Уваковское,	Суаткөл	
Уванас	Суворовская Стена	
Уголки	Сулықамыс	
Украинка,	Сулытомар	
Украинское	Сулышоқ	
Ульяновка	Сурчиное Поле	
Уречник	Сутомар	

Урожайное,	Сухая Лага	
Урожайный	Сухая Ракита	
Усачёвское	Сухминское Болото	
Усердное	Сухое Болото	
Усиркино	Сухое Озеро	
Успенка	Сухорабовка	
Уткино	Сұлтанқазы,	
Утятник	Сұлукөл	
Ұзақ	Сүгірбай	
Ұстаған	Сыздығаш	
Ұялы	Сыктомар	
Үлгі	Сыроежки	
Үлгілі	Сыроежкина Пашня	
Үміткер	Сырымбет	
Үрпек	Тұғұржап	
Үсен	Тазақұдық	
Үскен	Тайқалған	
Филипповка	Тайқұлан	
Фирсово	Таласбай	
Фролово	Талдығаш	
Хайрулла	Талдыкөл	
Харьковское	Талдысай	
Херсонский	Талшілік	
Херсонское	Тамаққыстау	
Хмельницкое	Тарашкөл	
Хорошее	Тасарал	
Цвик	Тасқұдық,	
Целинное	Тастемір	
Цуриковка	Тастығаш	
Чайка	Тастыбұлақ	
Чапаев	Тастыкөл	
Чапаевка,	Татарино Болото	
Чапаево	Татар Шабындықтары	
Чаша	Тахтаброд	
Чепраки	Тауағаш	
Червонное	Тәнтікөл	
Череда	Тезқұдық	
Черепково	Телжан	
Черкасское,	Таубай	
Чермошнянка	Телпекқоңыр	
Черуновка	Теренкөл	
Черниговское	Теренқұдық	
Чириковка	Теренсай,	
Чистовское	Терентомар	
Чистое	Тихоокеанское	
Чкалово	Тоғызак	
Чистяковское	Тоғызбалауса	
Чьяново	Тоғызқамыс	
Шабдар	Тоқсан Би	
Шабыр	Тоқтас	

Шағалалы	Тоқай	
Шағырмақ	Толыбай	
Шадияр	Тонкошуровка	
Шақан	Торытай	
Шақпақ	Тораңғыл	
Шалаев	Төлегенауыл	
Шалково	Төленшілік,	
Шалқар	Төменгі Ауылдар	
Шанцы	Төменгі Бұрлық	
Шарық	Төрткүдық	
Шарықты	4-ші Шабындық	
Шаталово	Трановые Леса	
Шаховский	Тұрсынбай	
Шаховское	Тұтқышқорасы	
Шәкей	Түйеөткен	
Шевченковское	Түлектай	
Шәкірт	Түгінтал	
Шекен	Тыныштықбай	
Шелегино	Тікирек	
Шелухинское	Тілембай	
Шеткергі	Трудовая Нива	
Шеткеріске	Трудовой Крестьянин	
Шеферский	Туутқан	
Ширапай	Тұғыржан	
Ширванка	Түзкөл	
Шкуркино	Тілеуберген	
Шнуровка	Тілеусай	
Шолақ	Уақарай	
Шорман	Уәлиханов	
Шортай	Уделенковы Кусты	
Штоп	Ұзынағаш	
Штыровка	Ұзынжал	
Шульженровка	Ұзынжар	
Шустово	Ұзынкөл	
Шұбыра	Ұзынқызыл	
Шүкірлік	Ұзынтомар	
Шымыр	Ұртоқпан	
Шырпы	Ұялықөл	
Шілік	Үйікқыстау,	
Щедринка	Үкілі Ыбырай	
Щепки	Үлкен Айтқылған	
Щучье	Үлкен Алуа	
Ыдырыс	Үлкен Баян	
Ынталы	Үлкен Бозат	
Ынтымақ	Үлкен Жайылма	
Ысқақ	Үлкен терек	
Юбилейное	Үлкен тоғай	
Юдинка	Үшкөл	
Южное	Үшкүңгір	
Явленка	Үшқара	

Яковлевка	Үшқудық	
Якорь	Үшқызыл	
Ялты	3-ші колония	
Ямка	Фейфелова Яма	
Ямки	Фроловский Угол	
Янко	Хлебороб,	
Яновка	Хлеборобное	
Янцено	Цыганские Лозы	
Ярмы	Чапаев Кордон	
Ясновка	Чентонова Дубрава	
Ястребинка	Черепанова Ямка	
Лабановские	Чернобаевка	
Лань	Чернозубовка	
Лебедки	Чернолесье,	
Лесной	Чечёткин Лес	
Летовка	Чиненова Полоса	
Лисий	Чистое Болото	
Лысая Лукинский	Чистополье	
Макашевка	Членское Болото	
Маношкин	Човонский Лес	
Маяковский	Шабдарайғыр	
Межевой	Шабдарбие	
Мельничный	Шағалалытеңіз	
Мищенка	Шағынбай	
Могила	Шағырай	
Могильный	Шақай	
Мұрат	Шақпақтас	
Никополь	Шалабай	
Орлиная	Шалабайауыл	
Островской	Шал Ақын	
Өрнек	Шандақ	
Өселей,	Шарбақкөл	
Падающий Павловский,	Шатурин Лес	
Парничный	Шахметьев Ауыл	
Парфёнов	Шевченков Лес	
Перекрест	Шведов Лес	
Першинский	Шершнёва Заимка	
Песчаный	Широкий Лес	
Плакун	Шоққарағай	
Плато	Шоқшаауыл	
Плешков	Шоқытораңғы	
Плоский	Шолақ Досақ	
Подольское	Шолақжал	
Потехина	Шолаққайың	
Преградный	Шолаққора	
Приозёрный	Шолақөзек	
Прокопьев	Шолақсай	
Прудки	Шорохова Пашня	
Развалины	Шотмандай	

Раздолье	Шөпкөл	
Раскат	Шөптікөл	
Расколотая	Шұбарағаш	
Розовка	Шұбарайғыр	
Руга	Шұбартау	
Рухловка	Шұбартерек	
Рыбный	Шұңқыркөл	
Сабыр	Шұңқыршілік	
Салпық	Ықтүбек	
Самсонов	Ысқақ Ыбыраев	
Сарай	Ысмайылқора	
Сартай	Юрьев Колок	
Сатай	Ягодная Поляна	
Сеньки	Ягодная Роща	
Сергеевский	Ясная Поляна	
Серебряковский	Яценкова Пашня	
Славянка	Лисмакурга	
Сладковский	Маймұқыр	
Соболев	Махамбет	
Соколовка	Маяжал	
Солёный,	Межобластная	
Сотницкий	Межсовхозный	
Средний	Мыңшұңқыр	
Стрепетовка	Новоалексеевка,	
Субботинка	№2 Бригада	
Сурковый	№3 Бригада	
Сурчинная	№4 Бөлімше	
Суслиный	Обухово Новое	
Сүнгүір	10-шы Клетка	
Таборный	Осопсор	
Тагунов	Марьевский Грейдер	
Тайынша	Плакун-Гора	
Тачерган,	Сарыадыр	
Теке	Сарыарка	
Ткачёва	Сарықамыс	
Травянистый	Сарытау	
Тұяқ	Сарытөбе	
Тұмсық	Сатыпалды	
Үрпек	Семилов Остров	
Федотовский	Сливной Остров	
Ферма	Солтүстік	
Филоново	Сухая Речка	
Чельщки	Сыромолотовский	
Черченый	Сырымбет	
Чириков	Табакбұлақ	
Чкалово	Талдыағаш	
Шабақты	Тасжарған	
Шағалалы	Тасқудық	
Шақпақ	Тасшоқы	
Шамған	Төреадыр	

Школьный	Төтекуз	
Шуховский	Тұғыржан	
Шілік	Ұзынкөл	
Ягодный	Ұзынтомар	
Ячменный	Үлкен Қараой	
	Үшқамыс	
	Үштөбе	
	Черненская Сопка	
	Шоққарағай	
	Шоқшаауыл	
	Шұңқыркөл	
	Шығыс Веселовка	
	Шырпылысай	
	Юдинский Стан	

Оронимдер

Бірнегізді атаулар	Екінегізді атаулар	Үш, одан да көпнегізді атаулар
Адыр	Айбас,	61-ші Клетка
Азатков	Айбасар	Бескене Бастауы
Айдарлы	Айыртау	Жақсы Жалғызтау
Айрық	Ақбет	Жаман Жалғызтау
Ақан	Ақжар	Жаңа Қулытөбе
Андреевский	Ақсораң	Жаңа Құлақшәріп
Антонов	Ақтас	Жаңа Қырыққұдық
Арық	Ақтөбе	Жаркөл Телімі
Ауыл	Ақтүбек	21-ші Клетка
Әулие	Алпысоба	24-ші Жазық,
Балобанов	Аралауыл	Ленинградский Южный
Бандуровский	Астаукөл	Оңтүстік Ұзынкөл
Безводный	Ащыкең	Оңтүстік Алабота
Безымянный	Әкімбет	Талдыдомбак
Бейіс	Әлнісоба	Үшқарасу
Бекет	Байсерке,	
Болотный	Балтабай	
Борлы	Белқарағай	
Бостан	Бердібек	
Бүркіт	Бестау,	
Бірлік	Бесінші Бригада	
Виноградовка	Большой Изюм	
Власовский	Большой Остров	
Вонючий	Бұлақ	
Востанинский	Бұлымбай	
Высоковский	Бүйірағаш,	
Глинка	Бірқара,	
Голая	Володарское	
Голубевский	Волчья Дубрава	
Горка	Дәуқара	
Граница	Долговский Остров	

Груздевский	Дружба Северная	
Давыдовский	Егіншілік	
Двойная	Ескі Сатан	
Добаво	Ефимовка Новая	
Докучаев	Жалғызқарағай	
Долгий	Жаманкөл	
Домашняя	Жарсал	
Дөнгелек	Жарыққопа,	
Дружба	Жуантөбе	
Дубровка	Золотая Нива	
Дүкен	Золотоноша	
Евсеевский	Иісерген	
Екатериновский	Иманбұрлық	
Ефимовка	Иманжал,	
Жақсы	Имантау	
Жалтыр	Казанский Западный	
Ждановский	Кенбай	
Железненский	Кеңкөл	
Жунева	Кескентөбе	
Заринский	Конеферма	
Заячий	Королевский Остров	
Звезда	Көбенсай	
Змеиная	Көккұдық	
Ивановский	Көкөзек	
Изосимовский	Көксор	
Ишимский	Көктөбе,	
Кабаний	Көкшетау	
Кабановский	Красный Коваль	
Казённый	Кременчугский Стан	
Карьер	Кривошеевка	
Каткинский	Кузьминский Остров	
Кашин	Күзеусай	
Кинатинский	Кішкенесай	
Кирилловская	Қазанқап,	
Киселёва	Қапандүм	
Ковыльное	Қараағаш	
Колпаковский	Қарақоға	
Конев	Қарақожа	
Котёл	Қараоба	
Көмірден	Қарасай	
Краснояр	Қарасерек	
Крестьянский,	Қарашат	
Крещенка	Қарбекет	
Кунгурцев	Қиыналап	
Кустарник	Қорғантас	
Кусты	Қосжарық	
Кірпіш	Қошағаш	
Қадыров	Қурайбел	
Қарама	Қушит	
Қаумен	Құлаайғыр	

Қималы	Құлақшәріп	
Қорған	Құмтөккен,	
Қырғыз	Құмшық	
	Құтымбай	
	Қыземшек	
	Қызылсор	
	Қызылту	
	Қырғаға	

Спелеоним

Бірнегізді атаулар	Екінегізді атаулар	Үш, одан да көпнегізді атаулар
Башкирцев	Қожамжар	
Королевская	Қостерек	
	Шолақөзек	

**Қосымша Ә Солтүстік Қазақстан облысы топонимдерінің
субстраттық қабаты**

Гелионимдер

Қазақ	Түркі	Орыс (славян)
Айсары	Күрті	Агафоново
Айман	Қошқар	Алинкино
Ақжан	Таран	Андреевское
Аманбай	Башқұрт	Артамоново
Әлпаш	Айғыржығылған	Асташкино
Бабақан	Биесойған	Армяжное
Байымбет	Екінші Қарабие	Берниково
Бабалы	Жиентал	Безымянное
Батан	Жоғарғы Балық	Бикенино
Батпақ	Жабайкөл	Большое
Бекет	Қарабие	Бородино
Әуілдек	Қызкөл	Босявка
Бөкен	Қызтомар	Барково
Бұлақ	Майлыкөл	Бруцеллёзное
Бұлдақ	Омакөл	Быково
Бұлдақты	Башқұрт Кішкене Шұңқырлары	Верёвкино
Бұркылдақ	Маларанкөл	Весёлое
Бүркеу	Сарықызкөл	Вилы
Бүркіт	Үлкен Сарыайғыр	Внучково
Былкылдақ		Волково
Дос		Ганино
Екінші		Глиняное
Жалтыр		Глубокое
Жалтырша		Гнилое
Жанак		Горелое
Жапырақ		Горьковское
Жығылған		Горькое
Кесер		Гречкино
Қарағайлы		Гришкино
Қияқты		Гусиное
Қоркылдақ		Дерянкино
Қотыр		Длинное
Қурайлы		Долгое
Құтылу		Евтеевское
Қыртыс		Ермаковское
Мүтен		Жёлтенькое
Нұрым		Журавлиное
Сайдар		Жучковое
Сапақ		Заево
Сәмтік		Зайково
Сиықпа		Займище
Сулы		Зарослое
Сүлікті		Заросшее
Сықпа		Зелёное
Табанды		Земляное

Тегісшіл		Земское
Телпек		Золотилино
Томар		Зыряново
Тұрым		Игнатьевское
Тығыз		Иголкин
Тұзды		Илюшино
Ұлы		Илюшинское
Үкі		Казанцево
Үлкен		Калачик
Үшінші		Калашниково
Шағалалы		Калинино
Шайыр		Калинки
Шоқат		Катькино
Шошқалы		Кладбинское
Шұқыр		Кладье
Балтабай		Классино
Бесбай		Клещёво,
Айту		Клики
Ақбас		Ковалёвка
Ақсуат		Комарино
Ақсықпа		Комарово
Аралкөл		Кондуково
Аралқамыс		Коноплёво
Ащыкөл		Конопляное
Бабайтомар		Конюхово
Байкөл		Кореш
Байтомар		Королевское
Батпақкөл		Короткое
Бәрікөл		Косёнок
Бекеткөл		Кочкарник
Бестомар		Кочковатое
Әулиеоба		Кривое
Басқоңыр		Кругленькое
Биіккөл		Круглое
Бөкенкөл		Крупашка
Далакөл		Кукино
Дауылбай		Куличье
Егіндікөл		Куломзино
Есілкөл		Культиваторское
Жалғызкөл		Купиеватое
Жалғызқайың		Лагерное
Жалтырсор		Лебедки
Жаманкөл		Лебедовское
Жаманқоңыр		Леканово
Жанбатыр		Лепехино
Жанболат		Лесное
Жаркен		Лиман
Жаркөл		Лобаново
Жарықкөл		Лопушное
Зоркөл		Лукашино

Кеңшалғын	Лягушачье
Ұзынкөл	Лягушье
Көкүй	Маленькое
Көпберген	Мальшкино
Көшімбай	Матюшино
Күйгенкөл	Матюшкино
Күнтай	Маякское
Кішкенекөл	Михеево
Кішкентай Қарақамыс	Мишино
Кіші Бүркіт	Могилка
Кішікөл	Мокринское
Кіші Сүлікті	Мордовское
Кіші Шабәқ	Морево
Кіші Шошқалы	Моховое
Қабыланбай	Моховушка
Қапшықкөл	Мочище
Қараащы	Мустафино
Қарағанкөл	Муховинское
Қаракөл	Наганное
Қарақамыс	Назарово
Қарақау	Неделька
Қарақоға	Немчиново
Қаратомар	Низок
Қожақоңыр	Никитинское
Қойшолақ	Николаево
Қонақайсықпа	Обжорное
Қоржынкөл	Обманное
Қоскөл	Опалиха
Қосқара	Оппа
Қоспақкөл	Орлиное
Құйынсықпа	Осиннички
Құлабие	Осипово
Құндақсай	Павловское
Құндақши	Палочное
Құржай	Панкрашка
Құрымбай	Пахотное
Құтымбай	Пашенное
Мадияр	Пашкарёво
Майбике	Перерезанное
Малдыкөл	Перешейки
Малыбай	Першино
Нәншалғын	Песчаное
Обакөл	Петково
Ортақкөл	Петровичи
Сағатомар	Пёстрое
Садыркөл	Пикетное
Сарыала	Пильщикова
Сарыкөл Сарыбалық	Плоцкое
Сарыман	Повелихино
Сасықкөл	Подползи

Сауыткөл	Покровское
Суаткөл	Половинное
Сүліктітомар	Поперечное
Тақыркөл	Потёмкино
Талдыкөл	Пронькино
Тереңкөл	Пропащево
Толыбай	Пукасово
Тұрымбаев	Разовое
Тұрымбет	Ракитное
Тістемір	Раписово
Ұзынкөл	Раскат
Ұлыкөл	Редькино
Үлкен Бүркіт	Ремок
Үлкен Имаш	Ренёвское
Үлкенкөл	Решётное
Үшкөл	Рогозянка
Шағынбай	Рогозяное
Шауәли	Рогозянское
Шашмұрын	Ромашево
Шоқыкөл	Ручкино
Шөмішкөл	Рыбалка
Шөптікөл	Рыбное
Шұңқыркөл	Рыжее
Шілікөзек	Рябцево
Ыссыкөл	Рям,
Байтеліқарақоға	Рямовое,
Боржұбайтомар	Рямское,
Елубисокпа	Савасянниково
Жақсы Жаркөл	Савчино
Кіші Ақшешей	Сазоновское
Кіші Қайраңкөл	Саманное
Қамысақтомар	Сапозок
Қарасутомар	Сарафанчик (түркі сөзі)
Торыатқайраңкөл	Саушкино
Үлкен Ақшешей	Светлое
Үлкен Жанболат	Свинячье
Үлкен Қайраңкөл	Сенькино
Үлкен Қоскөл	Сёмино
Үлкен Құрымбай	Сидорово
Үлкен Сарыкөл	Сикисово
	Симаково
	Симбирское
	Башкирёнок (түркі сөзі)
	Закамышное (түркі сөзі)
	Кабанка (түркі сөзі)
	Кабанчик (түркі сөзі)
	Камышлово (түркі сөзі)
	Камышное (түркі сөзі)
	Камышовое (түркі сөзі)
	Сладкое

	Сметанкино
	Смородина
	Снежное
	Солдатское
	Соколово
	Солёное
	Сотинское
	Станотино
	Стеколко
	Степаново
	Стойло
	Сургутское
	Суслиное
	Сухое
	Табунное (түркі сөзі)
	Тарханово
	Телячье
	Терещуково
	Тетер
	Тибек
	Томиловское
	Торфяное
	Травяное
	Тришкино
	Трушино
	Угловое
	Узкое
	Улеево
	Утиное
	Уточкино
	Фокино
	Харитоново
	Хохловатик
	Хреновка
	Цыган
	Чабаньково
	Чаичье
	Чашино
	Чебаньково
	Черёмушкино
	Чёртово
	Чивилёво
	Чистенькое
	Чистое
	Чичерово
	Чугуновское
	Шадково
	Шалково
	Шанюшка
	Шилино

		Широкое
		Шпагатное
		Шухово
		Юдино
		Ямка
		Ямистое
		Ячменище
		Безымянное
		Бешабашное
		Большесажинское
		Большое Моховое
		Большое Филькино
		Большой Лиман
		Большой Мальдрикс
		Бримжанкино
		Веринкел
		Второе Перерезное
		Горелое Займище
		Дальний Луг
		Долгенькая Ракита
		Есаульское
		Кочубей
		Красная Шапка
		Кривая Ляга
		Куликовы Кочки
		Малое Кривое
		Малое Моховое
		Малое Прапорщиково
		Малое Филькино
		Малый Рямok
		Мальдрикс
		Саймулкино
		Сергоулово
		Спорная Чаша
		Старое Симаково
		Укуйкины-Кочки
		Шерстобитово
		Широкое Пёстрое
		Щучье Озеро
		Малое Троебратное
		Прилив Красной Шапки
		Бабье

Лимнонимдер

Қазак	Түркі	Орыс (славян)
Ақыш	Қазалы	Абраево
Алуа	Қошқар	Алексеево
Асан	Тарбағай	Алёшино
Ащы	Ақбалық	Алешкино
Әлия	Арғанаты	Альтейкино

Әуке	Арланкөл	Андреевское
Бабаш	Арықбалық	Анисимово
Базай	Омакөл	Анохино
Байғазы	Умакөл	Антоново
Байса	Сорбалық	Апталино
Байтақ		Аралькино
Бақшалар		Армяжное
Балуан		Архипкино
Балықты		Асташкино
Бармақ		Атаманово
Баршын		Атаманское
Батпақ		Афонькино
Баян		Ахитово
Бекет		Баженово
Бектен		Байкал
Бидайық		Балашово
Бикеш		Бараново
Борлы		Бахареве
Бөкен		Башенное
Бұзау		Башкиренок
Бұқа		Башкирцев
Бұлақ		Бебин
Бүркеу		Безымянное
Былқылдақ		Беленок
Доғалақ		Беленькое
Дос		Беловский
Ебей		Белое
Екінші		Белоново
Есеней		Берёзовое
Есіл		Берниково
Жалтыр		Бескамышное
Жалтырша		Бессонное
Жалынды		Бобровое
Жанақ		Богатое
Жанғай		Бодрово
Жарық		Большое
Жыланды		Борки
Жылымды		Бородавкино
Кемпір		Бородино
Керке		Борский
Көк		Бугровое
Кіндікті		Бугровское
Кірпіш		Будаково
Қабан		Буканское
Қайраң		Буканы
Қақ		Букетное
Қамаш		Буковое
Қап		Буланое
Қарағайлы		Бутарышкино
Қоға		Бычьё

Қоқан		Валда
Қолдар		Варварино
Қоңды		Васино
Қопа		Великое
Қотыр		Винное
Құбыш		Воеводское
Құжы		Войтенково
Құлан		Волгарёво
Қызыл		Волково
Қылыш		Волосянково
Қымызды		Волчонок
Қырғыз		Волчье
Мағай		Вонючее
Маймақ		Воровское
Мақай		Гайдуково
Мәмбет		Гайдучонок
Меңді		Галкинское
Моалалы		Глиняное
Мұжық		Глистоватое
Нашан		Глубокое
Обалы		Глухое
Өзек		Гнилое
Өтеп		Голенькое
Сабыр		Головастик
Сағындық		Головастое
Сағыр		Голубево
Сандырақ		Гольшонок
Сары		Горбатое
Сатай		Горбуново
Сегіз		Горелое
Су		Горькое
Суат		Грачёвка
Сулы		Грачиное
Сүрелі		Григорьево,
Сұлтан		Григорьевское
Сүлікті		Грязное
Сүнгүір		Гурёнок,
Таған		Гурино
Тайлақ		Гусево
Таймас		Гусиное
Тайынша		Давыдово
Тастақ		Данилово
Татар		Денисово
Тегісшіл		Дёмкино
Теке		Длинное
Тереңге		Долбилово
Теспек		Долганово
Тоқпан		Долгое
Торғай		Долматово
Түп		Домашнее

Тіленші	Доронино
Ұялы	Досовское
Үшінші	Дошеничок
Шабакты	Драгункино
Шабалты	Дьяченко
Шағалалы	Евельево
Шаған	Евтенское
Шағатай	Евтюшкино
Шайтан	Егоркино
Шақпақ	Ежово
Шалдық	Екатериновское
Шалқар	Елгино
Шамған	Елисеево
Шарбақты	Елисейкино
Шат	Ерилово
Шашай	Ефремово
Шеген	Жагрино
Шоқат	Железное
Шоқы	Желяв
Шоқынды	Жёлтенькое
Шолақ	Жёлтое
Шоңай	Жиляково
Шопан	Жиндино
Шорман	Жирнай
Шортанды	Жирное
Шошқалы	Журавлёво
Шөленке	Забочное
Шұрбай	За Бугром
Шыған	Завьялово
Ірімтік	Заднее
Абыройкөл	Заимское
Ағашбит	Займище
Ағаштыкөл	Запосёлково
Ағынкөл	Зарослое
Айдана	Захарово
Айтжан	Захаровское
Айымжан	Зеленино
Айыртау	Земляное
Ақбас	Зенково
Ақбасты	Золотое
Ақжан	Зоринское
Ақкөл	Зотово
Аққошқар	Зукарево
Ақсу	Иванкино
Ақсуат	Ивановский
Ақтайынша	Иващино
Алабота	Игнатово
Алакөл	Иделькино
Алқакөл	Илюшкино
Алқасор	Исаково

Алыпқаш		Исток
Аманжол		Кабаны
Аманкелді		Кабанье
Аралкөл		Казанцево
Астықкөл		Казачье
Атанбай		Казота
Атантай		Калач
Атанұлкен		Калачик
Атығай		Калачики
Ашалыкөл		Калинино,
Ашамай		Калиново
Ашықкөл		Калмыково
Ащыкөл		Калугинский
Ащылыкөл		Калужское
Аяқкөл		Каменка
Әдірбек		Каменное
Әлпаш		Каменный
Әулиеоба		Камылово
Базарбай		Камышевитое
Байболатов		Камышино
Байжарық		Камышиное
Байкөл		Камышлово
Байқошқар		Камышиное
Баймырза		Камышовое
Байсал		Канава
Байсалы		Капральское
Байсары		Карасёво
Байтоқ		Карасёнок
Балтабек		Карасиное
Балықкөл		Карасинское
Балықтыкөл		Карасье
Баскөл		Каркино
Баспақталы		Карьер
Батайкөл		Каучук
Батпақкөл		Качалки
Бауырқамыс		Кисельное
Башқұрт		Кислое
Баянтай		Кишень
Бәженкөл		Клавищное
Бәбекөл		Кладье
Белескөл		Клики
Белестал		Коваль
Бесбай		Коврово
Бескөл		Кожанкино
Бесіншікөл		Козловка
Биіктас		Козово
Бозарал		Козявочное
Бозой		Колково
Боқбасар		Колонинский
Борсықбай		Комарово

Бурылкөл		Комарье
Бұғұмбай		Комсомольское
Бұлғынтал		Кондино
Бұлтыкер		Конечное
Біріншікөл		Кононерское
1-ші Құстыбас		Конопляник
1-ші Подсобное (аралас)		Конопляное
1-ші Тасты		Конюховское
Дайрабай		Копылово
Далакөл		Коровье
Дәтбай		Коростылёво
Дүйсекшенет		Корчажка
2-ші Құстыбас		Косматое
Еламан		Косое
Ералы		Костылёк
Есбол		Котелок
Есенбай		Кочковатое
Есенейөлген		Кравцово
Ескі Есіл		Крайнее
Есмырза		Красное
Есперлі		Крестовое
Жабағыт		Кресты
Жақсыаң		Кривинское
Жақсытүз		Кривое
Жалғызқайың		Кругленькое
Жалманқұлақ		Круглое
Жалпақсу		Крутое
Жалтыркөл		Куклино
Жалтырсор		Культурное
Жалтыртомар		Купальное
Жаманкөл		Курганка
Жамантүз		Курганское
Жамбатыр		Курейное
Жанарстан		Куропаткино
Жансүгір		Кустовое
Жантөре		Лагерное
Жарағаш		Лагуново
Жаркен		Лапушки
Жаркент		Лебедёнок
Жаркөл		Лебяжье
Жарқайың		Ледяевское
Жарсал		Ленёво
Жартыкөл		Лёнькино
Жарықкөл		Линёво
Жасылкөл		Лиственное
Жекекөл		Литвиново
Желдікөл		Лобаново
Желқалқан		Лобзоватое
Жеңкөл		Ложок
Жерлікөл		Ломиное

Жетікөл		Лопарёво
Жолдыөзек		Лопатковое
Жолтомар		Лопушино
Жосаалған		Лукашино
Жұманғұл		Лукиное
Жыландыкөл		Ляга
Жыңғылдысор		Лягушье
Зейнекеш		Майорское
Зоркөл		Маковка
Имантау		Максимка
Итбалық		Малое
Итекеаралды		Мальцев
Келтесор		Мамкино
Кенесай		Мамлютское
Кеңесоба		Маргайка
Кеңқара		Мартыншено
Көбенсай		Мартышкино
Көкайғыр		Марушкино
Көлтерек		Матвеево
Көлшібай		Мачище
Көшеғұл		Машок
Көшерсай		Медвежье
Күреңбие		Мелкое
Күшіккөл		Мешалкино
Кірпішкөл		Миговское
Кішкене Жарма		Микишкино
Кішкенекөл		Миронкино
Кішкенеқопа		Митино
Кішкенесай		Михеево
Кішкенесор		Михайличенково
Кішкенешүрегей		Мишино
Кіші Алуа		Могильное
Кіші Қоскөл		Молоково
Кіші Сүлікті		Мордовское
Кіші Сұлтан		Мохнатое
Кіші Тоқушы		Моховичок
Кіші Шабәқ		Моховое
Кіші Шарпылы		Мочище
Кіші Шошқалы		Мульгино
Қабәқкөл		Муляное
Қадиман		Мураш
Қазалғы		Мусино
Қазбақурақ		Мысли
Қаймолда		Надеждинское
Қайраңкөл		Назаркино
Қәқсор		Наземное
Қалғыркөл		Накладово
Қалдыаман		Некрасово
Қалдыбек		Неперепасово
Қалибек		Никульское

Қалитекен		Новое
Қалмақкөл		Оглачи
Қамысак		Окунево
Қамысақты		Окуневое
Қамыскөл		Орёл
Қамыстыкөл		Орлёнок
Қанабай		Орловик
Қандыөлең		Осинки
Қапшықкөл		Осиновое
Қарабалық		Островное
Қарабол		Палочное
Қарағайсай		Параскино
Қарағанды		Парничное
Қаракөл		Паровое
Қарақамыс		Пасынки
Қарақоға		Пахотное
Қарақожа		Пашкарёво
Қарақой		Пеньковатое
Қарамойыл		Пеньково
Қарамола		Пеньковское
Қарамүз		Первое
Қараңкөл		Переднее
Қарасор		Перерванское
Қарасу		Пески
Қаратау		Песковое
Қаратомар		Песчанка
Қарқаралы		Песчаное
Қарпықсор		Пёстрое
Қасқыркөл		Пивочное
Қиыққамыс		Пикетное
Қиыната		Пикетское
Қожабай		Питерово
Қожақонған		Питное
Қойжуған		Питьевое
Қойкелді		Плавающее
Қойтікен		Плешково
Қомбайсор		Плоское
Қонақай		Плотское
Қонақайсықпа		Пнёво
Қонаққонған		Победа
Қонақтысор		Поварихино
Қондыкөл		Поганник
Қоныскөл		Поганое
Қоңащы		Поганый
Қоңыркөл		Подворное
Қорғанкөл		Подвысокое
Қоржынкөл		Подгорное
Қосағаш		Подковка
Қоскөл		Подкорытное
Қосөрен		Подкорытово

Қостомар		Подгородная
Қошқали		Подполосное
Қошқарбай		Подсопочное
Қуқамыс		Под Увалом
Қулықөл		Подувальное
Құдайкөл		Подушка
Құдықтыкөл		Покровское
Құйғанкөл		Полковниково
Құлабие		Полковницкое
Құмбұлақ		Половинки
Құмдықөл		Половинное
Құндыбай		Полонское
Құндыкөл		Полтинное
Құрақтыкөл		Попово
Құрбай		Поповский
Құрғаубай		Поротиково
Құржай		Потапкино
Құрсай		Правдино
Құрттыкөл		Пресное
Құртыңкөл		Пригородное
Құсбек		Прирезное
Құскөл		Притычное
Қыздықөл		Прокопьево
Қызкөл		Пронькино
Қызылсор		Прудок
Қызылшопан		Пустое
Қырғызбай		Пчелино
Қыртаға		Пьянково
Қырықпұлдық		Пьяное
Қысанкөл		Разрезное
Майбалық		Раскатово
Майкүмбез		Распятое
Майқамыс		Речкино
Майқан		Речково
Мақыкөл		Решетниково
Малдыбай		Рогозовое
Малқар		Рожнево
Масакөл		Романовское
Маясай		Ромашкино
Мэтсор		Рубашное
Меңкесер		Русское
Молакөл		Рыбнёнок
Молалыкөл		Рыбное
Молдакөл		Рявкино
Мосакөл		Савенково
Мұздықөл		Сафонково
Мұқанай		Сахарова
Мұқылай		Светленькое
Мұсабай		Светлое
Мұстафакөл		Свиное

Муктікөл		Свинячье
Муштіккөл		Севрюгино
Мықтыбай		Седельниково
Мықтыкөл		Седельное
Мыңшұқыр		Сельское
Мырзакелді		Семёново
Найзакөл		Семилово
Найзатомар		Сергеевское
Нюншалған		Сергино
Обалькөл		Серебряково
Ортакөл		Серебряковское
Ортақамыс		Серёжино
Орынбай		Сетово
Өгізбалық		Сиваш
Өгізкөл		Сиверга
Өгізөлген		Сивково
Өзбектоғай		Сидорово
Сабаттомар		Ситово
Саздысор		Скобчиков
Сазкөл		Скозарь
Салқынкөл		Сладкое
Саманкөл		Сливное
Саңыраукөл		Слоновое
Сарыала		Смирновское
Сарғылтсай		Собачье
Сарман		Солдатское
Сарыағаш		Солёненко
Сарыбалық		Солёное
Сарыкөл		Соловьёво
Сарықамыс		Солодка
Сарықасқа		Сор
Сарыөлең		Сосёново
Сарытал		Сосново
Сарысай		Сотницкое
Сарышық		Сотняк
Сасықкөл		Спасское
Сатыпалды		Среднее
Саумалкөл		Стадное
Сәндікөл		Становое
Сәтбай		Старина
Сексенбай		Старинка
Семізбалық		Старица
Солдаткөл		Старово
Суаткөл		Старое
Суатқамыс		Стекло
Суатсоқпа		Степнёнок
Сұлукөл		Степное
Сұрағанаралды		Стерхово
Сүгірбай		Страшное
Сыбанбай		Стрелецкое

Сілетітеңіз		Стриженое
Таймассор		Студёное
Тактакөл		Сумки
Тақыркөл		Сумное
Тақырсор		Суркино
Таланкөл		Сухое
Таласбай		Сухонькое
Таласкөл		Табунное
Талдыарал		Таловое
Тананкөл		Таний
Таңатбай		Тарлышево
Таранкөл		Телячье
Тасебек		Темниково
Тастыағаш		Тетёркино
Текесары		Тёмненькое
Терексай		Тёмное
Тереңкөл		Торенок
Теренсай		Торфяное
Тоғызкөл		Травное
Тойқонақ		Травяное
Тоқбай		Тукаево
Тоққамыс		Убенное
Токсанбай		Убиенное
Толастар		Угловое
Толыбай		Уделёнок
Тораңғыл		Уделово
Тораңғылық		Умывальное
Тұржан		Усольцево
Тұзкөл		Усталое
Тұлкөл		Утиное
Тұлымбай		Утопшее
Уаққамысты		Утюскино
Ұзынкөл		Федотово
Ұзынқамыс		Фильково
Ұзынсу		Фролово
Ұлыкөл		Фунтиково
Үлкен Жарма		Ханово
Үлкенкөл		Харитоново
Үлкен Сағыр		Харчевое
Үлкенсор		Харьковское
Үлкен Сұлтан		Херсонское
Үлкен Сүлікті		Хлебное
Үлкен Сіргелі		Хлыново
Үлкен Тоқушы		Холодное
Үлкен Тораңғылық		Хомутик
Үлкен Шабак		Хомутино
Үлкен Шарпылы		Хомуток
Үлкен Шүрегей		Хохлёнок
Үшкөл		Хохловатое
Үшқамыс		Худиковое

Үшсай		Церковное
Ханкелді		Чаешное
Шағалалытеңіз		Чайка
Шағырай		Чайное
Шалқыбай		Часовое
Шанабай		Чепыж
Шашмұрын		Черепково
Шоғыркөл		Черёмушкино
Шолақсор		Чернухино
Шөптікөл		Чернышево
Шұқыркөл		Чёрное
Шұңқыркөл		Чивилёво
Шүмектікөл		Чиликово
Шүрегейсор		Чирок
Шынтемір		Чистое
Шірікмая		Чистоково
Ықтыкөл		Чуклино
Ізбасар		Чумеково
Інжімбай		Шанцы
Ішкіот		Шелегино
Ағашүйкөл		Шелкино
Ақбастыкөл		Шепелево
Ақырыстыкөл		Шильцово
Алтықайраңкөл		Ширкалово
Алықбалық		Широкое
Байғашқайраңкөл		Шитово
Байсекетомар		Шляпкино
Байтазасор		Шмаково
Басқаракөл		Шороховое
Басшикөл		Штаны
Бесқазоба		Шубное
Айман		Шустрое
Бұқақарасу		Щучье
Даниялқабайөзек		Энгельский
Жақсыбайсор		Юдино
Жақсы Жалғызтау		Юртово
Жақсыжаркөл		Ягодное
Жақсықарасу		Яковлево
Жанатқарасу		Ямистое
Жантайсор		Ямка
Жолтомарсай		Яркое
Жосалысор		Ястребиное
Иірсайкөл		Ячменное
Көкбиесай		Баяновский Калачик
Көксеңгірсор		Белогубкино
Кіші Ақшешей		Ближнедолгое
Кіші Ащыкөл		Большая Пузыриха
Кіші Көлтабан		Большие Сливки
Кіші Қайраңкөл		Большое Белое
Кіші Қарақамыс		Большое Волчье

Кіші Қарақоға		Большое Долгое
Кіші Қараой		Большое Журавлиное
Кіші Қоржынкөл		Большое Камышное
Кіші Қоскөл		Большое Кобылье
Кіші Сарыкөл		Большое Кривое
Кіші Таранкөл		Большое Круглое
Қабанқарасу		Большое Парамонкино
Қамыстықарасу		Большое Пеньково
Қандықарасу		Большое Прапорщиково
Қисық Қалдыаман		Большое Сливное
Қыстауытсай		Большое Солёное
Мұсабекаралды		Большое Тинное
Сазқарасу		Большое Усачёво
Саржанқарасу		Большое Чанкино
Сарымантай		Большое Чёрненькое
Сарысембесор		Большой Кабан
Сексенбайсор		Большой Пеган
Таңатұзынкөл		Большой Чирок
Тар Бескөл		Веринкөл
Тоғайқарасу		Верхозино
Томарқарасу		Володарское
Торыатқайраңкөл		Вырезанные Кочки
Тұрыпбердісор		Голозубка
Түбікенсай		Горько-Солёное
Тіленшіөлгенсор		Дальнедолгое
Ұзын Қарасу		Двоеденное
Үлкен Ащыкөл		Детдомовское
Үлкен Ақшешей		Егора Андреевича
Үлкен Көлтабан		За Высокой Дубравой
Үлкен Қайраңкөл		Зверобойное
Үлкен Қарақамыс		Каменный Брод
Үлкен Қарақоға		Коновязкино
Үлкен Қарамай		Конские Могилки
Үлкен Қараой		Крутояр
Үлкен Қоскөл		Крутоярое
Үлкен Қосқұр		Крутоярчик
Үлкен Гайтансор		Малая Пузыриха
Үлкен Төбелескөл		Малое Белое
3-ші Құстыбас		Малое Бородавкино
Шәкенақсу		Малое Волчье
		Малое Данилово
		Малое Долгое
		Малое Журавлиное
		Малое Камышное
		Малое Кривое
		Малое Круглое
		Малое Парамонкино
		Малое Пеньково
		Малое Рыбное
		Малое Ситово

		Малое Сливное
		Малое Становое
		Малое Тинное
		Малое Усачёво
		Малое Чанкино
		Малое Чёрненькое
		Малые Пасынки
		Малые Сливки
		Малый Кабан
		Малый Пеган
		Малый Чирок
		Марков Рям
		Метлишино
		Налобино
		Никиты Ивановича
		Новое Межевое
		Опельдук
		Первое Парничное
		Первое Перерезное
		Первомайское
		Петропавловское
		Пономарёво
		Попова Старица
		Саморадкино
		Селиверстово
		Семиозёрное
		Семипалатное
		Среднее Парничное
		Старое Межевое
		Старое Четвёртое
		Сургутское Займище
		Тонконогово
		Треугольник
		Утробинский Калачик
		Горькое Чашино
		Чистое Озеро
		Чистый Сарапул
		Шерстобитово
		Большое Сухорёброе
		Большое Троебратное
		Большой Мальдрикс
		Малое Сухорёброе
		Малое Троебратное
		Мирсанозо

Потамонимдер

Қазақ	Түркі	Орыс (славян)
Борлы	Бестамақ	Белый
Борсық	Жембарақ	Богатка
Бұқпа	Құлаайғыр	Бонделеева

Жарық	Қыздарсай	Горькая
Жолан	Қыздың Қарасуы	Змейка
Қопа		Ключ
Қырғыз		Курья
Мұқыр		Никулиха
Саға		Омутки
Сарым		Поперечная
Сілеті		Солоновочка
Талшық		Солянка
Тікенек		Сухая
Тусын		Белая Глина
Шағалалы		Косогляд
Шақай		
Шарық		
Шат		
Шөбеке		
Айназар		
Ақбұяқ		
Аққанбұрлық		
Ақсай		
Ақсораң		
Аралтөбе		
Ашықбұлақ		
Ащыкең		
Ащысу		
Бабықбұрлық		
Байтүгел		
Байшағыр		
Битеке		
Борсықбай		
Бұқарбай		
Жаңасу		
Жарқайың		
Жекебұлақ		
Иманбұрлық		
Күзеусай		
Қамысақты		
Қарақоға		
Қараменді		
Қарамола		
Қараөзек		
Қарасу		
Қаратал		
Қарашат		
Қарғасай		
Қаржаубай		
Қашырбай		
Қоңырсу		
Қосжарық		
Құрқарағай		

Курсай		
Қыземшек		
Мұқырөзен		
Ойжайылма		
Сарыөзек		
Семізбай		
Тайсары		
Талдысай		
Талсай		
Тілеусай		
Шағалалытеңіз		
Шолақсай		
Шудасай		
Шырпылысай		
Ащықарасу		
Басқарасу		
Жаман Жырасай		
Қошбайкөл		
Сайкөпақты		
Үшқарасу		

Дримонимдер

Қазақ	Түркі	Орыс (славян)
Атан		Аблогина
Аяқ		Анацкий
Әшім		Андреевский
Борсық		Аникин
Белтірік		Апретовский
Бірінші		Арсеновы
Дастарқан		Базановские
Дәсе		Бандуровский
Елек		Банковский
Жаңбыршы		Барачный
Қадыр		Ближний
Қадыров		Богатырский
Қарағайлы		Божков
Қопаң		Большой
Құдықты		Борки
Мұратов		Буканский
Сағындық		Быков
Сыздықов		Волковский
Томарлы		Высокий
Төлемісов		Галкин
Тұрғын		Гоголь
Шайтан		Гончаров
Шуылдақ		Горелый
Шүршіт		Грачатник
Алтынсай		Грачевник
Аралағаш		Грачиный
Арықбалық		Груздяной

Бастерек	Дегтярный
Батпақкөл	Длинный
Боктыкөт	Добрынин
Бірінші Кордон	Долгенький
1-ші Көлембетов	Долгий
Гүлстан	Дубровка
Дөңқызыл	Духнин
2-ші Көлембетов	Евдокимовский
Еселтал	Емельянов
Ескене	Жёлтый
Ескі Бекет	Журин
Жалмауыз	Завадский
Жалпаққызыл	Имтюгеновский
Жаманшолақ	Казанский
Жаңақызыл	Казачий
Итқара	Калинов
Кеңдала	Карецкий
Қараағаш	Катин
Қаратал	Катышков
Қаратерек	Козлов
Қарашоқ	Колок
Қойсары	Комаровский
Момыштал	Круглый
Нұрқан	Макаров
Отынағаш	Манонников
Өмейтал	Маньилишин
Тақбай	Марусин
Тауағаш	Марущенко
Ұзынағаш	Маслов
Шағынбай	Мелкий
Шегебай	Мещанский
Шолақөзек	Мёртвый
Басқараағаш	Могильный
Бекшибай	Моховой
Елтынжол	Муравьиный
Жаңажол Шаппа Орыны	Мячин
Молдабайқыстау	Найманов
Сыбанбайқыстау	Наумов
Ұзын Қызылағаш	Немировский
	Немцов
	Облогина
	Осиновый
	Перемышинский
	Перерезной
	Пироговские
	Платонов
	Подьяманный
	Пожарник
	Поперечный
	Поповский

	Продольный
	Проездной
	Пропащев
	Прорезной
	Прохоров
	Прудковский
	Пыльнев
	Рогачевский
	Рожнов
	Савелихин
	Самарский
	Самойлов
	Санковый
	Сафроновские
	Севостьянов
	Соловьёв
	Сорочин
	Струков
	Суржиков
	Суровцев
	Сухановский
	Таиский
	Тихонов
	Топоровский
	Цыганский
	Чайкин
	Чапаевка
	Чигарак
	Чичеров
	Шатурин
	Шведов
	Шишкин
	Яровой
	Белый Колок
	Буранова Дубрава
	Вагинова Дубрава
	Варавина Дубрава
	Весёлые Куртинки
	Горелое Болото
	Грачевский Колок
	Грачиная Дубрава
	Долгая Дубрава
	Долгие Лозы
	Долгий Колок
	Дубецков Колок
	Дурнева Дубрава
	Дурневский Колок
	Ерёмин Колок
	Заколдованные Колки
	Заячий Колок

	Зотовы Кусты
	Кабушев Колок
	Кобыльевский Колок
	Концеберов
	Коровья Дубрава
	Левая Орловка
	Мальшевы Кусты
	Малютин Колок
	Михалкино Болото
	Моложенков
	Морозовский Колок
	Плоская Роща
	Пограничный Колок
	Попова Дубрава
	Правая Орловка
	Просечные Колки
	Пьяная Роща
	Резвая Дубрава
	Рогачёвы Колки
	Рожневы Колки
	Седовы Колки
	Тихонов Колок
	Шатохина Дубрава
	Юдина Дача

Дромонимдер

Қазак	Түркі	Орыс (славян)
Асанов		Бауманская
Аша		Булаево
Балға		Возвышенка
Ботай		Володарское
Дәуіт		Ганькино
Достық		Докучаево
Қауданды		Заишимский
Қиялы		Зарослое
Сулы		Затон
Тайынша		Комаровский
Талшық		Ломоносовская
Теңіз		Мамлютка
Тоқушы		Октябрь
Шағалалы		Орлёнок
Ақсуат		Писаревка
Ащыкөл		Приречная
Баянтай		Смирново
Биесойган		Совет
Бозарал		Толбухинская
Жаңажол		Уголки
Жаңатұрмыс		Успенка
Жаркөл		Чкалово
Қайраңкөл		Шаховский

Қалмақкөл		Янко
Қараэңтей		Ярмы
Қарақоға		Белоградовка
Қараөткел		II Булаево
Қызылту		Золоторунная
Садыркөл		Кондратовка-Сибирская
Токтыөткел		Молодогвардейская
Ұзынкөл		Новоишимская
2564 км аялдама пункті		Первая Целинная
2586 км аялдама пункті		Пески-Целинные
2603 км аялдама пункті		Петропавл
2629 км аялдама пункті		Совхоз-Жданово
2632 км аялдама пункті		Тахтаброд
2648 км аялдама пункті		№9 разъезд
2651 аялдама пункті		№10 разъезд
2664 км аялдама пункті		
2696 км аялдама пункті		
2703 км аялдама пункті		
131 км аялдама пункті		

Инсулонимдер

Қазақ	Түркі	Орыс (славян)
		Малая Шишка
		Трудный
		Солёный

Некронимдер

Қазақ	Түркі/араб	Орыс (славян)
Алғыс	Қатым	Далигор
Әлеке		
Байғазы		
Қапар		
Талды		
Хасен		
Шабар		
Шакет		
Ойтоғыраз		
Ақбай		
Ақбейіт		
Ақоба		
Бақбасар		
Жартоғай		
Итжан		
Қазыбек		
Қараоба		
Құлмәмбет		
Қыстаубай		
Молдабай		
Оразбай		
Сарман		

Сарықыз		
Тасыбек		
Тұрлыбек		
Шәйқұс		

Астнионимдер

Қазақ	Түркі/араб	Орыс (славян)
Тайынша		Булаево
		Мамлютка
		Сергеевка
		Петропавл

Комонимдер

Қазақ	Түркі/араб	Орыс (славян)
Айдар		Абрамово
Аймақ		Аверьяновка
Айғай		Агроном
Айрық		Азия
Ақтай		Акимово
Ақтан		Аксёновка
Алқа		Александровка
Алтын		Алексеевка
Апанды		Ананьевка
Арал		Андреевка
Тайынша		Антоновка
Арғын		Антоновское
Арқалық		Артемоново
Асанов		Архангельское
Атан		Архангелка
Әбікай		Астраханка
Әбілда		Афанасьевка
Әйке		Афонькино
Әйтемов		Бабыров
Әміре		Бажегуткины
Әуілдек		Байкал
Әшекей		Балашово
Бабеке		Балка
Бағалы		Барашки
Бағанаты		Барневка
Бағалы		Басановка
Балуан		Батыновское
Балықты		Бауманское
Басентин		Бахмут
Басулы		Башкирцев
Батпақ		Башмак
Бор		Безлесное
Баян		Белая
Баянды		Белкино
Бейіс		Белое
Бек		Березняки

Бекет		Береславка
Белсенді		Берестовенка
Береке		Берёзовка
Бидайық		Берлиновка
Билеген		Бескамышное
Бинаш		Беспаловка
Бордақы		Боброво
Борлы		Богатое
Босаға		Богатыровка
Бостандық		Богдановка
Ботай		Богодуховка
Бөгет		Боевик
Буған		Болгашово
Бұлақ		Большевик
Бұрлық		Борки
Бұршақ		Боровское
Бүркітті		Борок
Былқылдақ		Брилёвка
Бірлестік		Брошенка
Бірлік		Брусово
Дайындық		Бугровое
Дәметкен		Бугры
Дәнекер		Будённое
Дәулет		Будённое
Дәуіт		Будёновка
Дос		Булаевский
Дұшман		Бураново
Дүйсеке		Бурлак
Дүйсен		Бурлёво
Дүрдік		Вагулино
Ділде		Валежное
Егінді		Варламово
Еңбек		Васильевка
Ерке		Веденка
Ермек		Величко
Есіл		Веренка
Жабай		Верное
Жақып		Веселовка
Жала		Весёлое
Жалаңаш		Виноградовка
Жалаулы		Вишнёвка
Жалтыр		Владимировка
Жалтырша		Власовка
Жамбыл		Возвышенка
Жан		Вознесенка
Жаңа		Власовский
Жаңалық		Волошинка
Жарқын		Волчье
Жауар		Волыньск
Жота		Ворошиловское

Жұмысшы		Воскресенка
Жыланды		Воскресеновка
Жырғалы		Восточное
Жырмантай		Восходское
Жібек		Выбинка
Зейнекеш		Вымочка
Зират		Выпаса
Зомбы		Высокое
Игілік		Гавриловка
Иіркiндiк		Гаврино
Кәдей		Гагарино
Күрлеуіт		Гайдуково
Кедей		Галицино
Кемей		Гамзино
Кемер		Ганькино
Кенже		Гаршино
Кеңес		Гепкино
Керексің		Герман
Кешен		Геройское
Көделі		Глубокое
Көжек		Гольшево
Көк		Гончаровка
Көлдер		Горбуновка
Көшен		Горелик
Күлме		Горелое
Күрлеуіт		Горное
Күшік		Городецкое
Кіндікті		Гортоп
Кірпіш		Горьковское
Қабак		Горькое
Қабан		Граничное
Қабыл		Грань
Қадыр		Грачёвка
Қазан		Григорьевка
Қайрат		Григорьевское
Қақ		Грушевка
Қарағай		Гряда
Қарағайлы		Гурьяновка
Қараңғы		Гусаковка
Қарғалы		Давыдовка
Қарғын		Дальнее
Қарлыға		Дачное
Қарсақ		Двойники
Күмүрлан		Дегтярка
Құсақ		Демьяново
Құстан		Денежное
Құтаймар		Дергулёк
Қыдыр		Дзержинский
Қызыл		Дзержинское
Қылыш		Димитровка

Қымызды		Димитрово
Қашар		Дмитриевка
Қашқын		Днепровка
Қималы		Добринка
Қиялы		Добровольское
Қожа		Доброжановка
Қожалақ		Добромысловка
Қожан		Довольное
Қоқан		Докучаево
Қопа		Долина
Қопас		Долматово
Қошан		Домбыралы
Қошқар		Донецкое
Қошқарлы		Донское
Қоянды		Дорожное
Құба		Дружба
Қудияр		Дружбинское
Құдық		Дубровка
Құйған		Дубровное
Құлқай		Екатериновка
Құлқын		Екатериново
Құмды		Елецкое
Құмел		Елизаветинка
Құрақты		Еремеевка
Құралай		Ермоловка
Қыстау		Ефимовка
Мақанай		Жагрино
Мамай		Жданово
Маңғұл		Железное
Мәдениет		Желтовка
Мәжіт		Жёлтое
Мәмбетов		Жиляково
Мәстек		Журавец
Мәтен		Журавли
Мектеп		Завьяловка
Менгізей		Завьялово
Меней		Заградовка
Мерген		Заево
Мереке		Заимка
Можан		Займище
Мола		Займыш
Мортық		Замотаевка
Мөңке		Западное
Мұқан		Запольское
Мұқыр		Заречное
Мұрат		Заречный
Мұстафа		Зарослое
Мүсәпір		Заря
Мырық		Затон
Мысқал		Захаровка

Нариман		Захарово
Ноқат		Зелёное
Ожырай		Зерновое
Озбай		Зинково
Омар		Зорино
Өзек		Зюруп
Өлеңті		Ивановка
Өмекен		Иваново
Өндіріс		Иверск
Өрнек		Игнатъевское
Өскен		Известковое
Өтеген		Измайловка
Рамазан		Изобильное
Сабыр		Иконниковское
Саға		Ильгильдинов
Саз		Ильинка
Сақтан		Ильич
Салпы		Ильичёвка
Сандал		Ирклеевка
Сандық		Исаковка
Сарман		Искра
Сартай		Ишимский
Сарылық		Кабаны
Сарын		Кабань
Сәбит		Казанка
Сәнкі		Казанки
Сәруар		Казанское
Сәуле		Казанцевское
Сейфолла		Казарма
Секзек		Казённое
Сиыршы		Калачик
Соқпа		Калачики
Сор		Калиновка
Су		Калиновий
Сулы		Калугино
Сүйрік		Камышлово
Сүлікті		Камышное
Сыза		Капустино
Сыздықов		Карасёвка
Сықпа		Каратеево
Сіргелі		Карловка
Табан		Кармолик
Тайлақ,		Карыль
Тайтаң		Качиловка
Тайынша		Квашенка
Тақта		Квин
Тал		Келлеровка
Талап		Керамик
Талапкер		Киевское
Талап		Кирилловка

Талды		Кировка
Талдық		Кирово
Талпын		Кисельное
Талшық		Кладбинка
Тапшыл		Клеверный
Тарақты		Климово
Татар		Клюевка
Телпек		Клюйское
Темір		Ключевка
Тентек		Князевка
Теңдік		Коваль
Теңелдік		Ковыльное
Теңіз		Козанок
Тоғай		Козловка
Тоқсан		Колесниковка
Тоқсымақ,		Кольцовка
Тоқты		Комарино
Тоқушы		Комаровка
Томан		Коммунизм
Топат		Кондратовка
Торғай		Коноваловка
Тоспа		Коновалово
Төлеңгіт,		Конопляное
Талшық		Константиновка
Тұрсын		Конюхово
Тырналы		Копыловка
Тышқан		Кордон
Тіленші		Корей
Тұңғыық		Коржи
Уақ		Корнеевка
Ұзақ		Котлован
Ұстаған		Котовское
Ұялы		Кочкарник
Үлгі		Кочневское
Үлгілі		Краматоровка
Үміткер		Красново
Үрпек		Красное
Үсен		Кременчуг
Үскен		Кресты
Шабдар		Крещенка
Шабыр		Кривое
Шағалалы		Кривухи
Шағырмақ		Кривушино
Шадияр		Кругленькое
Шақан		Кругловка
Шақпақ		Круглое
Шалқар		Крутое
Шарық		Кузнечное
Шарықты		Куйбышевский
Шәкей		Куйбышевское

Шәкірт		Кулички
Шекен		Куломзино
Шеткергі		Культура
Шеткеріске		Кумино
Ширапай		Купин
Шолақ		Куплеваха
Шорман		Куприяновка
Шортай		Курган
Шұбыра		Курья
Шүкірлік		Кустовое
Шымыр		Кутузовка
Шырпы		Кутюк
Шілік		Кучковка
Ыдырыс		Лавровка
Ынталы		Лага
Ынтымақ		Лапушки
Ысқақ		Лебедевка
Мұрат		Лебедиха
Өрнек		Лебедки
Өселей,		Лебедок
Сабыр		Лебяжье
Салпық		Леденёво
Сарай		Лезертное
Сартай		Ленинградское
Сатай		Ленинка
Сүңгуір		Ленино
Тайынша		Ленинский
Теке		Ленинское
Тұяқ		Леонидовка
Тұмсық		Лесничье
Үрпек		Лесное
Шабақты		Летовка
Шағалалы		Летовочное
Шақпақ		Лёвушкино
Шамған		Лиманное
Шілік		Липовка
Абайауыл		Литвиновка
Ағашбит		Литер
Айбас		Лобаново
Айдана		Ломоносовка
Айдарағаш		Ломоносовское
Айдаршоқ		Луганский
Аймаңдай		Луганское
Айсары		Луговое
Айтбай		Лужки
Айтуар		Лузинка
Айымжан		Лукашиха
Айыртау		Львовское
Ақамбет		Любимовка
Ақанбарақ		Люботино

Ақанбет		Ляга
Ақан Сері		Лялинка
Ақбала		Маймақ
Ақбалшық		Майорское
Ақбалық		Майское
Ақбас		Макарьевка
Ақберді		Макашевка
Ақби		Малиновка
Ақбұлақ		Малиновое
Ақжан		Мальцевка
Ақжар		Мальцево
Ақжарқын		Мальцев
Аққайың		Мамлют
Аққанбұрлық		Манак
Ақанов Қашары		Манчжурка
Ақкозы		Маркел
Ақкүөлген		Марьевка
Ақкутек		Масаловка
Ақкүдық		Матвеевка
Ақлақ		Матросово
Ақмалыш		Матюшкино
Ақмола		Махоровка
Ақөгіз		Медвежка
Ақсай		Менжинское
Ақсақал		Мир
Ақсақбай		Мирное
Ақсары		Мирный
Ақсу		Мироновка
Ақсуат		Миртюки
Ақтас		Михайловка
Ақтөбе		Мирошниченко
Ақшоқы		Мичурино
Ақшошқа		Мичуринский
Ақшығанақ		Мишкино
Алаат,		Мищенка
Алабие		Молодёжное
Алабота,		Моложенков
Алакөл		Монашки
Аласиыр		Москворецкое
Алғабас		Московка
Алқаағаш		Мостовое
Алқатал		Моховое
Алқатерек		Мулянка
Алтынбай,		Муравьиное
Алтынбұлақ,		Муромское
Аманбай		Нагорное
Амангелді		Надеждинка
Амантай		Надежка
Анастың Көлі		Найдорф
Андабай		Найка

Андағұл		Накладово
Аралағаш		Налобино
Аралкөл		Наследниковка
Арахимов Ауылы		Наурус
Арықбалық		Неждановка
Асанай		Нежинка
Астаукөл,		Немецкое
Айыртау		Никитинка
Атанжез		Никитино
Атығай		Никитовка
Ауызағаш		Николаевка
Ауызшілік		Никольское
Ауылқабак		Новое
Ауырқайшоқ		Образец
Аралағаш		Образцовка
Аралкөл		Обуховка
Айыртау		Озёра
Ахметжан		Озёрное
Ащыкөл		Озёрный
Ащылытал		Окладни
Аяғанкөл		Октанга
Аяқкопа		Октябрь
Аяққұлан		Октябрьский
Акжар		Октябрьское
Аяктерек		Ольгинка
Аяқшілік		Ольговка
Әбусыздық		Ольшанка
Әжікөл		Омутки
Әзімбай		Орёл
Әйнекен		Орловка
Әлемтоқ		Окуневка
Әлишақман		Осёдлое
Әлжан		Островка
Әлімбай		Островное
Бабасан		Павловка
Байауыл		Папашкины
Байболат		Парамоново
Байғұлы		Паровушка
Байжол		Пегарь
Байзабол		Пеньковка
Байқара		Пеньково
Байқожа		Пески
Байқызыл		Песчанка
Баймағамбет		Петаевка
Баймырза		Петково
Байсақал		Петровка,
Байсал		Вишнёвка
Байсары		Питное
Байсымақ		Питомник
Байтас		Пияшино

Байтақ		Плешивое
Байтен		Плоское
Байтөле		Плотина
Байтөлен		Победа
Байтүс		Повозочное Повиликино
Байшілік		Подгорное
Байымбек		Подлесное
Бақаойнақ		Подольское
Бақтар		Пожарка
Балғабек		Покровка
Балғабек		Половинное
Балғажан		Полтавка
Балдыбай		Полудино
Балтабай		Половинное
Балтакөл		Поляковка
Баржақсы		Пономарёвка
Бартайауыл		Попово
Басағаш		Почтовое
Баскөл		Правдино
Басқамыс		Прекрасное
Басқызыл		Пресновка
Басөзек		Прибрежное
Бастал		Привольное
Бастерек		Придорожное
Бастомар		Приишимка,
Батпақкөл		Приишимское
Бауырқамыс		Приозёрное
Бауыртал		Приреченское
Башекөл		Приречное
Баянбай		Пробуждение
Бәйтерек		Прогресс
Бәрікөл		Прокурорское
Бәтикөл		Пролетарка
Бейсенбай		Пронькино
Бекауыл		Проскурин
Бекболат		Простор
Бекеткөл		Протяг
Бексейіт		Прудковское
Белағаш		Прудовое
Бергіқыстау		Писаревка
Беріқарағай		Птичий
Бесағаш		Пулемётовка
Бесата		Пустынное
Бесбай		Пчелино
Бескөл		Пыжиков
Бесқудық		Пышное
Бестерек		Раевка
Бесшошак		Развалины
5-ші Шабындық		Разгульное
Бетағаш		Раздолье

Биебоған		Раздольное
Бимұса		Разлужье
Бозай		Раисовка
Бозарал		Ракита
Боқшасор		Ракитник
Болқұдық		Ракитное
Борсықбай		Ракиты
Босағақызыл		Раскрепощение
Бояуағаш		Рассвет
Беріктал		Рассомахова
Бурашоқы		Рассвет
Бұғықамаған		Балка
Бұзауқырған		Ребрихино
Бұқаөлген		Ребровка
Бұланбай		Ребровское
Бүйірағаш		Редкое
Бүркітбай		Ренёво
Бірбай		Речка
1-ші Алматы		Речковское
1-ші Қамысты		Речушка
Ғабит Мүсірепов		Решетово
Дайрабай		Ровное
Далабай		Рождественка
Дауымбай		Рублёвка
Дәндіөзек		Розовка
Дәниярауыл		Ростовка
Дәуқара		Рошкоп
Дәулетбай		Роцино
Дембекқопа		Роцинское
Досанбек		Рубановка
Дөңағаш		Рузаевка
Дүйсенбай		Рукав
Егізкөл		Рухловка
Егіндіағаш		Рыбное
2-ші Алматы		Рябиновка
2-ші Қамысты		Рявкино
2-ші Октябрь		Рязанка
Екіойпат		Рям
Екішоқ		Рясинка
Елтай		Савино
Ентүскен		Садовк
Ертай		Садомное
Ертөре		Саженка
Есалы		Сазоновка
Есдәулет		Саманы
Есенкелді		Сами
Ескене		Самсоновка
Ескі Сатан		Сардонниково
Есмағамбет		Сафроново
Есперлі		Сахалин

Жағар		Сахарово
Жақсыбет		Свет
Жалағаш		Светлое
Жалғызқарағай		Свинарник
Жалғызқұдық		Свободный
Жалқамыс		Семёново
Жалпаққарағай		Сенкубаев
Жалпақтал		Сенное
Жалпақшоқ		Сергеевка
Жалтыркөл		Сергеевский
Жаманағаш		Сергино
Жаманкөл		Серебряки
Жаманқопа		Сечкино
Жаманов Батпағы		Сивковка
Жамантал		Сивково
Жаманшал		Сидоровка
Жаманшұңқыр		Симаки
Жанай		Симоновка
Жанак		Скворцовка
Жанбатыр		Славянка
Жанболат		Слабенькое
Жандықара		Сладенькое
Жанқара		Сливное
Жантұр		Смирновка
Жантыққоңыр		Смирново
Жантілей		Смолино
Жаңаауыл		Совет,
Жаңаберген		Советское
Жаңағұл		Соколовка
Жаңадәуір		Солёное
Жаңажол		Солнечное
Жаңакөл		Солодушкино
Жаңа Қазақ		Сомрат
Жаңаөзен		Сорочье
Жаңасу		Соседка
Жаңаталап		Сосновка
Жаңатұрмыс		Софиевское
Жаңатілек		Социал
Жарағаш		Спасовка
Жаркен		Спиркино
Жаркент		Спорное
Жаркөл		Старинка
Жарқайын		Стахановка
Жарқайың		Степанов
Жарқоға		Степное
Жарықкөл		Стойло
Жарыққопа		Стрельниковка,
Жасқайрат		Стрепетовка
Жәкейтоғай		Строитель
Жекекөл		Студёное

Желағаш		Ступинка
Желдіөзек		Субботинка
Желтомар		Сулинский
Жиренат		Суворовка
Жоғарғы Бұрлық		Сумное
Жоламан		Сургут
Жолдыөзек		Сухое
Жолтомар		Таманское
Жолымбет		Тамбовка
Жораауыл		Тамбуг
Жуантөбе		Тарасовское
Жұмабай		Татарка
Жігеркөл		Ташкентка
Имантомар		Тельманово
Иманжал		Тепличное
Ислямтоған		Тепловский
Кәрімши		Тепловское
Келтеқыстау		Терновка
Кенжебай		Тетеревинка
Кенжеғалы		Тимирязево
Кенжеқожа		Тимирязев
Кеңаша		Тимирязевский
Кеңащы		Тищенко
Кеңащы		Ткаченко
Кеңкөл		Токаревка
Кеңкуыс		Толмачёвка
Кеңөзек		Толбухинское
Кеңтүбек		Толмачёвка
Кеңшалғын		Топки
Керейқалқан		Торфяное
Керкепе		Травяное
Кешебай		Троицкое,
Көбенсай		Трудовое,
Көзашар		Тупое
Көкқой		Тюменка
Көкпек		Уголки
Көкпекті		Украинка,
Көктерек		Украинское
Көкшетал		Ульяновка
Көлденеңсай		Уречник
Көлдібажаң		Урожайное,
Көлқұдық		Урожайный
Көмейтал		Усачёвское
Көсеміс		Усердное
Күзекқұдық		Усиркино
Күзексай		Успенка
Күйбас		Уткино
Күйсары		Утятник
Күнкөл		Убежище
Күншығыс		Уваковское,

Кірпіш Зауыты		Уванас
Кішкенекөл		Фирсово
Кішкенекөңыр		Фролово
Кішкенекөпа		Хайрулла
Кіші Жайылма		Харьковское
Кішікөл		Херсонский
Кіші Сүйрік		Херсонское
Кіші Үйірлі		Хмельницкое
Қаби Қыстауы		Хорошее
Қабылқоңыр		Цвик
Қабырғакөл		Целинное
Қадақағаш		Цуриковка
Қазақ Молалары		Чайка
Қазанкөмген		Чапаев
Қазанқап		Чапаевка,
Қайрақбай		Чапаево
Қайраңкөл		Чаша
Қайсаөлген		Чепраки
Қақсауық		Червонное
Қалдыаман		Черета
Қалмақкөл		Черепково
Қамбет		Черкасское,
Қамқакөл		Чермошнянка
Қамысбазы		Черуновка
Қамыстыкөл		Черниговское
Қамытиген		Чириковка
Қандыкөл		Чистовское
Қантай		Чистое
Қаңтарбай		Чкалово
Қандыөлең		Чистяковское
Қараабзал		Чьяново
Қараағаш		Шалаев
Қараайғыр		Шалково
Қарабалаған		Шанцы
Қарабұлақ		Шаталово
Қарабұраң		Шаховский
Қарағайтерек		Шаховское
Қарағанды		Шевченковское
Қаракөл		Шелегино
Қаражас		Шелухинское
Қаракөң		Шеферский
Қаракөп		Ширванка
Қарақай		Шкуркино
Қарақамыс		Шнуровка
Қарақоға		Штоп
Қарақуыс		Штыровка
Қаракұдық		Шульженовка
Қарамарқа		Шустово
Қарамаю		Щедринка
Қарамойыл		Щепки

Қармола		Щучье
Қарамырза		Юбилейное
Қараңкөл		Юдинка
Қараөзек		Южное
Қарасай		Явленка
Қарасойған		Яковлевка
Қарасор		Якорь
Қарасу		Ялты
Қаратал		Ямка
Қаратау		Ямки
Қаратерек		Янко
Қаратомар		Яновка
Қарашоқ		Янцено
Қарашоқы		Ярмы
Қарашілік		Ясновка
Қарбекет		Ястребинка
Қарғынтірек		Лабановские
Қарзағұл		Лань
Қартоспа		Лебедки
Қаршығақашқан		Лесной
Қасқабай		Летовка
Қасқабас		Лисий
Қасымқасен		Лысая Лукинский
Қасымөлген		Макашевка
Құртай		Маношкин
Құсбек		Маяковский
Құттымбет		Межевой
Қызылағаш		Мельничный
Қызыләскер		Мищенка
Қызылжар		Могила
Қызылжұлдыз		Могильный
Қызылқайнар		Никополь
Қызылмолда		Орлиная
Қызылоба		Островской
Қызылөлке		Падающий Павловский,
Қызылсор		Парничный
Қызылтаң		Парфёнов
Қызылтоғай		Перекрест
Қызылтомар		Першинский
Қызылту		Песчаный
Қырғызбай		Плакун
Қырғыз Батпағы		Плато
Қырғыз Жерлері		Плешков
Қырғыз Құдықтары		Плоский
Қатанай		Подольское
Қатарқоңыр		Потехина
Қашакөл		Преградный
Қашқынбай		Приозёрный
Қоғамқоңыр		Прокопьев
Қожагелді		Прудки

Қозыбай		Развалины
Қоймақойған		Раздолье
Қойнауқыр		Раскат
Қойшілік		Расколотая
Қондәулет		Розовка
Қондыбай		Руга
Қонысбай		Рухловка
Қоныстоған		Рыбный
Қоңырсиыр		Самсонов
Қоңырсу		Сеньки
Қорабас		Сергеевский
Қорамұз		Серебряковский
Қорғантал		Славянка
Қорғантас		Сладковский
Қоршілік		Соболев
Қосағаш		Соколовка
Қосбармақ		Солёный,
Қосжарық		Сотницкий
Қосирек		Средний
Қоскөл		Стрепетовка
Қосқоға		Субботинка
Қосқонған		Сурковый
Қосмола		Сурчинная
Қоспақкөл		Суслиный
Қоссор		Таборный
Қостомар		Тагунов
Қосшілік		Тачерган
Қошағаш		Ткачёва
Қошалы		Травянистый
Қоянағаш		Федотовский
Қулықкөл		Ферма
Қутышқан		Филоново
Қушолақ		Чельщки
Құдайберген		Черченый
Құдықағаш		Чириков
Құдықшілік		Чкалово
Құлаатты		Школьный
Құлақшырпы		Шуховский
Құлантомар		Ягодный
Құлатай		Ячменный
Құлболды		Филипповка
Құлұмбай		Абартинская База
Құмдыкөл		Авдеево Поле
Құмкөл		Арестов Угол
Құмтал		Артамоновская Дорога
Құмтөккен		Баластный Карьер
Құнанбай		Безгубов Колок
Құндыбай		Белая Глина
Құндыкөл		Беловская Курья
Құрғақкөл		Белоглинка

Құркөл		Белоградовка
Құрманбай		Белоярка
Қырымбай		Бензострой
Қырымбет		Благовещенка
Қыстауағаш		Ближние Князья
Мағжан Жұмабаев		Ближний Угол
Майбалық		Боголюбово
Майлыағаш		Болотный Кордон
Майөзек		Большая Веселуха
Мақашауыл		Большая Жаб
Малбағар		Большая Малышка
Малдыбайталы		Большая Сотня
Малемдеген		Большие Болота
Малқара		Большие Ракиты
Мананбай		Большое Займище
Мансұртомар		Большой Изюм
Марқабай		Большой Лиман
Махамбетов Батпағы		Большой Пинай
Маяшапқан		Большой Сад
Меңкесер		Большой Увал
Мичурин атындағы		Брюхов Остров
Молдағұл		Брюшковские Озёра
Мордвауыл		Бугаев Лес
Мұздыкөл		Быковы Колки
Мұздықұдық		Вернигины Колки
Мұқанай Бұталары		Весёлый Угол
Мұратбек Батпағы		Вилковые Кусты
Мүжебай		Вишнёвая Сопка
Мыңбай		Водопроводное
Мыңжасар		Володарское
Мырзағұл		Волчи Ворота
Мырзакелді		Волчья Заимка
Мысауыл		Волчья Ракита
Нағұрбек		Всеволодовка
Найзатомар		Второй Ток
Нарынгүл		Вторые Ракиты
Наусұрбай		Выпасной Клин
Ноғайбай		Высокие Рощи
Нұрпейіс		Гапиева Избушка
Нұрымбет		Глебов Колок
Обалысай		Глебовский Массив
Ожанқопа		Голая Сопка
Ойшілік		Горбатый Мост
Олжабай		Горбачёв Лес
Оңтүстік		Горелая База
Ортакерге		Горелая Сопка
Ортакөл		Горелые Ракиты
Ортақұдық		Горелый Колок
Ортақши		Горелый Лес
Орысбай		Горькая Линия

Оспантал		Гребляное Озеро
Отынағаш		Гусиные Лиманчики
Өзайдар		Давыденков Лес
Өзексай		Дальние Князя
Өзекшым		Дальний Угол
Өсербай		Дарьевские Ракиты
Өтебай		Дача Камышная
Өтетілеу		Дашко-Николаевка
Рысмәмбет		Девичья Роща
Сағынайауыл		Демидовское Поле
Садыркөл		Дикий Колок
Саздыағаш		Длинное Болото
Сазсай		Длинные Болота
Сазтоған		Длинный Колок
Сайағаш		Длинный Лес
Сақтар Қорасы		Дмитриева Ляга
Салбек		Долгая Дубрава
Салихағаш		Долгие Роши
Салқынкөл		Долгий Лес
Салпыағаш		Долгое Болото
Самамбет		Долгоспасовка
Сапалаат		Долинское Болото
Сараңкөл		Драгомировка
Сардонников Саяжайы		Дружевецкое
Сартбек		Дубравный
Санжар		Ерёмино Болото
Сарыадыр		Ерушин Бор
Сарыайғыр		Желтинское Займище
Сарыбай		Жёлтый Колодец
Сарыбауыр		Жинделевы Ракиты
Сарыбел		Журавлиное Болото
Сарыбие		Журавлиные Болота
Сарыбұлақ		Завадский Лес
Сарықамыс		Заготзерно
Сарыкөл		Заготскот
Сарықияқ		Заево Болото
Сарықопа		Заимка Қарағай
Сарымбет		Заимка Мишина
Сарыөзек		Засимкин Бугор
Сарыөлең		Здороковы Кусты
Сарыөлке		Зеленов Лес
Сарысай		Зелёная Роща
Сарытомар		Зелёный Гай
Сарытүбек		Зелёный Яр
Сарышақар		Земледельческое
Сасықкөл		Землероб
Сатыпалды		Зипунные Лозы
Сатышапқан		Златогорка
Саумалкөл		Золотая Нива

Сеңкібай		Золотоноша
Серіқара		Золоторунное
Соктатомар		Зортомар
Соқыртай		Ивангород
Солтүстік		Ивано-Павловка
Стерлитамақ		Ивано-Петровка
Суаткөл		Иголкин Участок
Сулықамыс		Иконникова Ляга
Сулытомар		Исаковская Мочажина
Сулышоқ		Казгородок
Сутомар		Казённая Дача
Сұлтанқазы,		Каменный Брод
Сұлукөл		Камышловский Лог
Сүгірбай		Камышловая Ракита
Сыздыағаш		Кантемировец
Сыктомар		Кантемировское
Сырымбет		Карабеловка
Тұғұржап		Карташова Пашня
Тазақұдық		Катин Лес
Тайқалған		Клевакино Болото
Тайқұлан		Ключевой Кордоны
Таласбай		Козлова Сопка
Талдыағаш		Коминтерн
Татар Шабындықтары		Кондрашев Лес
Тауағаш		Коновязкины Ракиты
Тәнтікөл		Константиновская Дача
Тезқұдық		Корнеевская Заимка
Телжан		Коровин Лес
Таубай		Короткая Дубрава
Телпекқоңыр		Костиков Лес
Тереңкөл		Костина Ляга
Тереңқұдық		Костырев Лес
Тереңсай,		Кочкино Болото
Терентомар		Красикина Ракита
Тоғыззақ		Красная Горка
Тоғызбалауса		Красная Нива
Тоғызқамыс		Красная Поляна
Тоқсан Би		Красная Слободка
Тоқтас		Красногорка
Тоқай		Краснодольское
Толыбай		Краснознамённое
Торытай		Краснокаменка
Тораңғыл		Краснокиевка
Төлегенауыл		Краснопёровка
Төленшілік,		Красноярка
Төменгі Ауылдар		Красный Бор
Төменгі Бұрлық		Красный Восток
Төртқұдық		Красный Караван
4-ші Шабындық		Красный Кордон
Тұрсынбай		Красный Луч

Тұтқышқорасы		Красный Маяк
Түйеөткен		Красный Октябрь
Түлектай		Красный Хутор
Түгінтал		Красный Яр
Тыныштықбай		Кривой Лес
Тікирек		Кривоозёрка
Тілембай		Кривощёково
Туұтқан		Кривченковы Ракиты
Тұғыржан		Крикунова Заимка
Түзкөл		Круглый Лес
Тілеуберген		Кружечельби
Тілеусай		Крутой Переезд
Уақарай		Крутой Яр
Уәлиханов		Кручёный Лес
Ұзынағаш		Кудино Болото
Ұзынжал		Кузбасское
Ұзынжар		Куйбышев Саяжайы
Ұзынкөл		Купнистое Озеро
Ұзынкызыл		Курочий Колок
Ұзынтомар		Куяново Поле
Ұртоқпан		Лапина Роща
Ұялықөл		Лебединое Болото
Үйікқыстау,		Легаев Кордон
Үкілі Ыбырай		Лес Бочонок
Үлкен Айтқылған		Лесная Дача
Үлкен Алуа		Лесные Поляны
Үлкен Баян		Липунова Заимка
Үлкен Бозат		Любимовская Ляга
Үлкен Жайылма		Майоров Лес
Үлкен терек		Максимкин Колок
Үлкен тоғай		Малахов Остров
Үшкөл		Малая Белая
Үшкүңгір		Малая Веселуха
Үшқара		Малая Возвышенка
Үшқудық		Малая Жаба
Үшқызыл		Маликовская Кошара
3-ші колония		Малинов Куст
Шабдарайғыр		Малиновый Лог
Шабдарбие		Малое Белое
Шағалалытеңіз		Малое Займище
Шағынбай		Малосергеевка
Шағырай		Малые Ракиты
Шақай		Малый Пинай
Шақпақтас		Малый Сад
Шалабай		Мальшева Ракита
Шалабайауыл		Маношкина Ляга
Шал Ақын		Марусин Лес
Шаңдақ		Масеевы Ракиты
Шарбақкөл		Матвеевские Кусты
Шахметьев Ауыл		Маяковский Участок

Шоққарағай		Междуозёрное
Шоқшаауыл		Мелкин Угол
Шоқытораңғы		Метлишино
Шолақ Досак		Милешкина Гора
Шолақжал		Миловидовка
Шолаққайың		Минины Ракиты
Шолаққора		Миролубово
Шолақөзек		Митрофанов Колок
Шолақсай		Митрошино Займище
Шотмаңдай		Михайлин Лес
Шөпкөл		Мишенькин Ложок
Шөптікөл		Многосопчное
Шұбарағаш		Многоцветное
Шұбарайғыр		Мокрый Колок
Шұбартау		Молодая Гвардия
Шұбартерек		Молодогвардейское
Шұңқыркөл		Моложенкова Сотня
Шұңқыршілік		Молоково Болото
Ықтүбек		Моховое Болото
Ысқақ Ыбыраев		Накладовы Кусты
Ысмайылқора		Никольско-Бурлыкское
Маймұқыр		Новоакимовское
Махамбет		Новоалександровка
Маяжал		Новоандреевка
Мыңшұңқыр		Новоберёзовка
№4 Бөлімше		Новобриловка
10-шы Клетка		Новогеоргиевка
Осопсор		Новогречановка
Сарыадыр		Новодворовка
Сарыарқа		Новодубровное
Сарықамыс		Новое Поле
Сарытау		Новоивановка
Сарытөбе		Новоишимское
Сатыпалды		Новокаменка
Солтүстік		Новокрасновское
Сырымбет		Новомихайловка
Табакбұлақ		Новоникольское
Талдыағаш		Новопавловка
Тасжарған		Новопокровка
Тасқудық		Новоприречное
Тасшоқы		Новороссийское
Төреадыр		Новорыбинка
Төтеқуз		Новосветловка
Тұғыржан		Новосёловка
Ұзынкөл		Новотроицкое
Ұзынтомар		Новоузенка
Үлкен Қараой		Новоукраинка
Үшқамыс		Новоуспенка
Үштөбе		Новохерсонское
Шоққарағай		Новый Быт

Шоқшаауыл		Новый Свет
Шұңқыркөл		Одна Берёзка
Шырпылысай		Окуневские Лозы
Шығыс Веселовка		Ольховая Дача
Сырымбет Шоққарағайы		Олгагар
Тайқұлаққыстау		Орлиная Гора
Тақыршақсай		Орлиногорское
Таранкөл Бақшалары		Осиновое Болото
Ұлыкөл Кішкене Шұңқырлары		Остановочный Кордон
Үлкен Балықбай		Ошова Ямка
Үлкен Қоскөл		Паровое Болото
Үлкен Костомар		Пахарь-Сибиряк
Үлкен Сарыкөл		Пашенное Болото
Үлкен Талсай		Первомайское
Чистяковский совхозының №3 бөлімі		Петерфельд
Шалқар Шоққарағайы		Петропавловка
Шалсүрінкөл		Пиндусов Лес
Шаяманшәріп		Пионерлагерь
Херсонский совхозының фермасы		Полтавская Балка
Хмельницкий атындағы совхоздың №3 бөлімі		Полымский Лес
Чапаевский совхозының №2 бөлімі		Поперечный Бор
Чистяковский совхозының №3 бөлімі		Попов Лес
Ағынтай Батыр		Попово Болото
Айтқұлов Ауылы		Поповская Балка
Ақойкөл		Поповский Остров
Ақтүйесай		Попутный Кордоны
Ақүйтіккен		Потапова Дубрава
Байқожакөл		Пресновский Пруд
Байсалкөл		Пресноредуть
Балатайсор		Придорожный Кордон
Басқаракөл		Прямоугольное
Басұзынкөл		Пыжиков Околок
Батыс Орман Саяжайы		Пятое Декабря
Баян Басқамыс		Резунское Болото
Белменнің Қызыл Шілігі		Росейные Кусты
Берёзовский совхозының №5 бөлімі (ет-сүтті)		Савельевский Бугор
Бертубай		Священное Озеро
Бесатаауыл		Семиозёрка
Бесказобово		Семипалатное
Бескөл тәжірибе жасау		Семиполка

фермасы (мал шаруашылығы)		
Бескөл тәжірибе жасауының №1 бөлімі (мал шаруашылығы)		Семь Колодцев
Бестамақсай		Симоновы Кусты
Бестерек Шағын Ормандары		Силосные Ямы
Бұланбайауыл		Синяево Поле
Бұрлық Орман Саяжайы		Соболева Берёзка
Далабайқоңыр		Совхоз Пресновский
Благовещенский совхозының №4 бөлімі (астықты)		Сокологоровка
Докучаевский совхозының №2 бөлімі (астықты)		Спущенный Амбар
2574 км аялдама пункті		Средние Дубравы
2574 км Басып озу пункті		Ставрополка
2574 км Разъезд		Староабрамово
2579 км Аялдама пункті		Старобелка
2591 км Аялдама пункті		Старосухотино
2591 км Басып озу пункті		Стёповая Ракита
2603 км Аялдама пункті		Суворовская Стена
2618 км Аялдама пункті		Сурчиное Поле
2629 км Аялдама пункті		Сухая Лага
2639 км Аялдама пункті		Сухая Ракита
2652 Аялдама пункті		Сухминское Болото
2652 Басып озу пункті		Сухое Болото
2-ші Қамысты Кордоны		Сухое Озеро
Дальняя Дача Кордоны		Сухорабовка
2-ші Ұзынкөл		Сыроежки
Ескі Алғабас		Сыроежкина Пашня
Ескі Қантай		Татарино Болото
Ескі Сартай		Тахтаброд
Есілбайқоңыр		Тихоокеанское
Есімбайқопарма		Тонкошуровка
Жайылбайымбет		Трановые Леса
Жақсы Жалғызтау		Трудовая Нива
Жақсымбетауыл		Трудовой Крестьянин
Жамбыл совхозының №2 бөлімі (астықты)		Уделенковы Кусты
Жамбыл совхозының №5 бөлімі (астықты)		Фейфелова Яма
Жаңа Қантай		Фроловский Угол
Жылқыайдартоғай		Хлебороб,
Жылқыбайауыл		Хлеборобное
Жылқыбайкөл		Цыганские Лозы
Исабекауыл		Чапаев Кордон
Исақайтомар		Чентонова Дубрава
Киров атындағы совхоздың №2 бөлімі		Черепанова Ямка

Киров атындағы совхоздың №3 бөлімі		Чернобаевка
Киров атындағы совхоздың №4 бөлімі		Чернозубовка
Көкалажар		Чернолесье,
Көлдер Кішкене Жырасайы		Чечёткин Лес
Кішкене Балықбай		Чиненова Полоса
Кіші Айтқылған		Чистое Болото
Кіші Бозат		Чистополье
Кіші Қайраңкөл		Членское Болото
Кіші Қоскөл		Човонский Лес
Кіші Қостомар		Шатурин Лес
Кіші Сарыкөл		Шевченков Лес
Кіші Талсай		Шведов Лес
Қазақ Қисық Орманы		Шершнёва Заимка
Қазақ Қызылшіліктері		Широкий Лес
Қазақстанның 15 жылдығы		Шорохова Пашня
Қалитас Кордоны		Юрьев Колок
Қамысақты Орман Саяжайы		Ягодная Поляна
Қамысты Орман Саяжайы		Ягодная Роща
Қарабиеыққан		Ясная Поляна
Қарасай Батыр		Яценкова Пашня
Қарасу Фермасы		Лисмакурга
Қаратомар Шағын Ормандары		Межобластная
Қырғыз Шоққайыңы		Межсовхозный
Қиыналап Кордоны		Новоалексеевка,
Қойжуған Батпақтары		№2 Бригада
Қолаң Қаратерек		№3 Бригада
Қосаяқ Батпағы		Обухово Новое
Қосбақкөл		Марьевский Грейдер
Қоскөлөзек		Плакун-Гора
Құнбайағаш		Семилов Остров
Құндықараағаш		Сливной Остров
Майкөткөл		Черненская Сопка
Мичурин атындағы совхоздың №3 бөлімі		Юдинский Стан
Меңғалитомар		Сухая Речка
Мичуринский совхозының №2 бөлімі (астықты)		Сыромолотовский
Мичуринский совхозының №3 бөлімі (астықты)		Самайкино Болото
Мотыбайқыстау		Саманные Стены
Мүгедектер үйінің қосалқы шаруашылығы		Саманный Лес
Новопокровский совхозының №2 бөлімі (астықты)		Самарский Лес
Нұржантомар		Самодуровка
Октябрьский совхозының		Самойлов Лес

№3 бөлімі (астықты)		
Октябрьский совхозының №4 бөлімі (астықты)		Самофаловка
Орлёнок Аялдама пункті		Сапожников Угол
Сартықов Шоқ Бұталары		Саратовы Кусты
Сарыкөл-Қыстау		Сафонов Куст
Сарыманақ,		Свиридова Поляна
Сәбит Мукановтың Моласы		Святодуховка
Сейітқұлауыл		Хутор Хлебороб
		Благовещенская Балка
		Боголюбовская Ракита
		Дубравный Кордон
		Исаакиевская Веселовка
		Комсомол
		Комсомольское
		Лесная Дача Безводная
		Лесная Дача Весёлая
		Лесная Дача Вишнёвая
		Лесная Дача Источная
		Лесная Дача Красивая
		Лесная Дача Красная
		Лесная Дача Озёрная
		№1 Разъезд
		№3 Разъезд
		№4 Разъезд
		№5 Разъезд
		№8 Разъезд
		Октябрьская РТС

Оронимдер

Қазақ	Түркі	Орыс (славян)
Адыр		Андреевский
Азатков		Антонов
Айдарлы		Балобанов
Айрық		Бандуровский
Ақан		Безводный
Арық		Безымянный
Ауыл		Болотный
Әулие		Виноградовка
Бейіс		Власовский
Бекет		Вонючий
Борлы		Востанинский
Бостан		Высоковский
Бүркіт		Глинка
Бірлік		Голая
Дөңгелек		Голубевский
Дүкен		Горка

Жақсы		Граница
Жалтыр		Груздевский
Көмірден		Давыдовский
Кірпіш		Двойная
Қадыров		Добаво
Қарама		Докучаев
Қаумен		Долгий
Қималы		Домашняя
Қорған		Дружба
Қырғыз		Дубровка
Айбас,		Евсеевский
Айбасар		Екатериновский
Айыртау		Ефимовка
Ақбет		Ждановский
Ақжар		Железненский
Ақсораң		Жунева
Ақтас		Заринский
Ақтөбе		Заячий
Ақтүбек		Звезда
Алпысоба		Змеиная
Аралауыл		Ивановский
Астаукөл		Изосимовский
Ащыкең		Ишимский
Әкімбет		Кабаний
Әліноба		Кабановский
Байсерке,		Казённый
Балтабай		Карьер
Белқарағай		Каткинский
Бердібек		Кашин
Бестау,		Кинатинский
Бесінші Бригада		Кирилловская
Бұлақ		Киселёва
Бұлымбай		Ковыльное
Бүйірағаш,		Колпаковский
Бірқара,		Конев
Дәукара		Котёл
Егіншілік		Краснояр
Ескі Сатан		Крестьянский,
Жалғызқарағай		Крещенка
Жаманкөл		Кунгурцев
Жарсал		Кустарник
Жарыққопа,		Кусты
Жуантөбе		Большой Изюм
Иісерген		Большой Остров
Иманбұрлық		Володарское
Иманжал		Волчья Дубрава
Имантау		Долговский Остров
Кенбай		Дружба Северная
Кеңкөл		Ефимовка Новая
Кескентөбе		Золотая Нива

Көбенсай		Золотоноша
Көккұдық		Казанский Западный
Көкөзек		Конферма
Көксор		Королевский Остров
Көктөбе,		Красный Коваль
Көкшетау		Кременчугский Стан
Күзеусай		Кривошеевка
Кішкенесай		Кузьминский Остров
Қазанқап,		Ленинградский Южный
Қапандүм		
Қараағаш		
Қарақоға		
Қарақожа		
Қараоба		
Қарасай		
Қарасерек		
Қарашат		
Қарбекет		
Қиыналап		
Қорғантас		
Қосжарық		
Қошағаш		
Қурайбел		
Қушит		
Құлаайғыр		
Құлақшәріп		
Құмтөккен,		
Құмшық		
Құтымбай		
Қыземшек		
Қызылсор		
Қызылту		
Қыртаға		
61-ші Клетка		
Бескене Бастауы		
Жақсы Жалғызтау		
Жаман Жалғызтау		
Жаңа Құлытөбе		
Жаңа Құлақшәріп		
Жаңа Қырыққұдық		
Жаркөл Телімі		
21-ші Клетка		
24-ші Жазық,		
Оңтүстік Ұзынкөл		
Оңтүстік Алабота		
Талдыдомбақ		
Үшқарасу		

Спелеоним

Қазақ	Түркі	Орыс (славян
Қожамжар		Башкирцев

Қостерек		Королевская
Шолақөзек		

Қосымша Б Солтүстік Қазақстан топонимдерінің диахрониясы: Тәуелсіздік кезеңі

Кесте - СҚО атауы өзгертілген аудандар

р/с	Бұрынғы атауы	Жаңа атауы	Өзгертілуі туралы құжаттың датасы, №
1.	Володар ауданы	Айыртау ауданы	ҚР Жоғарғы Кеңесінің 1993 жылғы 04.05. №2189 қаулысы
2.	Ленин ауданы	Ақжар ауданы	ҚР Президентінің 1997 ж. 2. 05. № 3482 Жарлығы
3.	Ленин ауданы /Москва ауданы	Есіл ауданы	ҚР Президентінің 1997 ж. 18. 04. № 3461 Жарлығы
4.	Преснов ауданы	Жамбыл ауданы	ҚР Президентінің 1997 ж. 23. 05. № 3528 Жарлығы
5.	Соколов ауданы/ Бескөл ауданы	Қызылжар ауданы	ҚР Президентінің 1997 ж. 18. 04. № 3461 Жарлығы
6.	Красноармейск ауданы/ Чкалов ауданы	Тайынша ауданы	ҚР Президентінің 1997 ж. 2. 05. № 3482 Жарлығы
7.	Қызылту ауданы	Уәлиханов ауданы	ҚР Президентінің 1997 ж. 2. 05. № 3482 Жарлығы
8.	Совет ауданы	Аққайың ауданы	ҚР Президентінің 1999 ж. 11.03. № 82 Жарлығы
9.	Сергеев ауданы	Шал ақын ауданы	ҚР Президентінің 1999 ж. 14. 12. № 294 Жарлығы
10.	Возвышен ауданы / Булаев ауданы /	Мағжан Жұмабаев ауданы	ҚР Президентінің 2000 ж. 23. 11. № 490 Жарлығы
11.	Куйбышев ауданы / Рузаев ауданы / Чистопол ауданы /Целинный ауданы	Ғабит Мүсірепов атындағы аудан	ҚР Президентінің 1997 ж. 2. 05. № 3482 Жарлығы ҚР Президентінің 2002 ж. 11.06. № 890 Жарлығы

Кесте - СҚО атауы өзгертілген ауылдық округтер

р/с	Бұрынғы атауы	Жаңа атауы	Өзгертілуі туралы құжаттың датасы, №
1.	Ленин селолық округ	Лесной ауылдық округі (Аққайың ауданы)	ҚР Үкіметінің жанындағы Мемонкомның 2000 ж. 24.02. Ұйғарымы
2.	Приозерный селолық округі	Ақжан ауылдық округі (Тимирязев ауданы)	ҚР Үкіметінің жанындағы Мемонкомның 2003 ж. 19.09. Ұйғарымы
3.	Чехов селолық округі	Ақбұлақ ауылдық округі (Уәлиханов ауданы)	2010 ж. 16.09. СҚО әкімдігінің №251 қаулысы және облыстық мәслихаттың №28/5 шешімі
4.	Молодежное ауылдық округі	Мағжан ауылдық округі (Мағжан Жұмабаев ауданы)	СҚО әкімдігінің 2018 жылғы 18 маусымдағы №171 қаулысы және СҚО мәслихатының 2018 жылғы 18

			маусымдағы №21/11 шешімі
5.	Степной селолық округі	Құртай ауылдық округі (Тимирязев ауданы)	2009 ж. 14.10. СҚО әкімдігінің № 264 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 18/10 шешімі
6.	Совхоз селолық округі	Ақжарқын ауылдық округі (Ақжар ауданы)	2009 ж. 14.10. СҚО әкімдігінің № 264 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 18/10 шешімі
7.	Октябрь ауылдық округі	Аққайың ауылдық округі (Мағжан Жұмабаев ауданы)	СҚО әкімдігінің 2018 жылғы 13 желтоқсандағы №360 және СҚО мәслихатының 2018 жылғы 13 желтоқсандағы №27/7 шешімі
8.	Фурманов ауылдық округі	Бәйтерек ауылдық округі (Мағжан Жұмабаев ауданы)	
9.	Надежка ауылдық округі	Ноғайбай би ауылдық округі (Мағжан Жұмабаев ауданы)	
10.	Совет ауылдық округі	Алтын дән ауылдық округі (Мағжан Жұмабаев ауданы)	
1.	Ишим селолық округі	Есіл ауылдық округі (Тимирязев ауданы)	2009 ж. 20.12. СҚО әкімдігінің № 340 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 20/8 шешімі
2.	Бескөл селолық округі	Бескөл ауылдық округі (Қызылжар ауданы)	2009 ж. 20.12. СҚО әкімдігінің № 340 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 20/8 шешімі
3.	Көгалажар селолық округі	Көкалажар ауылдық округі (Ғ.Мүсірепов атындағы аудан)	2009 ж. 20.12. СҚО әкімдігінің № 340 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 20/8 шешімі
4.	Шағалы селолық округі	Шағалы селолық округі	2010 ж. 16.09. СҚО әкімдігінің №251 қаулысы және облыстық мәслихаттың №28/5 шешімі
5.	Көгалажар селолық округі	Көкалажар ауылдық округі	2009 ж. 14.10. СҚО әкімдігінің №264 қаулысы және облыстық мәслихаттың №18/10 шешімі

Кесте - СҚО атауы өзгертілген қалалар

р/с	Бұрынғы атауы	Жаңа атауы	Өзгертілуі туралы құжаттың датасы, №
1	Красноармейск қ-сы	Тайынша қ-сы	ҚР Президентінің 1997 ж. 2.05. № 3482 Жарлығы

Кесте - СҚО атауы өзгертілген ауылдар (селолар)

р/с	Бұрынғы атауы	Жаңа атауы	Өзгертілуі туралы құжаттың датасы, №
1.	Володарское селосы	Саумалкөл ауылы (Айыртау ауданы)	ҚР Жоғарғы Кеңес Президиумының 1993 жылғы 04.05. №2189-Х-2 Қаулысы
2.	Комсомольское селосы	Ұзынкөл ауылы (Жамбыл ауданы)	ҚР Үкіметі жанындағы Мемонкомның 1999 ж. 28.06. Ұйғарымы

3.	Новокрасновское селосы	Мортық аулы (Уәлиханов ауданы)	ҚР Үкіметі жанындағы Мемонкомның 2000 ж. 24. 02. Ұйғарымы
4.	Комсомольское селосы	Аққұдық ауылы (Уәлиханов ауд.)	ҚР Үкіметі жанындағы Мемонкомның 2000 ж. 24. 02. Ұйғарымы
5.	Херсонское селосы	Қаратерек ауылы (Уәлиханов ауд.)	ҚР Үкіметі жанындағы Мемонкомның 2000 ж. 24. 02. Ұйғарымы
6.	Красное селосы	Ноғайбай ауылы (М.Жұмабаев ауд.)	ҚР Үкіметі жанындағы Мемонкомның 2000 ж. 9. 10. Ұйғарымы
7.	«5 декабрь» селосы	Береке ауылы (Уәлиханов ауд.)	ҚР Үкіметі жанындағы Мемонкомның 2002 ж. 06. 12. Ұйғарымы
8.	Толбухинское селосы	Телжан ауылы (Уәлиханов ауд.)	ҚР Үкіметі жанындағы Мемонкомның 2003 ж. 03. 04. Ұйғарымы
9.	Ленин селосы	Байшілік ауылы (М.Жұмабаев ауд.)	ҚР Үкіметі жанындағы Мемонкомның 2003 ж. 19.09. Ұйғарымы
10.	Менжин селосы	Кеңащы селосы (Ақжар район)	2005 ж. 19.10. СҚО әкімдігінің №4 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 19/6 шешімі
11.	Октябрь селосы	Аймақ ауылы (Тайынша ауданы)	2005 ж. 19.10. СҚО әкімдігінің №4 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 19/6 шешімі
12.	Озерное селосы	Тілеусай ауылы / (Уәлиханов ауд.)	СҚО мәслихатының 2006 ж. 21.12. №27/10 шешімі
13.	Қызыләскер селосы	Құмтөккен ауылы (Айыртау ауданы)	2008 ж. 5.06. СҚО әкімдігінің № 156 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 7/9 шешімі
14.	Найдорф селосы	Ақсары ауылы (Ақжар ауданы)	2008 ж. 5.06. СҚО әкімдігінің № 156 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 7/9 шешімі
15.	Западное селосы	Нұрымбет ауылы (Жамбыл ауданы)	2008 ж. 5.06. СҚО әкімдігінің № 156 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 7/9 шешімі
16.	Гавриловка селосы	Көкалажар ауылы (Ғ.Мүсірепов ат-ғы ауд.)	2008 ж. 5.06. СҚО әкімдігінің № 156 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 7/9 шешімі
17.	Чапаевское селосы	Мерген ауылы (Шал ақын ауданы)	2008 ж. 5.06. СҚО әкімдігінің № 156 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 7/9 шешімі
18.	Октябрьское селосы	Ұзынжар ауылы (Шал ақын ауданы)	2008 ж. 5.06. СҚО әкімдігінің № 156 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 7/9 шешімі
19.	Черниговское селосы	Қондыбай ауылы (Уәлиханов ауд.)	2008 ж. 5.06. СҚО әкімдігінің № 156 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 7/9 шешімі
20.	Наследниковка селосы	Баян ауылы (Айыртау ауданы)	2009 ж. 14.10. СҚО әкімдігінің № 264 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 18/10 шешімі
21.	Совхозное селосы	Ақжарқын ауылы (Ақжар ауданы)	2009 ж. 14.10. СҚО әкімдігінің № 264 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 18/10 шешімі

22.	Кузбасское селосы	Ақсай ауылы (Ақжар ауданы)	2009 ж. 14.10. СҚО әкімдігінің № 264 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 18/10 шешімі
23.	Совхозное селосы	Ақжарқын ауылы	2009 ж. 14.10. СҚО әкімдігінің № 264 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 18/10 шешімі
24.	Молодежное ауылы	Жастар ауылы	СҚО әкімдігінің 2018 жылғы 18 маусымдағы №171 қаулысы және СҚО мәслихатының 2018 жылғы 18 маусымдағы №21/11 шешімі
25.	Молодая Гвардия ауылы	Жас Ұлан ауылы	СҚО әкімдігінің 2018 жылғы 13 желтоқсандағы №359 және СҚО мәслихатының 2018 жылғы 13 желтоқсандағы №27/6 шешімі
26.	Хлеборобное ауылы	Достық ауылы	СҚО әкімдігінің 2018 жылғы 13 желтоқсандағы №360 және СҚО мәслихатының 2018 жылғы 13 желтоқсандағы №27/7 шешімі
27.	Новый быт ауылы	Береке ауылы	СҚО әкімдігінің 2018 жылғы 13 желтоқсандағы №360 және СҚО мәслихатының 2018 жылғы 13 желтоқсандағы №27/7 шешімі

Кесте - Транскрипциясы өзгертілген ауылдар (селолар)

р/с	Бұрынғы атауы	Жаңа атауы	Өзгертілуі туралы құжаттың датасы, №
1.	Альжанка селосы	Әлжан ауылы (Айыртау ауданы)	2008 ж. 5.06. СҚО әкімдігінің № 156 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 7/9 шешімі
2.	Якши Янгизтау селосы	Жақсы Жалғызтау ауылы (Айыртау ауданы)	2009 ж. 14.10. СҚО әкімдігінің № 264 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 18/10 шешімі
3.	Ульгули селосы	Үлгілі ауылы (Ақжар ауданы)	2009 ж. 14.10. СҚО әкімдігінің № 264 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 18/10 шешімі
4.	Даут селосы	Дәуіт ауылы (Ақжар ауданы)	2009 ж. 14.10. СҚО әкімдігінің № 264 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 18/10 шешімі
5.	Кызылтуское селосы	Қызылту ауылы (Ақжар ауданы)	2009 ж. 14.10. СҚО әкімдігінің № 264 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 18/10 шешімі
6.	Ишимское селосы	Есіл ауылы (Тимирязев ауданы)	2009 ж. 14.10. СҚО әкімдігінің № 264 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 18/10 шешімі
7.	Нарунгуль селосы	Нарынгүл ауылы (Тимирязев ауданы)	2009 ж. 14.10. СҚО әкімдігінің № 264 қаулысы және облыстық мәслихаттың № 18/10 шешімі
8.	Аканбурлук селосы	Ақанбұрлық ауылы (Айыртау ауданы)	2009 ж. 20.12. СҚО әкімдігінің № 340 қаулысы және облыстық мәслихаттың

			№20/8 шешімі
9.	Акчок селосы	Ақшоқы ауылы (Айыртау ауданы)	2009 ж. 20.12. СҚО әкімдігінің № 340 қаулысы және облыстық мәслихаттың №20/8 шешімі
10.	Бурлукское селосы	Бұрлық ауылы (Айыртау ауданы)	2009 ж. 20.12. СҚО әкімдігінің № 340 қаулысы және облыстық мәслихаттың №20/8 шешімі
11.	Шукурлюк селосы	Шүкірлік ауылы (Айыртау ауданы)	2009 ж. 20.12. СҚО әкімдігінің № 340 қаулысы және облыстық мәслихаттың №20/8 шешімі
12.	Бурлук селосы	Бұрлық ауылы (Айыртау ауданы)	2009 ж. 20.12. СҚО әкімдігінің № 340 қаулысы және облыстық мәслихаттың №20/8 шешімі
13.	Есперлы селосы	Есперлі ауылы (Жамбыл ауданы)	2009 ж. 20.12. СҚО әкімдігінің № 340 қаулысы және облыстық мәслихаттың №20/8 шешімі
14.	Альва селосы	Алуа ауылы (М.Жұмабаев ауданы)	2009 ж. 20.12. СҚО әкімдігінің № 340 қаулысы және облыстық мәслихаттың №20/8 шешімі
15.	Карагандинское селосы	Қарағанды ауылы (М.Жұмабаев ауданы)	2009 ж. 20.12. СҚО әкімдігінің № 340 қаулысы және облыстық мәслихаттың №20/8 шешімі
16.	Сейфуллино селосы	Сейфолла ауылы (М.Жұмабаев ауданы)	2009 ж. 20.12. СҚО әкімдігінің № 340 қаулысы және облыстық мәслихаттың №20/8 шешімі
17.	Беняш селосы	Бинаш ауылы (М.Жұмабаев ауданы)	2009 ж. 20.12. СҚО әкімдігінің № 340 қаулысы және облыстық мәслихаттың №20/8 шешімі
18.	Узунколь селосы	Ұзынкөл ауылы (М.Жұмабаев ауданы)	2009 ж. 20.12. СҚО әкімдігінің № 340 қаулысы және облыстық мәслихаттың №20/8 шешімі
19.	Бишкуль селосы	Бескөл ауылы (Қызылжар ауданы)	2009 ж. 20.12. СҚО әкімдігінің № 340 қаулысы және облыстық мәслихаттың №20/8 шешімі
20.	Бирликское селосы	Бірлік ауылы (Ғ.Мүсірепов ат-ғы аудан)	2009 ж. 20.12. СҚО әкімдігінің № 340 қаулысы және облыстық мәслихаттың №20/8 шешімі
21.	Тохты селосы	Тоқты ауылы (Ғ.Мүсірепов ат-ғы аудан)	2009 ж. 20.12. СҚО әкімдігінің № 340 қаулысы және облыстық мәслихаттың №20/8 шешімі
22.	Бидайыкское селосы	Бидайық ауылы (Уәлиханов ауданы)	2009 ж. 20.12. СҚО әкімдігінің № 340 қаулысы және облыстық мәслихаттың №20/8 шешімі
23.	Аккудук селосы	Аққұдық ауылы (Уәлиханов ауданы)	2009 ж. 20.12. СҚО әкімдігінің № 340 қаулысы және облыстық мәслихаттың №20/8 шешімі
24.	Курлеут селосы	Күрлеуіт ауылы (Уәлиханов ауданы)	2009 ж. 20.12. СҚО әкімдігінің № 340 қаулысы және облыстық мәслихаттың №20/8 шешімі
25.	Карагандинское селосы	Қарағанды ауылы (М.Жұмабаев ауданы)	2009 ж. 20.12. СҚО әкімдігінің № 340 қаулысы және облыстық мәслихаттың №20/8 шешімі

		ауданы)	№20/8 шешімі
26.	Шағалы селосы	Шағалалы ауылы (Аққайың ауданы)	2010 ж. 16.09. СҚО әкімдігінің №251 қаулысы және облыстық мәслихаттың №28/5 шешімі

Кесте - СҚО атауы өзгертілген ауылдар (селолар)

р/с	Бұрынғы атауы	Жаңа атауы	Өзгертілуі туралы құжаттың датасы, №
1.	Кировка селосы	Баймағамбет Ізтөлин ауылы. (Жамбыл ауд.)	ҚР Үкіметінің жанындағы Мемонкомның 2000 ж. 24. 02. Ұйғарымы
2.	Златогорка селосы	Ағынтай батыр ауылы (Айыртау ауданы)	ҚР Үкіметінің жанындағы Мемонкомның 2000 ж. 14. 07. Ұйғарымы
3.	Мәдениет ауылы	Қарасай батыр ауылы (Айыртау ауданы)	ҚР Үкіметінің жанындағы Мемонкомның 2000 ж. 14. 07. Ұйғарымы
4.	Ленино селосы	Ысқақ Ыбыраев ауылы (Шал ақын ауданы)	ҚР Үкіметінің жанындағы Мемонкомның 2001 ж. 21. 12. Ұйғарымы
5.	Западное селосы	Токсан би ауылы (Ғ.Мүсірепов ат-ғы аудан)	СҚО Мәслихатының 2006 ж. 21.12. №27/10 шешімі
6.	Фурмановка селосы	Бәйтерек ауылы (М.Жұмабаев ауданы)	СҚО әкімдігінің 2008 ж. 5.06. № 156 қаулысы мен облыстық мәслихаттың VII сессиясының № 7/9 шешімі
7.	Өскен селосы	Үкілі Ыбырай ауылы (Айыртау ауданы)	СҚО әкімдігінің 2010 ж. 16.09 №251 қаулысы; СҚО мәслихатының 2010 ж. 16.09. №28/5 шешімі
8.	Элитное селосы	Бәйтерек ауылы (Қызылжар ауданы)	2010 ж. 16.09. СҚО әкімдігінің №251 қаулысы және облыстық мәслихаттың №28/5 шешімі
9.	Чехово селосы	Ақбұлақ ауылы	2010 ж. 16.09. СҚО әкімдігінің №251 қаулысы және облыстық мәслихаттың №28/5 шешімі

Қосымша В Солтүстік Қазақстан облысы топонимдерінің диахрониясы: кеңес өкіметі кезеңі

***Солтүстік Қазақстан облысының
әкімшілік-аумақтық бөлінісінің өзгеруі
және соған байланысты мемлекеттік құжаттар***

1928 ж

1. 1928 ж. 17 қаңтар Ақмола губерниясының Петропавл уезінен және Атбасар мен Көкшетау уездері кейбір болыстарынан, барлығы 21 ауданнан Петропавл (Қызылжар) округін құру туралы. ҚазАССР ОАК 2-сессиясында бекітілген жобасы. 1928 ж. 3 қыркүйекте

Бүкілодақтық ОАК «Болыстық бөліністерді жойып, аудандар жүйесін енгізу туралы» қаулымен бекіткен. (1920 ж. тамыз - 1936 ж. желтоқсандағы Қазақстанның әкімшілік-аумақтық бөлінісі туралы анықтамалық). А.-1959 ж. 127,179,198-199-беттер).

2. 1928 ж. 10 мамыр Қызылжар округін Петропавл округі атауына өзгерту туралы. ҚазАССР ОАК қаулысы. (ҚР ОМА 5-қор, 9-тізбе, 145-а іс, 23-парақ).

1930 ж.

3. 1930 ж. 23 шілде Петропавл округін тарату туралы. (ірілендіріліп, жаңадан құрылған аудандар Республика орталығына тікелей бағынатын болды) БО АОК бекіткен (1920 ж. тамыз - 1936 ж. желтоқсандағы Қазақстанның әкімшілік-аумақтық бөлінісі туралы анықтамалық). А.-1959 ж. 212-251-беттер).
4. 1930 ж. 30 қараша Қазақ АССР-ның аудандық әкімшілік-аумақтық бөлінісін бекіту таралы БО ОАК қаулысы – (1920 ж. тамыз - 1936 ж. желтоқсандағы Қазақстанның әкімшілік-аумақтық бөлінісі туралы анықтамалық. А.-1959 ж. 212-251-беттер. А. 1959. 251-бет).
5. 1930 ж. 17 желтоқсан Петропавл округінің аумағында жаңадан аудандастыру туралы. Қазақ АССР ОАК және ХКК қаулысы. (1920 ж. тамыз - 1936 ж. желтоқсандағы Қазақстанның Солтүстік бөлігінің әкімшілік-аумақтық бөлінісі туралы анықтамалық. А.-1959 ж. 212-251-беттер. А. 1959. 76-81-беттер.) (1973 жылғы 1 сәуірге Солтүстік Қазақстан облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісі. Петропавл.1973. 100,105,114,118,122,129,131, 136-беттер.)

1931 ж.

6. 1931 ж. 20 наурыз Қарағанды ауданы атауын Спас зауыты орталығымен Тельман ауданына атауын өзгерту туралы. Қазақ АССР ОАК қаулысы. (ҚР ОМА 5-қор, 12-тізбе, 17-іс, 13-парақ).
7. 1931 ж. 22 мамыр Аудан орталықтарын бекіту туралы:
Октябрь – Көктал ауылы
Тельман – Токаревка селосы
Еңбекшілдер – Казгородок кенті.
Қазақ АССР ОАК қаулысы (1920 ж. тамыз - 1936 ж. желтоқсандағы Қазақстанның әкімшілік-аумақтық бөлінісі туралы анықтамалық. А.-1959. 216-бет).

8. 1931 ж. 3 шілде Бейнетқор ауданынан қабылданған №8 ауылды Первомайский атауына өзгерту туралы. Булаев аудандық атқару комитетінің қаулысы. (1973 жылғы 1 сәуірге Солтүстік Қазақстан облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісі. Петропавл. 1973. 100-бет).
9. 1931 ж. 1 тамыз Александровский селолық Советін тарату туралы. Булаев аудандық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (1973 жылғы 1 сәуірге Солтүстік Қазақстан облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісі. Петропавл. 1973. 100-бет).
10. 1931 ж. 11 қыркүйек Булаев, Ленин, Совет және Төңкеріс аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісін өзгерту туралы. ҚазОАК Төралқасының қаулысы. (Селолық советтерді беру). 1973 жылғы 1 сәуірге Солтүстік Қазақстан облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісі. Петропавл. 1973. 100, 106, 122-беттер).

1932 г.

11. 1932 ж. 11 қаңтар Ленин ауданының орталығын Явленск селосынан Мамлют селосына көшіру туралы. Бейнетқор ауданының орталығын Шолақ Досжан ауылынан Қиялы станциясына көшіру туралы. Петропавл ауданын тарату туралы. Қазақ АССР ОАК қаулысы. (1920 ж. тамыз - 1936 ж. желтоқсандағы Қазақстанның әкімшілік-аумақтық бөлінісі туралы. анықтамалық. А.-1959. 217,251-беттер).
12. 1932 ж. 1-2 ақпан Петропавл ауданының бір бөлігінен Мамлют ауданын құру туралы. Қазақ АССР ОАК қаулысы. (1920 ж. тамыз - 1936 ж. желтоқсандағы Қазақстанның әкімшілік-аумақтық бөлінісі туралы анықтамалық. А.-1959. 217-бет).
13. 1932 ж. 1 ақпан Петропавл ауданын тарату туралы. ҚазОАК Төралқасының қаулысы. (Селолық советтерді беру). (1973 жылғы 1 сәуірге Солтүстік Қазақстан облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісі. Петропавл. 1973. 131-бет).
14. 1932 ж. 20 ақпан Қазақ АССР аумағында алты облыс құру туралы. ҚазАССР ОАК қаулысы. (1920 ж. тамыз - 1936 ж. желтоқсандағы Қазақстанның әкімшілік-аумақтық бөлінісі туралы анықтамалық. А.-1959. 212-217-беттер).
15. 1932 ж. 27-28 ақпан Бейнетқор және Ленин аудандарының жаңаша төменгі бөлінісі туралы. (Селолық советтер беру). Бескөл, Кривоозерск және Новопавлов селолық советтерін Петропавл қалалық советінің бағыныштығынан, Мамлют ауданына беру туралы. ҚазОАК қаулысы. (1973 жылғы 1

сәуірге Солтүстік Қазақстан облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісі. Петропавл. 1973. 106,110,122-беттер).

16. 1932 ж. 2 наурыз Батыс Сібір өлкесінің Есілкөл ауданынан: Барский (Октябрь), Березняк, Зарослый, Камышлов, Куломзин, Суворов селолық советтерін, Булаев ауданына беру және – Первотар сельсоветін Есілкөл ауданына беру туралы. БО ОАК қаулысы. (1973 жылғы 1 сәуірге Солтүстік Қазақстан облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісі. Петропавл. 1973. 101-бет).
17. 1932 ж. 10 наурыз Петропавл қаласы орталығымен Қарағанды облысын құру туралы. БО ОАК қаулысы. (ҚР ОМА. 350-қор. 1-тізбе. 123-іс. 21-25-парақтар. (1920 ж. тамыз - 1936 ж. желтоқсандағы Қазақстанның әкімшілік-аумақтық бөлінісі туралы анықтамалық. А.-1959. 230-бет).
18. 1932 ж. 1 сәуір Булаев және Төңкеріс аудандарының жаңаша төменгі бөлінісін бекіту туралы. Қазақ ОАК Төралқасының қаулысы. (Селолық советтерді беру). (1973 жылғы 1 сәуірге Солтүстік Қазақстан облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісі. Петропавл. 1973. 110,118-беттер).
19. 1932 ж. Тайынша қаласы құрылды. (Солтүстік Қазақстан облысы. Энциклопедия. А. 2004. 525-бет).

1933 ж.

20. 1933 ж. 22 ақпан Алматы облысының Шет ауданын Қарағанды облысы құрамына беру туралы. Қазақ АССР ОАК қаулысы. (ҚР ОМА 5-қор, 14-тізбе, 157- іс, 10-парақ).
21. 1933 ж. 22 ақпан Қарағанды облысының Сарысу ауданын Оңтүстік Қазақстан облысының құрамына беру туралы. Қазақ АССР ОАК қаулысы. (ҚР ОМА 5-қор, 14-тізбе, 157- іс, 10-парақ).

1934 ж.

22. 1934 ж. 9 маусым Көкшетау ауданының бөлігі Ново-Сухотино селосы орталығынан Қарағанды облысының Красноармейск ауданын құру туралы. Қазақ АССР ОАК қаулысы. (ҚР ОМА 5-қор, 14-тізбе, 157- іс, 14-парақ).
23. 1934 ж. 20 шілде Қарағанды облысының Жаңарқа ауданын Қарқаралы округіне беру туралы. БО ОАК қаулысы. (1920 ж. тамыз - 1936 ж. желтоқсандағы Қазақстанның әкімшілік-аумақтық бөлінісі туралы анықтамалық. А.-1959. 231-бет).
24. 1934 ж. Қарағанды облысы Нұра ауданының орталығын Казгородок

- 2 тамыз кентінен Киевка селосына көшіру туралы. Қаз АССР ОАК қаулысы. (1920 ж. тамыз - 1936 ж. желтоқсандағы Қазақстанның әкімшілік-аумақтық бөлінісі туралы анықтамалық. А.-1959. 231-бет).
25. 1934ж. Теміржол көлігінде поселкелік совет құру туралы. Петропавл қалалық кеңесі Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 30-қор. 1-тізбе. 78-іс. 252-парақ).
10 қазан
26. 1934 ж. Бейнетқор, Булаев және Ленин аудандарында поселкелік советтер құру туралы. Қарағанды облатқару комитетінің шешімі. (1973 жылғы 1 сәуірге Солтүстік Қазақстан облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісі. Петропавл. 1973. 101,106,122-беттер).
26 қазан

1935 ж.

27. 1935 ж. Қазақстанның жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісі туралы. БО ОАК қаулысы. (Жаңа аудандар құру). (1920 ж. тамыз-1936 ж. желтоқсандағы Қазақстанның әкімшілік-аумақтық бөлінісі туралы анықтамалық. А.-1959. 253-бет).
31 қаңтар
28. 1935 ж. Қарағанды облысындағы аудан орталықтарын бекіту туралы: Арықбалық ауданы – Арықбалық селосы
Бейнетқор ауданы – Шолақ Досжан селосы
Есіл ауданы – Қима селосы
Қызылту ауданы – Қызылту селосы
Көкшетау ауданы – Көкшетау селосы
Қорғалжың ауданы – Казгородок кенті
Еркіншілік ауданы – Благодатное селосы
Қаз АССР ОАК қаулысы. (1920 ж. тамыз - 1936 ж. желтоқсандағы Қазақстанның әкімшілік-аумақтық бөлінісі туралы анықтамалық. А.-1959. 231-бет).
10 ақпан
29. 1935 ж. Орталығы Петропавл қаласы болатын облыстың жаңа әкімшілік аумақтық бөлінісі құрамына мына аудандарды бекіту туралы: Ақмола, Айыртау, Арықбалық, Атбасар, Бейнетқор, Булаев, Вишневский, Есіл, Зеренді, Калинин, Қарағанды, Қызылту, Көкшетау, Красноармейский, Қорғалжың, Ленин, Макинский, Мамлют, Молотов, Нұра, Петропавл, Преснов, Пресногорьков, Приишим, Полудин, Рузаев, Сталин, Тельман, Төңкеріс, Щучье, Еңбекшілдер, Еркіншілік. Қарағанда облыстық атқару комитетінің қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17-25-парақтар).
10 ақпан
30. 1935 ж. № 13, № 20, Александровский, Вишневский, Волгодонский, Вячеславский, Михайловский, Николаевский, Ново-
10 ақпан

- Владимировский, Ново-Георгиевский, Ольгинский, Сарыоба, Харьковский селолық советтерін Ақмола ауданынан, Вишневатский ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,19-парақтар).
31. 1935 ж. № 3 ауылды, Бірлік және Сұлукөл селолық советтерін
10 ақпан Ақмола ауданынан, Қорғалжың ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 21-парақтар).
32. 1935 ж. Ақмола қаласы орталығымен Ақмола ауданының жаңа
10 ақпан әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: № 1, № 2, № 4, № 5, № 6, № 10, № 12 ауылсоветтері, Воздвиженск, Елизаветград, Елизаветинск, Красноярский Максимовский, Мирзояновск, Приречное, Рождественский, Романовский, Семеновский, Софиеватский, Шалқар селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе.167-іс. 17-парақ).
33. 1935 ж. Златогор селолық советін Айыртау ауданынан, Арықбалық
10 ақпан ауданына, Баратай селолық советін Айыртау ауданынан, Көкшетау ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,21-парақтар).
34. 1935 ж. Ивано-Павловский, Ивано-Петровский, Тұңғиық селолық
10 ақпан советтерін Айыртау ауданынан, Ленин ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,21-парақтар).
35. 1935 ж. Приишим, Рузаев совхозын, Шұңқыркөл селолық советтерін
10 ақпан Айыртау ауданынан, Рузаев ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,40-парақтар).
36. 1935 ж. Голощёкин, Есіл, Исаев, Кеңес, Төменгі-Бүрлік, Степной
10 ақпан селолық советтерін Айыртау ауданынан, Төңкеріс ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 24-парақтар).
37. 1935 ж. Володар селосы орталығымен Айыртау ауданының жаңа
10 ақпан әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Айыртау, Ақсу, Володар Горноозёрный, Ерназар, Жаңасу, Жетікөл, Интернациональный, Каменнобродский, Қамсақты,

- Карамсыл, Камышный, Қаратал, Қоскөл, Краснозёрный, Красный, Луначарский, Октябрьский Теренкөл, Трудовой Украинский Шалқар селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17-парақ).
38. 1935 ж. 10 ақпан Балкашин, Балкашин совхозын, Бастримов, Богородский, Богословский, Васильевский, Веселовский, Владимировский, Дорогинский, Қалмақкөл, Каменский, Максимовский, Михайловский, Ново-Городский, Ново-Дубровинский, Ново-Кронштадтский, Ново-Никольский, Ново-Романовский, Преображенский, Сандықтау, Тучнинский селолық советтерін Арықбалық ауданынан Молотов ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,22-парақтар).
39. 1935 ж. 10 ақпан Златогор селолық советін Айыртау ауданынан Арықбалық ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17-18-парақтар).
40. 1935 ж. 10 ақпан Арықбалық селосы орталығымен Арықбалық ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Аққанбүрлік, Гусаков, Имантау, Константинов, Лобанов, Матвеев, Мищенский, Төменгі Бүрлік, Проньков, Привольновск, Светлов, Тахтоброд, Цуриков, Жақсы, Жаңғызтау селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17-18-парақтар).
41. 1935 ж. 10 ақпан № 15, № 17, № 19, № 20 ауыл советтерді, Добровольный, Мариинский, Ново-Братский, Жаңа Қолутон, Ескі Қолутон селолық советтерін Атбасар ауданынан Калинин ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 20-парақтар).
42. 1935 ж. 10 ақпан Атбасар қаласы орталығымен Атбасар ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Атбасар ауданының № 12, № 14, № 15, № 16, № 22 ауылдары, Беловодский, Красно-Полянский, Ладыженский, Ленин, Макеев, Николаев, Ново-Александровский Ново-Петропавловский Парчевский, Покров, Самара, Сергиевский, Спас селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚММ. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17-18-парақтар).

43. 1935 ж. 10 ақпан Андреев, Богодухов, Блюхер және Қаратомар селолық советтерін Бейнетқор ауданынан Красноармейский ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 20-парақтар).
44. 1935 ж. 10 ақпан Қарағаш, Красноармейский, Летовка және Тереңкөл селолық советтерін Бейнетқор ауданынан Ленин ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,21-парақтар).
45. 1935 ж. 10 ақпан Плоский селолық советін Бейнетқор ауданынан Петропавл ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,25-парақтар.)
46. 1935 ж. 10 ақпан Орталығы Шолақ Досжан ауылы болатын Бейнетқор ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Аралағаш, Аяқкөл, Голощёкин, Григорьев, Иванов, Исаев, Қиялы, Көктерек, Кучков, Молотов, Полтава, Сарытомар, Санный, Шағалалы селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 18-парақтар).
47. 1935 ж. 10 ақпан Бугров, Ганькин, 1-Камышлов, Ленин, Николаев, Ново-Бытовский, Ново-Георгиевский, Полудин, Раевский, Рявкин, Скворцов, Тоқушы селолық советтері, Тоқушы совхозының селолық советі Булаев ауданынан Полудин ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,40-парақтар).
48. 1935 ж. 10 ақпан Булаев селосы орталығымен Булаев ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Березняк, Булаев, Веселов, Возвышенский, Ворошилов, Воскресенье, Екатерининский, Зарослинский, 2-Камышлов, Колосов, Конюхов, Куломзин, Лебяжинский, Медвежинский, Надеждинский, Ново-Успенский, Октябрьский Первомайский Писарев, Полтава, Пролетарский, Суворов, Успенский, Чистов, Чистянский селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17-18-парақтар).
49. 1935 ж. 10 ақпан Вишневка селосы орталығымен Вишнев ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Белояр, Донецк, Константинов, Окольный селолық советтерін Тельман ауданынан Вишнев ауданына беру; Ақмола

- ауданының №13, №20 ауыл советтерін, Александров, Вишневка, Волгодонский, Вячеслав, Михайлов, Николаев, Ново-Владимировский, Ново-Георгиевский, Ольгинский Сароба, Харьков селолық советтерін Вишнева ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,19-парақтар).
50. 10 ақпан 1935 ж. Қима селосы орталығымен Есіл ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Братолубово, Бузулук, Дальний, Донской, Елтай, Еркіндік, Есіл селолық, Есіл совхозы, Жирен, Запорожье, Ишимский, Қызылсу, Қызылту, Красивый, Қумақ, Савинков, Талдыкөл, Талдысай, Таңқан, Тасоба, Тассуат, Таубасар, Терісаққан, Үлгілі, Шұрымсай, Ярославль селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,19 парақтар).
51. 1935 ж. 10 ақпан Зеренді селосы орталығымен Зеренді ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Көкшетау ауданының Викторов, Дорогов, Зеренді, Ленин, Лосев, Олжай, Тарағай, Темірбеков, Троицк, Шындәулет селолық советтері Зеренді ауданына беру; Молотов ауданының Красилов селолық советін Зеренді ауданына беру, Щучье ауданының Исаков селолық советін Зеренді ауданына беру. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 19 - парақтар).
52. 1935 ж. 10 ақпан Журавлев селосы орталығымен Калинин ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: №12, №17, №19 ауыл советтер, Астрахан, Новочеркасск, Петров, Степной, Таволжан селолық советтері Ақмола ауданынан Калинин ауданына беру; Атбасар ауданының № 15, № 17, № 19, № 20 ауыл советтері, Добровольский, Марийнский, Ново-Братский, Жаңа Қолутон, Ескі Қолутон селолық советтері Калинин ауданына беру; Сталин ауданының Акимов, Журавлёв, Камышин, Құлымбетов, Оксановский, Островский, Урюпа селолық советтері Калинин ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,19,20-парақтар).
53. 1935 ж. 10 ақпан Қарағанды қаласы орталығымен Қарағанды ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Ақжар, Ақшы, Больше-Михайловский, Дубовка, Зелено-Балкинский, Меньковка, Самарқанд селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының

қаулысы.

(СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,25-парақтар).

54. 1935 ж. 10 ақпан Қызылту селосы орталығымен Қызылту ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Алабота, Борсықбай, Жарқын, Карағаш, Қаратерек, Қаудантал, Кішкенекөл, Қулықөл, Кішіқарой, Мартын, Сағын, Сарыкөл, Теке, Үлкен Қарой селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 20-парақтар).
55. 1935 ж. 10 ақпан Больше-Изюм, Виноградов, Драгомиров, Келлеров, Кременчуг, Многоцветный, Ново-Дворовский, Ново-Приреченский, Ново-Сухотинский, Тернов, Чермошнян селолық советтерін Көкшетау ауданынан Красноармейск ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,20-парақтар).
56. 1935 ж. 10 ақпан Амандық, Восточный және Шошқалы селолық советтерін Көкшетау ауданынан Еңбекшілдер ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 25-парақтар).
57. 1935 ж. 10 ақпан Көкшетау қаласы орталығымен Көкшетау ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Ақжар, Александров, Алексеев, Аймакский, Баратай, Боровое, Бұлақ, Елен, Елтай, Желтау, Казачье, Көкшетау, Қиындық, Павлов селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 20-парақтар).
58. 1935 ж. 10 ақпан Қаратомар селолық советін Ленин ауданынан Красноармейск ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 20-парақтар).
59. 1935 ж. 10 ақпан Ново-Сухотино селосы орталығымен Красноармейск ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы.: Андреев, Богодуховка, Блюхер, Большеизюм, Виноградов, Драгомировка, Қаратомар, Келлеров, Кременчуг, Многоцветный, Ново-Дворовский, Ново-Приреченский, Ново-Сухотинский, Тернов, Чермошнян селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 20-парақтар).

60. 1935 ж. 10 ақпан Казгородок кенті орталығымен Қорғалжың ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: № 3 ауылдық совет, Алакөл, Асаубалық, Бірлік, Жосалы, Кеңбидайық, Қызылсай, Құмкөл, Саумалкөл, Сулыкөл селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 21-парақтар).
61. 1935 ж. 10 ақпан Явленка селосы орталығымен Ленин ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Александров, Бірлік, Заградов, Ивано-Павлов, Ивано-Петров, Ильинский, Қарағаш, Красноармейск, Леонидов, Летовка, Малиновка, Ново-Узен, Петровский, Покровский, Советский Тарангульский Тұңғиық, Явленка, Яснор селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,21-парақтар).
62. 1935 ж. 10 ақпан Вознесенка селосы орталығымен Макинка ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Аршалы, Белоцерковский, Вознесенский, Ергөл, Иванов, Капитоновка, Карамышен, Қыста Қарағай, Макинка, Немецкий, Ново-Киевский, Отрадный, Пушкин және Суворов селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 21-парақтар).
63. 1935 ж. 10 ақпан Архангельск, Бескөл, Кривозёрный, Ново-Каменский, Ново-Павлов және Петерфельд селолық советтерін Мамлют ауданынан Петропавл ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 25-парақтар).
64. 1935 ж. 10 ақпан Метлишин, Ново-Никольский, Совет және Еңбекшілдер селолық советтерін Мамлют ауданынан Полудин ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 40-парақтар).
65. 1935 ж. 10 ақпан Мамлют селосы орталығымен Мамлют ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Белово, Вагулинский, Воскресенов, Глубокое, 1-Дубровинский, 2-Дубровинский, Долматов, Калугин, Коваль, Кустов, Красноярск, Лебедков, Мамлют, Михайлов, Налобин, Сенжар, Сивков, Сливнинский, Соколов, Становой совхозы, Сумский, Щучинский селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА.

1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,21-парақтар).

66. 1935 ж. 10 ақпан Ленинский селолық советін Рузаев ауданынан Молотов ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитетінің Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 22-парақтар).
67. 1935 ж. 10 ақпан Балкашин селосы орталығымен Молотов ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Балкашин, Балкашин совхозы, Бастремовский, Богородский, Богословский, Васильев, Веселов, Владимиров, Дорогинский, Каменский, Қалмақкөл, Ленин, Михайлов, Максимов, Новгородский, Ново-Романовский, Ново-Дубровинский, Ново-Никольский, Ново-Кронштадтский, Преображенский, Сандықтау, Тучнин селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,22-парақтар).
68. 1935 ж. 10 ақпан Киевка селосы орталығымен Нұра ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Ақтөбе, Горный, Жараспай совхозы, Жыланды, Захаров, Қаражар, Қызылтал, Киевка, Көкмөлдір Майоров, Майқатқан, Маржанкөл, Маржанкөл совхозы, Ново-Карпов, Скобелев, Талдысай, Чернигов, Шақаман селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,23-парақтар).
69. 1935 ж. 10 ақпан Петропавл қаласы орталығымен Петропавл ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Архангельск, Бескөл, Кривозёрный, Ново-Каменский, Ново-Павловский, Петерфельд, Плоский селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,25-парақтар).
70. 1935 ж. 10 ақпан Полудин селосы орталығымен Полудин ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Бугров, Ганькин, 1-Камышлов, Ленин, Метлишин, Николаев, Ново-Бытовский, Ново-Георгиевский, Ново-Никольский, Полудин, Раевский, Рявкинский, Скворцов, Совет, Тоқушы, Тоқушы совхозы, Еңбекшілдер селолық советтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,40-парақтар).
71. 1935 ж. 10 ақпан Айымжан, Баян, Жарқын, Қарақамыс, Майбалық, Николаев, Орман, Спас сельсоветтерін Төңкеріс ауданынан Преснов ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,

22-парақтар).

72. 1935 ж. 10 ақпан Преснов селосы орталығымен болатын Преснов ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Айымжан, Архангельск, Баян, Благовещенка, Екатериновка, Жарқын, Железин, Казанск, Қарақамыс, Кладбинск, Лапушин, Майбалық, Николаев, Новорыбинск, Ольгинский Орман, Островский, Петровка, Преснов, Рождественский, Святодуховка, Спас, Троицк сельсоветтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 22-парақтар).
73. 1935 ж. 10 ақпан Евгеньев, Исаев, Кабан, Казанск, Камышловский, Крутояр, Макарьев, Песчан, Починов, Пресногорьков, Фёдоров сельсоветтерін Преснов ауданынан Пресногорьков ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 22-парақтар).
74. 1935 ж. 10 ақпан Елтай, Марков, Петропавлов совхозы, Рясский, Сретен сельсоветтерін Төңкеріс ауданынан Пресногорьков ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 22-парақтар).
75. 1935 ж. 10 ақпан Пресногорьков селосы орталығымен Пресногорьков ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы.: Евгеньев, Елтай, Исаев, Кабан, Казанск, Камышловский, Ксеньевский, Крутояр, Макарьев, Марков, Песчан, Петропавлов совхоз, Починов, Пресногорьков, Пресноредут, Рясский, Сибирь, Сретен, Фёдоров сельсоветтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17-22-парақтар).
76. 1935 ж. 10 ақпан Боголюбов селосы орталығымен Приишим ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Боголюбов, Бостандық, Верхне-Чириков, Владимировский, Вознесенский, Калинов, Қызыләскер совхозы, Надеждинский Ново-Михайловский, Ново-Никольский, Өрнек сельсоветтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 23-парақтар).
77. 1935 ж. 10 ақпан Ленинский сельсоветін Рузаев ауданынан Молотов ауданына беру туралы. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 22-парақтар).

78. 1935 ж. 10 ақпан Рузаев селосы орталығымен Рузаев ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Андреев, Бүрлік, Ерназар, Есіл, Ефимов, Жаңаауыл, Исаев, Калинов, Қалмақкөл, Октябрь Приишим, Рузаев, Рузаев совхозы, Сталин, Шұңқыркөл, Чистопольский сельсоветтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,40-парақтар).
79. 1935 ж. 10 ақпан Алексеев селосы орталығымен Сталин ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Богданов, Боярский, Ворошилов, Голощёкин, Гуляйполе, Елтай, Интернационал, Каз.ЦИК атындағы совхоз, Калинин, Канкринский, Кеңес, Қосқарағай, Көшкін, Наумов, Никольский, Ново-Рыбинский, Өрнек, Приозёрный, Трудовой, Еңбек сельсоветтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 24-парақтар).
80. 1935 ж. 10 ақпан Токарев селосы орталығымен Тельман ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Ақтөбе, Арбайтер, Астахов, Вольный, Долинка, Жаңаауыл, Колхоз, Красно-Кутский, Покорный, Ростов, Сенокос, Токарев сельсоветтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,24-парақтар).
81. 1935 ж. 10 ақпан Марьевка селосы орталығымен Төңкеріс ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы.: Голощёкин, Городец, Дмитриев, Есіл, Жалтыр, Исаев, Кеңес, Коновалов, Крещенский, Марьевка, Төменгі Бүрлік, Семиполка, Сергеев, Степной сельсоветтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 24-парақтар).
82. 1935 ж. 10 ақпан Щучье селосы орталығымен Щучинск ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: № 7 ауыл, Введенев, Дмитриев, Дорофеев, Златопольск, Ковалев, Қотыркөл, Николаев, Усть-Юрьевский, Федоров, Черноярский, Щучинский сельсоветтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 24-парақтар).
83. 1935 ж. 10 ақпан Казгородок селосы орталығымен Еңбекшілдер ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Амандық, Беккер, Восточный совхозы, Жаңарқа, Заурал, Исаев, Макин, Маркс, Мирзоян, Шошқалы

совхозының сельсоветтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17,24,25-парақтар).

84. 1935 ж. 10 ақпан Благовещенко селосы орталығымен Еркіншілік ауданының жаңа әкімшілік-аумақтық бөлінісін мына құрамында бекіту туралы: Благодатный, Бестоғай, Еремін, Звенигород, Каратал Қарғалы, Қызылағаш, Көкшалғын, Қоржынкөл, Нецветаев, Ново-Марковский, Павлов, Сілеті сельсоветтері. Қарағанды облыстық атқару комитеті Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 167-іс. 17, 25-парақтар).

1936 ж.

85. 1936 ж. 29 шілде Қостанай және Солтүстік Қазақстан облыстарын құру және Қарқаралы округін тарату туралы. БО ОАК қаулысы. (1920 ж. тамыз - 1936 ж. желтоқсандағы Қазақстанның әкімшілік-аумақтық бөлісі туралы анықтамалық. А. 1959. 235,253-беттер).
86. 1936 ж. 29 шілде Солтүстік Қазақстан облысында Келлеров және Соколов аудандарын құру туралы. БО ОАК қаулысы. (1920 ж. тамыз - 1936 ж. желтоқсандағы Қазақстанның әкімшілік-аумақтық бөлісі туралы анықтамалық. А. 1959. 253-бет).
87. 1936 ж. 29 шілде Қарағанды облысының Пресногорьков ауданын Қостанай облысына беру туралы. БО ОАК қаулысы. (1920 ж. тамыз - 1936 ж. желтоқсандағы Қазақстанның әкімшілік-аумақтық бөлісі туралы анықтамалық. А. 1959. 253-бет).
88. 1936 ж. 23 қазан Волыньск, Богодуховка, Глубокое, Горький, Драгомиров, Келлеров, Краснодольск, Краснополяньск, Краснокаменск, Кремечуг, Летовка, Нагорный, Озерный Подлесный, Ростов, Степной Чернигов және Южный сельсоветтерін Красноармейск ауданынан Келлеров ауданына беру туралы. ҚазОАК Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 166-іс. 12,15-парақтар).
89. 1936 ж. 23 қазан Вагулин, Глубокое, Долматов, 1-Дубровин, Красноярск, Кустовск, Лебедков, Налобин, Сивков, Соколов, Сумский сельсоветтерін Мамлют ауданынан Соколов ауданына беру туралы. ҚазОАК Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 166-іс. 12, 15-парақтар).

1937 ж.

90. 1937 ж. 31 наурыз Жарсуат аулсоветін Солтүстік Қазақстан облысы Калинин ауданынан Қарағанды облысының Ново-Черкасск ауданына

беру туралы. ҚазОАК қаулысы. (1920 ж. – 1953 ж. Солтүстік Қазақстанның әкімшілік-аумақтық бөлісі туралы анықтамалық. 101-бет).

91. 1937 ж. Сталин сельсоветін тарату туралы. Мамлют ауаткомының 25 маусым шешімі. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 293-іс. 29-парақ).
92. 1937 ж. Солтүстік Қазақстан облысында Степняк қаласы құрылды. (1972 ж. 1 шілдедегі Көкшетау облысының әкімшілік-аумақтық бөлісі туралы анықтамалық. Көкшетау, 1972. 39 бет).

1938 г.

93. 1938 ж. 28 шілде Усерденск және Екатериновский сельсоветтерін Қостанай облысы Пресногорьков ауданынан Солтүстік Қазақстан облысының Преснов ауданына беру туралы. Преснов ауданының Қарақамыс ауылсоветін Қостанай облысының Пресногорьков ауданына беру туралы. ҚазОАК Төралқасының қаулысы. (1973 жылғы 1 сәуірге Солтүстік Қазақстан облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісі туралы анықтамалық. Петропавл. 1973. 115-бет).
94. 1938 ж. 3 тамыз Рузаев ауданы Исаев ауылсоветін Каганович аулсоветіне атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облаткомы төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 365-іс. 43-парақ).
95. 1938 ж. 14 тамыз Октябрь ауданы Исаевский аулсоветін Ленин аулсоветіне атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облаткомы Төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 365-іс. 134-парақ).
96. 1938 ж. 14-15 қараша Ленин ауданындағы Исаев ауылсоветін Ежов аулсоветіне, Бейнетқор ауданындағы Исаев сельсоветін Каганович сельсоветіне атауларын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының қаулысы. (СҚМА. 2112-қор. 1-тізбе. 19^{в-іс}, 121-парақ).

1939 ж.

97. 1939 г. 11 қаңтар Солтүстік Қазақстан облысы Зеренді ауданындағы Айдабол спирт зауыты маңындағы елді мекендерді жұмысшы поселкелері қатарына қосып, оған Айдабол жұмысшы поселкесі атауын беру туралы. 1939 жылдың ақпанынан бастап, Зеренді ауаткомына бағынышты Айдабол жұмысшы-поселкелік советін құру туралы, спирт зауыты маңындағы елді мекендерді, мал бордақылау нысаны мен Подзавод

хуторын Красилов селолық советінің әкімшілік қамтуынан соған бағындыру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. (А. 1958. 115-бет).

98. 1939 ж. 11 қаңтар Солтүстік Қазақстан облысы Щучинск ауданындағы Бурабай курорты маңындағы елді мекендерді курорт поселкелері қатарына жатқызу, оған Бурабай курорты поселкесі атауын беру туралы. 1939 ж. қаңтарынан бастап, Щучинск ауаткомына бағынышты Бурабай поселкелік советін құру, оған Щучинск сельсоветіне әкімшілік жағынан бағынып келген Бурабай курорты, Бурабай курорт совхозы, Бурабай мемлекеттік қорығы, балалар санаториі, көміршілердің Щучинский үйі және Сидоров кордоны елді мекендерін беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 115-116-бет).
99. 1939 ж. 13 қаңтар Бейнетқор ауданы Голощекин сельсоветін Амангелді сельсоветіне атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитеті төралқасының қаулысы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 547-іс. 160-парақ).
100. 1939 ж. 20 сәуір Солтүстік Қазақстан облысы Щучинск ауданындағы Щучинск станицасына қала мәртебесін, Щучинск қаласы атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А.1958. 116-бет).
101. 1939 ж. 20 сәуір Солтүстік Қазақстан облысы Приишим ауданындағы Рыкова селосын Луговое селосына атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1934. №4. 12-бет).
102. 1939 ж. 29 қыркүйек Солтүстік Қазақстан облысының бұрынғы Красноармейск совхозының аймағында Дмитриев, Октябрь Комсомол және Ворошилов сельсоветтерін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1934. № 4. 12-бет).1939. № 9. С.34).
103. 1939 ж. 29 қыркүйек Солтүстік Қазақстан облысы Макин ауданындағы Омбы теміржолына қарасты Макинка станциясын жұмысшы поселкелері қатарына жатқызу, Макинка сельсоветін Макинка ауыл-поселкелік советіне өзгерту, Макинка

- ауаткомына бағындыру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 119-бет).
104. 1939 ж.
29
қыркүйек Солтүстік Қазақстан облысы Сталин ауданындағы Омбы теміржолына қарасты Ақкөл станциясы жанындағы Алексеев елді мекенін жұмысшы поселкелері қатарына жатқызу, Алексеев сельсоветін Алексеев ауыл-поселкелік советіне өзгерту, Сталин ауаткомына бағындыру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 119-бет).
105. 1939 ж.
14 қазан Қазақ ССР-ның құрамында Семей, Ақмола, Жамбыл облыстарын құру туралы: Ақмола облысының орталығы Ақмола қаласы, Ақмола облысының құрамына Солтүстік Қазақстан облысының Степняк қаласы мен Арықбалық, Атбасар, Есіл, Зеренді, Калинин, Макинский, Молотов, Рузаев, Сталин, Щучинск, Еңбекшілдер аудандарын беру туралы. ССРО Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (ҚР ОМА. 1109-қор. 5-тізбе. 46-іс. 19-парақ).
106. 1939 ж.
16 қазан Солтүстік Қазақстан облысының Қызылту, Көкшетау, Красноармейск және Еңбекшілдер аудандарын ірілендіру есебімен Чкалов селосы орталығымен Чкалов ауданын құру туралы. Чкалов ауданының құрамына Қызылту ауданының Алабота, Көкшетау ауданының Аймақ, Красноармейск ауданының: Андреев, Белояр, Вишневка, Донецк, Зеленогай, Калинин, Қаратомар, Константинов, Краснокиевск, Новодворовск, Новогречановск, Ново-Березовск, Петров, Подольск, Чкалов және Яснополянк, Еңбекшілдер ауданының Амандық ауылдық-селолық советтерін беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 122-123-беттер).
107. 1939 ж.
28 қазан Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының 1939 жылғы 16 қазандағы «Қазақ ССР-нда жаңа аудандар құру туралы» Жарлығына іштей өзгеріс енгізу туралы. Солтүстік Қазақстан облысының Красноармейск ауданына үш колхоздан тұратын Қаратомар аулсоветін (тек Чкалов ауданы құрамындағы Сәуле, Жаңаталап колхоздарысыз) беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі

1940 ж.

108. 1940 ж. 8 қаңтар Солтүстік Қазақстан облысының Қызылту ауданы Борсықбай ауылсоветін Баскөл ауылсоветіне атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1934. № 4. 12-бет). 1940. №1).
109. 1940 ж. 27 қаңтар Ленин ауданының Ежов ауылсоветін Арал аулсоветіне атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА. 1370-қор. 3-тізбе. 224-іс. 22-парақ).
110. 1940 ж. 8 сәуір Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданындағы Омбы теміржолына қарасты Булаев станциясы маңындағы Булаев селосын жұмысшы поселкелері қатарына жатқызу, Булаев сельсоветін Булаев ауаткомына бағыныштыққа беру және Булаев жұмысшы поселкелік советіне өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 125-бет).
111. 1940 ж. 8 сәуір Солтүстік Қазақстан облысы Красноармейск ауданындағы Омбы теміржолына қарасты Тайынша станциясы маңындағы елді мекендерді жұмысшы поселкелері қатарына жатқызу, Тайынша жұмысшы поселкесі атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлықтары жинағы. А. 1958. 126-бет).
112. 1940 ж. 8 сәуір Солтүстік Қазақстан облысы Көкшетау ауданындағы Омбы теміржолына қарасты Көкшетау станциясы маңындағы елді мекендерді жұмысшы поселкелері қатарына жатқызу, Көкшетау жұмысшы-поселкелік атауын беру және советін құру, оны Көкшетау қалалық советіне бағындыру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 126-бет).
113. 1940 ж. 21 мамыр Солтүстік Қазақстан облысы Төңкеріс ауданын Октябрь ауданына атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А.1958. 128-бет).

114. 1940 ж. 9 маусым Солтүстік Қазақстан облысы Мамлют ауданындағы Омбы теміржолына қарасты Мамлют станциясы маңындағы елді мекендерді жұмысшы поселкелері қатарына жатқызу, Мамлют селолық советін Мамлют жұмысшы-поселкелік советіне өзгерту және Мамлют аудандық советіне бағындыру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 129-бет).
115. 1940 ж. 31 шілде Солтүстік Қазақстан облысы Бейнетқор ауданын Совет ауданына атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 1-бет).
116. 1940 ж. 30 қараша Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданындағы Островский сельсоветінің әкімшілік қамтуынан Буденов ет-сүт совхозын беру және осы совхоз аймағында сельсоветі құқында поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 136-бет).

1941 ж.

117. 1941 ж. 10 наурыз Солтүстік Қазақстан облысының Совет ауданы Смирнов селосында жұмысшы поселкелік советін құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 973-іс. 212-парақ).
118. 1941 ж. 23 мамыр Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданының орталығын Шолақ Досжан ауылынан Смирнов селосына көшіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 145-бет).
119. 1941 ж. 23 мамыр Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданы Смирнов елді мекенін жұмысшы поселкелері қатарына жатқызу және Смирнов жұмысшы поселкесі атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 145-бет).

1942 ж.

120. 1942 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Петропавл селолық ауданын

19 наурыз еңбекші депутаттары сельсоветі құрамында құру туралы: орталығы Петропавл қаласы Архангельск, Бескөл, Кривозерск, Ново-Каменск, Ново-Павловск, Петерфельд және Платное селолық советтері. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 149-бет).

1943 ж.

121. 1943 ж. 21 қазан Солтүстік Қазақстан облысы Петропавл қаласында Центральный, Промышленный, Железнодорожный аудандарын құру, Петропавл станциясындағы поссоветін тарату туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 156-бет).

1944 ж.

122. 1944 ж. 15 наурыз Көкшетау қаласы орталығымен Көкшетау облысын мына құрамында құру туралы: Солтүстік Қазақстан облысының Айыртау, Келлеров, Қызылту, Көкшетау, Красноармейск, Чкалов аудандары, Ақмола облысы құрамынан: Арықбалық, Зеренді, Рузаев, Щучинск, Еңбекшілдер аудандарын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 159-бет).

123. 1944 ж. 8 мамыр Солтүстік Қазақстан облысы Конюхов елді мекені орталығымен Конюхов ауданын мына құрамында құру туралы: Булаев ауданынан берілетін Березняки, Воскресенск, Заросленский, Камышлово, Колосов, Конюхов, Куломзин, Лебяжье, Ново-Успенск, Октябрь Пролетар, Суворов, Чистянский сельсоветтері. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 160-бет).

1945 ж.

124. 1945 ж. 24 шілде Көкшетау облысы Көкшетау ауданының орталығын Көкшетау қаласынан Красный Яр селосына көшіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 181-

бет). ҚР ОМА. 1109-қор. 5-тізбе. 1-іс. 92-парақ).

1948 ж.

125. 1948 ж. 16 наурыз Солтүстік Қазақстан облысы орталығы Совет ауданындағы Совет астық совхозын Булаев ауданының әкімшілік-аумақтық бағыныштыққа беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 181-бет).
126. 1948 ж. 7 шілде Петропавл қаласындағы Железнодорожный, Промышленный, Центральный аудандарын тарату туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 181-бет).

1950 ж.

127. 1950 ж. 18 наурыз Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданындағы Есіл ауыл советінен Барак пен «Өрнек» колхозын Солтүстік Қазақстан облысы Ленин ауданындағы Арал ауылсоветіне беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 185-бет).
128. 1950 ж. 29 сәуір Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданындағы Совет астық совхозының орталық мекенінде селолық советінің құқында Селекті поселкелік советін құру туралы. Совет астық совхозының бөлімшелеріндегі Селекті, Сарыайғыр, Сейфуллин және Литовка елді мекендерін Селекті поселкелік советінің әкімшілік-аумақтық қамтуына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 187-бет).
129. 1950 ж. 14 маусым Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданындағы Дубровский елді мекенін «Жылқызыл» колхозымен бірге Кеңес сельсоветінен Көкшетау облысы Айыртау ауданындағы Красный селолық советіне беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 189-бет).

1952 ж.

130. 1952 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Конюхов ауданы Конюхов

- 3 сәуір селосы орталығымен Қарақоға селосына көшіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1952. № 4).
131. 1952 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданының Ынтымак
3 мамыр елді мекенін Жалтыр ауылсоветінің құрамынан Октябрь ауданының Дмитриев сельсоветі құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1952. №2, 2-бет).
132. 1952 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Ақкөл елді мекенін
3 мамыр Еңбекшілдер ауылсоветінен Солтүстік Қазақстан облысы Полудин ауданының Камышловский сельсоветіне беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1952. №5).
133. 1952 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданы Көктерек,
3 мамыр Амангелді, Каганович және Аралағаш ауылсоветтерінің шекараларын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1952. №5).
134. 1952 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Соколов ауданы Красноярск,
3 мамыр Кустов, Долматов, Сивков және Дубровин сельсоветтерінің шекараларын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1952. №5).
135. 1952 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Соколов ауданының Лебедков
6 мамыр сельсоветін тарату және оның аумағын Налобин сельсоветі құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 199-бет). Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1952. №5).
136. 1952 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Ленин ауданы Явленск ет
6 мамыр совхозының орталығынан селолық совет құқында Бесқұдық поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 199-бет.). Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1952. №5).
137. 1952 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Конюхов ауданының Свет және

- 10 мамыр Красное елді мекендерін Ново-Успенский сельсоветінен Конюхов ауданы Чистянское сельсоветіне беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1952. №5).
138. 1952 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданы Приишим совхозының селолық совет құқында Приишим поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 200-бет). Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1952. № 6).
139. 1952 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Мамлют ауданының Токарев, Смирнов және Новый Свет елді мекендерін және Дубровин сельсоветінің құрамынан алып, Становой сельсоветіне беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы.(1938 ж. – 1957 ж.). А. 1958. 200-бет.).Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1952. №6).
140. 1952 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Мамлют ауданы құрамында 3 маусым Покровка елді мекені орталығымен Покровка сельсоветін құру туралы. Елді мекендері құрамында: Покровка, Окуневка, орман шаруашылығы мен теміржол будкалары 99,101,104,106 және 109 км; Зорино және Кондратов орман питомнигінде. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 200-бет).

1954 ж.

141. 1954 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданы Хрущев 4 маусым атындағы астық совхоздың орталығында сельсовет құқында Комсомол поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 206-бет).
142. 1954 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданы құрамында 4 маусым сельсовет құқында Жаркөл поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 209-бет).

143. 1954 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданы
4 маусым «Тимирязевский» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Целинный поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 209-бет).
144. 1954 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданы «Ждановский»
4 маусым астық совхозының орталығында сельсовет құқында Жданов поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 209-бет).
145. 1954 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданы «Октябрьский»
4 маусым совхозының орталығында сельсовет құқында Октябрь поселкелік советін құру және оның әкімшілік-аумақтық қамтуына «Ишимский» астық совхозын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 209-бет).
146. 1954 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданы Украинский
4 маусым астық совхозының орталығында сельсовет құқында Украинский поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 210-бет).
147. 1954 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданы
4 маусым «Докучаевский» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Северный поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 210-бет).
148. 1954 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданы «Держинский»
4 маусым астық совхозының орталығында сельсовет құқында Ақсуат поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 210-бет).
149. 1954 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданы «Булаевский»
4 маусым астық совхозының орталығында сельсовет құқында Майбалық поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957

- ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 210-бет).
150. 1954 ж. 4 маусым Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданы «Москворецкий» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Москворецкий поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 211-бет).
151. 1954 ж. 4 маусым Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданы «Степной» совхозының орталығында сельсовет құқында Досский поселкелік советін құру және оның әкімшілік-аумақтық қамтуына «Интернациональный» астық совхозын қосу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 211-бет).
152. 1954 ж. 26 маусым Солтүстік Қазақстан облысы Қызылту ауданы «Сталинградский» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Сталинград поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 212-бет).
153. 1954 ж. 26 маусым Көкшетау облысы Рузаев ауданы «Западный» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Западный поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. (А. 1958. 212-бет).
154. 1954 ж. 26 маусым Көкшетау облысы Қызылту ауданы «Степной» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Степной поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 212-бет).
155. 1954 ж. 29 маусым Көкшетау облысы Айыртау ауданы «Айыртау» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Жаркент поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 213-бет).

156. 1954 ж. 30 маусым Көкшетау облысы Қызылту ауданы «Майский» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Май поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 214-бет).
157. 1954 ж. 30 маусым Көкшетау облысы Қызылту ауданы «Горьковский» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Горький поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 214-бет).
158. 1954 ж. 30 маусым Көкшетау облысы Рузаев ауданы «Жаркульский» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Жаркөл поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 214-бет).
159. 1954 ж. 30 маусым Көкшетау облысы Рузаев ауданы «Целинный» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Целинный поселкелік советін құру және оның әкімшілік-аумақтық қамтуына «Дружба» астық совхозын қосу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 214-бет).
160. 1954 ж. 30 маусым Көкшетау облысы Қызылту ауданы «Қызылту» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Қызылту поселкелік советін құру және оның әкімшілік-аумақтық қамтуына «Ленинград» астық совхозын қосу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 215-бет).
161. 1954 ж. 30 маусым Көкшетау облысы Рузаев ауданы «Ломоносов» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Ломоносов поселкелік советін құру және оның әкімшілік-аумақтық қамтуына «Урожайный» астық совхозын қосу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 215-бет).
162. 1954 ж. 30 маусым Көкшетау облысы Рузаев ауданы «Ленин» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Ленин поселкелік советін

құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 216-бет).

163. 1954 ж.
5 шілде Булаев ауданындағы селолық және ауылдық советтерді ірілендіріп, олардың шекараларын ішінара өзгерту және аудан аумағында жаңа сельсовет құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді тарату, елді мекендерді беру). (СҚМА. 1189-қор, 1-тізбе, 2901-іс, 53, 54-парақтар).
164. 1954 ж.
5 шілде Ленин ауданындағы сельсоветтерді ірілендіру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді тарату, елді мекендерді беру). (СҚМА. 1189-қор, 1-тізбе, 2901-іс, 54-парақ).
165. 1954 ж.
5 шілде Мамлют ауданындағы сельсоветтердің аумағындағы колхоздардың жер пайдалану камтуын сәйкес келтіру туралы. (Елді мекендерді беру).
Сливнин сельсоветін Чистов сельсоветіне атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА. 1189-қор, 1-тізбе, 2901-іс, 54, 55-парақтар).
166. 1954 ж.
5 шілде Октябрь ауданы сельсоветтерін ірілендіріп, олардың шекараларын ретке келтіру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Ауыл советтерді тарату, елді мекендерді беру). (СҚМА. 1189-қор, 1-тізбе, 2901-іс, 55, 56-парақтар).
167. 1954 ж.
5 шілде Петропавл ауданының кейбір сельсоветтерін ірілендіріп, аудан аумағында жаңа сельсоветтер құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді құру, атауын өзгерту, елді мекендерді беру). (СҚМА. 1189-қор, 1-тізбе, 2901-іс, 56, 57-парақтар).
168. 1954 ж.
5 шілде Полудин ауданының сельсоветтерін ірілендіру, жекелеген сельсоветтердің шекарасын ретке келтіру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді тарату, атауын өзгерту, елді мекендерді беру). (СҚМА. 1189-қор, 1-тізбе, 2901-іс, 57, 58-парақтар).
169. 1954 ж.
5 шілде Преснов ауданының сельсоветтерін ірілендіру, жекелеген сельсоветтердің шегарасын ретке келтіру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді құру, атауын өзгерту, елді мекендерді беру). (СҚМА. 1189-қор, 1-тізбе, 2901-іс, 58, 59-парақтар).

170. 1954 ж. 5 шілде Приишим ауданының сельсоветтерін ірілендіру, жекелеген сельсоветтердің шегарасын ретке келтіру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтер құру, атауын өзгерту, елді мекендерді беру). (СҚМА. 1189-қор, 1-тізбе, 2901-іс, 59,60-парақтар).
171. 1954 ж. 5 шілде Совет ауданының сельсоветтерін ірілендіру, жаңадан Қиялы сельсоветін құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді құру, атауын өзгерту, елді мекендерді беру). (СҚМА. 1189-қор, 1-тізбе, 2901-іс, 60,61-парақтар).
172. 1954 ж. 5 шілде Соколов ауданы сельсоветтерін ірілендіру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді тарату, елді мекендерді беру). (СҚМА. 1189-қор, 1-тізбе, 2901-іс, 61-парақ).
173. 1954 ж. 14 шілде Көкшетау облысы Рузаев ауданы Червонный совхозының орталығында сельсовет құқында Червонный поселкелік советін құру және оның әкімшілік-аумақтық қамтуына Мичурин совхозын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 232-бет).
174. 1954 ж. 14 шілде Солтүстік Қазақстан облысының сельсоветтерін ірілендіруге байланысты олардың әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 233-237-беттер).
175. 1954 ж. 14 шілде Солтүстік Қазақстан облысы Петропавл қалалық советінің қарауындағы ДорУРС совхозының орталығы елді мекенін Петропавл ауданы Бескөл сельсоветінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 233-237-беттер).
176. 1954 ж. 4 тамыз Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданының құрамында Қиялы селолық советін құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА. 1189-қор, 1-тізбе, 2901-іс, 60, 61-парақтар).
177. 1954 ж. 21 тамыз Көкшетау облысының сельсоветтерін ірілендіруге байланысты олардың әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс

енгізу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 288-291-беттер). (Сельсоветтер құру, атауын өзгерту, елді мекендерді беру). (ҚР ОМА 1109-қор, 5-тізбе, 511-іс. 277 парақ).

178. 1954 ж. 14 қыркүйек Степняк қаласын Ақмола облысының әкімшілік қамтуынан Көкшетау облысына беру туралы. Степняк қалалық советінің Данилов жұмысшы поселкесін Ақмола облысы Сталин ауданының әкімшілік қамтуына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 293-бет).
179. 1954 ж. 17 желтоқсан Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданының Киров поселкелік советі мен Киров совхозын Көкшетау облысы Чкалов ауданының әкімшілік қамтуына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 295-бет).

1955 ж.

180. 1955 ж. 3 маусым Көкшетау облысының Степняк қаласын ауданға бағынатын қалалар санатына жатқызу, Еңбекшілдер ауданының құрамына беру туралы. Еңбекшілдер ауданының орталығын Казгородок селосынан Степняк қаласына көшіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 299-бет).
181. 1955 ж. 21 қазан Көкшетау облысы Щорсов астық совхозының аумағын Еңбекшілдер ауданынан Щучье ауданына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 302-бет).
182. 1955 ж. 21 қазан Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданының Молодежный астық совхозы аумағын Булаев ауданының құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 302-бет).
183. 1955 ж. Көкшетау облысының құрамында Қазан, Чистопольский және

- 22 қазан Ленинград аудандарын құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Сельсоветтер мен поселкелік советтерді беру). (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 303-бет).
184. 1955 ж. 22 қараша Көкшетау облысы Рузаев ауданы «Заречный» астық совхозының аумағын Ақмола облысы Есіл ауданының құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 305-бет).
- 1956 ж.**
185. 1956 ж. 14 ақпан Көкшетау облысы Айыртау және Қазан аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 308-бет).
186. 1956 ж. 2 наурыз Көкшетау облысы Чистопольский ауданы «Путь к свету» колхозының аумағын Октябрь сельсоветінен Көкшетау облысы Рузаев ауданы Рузаев сельсоветіне беру туралы. Чистопольский ауданы Октябрь сельсоветінің орталығын Золотоноша селосынан Борисов селосына көшіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 308-бет).
187. 1956 ж. 27 сәуір Солтүстік Қазақстан облысы Булаев, Совет, Преснов, Приишим және Октябрь аудандарының шекараларына ішінара өзгеріс енгізу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 311, 312-беттер).
188. 1956 ж. 31 шілде Көкшетау облысы Қызылту ауданы Толбухин астық совхозының орталығында сельсовет құқында Толбухин поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 335-бет).
189. 1956 ж. Көкшетау облысы Қызылту ауданы Елтай астық совхозының

- 31 шілде орталығында сельсовет құқында Елтай поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 335-бет).
190. 1956 ж. 31 шілде Көкшетау облысы Қызылту ауданы Чехов атындағы астық совхозының орталығында сельсовет құқында Чехов поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 336-бет).
191. 1956 ж. 31 шілде Көкшетау облысы Рузаев ауданы «Боровской» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Бурабай поселкелік советін құру туралы және оның құрамына Володарский атындағы астық совхозын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 336-бет).
192. 1956 ж. 31 шілде Көкшетау облысы Чкалов ауданы Котовский атындағы астық совхозының орталығында сельсовет құқында Котовский поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 336-бет).
193. 1956 ж. 31 шілде Көкшетау облысы Чкалов ауданы Ильич атындағы астық совхозының орталығында сельсовет құқында Ильич поселкелік советін құру туралы және оның құрамына «Агроном» астық совхозын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 337-бет).
194. 1956 ж. 31 шілде Көкшетау облысы Еңбекшілдер ауданы Краснофлотский астық совхозының орталығында сельсовет құқында Краснофлотский поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 337-бет).
195. 1956 ж. 31 шілде Көкшетау облысы Еңбекшілдер ауданы «Золотая нива» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Қарасу поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР

Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 337-бет).

196. 1956 ж. 31 шілде Көкшетау облысы Еңбекшілдер ауданы Еңбекшілдер астық совхозының орталығында сельсовет құқында Еңбекшілдер поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 338-бет).
197. 1956 ж. 31 шілде Көкшетау облысы Еңбекшілдер ауданы Невский астық совхозының орталығында сельсовет құқында Невский поселкелік советін құру және оның құрамына Донской астық совхозын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 338-бет).
198. 1956 ж. 31 шілде Көкшетау облысы Щучье ауданы Щорс атындағы астық совхозының орталығында сельсовет құқында Щорс поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 338-бет).
199. 1956 ж. 31 шілде Көкшетау облысы Ленинград ауданы «Кузбасс» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Кузбасс поселкелік советін құру және оның құрамына «Восход» астық совхозын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 339-бет).
200. 1956 ж. 31 шілде Көкшетау облысы Ленинград ауданы Менжинский астық совхозының орталығында сельсовет құқында Менжинский поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 339-бет).
201. 1956 ж. 31 шілде Көкшетау облысы Чистопольский ауданы «Баррикада» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Қалмақкөл поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 339-бет).

202. 1956 ж. 27 желтоқсан Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданы «Молодежный» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Молодежный поселкелік советін құру және оның құрамына Полтава сельсоветінің Симерда елді мекенін беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1957. №1).
203. 1956 ж. 27 желтоқсан Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданы «Заря» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Кривошековский поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1957. №1).
204. 1956 ж. 27 желтоқсан Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданы «Ишимский» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Ишимский поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1957. №1).
205. 1956 ж. 27 желтоқсан Солтүстік Қазақстан облысы Приишим ауданы Амангелді астық совхозының орталығында сельсовет құқында Амангелді поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1957. №1).

1957 ж.

206. 1957 ж. 5 қаңтар Көкшетау облысы Арықбалық ауданы «Арықбалық» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Целинный поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1957. №1).
207. 1957 ж. 5 қаңтар Көкшетау облысы Рузаев ауданы «Мичурин» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Мичурин поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1957. №1).
208. 1957 ж. 5 қаңтар Көкшетау облысы Көкшетау ауданында орталығы Куропаткин селосы болатын Раздольный сельсоветін құру және оның құрамына Алексеев сельсоветінің аумағындағы «Раздольный» астық совхозын, Жданов атындағы колхозды және Азат теміржол станциясындағы №12 разъезд, 156 км

жартылай казарма және су құбыры елді мекендерін беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1957. №1).

209. 1957 ж.
5 қаңтар Көкшетау облысы Көкшетау ауданы «Александров» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Самарбай поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1957. №1).
210. 1957 ж.
11 қаңтар Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданы Қарағанды астық совхозының орталығында сельсовет құқында Қарағанды поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1957. №2).
211. 1957 ж.
11 қаңтар Солтүстік Қазақстан облысы Ворошилов ауданы Ворошилов ауылсоветінің Беньяш, Қантай және Қарашоқы елді мекендерін Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданы Чистов поселкелік советінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1957. №2).
212. 1957 ж.
11 қаңтар Солтүстік Қазақстан облысы Ленин ауданы Аралағаш сельсоветінің Аралағаш және Үшқызыл елді мекендерін Көктерек сельсоветіне беру және Аралағаш сельсоветін Рублев сельсоветіне атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1957. №2).
213. 1957 ж.
11 қаңтар Солтүстік Қазақстан облысы Ленин ауданы Тереңкөл поселкелік және Қарағаш сельсоветтерін Тереңкөл поселкелік советіне біріктіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1957. №2).
214. 1957 ж.
11 қаңтар Көкшетау облысы Ленинград ауданы құрамында Ленинград сельсоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1957. №2).
215. 1957 ж.
11 қаңтар Көкшетау облысы Қызылту ауданы «Молодая Гвардия» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Сілеті поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1957. №2).

216. 1957 ж. 11 қаңтар Көкшетау облысы Ленинград ауданы Қазан астық совхозының орталығында сельсовет құқында Қазан поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1957. №2).
217. 1957 ж. 11 қаңтар Көкшетау облысы Ленинград ауданы «Восход» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Восход поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1957. №2).
218. 1957 ж. 11 қаңтар Көкшетау облысы Рузаев ауданында орталығы Алғабас елді мекені болатын Алғабас сельсоветін құру және оның құрамына Алғабас МТС-ның орталығы, «Алғабас» колхозы мен «Привольный» астық совхозының аумақтарын құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1957. №2).
219. 1957 ж. 11 қаңтар Көкшетау облысы Чистопольский ауданы Приишим астық совхозының орталығында сельсовет құқында Приишимский поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1957. №2).
220. 1957 ж. 11 қаңтар Көкшетау облысы Чистопольский ауданы Салқынкөл астық совхозының орталығында сельсовет құқында Салқынкөл поселкелік советін құру және оған «Ялтинский» астық совхозын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1957. №2).
221. 1957 ж. 23 наурыз Көкшетау облысы Ленинград ауданы «Коммунизм» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Новоселовский поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1957. №4).
222. 1957 ж. 23 наурыз Көкшетау облысы Ленинград ауданы «Ленинград» астық совхозының орталығында сельсовет құқында Совхозный поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1957. №2).
223. 1957 ж. 23 наурыз Көкшетау облысы Қазан ауданы «Парижская Коммуна» астық совхозының орталығында сельсовет құқында

Новосельский поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1957. №4).

224. 1957 ж. 23 наурыз Көкшетау облысы Келлеров ауданы Ворошилов сельсоветінің Клеверное және Краматоровка елді мекендерін Көкшетау облысы Келлеров ауданы Богодуховка сельсоветіне беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1957. №2).
225. 1957 ж. 30 шілде Көкшетау облысы Қызылту ауданы Бидайық астық совхозының орталығында сельсовет құқында Бидайық поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 552-бет).
226. 1957 ж. 30 шілде Көкшетау облысы Қызылту ауданы Озерный астық совхозының орталығында сельсовет құқында Озерный поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 552-бет).
227. 1957 ж. 30 шілде Көкшетау облысы Қызылту ауданындағы Жаркент және Сағын ауылсоветтерін орталығы Ұялы елді мекені болатын Жаркент ауылсоветіне біріктіру туралы. Жаңатұрмыс және Коминтерн елді мекендерін Жаркент сельсоветінен Майский поселкелік советіне беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 553-бет).
228. 1957 ж. 30 шілде Көкшетау облысы Қызылту ауданы Қаудантал ауылдық және Толбухин поселкелік советтерін сельсовет құқында Толбухин поселкелік советіне біріктіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 553-бет).
229. 1957 ж. 30 шілде Көкшетау облысы Чкалов ауданы Кировский және Котовский поссоветтерін Көкшетау облысы Красноармейский ауданының құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 553-бет).

230. 1957 ж. 30 шілде Көкшетау облысы Чистопольский ауданының Ковыльненский және Тахтаброд сельсоветтерін Тахтаброд сельсоветіне біріктіру Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 553-бет).
231. 1957 ж. 30 шілде Көкшетау облысы Чистопольский ауданының Октябрь және Чистопольский сельсоветтерін Чистопольский сельсоветіне біріктіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 554-бет).
232. 1957 ж. 30 шілде Көкшетау облысы Чистопольский ауданының Бүрлік сельсоветін тарату, Рыбинка и Симоновка елді мекендерін Жаркөл поселкелік советінің құрамына; Дубровка, Гаршино, Ясновка елді мекендерін Чистопольский сельсоветіне беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 554-бет).
233. 1957 ж. 30 шілде Көкшетау облысы Чистопольский ауданының Ялтинский астық совхозының орталығында сельсовет құқында Ялтинский поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 554-бет).
234. 1957 ж. 30 шілде Көкшетау облысының Щучье қаласын облысқа бағынатын қалалар санатына жатқызу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 554-бет).
235. 1957 ж. 30 шілде Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Сельсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 3396-іс. 31-парақ).
236. 1957 ж. 30 шілде Солтүстік Қазақстан облысы Конюхов ауданының Образец, Красное, Свет және Амбарное елді мекендерін Қарақоға поселкелік советінің құрамынан Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданының Надеждинский сельсоветіне беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы.

(СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 3395-іс. 10-парақ).

237. 1957 ж. 30 шілде Солтүстік Қазақстан облысы Ленин ауданының сельсоветтерін біріктіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Сельсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 3395-іс. 7-парақ).
238. 1957 ж. 30 шілде Солтүстік Қазақстан облысы Мамлют ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Сельсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 3395-іс. 16-парақ).
239. 1957 ж. 30 шілде Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Сельсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 3396-іс. 28-29-парақтар).
240. 1957 ж. 30 шілде Солтүстік Қазақстан облысы Соколов ауданы Преснов және Соколов елді мекендерін Соколов ауданы Соколов сельсоветінің құрамынан Солтүстік Қазақстан облысы Петропавл ауданы Якорь поселкелік советінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 3395-іс. 13-парақ).
241. 1957 ж. 30 шілде Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Сельсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 3395-іс. 12-парақ).
242. 1957 ж. 30 шілде Солтүстік Қазақстан облысы Приишим ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Сельсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 3396-іс. 25-парақ).
243. 1957 ж. 30 шілде Солтүстік Қазақстан облысы Петропавл ауданы Архангельский сельсоветінің Ново-Каменка, Красный Восток, Подгорный және Приишим ауданының Надеждинский сельсоветі Карлуга, Приишимка, Красный луч елді мекендерін Солтүстік Қазақстан облысы Петропавл ауданының Бескөл сельсоветіне беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 3396-іс. 24-парақ).

244. 1957 ж. 30 шілде Солтүстік Қазақстан облысы Полудин ауданы Камышловский және Ленин сельсоветтерін, Полудин ауданы Еңбекшілдер ауылсоветін қосып, Тоқушы совхозы орталығымен бір ғана сельсовет құқында Ленин поселкелік советіне біріктіру туралы.
Солтүстік Қазақстан облысы Полудин ауданының Малиновое, Раздолье, Пеньково және Луговое елді мекендерін Бугров сельсоветінің, ал Совет және Гаврино елді мекендерін Ленин поселкелік советінің құрамына беру туралы.
Солтүстік Қазақстан облысы Полудин ауданы Камышловский, Ленин селолық және Еңбекшілдер ауылдық советтерін біріктіру және Солтүстік Қазақстан облысы Полудин ауданы Совет сельсоветін тарату туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Сельсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 3396-іс. 19-парақ).
245. 1957 ж. 30 шілде Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Сельсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 3395-іс. 11-парақ).
246. 1957 ж. 11 тамыз Көкшетау облысы Рузаев ауданы Бірлік совхозының орталығында сельсовет құқында Бірлік поселкелік советін құру туралы.
Көкшетау облысы Рузаев ауданы Сталин сельсоветінің Ставрополька елді мекенін Көкшетау облысы Рузаев ауданы Западный поселкелік советінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1957. №9).
247. 1957 ж. 14 қыркүйек Солтүстік Қазақстан облысы Петропавл ауданын тарату туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Сельсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 3396-іс. 62-парақ).
248. 1957 ж. 3 қазан Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь, Преснов және Ленин аудандарының шекарасына ішінара өзгеріс енгізу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Сельсоветтерді беру). (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 3396-іс. 60-парақ).
249. 1957 ж. 3 қазан «Долгие роши» мемлекеттік орман қорығын Совет ауданынан Солтүстік Қазақстан облысы Полудин ауданы Скворцов

сельсоветінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 3396-іс. 61-парақ).

250. 1957 ж.
12 қазан Көкшетау облысы Келлеров ауданы Ворошилов, Краснодарский, Кременчуг және Краснополянский сельсоветтерінің шекараларын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 592-бет).
251. 1957 ж.
18 қазан Көкшетау облысы Щучинск ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 599-бет).
252. 1957 ж.
18 қазан Көкшетау облысы Чкалов ауданы Аймақ ауылсоветі «Ортақ» колхозының аумағын Көкшетау облысы Көкшетау ауданы Раздольный сельсоветінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 599-бет).
253. 1957 ж.
24 қазан Көкшетау облысы кейбір поселкелік сельсоветтерінің атауын өзгерту туралы:
- Ленинград ауданы Молотов поселкелік советін Тихоокеанский поселкелік советіне;
- Рузаев ауданы Молотов поселкелік советін Нежин поселкелік советіне;
- Рузаев ауданы Каганович сельсоветін Уәлиханов сельсоветіне;
- Келлеров ауданы Ворошилов сельсоветін Мақашев сельсоветіне.
Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1938 ж. – 1957 ж. Қазақ ССР Заңдары мен Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумы Жарлықтарының жинағы. А. 1958. 604-бет).

1958 ж.

254. 1958 ж.
10 қаңтар Елді мекендерді Виноградов сельсоветіне беруге байланысты Көкшетау облысының Красноармейск ауданы Қаратомар ауылсоветін тарату туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің

ведомостары. 1958. №2).

255. 1958 ж. 5 ақпан Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданы Будённый поселкелік советі Первомайский поселкелік советіне атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1958. №3).
256. 1958 ж. 15 сәуір Қостанай облысының Пресногорьков ауданы Сәбит елді мекенін Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданы Первомайский поселкелік советінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1958. №4).
257. 1958 ж. 24 сәуір Көкшетау облысының Қызылту ауданы «Черниговский астық совхозының орталығында сельсовет құқында Черниговский поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (ҚР ОМА.1109-қор. 5-тізбе. 787-іс. 112-парақ).
258. 1958 ж. 24 сәуір Көкшетау облысының Көкшетау ауданы Ақшасор ауылсоветін тарату туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру) ҚР ОМА.1109-қор. 5-тізбе. 672-іс. 202-парақ).
259. 1958 ж. 30 мамыр Көкшетау облысының Көкшетау ауданы Желтау ауылсоветін тарату туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (ҚР ОМА.1109-қор. 5-тізбе. 672-іс. 333-парақ).
260. 1958 ж. 30 мамыр Көкшетау облысы Еңбекшілдер ауданы Ақсу және Еңбек ауылсоветтерін Көкшетау облысы Еңбекшілдер ауданы Ақсу ауылсоветіне біріктіру туралы. «Восточный совхозының орталығында сельсовет құқында Бірсуат поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (ҚР ОМА.1109-қор. 5-тізбе. 511-іс. 279-парақ).
261. 1958 ж. 30 мамыр Солтүстік Қазақстан облысы Мамлют ауданы Дубровин поселкелік советіндегі Токаревка елді мекенін 3598 га жерімен Солтүстік Қазақстан облысы Приишим ауданы Новомихайловский сельсоветінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1958. №5).
262. 1958 ж. 4 маусым Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданында Қайранкөл поселкелік советін құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 3530-іс. 17-парақ).

263. 1958 ж. 28 шілде Көкшетау облысы Красноармейск ауданы Линевка селосын Большеизюмовск сельсоветінен Көкшетау облысы Красноармейск ауданы Раздольный сельсоветінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (ҚР ОМА.1109-қор. 5-тізбе. 673-іс. 284-парақ).
264. 1958 ж. 28 шілде Солтүстік Қазақстан облысы Конюхов ауданының Суворовка, Правдино, Рязанка және Райтоп елді мекендерін Конюхов ауданы Зарослинский сельсоветінен Солтүстік Қазақстан облысы Конюхов ауданының Октябрь сельсоветі құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1958. №7). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 3530-іс. 17-парақ).
265. 1958 ж. 28 шілде Солтүстік Қазақстан облысы Ленин ауданының Петров поселкелік советін тарату туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 1958 жылғы 4 маусымдағы шешіміне сәйкес Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1958. №7). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 3530-іс. 16-парақ).
266. 1958 ж. 30 қыркүйек Солтүстік Қазақстан облысы Мамлют ауданының Орёл, Тұрсын, «Орлёнок» разъезі және 77, 87, 91-шақырымдағы теміржол будкаларын Ковальский сельсоветінен Солтүстік Қазақстан облысы Мамлют ауданының Становой сельсоветі құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Сельсоветтердің атауын өзгерту). (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1958. №9).
267. 1958 ж. 30 қыркүйек Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданы Интернациональный совхозының орталығында Интернациональный поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 3563-іс. 34-парақ).
268. 1958 ж. 30 қыркүйек Солтүстік Қазақстан облысы Приишим ауданы №1 ДорУРС совхозы елді мекенін Петропавл қалалық еңбекқор депутаттары советінің әкімшілік-аумақтық бағыныштығына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1958. №28).
269. 1958 ж. 30 Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданының №1, №2 разъездері мен 17-шақырым елді мекендерін Солтүстік

- қыркүйек Қазақстан облысы Совет ауданы Асанов селолық советінен Смирнов поселкелік советінің әкімшілік-аумақтық бағыныштығына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1958. №9).
270. 1958 ж. 30 қыркүйек Солтүстік Қазақстан облысы Соколов ауданы Борки елді мекенін Петропавл қалалық еңбекқор депутаты советінің әкімшілік-аумақтық бағыныштығына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1958. №28).
271. 1958 ж. 30 қыркүйек Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданы Коновалов поселкелік советін тарату туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 3563-іс. 149-парақ).

1959 ж.

272. 1959 ж. 23 сәуір Көкшетау облысы Айыртау ауданындағы Шалқар елді мекенін Шалқар сельсоветінің құрамынан Қоскөл сельсоветіне, Горноозерный сельсоветінен Қоскөл елді мекенін Камышный сельсоветі құрамына беру туралы. Көкшетау облысы Еңбекшілдер ауданындағы Базарбек елді мекенін Жаңарқа сельсоветінен Үлгі ауылсоветіне беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (ҚР ОМА.1109-қор. 5-тізбе. 755-іс. 158, 242,246-парақтар).
273. 1959 ж. 10 маусым Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданының аумағында орналасқан Қазақ теміржолының номерлі разъездеріне атау беру туралы: разъезд №1 – Жаңатұрмыс, разъезд №2 – Шаховской, разъезд №3 – Қауданды, разъезд №4 – Бозарал, разъезд №5 – Жаңажол, разъезд №6 – Совет, разъезд №7 – Шағалалы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 3557-іс. 16,17-парақтар).
274. 1959 ж. 14 тамыз Көкшетау облысы Айыртау ауданы Ақсу ауылсоветін тарату туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (ҚР ОМА.1109-қор. 5-тізбе. 755-іс. 158,242,246-парақтар).
275. 1959 ж. 14 тамыз Көкшетау облысы Көкшетау ауданы Бұлақ және Елтай ауылсоветтерін біріктіру, сельсовет құқында Симферопольский поселкелік советіне атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (ҚР ОМА.1109-қор. 5-тізбе. 632-іс. 155-парақ).

276. 1959 ж. 23 қыркүйек Солтүстік Қазақстан облысы Полудин ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 3658-іс. 50,51-парақтар).
277. 1959 ж. 6 қазан Көкшетау облысы Красноармейск ауданы Кантемиров және Котов поселкелік советтерін Кантемиров поселкелік советіне біріктіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (ҚР ОМА.1109-қор. 5-тізбе. 755-іс. 188-парақ).
278. 1959 ж. 6 қазан Көкшетау облысы Арықбалық ауданы Имантау және Цуриковский сельсоветтерін Имантау сельсоветіне біріктіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1972 жылғы 1-шілдеге Көкшетау облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің анықтамалығы. Көкшетау. 1972. 6-бет).
279. 1959 ж. 6 қазан Көкшетау поселкелік советін тарату туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (ҚР ОМА.1109-қор. 5-тізбе. 673-іс. 314,322-парақтар).
280. 1959 ж. 16 желтоқсан Көкшетау облысы Айыртау ауданы Горноозерный және Жеткөл ауылсоветтерін Жеткөл аулсоветіне, Ерназар және Шалқар сельсоветтерін Ерназар сельсоветіне біріктіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (ҚР ОМА.1109-қор. 5-тізбе. 564-іс. 198-парақ).
281. 1959 ж. 16 желтоқсан Көкшетау облысы Келлеров ауданы Макашев және Димитров сельсоветтерін Макашев сельсоветіне біріктіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (ҚР ОМА.1109-қор. 5-тізбе. 755-іс. 105-парақ).
282. 1959 ж. 16 желтоқсан Көкшетау облысы Ленинград ауданынан Дәуіт поселкесі орталығымен Куйбышев сельсоветін құру және Дәуіт поселкесін Куйбышев поселкесіне атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (ҚР ОМА.1109-қор. 5-тізбе. 755-іс. 103-парақ).

1960 ж.

283. 1960 ж. 16 ақпан Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданы «Жаңа Есперлі» селосын Жаркент поселкелік советінің құрамынан Украинский поселкелік советінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 3806, 3734-істер. 10,12-парақтар).

284. 1960 ж. 16 ақпан Көкшетау облысы Қызылту ауданы Талшық поселкесі орталығымен Талшық сельсоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1963. №2).
285. 1960 ж. 16 ақпан Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданы Григорьев сельсоветі «Қаратал» елді мекенін Полудин ауданы Асанов сельсоветі құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 3806-іс. 11-парақ).
286. 1960 ж. 27 мамыр Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданы Булаев совхозының 600 гектар жерін Көкшетау облысы Красноармейск ауданы Киров совхозына, ал Киров совхозының 400 га жерін Булаев совхозына, 200 га жерін Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданының Совет совхозына беру арқылы Солтүстік Қазақстан және Көкшетау облыстарының ішінара шекараларын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 3734-іс. 46-парақ).
287. 1960 ж. 6 шілде Көкшетау облысы Красноармейск ауданының орталығын Ново-Сухотино селосынан Тайынша жұмысшы поселкесіне көшіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1960. №29).
288. 1960 ж. 6 шілде Көкшетау облысы Арықбалық ауданының Матвеев және Константинов сельсоветтерін Константинов сельсоветіне біріктіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (ҚР ОМА.1109-қор. 5-тізбе. 755-іс. 112-парақ).
289. 1960 ж. 6 шілде Көкшетау облысы Зеренді ауданының Зеренді және Олжай ауылсоветтерін Зеренді сельсоветіне біріктіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (ҚР ОМА.1109-қор. 5-тізбе. 787-іс. 112-парақ).
290. 1960 ж. 6 шілде Көкшетау облысы Келлеров ауданы Богодуховский сельсоветінің Клевер және Краматоровка елді мекендерін Макашев сельсоветінің құрамына; Нагорный сельсоветінің Леонидов елді мекенін Красноармейск ауданы Многоцветинский сельсоветіне беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1972 жылғы 1-шілдеге Көкшетау облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің анықтамалығы. Көкшетау. 1972. 12-бет).

291. 1960 ж. 6 шілде Көкшетау облысының Көкшетау ауданы Павлов сельсоветі Сталин атындағы колхоздың аумағын Көкшетау облысының Арықбалық ауданы Лобанов сельсоветінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (ҚР ОМА.1109-қор. 5-тізбе. 787-іс. 112-парақ).
292. 1960 ж. 6 шілде Көкшетау облысының Красноармейск ауданы Ново-Сухотинский сельсоветін тарату туралы. Красноармейск ауданының орталығын Ново-Сухотино селосынан Тайынша елді мекеніне көшіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (ҚР ОМА.1109-қор. 5-тізбе. 787-іс. 112,113-парақтар).
293. 1960 ж. 6 шілде Көкшетау облысы Ленинград ауданы Восход және Кузбасс поссоветтерін қосып, Кузбасс поселкелік советіне атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (ҚР ОМА.1109-қор. 5-тізбе. 797-іс. 300,414-парақтар).
294. 1960 ж. 6 шілде Көкшетау облысы Рузаев ауданында поселкелік советтер құру туралы: Володар совхозының орталығында Володарский поселкелік советін; «Дружба» совхозының орталығында Дружба поселкелік советі; Нежин совхозының орталығында Ишимский поселкелік советі; Урожайный совхозының орталығында Урожайный поселкелік советі. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Сельсоветтер мен поссоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). ҚР ОМА.1109-қор. 5-тізбе. 787-іс. 113-парақ).
295. 1960 ж. 18 қазан Көкшетау облысы Зеренді ауданында Басентиын елді мекенін Үлкенкөл сельсоветінен Красный поселкелік советінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1972 жылғы 1-шілдеге Көкшетау облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің анықтамалығы. Көкшетау. 1972. 10-бет).
296. 1960 ж. 26 желтоқсан Қазақ ССР-ның құрамында Тың өлкесін құру туралы.. Тың өлкесі құрамына Ақмола, Көкшетау, Қостанай, Павлодар және Солтүстік Қазақстан облыстарын беру туралы. Ақмола қаласын Тың өлкесінің орталығы етіп бекіту туралы. Ақмола облысын таратып, оның аудандарын өлкелік органдарға тікелей бағындыру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1961.№2).

297. 1960 ж. 26 желтоқсан Ақмола қаласы орталығымен Көкшетау, Қостанай, Павлодар және Солтүстік Қазақстан облыстарының, сондай-ақ таратылған Ақмола облысының өнеркәсібі мен құрылысын біріктіретін Тың экономикалық әкімшілік аймағын құру туралы.
Қостанай және Солтүстік Қазақстан экономикалық әкімшілік аймақтарын тарату туралы.
Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 3734-іс. 144-парақ).

1961 ж.

298. 1961 ж. 14 қаңтар Солтүстік Қазақстан облысы Октябрь ауданы Семипольский сельсоветінің Алатай, Байгел және Шоқат елді мекендерін Марьев сельсоветінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 3898-іс. 11-парақ).
299. 1961 ж. 6 наурыз Қазақ ССР елді мекендерін қалалар мен қалалық поселкелер санатына жатқызу тәртібі туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 3898-іс. 44-47-парақтар).
300. 1961 ж. 24 сәуір Тың өлкесінің құрамында Целиноград қаласы орталығымен Целиноград облысын құру туралы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Аудандарды беру). СССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1961.№19).
301. 1961 ж. 29 сәуір Көкшетау облысы Красноармейск ауданы Новоприреченский және Большеизюмовский сельсоветтерін Большеизюмовский сельсоветіне біріктіру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары.1961. №38).
302. 1961 ж. 29 сәуір Көкшетау облысы Ленинград ауданында Айсары сельсоветін құру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары.1961. №38).
303. 1961 ж. 31 тамыз Преснов ауданындағы Баян ауылсоветін тарату туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 3987-іс. 6-парақ).
304. 1961 ж. 31 тамыз Соколов ауданындағы Сивков ауылсоветін тарату туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 3987-іс. 4-парақ).

305. 1961 ж. 28 қыркүйек Көкшетау облысы Щучинск ауданында Дорофеев сельсоветін Щучинский сельсоветіне атауын өзгерту туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі (Елді мекендерді беру). (1972 жылғы 1-шілдедегі Көкшетау облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің анықтамалығы. Көкшетау.1972. 34-бет).
306. 1961 ж. 28 қыркүйек Көкшетау облысы Рузаев ауданында Алғабас сельсоветін Привольненский сельсоветіне атауын өзгерту туралы. (1972 жылғы 1-шілдеге Көкшетау облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің анықтамалығы. Көкшетау. 1972. 28-бет).
307. 1961 ж. 30 желтоқсан Көкшетау облысының Ленинград ауданында Сталинград сельсоветін Киев сельсоветіне атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1961. №2).

1962 г.

308. 1962 ж. 31 наурыз Тың өлкесінің Көкшетау облысы Красноармейск ауданының Тайынша қалалық поселкесін ауданға бағынатын қалалар санатына жатқызу және Красноармейск қаласы атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1962. №18).
309. 1962 ж. 11 сәуір Булаев ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4111-іс. 149-парақ).
310. 1962 ж. 11 сәуір Конюхов ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4111-іс. 151,152-парақтар).
311. 1962 ж. 11 сәуір Ленин ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4111-іс. 154-парақ).
312. 1962 ж. 11 сәуір Мамлют ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4111-іс. 156-парақ).

313. 1962 ж. Октябрь ауданында орталығы Сергеев селосымен Сергеев сельсоветін құру туралы. Марьев сельсоветінің Аққан-Барақ, Алатай, Байгел, Бағанаты, Жалтыр, Сергеев, Чапаев, Шоқат және Марьев совхозының орталығы елді мекендерін Сергеев сельсоветіне беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4111-іс. 158-парақ).
314. 1962 ж. Полудин ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4111-іс. 160,161-парақтар).
315. 1962 ж. Преснов ауданы Архангельск және Троицк сельсоветтерін Преснов сельсоветіне біріктіру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4111-іс. 163-парақ).
316. 1962 ж. Приишим ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4111-іс. 165-парақ).
317. 1962 ж. Совет ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4111-іс. 167-парақ).
318. 1962 ж. Соколов ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4111-іс. 169-парақ).
319. 1962 ж. Рузаев ауданындағы Ашанино селосын қалалық поселкелер санатына жатқызу Трудовой поселкесі атауын беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1962. №39).
320. 1962 ж. Ленин ауданында орталығы Петровка селосымен Петров сельсоветін құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді біріктіру, елді

- мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4111-іс. 176-парақ).
321. 1962 ж. 8 тамыз Октябрь ауданында орталығы Городецкое селосымен Городецкий сельсоветін құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4130-іс. 161-парақ).
322. 1962 ж. 8 тамыз Приишим ауданы орталығы Ново-Никольское селосымен Ново-Никольский сельсоветін құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді біріктіру, елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4130-іс. 170-парақ).
323. 1962 ж. 14 қараша Көкшетау ауданы Алексеевка селосын қалалық поселкелер санатына жатқызу туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1962. №11).
324. 1962 ж. 11 желтоқсан Полудин ауданы Ленин сельсоветін Светлопольский сельсоветіне атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4130-іс. 186-парақ).
325. 1962 ж. 22 желтоқсан Арыкбалық ауданының Аққан Бүрлік сельсоветінің орталығын Құсбек селосына көшіру және Аққан Бүрлік сельсоветін Құсбек сельсоветіне атауын өзгерту туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1962. №18).

1963 ж.

СЕЛОЛЫҚ АУДАНДАРДЫ ІРІЛЕНДІРУ ТУРАЛЫ

326. 1963 ж. 2 қаңтар Көкшетау облысындағы аудандардың орнына селолық аудандар құру туралы: Володар селолық ауданы, орталығы Володар селосы; Қызылту селолық ауданы, орталығы Қызылту селосы; Көкшетау селолық ауданы, орталығы Красный яр селосы; Красноармейский селолық ауданы, орталығы Красноармейск қаласы; Ленинград селолық ауданы, орталығы Ленинград селосы; Рузаев селолық ауданы, орталығы Рузаев селосы; Чистопольский селолық ауданы, орталығы Чистополье селосы; Щучинский селолық ауданы, орталығы Щучинск қаласы; Еңбекшілдер селолық ауданы, орталығы Степняк қаласы. (Сельсоветтерді беру туралы.). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1963. №12).

327. 1963 ж. Қазақ ССР-ның әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер
2 қаңтар енгізу туралы.
Солтүстік Қазақстан облысы Конюхов, Полудин, Приишим, Соколов аудандарын тарату туралы.
Тимирязев ауданын құру туралы.
Октябрь ауданын Сергеев атауына өзгерту туралы.
Солтүстік Қазақстан облысындағы бұрынғы аудандардың орнына селолық аудандар құру туралы.: Булаев селолық ауданы, орталығы Булаев қалалық поселкесі. Ленин селолық ауданы, орталығы Явленка қалалық поселкесі; Мамлют селолық ауданы, орталығы Мамлют қалалық поселкесі; Преснов селолық ауданы, орталығы Преснов селосы. Сергеев селолық ауданы, орталығы Сергеев селосы; Совет селолық ауданы, орталығы Смирнов қалалық поселкесі, Тимирязев селолық ауданы, орталығы Сулы селосы.
Преснов ауданы Приишим сельсоветін Сергеев ауданының құрамына беру туралы.
Тимирязев селолық ауданы құрамына мына сельсоветтерді беру туралы: Қостанай облысы бұрынғы Пресногорьков ауданынан Мичурин және Хмельницкий; Солтүстік Қазақстан облысы бұрынғы Октябрь ауданынан; Ақсуат, Досский, Интернациональный, Ишимский, Комсомол, Москворецкий, Целинный; Преснов ауданынан Северный; Кокшетау облысы Рузаев ауданынан Ленин және Мичурин. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1963. №12). 1973 жылғы 1 сәуірге Солтүстік Қазақстан облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісі. 97,98, 116, 120, 153,154-беттер).
328. 1963 ж. Мичурин атындағы және «Озёрный» совхоздарын Петропавл
4 қаңтар қалалық советінен Совет ауданы Бескөл селолық советінің әкімшілік-аумақтық бағыныштыққа беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі.
(СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4292-іс. 1-парақ).
329. 1963 ж. Қазақ ССР-нда өнеркәсіп аудандарын құру және кейбір
10 қаңтар қалалардың, қалалық поселкелер мен елді мекендердің әкімшілік бағыныстарын өзгерту туралы. Тың өлкесінің: Көкшетау, Щучинск, Красноармейск, Петропавл, Макинск қалаларын өлкеге бағынатын санатқа жатқызу туралы.
Өнеркәсіп аудандарын, қалаларды және қалалық поселкелерді өлкеге тікелей бағынуына байланысты Батыс Қазақстан, Тың және Оңтүстік Қазақстан өлкелеріне кіретін селолық облыстық еңбекшілер депутаттарының советтері және олардың атқару комитеттерінің атауын қалыптастыру

- туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының жарлығы (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4214-іс. 10-13-парақтар).
330. 1963 ж. 3 мамыр Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданының Гавринск сельсоветін Булаев ауданының құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (1973 ж. 1 сәуірге Солтүстік Қазақстан облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісі. Петропавл. 1973.103-бет).
331. 1963 ж. 3 мамыр Заградов сельсоветінің Бұлақ, Ақтас, Қарағай селолары құрамында Ленин ауданы Бұлақ селосы орталығымен Бұлақ сельсоветін құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4292-іс. 39,40-парақтар).
332. 1963 ж. 8 мамыр Ленин, Преснов, Сергеев және Совет аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4292-іс. 39,40-парақтар).
333. 1963 ж. 18 мамыр Көкшетау облысы Щучинск селолық ауданының Бурабай қалалық поселкесі Щучинск қалалық советінің әкімшілік-аумақтық қамтуына беру туралы. Еңбекшілер депутаттары Тың өлкелік Советінің шешімі. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1963.№27).
334. 1963 ж. 31 мамыр Булаев және Мамлют аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді біріктіру, тарату, елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4292-іс. 58-парақ).
335. 1963 ж. 14 маусым Арықбалық, Имантау, Лобанов сельсоветтерін Чистопольский ауданының құрамынан Володар селолық ауданына беру туралы. Приишим сельсоветін Рузаев селолық ауданының құрамынан Чистопольский ауданына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (ҚР ОМА. 1109-қор. 5-тізбе. 632-іс. 71,76,255,243,246,248-парақтар).
336. 1963 ж. 24 шілде Солтүстік Қазақстан облысы Булаев және Тимирязев аудандары жекелеген сельсоветтерінің атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4292-іс. 90-парақ).
337. 1963 ж. 26 тамыз Қостанай облысы Демьянов ауданы Қарақамыс сельсоветін Тың өлкесі Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданының

құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4215-іс. 37-парақ).

338. 1963 ж. 18 қыркүйек Көкшетау облысы Красноармейск ауданы Богодуховка селосын Рошинское деп атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Сельсоветтің атауын өзгерту). (1972 ж. 1 шілдеге Көкшетау облысы әкімшілік-аумақтық бөлінісінің анықтамалығы. Көкшетау. 1972. 21-бет).
339. 1963 ж. 16 қараша Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданы Ортақшыл ауылын Мирный сельсоветінен Благовещенск сельсоветіне беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4292-іс. 121-парақ).

1964 ж.

340. 1964 ж. 19 ақпан Солтүстік Қазақстан облысы Преснов ауданы Пресноредут сельсоветі Қабан ауылын Первомайский сельсоветіне беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4430-іс. 31-парақ).
341. 1964 ж. 27 ақпан «Шарыкский» және «Парижская коммуна» совхоздарын Володар ауданынан Рузаев ауданына; «Арықбалық», «Правда» газеті ат. совхоздарды Чистопольский ауданынан Володар ауданына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (АО МА 730-қор).
342. 1964 ж. 27 ақпан Көкшетау ауданы Ленин және Ермак сельсоветтерін Ленин сельсоветіне біріктіру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1964. №19).
343. 1964 ж. 17 наурыз Володар ауданы Украинский сельсоветіне қарасты Бүрлік мал бордақылау совхозын Ерназарсельсоветіне беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (АОМА 730-қор).
344. 1964 ж. 6 сәуір Тың өлкесі Красноармейск қаласын ауданға бағынатын қалалар санатына жатқызу, оны Көкшетау облысы Красноармейск селолық ауданына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1964. №19).
345. 1964 ж. 20 сәуір Красноармейск ауданы Красноармейск қаласын ауданға бағынышты қалаларға өзгерту туралы. Көкшетау облыстық

- атқару комитетінің шешімі. (АОМА 730-қор).
346. 1964 ж. Володар ауданы Никольско-Бурлукская теміржол станциясын
20 сәуір М.Е. Янко атындағы станцияға атауын өзгерту туралы.
Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (АОМА 730-қор).
347. 1964 ж. Октябрь елді мекенін Ленинград ауданы Железнодорожный
4 мамыр сельсоветінің құрамынан Красноармейск ауданы Абай
сельсоветіне беру туралы. Көкшетау облыстық атқару
комитетінің шешімі. (АОМА 730-қор).
348. 1964 ж. Тың өлкесі Көкшетау облысы Қызылту селолық ауданы
20 мамыр Қызылту селосын қалалық поселкі санатына жатқызу туралы.
Кішкенекөл сельсоветін Қызылту поселкелік советіне өзгерту
туралы. Тың өлкелік және Көкшетау облыстық советтері
атқару комитеттерінің шешімдері. (Қазақ ССР Жоғарғы
Советінің ведомостары. 1964. №40). (ГААО. 730-қор).
349. 1964 ж. Көкшетау облысы Володар селолық ауданы Қоскөл
30 мамыр сельсоветін Антонов сельсоветіне атауын өзгерту туралы.
Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1964
ж. 1 сәуірге Қазақ ССР әкімшілік-аумақтық бөлінісінің
анықтамалығы. Алматы. 1964. 172-бет).
350. 1964 ж. Стрельников селосын Корнеев сельсоветінен Ленин ауданы
10 Бұлақ сельсоветінің құрамына беру туралы. Солтүстік
маусым Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі.
(СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4430-іс. 35-парақ).
351. 1964 ж. Тың өлкесі Көкшетау облысы Қызылту селолық ауданының
11 Талшық селосын қалалық поселкі санатына жатқызу туралы.
маусым Тың өлкелік және Көкшетау облыстық еңбекшілер
депутаттары советтерінің шешімдері. (Қазақ ССР Жоғарғы
Советінің ведомостары. 1964. №40).
352. 1964 ж. Володар, Рузаев және Чистопольский селолық
11 маусым аудандарының аумақтарын нақтылау туралы. Көкшетау
облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді беру).
(Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1964. №40).
353. 1964 ж. Жаңажол, Жаңаталап, Кеңес елді мекендерін Сергеев
31 шілде сельсоветінің құрамынан Теренсай сельсоветінің әкімшілік
бағыныштығына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық
атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4430-іс.
41-парақ).
354. 1964 ж. Көкшетау облысы Чкалов ауданы Севастополь совхозының

- 21 тамыз орталығында сельсовет құқында Севастополь поселкелік советін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Сельсоветтерді тарату, елді мекендерді беру). (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1964. №40).
355. 1964 ж. 3 қараша Булаев, Ленин және Сергеев аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4430-іс. 44-парақ).
356. 1964 ж. 17 желтоқсан Қазақ ССР-нда кейбір еңбекшілер депутаттары (өнеркәсіптік және селолық) советтердің атқару комитеттерін біріктіру, кейбір қалалардың, қалалық поселкелердің басқа да елді мекендердің әкімшілік бағыныштылығын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан және Көкшетау Еңбекшілер депутаттары селолық облыстық советтерін облыстық еңбекшілер депутаттары советтеріне өзгерту туралы. Көкшетау облысының Көкшетау және Щучинск қалаларын, Солтүстік Қазақстан облысының Петропавл қаласын өлкелік бағыныштан облыс бағыныштылығына ауыстыру туралы. Макинск қаласын ауданға бағынышты қалалар санатына жатқызу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4349-іс. 195,196-парақтар).
357. 1964 ж. 31 желтоқсан Қазақ ССР-нда жаңа аудандар құру және басқа әкімшілік-аумақтық бөлініс өзгерістері туралы. Тың өлкесі Көкшетау облысы, Чкалов селосы орталығымен Чкалов ауданын құру туралы. Солтүстік Қазақстан облысы, Соколов селосы орталығымен Соколов ауданын құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Сельсоветтерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4349-іс. 202-205-парақтар).

1965 ж.

358. 1965 ж. 4 қаңтар Көкшетау облысы Чкалов ауданы Новогречан сельсоветін Новодворовский сельсоветіне атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Сельсоветтердің орталығын көшіру). (АОМА. 730-қор).
359. 1965 ж. 7 қаңтар Колосов және Құлықөл сельсоветтері мен Талшық поселкесін Қызылту ауданы құрамынан Ленинград ауданына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1965. №2).

360. 1965 ж. 7 қаңтар Еңбекшілдер ауданы Мамай мал бордақылау совхозын Амангелді сельсоветінің құрамынан Бірсуат сельсоветіне беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (АОМА. 730-қор).
361. 1965 ж. 17 ақпан Еңбекшілдер ауданы Ақсу жүйесіндегі теміржол станцияларына – Еңбекшілдер және Айсары станциялары атауын беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (АОМА 730-қор).
362. 1965 ж. 24 ақпан Бұрын құрылған селолық аудандарды тарату және бірінғай аудандар құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1965. №11).
363. 1965 ж. 3 маусым Красноармейск ауданы Терновский сельсоветін тарату туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1965. №26).
364. 1965 ж. 4 маусым Еңбекшілдер ауданында Невский сельсоветін құру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (АОМА. 730-қор).
365. 1965 ж. 9 маусым Соколов ауданы Оңтүстік Орал теміржолы 106-шақырымдағы будканы Мамлют ауданына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4543-іс. 234-парақ).
366. 1965 ж. 9 маусым Совет ауданы Ақбас сельсоветін тарату туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4543-іс. 236-парақ).
367. 1965 ж. 24 маусым Жамбыл елді мекенін Заградов сельсоветінен Ленин ауданы Бұлақ сельсоветінің құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4543-іс. 126-парақ).
368. 1965 ж. 21 шілде Соколов ауданында Прибрежный сельсоветін құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4544-іс. 117-парақ).
369. 1965 ж. 4 тамыз Кокшетау және Щучинский аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (АОМА. 730-қор).

370. 1965 ж. Жамбыл сельсоветін Көкшетау ауданының құрамынан
14 тамыз Щучинский ауданына беру туралы. Көкшетау облыстық
атқару комитетінің шешімі. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің
ведомостары. 1965. №44).
371. 1965 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Соколов ауданында құрылған
5 қазан сельсоветке «Прибрежный атауын беру туралы. Қазақ ССР
Жоғарғы Советінің Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4487-
іс. 121-парақ).
372. 1965 ж. Щучинск ауданы Жамбыл сельсоветін тарату туралы.
8 қазан Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Қазақ ССР
Жоғарғы Советінің ведомостары. 1965. №44).
373. 1965 ж. Қазақ ССР-нда Тың өлкесін тарату туралы., оның
19 қазан құрамындағы Көкшетау, Қостанай, Павлодар, Солтүстік
Қазақстан және Целиноград облыстарын Қазақ ССР
органдарына тікелей беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы
Советінің Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4487-іс. 136-
парақ).
374. 1965 ж. Қызылту-Ертіс желісі бойындағы теміржол станциясына
12 қараша Толбухин станциясы атауын беру туралы. Көкшетау
облыстық атқару комитетінің шешімі. (1972 жылғы 1-шілдеге
Көкшетау облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің
анықтамалығы. Көкшетау. 1972. 55-бет).
375. 1965 ж. Көкшетау облысы Щучинск ауданында Чистяков селосы
16 қараша орталығымен Чистяков сельсоветін құру туралы. Қазақ ССР
Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР
Жоғарғы Советінің ведомостары. 1966. №49).
376. 1965 ж. Володар ауданы Камышный сельсоветін тарату туралы.
16 желтоқсан Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді
мекендерді беру). (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің
ведомостары. 1966. №6).
377. 1965 ж. Чкалов ауданы Абай сельсоветінің Октябрь селосын
16 желтоқсан Железнодорожный сельсоветінің құрамына беру туралы.
Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (АО
МА.730-қор).
378. 1965 ж. Володар ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне
16 желтоқсан өзгерістер енгізу туралы. Көкшетау облыстық атқару
комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (АОМА.730-
қор).

1966 ж.

379. 1966 ж. 10 ақпан Чистопольск ауданы Гусаков сельсоветінің орталығы Новосветловка селосына көшуіне байланысты Новосветловский сельсоветіне атауын өзгерту туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1966. №12).
380. 1966 ж. 10 ақпан Чистопольский ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру, сельсоветтердің орталығын көшіру). (АО МА.730-қор).
381. 1966 ж. 23 наурыз Көкшетау облысы Чкалов ауданында Петровка селосы орталығымен Петровка сельсоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (АО МА.730-қор).
382. 1966 ж. 21 маусым Архангельск және Петерфельд сельсоветтерін Соколов ауданынан Мамлют ауданы құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (1973 жылғы 1 сәуірге Солтүстік Қазақстан облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісі. СҚМА. 1189-қор, 1-тізбе. 4704-іс. 3-парақ).
383. 1966 ж. 21 маусым Совет ауданы Қиялы, Власов, Тоқушы, Черкасский және Иванов сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). СҚМА. 1189-қор, 1-тізбе. 4704-іс. 7-парақ).
384. 1966 ж. 30 маусым Щучинск ауданы Қарашілік ауылын Златопольский сельсоветінің құрамынан Дмитриев сельсоветіне беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (АО МА.730-қор).
385. 1966 ж. 2 тамыз Көкшетау облысы Володар ауданындағы Казгородок селосының атауын Сырымбет селосына атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1972 жылғы 1-шілдеге Көкшетау облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің анықтамалығы). Көкшетау. 1972. 8-бет).
386. 1966 ж. 9 тамыз Архангельск сельсоветі Мамлют сорт сынау участкесінің елді мекенін «Изобильное» селосы атауын беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. СҚМА. 1189-қор, 1-тізбе. 4704-іс. 14-парақ).
387. 1966 ж. 9 тамыз Преснов ауданында Екатериновка селосы орталығымен Екатериновский сельсоветін құру және Қарақамыс

- сельсоветін тарату туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). СҚМА. 1189-қор, 1-тізбе. 4704-іс. 13-парақ).
388. 1966 ж.
9 тамыз Степной совхозының № 2 бөлімшесін Тимирязев ауданы Степной сельсоветінің құрамынан Тимирязев сельсоветінің құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. СҚМА. 1189-қор, 1-тізбе. 4704-іс. 8-парақ).
389. 1966 ж.
19 тамыз Преснов ауданы Первомайский, Майбалық, Благовещенский, Архангельский Троицкий, Пресноредутский, Озёрный сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). СҚМА. 1189-қор, 1-тізбе. 4704-іс. 16-парақ).
390. 1966 ж.
5 қазан Щучинск ауданы Дмитриев және Чернояр сельсоветтерін біріктіру және Урумкай сельсоветіне атауын өзгерту туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (АО ММ.730-қор).
391. 1966 ж.
26 қазан Көкшетау облысы Красноармейск ауданында Теңдік селосы орталығымен Теңдік сельсоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1966. №45).
392. 1966 ж.
26 қараша Көкшетау ауданы Дороговский сельсоветінің атауын Пухальский сельсоветі атауына өзгерту туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтің орталығын көшіру). (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1966. №52).
393. 1966 ж.
15 желтоқсан Преснов ауданы Екатериновский сельсоветін Матросов сельсоветі атауына өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1973 жылғы 1 сәуірге Солтүстік Қазақстан облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісі. Петропавл. 1973. 147-бет).
394. 1966 ж.
28 желтоқсан Бұрынғы әскери санаторийді Щучинск қалалық советінің құрамынан Щучинский сельсоветіне беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (АО МА. 730-қор).
395. 1966 ж.
28 желтоқсан Булаев ауданы Веселов сельсоветін Таман сельсоветі атауына өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4700-іс. 196-

парақ).

1967 ж.

396. 1967 ж. 2 қаңтар Қазақ ССР-нда жаңа аудандар құру және кейбір әкімшілік-аумақтық өзгерістер туралы. Көкшетау облысында Арықбалық селосы орталығымен Арықбалық және Зеренді селосы орталығымен Зеренді аудандары (Сельсоветтерді беру). Солтүстік Қазақстан облысында Бескөл селосы орталығымен Бескөл ауданын, Возвышенка селосы орталығымен Возвышен ауданын құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4857-іс. 1-3-парақтар).
397. 1967 ж. 6 қаңтар Булаев, Ленин, Мамлют, Преснов және Совет аудандарының әкімшілік-аумақтық өзгерістері туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Сельсоветтерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4935-іс. 4-парақ. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1967. №4. 83-бет).
398. 1967 ж. 27 ақпан Щучинск ауданы Александров сельсоветінен Зеренді ауданы Қарабұлақ сельсоветі құрамына: Қарабұлақ, Игілік, Кіші Жамантұз елді мекендерін беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (АО ММ. 730-қор).
399. 1967 ж. 24 наурыз Щучинск ауданы Жасыл сельсоветін Климов сельсоветіне атауын өзгерту туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1967. №21).
400. 1967 ж. 31 наурыз Кондратовка станциясы, Кондратов орман питомнигі, №116, №119 теміржол будкаларын, Смирнов елді мекенін Бескөл ауданы Петерфельд сельсоветінің құрамынан Мамлют ауданы Мамлют поселкелік советінің құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4941-іс. 7-парақ).
401. 1967 ж. 27 сәуір Красноармейск ауданы Многоцветинский сельсоветін Леонидовка селосы орталығымен Леонидовский сельсоветіне атауын өзгерту туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (АО МА. 730-қор).
402. 1967 ж. 27 сәуір Көкшетау ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (АО МА. 730-қор).

403. 1967 ж. 14 маусым Көкшетау ауданы Қиындық сельсоветін Сейфуллин сельсоветіне атауын өзгерту туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1967. №32).
404. 1967 ж. 5 тамыз Көкшетау облысы Қызылту ауданы Сарыкөл сельсоветін Чапаев сельсоветіне атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1967. №33).
405. 1967 ж. 5 тамыз Көкшетау облысы Көкшетау ауданы Самарбай сельсоветін Молодежный сельсоветіне атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1967. №33).
406. 1967 ж. 5 тамыз Көкшетау облысы Чистопольский ауданы Чапаев сельсоветін Ждановский сельсоветіне атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1967. №33).
407. 1967 ж. 23 тамыз Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 1967 жылғы 27 шілдедегі шешімімен Соколов ауданының құрамында, Сивково селосы орталығымен Виноградовский сельсоветі атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру туралы). (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1967. №35, СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4935-іс. 103-парақ).
408. 1967 ж. 21 желтоқсан Ленинград ауданы Колосов сельсоветін барлық елді мекендерімен Ленинград ауданы Талшық поселкелік советінің құрамына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1968. №2).

1968 ж.

409. 1968 ж. 25 қаңтар Чистяков сельсоветін Щучинск ауданының құрамынан Ленинград ауданының құрамына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (АО ММ. 730-қор).
410. 1968 ж. 15 ақпан Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімімен Зеренді ауданының құрамында, Подлесное селосы орталығымен сельсоветіне Подлесный атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1968. №9).
411. 1968 ж. Ленинград ауданы «Колос» совхозының орталығын Талшық

- 25 ақпан жұмысшы поселкісіне көшіру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (АО ММ. 730-қор).
412. 1968 ж. Шүкірлік елді мекенін Көкшетау облысы Зеренді ауданы
25 ақпан Камышный сельсоветінің құрамынан Украинский сельсоветінің құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1968. №15).
413. 1968 ж. Володар ауданы Жетыкөл және Орлов сельсоветтерін
27 ақпан Жетікөл сельсоветіне біріктіру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1968. №15).
414. 1968 ж. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімімен Зеренді
19 наурыз ауданының құрамында, Қарабұлақ селосы орталығымен Қарабұлақ сельсоветі атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1968. №15).
415. 1968 ж. Марьевка сельсоветінің орталығы Сергеев селосына көшуіне
11 сәуір байланысты Сергеев сельсоветіне атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4941-іс. 35-парақ).
416. 1968 ж. Сергеев сельсоветінің орталығы Марьев совхозы 1-
11 сәуір бөлімшесіне көшуіне байланысты Марьев сельсоветіне атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4941-іс. 36-парақ).
417. 1968 ж. Новоберезов селосын Чкалов ауданы Абай сельсоветінен
8 мамыр Чкалов сельсоветінің құрамына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (АО ММ. 730-қор).
418. 1968 ж. Боевик селосын Мамлют ауданы Троицк сельсоветінен
29 мамыр Преснов ауданы Архангельск сельсоветінің құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5066-іс. 16-парақ).
419. 1968 ж. Жойылған елді мекендерді Соколов ауданының есебінен
31 шілде шығару туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4941-іс. 42-парақ).
420. 1968 ж. Володарский ауданының Жоғарғы Бүрлік селосын Төменгі
5 тамыз Бүрлік сельсоветінің құрамынан Имантау сельсоветінің

құрамына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (АО ММ. 730-қор).

421. 1968 ж. 26 тамыз Бескөл ауданында сельсовет құру және Боголюбов сельсоветін тарату туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5089-іс. 191-парақ). (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1968. №38).
422. 1968 ж. 26 тамыз Ленин және Бескөл аудандары Тереңкөл және Заречный сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгеріс енгізу туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5089-іс. 194-парақ).
423. 1968 ж. 27 тамыз «Лесные поляны» елді мекенін Совет ауданы Черкасск сельсоветінің құрамынан Совет ауданы Иванов сельсоветіне беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 4941-іс. 51-парақ.).
424. 1968 ж. 19 қыркүйек Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 1968 жылғы 26 тамыздағы шешімімен Бескөл ауданында Рассвет селосы орталығымен құрылған сельсоветке Рассвет атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5039-іс. 173-парақ).
425. 1968 ж. 19 қыркүйек Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 1968 жылғы 29 тамыздағы шешімімен Совет ауданында Полтавка селосы орталығымен құрылған сельсоветке Полтавский атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5039-іс. 174-парақ).

1969 ж.

426. 1969 ж. 6 қаңтар Арықбалық ауданы Арықбалық және Златогор сельсоветтерін Арықбалық сельсоветіне біріктіру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1969. №9).
427. 1969 ж. 6 қаңтар Еңбекшілдер ауданы Макин және Заурал сельсоветтерін Макин сельсоветіне біріктіру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1969. №9).
428. 1969 ж. Соколов ауданы Кустов сельсоветін Вагулинский

- 15 қаңтар сельсоветіне атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5261-іс. 1-парақ).
429. 1969 ж. 15 қаңтар Көкшетау облыстық атқару комитетінің 1969 ж. 6 қаңтардағы шешімімен Қызылту ауданының құрамында, Амангелді селосы орталығымен Амангелді сельсоветі атауын беру және Приречный селосы орталығымен сельсоветке Приречный атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру туралы.). (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1969. №4).
430. 1969 ж. 13 мамыр Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданының Булаев қалалық поселкесін ауданға бағынышты қалалар санатына жатқызу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5193-іс. 51-парақ).
431. 1969 ж. 19 мамыр Бескөл, Булаев, Ленин, Мамлют және Соколов аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу және жаңа сельсоветтер құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5261-іс. 67,68-парақтар).
432. 1969 ж. 19 мамыр Булаев поселкелік еңбекшілер депутаттары советін қалалық советіне өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5261-іс. 65-парақ).
433. 1969 ж. 21 мамыр Солтүстік Қазақстан облысы Сергеев ауданының Сергеев селосын ауданға бағынышты қалалар санатына жатқызу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5193-іс. 54-парақ).
434. 1969 ж. 28 мамыр Қазақ ССР құрамында жаңа аудандар құру туралы. Көкшетау облысында Келлеровка селосы орталығымен Келлер ауданын; Трудовой қалалық поселкесі орталығымен Куйбышев ауданын құру туралы. (Сельсоветтерді беру). Куйбышев ауданы Трудовой қалалық поселкесін Куйбышев қалалық поселкесіне атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1969. №23).
435. 1969 ж. 9 маусым Солтүстік Қазақстан облысында жаңадан құрылған сельсоветтерге атаулар беру туралы.: Андреев селосы орталығымен Бескөл ауданындағы сельсоветке Андреев; Фурманов селосы орталығымен Булаев ауданындағы сельсоветке Фурманов; Ленин селосы орталығымен Мамлют

ауданындағы сельсоветке Ленин сельсоветі. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5193-іс. 64-парақ).

436. 1969 ж. 11 маусым Сергеев еңбекшілер депутаттары селолық советін қалалық советіне өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5261-іс. 27-парақ).
437. 1969 ж. 13 маусым Чкалов ауданы Ильичёв сельсоветін Красноармейск ауданының құрамына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1969. №27).
438. 1969 ж. 25 маусым Солтүстік Қазақстан облысы Мамлют ауданы Мамлют қалалық поселкесі ауданға бағынышты қалалар санатына жатқызу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5193-іс. 73-парақ).
439. 1969 ж. 30 маусым Мамлют поселкелік еңбекшілер депутаттары советін қалалық советіне өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5242-іс. 297-299-парақтар).
440. 1969 ж. 13 тамыз Еңбекшілдер ауданы Бірсуат сельсоветінің Құндақағаш селосын Макинск сельсоветі құрамына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (АО ММ. 730-қор).
441. 1969 ж. 13 тамыз Володар ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (АО ММ. 730-қор).

1970 ж.

442. 1970 ж. 10 маусым Ленин, Сергеев және Тимирязев аудандарының әкімшілік-аумақтық бөліністерін өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру. Селолық советтерді құру.) (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5388-іс. 40-41-парақтар).
443. 1970 ж. 2 шілде Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 1970 ж. 10 маусымдағы шешімімен құрылған сельсоветтерге атаулар беру туралы: Ленин ауданында орталығы Ясновка селосы сельсоветіне Ясновский; Сергеев ауданында орталығы Ступинка селосы сельсоветіне Ступинский, орталығы Крещенка селосы сельсоветіне Крещенский. Қазақ ССР

Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5388-іс. 40,41-парақтар). Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1970 №28).

444. 1970 ж. 9 шілде Рузаев ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісін өзгерту туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (АО МА. 730-қор).
445. 1970 ж. 24 шілде Көкшетау облыстық атқару комитетінің 1970 ж. 9 шілдедегі шешімімен құрылған сельсоветке атау беру туралы: орталығы Терновка селосы сельсоветіне Терновский. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1972 жылғы 1-шілдедегі Көкшетау облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің анықтамалығы. Көкшетау. 1972. 22-бет).
446. 1970 ж. 14 желтоқсан Қазақ ССР-ның құрамында жаңа аудандар құру туралы. Көкшетау облысында Авангард селосы орталығымен Уәлиханов ауданын құру туралы. (Селолық советтерді беру). Солтүстік Қазақстан облысында Благовещенка селосы орталығымен Жамбыл ауданын құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Селолық советтерді беру.) (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5360-іс. 152,153-парақтар).
447. 1970 ж. 15 желтоқсан Ақсу, Донской, Щорс сельсоветтерін Щучинск ауданынан Еңбекшілдер ауданына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1970. №52).
448. 1970 ж. 16 желтоқсан Ленин сельсоветін Жамбыл ауданынан Мамлют ауданы құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5399-іс. 36-парақ).
449. 1970 ж. 16 желтоқсан Кладбин сельсоветін Мамлют ауданынан Преснов ауданы құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5399-іс. 21-парақ).

1971 ж.

450. 1971 ж. 3 ақпан Булаев ауданында Авангард сельсоветін құру, Колос сельсоветін тарату және Фурманов, Чистов, Надеждинский сельсоветтерінің шекарасын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5549-іс. 24, 25-парақтар).

451. 1971 ж. 9 наурыз Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімімен 1971 ж. 3 ақпанда Булаев ауданында орталығы Полтавка селосы сельсоветіне Авангардский атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5528-іс. 11а-парақ).
452. 1971 ж. 9 наурыз Келлеров ауданында Ивангород селосы орталығымен Иванов сельсоветін құру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (АО МА. 730-қор).
453. 1971 ж. 25 наурыз 1971 ж. 9 наурызда Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімімен Уәлиханов ауданында орталығы Авангард селосы сельсоветіне Уәлиханов атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (1972 жылғы 1-шілдеге Көкшетау облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің анықтамалығы. Көкшетау. 1972. 8-бет).
454. 1971 ж. 29 наурыз Көкшетау облысы Уәлиханов ауданының орталығы Авангард селосын Уәлиханов селосына атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1972 жылғы 1-шілдеге Көкшетау облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің анықтамалығы. Көкшетау. 1972. 8-бет).
455. 1971 ж. 30 маусым Көкшетау облысы Рузаев ауданында Шұқыркөл селосы орталығымен Шұқыркөл сельсоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (АО МА. 730-қор).
456. 1971 ж. 16 тамыз Солтүстік Қазақстан облысы Бескөл, Булаев, Возвышен, Жамбыл, Ленин, Мамлют, Преснов, Сергеев, Совет, Соколов және Тимирязев аудандарының елді мекендеріне атау беру және Бескөл, Булаев, Ленин, Мамлют, Преснов, Сергеев, Совет және Тимирязев аудандары елді мекендерінің атауларын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5528-іс. 126-134-парақтар).

Бескөл ауданы (қазіргі Қызылжар ауданы)Бишкульский район:

Петропавл асыл тұқымды станцияның орталық усадьбасына Элитное селосы;

Бескөл селсоветінің Солтүстік ҒЗИ тәжірибелік шаруашылығының №4 бөлімшесіне- Ақбас селосы;

«Новоникольский» совхозының орталық усадьбасын -

Новоникольское селосы;
Прибрежный сельсоветі «Озерный» совхозының орталық
усадыбасын - Прибрежное селосы;
Прибрежный сельсоветі Мичурин ат. совхоздың орталық
усадыбасын - Тепличное селосы;
Рассвет сельсоветі «Рассвет» совхозының орталық
усадыбасын -Рассвет селосы;
Рассвет сельсоветі насос станциясының поселкісіне –
Водопроводное селосы;
Рассвет сельсоветі поселку при Верхнечириковский орман
шаруашылығы поселкесіне – Рассвет селосы;
Светлопольский сельсоветі «Токушинский» совхозының №1
бөлімшесін - Янцево селосы;
Светлопольский сельсоветі «Токушинский» совхозының
шошқа өсіру фермасы поселкесін-Крутое селосы.

Булаев ауданы қазіргі Мағжан Жұмабаев ауданы:
Конюхов совхозының №1 бөлімшесіне – Әмре селосы;
«Молодежный» совхозының орталық усадыбасын-
Молодежное селосы;
«Молодежный» совхозының №3 бөлімшесін-Рошино селосы;
Октябрьский сельсоветі «Суворовский» совхозының №4
бөлімшесін - Мичурино селосы;
Успен сельсоветі Булаев орман шаруашылығы орталық
усадыбасын- Уақ селосы;
«Чистовский» совхозының орталық усадыбасын- Чистовское
селосы;
«Чистовский» совхозының №1 бөлімшесіндегі ферма
поселкісіне – Украинка селосы;
«Чистовский» совхозының №2 бөлімшесін – Урожайное
селосы;
«Чистовский» совхозының №4 бөлімшесін – Хлеборобное
селосы;
«Чистовский» совхозының №1 бөлімшесін –Тищенко селосы.

Возвышен ауданы қазіргі Мағжан Жұмабаев ауданы:
Возвышенский сельсоветі «Возвышенский» совхозының №1
бөлімшесін-Изобильное селосы;
Ждановский сельсоветі «Ждановский» совхозының орталық
усадыбасын- Жданово селосы;
Ждановский сельсоветі «Ждановский» совхозының №3
бөлімшесін –Восточное селосы;
Карагандинский сельсоветі «Карагандинский» совхозының
орталық усадыбасын- Карагандинское селосы;

Майбалықский сельсоветі «Булаевский» совхозының орталық
усадыбасын- Майбалық селосы;
Майбалықский сельсоветі «Булаевский» совхозының №3
бөлімшесіне –Летовка селосы;
Мологвардейский селсоветі Мологвардейцев ат. совхоздың
орталық усадыбасын- Мологвардейское селосы;
Мологвардейский селсоветі Мологвардейцев ат. совхозының
№3 бөлімшесіне – Жаркөл селосы;
Совет селсоветі «Советский» совхозының орталық
усадыбасын- Советское селосы;
Совет селсоветі «Советский» совхозының №1 бөлімшесіне –
Придорожное селосы;
Таман сельсоветі Таман дивизиясы ат. совхоздың орталық
усадыбасын- Таманское селосы;
Ұзынкөл селсоветі «Узункольский» совхоздың орталық
усадыбасын- Ұзынкөл селосы;
Ұзынкөл селсоветі «Узункольский» совхозының №2
бөлімшесін- Шаңдақ селосы;
Ұзынкөл селсоветі «Узункольский» совхозының №3
бөлімшесін- Қоскөл селосы;
Ұзынкөл сельсоветі «Узункольский» совхозының №4
бөлімшесін- Малая Возвышенка селосы;

Жамбыл ауданы:

Жаркент селсоветі «Джамбульский»совхозының орталық
усадыбасын- Жамбыл селосы;
Озерный селсоветі «Озерный»совхозының орталық
усадыбасын – Озерное селосы;
Украин селсоветі «Украинский»совхозының орталық
усадыбасын- Украинское селосы;
Украин селсоветі «Украинский»совхозының №1 бөлімшесін-
Целинное селосы;
Украин сельсоветі «Украинский»совхозының №2
бөлімшесін- Новое селосы;

Ленин ауданы қазіргі Есіл ауданы :

Амангелді селсоветі «Амангельдинский»совхозының орталық
усадыбасын- Амангелді селосы;
Қараағаш селсоветі Рамазан орманшаруашылығы поселкісін-
Рамазан селосы;
Петров селсоветі «Ульяновский»совхозының №3 бөлімшесін
- Оседлое селосы;
Покров селсоветі «Ленинский» совхозының орталық
усадыбасын- Мальцево селосы;

Мамлют ауданы :

Воскресен селсоветі Интернационалдық № 69 СПТУ орталық
усадыбасын- Интернационал селосы;

Воскресен селсоветі Кірпіш заводының поселкісін- Мулянка
селосы;

Калугин селсоветі «Мамлютский» асыл тұқымды заводтың
орталық усадыбасын- Краснознаменное селосы;

Қызыләскер селсоветі «Қызыләскер» совхозының орталық
усадыбасын- Қызыләскер селосы;

Ленин селсоветі «50 лет Казахстана» совхозының № 3
бөлімшесіне - Минкесер селосы;

Ленин селсоветі «50 лет Казахстана» совхозының №4
бөлімшесіне – Дачное селосы;

Мамлют селсоветі «Прогресс» совхозының орталық
усадыбасын- Прогресс селосы;

Мамлют сельсоветі Кондратов орман шаруашылығының
орталық усадыбасын- Боровское селосы;

Преснов ауданы қазіргі Жамбыл ауданы:

Матросов селсоветі XXIII-партсъезд ат. совхоздың №2
бөлімшесін- Светлое селосы;

Матросов селсоветі XXIII-партсъезд ат. совхоздың №4
бөлімшесін- Матросово селосы;

Мирное селсоветі «Пресновский» совхозының орталық
усадыбасын – Мирное селосы;

Мирное селсоветі «Пресновский» совхозының №3
бөлімшесін- Комсомольское селосы;

1 май селсоветі «Буденовский» совхозының орталық
усадыбасын – Буденное селосы;

Пресноредут селсоветі «Троебратный» совхозының орталық
усадыбасын - Западное селосы;

Сергеев ауданы қазіргі Шал ақын ауданы:

Кривошеково селсоветі Октябрь орман шаруашылығы
орталық усадыбасын- Ровное селосы;

Октябрь селсоветі «Октябрьский» совхозының орталық
усадыбасын- Октябрьское селосы;

Октябрь сельсоветі «Октябрьский» совхозының №2
бөлімшесін- Тельманово селосы;

Новопокров селсоветі Ждановский орманшылық поселкесін-
Сардонниково селосы;

Совет ауданы, қазіргі Аққайың ауданы:

Григорьев селсоветі «Смирновский» совхозы орталық
усадыбасын - Трудовое селосы;
Киялы селсоветі «Киялинский» совхозы орталық усадыбасын
- Қиялы селосы;
Киялы селсоветі «Киялинский» совхозының №2 бөлімшесін -
Гагарино селосы;
Киялы селсоветі «Киялинский» совхозының №3 бөлімшесін -
Земледельческое селосы;
Ленин селсоветі «Ленинский» совхозының орталық
усадыбасын - Ленинское селосы;
Ленин селсоветі Совет орман шаруашылығының орталық
усадыбасын - Қаратомар селосы;

Полтава селсоветі «Полтавский» совхозының №2
бөлімшесіне – Лесные Поляны селосы;
Токуши селсоветі Полудин орманшаруашылық орталық
усадыбасын- Сосновка селосы;
Чаглы селсоветі Солтүстік Қазақстан мемлекеттік а/ш
тәжірибие станциясының орталық усадыбасы- Чаглы селосы;
Чаглы селсоветі Солтүстік Қазақстан мемлекеттік а/ш
тәжірибие станциясының №1 бөлімшесін- Южное селосы;
Чаглы селсоветі Солтүстік Қазақстан мемлекеттік а/ш
тәжірибие станциясының №3 бөлімшесін- Степное селосы;
Черкасский селсоветі «Черкасский» совхозының орталық
усадыбасын- Черкасское селосы,
поселку центральной усадыбы совхоза “Черкасский”
Черкасского сельсовета - село Черкасское;
Черкасский сельсоветі «Черкасский» совхозының №3
усадыбасын- Целинное селосы;
Смирнов поселкілік Советі «Никитинский» совхозының
орталық усадыбасын – Никитино селосы;

Соколов ауданы, қазіргі Қызылжар ауданы:

Якорь селсоветі «Петропавловский» совхозының орталық
усадыбасын- Якорь селосы;
Якорь селсоветі «Петропавловский» совхозының №6
бөлімшесін – Вишневка селосы;

Тимирязево ауданы:

Держинский селсоветі «Держинский» совхозының орталық
усадыбасын- Держинский селосы;
Держинский селсоветі «Держинский» совхозының №1
бөлімшесін- Григорьевка селосы,

Докучаев селсоветі «Докучаевский» совхозының орталық усадьбасы – Докучаево селосы;
Докучаев селсоветі «Докучаевский» совхозының №2 бөлімшесін- «Дос» селосы;
Докучаев селсоветі «Докучаевский» совхозының №3 бөлімшесін – Северное селосы;
Интернационал селсоветі «Интернациональный» совхозының №2 поселкесін – Студенческое селосы;
Ишим селсоветі «Ишимский» совхозының орталық усадьбасын- Ишимское селосы;
Ишим селсоветі «Ишимский» совхозының №1 бөлімшесін – Нарынгүл селосы;
Ишимский селсоветі «Ишимский» совхозының №2 бөлімшесін – Прудовое селосы;
Комсомол селсоветі «Восход» совхозының №1 бөлімшесіне – Первомайское селосы;
Ленин селсоветі «Ленинский» совхозының орталық усадьбасын - село Ленинское;
Ленин селсоветі «Ленинский» совхозының №1 бөлімшесін - Куба селосы;
Ленин селсоветі «Ленинский» совхоз фермасының поселкасын – Филипповка селосы;
Мичурин селсоветі «Мичуринский» совхозының орталық усадьбасы – Мичурино селосы;
Мичурин селсоветі «Мичуринский» совхозының №2 бөлімшесін - Донское селосы;
Мичурин селсоветі «Мичуринский» совхозының №3 бөлімшесін - Ақсу селосы;
Мичурин селсоветі «Мичуринский» совхозының №4 бөлімшесін - Аралкөл селосы
Москворецкий селсоветі «Москворецкий» совхозының орталық усадьбасын - Москворецкое селосы;
Степной селсоветі «Степной» совхозының орталық усадьбасын – Степное селосы;
Тимирязев селсоветі Тимирязевский совхозының №1 бөлімшесіне – Моховое селосы;
Тимирязев селсоветі Тимирязевский совхозының №2 бөлімшесіне – Рассвет селосы,
Тимирязев селсоветі «Султанский» совхозының орталық усадьбасын – Приозерное селосы;
Целинный селсоветі «Целинный» совхозының №3 бөлімшесіне – Дальное селосы;
Хмельницкий селсоветі Хмельницкий совхозының №2 бөлімшесіне – Коноваловка селосы;

Хмельницкий селсоветі Хмельницкий совхозының №3 бөлімшесіне – Ананьевка селосы

Төмендегі елді мекендердің атауы өзгерген:

Бескөл ауданы:

Бескөл селсоветінің Батраки Чапаево селосы болды;
Светлопольский селсоветінің Гриневка- Знаменское селосы;

Булаев ауданы:

Успенский селсоветінің Кокш- Шакан – Комсомол селосы.

Ленин ауданы:

Бұлақ селсоветінің Байсқұлан- Жамбыл селосы;
Ильинский селсоветінің Аққозы – Амангелді селосы,
Ильинский селсоветінің Саамбет-Өндіріс селосы;
Петропавл селсоветінің Мырзагүл –Қаратал селосы;
Петропавл селсоветінің Төлебай–Бірлік селосы;
Таранкөл селсоветінің Азия- Тарангул селосы.

Мамлют ауданы:

Қызыләскер селсоветінің Айдагул – Новое селосы;
Қызыләскер селсоветінің Зурюк – Раздольное селосы;
Қызыләскер селсоветінің Романовский хуторы – Степное селосы;
Ленин селсоветінің Көксау – октябрь селосы.

Преснов ауданы:

Первомай селсоветінің Темное –Калиновка селосы.

Сергеев ауданы:

Марьев селсоветінің Веренка (Свободный) – Чапаевское селосы;
Ступин селсоветінің Елтенді – Жалтыр селосы;
Новопокров селсоветінің Қарғалы – Еңбек селосы;
Тереңсай селсоветінің Бастау – Ленино селосы;
Тереңсай селсоветінің Даумбай– Мектеп селосы;
Тереңсай селсоветінің Тереңсай – Жаңажол селосы;
Тереңсай селсоветінің Аллатай – Жаңаталап селосы.

Совет ауданы:

Иванов селсоветінің Аяқкөл– Үлгі селосы;
Ленин селсоветінің Төңкеріс – Аралағаш селосы;
Ленин селсоветінің Олғапар – Дайындық селосы.

Тимирязев ауданы:

Степной селсоветінің Құртай – Ракитное селосы;
Целиный селсоветінің Победа – Целинное селосы.

Солтүстік Қазақстан облысы колхоздары мен совхоздарының тарихы туралы қысқаша анықтама (1918-1980 жылдар), Петропавл 1985 ж.

457. 1971 ж. 30 тамыз Солтүстік Қазақстан облысы Тимирязев ауданының орталығы Сулы селосын Тимирязев селосымен біріктіру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5528-іс. 136-парақ).
458. 1971 ж. 16 қараша Бескөл ауданы Светлопольский сельсоветі Пеньково селосын Соколов ауданының Берёзов сельсоветіне беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5439-іс. 38-парақ).
459. 1971 ж. 29 желтоқсан Көкшетау облыстық атқару комитетінің 1971 ж. 25 қарашадағы шешімімен Красноармейск ауданында Заречное селосы орталығымен сельсоветіне Зареченский атауын беру туралы. Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1972. №2).

460.
461.
462.

1972 ж.

463. 1972 ж. 10 наурыз Солтүстік Қазақстан облысының Мәскеу ауданында Корнеевка селосы орталығымен сельсоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5690-іс. 18,19 парақтар).
464. 1972 ж. 12 наурыз Көкшетау облысы Еңбекшілдер ауданында Заураловка селосы орталығымен Заураловский сельсоветін құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру. (АО ММ. 730-қор).
465. 1972 ж. 17 наурыз Көкшетау облысы Еңбекшілдер ауданындағы Жаңатөбе елді мекенін Целиноград облысы Алексеев ауданы Ақсу поселкелік советінің әкімшілік бағыныштылығына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының

Жарлығы. (АО МА. 730-қор).

466. 1972 ж. 13 сәуір 1972 ж. 29 наурызда Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімімен құрылған сельсоветтерге атау беру туралы. Володар ауданындағы Елецкое селосы орталығымен Елецкий сельсоветі; Қызылту ауданында Новокрасновское селосы орталығымен Новокрасновский сельсоветі; Найдорф селосы орталығымен Тельман сельсоветі; Көкшетау ауданында Қонысбай селосы орталығымен Қонысбай сельсоветі; Чистопольский ауданында Гаршино селосы орталығымен Гаршинский сельсоветі; Щучинск ауданында Дорофеев селосы орталығымен Зеленоборский сельсоветі; Қызылағаш селосы орталығымен Фрунзе сельсоветі; Еңбекшілдер ауданында Заураловка – селосы орталығымен Заураловский сельсоветі. (Елді мекендерді беру. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1972. №18).
467. 1972 ж. 7 шілде 1972 ж. 26 маусымдағы Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімімен құрылған сельсоветтерге атаулар беру туралы: Бескөл ауданында Плоское селосы орталығымен Шаховский сельсоветі; Булаев ауданында Медвежка селосы орталығымен Медвежинский сельсоветі; Мамлют ауданында Покровка селосы орталығымен Пригородный сельсоветі; Совет ауданында Астраханка селосы орталығымен Астраханский сельсоветі; Сергеев ауданында Жаңажол селосы орталығымен Жаңажол сельсоветі. (Елді мекендерді беру. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5690-іс. 70-парақ).
468. 1972 ж. 9 қараша 1972 ж. 17 қазандағы Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімімен құрылған сельсоветтерге атау беру туралы: Рузаев ауданындағы Возвышенка селосы орталығымен Возвышенский сельсоветі; Келлеров ауданындағы Горькое селосы орталығымен Березовский сельсоветі. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1972. №47).
469. 1972 ж. 27 қараша 1972 ж. 17 қазандағы Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімімен құрылған сельсоветтерге атау беру туралы: Чистопольский ауданындағы 2-Чистополье селосы орталығымен Юбилейный сельсоветі. 2-Чистополье елді мекенінің Юбилейный атауына өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1972 жылғы 1-шілдеге Көкшетау облысының әкімшілік-аумақтық

бөлінісінің анықтамалығы. Көкшетау. 1972. 31-бет. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1972. №52).

1973 ж.

470. 1973 ж. 14 наурыз Мамлют ауданы Калугин сельсоветінің орталығы Краснознамённый селосына көшуіне байланысты сельсоветтің атауын Краснознамённый атауына өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1973. №19.). (СҚМА.1189-қор.м 1-тізбе. 5930-іс. 188-парақ).
471. 1973 ж. 9 сәуір Зеренді ауданында Қызылегіс селосы орталығымен Қызылегіс сельсоветін құру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1973. №19).
472. 1973 ж. 9 сәуір Арықбалық ауданындағы Златогорка селосы орталығымен сельсоветіне Златогорский атауын беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1973. №19).
473. 1973 ж. 9 сәуір Володар ауданы Жетыкөл сельсоветінің Мәдениет селосын Арықбалық ауданы Златогор сельсоветінің құрамына беру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (АО МА. 730-қор).
474. 1973 ж. 15 тамыз Ленин ауданы Петров сельсоветінің Қаратал селосын Николаев сельсоветінің құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 5957-іс. 20-парақ).
475. 1973 ж. 17 қыркүйек 1973 жылғы 29 тамыздағы Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімімен Ленин ауданында құрылған Спасовка селосы орталығымен сельсоветке Дружбинский; Возвышен ауданында Александровка селосы орталығымен сельсоветке Александровский атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1973. №39).
476. 1973 ж. 11 қазан Солтүстік Қазақстан облысының Совет ауданы «Смирновский» қалалық поселкесін Смирново атауына өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА. 1189-қор. 1-тізбе. 5881-іс. 24-парақ).
477. 1973 ж. 17 қараша 1973 жылғы 29 қазандағы Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешіміне сәйкес Чистопольск ауданы

Юбилейный сельсоветін Чистополье селосына көшіру туралы Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1973. №48).

478. 1973 ж. 7 желтоқсан Көкшетау облысының Куйбышев ауданы Ишим сельсоветін Буденовский атауына өзгерту туралы; Ленинград ауданының Ленинград селосы орталығын Совхозное селосына атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1973.№51).
479. 1973 ж. 25 желтоқсан Қазақ ССР құрамында жаңа аудандар құру және Республиканың әкімшілік-аумақтық бөлінісіне кейбір өзгерістер енгізу туралы. Көкшетау облысында Талшық қалалық поселкесі орталығымен Ленин ауданын құру туралы. (Сельсоветтерді беру). Солтүстік Қазақстан облысының Петропавл қаласында Киров және Куйбышев аудандарын құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1974. №3).1973 жылғы 26 желтоқсандағы «Ленинское знамя» газетасы.

1974 ж.

480. 1974 ж. 28 ақпан Булаев, Мамлют және Соколов аудандарының құрамында жаңа сельсоветтер құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6056-іс. 40,41-парақтар).
481. 1974 ж. 25 маусым Тимирязев ауданында Приозёрный селосы орталығымен Приозерный сельсоветін құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6062-іс. 55-парақ).
482. 1974 ж. 10 қыркүйек Володар ауданындағы елді мекендердің орыс тілінде жазылған атауларын өзгерту туралы: Берлистык селосын Берлистик селосына; Кенащи селосын Кенащы селосына. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (АО МА. 730-қор).

1975 ж.

483. 1975 ж. 24 шілде Солтүстік Қазақстан облысы Сергеев және Жамбыл аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне кейбір өзгерістер енгізу туралы. Сергеев ауданында Ольгинка селосы орталығымен сельсовет құру туралы. (Елді мекендерді беру.) Жамбыл ауданы Майбалық сельсоветінің Жаңажол селосын Озёрный сельсоветі құрамына беру туралы.

Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі.
(СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6241-іс. 256,257-парақтар).

484. 1975 ж.
5 тамыз Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 1975 жылғы 24 шілдедегі шешімімен Сергеев ауданында Ольгинка селосы орталығымен сельсоветіне Ольгинский атауын беру туралы. (Елді мекендерді беру). Сергеев ауданындағы Сухорабовка селосы орталығымен Ольгинский сельсоветін Сухорабовский сельсоветі атауына өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6339-іс.13-парақ. 6241-іс 256, 257 парақтар).
485. 1975 ж.
28 қараша 1975 жылғы 29 қазандағы Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімімен Куйбышев ауданында Ставрополька селосы орталығымен сельсоветіне Ставропольский сельсоветі атауына өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1975. №49).
486. 1975 ж.
28 қараша 1975 жылғы 29 қазандағы шешімімен Көкшетау облыстық атқару комитетінің Володар ауданында Дәуқара селосы орталығымен құрылған сельсоветіне Дәуқаринский сельсоветі атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1975. №49).

1976 ж.

487. 1976 ж.
4 наурыз Мамлют ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің кейбір өзгерістері туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6434-іс. 90-парақ).
488. 1976 ж.
22 сәуір Солтүстік Қазақстан облысының Ленин, Преснов және Совет аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің кейбір өзгерістері туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6437-іс. 158-парақ).
489. 1976 ж.
13 мамыр Жамбыл және Тимирязев аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің кейбір өзгерістері туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6438-іс. 98-парақ).
490. 1976 ж.
3 шілде Бескөл, Мәскеу, Соколов және Тимирязев аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің кейбір өзгерістері туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі.

(Селолық советтер құру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6440-іс. 37,38-парақтар).

491. 1976 ж. 20 шілде Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің 1976 жылғы 3 шілдедегі шешімімен құрылған сельсоветтерге атау беру туралы: Бескөл ауданында Новокаменка селосы орталығымен сельсоветіне Новокаменский сельсоветі; Мәскеу ауданында Новоузенка селосы орталығымен сельсоветіне - Новоузенский; Соколов ауданында Берёзовка селосы орталығымен сельсоветіне – Роцинский сельсоветі; Тимирязев ауданында Дмитриевка селосы орталығымен сельсоветке – Дмитриевский сельсоветі атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6440-іс. 37-парақ). (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1976. №30).
492. 1976 ж. 6 қазан Жамбыл ауданында Жанажол селосы орталығымен Жанажол сельсоветін құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6443-іс. 131-парақ.).
493. 1976 ж. 10 қараша Қазақ ССР-ның әкімшілік-аумақтық бөлінісінің өзгерістері туралы. 1976 ж. 13 қазандағы Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімімен Уәлиханов, Красноармейск, Ленин, Рузаев, Чистопольск, Чкалов, Еңбекшілдер аудандарында құрылған сельсоветтерге атау беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1976. №47).

1977 ж.

494. 1977 ж. 3 ақпан 1976 ж. 6 қазандағы Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімімен Жамбыл ауданы Жанажол селосы орталығымен сельсоветке Жанажол атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6443-іс. 131-парақ).
495. 1977 ж. 24 наурыз Соколов ауданындағы Роцино сельсоветінің орталығын Березовка селосынан Пеньково селосына көшіру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6592-іс. 78-парақ).
496. 1977 ж. 31 наурыз Булаев, Возвышен, Жамбыл Мамлют және Сергеев аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің кейбір өзгерістері туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару

- комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6592-іс. 137-парақ).
497. 1977 ж. 11 тамыз Бескөл ауданы Шахов сельсоветінің орталығын Плоское селосынан Шаховское селосына көшіру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6599-іс. 21-парақ).
498. 1977 ж. 25 тамыз Ленин ауданы Покровка сельсоветінің аумағындағы елді мекеніне Есильское атауын беріп, тіркеу туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6600-іс. 13-парақ).
499. 1977 ж. 25 тамыз Возвышен, Жамбыл Совет аудандарының құрамында сельсоветтер құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6575-іс. 66,67-парақтар).
500. 1977 ж. 1 қыркүйек Веселов селосын Возвышен ауданы Писарев сельсоветінің құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6600-іс. 70-парақ).
501. 1977 ж. 6 қыркүйек 1977 жылғы 25 тамыздағы Солтүстік Қазақстан облысының шешімімен құрылған сельсоветтерге атау беру туралы. Возвышен ауданында Писарев селосы орталығымен сельсоветіне – Писаревский; Жамбыл ауданында Баян селосы орталығымен – Баянаул сельсоветі; Соколов ауданында Новороссийск селосы орталығымен сельсоветке – Новороссийский сельсоветі. (Елді мекендерді беру). ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1977. №37). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6575-іс. 78-парақ).
502. 1977 ж. 23 қыркүйек 1977 жылғы 25 тамыздағы Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімімен тіркелген Ленин ауданы Покров сельсоветі аумағындағы елді мекенге Есіл селосы атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6600-іс. 13-парақ).
503. 1977 ж. 13 желтоқсан 1977 жылғы 25 қарашадағы Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімімен Айыртау ауданында Айыртау селосы орталығымен құрылған сельсоветке Айыртау сельсоветі атауын беру туралы. Бұрынғы Айыртау сельсоветі Светлое селосы орталығымен Светловский атауына өзгертілді. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі

1978 ж.

504. 1978 ж. 12 қаңтар Бескөл ауданы Петерфельд сельсоветінің Гепкино селосын Мамлют ауданының Пригородный сельсоветіне беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6721-іс. 37-парақ).
505. 1978 ж. 24 наурыз 1978 жылғы 24 наурыздағы Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімімен Гусаков селосы орталығымен құрылған сельсоветке Гусаковский сельсоветі атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (АО МА. 730-қор).
506. 1978 ж. 6 сәуір Жамбыл ауданы Жаркент сельсоветінің Жаркент селосын Тимирязев ауданы Дмитриев сельсоветінің құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6727-іс. 60-парақ).
507. 1978 ж. 13 сәуір Жамбыл ауданында Петров және Макарьев сельсоветтерін құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6757-іс. 77,78-парақтар).
508. 1978 ж. 13 сәуір Ленин ауданында Оседлое селосы орталығымен сельсоветін құру және оның құрамына Петров, Амангелді сельсоветтерінің елді мекендерін беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6528-іс. 71-парақ).
509. 1978 ж. 20 сәуір Солтүстік Қазақстан облысының Бескөл, Булаев, Возвышен, Жамбыл, Ленин, Мамлют, Преснов, Совет, Мәскеу, Соколов, Тимирязев аудандарында орнымен жойылған елді мекендерді есептен шығару туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6728-іс. 34,82-84-парақтар).
510. 1978 ж. 5 мамыр 1978 ж. 13 сәуірдегі Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімімен құрылған сельсоветтерге атау беру туралы. Возвышен ауданында Бастомар селосы орталығымен сельсоветке – Бастомарский; Ленин ауданында Оседлое селосы орталығымен сельсоветке – Мереке, Жарқайың селосы орталығымен сельсоветке – Алматы; Мамлют ауданында Минкесер селосы орталығымен сельсоветке – Минкесерский, Михайловка селосы орталығымен сельсоветке – Михайловский; Преснов ауданында Макарьевка селосы орталығымен сельсоветке – Макарьевский, Петровка селосы

орталығымен сельсоветке – Петровский; Совет ауданында Аралағаш селосы орталығымен сельсоветке – Аралағаш; Тимирязев ауданында Белоградовка селосы орталығымен сельсоветке – Белоградовский. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6703-іс. 133,134-парақтар, 6728-іс.71-73-парақтар).

511. 1978 ж. 5 мамыр Солтүстік Қазақстан облысының Жамбыл ауданы орталығы Жамбыл селосы Жаркент сельсоветін Жамбыл сельсоветіне атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6703-іс. 135-парақ).
512. 1978 ж. 5 мамыр Ленин ауданы Жарқайың селосы орталығымен сельсоветке Алматы сельсоветі атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6703-іс. 133-парақ).

1979 ж.

513. 1979 ж. 7 маусым Соколов ауданы Роцинск сельсоветінің Новопавловка селосын Петропавл қалалық халық депутаттары Советінің әкімшілік бағыныштығына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6900-іс. 30-парақ).
514. 1979 ж. 7 маусым Приозёрный сельсоветінің Рассвет селосын Тимирязев ауданы Тимирязев сельсоветінің құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6900-іс. 28-парақ).
515. 1979 ж. 7 маусым Тимирязев ауданы Приозёрный сельсоветінің орталығын Приозёрное селосынан Акжан селосына көшіру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6900-іс. 28-парақ).
516. 1979 ж. 7 қыркүйек Бескөл, Булаев, Возвышен, Преснов, Сергеев, Тимирязев аудандарында сельсоветтер құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6908-іс. 52-54-парақтар).
517. 1979 ж. 24 қыркүйек 1979 жылғы 7 қыркүйектегі Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімімен құрылған сельсоветтерге атау беру туралы: Бескөл ауданында Леденёво селосы орталығымен сельсоветке Леденёвский; Булаев ауданында Пролетарка селосы орталығымен сельсоветке Пролетарский; Возвышен ауданында Сейфуллино селосы орталығымен

сельсоветке Сейфуллин; Преснов ауданында Казанка селосы орталығымен сельсоветке Казанский; Сергеев ауданында Еңбек селосы орталығымен сельсоветке Еңбек; Тимирязев ауданында Аксуат селосы орталығымен сельсоветке Аксуат сельсоветі. (Елді мекендерді беру). Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 6908-іс. 53-парақ).

1980 ж.

518. 1980 ж. 28 шілде 1980 ж. 2 маусымдағы Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімімен Володар ауданында Аксеновка селосы орталығымен сельсоветіне Аксеновский атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (АО МА. 730-қор).
519. 1980 ж. 28 шілде 1980 ж. 13 мамырдағы Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімімен Уәлиханов ауданында Жарыққопа селосы орталығымен сельсоветке Жарыккопинский атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (АО МА. 730-қор).
520. 1980 ж. 28 шілде 1980 ж. 18 маусымдағы Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімімен Зеренді ауданында Исақов селосы орталығымен сельсоветке Исаковский атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (АО МА. 730-қор).
521. 1980 ж. 17 қазан Солтүстік Қазақстан облысында Аксуат станциясы орталығымен Целинный ауданын құру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Сельсоветтерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 7022-іс. 5-парақ).

1981 ж.

522. 1981 ж. 26 наурыз Возвышен, Тимирязев, Соколов және Преснов аудандарында кейбір елді мекендерді есептен шығару туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 7257-іс. 347-парақ).
523. 1981 ж. 26 наурыз Ташкент селосын Соколов ауданы Роцинск сельсоветінің құрамынан Соколов ауданы Берёзов сельсоветінің құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 7257-іс. 287-парақ).
524. 1981 ж. 8 шілде Арықбалық, Уәлиханов, Володар және Зеренді аудандарының құрамында жоқ елді мекендерді есептен шығару туралы.

Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (АО МА. 730-қор).

525. 1981 ж. 10 желтоқсан Есперлі селосын Украинский сельсоветінің құрамынан Жамбыл ауданы Жамбыл сельсоветінің құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 7248-іс. 25-парақ).

1982 ж.

526. 1982 ж. 28 қыркүйек 1982 ж. 20 тамыздағы Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімімен Жамбыл ауданында Суаткөл селосы орталығымен сельсоветке Сауткөл сельсоветі атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 7339-іс. 119-парақ).
527. 1982 ж. 2 қазан Көкшетау облысы Куйбышев ауданының «Пески – Целинные» теміржол станциясына «Новоишимский» атауын беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1972 жылғы 1-шілдеге Көкшетау облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің анықтамалығы. Көкшетау. 1972. 87-бет).
528. 1982 ж. 11 қазан Көкшетау облысы Куйбышев ауданының «Пески – Целинные» теміржол станциясын жұмысшы поселкелері санатына жатқызу туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (1985 жылғы 1-қазанда Көкшетау облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің анықтамалығы. Көкшетау. 1985. 87-бет).
529. 1982 ж. 24 қараша Куйбышев ауданында «Новоишимский» селосы орталығымен Новоишимск поселкелік советін құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (1985 жылғы 1-қазанда Көкшетау облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің анықтамалығы. Көкшетау. 1985. 87-бет).

1983 ж.

530. 1983 ж. 11 сәуір Көкшетау облысы Куйбышев ауданының «Пески – Целинные» теміржол станциясын «Новоишимский» атауына өзгерту туралы. 1983 ж. 11 сәуірдегі СССР ҚЖМ №Г-12-038 өкімі. (1985 жылғы 1 қазандағы Көкшетау облысының әкімшілік - аумақтық бөлінісінің анықтамалығы. Көкшетау. 1985. 87-бет).

1984 ж.

531. 1984 ж. Жойылған елді мекендерді Бескөл, Булаев, Ленин, Мамлют,

22 наурыз		Мәскеу, Сергеев, Совет, Соколов, Целинный аудандарының есебінен шығару туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 7684-іс. 203-204-парақтар).
532.	1984 ж. 8 тамыз	Володар ауданы сельсоветтерінің әкімшілік-аумақтық бөлінісінің өзгерістері туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (1972 жылғы 1-шілдеге Көкшетау облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің анықтамалығы. Көкшетау. 1972. 86-бет). (АО МА. 730-қор).
1985 ж.		
533.	1985 ж. 13 қыркүйек	Көкшетау облысы Еңбекшілдер ауданындағы Мемлекеттік диірмен елді мекенінің атауын Сосновка селосы атауына өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (1972 жылғы 1-шілдеге Көкшетау облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің анықтамалығы. Көкшетау. 1972. 87-бет.).
534.	1985 ж. 18 қыркүйек	Қазақ ССР-ның әкімшілік-аумақтық бөлінісінің өзгерістері туралы.. Көкшетау облысы Красноармейск, Қызылту, Ленинград, Еңбекшілдер ауданындағы сельсоветтерге атау беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1985. №40. 19-бет).
535.	1985 ж. 30 қыркүйек	Жойылған елді мекендерді Уәлиханов, Володар, Қызылту, Красноармейск, Куйбышев, Ленинград, Ленин, Рузаев және Чкалов аудандарының есебінен шығару туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (АО МА. 730-қор).
536.	1985 ж. 5 қараша	Жойылған елді мекендерді Бескөл, Булаев, Возвышен, Ленин, Мамлют, Мәскеу, Совет, Соколов, Тимирязев, және Целинный аудандарының есебінен шығару туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 7871-іс. 62-64-парақтар).
537.	1985 ж. 5 қараша	Қазақ ССР-ның әкімшілік-аумақтық бөлінісінің өзгерістері туралы. Көкшетау облысы Куйбышев, Чистопольск, Чкалов және Еңбекшілдер аудандарындағы поселкелерге атау беру туралы. (1972 жылғы 1-шілдеге Көкшетау облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің анықтамалығы. Көкшетау. 1972. 90-бет).

1986 ж.

538. 1986 ж. 12 наурыз Бескөл, Булаев, Возвышен, Мәскеу және Соколов аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне, елді мекендердің бағыныштылығына, есеп-қисап мағлұматтарына өзгерістер енгізу және есептен шығару туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 8030-іс. 203,204-парақтар).
539. 1986 ж. 5 тамыз Кейбір елді мекендерді Володар ауданының есебінен шығару туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (АО МА. 730-қор).

1988 ж.

540. 1988 ж. 28 қаңтар Әкімшілік маңызын жоғалтқан кейбір елді мекендерді Бескөл, Булаев, Возвышен, Сергеев, Совет, Соколов, Тимирязев аудандарының есебінен шығару туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 8293-іс. 185,186-парақтар).
541. 1988 ж. 9 шілде Солтүстік Қазақстан облысы Петропавл қаласындағы Киров және Куйбышев аудандарын тарату туралы. Солтүстік Қазақстан облысы Целинный ауданын тарату, Ақсуат, Белоградов, Дзержинский, Ишимский, Ленинский, Мичурин селолық Советтерін Тимирязев ауданының құрамына; Городец, Октябрь, Юбилейный, Интернациональный селолық Советтерін Сергеев ауданының құрамына беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының «Қазақ ССР-ның әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу туралы» Жарлығы. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 8293-іс. 185,186-парақтар).
542. 1988 ж. 16 шілде Булаев ауданы Красное селосын Надеждинский сельсоветінің құрамынан Булаев ауданы Қарақоға сельсоветінің құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 8298-іс. 204-парақ).

1989 ж.

543. 1989 ж. 23 маусым Сергеев ауданындағы Еңбек сельсоветін Сергеев ауданындағы Жаңасу селосы орталығымен Жаңасу сельсоветіне атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 8416-іс. 100-парақ).
544. 1989 ж. 1989 жылғы 26 мамырдағы Солтүстік Қазақстан облыстық

30 маусым атқару комитетінің шешімімен Возвышен ауданында Жданов селосы орталығымен құрылған Жданов сельсоветінің орталығы Золотая Нива, ал, Ждановский сельсоветі Золотонивский сельсоветіне атауын өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1989. №27; СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 8416-іс. 221-парақ).

1990 г.

545. 1990 ж. Володар ауданы Володар және Жетікөл сельсоветтерінің 15 тамыз әкімшілік-аумақтық бөлінісінің өзгеруі туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (АО МА. 730-қор).
546. 1990 ж. Бұрын таратылған аудандарды қалпына келтіру және Қазақ 13 ССР-ның аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне қыркүйек өзгерістер енгізу туралы. Көкшетау облысында әкімшілік орталығы Талшық жұмысшы поселкелік болған Ленин ауданын қалпына келтіру, оның құрамына Горький, Қазан, Колос, Қулықөл, Майский Новосельский, Тельман, Ұялы сельсоветтері мен Ленинград ауданының Талшық жұмысшы поселкесін беру туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Қаулысы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1990. №37-38. 365-бет).
547. 1990 ж. Чистопольский ауданындағы Қалмақкөл селосы орталығымен 30 сельсоветті Қырымбет сельсоветіне атауын өзгерту туралы. желтоқсан Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1991. №6. 33-бет);

1991 г.

548. 1991 ж. Уәлиханов ауданында Придорожное селосы орталығымен 14 қараша Ақбұлақ сельсоветін құру туралы. Көкшетау облыстық атқару комитетінің шешімі. (Елді мекендерді беру). (АО МА. 730-қор).

1992 ж.

549. 1992 ж. Мамлют және Соколов аудандарындағы әкімшілік маңызын 13 маусым жоғалтқан елді мекендерді есептен шығару туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің шешімі. (СҚМА.669-қор. 1-тізбе. 34-іс. 65-парақ).
550. 1992 ж. Жамбыл ауылын Мырзағұл ауылына атауын өзгерту туралы. 14 шілде Көкшетау облысы Қызылту ауданы әкімінің қаулысы. (АО

1993 г.

551. 1993 ж. 4 мамыр Қазақ топонимдердің орысша тілінде жазылу транскрипциясын өзгерту және кейбір әкімшілік-аумақтық бірліктердің атауларын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облысындағы Джамбулский ауданын орысша Жамбылский деп жазу, тиісінше Жамбыл атауына қатысты барлық сельсоветтер мен елді мекендерді орысша Жамбылский и Жамбыл деп жазу туралы. Көкшетау облысы бойынша Володар ауданын Айыртау ауданына; Зеренді ауданы Зеренді сельсоветінің Заборовка селосын Айдарлы ауылына; Айыртау ауданындағы Дәуқара сельсоветіне қарасты Восточное селосын Егіндіағаш ауылына; Ленинград ауданы Алқатерек сельсоветінің орталығы Чистяков селосын Алқатерек атауына өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Қаулысы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1993. №11-12. 273-бет).
552. 1993 ж. 7 маусым Булаев ауданы Қарақоға селолық округінің Красное селосын Ноғайбай ауылына атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімшілігінің шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 104-іс. 9-парақ).
553. 1993 ж. 7 қазан Көкшетау облысының жазылу транскрипциясын Кокшетауская область, Кокчетав қаласын Кокшетау қаласына өзгерту туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Қаулысы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1993. №15-16. 386-бет).
554. 1993 ж. 8 желтоқсан Қазақстан Республикасының әкімшілік-аумақтық құрылымы туралы.. Ауылды (селоны), поселкені, ауылдық (селолық) округ, қаладағы аудан, қала, аудан, облыс әкімшілік-аумақтық бірліктер орнату туралы. Қазақстан Республикасының аумағын екі санатқа: аймақтар және елді мекендерге бөлу туралы. Қазақстан Республикасының Заңы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1993. №23-24. 507-бет).
555. 1993 ж. 8 желтоқсан «Қазақстан Республикасының әкімшілік-аумақтық құрылымы туралы.» Қазақстан Республикасының Заңын күшіне енгізу туралы. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының Қаулысы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1993. №23-24. 508-бет).

556. 1993 ж. 9 желтоқсан Қазақстан Республикасы халық депутаттары жергілікті советтерінің өкілеттілігін мерзімінен бұрын тоқтату туралы. Қазақстан Республикасының Заңы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1993. №23-24. 509-бет).
557. 1993 ж. 24 желтоқсан Селолық округтер құру туралы. Көкшетау облыстық әкімшілігі басшысының шешімі. (АО МА. 130-қор. 1-тізбе. 66-іс. 67-парақ).

1994 ж.

558. 1994 ж. 12 қаңтар Бұрынғы сельсоветтердің шекарасында әкімшілік-аумақтық құрылымның негізгі буыны ретінде облыстың Бескөл, Булаев, Возвышен, Жамбыл, Ленин, Мамлют, Мәскеу, Преснов, Сергеев, Совет, Соколов, Тимирязев аудандарында селолық округтар құру туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық әкімшілігі басшысының шешімі. (СҚМА.1189-қор. 1-тізбе. 173-іс. 37-41-парақтар).
559. 1994 ж. 1 наурыз Мәскеу ауданының құрамында Горное және Жамбыл селоларының негізінде Горновский селолық округін құру туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімшілігінің шешімі. (СҚМА.669-қор. 1-тізбе. 174-іс. 9,126-парақ).
560. 1994 ж. 26 желтоқсан Сергеев ауданы Ольгинский селолық округінің құрамындағы Көкшетау өнеркәсіптік су торабы поселкесіне «Қорғантас» атауын беру туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімшілігінің шешімі. (СҚМА. 669-қор. 1-тізбе. 118-іс. 103-парақ).

1995 ж.

561. 1995 ж. 25 мамыр Степногорск қаласының бағыныштылығын өзгерту туралы. Ақмола облыстық мәслихатының және облыс әкімшіліктері басшыларының Степногорск қаласы поселкелерінің бағыныштылығын өзгерту бойынша ұсыныстарды қабылдау туралы: Заозерное селосын Көкшетау облыстық әкімшілігінің басшылығына, Красногорск селосын Торғай облыстық әкімшілігінің басшылығына, Шаңтөбе селосын Ақмола облыстық әкімшілігінің басшылығына, Алексеев ауданы Первомайка селосын – Степногорск қалалық әкімшілігінің басшылығына бағындыру туралы. Қазақстан Республикасы Министрлер Кабинетінің қаулысы. (ҚР ПҰАЖ. 1995. №19. 213 бет).
562. 1995 ж. 6 Қазақстан Республикасының Конституциясы туралы. 1995 жылғы 30 тамызда республикалық референдумда

қыркүйек қабылданған Қазақстан Республикасының Конституциясын жариялау туралы. Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы. (ҚР ПҰАЖ. 1995. №30.361 бет).

563. 1995 ж. 19 желтоқсан «Қазақстан Республикасының әкімшілік-аумақтық құрылымы туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгертулер мен толықтырулар енгізу туралы. Қазақстан Республикасының 1993 жылғы 10 желтоқсандағы «Қазақстан Республикасы Президенті мен жергілікті әкімшіліктер басшыларына уақытша қосымша өкілеттіліктер беру туралы» Заңының 146 - бабына сәйкес, «Қазақстан Республикасының әкімшілік-аумақтық құрылымы туралы.» Қазақстан Республикасының 1993 ж. 8 желтоқсандағы Заңына (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары. 1993. №23-24. 507-бет). «Қазақстан Республикасының Жоғарғы Советі, Республика Министрлер кабинеті» деген сөздерді «Қазақстан Республикасының Президенті, Үкіметі» деген сөздермен, «поселкелік, селолық әкімшілік басшылары» деген сөздерді «Поселкенің, селоның әкімдері» деген сөздермен ауыстыру туралы. Қазақстан Республикасы Президентінің Заң күші бар Жарлығы. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің ведомостары 1995. №23. 146-бет).

1997 ж.

564. 1997 ж. 12 ақпан Солтүстік Қазақстан облысы Бескөл, Булаев, Возвышен, Жамбыл, Ленин, Мамлют, Мәскеу, Преснов, Сергеев, Совет, Соколов аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық мәслихатының 12-сессия және Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің шешімдері. (Елді мекендерді беру. Селолық округтерді тарату). (СҚМА.999-қор. 1-тізбе. 22-іс. 76-79-парақтар).
565. 1997 ж. 18 сәуір Солтүстік Қазақстан облысы Мәскеу және Соколов аудандарын тарату, Солтүстік Қазақстан облысы Бескөл және Ленин аудандарының атауын өзгерту туралы. Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы. (СҚМА.669-қор. 1-тізбе. 372-іс. 199-парақ). ҚР ПҰАЖ. 1997. №15. 118 бет).
566. 1997 ж. 30 сәуір Еңбекшілдер ауданының жазу транскрипциясын «Енбекшильдерский» жазуына өзгерту туралы. Көкшетау облыстық мәслихаты сессиясының және Көкшетау облысы әкімінің шешімі. (1997 ж. 1 қаңтар - 1999 ж. 1 қаңтар Қазақстан Республикасының әкімшілік-аумақтық бөлінісі).

- Қысқаша анықтамалық. 2- шығуы. Алматы-Астана. 2000. 73-бет).
567. 1997 ж. 30 сәуір Куйбышев ауданының орталығы Куйбышев поселкесінің атауын Новоишимский поселкесі атауына өзгерту туралы. Көкшетау облыстық мәслихаты сессиясының және Көкшетау облысы әкімінің шешімдері. (1997 ж. 1 қаңтар - 1999 ж. 1 қаңтар Қазақстан Республикасының әкімшілік-аумақтық бөлінісі). Қысқаша анықтамалық. 2- шығуы. Алматы-Астана. 2000. 73-бет).
568. 1997 ж. 30 сәуір Қызылту ауданының орталығы Қызылту поселкесінің атауын Кішкенекөл деп өзгерту туралы. Көкшетау облыстық мәслихаты сессиясының және Көкшетау облысы әкімінің шешімі. (1997 ж. 1 қаңтар - 1999 ж. 1 қаңтар Қазақстан Республикасының әкімшілік-аумақтық бөлінісі. Қысқаша анықтамалық. 2-шығуы. Алматы-Астана. 2000. 73-бет.)
569. 1997 ж. 30 сәуір Айыртау ауданының орталығы Володар поселкесінің атауын Саумалкөл атауына өзгерту туралы. Көкшетау облыстық мәслихаты сессиясының және Көкшетау облысы әкімінің шешімдері. (1997 ж. 1 қаңтар - 1999 ж. 1 қаңтар Қазақстан Республикасының әкімшілік-аумақтық бөлінісі. Қысқаша анықтамалық. 2-шығуы. Алматы-Астана. 2000. 73-бет).
570. 1997 ж. 2 мамыр Көкшетау облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің өзгерістері туралы. Көкшетау облысының Арықбалық, Уәлиханов, Келлеров, Көкшетау, Ленинград, Рузаев, Чистопольск, Чкалов аудандарын тарату туралы. Щучинск қаласын аудандық маңызды қалалар санатына жатқызу туралы. Қызылту ауданының атауын - Уәлиханов; Красноармейск ауданының атауын - Тайынша; Красноармейск қаласын - Тайынша; Куйбышев ауданының атауын - Целинный Ленин ауданының атауын Акжар ауданына өзгерту туралы. Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы. (СҚМА.669-қор. 1-тізбе. 373-іс. 4-парақ. ҚР ПҰАЖ. 1997. №18. 156 бет).
571. 1997 ж. 3 мамыр Қазақстан Республикасының әкімшілік-аумақтық бөлінісін одан әрі жетілдіру туралы. Көкшетау облысын тарату туралы.. Солтүстік Қазақстан облысын тарату, оған таратылатын Көкшетау облысының аумағын қосу туралы. Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы. (СҚМА.669-қор. 1-тізбе. 373-іс. 6-парақ).
572. 1997 ж. Алматы, Шығыс Қазақстан, Қарағанды және Солтүстік

- 23 мамыр Қазақстан облыстарының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің өзгерістері. Солтүстік Қазақстан облысының Возвышен және Преснов аудандарын тарату туралы. Солтүстік Қазақстан облысы Жамбыл ауданының орталығын Благовещенка селосынан Преснов селосына көшіру туралы. Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы. (СҚМА.669-қор. 1-тізбе. 373-іс. 29-парақ).
573. 1997 ж. 23 мамыр «Алматы, Шығыс Қазақстан, және Солтүстік Қазақстан облыстарының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің өзгерістері туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығын жүзеге асыру туралы. Солтүстік Қазақстан облысы бойынша шекараларды өзгерту туралы: Булаев ауданына таратылған Возвышен ауданының аумағын; Жамбыл ауданына таратылған Преснов ауданының аумағын қосу туралы. Қазақстан Үкіметінің қаулысы. (ҚР ПҰАЖ. 1997. №19.180 бет).
574. 1997 ж. 15 шілде Калиновка селосын Қызылжар ауданы Новоникольский селолық округіне қосу туралы. Солтүстік Қазақстан облыстық маслихатының 13 сессиясы мен Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің шешімдері. СҚМА. 999-қор. 1-тізбе. 23-іс. 19-парақ).

1998 ж.

575. 1998 ж. 22 шілде Кішкенекөл селосы орталығымен Кішкенекөл селолық округін құру туралы. Солтүстік Қазақстан облысы Уәлиханов ауданы әкімінің шешімі. (1998 ж. 22 шілдедегі №3752-1948-ГУ Мемлекеттік тіркеу куәлігі).
576. 1998 ж. 5 тамыз Орталығы Комсомол селосы орталығымен Қарасу селолық округін құру туралы. Солтүстік Қазақстан облысы Уәлиханов ауданы әкімінің өкімі. (Елді мекендерді беру). (1998 ж. 5 тамыздағы №3752-1948-ГУ Мемлекеттік тіркеу куәлігі).
577. 1998 ж. 16 қараша Дербес әкімшілік-аумақтық бірлік ретінде маңызын жойған елді мекендерді Айыртау, Ақжар, Булаев, Еңбекшілдер, Зеренді, Қызылжар, Сергеев, Совет, Тайынша, Тимирязев, Уәлиханов және Щучинск аудандарының есебінен шығару туралы. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихатының 19-сессиясы мен облыс әкімінің біріккен шешімі. (СҚМА.669-қор. 1-тізбе. 495-іс. 56,57-парақтар).

1999 ж.

578. 1999 ж. Жамбыл ауданындағы Комсомольское селосын Ұзынкөл

- 10 қаңтар селосына атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің шешімі. (СҚМА. 669-қор. 1-тізбе. 609-іс. 72-парақ).
579. 1999 ж. 10 қаңтар Совет ауданының Ленин селолық округін Лесной селолық округіне атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің шешімі. (СҚМА. 669-қор. 1-тізбе. 609-іс. 54-парақ).
580. 1999 ж. 5 ақпан Селолық округтердің, елді мекендер мен географиялық-физикалық объектілерінің атаулары транскрипциясын өзгерту туралы.
Совет ауданы Ленин селолық округін Лесной селолық округі атауына өзгерту туралы.
Жамбыл ауданындағы Комсомольское селосын Ұзынкөл селосына атауын өзгерту туралы.
Атаулардың транскрипциясын өзгерту туралы:
Катаркөл өзені Қотыркөл өзеніне; Щучинск ауданы Катаркөл селолық округін - Қотыркөл селолық округіне. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихатының шешімі. (СҚМА. 999-қор. 1-тізбе. 37-іс. 86-парақ).
581. 1999 ж. 11 наурыз Солтүстік Қазақстан облысы Совет ауданын Аққайың ауданына атауын өзгерту туралы. Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы. (СҚМА. 669-қор. 1-тізбе. 567-іс. 48-парақ).
582. 1999 ж. 8 сәуір Ақмола және Солтүстік Қазақстан облыстарының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің өзгерістері туралы. Ақмола облысының шекарасы Солтүстік Қазақстан облысының Енбекшілдер, Зеренді, Щучинск аудандары мен Көкшетау қаласы қосылуымен өзгеруі туралы.
Ақмола облысының әкімшілік орталығын Астана қаласынан Көкшетау қаласына көшіру туралы. Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы. (СҚМА. 669-қор. 1-тізбе. 567-іс. 75-парақ).
583. 1999 ж. 6 желтоқсан Жамбыл ауданындағы Киров селосын Баймағанбет Ізтөлін ауылына атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің шешімі. (СҚМА. 669-қор. 1-тізбе. 618-іс. 47,48-парақтар).
584. 1999 ж. 6 желтоқсан Уәлиханов ауданындағы Комсомол селосын Аққұдық ауылына атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің шешімі. (СҚМА. 669-қор. 1-тізбе. 618-іс. 55,56-парақтар).
585. 1999 ж. Уәлиханов ауданындағы Новокрасновское селосын Мортық

	6 желтоқсан	ауылына атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің шешімі. (СҚМА. 669-қор. 1-тізбе. 618-іс. 51,52-парақтар).
586.	1999 ж. 6 желтоқсан	Уәлиханов ауданындағы Херсонское селосын Қаратерек ауылына атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің шешімі. (СҚМА. 669-қор. 1-тізбе. 618-іс. 43,44-парақ).
587.	1999 ж. 14 желтоқсан	Солтүстік Қазақстан облысы Сергеев ауданын Шал ақын ауданына өзгерту туралы. Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы. (СҚМА. 669-қор. 1-тізбе. 568-іс. 110-парақ).
2000 ж.		
588.	2000 ж. 24 қаңтар	Айыртау ауданы Мәдениет ауылын Қарасай батыр ауылына атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің шешімі. (СҚМА. 669-қор. 1-тізбе. 719-іс. 147,148-парақтар).
589.	2000 ж. 24 қаңтар	Айыртау ауданы Златогорка селосын Ағынтай батыр ауылына атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің шешімі. (СҚМА. 669-қор. 1-тізбе. 719-іс. 155,156-парақтар).
590.	2000 ж. 28 наурыз	Солтүстік Қазақстан облысы Аққайың ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің өзгерістері туралы. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихатының 3-сессиясы мен облыс әкімінің біріккен шешімі. (Елді мекендерді беру. Селолық округтерді біріктіру). (СҚМА. 669-қор. 1-тізбе. 721-іс. 153-парақ).
591.	2000 ж. 28 наурыз	Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу туралы. (Елді мекендерді беру. Селолық округтерді біріктіру беру). Солтүстік Қазақстан облысы мәслихатының 3-сессиясы мен облыс әкімінің біріккен шешімі. (СҚМА. 669-қор. 1-тізбе. 721-іс. 156-парақ).
592.	2000 ж. 28 наурыз	Солтүстік Қазақстан облысы Уәлиханов ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің өзгерістері туралы. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихатының 3-сессиясы мен облыс әкімінің біріккен шешімі. (Елді мекендерді беру. Селолық округтерді біріктіру). (СҚМА. 669-қор. 1-тізбе. 721-іс. 159-парақ).
593.	2000 ж. 28 наурыз	Солтүстік Қазақстан облысы Целинный ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің өзгерістері туралы. (Елді мекендерді беру. Селолық округтерді біріктіру).

Ефимовка селосын Червонный селолық округінен Нежинский селолық округіне беру, Нежинский және Червонный селолық округтерінің шекараларына өзгеріс енгізу туралы. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихатының 3-сессиясы мен облыс әкімінің біріккен шешімі. (СҚМА.999-қор. 1-тізбе. 47-іс. 59-парақ).

594. 2000 ж. 23 маусым Кулықкөл ауылы орталығымен Кулықкөл селолық округін құру туралы. Солтүстік Қазақстан облысы Уәлиханов ауданы әкімінің өкімі. (2000 ж. 23 маусымындағы №5993-1948-ГУ Мемлекеттік тіркеу куәлігі.
595. 2000 ж. 27 маусым Солтүстік Қазақстан облысы Айыртау, Ақжар және Қызылжар аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісіне өзгерістер енгізу туралы. (Селолық округтер құру.) Солтүстік Қазақстан облысы мәслихатының 4-сессиясы мен облыс әкімінің біріккен шешімі. (СҚМА.669-қор. 1-тізбе. 724-іс. 52-53-парақтар). 669-қор. 1-тізбе.
596. 2000 ж. 10 тамыз Булаев ауданындағы Красное селосын Ноғайбай ауылына атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің шешімі. (СҚМА.669-қор. 1-тізбе. 725-іс. 25,26-парақтар).
597. 2000 ж. 27 қазан Солтүстік Қазақстан облысы Целинны ауданының әкімшілік-аумақтық құрылымы өзгеруі туралы. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихатының 4-сессиясы мен облыс әкімінің біріккен шешімі. (Селолық округтер құру, елді мекендерді беру). (СҚМА.669-қор. 1-тізбе. 727-іс. 146,147-парақтар).
598. 2000 ж. 23 қараша Солтүстік Қазақстан облысы Булаев ауданын Мағжан Жумабаев ауданына атауын өзгерту туралы. Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы. (СҚМА.669-қор. 1-тізбе. 673-іс. 235-парақ); (ҚР ПҮАЖ. 2000. №47-48. 554-бет).

2001 ж.

599. 2001 ж. 28 сәуір Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің өзгеруі туралы. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихатының 2 шақырылған 11-сессиясы мен облыс әкімінің біріккен шешімі. (Селолық округтерді құру және тарату). (СҚМА.999-қор. 1-тізбе. 59-іс. 24-25-парақтар).
600. 2001 ж. 12 қазан Солтүстік Қазақстан облысы Тимирязев ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің өзгеруі туралы. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихаты облыс әкімінің біріккен шешімі. (Селолық округтерді құру). (СҚМА.999-қор. 1-тізбе. 61-іс. 76-парақ).

601. 2001 ж. Шал ақын ауданы Аютас селолық округінің Ленин селосы
12 қазан Ысқақ Ыбыраев ауылына атауын өзгерту туралы. Солтүстік
Қазақстан облысы мәслихаты мен облыс әкімінің біріккен
шешімі. (СҚМА.999-қор. 1-тізбе. 61-іс. 78-парақ).

2002 ж.

602. 2002 ж. Уәлиханов ауданы Құлықөл селолық округі «5 декабрь»
19 сәуір селосын Береке ауылына атауын өзгерту туралы. Солтүстік
Қазақстан облысы мәслихатының 2 шақырылған 17-сессиясы
мен облыс әкімінің біріккен шешімі. (СҚМА.999-қор. 1-тізбе.
69-іс. 138-парақ).
603. 2002 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Целинный ауданын Ғабит
11 маусым Мүсірепов ауданына атауын өзгерту туралы. Қазақстан
Республикасы Президентінің Жарлығы.(ҚР ПУАЖ. 2002.
№17. 179-бет; (СҚМА. 669-қор. 1-тізбе. 869-іс. 95,96-
парақтар).
604. 2002 ж. Ақжар, Аққайың, Қызылжар, Мамлют, Ғабит Мүсірепов,
26 Уәлиханов аудандарының дербес әкімшілік-аумақтық бірлік
қыркүйек дәрежесін жойған елді мекендерді тарату туралы. Солтүстік
Қазақстан облысы мәслихаты мен облыс әкімінің біріккен
шешімі. (СҚМА.999-қор. 1-тізбе. 72-іс. 104-105-парақтар).
605. 2002 ж. Солтүстік Қазақстан облысы Ақжар ауданының Талшық
24 қалалық поселкесін село санатына жатқызу туралы. Солтүстік
желтоқсан Қазақстан облысы мәслихаты мен облыс әкімінің біріккен
шешімі. (СҚМА.999-қор. 1-тізбе. 74-іс. 158-парақ).
606. 2002 ж. Уәлиханов ауданы Толбухин селосын Телжан ауылына
24 атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облысы
желтоқсан мәслихаты мен облыс әкімінің біріккен шешімі. (СҚМА.999-
қор. 1-тізбе. 74-іс. 159-парақ).
607. 2002 ж. Қайрат ауылы орталығымен Қайрат селолық округін құру
25 туралы. Солтүстік Қазақстан облысы Уәлиханов ауданы
желтоқсан әкімінің өкімі. (Елді мекендерді беру). 2002 ж. 25
желтоқсандағы № 4003-1948-ГУ Мемлекеттік тіркеу куәлігі.

2003 ж.

608. 2003 ж. Уәлиханов ауданында Телжан ауылы орталығымен Телжан
1 наурыз селолық округін құру туралы. Солтүстік Қазақстан облысы
әкімінің өкімі. (Елді мекендерді беру). (Солтүстік Қазақстан
облысы әкімшілігінің ведомстволық архиві).
609. 2003 ж. Мағжан Жумабаев ауданындағы Ленино селосын Байшілік
27 наурыз ауылына атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облысы

мәслихаты мен облыс әкімінің біріккен шешімі. (СҚМА.999-қор. 1-тізбе. 80-іс. 75-парақ).

610. 2003 ж. 27 наурыз Тимирязев ауданы Приозёрный селолық округін Ақжан селолық округіне атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихаты мен облыс әкімінің біріккен шешімі. (СҚМА.999-қор. 1-тізбе. 80-іс. 74-парақ).
611. 2003 ж. 27 наурыз Қызылжар және Тайынша аудандарындағы әкімшілік-аумақтық өзгерістер туралы. Қызылжар ауданында әкімшілігі Элитное селосы орталығымен Қызылжар селолық округін құру туралы. Тайынша ауданында әкімшілігі Кантемиров селосы орталығымен Кантемиров селолық округін құру туралы. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихаты мен облыс әкімінің біріккен шешімі. (СҚМА.999-қор. 1-тізбе. 80-іс. 79-парақ).
612. 2003 ж. 16 мамыр Уәлиханов ауданындағы Степное селосын Көбенсай ауылына атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің өкімі. (Солтүстік Қазақстан облысы әкімшілігінің ведомстволық архиві).
613. 2003 ж. 13 маусым Солтүстік Қазақстан облысы Шал ақын ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің өзгерістері туралы. Аютас селолық округін Сергеев ауданға бағынатын қаласының құрамынан әкімшілігі Қаратал ауылы орталығымен белгілеп, өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихатының 2 шақырылған 26-сессиясы мен облыс әкімінің біріккен шешімі. (СҚМА.999-қор. 1-тізбе. 82-іс. 128-парақ).
614. 2003 ж. 8 тамыз Облыстың аудандарының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің өзгерістері туралы. Аққайың және Ғабит Мүсірепов аудандарының елді мекендерін есебінен шығару туралы. Уалиханов ауданы Кішкенекөл поселкесін село санатына өзгерту және селолық елді мекенге жатқызу туралы. Тайынша ауданындағы Большеизюмовский селолық округінің Тапшыл елді мекенін Абай селолық округінің әкімшілік бағыныштылығына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихатының 2 шақырылған 27-сессиясы мен облыс әкімінің біріккен шешімі. (СҚМА.999-қор. 1-тізбе. 83-іс. 88,89-парақтар).

2004 ж.

615. 2004 ж. Уалиханов ауданы Ақтүйесай селолық округінің Чернигово

- 9 тамыз   селосын Қондыбай ауылына атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің өкімі. (Солтүстік Қазақстан облысы әкімшілігінің ведомстволық архиві).
616.   2004 ж.   Солтүстік Қазақстан облысы кейбір елді мекендердің
27 қаңтар   дәрежесін: Аққайың ауданының Смирново поселкесін - Смирново селосына; Ғабит Мүсірепов ауданы Новоишимский поселкесін Новоишимское селосына өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облысы мәслихатының 4-сессиясы мен облыс әкімінің біріккен шешімі. (Солтүстік Қазақстан облысы әкімшілігінің ведомстволық архиві).

2005 ж.

617.   2005 ж.   Елецкое, Колесников, Междозерное, Кругловка, Айыртау
27 мамыр   орман шаруашылығы селоларын Жетікөл селолық округінен шығару арқылы Айыртау ауданы аумағында Елецкое селосы орталығымен Елецк селолық округін құру туралы. Спасовка, Тауағаш, Сарман селоларын Николаев селолық округінен шығару арқылы, Есіл ауданының аумағында Спасовка селосы орталығымен Спасов селолық округін құру туралы.
- Жаңажол, Жаңаталап, Кеңес елді мекендерін Приишим ауданы Ступин селолық округінен шығару арқылы Шал ақын ауданында Жаңажол ауылы орталығымен Жаңажол селолық округін құру туралы.
- Уәлиханов ауданының мына елді мекендерін таратып, есебінен шығару туралы. Кайрат селолық округінің Балқабек және Бабеке ауылдары; Чермошнян селолық округінің Ынталы селосы, Алабота селолық округінің Ақкөтек, Миронов селолық округінің Берлиновка және Старо-Сухотино селолары, Летовка селолық округінің Березовка селосы, Теңдік селолық округінің Еңбек ауылы, Большеизюмский селолық округінің Московка селосы, Келлеров селолық округінің Розовка, Тайынша ауданы Донецк селолық округінің Ульянов селосы; Айыртау ауданы Гусаков селолық округінің Пронькино селосы; Есіл ауданы Заградов селолық округінің Малиновка селосы; Жамбыл ауданы Архангельск селолық округінің Боевик селосы; Рузаев селолық округінің Калиновка селосы, Дружба селолық округінің Дальнее селосы, Бірлік селолық округінің Ақжан ауылы, Ғабит Мүсірепов ауданы Приишим селолық округінің Новомихайловка селосы; Аққайың ауданы Черкасск және Тоқушы селолық округтерінің Целинное және Кольцовка селолары, Белоград селолық округінің Аралкөл селосы,

Целинный селолық округінің Дальнее селосы; Тимирязев ауданы Дзержинский селолық округінің Григорьевка селосы; Айсары және Ұялы селолық округтерінің Қызылағаш және Амангелді ауылдары; Мағжан Жұмабаев ауданы Александров және Майбалық селолық округтерінің Григорьевка және Летовка селолары. «Солтүстік Қазақстан облысының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің өзгерістері туралы» Солтүстік Қазақстан облыстық мәслихаты (№16/6 (үшінші шақырылған XVI сессия (кезектен тыс) мен Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің біріккен шешімі.

618. 2005 ж. Тайынша ауданы Амандық селолық округінің Октябрь селосын Аймақ ауылына атауын өзгерту туралы. (Солтүстік Қазақстан облысы әкімшілігінің ведомстволық архиві).
19 қазан

2006 ж.

619. 2006 ж. Уәлиханов ауданы Қарасу селолық округінің Жарыққопа селосын Аққұдық ауылына, Тоспа ауылын Көктерек селолық округі Көктерек ауылының құрамына беру туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің өкімі. (Солтүстік Қазақстан облысы әкімшілігінің ведомстволық архиві).
31 шілде
620. 2006 ж. Петропавл қаласының шекарасына Қызылжар ауданының жерге орналастыру жобасына сәйкес 238,4 га жерін жекеменшік тұрғын үй салуға қосып беруімен Солтүстік Қазақстан облысы Петропавл қаласы мен Қызылжар ауданының әкімшілік-аумақтық бөлінісінің өзгерістері туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімдігінің қауылысы мен Солтүстік Қазақстан облыстық мәслихатының шешімі. (Солтүстік Қазақстан облысы әкімшілігінің ведомстволық архиві).
21 желтоқсан
621. 2006 ж. Западное Габит Мүсірепов ауданы Нежинский селолық округінің Западное селосын Тоқсан би ауылы, Уәлиханов ауданы Амангелді селолық округінің Озерное селосын Тілеусай ауылына атауын өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімдігінің қаулысы мен Солтүстік Қазақстан облыстық мәслихатының шешімі. (Солтүстік Қазақстан облысы әкімшілігінің ведомстволық архиві).
21 желтоқсан

2008 ж.

622. 2008 ж. Айыртау ауданының Альжанка селосын Әлжан ауылына транскрипциясын өзгерту туралы.
5 маусым
Ауыл атауын өзгерту туралы:
Қызыләскер селосын Құмтөккен ауылына;

Ақжар ауданының Найдорф селосын Ақсары ауылына;
 Жамбыл ауданының Западное селосын Нұрымбет ауылына
 Ғабит Мүсірепов ауданының Гавриловка селосын Көкалажар
 ауылына;
 Шал ақын ауданының Чапаев селосын Мерген ауылына;
 Шал ақын ауданының Октябрьское селосын Ұзынжар
 ауылына;
 Уәлиханов ауданының Черниговское селосын Қондыбай
 ауылына.
 (СҚМА.669-қор. 1-тізбе. 1560-іс. 156,157-парақтар).

623. 2008 ж. 5 маусым Мағжан Жұмабаев ауданының Фурмановка селосын Бәйтерек ауылына өзгерту туралы. Солтүстік Қазақстан облысы әкімдігінің қаулысы мен Солтүстік Қазақстан облыстық мәслихатының шешімі. (Солтүстік Қазақстан облысы әкімшілігінің ведомстволық архиві).
624. 2008 ж. 5 маусым Селоларды тарату туралы:
 Жамбыл ауданының Майбалық а/о Октябрь с., Қайранк-л а-о Целинное с.
 М. Жұмабаев ауданының Конюхов с-о Воскресеновка с.
 Қызылжар ауданының Виноградов с/о Сергино с.
 Ғ.Мүсірепов ауданының Гаршин с/о Теңдік (Рыбинка) с.,
 Краснокаменск с/о Волынское с.
 Тайынша ауданының Краснополян с/о Ростовка с.
 Тимирязев ауданының Ленин с/о Куба с.
 Уалихан ауданының Коктерек с/о Госпа с.
 Солтүстік Қазақстан облысы әкімдігінің № 160 қаулысы мен
 Солтүстік Қазақстан облыстық мәслихатының №7/9шешімі.
 (Солтүстік Қазақстан облысы әкімшілігінің ведомстволық архиві).

2009 ж.

625. 2009 ж. 19 маусым Шал ақын ауданы Семипольский с/о Остаған селосын Ступинский с/о беру туралы
 Солтүстік Қазақстан облысы әкімдігінің № 170 қаулысы мен
 Солтүстік Қазақстан облыстық мәслихатының №16/15 шешімі (Солтүстік Қазақстан облысы әкімшілігінің ведомстволық архиві).
626. 2009 ж. 14 қазан Атауын өзгерту туралы:
 Тимирязев ауданының Степной селолық округін Құртай ауылдық округіне.
 Ақжар ауданының Совхозный селолық округін Ақжарқын ауылдық округіне.

- Айыртау ауданының Наследниковка селосын Баян ауылына
Ақжар ауданының Совхозный селосын Ақжарқын ауылына ,
Кузбасс селосын Ақсай ауылына.
(СҚМА.669-қор. 1-тізбе. 1694-іс. 36,37-парақтар).
627. 2009 ж. Атаулардың транскрипциясын өзгерту туралы:
14 қазан Айыртау ауданының Якши Янгзтау селосын Жақсы
Жалғызтау ауылына;
Ақанбұрлық селосын Ақанбұрлық ауылына;
Акчок селосын Ақшоқы ауылына;
Бурлук селосын Бұрлық ауылына.
Ақжар ауданының Ульгули селосын Үлгілі ауылына; Даут
селосын Дәуіт ауылына; Қызылту селосын Қызылту ауылына.
(СҚМА.669-қор. 1-тізбе. 1694-іс. 36,37-парақтар).
628. 2009 ж. Атаулардың транскрипциясын өзгерту туралы:
20 Айыртау ауданы Константинов селолық округі Аканбурлук
желтоқсан селосының атауын Константинов ауылдық округі
Ақанбұрлық ауылы; Акчок селосының атауы Константинов
ауылдық округі Ақшоқы ауылы; Қазан селолық округі
Бурлукское селосының атауы Қазан ауылдық округі Бұрлық
ауылы; Қаратал селолық округі Шукурлюк селосының атауы
Қаратал ауылдық округі Шүкірлік ауылы; Украин селолық
округі Бурлук селосының атауы Украин ауылдық округі
Бұрлық ауылы;
Жамбыл ауданы Жамбыл селолық округі Есперлы селосының
атауы Жамбыл ауылдық округі Есперлі ауылы;
(СҚМА.669-қор. 1-тізбе. 1699-іс. 155-158-парақтар).
629. 2009 ж. Атаулардың транскрипциясын өзгерту туралы:
20 Тимирязев ауданының Ишимское селосын Есіл ауылына;
желтоқсан Нарунгуль селосын Нарынұл ауылына.
Жамбыл ауданының Есперлы селосын Есперлі ауылына.
Мағжан Жұмабаев ауданының Альва селосын Алуа ауылына.
(СҚМА.669-қор. 1-тізбе. 1694-іс. 36,37-парақтар).
630. 2009 ж. Атаулардың транскрипциясын өзгерту туралы:
20 М.Жұмабаев ауданы Қарағанды селолық округі
желтоқсан Карагандинское селосының атауы Қарағанды ауылдық округі
Қарағанды ауылы; Ұзынкөл селолық округі Узунколь селосының
атауы Ұзынкөл ауылдық округі Ұзынкөл ауылы;
Қызылжар ауданы Бескөл селолық округі Бишкуль
селосының атауы Бескөл ауылдық округі Бескөл ауылы;
Ғ.Мүсірепов атындағы ауданы Бірлік селолық округі
Бирликское селосының атауы Бірлік ауылдық округі Бірлік
ауылы; Салқынкөл селолық округі Тохты селосының атауы

Салқынкөл ауылдық округі Тоқты ауылы;
 Уалиханов ауданы Бидайық селолық округі Бидайыкское селосының атауы Бидайық ауылдық округі Бидайық ауылы;
 Қарасу селолық округі Аққұдық селосының атауы Қарасу ауылдық округі Аққұдық ауылы; Қаратерек селолық округі Курлеут селосының атауы Қаратерек ауылдық округі Күрлеуіт ауылы.
 (СҚМА.669-қор. 1-тізбе. 1699-іс. 155-158-парақтар).

2010 ж.

631. 2010 ж. 16 қыркүйек Айыртау ауданының Өскен селосын Үкілі Ыбырай ауылына атауын өзгерту туралы.
 Қызылжар ауданының Чаглинское селолық округін Шағалалы ауылдық округіне транскрипциясын өзгерту туралы.
 Қызылжар ауданының Элитное селосын Бәйтерек ауылына атауын өзгерту туралы
 Уәлиханов ауданының Чехов селолық округін Ақбұлақ ауылдық округіне атауын өзгерту туралы.
 Уәлиханов ауданының Чехов селосын Ақбұлақ ауылына атауын өзгерту туралы
 (СҚМА.669-қор. 1-тізбе. 1799-іс. 234,235-парақтар).

2013 ж.

632. 2013 ж. 12 сәуір **Селоларды қысқарту туралы:**
 М.Жұмабаев ауданы Пролетар селолық округінің Моховое селосын; Тайнша ауданы Зеленогайское селолық округінің Жарқайн селосы; Тимирязев ауданы Комсомольское селолық округінің Первомайское селосын; Ақжар ауданы Ұялы селолық округінің Жарқын селосын; Ғ.Мүсірепов атындағы ауданы Қырымбет селолық округінің Мищенко селосы; Тахтаброд селолық округінің Сазоновка селосын; Жамбыл ауданы Баян селолық округінің Муромское селосын; Железинское селолық округінің Лапушки селосын; Железинское селолық округінің Богатое селосын; Қазан селолық округінің Усердное селосын; Майбалық селолық округінің Жалтырша селосын; Пресноредутское селолық округінің Пресноредуть (Песчанка) селосын; Пресноредутское селолық округінің Ястребинка (Семиозерка) селосын.
Селолық округтерді қысқарту туралы:
 Айыртау ауданының Жетыкольский селолық округі;
 Ғ.Мүсірепов ат. ауданының Гаршинский селолық округі;
 Жамбыл ауданының Железинский селолық округі,

Новорыбинский селолық округі, Баянаульский селолық округі;
Қызылжар ауданының Долматовский селолық округі;
М.Жұмабаев ауданының Гавринский селолық округі,
Майбалыкский селолық округі, Пролетарский селолық округі;
Тайынша ауданының Краснокаменский селолық округі;
Шал ақын ауданының Октябрьский селолық округі,
Ступинский селолық округі.

Селолық округтерді қысқартылған селолық округтердегі елдімекендерді әкімшілік негізде бере отыра өзгерту туралы:

Айыртау ауданының Володаровский селолық округі (Жетыкольский селолық округінің Айыртау, Воскресеновка, Галицино, Копа, Красногорка, Орловка, Саумақөл селолары);
Ғ.Мүсірепов ат. ауданының Чистопольский селолық округі (Гаршинский селолық округінің Гаршино, Шакпақ селолары);
Жамбыл ауданының Пресновский селолық округі (Железинский селолық округінің Железное селосы);
Жамбыл ауданының Кладбинский селолық округі (Новорыбинский селолық округінің Мирлобово, Новорыбинка селолары);
Жамбыл ауданының Архангельский селолық округі (Новорыбинский селолық округінің Баян, Баймағамбет Изтолин селолары);
Қызылжар ауданының Вагулинский селолық округі (Долматовский селолық округінің Красный Яр селосы);
Қызылжар ауданының Березовский селолық округі (Долматовский селолық округінің Долманово селосы);
М. Жұмабаев ауданының Октябрьский селолық округі (Гавринский селолық округінің Гаврино, Зарослое селолары);
М. Жұмабаев ауданының Тамановский селолық округі (Майбалық селолық округінің Майбалық, Сейфолла селолары);
М. Жұмабаев ауданының Чистовский селолық округі (Пролетарский селолық округінің Пролетарка, Тельман селолары);
М. Жұмабаев ауданының Конюховский селолық округі (Пролетарский селолық округінің Барашки селосы);
Тайынша ауданының Летовочный селолық округі (Краснокаменский селолық округінің Краснокаменка, Мәдениет, Талап селолары);
Шал ақын ауданының Юбилейный селолық округі (Октябрьский селолық округінің Құртай, Тельманово, Ұзынжар селолары);
Шал ақын ауданының Семипольский селолық округі (Ступинский селолық округінің Астаған, Ступинка селолары);
Шал ақын ауданының Городецкий селолық округі (Ступинский селолық округінің Жалтыр селосы);
Шал ақын

ауданының Аютас селолық округі Мерген ауылын Шал ақын ауданының Городецкий селолық округі әкімшілік бағныштылығының құрамына беру туралы.
(СҚМА.669-қор. 1-тізбе. 1799-іс. 234,235-парақтар).

2014 ж.

633. 2014 ж. 12 желтоқсан **Селоларды қысқарту туралы:**
Айыртау ауданы Қазан селолық округінің Грачевка селосы; Айыртау ауданы Гусаковский селолық округінің Малосергеевка селосы; Айыртау ауданы Қаратал селолық округінің Сарыөзек селосы; Айыртау ауданы Антоновский селолық округінің Тереңкөл селосы; Айыртау ауданы Сырымбет селолық округінің Юдинка селосы; Есіл ауданы Ясновский селолық округінің Карабеловка селосы; Тайынша ауданы Теңдік селолық округінің Бірлік селосы; Тайынша ауданы Теңдік селолық округінің Көзашар селосы; Тайынша ауданы Большеизюмский селолық округінің Кеңес селосы; Мамлют ауданы Становой селолық округінің Пробуждение селосы; Мамлют ауданы Становой селолық округінің 2574 км. Остановочный пункті; (Солтүстік Қазақстан облысы малихатының ведомстволық архиві).

2015 ж

634. 2015 ж. 19 наурыз Мемлекеттік тілдегі барлық мәтінде «ауылдық (селолық)», «селолық» сөздері «ауылдық» сөзіне алмастырылсын. (Солтүстік Қазақстан облысы малихатының ведомстволық архиві).
635. 2015 ж. 14 желтоқсан **Селоларды қысқарту туралы:**
Айыртау ауданы: Сырымбет селолық округінің Качиловка селосы; Елецкий селолық округінің Кругловка селосы; Гусаковский селолық округінің Красный Кордон селосы; Есіл ауданы Тарангул селолық округінің Сарыкөл селосы; Тайынша ауданы Большеизюмовский селолық округінің Приречное селосы;
(СҚазақстан облысы малихатының ведомстволық архиві).

Қосымша Г Солтүстік Қазақстан облысы топонимдерінің диахрониясы: XV-XIX ғғ